శ్రియై నమః.

శ్రీవిఖనసమహాగురవే నమః.

శ్రీ వైఖానస భగవచ్ఛాస్త్రే,

భగవద్భృగుమహర్షిణా ప్రోక్తాసు, సంహితాసు,

ప్రకీర్ణాధికారః.

(క్రియాపాదః ప్రథమాది సప్తత్రింశ పటలాన్తః.)

శ్రీవైఖానస విద్యానిలయే సంస్కృతః.

పె. అ. శ్రీశైలనాథులు అండు సన్సు ఇత్యేతైః

ప్రకటితః.

మూల్యమ్. రు. ౫—౦—౦

పీఠికా ముఖపత్రం చ శ్రీమహంతు ముద్రాక్షరశాలాయాం ముద్రితమ్.

హిందూరత్నాకర, గోపాలకృష్ణ ముద్రణాయన్త్రాలయయోః

మద్రపుర్యాం ముద్రాపితో గ్రన్థభాగః,

౧౮౫౧ శకవర్షే,

గ్రంథముద్రాపకుల విన్నపము.

మాపూర్వులు చిరకాలమునుండియు శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయ గ్రంథముల ననేకములను ముద్రింపించి భాగవత మహాశయులకు స్వరూపోచితమగు సేవను చేయుచు ఖ్యాతిగడించిన యంశమును నేడు క్రొత్తగాఁ జెప్ప నవసరము లేదు. శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాన్తమునకు బునాది యగు శ్రీవైఖానస పాంచరాత్ర భగవచ్ఛాస్త్రముల రెంటిలో చాల వరకు పంచరాత్రమునే జనసామాన్యమంతయు విశేషించి యనుష్ఠానమందు తెచ్చికొనుచు వైఖానసముయొక్క ప్రాశస్త్యము నెరుగజాలకున్నారు. దీనికి ముఖ్యకారణ మాగ్రంథములకు ప్రచారము లేమియే యని నేను నిశ్చయించికొంటిని. వైఖానస భగవచ్ఛాస్త్రగ్రంథములు విశేషముగ వైఖానస మహాశయులకడనే లభ్యములగుచున్నవి. ఈ గ్రంథములను వారలితరులఁ జూడనీయరు. ఈగ్రంథములను వ్యయప్రయాసములతో సంగ్రహించి సంస్కరించి ప్రచురించెడి యుదారులును అరుదైయున్నారు. చెంగల్పట్టుజిల్లా యీంగావారిపాళెయం గ్రామములో కీ. శే. ఉ. వే. శ్రీమాన్ బాలకలానిధి డి. శేషాచార్యుల వారీమహత్కార్యమునకు బూనుకొని సేవచేసినట్లు శ్రీవైఖానస గ్రంథమాలా ప్రచురములవలన తెలియుచున్నది.

ప్రస్తుత మీప్రకీర్ణాధికార శ్రీకోశముయొక్క ప్రతిక నొకదానిని కీ. శే. మాతండ్రిగారగు శ్రీశైలనాథులుగారు ఆనగొంది సంస్థానమునుండి వ్రాయించి తెప్పించి చిరకాలముక్రిందట మాకార్యాలయమున ముద్రింపఁ గుతుకముతోనుండి యాకార్యము వారివలన నెరవేరకమున్నే పరమపదించిరి. తదనంతరము ప్రస్తావవశమున నొకప్పుడీగ్రంథమును మాగురువర్యులగు శ్రీమద్వైయాకరణ పంచానన

శ్రీ. ఉ. వే. శ్రీమాన్ రొంపిచర్ల భట్టర్ పార్థసారథి కృష్ణమాచార్యులు అయ్యవారలుంగారికి నివేదింప వారు దీనిని సంస్కరించి యొసంగుట కనుగ్రహించి మహోపకార మొనర్చినందులకు శ్రీవారి కృతజ్ఞుడను.

దీని మాతృకయొక్క వివరము.

ఈగ్రంథము ఆనగొంది సంస్థానాస్థాన విద్వద్వరేణ్యులగు అర్చకం రాఘవాచార్యులవారి గ్రంథాలయస్థ తాళపత్ర మాతృకా కోశమునుండి, పె. అ. శ్రీశైలనాథులుగారికై మణవాళ అయ్యంగారుల వలన సౌమ్యసంవత్సర ఆశ్వయుజ శు ౧౦ లనాటికి క్రయపూర్వకము పరిపూర్ణముగా వ్రాయబడి సమర్పింపఁబడినట్లు తెలుపఁబడినది. మాతృకాకోశము ౪౮౪ పత్రములలో వ్రాయఁబడినట్లున్నది. గ్రంథమందు ౬౦౦౦ శ్లోకములు చెప్పబడినట్లు గ్రంథోపసంహారమున తెలియవచ్చుచున్నదిగాని యంతటి సంఖ్య యీయెడ నగుపడదు. అక్కడక్కడ ××× చిహ్నములు వేయఁబడిన చోటుల నగు గ్రంథపాతములవలన నీసంఖ్య తగ్గియుండునని తోచెడిని.

ఈగ్రంథము వైష్ణవ ధర్మావలంబకులకు ప్రీతియొసఁగునది పరమ ప్రమాణమై యొప్పుననుటకు సందియము లేదు.

కావున భాగవత శిరోమణులెల్లరును నాయల్పప్రయాసమును గౌరవించి యీగ్రంథమును జదివి శ్రీవైష్ణవధర్మ రహస్యములను పరిపూర్ణముగ దెలిసికొని యానందింతురని నమ్ముచున్నాను.

శ్రీవైష్ణవ సత్సంప్రదాయ
గ్రంథాలయము.
నెం. ౩, రామలింగముదలి వీథి,
మింట్ బిల్డింగ్స్ పోష్టు, మదరాసు.

ఇట్లు
తమవిధేయుడు.
పె. అ. శ్రీశైలనాథులు, & సన్సు.
బుక్ సెల్లర్స్ అండు పబ్లిషర్సు.

FOREWORD

Prakīrṇādhikāra, now issued in this volume, is a sectio of a larger work by Bhrigu, one of the pupils of Vikhanas The first propounder of Agama, Kalpasutra and Dharm sutras of the Vaikhanasa School was Vikhanas who i identical with Brahma. Vikhanas had nine pupils amon whom Kāśyapa, Atri, Bhrigu and Marīchi were most promi nent and contributed literature for Vaikhānasa School. Thes are extensive works greater portions of which are still avail able on palm leaf. The section dealing with the worship o Vishnu propounded by Marichi has alone appeared in prin while some portions of the Kalpasutras of Vikhanas wer issued by Prof. Caland and others in Europe. The wor of Atri, the section of samūrtārchanā alone is in the pres and may be available to all in a few months. The works o Bhrigu and Kāśyapa are not taken up for publication.

The Indian Theological culture devised two paths o attaining bliss or salvation—worship of God in some form an meditation on formless divinity. The latter path was con sidered by sages as most difficult and beyond the reach o ordinary men. Yoga-darsana is entirely devoted to the in vestigation of mental practices of this path. Worship of Go in some form received greater attention at the hands of th sages, who according to different schools propounded system Saiva, Vaishnava and Sākta chiefly. Their literary attempt inculcating the doctrine and rites in such worship are em bodied in what are called *āgamas*. Agamas treating of th worship of Vishnu are mainly upheld by two schools, namely Pancharatra and Vaikhānasa, both possessing extensive litera ture. Vaikhānasa School appears to be more ancient though references are found in it of the other school.

In many of the Vishnu temples in South India Vaīkhānasa system is in vogue from time immemorial. This system i

entirely based on the Vedas and the Vedic conception of various deities. The contents of Vaikhānasa treatises exhibit the stage of *formal* worship as conceived in the pre-buddhist days when the worship of Sakti took its origin from the yoga conceptions of the Buddhist meditations. The construction of temples in a variety of form, the shape and the composition of idols, their installation, daily worship, processions, rites in all the above stages, and expiatory rites in commission of faults are the general contents of every āgama. A chapter on the practices of *yoga* sometimes supplement the above, as in Marichi.) Construction of temples and idols is of general interest and based upon the great works of Visvakarma, Maya etc. The form and shape of idols relate to iconography. The ritualistic sections throw much light on the Vedic sacrifices now fast disappearing. Works of Vaikhānasa sages are indeed invaluable for every scholar who professes to write on ancient Indian culture. Many of the works that have recently appeared in architecture and iconography show lack of correct material for many importat issues by ignoring the works of Vaikhānasa sages. Among the four sages there is perfect agreement in general conceptions; where one passes over lightly certain rites the other dilates upon them. Atri wrote four *tantras* in 88000 slokas, while Marichi gave the same matter in eight *samhitās* in 184000 slokas. Kāśyapa divided his work in three *kāṇḍas* extending over 64000 verses. Bhrigu the author of this work wrote in 13 sections or *adhikāras* in 88000 slokas, the present section forming the tenth in it. This *adhikāra* is called prakīrṇa (miscellaneous) as it enters into details in certain rites passed over in the sections of māna, kriyā and archā of the same writer. Of the 13 books of Brigu's contribution, only five are available in manuscripts, viz., Vāsādhikāra, Kriyādhikāra, Yagnādhikāra, Khilādhikāra and Prakīrna. The last consists of three main sections Kriyā Jñāna and Yoga. The whole book (Prakīrna) extends over 24000 granthas and the first section now issued is said to contain 6000 granthas. In actual counting it comes to 5800 nearly and it may be supposed that the shortage is due

to lacunae here and there. Atri has covered the whole field of *formal-worship* in 80 chapters in his samūrtārchanā while Marīchi giving greater details devoted 10000 granthas in his vimānārchanā-kalpa. Bhrigu's prakirṇādhikāra really supplements both these works. For in the section on installation, forms of Lakshmi as Vīra-lakshmī, Pūka-lakshmī, Godā, Dvāra-lakshmī have not received attention in the works of Atri or Marichi. In the section on processions tilapadmavidhi, damanakotsava, jayanti, krittikādīpa, grahaṇārādhana extensively treated of by Brigu are not found in Atri's Samūrtatantra. Bhrigu is rich in chapters on śāstra-māhātmya, (history of the āgama), phalaśruti, apachāra (faults) and the conceptions of sins. Bhrigu devotes a section on the behaviour of the temple-servants common to all the works and of the devotees especially. Frailties of a mingled society of men and women even in the holy presence are pointed out to relief towards the end of this work. In this chapter as elsewhere certain slokas are common between Manusmriti and this work. It is asserted by the advanced scholars in the Vaikhānasa School that Manusmriti was written by Bhrigu as Dharmasutras of their school. Even in the code of Manu the colophon reads the name of Bhrigu as its propounder. Research in Indian literature and culture is never complete or even precise without sufficient study in the extensive school of the Vaikhānasas.

The credit of preparing the press copy of this valuable work belongs to the members of Akulamannādu Vaikhānasa Nilaya and to the publishers, Srisailanatha and sons, whose untiring devotion to the resusciation of the forgotten or neglected school deserves approbation and encouragement from every impartial scholar and patriot.

366, MINT STREET,
Madras, 1—6—1929.

M. RAMAKRISHNA KAVI.

ప్రకీర్ణాఽధికార పఠితాఽధ్యాయానాం సూచీ.

సంఖ్యా	అధ్యాయసూచితావిషయాః	శ్లోకసంఖ్యా.	పుటే
1	భూపరీక్షాది కర్షణాన్తమ్	౮౭	1
2	శంకుస్థాపనాది వాస్తుపూజాన్తమ్	౨౯	6
3	విమానవిధిః	౩౨½	9
4	ఆద్యేష్టకా స్థాపనాదివిచారః	౨౬	13
5	ప్రాసాదలక్షణాది కథనమ్	౫౧½	15
6	మూర్ధేష్టకాదివిధిః	౮౯	23
7	పరివారాలయలక్షణాది కథనమ్	౬౫½	28
8	పీఠమాన దారు సంగ్రహణాది కథనమ్	౧౨౩	35
9	రజ్జుబన్ధమధూచ్ఛిష్ట విచారః	౪౪½	46
10	అంకురార్పణమ్	౭౭	52
11	భగవత్ప్రతిష్ఠావిధిః, అధివాస త్రయాన్తమ్	౫౭	59
12	,, స్థాపనాన్తమ్	౧౩౬½	69
13	దశావతారకల్పః, నారసింహకల్పాన్తమ్	౭౨½	81
14	,, వామనకల్పః	౮౯	88
15	,, రామత్రయకల్పః	౭౨	93
16	,, కల్కికల్పాన్తమ్	౧౧౯	100
17	ఆదిమూర్తికల్పః	౫౪½	112
18	భగవదర్చనమ్	౨౫౨½	120
19	అర్చనాంగద్రవ్యవిచారః	౧౦౬	147
20	,,	౭౫½	157
21	విశేషార్చన విధిః	౧౩౩	164

సంఖ్యా	అధ్యాయసూచితావిషయాః	శ్లోకసంఖ్యా.	పుటః
22	స్నపనవిధిః	౧౮[illegible]౫	17
23	ఉత్సవచక్రవిధిః	౯౭	19
24	ఉత్సవవిధిః	౧౮౦	20
25	,,	౩౦౬	21
26	ప్రాయశ్చిత్తవిధిః, బేరనిర్మాణాన్తమ్	౧౬౮	24
27	,, ఉత్సవాన్తమ్	౪౩౬	26
28	,, అస్పృశ్యస్పర్శనాదా	౧౭౬౫	30
29	ప్రాయశ్చిత్తవిధిః, శాన్తిపంచకాదిః	౨౧౪	322
30	,, తన్త్రసంకర నిష్కృతిః	౧౬౧	343
31	,, సంప్రోక్షణత్రయమ్	౧౨౬౫	358
32	ప్రకీర్ణకమ్, జేష్ఠాభిషేకాదిః	౧౯౨	370
33	అర్చావతారమహాత్మ్యకథనమ్	౪౯౫	386
34	స్వయంవ్యక్తాది కథనమ్	౧౦౯	391
35	క్రియాయోగఫలశ్రుతికథనమ్	౬౦౩	400
36	అపచారవిశేషకథనమ్	౬౯౭౫	456
37	త్రియుగధర్మప్రపంచః	౨౧౮౫	519

ఆహత్యశ్లోకానామ్. ౯౬౨౯౫.

ప్రకీర్ణాఽధికారస్థవిషయాణాం సూచీ.

విషయః	పుటే	విషయః	పుటే
ముహూర్తవిచారః	2	ద్వారమానమ్	33
భూపరీక్షా	4	స్థానకస్య పీఠమానమ్	35
కర్షణం	,,	దేవ్యోర్మానమ్	,,
ప్రాచీసాధనమ్	,,	ధ్రువార్చాపీఠమానమ్	,,
వాస్తుపదదేవతాపూజనమ్	7	గర్భాగార పదాని	36
శల్యపరీక్షా	8	తత్రస్థానకాదిస్థానమ్	,,
విమానభేదాః	9	దారుసంగ్రహణమ్	,,
గ్రామశరీరాదికల్పనమ్	10	దారుసంస్కారః	39
ఆయాదివిచారః	11	శూలలక్షణమ్	40
విష్ణుస్థాపనదేశః	,,	శూలస్థాపనమ్	46
శంకరాదిస్థాపనదేశః	12	రజ్జుబన్ధవిధిః	,,
ఇష్టకాలక్షణాదిః	13	మృత్సంస్కారః	,,
గర్భన్యాసవిధిః	,,	మృణ్మయద్వైవిధ్యమ్	48
శిలాలక్షణాది	14	రోగాదీనాం స్థానాని	,,
అంగులభేదః	16	ఆయాదివిచారవిస్తరః	49
ఏకతలాదికల్పనమ్	,,	ధ్రువకౌతుకయోస్సారూప్యమ్	50
తత్రోత్తమాదిభేదః	17	తాలనియమః	,,
గర్భగేహకల్పనే మతాన్తరమ్	,,	మధూచ్ఛిష్టవిధిః	51
మూర్ధేష్టకాలక్షణమ్	21	అంకురార్పణమ్	52
విమానదేవాః	25	సద్యోఽంకురార్పణవిచారః	53
మండపలక్షణమ్	,,	ఆచార్యలక్షణమ్	59
ప్రాకారః	26	ప్రాయశ్చిత్తహోమాదిః	61
ప్రథమావరణమ్	,,	ఆచార్యాదీనాం నియమాః	,,
పరివారాలయలక్షణమ్	28	యజ్ఞపాత్రసంభరణమ్	,,
బేరద్రవ్యమ్	29	యాగశాలా	64
శైలజప్రతిమాలక్షణమ్	,,	అక్షిమోక్షణమ్	65
శిలాలక్షణమ్	30	కౌతుకపీఠే రత్నన్యాసః	67
వర్ణక్రమేణ శిలాక్రమః	,,	అధివాసః	,,
ప్రతిమాలక్షణమ్	,,	అగ్నిమథనమ్	68
నిమిత్తాని	31	కుంభపూజా	69
శిలాసంస్కారః	32	కుంభావాహనప్రయోగః	,,
శిలాదోషాః	33	కలశస్థాపనమ్	70

విషయః	పుటే
ప్రతిసరబన్ధః	71
పంచశయనమ్	,,
శయనాధివాసః	,,
సర్వదేవాఽర్చనమ్	72
రత్నానామధివాసః	73
పాత్రప్రశంసాప్రయోగః	,,
హోమద్రవ్యమ్	75
రత్నన్యాసః	,,
దక్షిణాదానక్రమః	76
కౌతుకాదిస్థాపనమ్	,,
బింబే, ఆవాహనప్రకారః	77
ప్రతిష్ఠాన్తే యజమానకృత్యమ్	78
పూజాయా అవిచ్ఛిన్నత్వ సంపాదనమ్	,,
అర్చకప్రశంసనమ్	79
ప్రతిష్ఠార్చనయోః ఫలమ్	80
నవమూర్త్యాదికల్పనమ్	81
మత్స్యకల్పః	82
కూర్మకల్పః	,,
వరాహకల్పః	83
నారసింహకల్పః	86
వామనకల్పః	89
రామకల్పః	93
కృష్ణకల్పః	100
కల్కికల్పః	110
ఆవిర్భావాదివిచారః	111
ఆదిమూర్తికల్పః	112
లక్ష్మీకల్పః	117
విష్ణ్వర్చనే శ్రౌతం ప్రమాణమ్	121
అర్చకాదిలక్షణమ్	,,
అర్చకస్యాలయప్రవేశాది	124
అర్చనోపక్రమః	129
మంత్రాసనమ్	130
సంబంధకూర్చమ్	133
పుష్పన్యాసః	,,
మార్కండేయాదీనామర్చనమ్	134
పూజాకాలే సేవితుమనర్హాః	135
ధ్యానప్రకారః	,,
వ్యాహృతిన్యాసః	,,
ఆవాహనప్రకారః	136
అలంకారాసనమ్	,,
మాత్రాదానమ్	137
పుష్పాంజలిః	133
దేవ్యోరర్చనాక్రమః	,,
ఉత్సవాద్యర్చనమ్	139
భోజ్యాసనమ్	,,
అగ్నికార్యమ్	110
యాత్రాసనమ్	,,
వీథీభ్రమణమ్, దేవస్య	,,
బలిదానప్రకారః	141
తీర్థస్వీకారః	143
పూజాకాలాః	,,
ఉత్సవాదిపూజావిశేషః	146
బలిపాత్రలక్షణమ్	148
అన్నబలిసంస్కారః	,,
హవిష్పాకవిధిః	150
నవవిధహవిః	,,
హవిషి నివేద్యభాగః	152
పచనాలయవిశేషః	,,
శ్రణిభ్యాదీనాం లక్షణం	153
పాత్రపరిచ్ఛదాదిలక్షణం	154
రక్షాదీపవిధిః	157
శిబికాలక్షణం	159
విశేషార్చననిమిత్తం	164
విశేషార్చనప్రయోగః	,,
ద్వాదశమాసోత్సవప్రకార	165
కృత్తికాదీపః	172
గ్రహణారాధనం	175
స్నపనప్రయోగః	177
ఉత్సవచక్రం	195
ఉత్సవత్రైవిధ్యం	201

విషయః	పుటే
ఉత్సవాఽవభృథవిచారః	202
ఉత్సవేషూత్తమాదిభేదః	203
ధ్వజారోహణకాలః	,,
ధ్వజదండలక్షణం	,,
ధ్వజపటలక్షణం	205
ధ్వజపటప్రతిష్ఠాప్రయోగః	205
భేరీతాడనం	203
బలిహరణప్రకారః	209
ఉత్సవఘోషణం	211
ధ్వజారోహణప్రకారః	213
ఉత్సవదేవాఽలంక్రియణే	214
ఉత్సవకాలేనియమాః	216
ఉత్సవారంభః	217
ఆచార్యవరణం	,,
పంచాంగభూషణం	,,
ఋత్విజాం నియమాః	219
మృద్గ్రహణం	,,
యాగశాలాదికల్పనం	221
నవకుంభారోపణం	,,
హస్తాత్రిప్రశంసనం	226
ఉత్సవే బేరవిచారః	,,
కౌతుకబంధనం	227
నిత్యహోమవిధిః	228
ఉత్సవాఽధిదైవత్యాదిస్తరః	,,
ఉత్సవభ్రమణప్రకారః	230
తత్కాలే భక్తానాం నిర్వర్త్యం	233
నివేదితద్రవ్యవిభాగః	,,
ఉత్సవభ్రమణే నియమాః	234
ఉత్సవవిశేషః	,,
తీర్థస్నానప్రకారః	240
ధ్వజావరోహణం	241
ఉత్సవఫలం	,,
పుష్పయాగప్రకారః	242
ద్వాదశారాధనం	245
ప్రాయశ్చిత్తశబ్దార్థః	246

విషయః		పుటే
శాస్త్రస్య స్వతః ప్రామాణ్యం		246
దుర్నిమిత్తదర్శనే ప్రాయశ్చిత్తం		247
భూపరీక్షాయాం	,,	,,
కర్షణే	,,	248
దిక్పరిచ్ఛేదహీనే	,,	,,
ప్రాసాదనిర్మాణే,	,,	249
ప్రతిష్ఠాపనే	,,	251
అంగహీనా	,,	252
అంశసంస్కృతబింబానాం	,,	,,
అంగహీనా, అవస్థాంతరే	,,	253
కర్షణాదిపునస్సంస్కారః		,,
బేరస్థాపనదోషే ప్రాయశ్చిత్తమ్		255
అగ్నిదాహే		257
అలాభ ప్రతినిధి ద్రవ్యమ్		258
శూలగ్రహణాదిదోషప్రాయశ్చిత్తమ్		,,
అనుక్తద్రవ్యనిర్మితేషు బేరేషు ప్రాయశ్చిత్తమ్		260
కౌతుకదోషప్రాయశ్చిత్తమ్		,,
అవనతాదిదోషః		261
ఆచార్యవరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్		262
అంకురార్పణే	,,	,,
ప్రతిష్ఠాప్రయోగే	,,	263
వృత్తికల్పనహీనే	,,	269
నిత్యార్చనాయామ్	,,	271
స్నపనే	,,	280
ఉత్సవే	,,	283
ధ్వజదండే	,,	289
ధ్వజస్థానమ్		290
ధ్వజరోహే ఉత్సవప్రకారః		291
యానాదేర్భంగపతనే ప్రాయశ్చిత్తమ్		299
అన్తశ్శవే గ్రామే	,,	300
అస్పృశ్యస్పర్శనాదౌ	,,	303
భయరక్షార్థనివృత్తిః		310
శాన్తిహోమప్రకారః		312
పునర్బాలాలయవిధిః		314

విషయః	పుటే
బాలాలయసంస్థానమ్	314
బాలాలయస్థాపనప్రకారః	,,
ధ్రువబేరనివృత్తిః	322
జీర్ణబేరపరిత్యాగవిధిః	326
అంగోపాంగాదివ్యవస్థా	,,
కౌతుకజీర్ణోద్ధారప్రసంగః	327
స్థానకాదీనాం వ్యత్యయస్థాపనే దోషః	329
శాన్తిపంచకవిధిః	330
అద్భుతత్రైవిధ్యమ్	,,
శాన్తినిమిత్తప్రపంచః	331
అద్భుతశాన్తిప్రయోగః	335
ప్రభూతశాన్తిప్రకారః	341
మహాశాన్తిక్రమః	,,
శాన్తివిధిః	342
సర్వశాన్తివిధానమ్	,,
తంత్రసంకరనివృత్తిః	343
వైష్ణవశాస్త్రద్వైవిధ్యమ్	,,
వైఖానసమహిమా	344
సంప్రోక్షణత్రైవిధ్యమ్	358
సంప్రోక్షణకాలః	,,
జలసంప్రోక్షణప్రకారః	361
లఘుసంప్రోక్షణప్రకారః	362
మహాసంప్రోక్షణప్రకారః	365
జ్యేష్ఠాభిషేకోత్సవః	370
కూర్మాసనవిధిః	371
పవిత్రారోపణవిధిః	373
మూర్తపరిభాషా	382
మండలారాధనమ్	384
పరస్వరూపమ్	386
వ్యూహస్వరూపమ్	387
విభవస్వరూపమ్	338
అన్తర్యామిస్వరూపమ్	,,
అర్చావతారః	,,
స్థలపంచకవిధిః	390
స్వయంవ్యక్తమ్	,,

విషయః		పుటే
దివ్యస్థలమ్		392
సైద్ధస్థలమ్		394
పౌరాణికస్థలమ్		395
మానుషికస్థలమ్		396
దేవాలయనిర్మాణే ఫలం		400
ప్రతిమానిర్మాణే	,,	401
ప్రతిష్ఠాయాః	,,	,,
పూజనే	,,	402
కైంకర్యకరణే	,,	403
స్నానీయాదిద్రవ్యదానే	,,	405
పరిచ్ఛదాదిదానే	,,	407
ఇతరవిభవానాం దానే	,,	,,
దీపదానే	,,	408
హవిరాదిదానే	,,	410
తటాకనిర్మాణే	,,	,,
ఆరామప్రవర్తనే	,,	112
ప్రాకారభేదేన, భూదానే	,,	413
గోదానే	,,	417
గోపతిదానే	,,	418
సువర్ణదానే	,,	419
అన్నదానే	,,	420
అర్చనే వివిచ్య	,,	427
తులసీమహిమా		429
ఉత్సవే వివిచ్య ఫలం		435
స్నపనే వివిచ్య ఫలం		437
జీర్ణోద్ధారే		439
ప్రాయశ్చిత్తనిర్వర్తనే ఫలం		441
ఆలయనిర్మాణే ఉత్ప్రేక్ష్య దోషః		442
ఆచార్యాదీనాం స్థానభ్రంశే దోషః		443
దేవలకకల్పనం		444
భూమ్యపహారదోషః		,,
ప్రాసాదానాం హరణే దోషః		446
అర్చనే, ఉపచారహానౌ		448
స్నపనే భవితారో దోషాః		453
జీర్ణోద్ధారావసరే తూష్ణీంభావే దోషః		454

విషయః	పుటే	విషయః	పుటే
ద్వాత్రింశదపచారాః	456	దేవగృహే రోదనాద్యం	494
ద్వాత్రింశన్నరకాః	457	స్త్రీషు సాకూతభాషణాది	500
నరకయాతనాకథనం	,,	అశ్లీలకథనాది	505
దేవాఽభిగమనం	469	కంబలావరణం	506
విష్ణుపారమ్యం	,,	పరనిన్దాది	507
యానైః పాదుకాభిర్వా గమనం	476	గౌణోపచారాది	508
అన్యదేవార్చనం	478	అనివేదిత భక్షణం	,,
దేవోత్సవాదీనామసేవనం	480	ఫలాదీనామనర్పణం	509
ఏకహస్త ప్రణామః	481	పృష్ఠీకృత్యాసనాది	510
ఆత్మప్రదక్షిణం	482	గురావమానం	,,
ఉచ్ఛిష్టేవందనాది	,,	ఆత్మస్తుతిః	511
పాదప్రసారణం	487	దేవతానిందనం	512
పర్యంకబన్ధనం	,,	క్షమామన్త్రః	514
దేవగృహే భోజనాది	488	యుగధర్మాః	516
ముధాసంభాషణాది	490	విషయానుక్రమణికా	525

అనుస్మృతిః

శ్రీమద్భార్గవగోత్రవార్ధిశశినం శ్రీపత్రపుర్యాం స్థితమ్

శ్రీకృష్ణాఽర్య తనూభవం విఖనసో మూర్తిం కలౌ మానుషమ్

సర్వేషామపి బోధయన్తమఖిలఞ్చ్వైఖేయధర్మం సదా

వన్దేఽనుష్ఠితపాకయజ్ఞమనిశజోఽదణ్డరామాఽహ్వాయమ్.

శ్రీవైఖానస విద్యానిలయమ్.

శ్రీయైనమః.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీమద్విఖనసమహాగురవేనమః.

శ్రీమద్భ్యోభృగుమరీచ్యత్రికశ్యపేభ్యోనమః.

శ్రీ వైఖానసభగవచ్ఛాస్త్రే

భగవద్భృగుమహర్షి ప్రణీతః.

ప్రకీర్ణాఽధికారః.

అథ ప్రథమోఽధ్యాయః.

శ్రౌతస్మార్తాదికంకర్మ నిఖిలంయేనసూత్రితమ్ ।
తస్మైసమస్తవేదార్థ విదేవిఖనసేనమః । 1
శ్రుతిస్మృతినదీపూర్ణం శాస్త్రికల్లోలసంకులమ్ ।
విష్ణుభక్త్యుదకంశుద్ధం వన్దేవైఖానసార్ణవమ్ ॥ ౨

ఋషిప్రశ్నోత్తరమ్.

ఋషయఊచుః—

బ్రహ్మపుత్రమునిశ్రేష్ఠ నమస్తేదేహినాంవర
త్వమేవసర్వవేత్తాఽసి త్వమేవవదతాంవరః. ౧
తతోజ్ఞాతుంహివిష్ణోర్వై భూపరీక్షాదిషుక్రమమ్
ఇచ్ఛామస్త్వత్ప్రసాదేన దీనాశ్శిష్యజనాఃప్రభో. ౨
విస్తారజ్ఞోహిసర్వేషాం విస్తరాద్వక్తుమర్హసి
కేనమార్గేణకైర్మంత్రైః కం దేవంపూజయన్నరః 3

కార్యాలోకే కార్యాసమవాప్నోతి తత్త్వమేతద్వదస్వనః

భృగురువాచః—

ప్రణమ్య దేవదేవేశం చక్రపాణింఖగధ్వజమ్. ౪
విస్తారేణప్రవక్ష్యామి శ్రుణుధ్వంసుసమాహితాః

మునూర్త విచారః.

సర్వారంభేప్రశస్తంస్యా దాదిత్యేచోత్తరస్థితే. ౫
అప్రశస్తమితిఖ్యాత మయనేదక్షిణేతథా
పుష్యమాసాదిషణ్మాసా దేవానాస్తుదివాస్మృతాః ౬
యస్మిన్మాసేకృతంసర్వం వివృద్ధ్యర్థమితిస్మృతమ్
రాత్రిరాషాడమాసాది రయుక్తస్సర్వకర్మసు ౭
ప్రథమాచద్వితీయాచ తృతీయాపంచమీతథా
షష్ఠీచసప్తమీచాఽపి దశమ్యేకాదశీతథా. ౮
త్రయోదశీచతిథయః పౌర్ణమాసీశుభాస్స్మృతాః
ప్రాజాపత్యాశ్వయుక్సౌమ్య తిష్యపౌష్ణత్రిరుత్తరాః. ౯
మైత్రాదిత్యమఘాస్వాతీ హస్తాశ్చశ్రవణంశుభాః
రాశయశ్చరవర్జ్యాస్సు్య రుభీతచోభ్ఛనంస్థిరమ్. ౧౦
గురుభార్గవసౌమ్యేందు వారాశ్శోభనమాస్స్మృతాః
ఏషామంశశ్చద్రేకాణ హోరాదర్శనమిష్యతే. ౧౧
ఏషామేవోదయంశస్తం తత్రసోమోదయంవినా
క్రూరేచదుష్టనక్షత్రే వ్యాధిపీడాంకరోతిహి. ౧౨
సూర్యసౌరిశ్చసౌమ్యశ్చ త్రిషడాయస్థితాశ్శుభాః
తథైవలగ్నగాఃకుర్యు ర్వ్యాధిశోకభయానితు. ౧౩

అష్టమస్థాగ్రహాస్సర్వే కర్తుఃకుర్వన్తిదుస్థితిమ్
ఏకాదశగతాస్సర్వే క్షేమారోగ్యకరాస్స్మృతాః ౧౪

భయకృద్భార్గవఃప్రోక్తో ద్విసప్తదశమస్థితః
ద్విసప్తపంచనవమ స్థితోజీవస్సుశోభనః. ౧౫

రాష్ట్రస్యయజమానస్య మహత్సౌఖ్యంకరోతిహి
సూర్యవారేశుభోవిష్ణు హస్తపౌష్ణత్రిరుత్తరాః. ౧౬

మందవారేశుభాప్రోక్తా బ్రాహ్మ్యస్వాత్యౌచతత్తథా
వర్జయేద్బుధవారేణ హస్తమాశ్వయుజంతథా. ౧౭

గురువారేణవర్జ్యాతు తథాసౌమ్యోత్తరాఢకా
శ్రవణంచైవపుష్యంచ శుక్రవారేణవర్జయేత్. ౧౮

ఉత్తరాషాఢానక్షత్రం సోమవారేతుశోభనమ్
ద్వితీయాబుధయుక్తాచ షష్ఠీజీవసమాయుతా. ౧౯

సోమఏకాదశీయుక్తః కరోతిప్రాణసంశయమ్
పౌష్ణస్తుసప్తమీయుక్తో దహత్యగ్నిరివప్రజాః ౨౦

కాణస్థూణాంధనక్షత్ర గురువిష్టీర్వివర్జయేత్
భూమికంపేదిశాండాహే దుర్దినేచండమారుతే. ౨౧

అశనిధ్వనియోగేచ నిన్దితందివసంస్మృతం
అయనేవిషువేచైవ సంత్యాజంగ్రహణీతథా. ౨౨

షడశీతిముఖేవాపి కృతంవాస్తువినశ్యతి
ఏవంపరీక్ష్యకర్తవ్య మిచ్ఛేచ్ఛేచ్ఛ్రియఆత్మనః. ౨౨

కర్షణాదిప్రతిష్ఠాన్తం కర్మకుర్యాద్వచక్షణః 2.5
అథభూమింపరీక్ష్యైవ పూర్వంకర్షణమారభేత్ ౨౩

భూపరీక్షా.

శ్వేతాతుబ్రాహ్మణీభూమిః దక్తాతుక్షత్రియాతథా
పీతాతువైశ్యాకృష్ణాతు శూద్రాభూమిరుదాహృతా. ౨౪
మోక్షదాబ్రాహ్మణీప్రోక్తా క్షత్రియావిజయప్రదా
వైశ్యాతుధనదా భూమి శ్శూద్రాపుత్రసమృద్ధిదా. ౨౫
ప్రతిలోమాదిభిర్జుష్టాం వల్మీకాఢ్యంచవర్జయేత్
హస్తమాత్రంఖనిత్వాతు పూరయే త్తత్తుపాంసునా. ౨౬
అధికేపుష్కలాభూమి ర్న్యూనేవర్జ్యాసమేసమా
గృహ్ణం త్రిరాత్రేఽంకురతి గ్రాహ్యాభూమిస్తునాఽన్యథా. ౨౭
పద్మంకుంభస్థతోయేన పూరితేతత్కృతావళే
ముఖ్యాప్రదక్షిణావర్త ముదకంశాన్తబుద్బుదః. ౨౮
సవ్యావర్తంతథాన్వేష్ట ముదకంబహుబుద్బుదః
ఉత్తానపద్మకంగ్రాహ్యం నత్వధోముఖపద్మకమ్. ౨౯
ఏవంపరీక్ష్యగృహ్ణీయా త్స్థాణ్యాహమపివాచయేత్
ఏవంపరీక్ష్యబహుధా కుర్యాత్కర్షణముత్తమమ్. ౩౦

కర్షణమ్.

శ్వేతౌవాకపిలౌవాథ నాంగహీనౌవృషౌతథా
అథవానాఽన్యవర్ణౌవా అరోగౌబలశాలినౌ. ౩౧
క్షీరవృక్షయుగంబద్ధ్వా శమీవృక్షయుతంతథా
అసనంఖదిరంవాఽథ హలంకృత్వాసనేహకం. ౩౨
యన్త్రయిత్వాయుగేనాఽథ గోవాలకృతరజ్జునా
తస్యపశ్చిమదేశేతు ప్రపాంకృత్వావిధానతః. ౩౩
ధాన్యపీఠానికృత్వైవ త్రివేదిసహితంక్రమాత్
పూర్వందేవేశమభ్యర్చ్య చక్రంపశ్చాత్సమర్చయేత్. ౩౪

విష్వక్సేనంచగరుడం సమభ్యర్చ్యనివేదయేత్
వాస్తుయజ్ఞంచహుత్వాతు పుణ్యాహమపివాచయేత్. ౩౫

తోయధారాంపురస్కృత్య ప్రాదక్షిణ్యవశేనతు
ఆచార్యోఽహతవస్త్రేణ చోత్తరీయాంగులీయకైః. ౩౬

అలంకృత్యవిధానేన శ్వేతమాల్యానులేపనైః
సమాదాయవృషంతత్ర ,,త్వంవృషభ"ఇతిబ్రువన్. ౩౭

వృషభందక్షిణేయోజ్య ,,సౌరభేయ"ఇతిబ్రువన్
తతస్సంయోజయేత్పశ్చా ద్బలీవర్దాబలాన్వితౌ ౩౮

,,యుగంయుగశృంగ"మితి యోజయేచ్చహలంపునః
,,ఋషింగృహ్ణా"మీతిమన్త్రేణ ఋషింసమ్యక్ప్రగృహ్యచ ౩౯

,,విష్ణుర్మాంరక్షు"త్వితిచ స్వాత్మరక్షాంసమాచరేత్
,,యేఽస్మిన్దేశేజీవన్త్వి"త్యాశ్రితాంశ్చవిసర్జయేత్ ౪౦

,,హలకృష్టే"తిమన్త్రేణ దారయేత్తామిలాంశుభామ్
కర్షయేద్వైష్ణవైర్మన్త్రైః ప్రాగుదక్ప్రవణాంమహీమ్. ౪౧

తతఃకర్షకమాహూయ సర్వత్రైవతుకర్షయేత్
ఆచార్యంపూజయిత్వాతు తస్మైవసహలౌవృషౌ. ౪౨

ప్రథమంకర్షణంకృత్వా ద్వితీయంకర్షణంచరేత్
బీజంసర్వంసమాదాయ ప్రోక్షణైఃప్రోక్షణంచరేత్ ౪౩

,,ఇమేబీజాఃప్రరో" హేతి సప్తగ్రామ్యాణ్యతఃపరమ్
వాపయిత్వాతుబీజాని ,,దేవిత్వయి"సముచ్చరన్ ౪౪

,,దుహాంతాందివ"మిత్యుక్త్వా తోయంతత్రసమర్పయేత్
రక్షాంసమ్యగ్విధాయాత్ర చాచార్యమభిపూజయేత్. ౪౫

“సస్యాఇ” మేతిమన్త్రేణ సస్యంపక్వంప్రణమ్యచ
విష్వక్సేనాదిభిర్మంత్రైః శ్యాన్తంచాపిసమర్పయేత్. ౪౬

“శుద్ధాఇ” మేతిమన్త్రేణ గోభ్యస్సమ్యఙ్నివేదయేత్. ౪౭

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాధికారే ప్రథమోఽధ్యాయః.

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

శంకుస్థాపనమ్.

అతఃపరంప్రవక్ష్యామి శంకుస్థాపనముత్తమమ్
మేషంతథైవవృషభంగతే సూర్యేదినేతథా. ౧

కృత్వాసమతలాంభూమిం గోమయేనతులేపయేత్
తద్బహిర్భ్రామయేత్సూత్రద్వయంతేనైవమానతః. ౨

ప్రాచీసాధనమ్.

పూర్వాహ్ణేచాఽపరాహ్ణేచ శంకుచ్ఛాయాంతులాంఛయేత్
తతస్సూత్రత్రయంవాఽథపాతియేచ్ఛంకుమధ్యమే. ౩

భ్రామయేదధికేఽర్ధస్తు న్యూనేతావద్వివర్ధయేత్
ప్రాచీంతత్సూత్రమానేన మధ్యమేనైవకల్పయేత్. ౪

ఉదక్సూత్రంతథైవాత్ర కృత్వాతుచతురశ్రకమ్
పంచగవ్యేనసంప్రోక్ష్య పుణ్యాహమపివాచయేత్. ౫

వాస్తుపద దేవతాపూజనమ్.

ఏకాశీతిపదాన్ కృత్వా వాస్తు దేవాన్ ప్రపూజయేత్
ఈశానాదిసమభ్యర్చ్య ద్వాత్రింశత్పదభాగినః. ౬

ఈశానంచైవపర్జన్యం జయన్తంచమహేన్ద్రికమ్
ఆదిత్యంసత్యకంభృశమన్తరిక్షంచపూర్వగాన్. ౭

అగ్నిఃపూషాచవితథ గ్రహక్షతయమాస్తథా
గంధర్వోభృంగరాజర్షి దక్షిణేపద దేవతాః. ౮

పశ్చిమేనిర్ఋతిశ్చైవ దౌవారికస్తథైవచ
సుగ్రీవఃపుష్పదన్తశ్చ వరుణశ్చాసురస్తథా. ౯

శోషణశ్చైవరాగశ్చతే చాఽష్టౌకధితాస్సురాః
ఉత్తరేజవనోనాగ ముఖ్యోభల్లాటఏవచ. ౧౦

సోమోఽర్గలోఽదితిశ్చైవ సూరిదేవస్తథైవచ
బ్రహ్మనవపదంభుంక్తే వాస్తుమధ్యేవిశేషతః. ౧౧

అర్యమాదండ భృచ్చైవపాశభృద్ధనదస్తథా
బ్రహ్మణశ్చచతుర్దిక్షు స్థితాష్షట్పదభాగినః. ౧౨

అపశ్చైవాపవత్సశ్చ సవితాసావిత్రఏవచ
ఇంద్రశ్చైవతథేంద్రాఖ్యో రుద్రోరుద్రాజఏవచ. ౧౩

ఏతేద్విపదభోక్తారో విదిక్షుష్టౌస్థితాస్సురాః
చరకీదేవతారిశ్చ పూతనాపాపరాక్షసీ. ౧౪

ఈశానాదిషుకోణేషు బాహ్యస్థాఃపదవర్జితాః
ఏవంవిన్యస్యదేవాంస్తు వాస్తుదేవంప్రకల్పయేత్. ౧౫

వాస్తుపురుష లక్షణమ్ - పూజా.

వాస్తునశ్శిర ఈశానే పాదౌ నైరృతికే చరేత్
హస్తౌ సన్నిహితౌ జ్ఞేయావగ్నౌ వాయవ్య వాహ్యతః. ౧౬

అపికంఠ ఇతి ప్రోక్తం హృదయం చాపవత్సకే
నాభిర్బ్రహ్మణి సంఖ్యాతా కుక్షిస్సవితృసంజ్ఞకే. ౧౭

ఇంద్ర ఇంద్రాజకే గుహ్యమూరుమూలే విధానతః
పార్శ్వంతు దక్షిణం ప్రోక్తం వామమేవం ప్రకల్పయేత్. ౧౮

శేతే వాస్తుభువం ప్రాప్య వాస్తుదేవ స్త్వధోముఖః
పుణ్యాహం వాచయిత్వాతు ప్రోక్షణైః ప్రోక్షణం చరేత్. ౧౯

పుష్పైర్గంధై స్తథా ధూపైర్దీపైశ్చాపి ప్రపూజయేత్
నమస్కారైశ్చ సంయుక్తైః ప్రణవాద్యైస్స్వనామభిః. ౨౦

శల్యపరీక్షా.

పూజనాన్తేస్పృశేత్కర్తా యమ్ముంగం తన్నిరీక్షయేత్
వాస్తుదేహే ఉపితత్రైవ శల్యం బ్రూయాద్యథార్థతః. ౨౧

అస్తి శల్యం శిరస్స్పర్శే తద్ధస్తద్వయమానతః
కంఠస్పర్శే గళే చైవ హస్తమాత్రే సమాదిశేత్. ౨౨

ఉపస్పర్శాత్త్రిభిర్హస్తైః శృంఖలాశల్యమాదిశేత్
హస్తమాత్రే కరస్పర్శాత్ ఖట్వాపాదం సమాదిశేత్. ౨౩

బహుసంస్పర్శనాత్కర్తు రంగారస్త్రిహస్తతః
గుల్ఫే సర్పాదిభిర్దుష్టం వితస్తిద్వయమానతః. ౨౪

పాదే కంటకమిత్యుక్తం షడ్వితస్తిప్రమాణతః
కనిష్ఠాంగుష్ఠయోస్స్పర్శాద్ధస్తత్రసమాచరేత్. ౨౫

వ్యయాధికేచతుర్హస్తే జానుప్పూర్వాత్తతఃపరమ్
శల్యంవిశోధ్యభూమింతాం తలంకృత్వాసమానతః. ౨౬
పంచగవ్యేనసంప్రోక్ష్య వాస్తుదేవాన్ప్రపూజయేత్

వాస్తుదేవతాబలిః.

ద్రోణంద్రోణార్ధకంవాఽపితండులాన్పాచయేత్తతః. ౨౭
దధిగుడాజ్యసంయుక్తం సర్వేషాంచబలిందదేత్
బ్రహ్మాదీనాంనమోన్తంవా స్వాహాన్తంవాబలిర్భవేత్. ౨౮
కృత్వాతు బలిదానంచ పుణ్యాహమపివాచయేత్. ౨౯

ఇతిశ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ద్వితీయోఽధ్యాయః.

5848

అథ తృతీయోఽధ్యాయః.

విమానభేదాః.

అథవిన్యాసరూపాణి ప్రవక్ష్యేయథాక్రమమ్
శ్రీవత్సంప్రథమంప్రోక్తం నన్ద్యావర్తంద్వితీయకమ్. ౧
తృతీయంస్వస్తికంవిద్యా చ్చతుర్థంభద్రకంస్మృతమ్
దండకంపంచమంత్వాహు ర్వేదికంషష్ఠముచ్యతే. ౨
కుంభకంసప్తమంవిద్యా దష్టమంపద్మకంతథా
నవమంస్యాద్రథపదం దశమంతుప్రకీర్ణకమ్ 3

ఏతేషామాకృతింవక్ష్యే యథావదనుపూర్వశః
అస్యత్రిదండకాత్సర్వం బహిర్వీథీసమన్వితమ్. ౪

తస్యచాన్తర్గతైశ్చిహ్నైః శ్రీవత్సాద్యంవిధీయతే
ఏకప్రాచీనవీథిక ముదీచీనాఽన్యవీథికమ్. ౫

శ్రీవత్సమితివిజ్ఞేయం సర్వవిద్యాసమంమతమ్
మధ్యేకోణంచతుర్ద్వారం ప్రాగీశాదిప్రదక్షిణమ్. ౬

తన్నిర్గతోజవీథీకం నద్ద్యావర్తమితిస్మృతమ్
స్వస్తికంత్వోజవీథ్యన్తం భద్రంమధ్యప్రతోళికమ్. ౭

ఏకప్రాచీనకందండం చతురశ్రంతువేదికమ్
వృత్తంకుంభకముద్దిష్టం పద్మకంస్యాద్ద్వివేదికమ్. ౮

బ్రహ్మకోశాఽష్టకద్వార వీథీరథపదాకృతిః
ప్రాగుదక్ప్రవణంచైవ ప్రకీర్ణకముదాహృతమ్. ౯

ద్విద్వారంవాచతుర్ద్వారం మనస్తోయుక్తితోభవేత్
అయుక్తద్వారదేవస్య భజనంనాభిధీయతే ౧౦

దండకస్తేనమానేన యోనిగ్రహణముచ్యతే
శరీరమంగంప్రత్యంగం జ్ఞాత్వాయోనింప్రకల్పయేత్. ౧౧

గ్రామంశరీరమంగంస్యాద్ ద్దేవద్విజపరిగ్రహమ్
ప్రత్యంగమంగసంవృత్తం విమానభవనాదికమ్. ౧౨

దండేనపూర్వయోర్వ్యాసం హస్తేనాఽన్యత్రధీయతే
దండేవిస్తారమాయామ మేకైకంగుణయేత్త్రిభిః. ౧౩

ఏకైకంషష్టిభిర్హత్వా శిష్టంయోనింసమాదిశేత్
హస్తేనవ్యయసంసర్గే త్రిగుణంవసుభిర్హరేత్. ౧౪

శేషం యోనిం విజానీయా ద్ధ్వజధూమాదికంక్రమాత్
సర్వత్ర కల్పయేద్యోనిం తయోర్వర్గఫలేన వా. ౧౫

యోనేర్మహాప్రశాస్త్రశ్రేష్ఠా దివిసప్తత్రిగహీనతా
ప్రవీణం చతురశ్రం స్యా చ్ఛేషాణామాయతం విదుః. ౧౬

అష్టషట్చతురంశాస్సు ర్ద్వితరేషాం యథాక్రమమ్
ఏవమాయామయోగస్తు ప్రత్యంగస్యైవకల్పయేత్. ౧౭

అంగే ద్విగుణమాయామం పాదన్యూనమథాధికమ్
అర్ధం నవా హాయేన్న్యూన మధికం తు విధీయతే. ౧౮

ఆత్మా వాస్తు శరీరస్య విస్తారాదధికం విదుః
పాదాయామశిఖా వాపి ద్విగుణం వా విశేషతః. ౧౯

సమం వా సర్వతః కుర్యా చ్ఛరీరం దండకాదృతే
వర్ధయేదధికాయామం దండషోడశకేన వా. ౨౦

దండే అష్టగుణం కుర్యా దాయామం యుక్తితోఽథవా
అంగమాగమవిస్తారో దండభేదోఽపి యోజ్యతే. ౨౧

అన్యత్ర దండనేభిం దద్యా చ్ఛరేషు తు విశేషతః
పాతం విస్తారసూత్రేషు విదుస్సూత్రద్వయేఽపి వా. ౨౨

కంఠసూత్రద్వయే వాపి ప్రత్యంగేష్వేవ కారయేత్
విధిభేదం తు కర్తవ్యం బ్రహ్మభాగేపి శేషతః. ౨౩

ఏవం క్రమేణ శాస్త్రజ్ఞై శ్శరీరం సంప్రకల్పయేత్. ౨౪

విష్ణుస్థాపనమ్.

సహస్రభూసురామార్గే బ్రహ్మాంశేవాయు దేశకే
పంచమూర్తివిధానేన స్థాపయిత్వా జనార్ధనమ్. ౨౫

వైఖానసైర్మహాభాగైర్దివ్యాదికార్చనతత్పరైః
వేదాన్తవేదిభిర్విప్రైరర్చయేత్పురుషోత్తమమ్. ౨౬

శంకరాది స్థాపనమ్.

ఈశానఈశ్వరంచైవ సోమేశానాఽవథాపివా
పశ్చిమే కేశవస్థానమైశాన్యాం శంకరాలయమ్. ౨౭

అనుకల్పంవికల్పంచ కల్పంచైవత్రిధాభవేత్.
భూపరీక్షాదియత్కర్మ అనుకల్పమితిస్మృతమ్. ౨౮

దేవాదీనాంమునీనాంచ కల్పయేత్తువికల్పకమ్
గర్భేమృదాలయేయత్ర ప్రతిష్ఠాయాంతుకల్పకమ్. ౨౯

ఏవందేశంవినిశ్చిత్య మూలస్థానంచనిర్దిశేత్
నిర్మితేఽత్రవిమానస్యచోత్సేధార్ధంసమన్తువా. ౩౦

జలాన్తంవాశిలాన్తం వాఖానయేదుచితంసుధీః
విస్తారాయామసీమాన్తాద్బాహ్యేఖాత్వాదృఢాయచ. ౩౧

ఏకహస్తంద్విహస్తంవా త్రిహస్తంవాఽధికంక్రమాత్
వాలుకైర్విశ్వతఃపూర్య దృఢీకరణమాదిశేత్. ౩౨

బాలాలయంతుశక్తానామశక్తానాంవినాభవేత్
ధ్రువార్చాయాఃప్రతిష్ఠాచేద్బాలాగారంనకల్పయేత్. ౩౩

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే తృతీయోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః.

ఆద్యేష్టకా స్థాపనమ్.

అథాఽతస్సంప్రవక్ష్యామి వాస్తునః ప్రథమేష్టకామ్
సాధయిత్వా పూర్వరాత్రౌ చతస్రః ప్రథమేష్టకాః ౧
శిలాయాం మృన్మయే వాఽథ కుర్యాల్లక్షణసంయుతాః
శైలా దోషవినిర్ముక్తా సుపక్వాఽథ మృణ్మయాః. ౨
విస్తారేణేష్టకాః ప్రోక్తా షట్పంచచతురంగులాః
ఉత్తమాదిక్రియాదేవ విస్తారద్విగుణాయతాః. ౩
విస్తారార్ధం ఘనం ప్రోక్త మిష్టకానాం ప్రమాణతః
ఆలయాఽభిముఖే చైవ ప్రపాం కృత్వా విచక్షణః. ౪
తన్మధ్యే వేదికాం కృత్వా హస్తమాత్రప్రమాణతః
విస్తారం తత్సమం చైవ ముత్సేధం తు తదర్ధకమ్. ౫
సభ్యాగ్నిం విధివత్కృత్వా విధినాఽఘోరమాచరేత్
భూమియజ్ఞం చ కృత్వా తు కలశైస్సప్తభిః క్రమాత్. ౬
సంస్నాప్య నవవస్త్రేణ చాచ్ఛాద్య శయనోపరి
కౌతుకం బన్ధయిత్వా తు శయనే శాయయేత్తతః. ౭
హుత్వా తు పౌరుషం సూక్తం విష్ణుసూక్తమతః పరమ్
చతుర్వేదాదిమంత్రాంశ్చ శ్రీభూసూక్తే యజేత్క్రమాత్ ౮
ఇష్టకా వా శిలా వాఽథ తన్నామాద్యక్షరం స్మరేత్
నృత్తైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్ ౯
ప్రభాతే పూజయేత్పూర్వ మాచార్యం శిల్పిభిస్సహ

ఆచార్యోమంత్రయోగ్యస్తు శిల్పిభిఃకర్మయోగ్యకైః ౧౦
ద్వారస్యదక్షిణేపార్శ్వే స్థానమస్యప్రశస్యతే
సుముహూర్తేన్యసేద్విద్వా న్నిష్కాంశ్చతురఃక్రమాత్. ౧౧
విన్యాసేతుచతుర్దిక్షు చతుర్వేదాదిమన్త్రతః
తేషాంమధ్యేతదాగర్తే పూరయేదుదకేనతు. ౧౨
తత్రైవనవరత్నాని విన్యసేదనుపూర్వశః

గర్భన్యాసవిధిః.

అథవక్ష్యేవిశేషేణ గర్భన్యాసవిధిక్రమమ్. ౧౩
ప్రాసాదోగర్భసంయుక్తః కురుతేసర్వసంపదమ్
తస్మాదాదౌప్రకర్తవ్యః గర్భన్యాసస్సమృద్ధిదః. ౧౪
త్రయఃప్రాసాదమూలేస్యా త్పూర్వంతుప్రథమేష్టకే
ఉపానోపరిమధ్యంస్యా త్ప్రతేరుపరిచాన్తతః. ౧౫
భూగతంశూద్రజాతీనా ముపానేనృపవైశ్యయోః
ప్రతేరుపరివిప్రాణా మానులోమ్యేనకారయేత్. ౧౬
సర్వేషాంభూగతంకార్యం సర్వసిద్ధికరంశుభమ్
ఐన్ద్రిపావకయోర్మధ్యే ప్రాగ్ద్వారేషుప్రకల్పయేత్. ౧౭
ద్వారస్యదక్షిణేకుర్యా త్పశ్చిమేపితథైవహి
కవాటార్గలయోగేవాన్య స్తవ్యంగర్భభాజనమ్. ౧౮

ఫేలా

తథాతామ్రమయీఫేలా స్ఫాటికావాప్రశస్యతే
పాదవిష్కంభవిస్తారాం ఫేలాంతత్త్వపదాంచితాం. ౧౯
ఖండస్ఫుటితవర్జ్యాస్యా ....

ఘనంవింశతిభాగైకం తదర్ధార్ధాంశమేవవా. ౨౦
విస్తారస్యచతుర్భాగం కోష్ఠభిత్త్యుచ్ఛ్రియంభవేత్
ఉత్తమంతుసమోత్సేధం త్రిపాదంమధ్యమంస్మృతం. ౨౧
అధమంచార్ధముత్సేధం త్రివిధంతత్ప్రచక్షతే
త్రిభాగైకవిధానంస్యా ద్ద్విభాగంభాగికంభవేత్. ౨౨
అన్తరేచాఽంగులాయామం తదర్ధంభిన్నభిత్తికమ్
సంయోగార్ధవిహీనంస్యా ద్విధానేఽభ్యన్తరేతథా. ౨౩
ప్రక్షాల్యపంచగవ్యేన విశుద్ధంగర్భభాజనమ్
ఆలయాత్ప్రముఖేచైవ మంటపేసమలంకృతే. ౨౪
గోమయేనోపలిప్యైవ పుణ్యాహంవాచయేత్తతః
రక్తబీజానిధాతూంశ్చ సన్న్యసేన్మన్త్రవిత్తమః. ౨౫
వైష్ణవంవిష్ణుసూక్తంచ పౌరుషంసూక్తముచ్చరన్
'విష్ణుర్యోని'మిత్యుక్త్వాతు గర్భంతత్రనిధాపయేత్. ౨౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే చతుర్థోఽధ్యాయః.

అథ పంచమోఽధ్యాయః.

ప్రాసాదలక్షణమ్.

అథవక్ష్యేవిశేషేణ ప్రాసాదానాంతులక్షణమ్
ప్రసాదంకురుతేయేన ప్రాసాదఇతికీర్తితమ్. ౧

ఆద్వాదశతలాదేవం కుర్యాద్విస్తారమానకమ్
విస్తారద్విగుణోత్సేధ ముక్తమంతుప్రచక్షతే. ౧౨

విస్తారంస్తథాకృత్వా ద్వాదశాంశస్తుమధ్యమమ్
ఏకాదశాంశమధమం విస్తారేస్తథాకృతే. ౧౩

ఆద్వాదశతలాదేవముత్సేధంతువిధీయతే
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖైస్సూత్రైః పదంకుర్యాత్తుషోడశమ్. ౧౪

గర్భగేహస్సమాఖ్యాతో మధ్యమంతుచతుష్పదమ్
బాహ్యతోద్వాదశపదం భిత్త్యర్థముపకల్పయేత్- ౧౫

షడ్భిష్షడ్భిస్తథాసూత్రైః పదానాంపంచవింశతిః
నవగర్భగృహంమధ్యేభిత్త్యర్థం శేషముచ్యతే. ౧౬

* * *

త్రివిధంతుసమాఖ్యాతం? ప్రాసాదాకృతయస్తథా
నాగరంద్రావిడంచేతి వేసరంచత్రిధాభవేత్. ౧౭

స్థూపస్యాన్తంచతురశ్రంస్యా న్నాగరంసముదాహృతమ్
కంఠప్రభృతిచాష్టాశ్రం ప్రాసాదంద్రావిడంభవేత్, ౧౮

కంఠప్రభృతివృత్తంయ ద్వేసరంతత్ప్రచక్షతే
బేరఃపూర్వంస్థితోయత్ర తత్రబేరవశాద్భవేత్. ౧౯

యావద్బేరంత్రిభాగైకం విస్తారంపీఠమేవహి
పీఠస్యత్రిగుణంగర్భం గర్భార్ధంభిత్తిరుచ్యతే. ౨౦

గర్భగేహత్రిభాగైకం భిత్తింవాతత్రకారయేత్
అగ్రతోమండపంకుర్యా త్ప్రాసాదసమవిస్తృతమ్. ౨౧

ప్రాసాదస్యసమాయామం దశాంశంముఖమండపమ్
ప్రాసాదస్యాఽగ్రతోద్వారం ప్రకుర్యాల్లక్షణాన్వితమ్ ౨౨

అంగులభేదః.

త్రివిధంతుసమాఖ్యాత మంగులంస్యాత్ప్రమాణతః
మానాంగులంతుప్రథమం మాత్రాంగులమతఃపరమ్. ౨

తృతీయంతుసమాఖ్యాతం దేహలబ్ధప్రమాణతః
రథరేణ్వణురష్టాభిరీఖాయూ కాయవాస్తథా. 3

క్రమశోఽష్టగుణైర్వృద్ధి మానాంగులమితిస్మృతమ్
మధ్యమాంగులిమధ్యంతు పర్వమాత్రాంగులింస్మృతమ్. ౪

ప్రతిమాయావిభాగేన తాలగణ్యేన? భాజనమ్
అంగులంతుసమాఖ్యాతం దేహలబ్ధప్రమాణతః. ౫

ప్రాసాదమంటపానాంచ మానాంగులవిధానతః
యాగోపకరణానాన్తు మాత్రాంగులవిధానతః. ౬

దేహలబ్ధప్రమాణేన ప్రతిమాంకారయేత్తథా
అంగులైఃకిష్కురిత్యుక్తం చతుర్వింశతిభిస్తథా. ౭

పంచవింశతిభిశ్చైవ ప్రాజాపత్యముదాహృతమ్
షడ్వింతిశధనుర్ముష్టి సప్తవింశద్ధనుర్గ్రహాః. ౮

హస్తానాంలక్షణంప్రోక్తం మానాంగులవిధానతః

ఏకతలాదికల్పనమ్.

త్రిహస్తాదిసమారభ్య నవహస్తాన్తమేవచ. ౯

అయుగ్మైరథహస్తైస్తు కుర్యాదేకతలంబుధః
ద్వితలంతుతతఃకుర్యాత్త్రయోదశహస్తకైః.
పంచాధికదశైర్హస్తైః ప్రాసాదస్స్యాత్త్రిభూమికః
తలంప్రత్యధికంకుర్యాత్ షడ్ఢస్తస్తువిశేషతః

ప్రతేరుపరిసీమాన్తం ద్వారస్యోత్సేధఉచ్యతే
ఉత్తమంద్వారవిస్తార ముత్సేధార్ధముదాహృతమ్ ౨౩

ఉత్సేధార్ధ దశాంశేన హీనంమధ్యమముచ్యతే
వింశత్యాపరిహీనంస్యా ద్విస్తారమధమంభవేత్. ౨౪

కాయంచాప్యనుకాయంచ కుర్యాదుత్సేధమానతః
భాగమేకమధిష్ఠానముత్సే ధోవసుధాభవేత్. ౨౫

పాదాయామోద్విభాగస్స్యా ద్భాగఃప్రస్తరఉచ్యతే
భాగఃకంఠఇతిప్రోక్తం ద్విభాగంశిఖరంభవేత్. ౨౬

భాగస్థూపిరితిఖ్యాత మేవముత్సేధఉచ్యతే
కామమేవంసమాఖ్యాత మనుకాయమధోచ్యతే. ౨౭

కుర్యాత్పాదవిస్తారం చతుర్వింశతిభాగికమ్
ఏకభాగస్తువిస్తారం భాగమేకంతలంతథా. ౨౮

దశాంగులంస్యాద్ద్వితలే త్రితలేద్వాదశాంగులమ్
యుగాంగులవివృద్ధ్యాతు కర్తవ్యంస్యాత్తలంప్రతి. ౨౯

పాదమస్యతువిష్కంభ మష్టభాగంవిహీనకమ్
స్తంభాగ్రేణైవకర్తవ్య మనుకాయప్రమాణతః ౩౦

ఉపానస్యతువిష్కంభ మగ్రేపాదద్వయంభవేత్
అధిష్ఠానంత్రిధాకృత్వా భాగోనైజగతీభవేత్. ౩౧

కుముదంతుద్వితీయేన భాగేనైవతుకారయేత్
కృత్వాశేషంచతుర్భాగ మేకాంశైనపట్టికామ్. ౩౨

కుర్యాత్తార్ధేనకంఠన్తు శేషంవాజనముచ్యతే
పాదబన్ధమితిఖ్యాతం సర్వకార్యేషుపూజితమ్. ౩౩

ప్రతిక్రమంవాకర్తవ్య మధిష్ఠానప్రమాణతః
జగతీంతద్వదేవాథ కుముదంవృత్తముచ్యతే. ౩౪

భాగేనపూర్వవత్కృత్వా చతుర్థంశేషమాచరేత్
పట్టికేనైవకర్తవ్య మేకమన్తరికంతథా. ౩౫

ద్వాభ్యాంప్రతిముఖంకుర్యా త్ప్రతిక్రమమిదంభవేత్
అధిష్ఠానమితిఖ్యాతం పాదమానంప్రవక్ష్యతే. ౩౬

చతురశ్రమథాష్టాశ్రం వృత్తంచైవత్రిధాభవేత్
కుంభయుక్తంతథాకే చిత్కేచిత్కుంభవిహీనకమ్ ౩౭

కేచిద్వైకుంభమణ్డీభ్యాం యుక్తంపాదంస్మరన్తిహి
విస్తారేణసమంవాపి ద్విగుణంవాపిమూలతః. ౩౮

చతురశ్రమథోహిత్వా వృత్తమష్టాశ్రమేవవా
కర్తవ్యంతుయథాయుక్త మథవాషోడశాశ్రకమ్. ౩౯

పాదానామాకృతిఃప్రోక్తా కుంభలక్షణముచ్యతే
పాదాధికమథాధ్యర్ధం పాదోనంద్విగుణంతువా. ౪౦

ద్విగుణంతుసముత్సేధం పాదవిష్కంభమానతః
శ్రీకరంచన్ద్రికాన్తంచ సౌముఖ్యంప్రియదర్శనమ్. ౪౧

యథాక్రమేణనామాని కర్తవ్యానివిశేషతః
శ్రీకరంవృత్తపాదానాం కలాశ్రాణాంతథైవచ. ౪౨

చన్ద్రికాన్తమథాష్టాశ్రం సౌముఖండమితిస్మృతమ్
అతిభారేషు స్తంభేషు ప్రియదర్శనముచ్యతే. ౪౩

కృత్వానవాంశకంకుంభం భాగమేకంహృదుచ్యతే
కుంభంచతుర్భిరంశైస్తు కంఠభాగముదాహృతమ్. ౪౪

ఆస్యమేకాంశమిత్యుక్తం శేషంకుర్యాద్ద్విదండకమ్
ఏకేనపద్మకేనైవ వృత్తమేకేనవాతథా. ౪౫

విస్తృతౌ స్తంభవిస్తారా ద్విగుణౌకుంభముచ్యతే
అర్ధ్యర్ధమాస్యవిస్తారం హారోర్ధ్వామూలపాదవత్?. ౪౬

విస్తారమేవముక్తంస్యా న్మండై లక్షణముచ్యతే
మండైస్త్రిపాదముత్సేధం విస్తారంతుచతుర్గుణమ్. ౪౭

త్రిభాగైకంభవేత్పద్మం వేత్రమేకంతథైవచ
భాగావాఫలకాకారామా వేత్రావాపాదరూపవత్. ౪౮

పాదాగ్రకర్మమానేన స్కన్దంకుర్యాద్విధానతః
స్తంభాగ్రసమవిస్తారం పీఠకాంతంత్రిపాదతః. ౪౯

తదూర్ధ్వేపాదతాంకుర్యా ద్విస్తారంపాదవిస్తృతమ్
సమంత్రిపాదమర్ధంవా బోధికోత్సేధఉచ్యతే. ౫౦

త్రిదండమధమాయామం చతుర్దండస్తుమధ్యమమ్
ఉత్తమంపంచదండంస్యా ద్బోధికోత్సేధఉచ్యతే. ౫౧ ?

జగత్యన్తేకుముదాన్తే పట్టికాన్తేఽథవాపునః
జలనిర్యాణమార్గంచ నాళనిర్గమనంక్రియాత్. ౫౨

హంసపాదంత్రిపాదంవా వితస్తిర్వావిశేషతః
ప్రతేర్బాహ్యవినిష్క్రాన్తాం నాళీంశైలమయీంతథా. ౫౩

హస్తసదృశాకారాం సింహాకృతిముఖోత్తరామ్.
భూతసింహోపమామూర్ధ్వ సారవారాధికారయేత్. ౫౪

ద్విదండంచత్రిదండంవా గర్భగేహేతువేశ్మనః
ద్వారోదయస[illegible] ద్విగుణం[illegible]ధ్యర్ధమేవవా. ౫౫

ప్రణాలమూలవిస్తారం త్రిభాగైకాగ్రవిస్తరమ్
వ్యాసత్రిభాగంభాగోనం బహులంతుత్రిభాగభాక్. ౫౬

వారిసంచారగంభీరతారం ఝర్ఝరలక్షణమ్
అనిమ్నోన్నతమాభిత్తే స్తదాత్యశ్రంక్రమోన్నతమ్. ౫౭

సర్వవాద్యసమాయుక్తం తదామంగలవాచకైః
వాస్తుహోమంతతఃకృత్వా ఆచార్యంపూజయేత్తతః. ౫౮

శిల్పినంపూజయేత్పశ్చాత్సుముహూర్తేసులగ్నకే
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా వారుణంసూక్తముచ్చరేత్. ౫౯

తక్షకస్స్థాపయేన్నాళీం సుస్నిగ్ధాంసుదృఢాంక్రమాత్
బేరప్రాసాదగర్భస్య యావత్తాలస్యచావధి. ౬౦

ధారాంతుకేవలంకుర్యాద్భిత్తౌతాలస్యధీమతః?
శ్రేష్ఠమధ్యకనిష్ఠాని బేరస్యస్థాపనంత్రిధా. ౬౧

ధారాదలసమాప్తౌతు స్థాపనంచోత్తమంభవేత్
ద్వారబన్ధస్యపూర్వేతు స్థాపనంమధ్యమంభవేత్. ౬౨

మూర్ధోపలస్యపూర్వేతు స్థాపనంస్యాత్కనీయసమ్
యఃకరోత్యన్యథాచాస్మా దభిచారాయచైవహి. ౬౩

ఏవంనాలంచసంస్థాప్య ప్రస్తరంచోత్తరాదికమ్
విష్కంభంపాదవిస్తార ముత్సేధంత్రివిధంభవేత్. ౬౪

ఉత్తమంతుసమోత్సేధం త్రిపాదంమధ్యమంభవేత్
అధమంచార్ధముత్సేధ ముత్తమంస్యాద్విధానతః. ౬౫

స్తంభాగ్రైకత్రిభాగైకం తస్యోర్ధ్వేపట్టికాభవేత్
తత్సమంనిగమంప్రోక్తం పట్టికాలక్షణంత్విదమ్. ౬౬

ద్విభాగేనతదూర్ధ్వేతు కర్తవ్యంపద్మపట్టికమ్
ద్విదండంతుకపోతంస్యా దుపానసమనిగ్రహమ్. ౬౭

శేషంప్రస్తారమానన్తు కర్తవ్యంపంచభాగికమ్
ఏకేనపట్టికాంకుర్యా త్కంఠమేకేనకారయేత్. ౬౮

ద్వాభ్యాంతదూర్ధ్వే కర్తవ్యమేకాంశేనతుపట్టికామ్
ఏవంప్రస్తారమాఖ్యాతం తోరణంవక్ష్యతేఽధునా. ౬౯

పార్శ్వయోఃస్తృమ్భతశ్చాఽపి కర్తవ్యంతోరణంతథా
ప్రతేరుత్తరసీమాన్తే తోరణస్యాశ్రయోభవేత్. ౭౦

విస్తారంతుతదర్ధంస్యా ద్విస్తారంపంచభాగికమ్
మకరాంశత్రియంశేన శేషంపాదమితిస్మృతమ్. ౭౧

పాదాన్తరాగ్రమథవా విస్తారంతోరణస్యతు
పూర్వోక్తమేవకర్తవ్యం మకరాంశప్రమాణతః. ౭౨

ప్రమాణంతోరణస్యోక్తం నాసికాయాస్తులక్షణమ్
వక్ష్యతేతుప్రమాణేన యథాశాస్త్రవినిశ్చితమ్. ౭౩

గర్భగేహార్ధవిస్తారం మహానాసీతికీర్త్యతే
నిర్గమంతుతదర్ధంస్యా త్రిపాదంసమమేవవా. ౭౪

శిఖరేషుచతుర్దిక్షు కుర్యాదేకాంతునాసికామ్
విస్తారంతుతదర్ధంస్యాత్క్షుపోతేష్వల్పనాసికాః. ౭౫

కూటస్యలక్షణంప్రోక్తం కూటశాలంవిధీయతే
కృత్వాప్రాసాదషడ్భాగ మేకభాగంవిధీయతే. ౭౬

భాగేనకూటశాలం స్యాద్భాగార్ధంపంచమంభవేత్
చతుర్గుణంభవేత్కూటం శాలాస్యాద్ద్విగుణోపరాశ్రితః. ౭౭

శాలావిస్తారమానేన పార్శ్వయోర్నాసికాభవేత్
ఏకనాసికయాయుక్తం పంజరంసముదాహృతమ్. ౨౮

తతఃకంఠార్ధమానేన శిఖరంవర్ధయేత్తతః
కంఠాద్ద్విదండమిత్యుక్తం శిఖరస్యతునిర్గమమ్. ౨౯

నిర్గమాద్వర్తనాద్బాహ్యే వర్ధనంతుతదర్ధకమ్
స్థూపింకుంభసమాయుక్తం కుర్యాద్దండంవిధానతః. ౩౦

విస్తారంతత్ప్రమాణేన శిఖరంతత్రచోచ్యతే
తదూర్ధ్వకంఠమిత్యుక్తం ఫలకాచతదూర్ధ్వతః. ౩౧

క్రమేణకృశతాం కుర్యాద్యావదన్తస్తుసూక్ష్మతః

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాధికారే పంచమోఽధ్యాయః.

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః.

మూర్ధేష్టకావిధిః.

అథవక్ష్యేవిశేషేణ క్రమంమూర్ధేష్టకావిధేః
ప్రముఖేయాగశాలాంచ కృత్వాచైవవిచక్షణః. ౧

మధ్యేవేదింప్రకల్ప్యైవ స్థూపికీలప్రమాణతః
సభ్యంప్రకల్ప్యచప్రాచ్యాం మాఘారంవిధివద్యజేత్. ౨

వేదిమధ్యేన్యసేద్విద్వాన్ సుస్నిగ్ధానిర్వ్రణాదృఢాః
వైష్ణవంచజపిత్వైవచతస్రశ్చేష్టకాఃక్రమాత్. ౩

కించిదగ్రం భవేన్నిమ్నం మూలేవై కించిదున్నతమ్
అధోభాగే భవేత్స్పృష్ట మూర్ధ్వభాగే ముఖం భవేత్. ౪

శాలిపిష్టమయేనాఽథ లేఖయేదక్షరాణితు
యకారంపూర్వతో లేఖ్య రకారం దక్షిణే న్యసేత్. ౫

లకారం పశ్చిమే లేఖ్య వకారం చోత్తరే లిఖేత్
లోహజాం దారుజాం వాథ స్థాపింతత్ర న్యసేద్బుధః. ౬

పాదాయామసమం దీర్ఘం విస్తారం పాదసమ్మితమ్
అగ్రమంగులవిస్తార మానుపూర్వ్యాత్కృశం తథా. ౭

చతురశ్రం భవేన్మూలం త్రిభాగైకం సమం తథా
వృత్తం శేషమూర్ధ్వతః కుర్యాచ్ఛ్రీపాదమధోన్యసేత్. ౮

విస్తారత్రిగుణాయామం విస్తారసమవిస్తరం
తద్ద్వయేనసమాయోజ్య నమంశూలం స్థితం యథా. ౯

పంచగవ్యైస్సమభ్యుక్ష్య పుణ్యాహమపివాచయేత్
వాస్తుహోమంచహుత్వైవ పర్యగ్నికరణంచరేత్. ౧౦

మూర్ధేష్టకావిధానేన హోమంకృత్వావిచక్షణః
పునఃప్రభాతే ధర్మాత్మా యజమానయుతో గురుః. ౧౧

శిలాదీన్సంప్రగృహ్యైవ విమానేరోపయేత్తథా
పాణిభ్యాం సంప్రగృహ్యైవ ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోఽపివా ౧౨

చతుర్వేదాదిమంత్రైశ్చ శిలాఇంద్రాదిషున్యసేత్
ధ్రువసూక్తం జపిత్వాతు మధ్యేస్థాపిం న్యసేత్తథా. ౧౩

కాలేశిల్పినమాహూయ పూజయిత్వా విశేషతః
శిలాద్యుపరివిన్యస్య దృఢీకరణమాచరేత్. ౧౪

పాదబంధే గళే చైవ విమానే పరితః క్రమాత్

—॥ విమానదేవాః ॥—

ప్రాచ్యాం విష్ణుం ప్రకుర్వీత యస్య గర్భగృహే స్థితిః. ౧౫
దక్షిణే సత్యమూర్తేస్తు పశ్చిమే చాచ్యుతస్య చ
ఉత్తరే చాఽనిరుద్ధస్య స్థితిమేవం ప్రకల్పయేత్. ౧౬

గళే పురుషమూర్తిస్తు దక్షిణే నారసింహకః
పశ్చిమే తు వరాహశ్చ హయగ్రీవస్తథోత్తరే. ౧౭

సుఖాసనసమాయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్
వ్యాలోర్ధ్వకోణకం చైవ పీఠం వాథ మృగేశ్వరమ్. ౧౮

వక్రతుండం చ దుర్గాం చాప్యగ్రమండపభిత్తిషు
స్థితమేవం సుసంస్థాప్య యథాలాభం సమర్చయేత్. ౧౯

ద్వారేషు ద్వారపాలానాం స్థితిమేవం ప్రకల్పయేత్
ప్రాసాదలక్షణంప్రోక్తం మండపానామథోచ్యతే. ౨౦

స్తంభైష్షోడశభిర్యుక్తం మండపం శ్రీప్రతిష్ఠితమ్
ద్వాదశస్తంభసంయుక్తం బీజాసనమితి స్మృతమ్. ౨౧

ద్వాత్రింశద్గాత్రసంయుక్తం జయభద్రేతి కీర్త్యతే
షట్త్రింశద్గాత్రసంయుక్తం నన్ద్యావర్తం సుశోభనమ్. ౨౨

చతుర్భిష్షష్టిభిస్తస్తంభైర్యుక్తంశ్రీభద్రకం స్మృతమ్
స్తంభానాం తు శతైర్యుక్తం విశాలమితి సంజ్ఞితమ్. ౨౩

ప్రాసాదవత్సమాఖ్యాతం ప్రస్తారం తత్ప్రమాణతః
వాజనోపరి కర్తవ్యం ధారకస్తు కలాస్తథా. ౨౪

స్తంభవిష్కంభముత్సేధం చతుర్భాగేన విస్తృతమ్
తులావిస్తారమానేన జయన్తీ స్యాత్సమోన్నతా. ౨౫

తతో దండార్ధబాహుల్య మనుమార్గం తదూర్ధ్వతః
ఇష్టకాభిస్తదూర్ధ్వం తు ఛాదయేద్గళకాన్వితమ్. ౨౬

పాదాధికమథాధ్యర్ధం ద్విగుణం పాదహీనకమ్
చతుర్విధమథాఽయామం కర్తవ్యం మండపస్య తు. ౨౭

ఆయామే తు యథాయుక్తం స్తంభానాం విధిరుచ్యతే
ద్విహస్తం వా త్రిహస్తం వా చతుర్హస్తమథాఽపి వా. ౨౮

స్తంభాన్తరం ప్రకర్తవ్యం యథాయుక్తి విశేషతః
ఏవం క్రమాత్సమాఖ్యాతం ప్రాకారమధునోచ్యతే. ౨౯

ప్రాకారం పరితః కుర్యాత్ప్రాసాదస్య ప్రమాణతః
ప్రాకారస్య తు విస్తారం తస్య దండమిహోచ్యతే. ౩౦

అన్తర్మండలమిత్యాహు రధ్యర్ధం దండమానతః
అన్తర్భారమితి ప్రోక్తం మధ్యభారం ద్విదండతః. ౩౧

చతుర్దండప్రమాణేన యుక్తా మర్యాదభిత్తికా
మహామర్యాదభిత్తిస్స్యాత్సప్తదండప్రమాణతః. ౩౨

అధ్యర్ధద్విగుణం వాపి త్రిగుణం వా చతుర్గుణమ్
ముఖాయామమితి ప్రోక్తం ప్రాకారాణాం విశేషతః ౩౩

కపోతాన్తం సముత్సేధం భిత్తిహస్తప్రమాణతః
కూటశాలాయుతం వాపి కుర్యాత్ప్రాకారసంయుతమ్. ౩౪

మాలజం తు తలోత్సేధం హస్తమేవం విధీయతే
యథాలాభోన్నతం వాఽపి ప్రథమావరణం స్మృతమ్. ౩౫

షడంగులం క్రమాత్కుర్యాన్న్యూనప్రాకారకం విదుః
జలనిర్యాణమార్గం స్యాత్పాదాన్తే తటకేఽపి వా. ౩౬

ప్రథమావరణద్వారం ప్రముఖే కల్పయేత్తథా
ద్వితీయావరణద్వారో వ్యస్తశ్చేన్నాస్తి దూషణమ్. ౩౭

విమానోత్సేధతుల్యం వా పాదోనం చార్ధమేవ వా
పృథగ్గోపురసంయుక్తముచ్ఛ్రితం తు సమం తు వా. ౩౮

పంచప్రాకారమిత్యేవం త్రిప్రాకారమథాఽపి వా
త్రిప్రాకారే షడంగుల్యం త్రిధాధస్తలనిమ్నగమ్. ౩౯

ప్రాకారే హ్యుచ్ఛ్రయం విద్యాత్కపోతాన్తం తదుత్తమమ్
మధ్యమం చోత్కరాన్తేన కలశాన్తం తథాధమమ్. ౪౦

ఏవం ప్రాకారసంగేన తూత్సేధం త్రివిధం క్రమాత్
ఉత్సేధాత్పంచభాగైకం చతురంశకమేవ వా. ౪౧

షడ్భాగైకేన వా కుర్యాత్త్రివిధం భిత్తివిస్తరమ్
అథ వా ప్రాసాదభిత్తిస్తత్సమం భిత్తిమేవ చ. ౪౨

గర్భేఽష్టాంశోచ్ఛ్రయం శ్రేష్ఠం సప్తభాగే ద్విమధ్యమమ్
పంచభాగైకమధమం బలిపీఠం తథా భవేత్. ౪౩

గర్భపంచత్రిభాగైకం
నవాంశే షట్చతుర్భాగం మధ్యమాధమముత్తమమ్. ౪౪

త్రిధా పైశాచికం పీఠాద్ధస్తమాత్రం క్రమాద్భవేత్
ద్విహస్తాంతం త్రిహస్తాన్తం చతుర్హస్తాన్తముచ్యతే. ౪౫

అధమం మధ్యమం శ్రేష్ఠం త్రిధా పైశాచపీఠకమ్
సప్తవింశతిభాగైశ్చ సమమేవం సమున్నతమ్. ౪౬

ద్వ్యంశం చ పాదుకా జ్ఞేయం చతురంశం జనిం విదుః
త్ర్యంశం తు కుంభమిత్యాహు శ్చతుర్థం కంఠమేవ చ. ౪౭

షడ్భాగం కరణేత్యాహు ర్ద్వ్యంశం వళకమేవ చ
చతురంశే కపోతాశ్చ అంశే చైవాగ్రపట్టికా. ౪౮

అధ్యర్ధం పద్మపుష్పస్తు ఏకార్ధం పద్మపుష్పకమ్
ఏవం సమ్యగ్విదిత్వా తు భాగే భాగే వినిర్దిశేత్. ౪౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే షష్ఠోఽధ్యాయః.

అథ సప్తమోఽధ్యాయః.

పరివారాలయలక్షణమ్.

అథాఽతః పరివారాణామాలయస్య చ లక్షణమ్
విమానాత్పాదహీనం వా తదర్ధం వా సమాచరేత్. ౧

వర్ణయుక్తం తతశ్శ్రేష్ఠం కనీయో వర్ణహీనకమ్
సోమేశానద్వయోర్మధ్యే విష్వక్సేనం ప్రకల్పయేత్. ౨

ద్వారస్య దక్షిణే చేంద్ర మాగ్నేయ్యాం పచనాలయమ్
తస్య పశ్చిమదేశే తు పానీయస్థానమేవ చ. ౩

సౌమ్యే శయనముద్దిష్టం తత్పూర్వే యాగమండపమ్
ఐశాన్యే పుష్పదేశస్తు దక్షిణే వస్త్రసంచయమ్. ౪

ఈశానసోమయోర్మధ్యే స్థాపనం తథా
ఇంద్రాగ్న్యోర్మధ్యమే చైవ ధాన్యస్థానం ప్రశస్యతే. ౫

సోపానమధ్యే శ్రీభూతమర్చయేద్వృషిరాననమ్.
పురస్తాద్గరుడం తస్య దేవాభిముఖమర్చయేత్. ౬

విమానపాలాన్ దిక్పాలాన్ భాస్కరేణ సమాయుతమ్
చక్రం ధ్వజం చ శంఖం చ భూతం వై భూతనాయకమ్. ౭

ప్రథమాఽవరణే దేవాం స్తత్తద్దేశే సమర్చయేత్
ఉత్సవం బలిమారభ్య అనపాయివిశేషతః. ౮

అమితస్యాఽపి తంత్రత్ర ప్రదక్షిణమథాఽచరేత్
దేవస్య కంఠసీమాన్తం బాహ్వన్తం స్తనసమ్మితమ్. ౯

నాభ్యన్తం వా విశేషేణ పరివారోదయం క్రమాత్
ధాత్రాదిభూతపర్యన్తం పరివారాన్విశేషతః. ౧౦

వర్ణవాహనకేత్వాద్యై ర్నామనక్షత్రపూర్వకమ్
మయా క్రియాధికారే తు వ్యక్తముక్తన్తు లక్షణమ్. ౧౧

బేరలక్షణమ్—(శైలాదిభేదః)

అథ వక్ష్యే విశేషేణ బేరలక్షణముత్తమమ్
శైలజం రత్నజం చైవ ధాతుజం దారవం తథా. ౧౨

మృణ్మయం స్యాత్తథా వేతి పంచధా బేరముచ్యతే
చతుర్విధం తు శైలం స్యాత్సప్తధా రత్నజం తథా. ౧౩

అష్టధా ధాతుజం ప్రోక్తం దారుజం షోడశోచ్యతే
మృణ్మయం ద్వివిధం ప్రోక్తం క్రమాల్లక్షణముచ్యతే. ౧౪

శైలజలక్షణమ్.

శ్వేతం రక్తం తథా పీతం కృష్ణం చైవ చతుష్టయమ్
శైలజం భేదమాఖ్యాతం తస్య లక్షణముచ్యతే. ౧౫

గోక్షీరసన్నిభా చైవ శంఖకుందేందుసన్నిభా
శిలా శ్వేతా సమాఖ్యాతా సా తు వశ్యప్రదాయికా. ౧౬

జపాకుసుమసంకాశా శిలా శోణితసన్నిభా
బంధూకపుష్పప్రతిమా జాతిహింగుళికోపమా. ౧౭

శిలా రక్తా సమాఖ్యాతా జయదా లక్షణాఽన్వితా
పీతా సువర్ణసదృశా రజనీచూర్ణసన్నిభా. ౧౮

శిలా లక్షణసంయుక్తా ధనధాన్యసుఖప్రదా
మాషముద్గల? సంకాశా తథా జంబూఫలోపమా. ౧౯

భృంగ? ముత్పలసంకాశా ప్రజావృద్ధికరా స్మృతా
శిలా కృష్ణా తు సర్వేషాం సర్వసిద్ధిప్రదాయికా. ౨౦

విప్రక్షత్రియవైశ్యానాం శూద్రాణాం చ యథావిధి
శ్వేతా రక్తా తథా పీతా కృష్ణా చైవ యథాక్రమమ్. ౨౧

ద్విజానాం చ త్రివర్ణానాం శిలా రక్తా జయప్రదా
శ్వేతా మోక్షప్రదా ప్రోక్తా బ్రాహ్మణానాం విశేషతః ౨౨

ఏతైస్తు ధ్రువబేరస్తు కారయేద్యదిభక్తితః

* * *

మాణిక్యం చ ప్రవాలం చ వైదూర్యం స్ఫటికం తథా. ౨౩

మరతకం పుష్యరాగం చ నీలం చైతేషు రత్నజాః
మాణిక్యం శ్రీకరం ప్రోక్తం ప్రవాలం వశ్యకారకమ్. ౨౪

ఆకర్షణం తు వైదూర్యం స్ఫాటికం పుత్రవృద్ధిదమ్
విద్వేషణం మరతకం స్తంభనం పుష్యరాగకమ్. ౨౫

నీలం తురమణైః కార్యం రత్నజానాం ఫలం భవేత్
ఏతేషాం కౌతుకం కుర్యా దన్యేషాం చ విధీయతే. ౨౬

హైమం రౌప్యం తథా తామ్రం కాంస్యం చైవారకూటకమ్
ఆయసం సీసకం చైవ త్రపుకం చేతి ధాతుజమ్. ౨౭

హైమంతు శ్రీప్రదం ప్రోక్తం రౌప్యం రాజ్యప్రదాయకమ్
తామ్రం పుత్రసమృద్ధ్యర్థం కాంస్యం విద్వేషకారకమ్. ౨౮

ప్రోచ్చారణే చారకూట మాయసం క్షయకారణమ్
సీసం సీరోగకరణం త్రపురాయుర్వినాశనమ్. ౨౯

ఏవం తు లోహజం ప్రోక్తం తతో దారుజముచ్యతే

* * *

దేవదారు శ్శమీవృక్షం పిప్పలం నన్దనం తథా. ౩౦

అసనం ఖదిరం చైవ వకులం శంఖ వారణమ్
మయూరపద్మదుండూక కర్ణికారం తథైవ చ. ౩౧

నింబూకాంజనికాచైవ ప్లక్షమాదుంబరం తథా
ఏతైర్వర్జ్యాస్తు? చత్వారో ద్విజాతిక్రమయోగతః. ౩౨

* * *

మృణ్మయం ద్వివిధం ప్రోక్తం పక్వాపక్వం తథైవ చ
పక్వం నాశకరం చైవ మపక్వం సర్వసిద్ధిదమ్. ౩౩

నిమిత్తదర్శనమ్ – (శుభనిమిత్తాని)

యస్మిన్ దేశే శిలాఽస్తీతి గచ్ఛేన్నిశ్చితమానసః
ప్రయాణకాలే శకునా శ్శుభాశ్శుభ ఫలప్రదాః. ౩౪

శుభవాక్యోదకుంభాఽస్థి గజరాజద్విజోత్తమాః
చర్మమాంసదధిక్షీర దుందుభిధ్వనయశ్శుభాః. ౩౫

(అశుభనిమిత్తాని)

అశోభనాంస్తథా వక్ష్యే శపమానా యథాయతి
వికీర్ణకేశా విప్రైక్యా ఘృతతైలాక్షదర్శనమ్. ౩౬

రిక్తకుంభనిరోధోక్తిస్తైలభాజనదర్శనమ్
ప్రయాణకాలే నష్టాస్తు విపరీతఫలప్రదాః. ౩౭

* * *

శుభే ప్రయాణం కర్తవ్యం స్థిత్వా శోభనలక్షణామ్
శిలాం ప్రాప్య శుభే స్థానే వాస్తుహోమం సమాచరేత్. ౩౮
వైష్ణవం పౌరుషం సూక్తం శ్రీభూసూక్తం తథైవ చ
పరిషేకం తతః కృత్వా కలశాన్ పంచ సున్యసేత్. ౩౯
మృద్గంధాక్షతజప్యాంశ్చ సర్వౌషధ్యుదకం తథా
సంస్థాప్యార్ఘ్యపాద్యాద్యైస్తత్రద్దేవాం త్సమర్చయేత్. ౪౦
అభిషించేచ్ఛిలాం సూత్రే? ముహూర్తే కరణాన్వితే
అశోదేవాదిమంత్రేణ శిలాం భిత్త్వా విచక్షణః. ౪౧
అధోభాగం ముఖం తత్ర శిర ఊర్ధ్వం ప్రకల్పయేత్
పూర్వతశ్చోత్తరే వాఽథ శిరోభాగం ప్రకల్పయేత్. ౪౨
ముఖం పృష్ఠం తథా పాదం పార్శ్వం చైవ శిరస్తథా
లాంఛయిత్వా విధానేన తతస్తక్షణమాచరేత్. ౪౩

* * *

బాలా చ యువతీ వృద్ధా జ్ఞాతవ్యా లక్షణాఽన్వితా
స్నిగ్ధా మృద్వీ నతా చైవ బాలా క్షీరస్వరా తథా. ౪౪
సుస్వరా కాన్తిసంయుక్తా యువతీ సా శిలా స్మృతా
అసితా ఝర్ఝరా రూక్షా వృద్ధా యా నిస్స్వరా శిలా. ౪౫
బాలా క్షయప్రదా ప్రోక్తా యువతీ సుసమృద్ధిదా
కార్యనాశకరీ వృద్ధా గ్రాహ్యా జ్ఞాత్వా శిలాస్తథా. ౪౬
మూర్ధ్నస్తక్షణం కృత్వా శిలాదోషాంస్తు లక్షయేత్
శిలాం ప్రలిప్య క్షీరేణ సర్పిషా సీసగైరికైః. ౪౭

ఏకరాత్రోషితశిలాం సంప్రక్షాళ్యాం భసాతతః
శిలాదోషం పరీక్ష్యైవ కర్తవ్యం విధిచోదితమ్. ౪౮

రేఖాబిందుః కలంకశ్చ శిలాదోషాః ప్రకీర్తితాః
మండలం తు భవేత్తత్ర యత్ర గర్భం వినిర్దిశేత్- ౪౯

సితే తు మండలే సర్పో రక్తే తు కృకలాసకమ్
పీతే తు మండలే గోధా మంజిష్ఠే దర్దురో భవేత్. ౫౦

కపిలే మూషికా ప్రోక్తా ఽసితవర్ణే తు వృశ్చికః
శ్వేతరక్తవిమిశ్రే తు వృశ్చికశ్శ్వేతరక్తకే. ౫౧

రక్తమిశ్రే తు మండూకో   మండలో భవేత్
సిందూరవర్ణే ఖద్యోతః కపోతే గృహగౌళికా. ౫౨

గుడవర్ణే తు పాషాణం నిస్స్వశోభే జలం భవేత్ *
వర్జయేద్గర్భసంయుక్తాం విమలై రంచింతాం తథా. ౫౩

విమలం హేమకాంస్యాఖ్యం లోహాఖ్యం చ త్రిధా స్మృతమ్
పరీక్ష్యైవం ప్రకర్తవ్యమేవ మేవ ప్రమాణతః. ౫౪

* * *

ప్రాసాదగర్భమానం వా హస్తమానమథాఽపి వా
ప్రత్యేకం త్రిత్రిభేదం స్యాద్ద్వారమానం ప్రవక్ష్యతే. ౫౫

ద్వారాదర్ధార్ధకం చైవ ద్వారాత్పాదాధికం తథా
మధ్యమం చ కనీయస్స్యాద్ద్వారమేవం విధీయతే. ౫౬

అధమోత్తమయోర్మధ్యే త్వష్టధా కారయేద్బుధః
కనీయస్త్రీణి విజ్ఞేయం త్రీణి మధ్యమకం తథా. ౫౭

త్రీణి చోత్తమకం విద్యాదుత్సేధం నవధా భవేత్
స్తంభాదర్ధార్ధకం తుంగముత్తమం తు విశేషతః. ౫౮

ఉత్తమాధమయోర్మధ్యే ద్వారమానేన యోజయేత్
గర్భగేహసమం మధ్యం త్రిపాదం చాఽధమం భవేత్. ౫౯
పాదాఽధికం తు విజ్ఞేయం శ్రేష్ఠమేవం విధీయతే
(ఉత్తమాధమయోర్మధ్యే ద్వారమానేన యోజయేత్)

* * *

హస్తమానం తథా వక్ష్యే నవహస్తం తథోత్తమమ్. ౬౦
షడంగులైస్సహాఽన్యాస్తు సార్ధద్విహస్తకాఽవధి
ఏవముత్సేధమానన్తు స్థావరస్య ప్రశస్యతే. ౬౧
జంగమానాం భవేన్నామ మూలబేరవశాత్తథా
బింబోదయం చతుర్వింశద్భాగానష్టాంశకం తథా. ౬౨
బింబోదయం చతుర్వింశద్భాగానష్టాంశకం తథా
వేదాంశం తు భవేదుచ్చం జంగమస్య ప్రకీర్తితమ్. ౬౩
మానాంగులేన సప్తాది ద్విద్వ్యంగులవిధానతః
పంచాశత్సనవాంగుల్యా విధిస్సర్వో విధీయతే. ౬౪
మూలబేరాఽంగులాన్మానమారభ్యైకాదశాఽంగులమ్
ద్విద్వ్యంగులవివృద్ధ్యాతు సప్తత్రిత్ర్యంగులం? భవేత్. ౬౫
ప్రత్యేకం తు త్రిభేదం స్యాదుత్తమాధమమధ్యతః
ఉత్కృష్టం నవతుంగం స్యాన్మధ్యమం నవతుంగకమ్. ౬౬
నికృష్టం తు తథా ప్రోక్తం సప్తవింశతితుంగకమ్
ఏతైరుత్తమమానం స్యాన్మధ్యమం చ తథైవ హి. ౬౭
కర్మార్చోత్సవస్నానాచ్చ యోజ్యం స్యాదన్యథా నతు
అధమేన్తు భవేదత్ర బలిబేరం విధీయతే. ౬౮

మాత్రాఽంగులేన యన్మానం గృహార్చానాం తు నాన్యథా. ౬౮౫

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాధికారే సప్తమోఽధ్యాయః.

అథాఽష్టమోఽధ్యాయః.

పీఠమానమ్

అథ పీఠోదయం పశ్చాత్స్థానకస్య విశేషతః
భువంగస్య సమం వాథ అధ్యర్ధం త్రిగుణం తు వా. ౧

పరితః పాదయోరస్య నీత్వా వై భాగమంగులమ్
ధ్రువార్చాయా విశేషేణ షణ్మానసహితం శుభమ్. ౨

వక్ష్యామి దేవ్యోర్మానం తత్కంఠాన్తం నాసికాన్తకమ్
హన్వన్తం బాహుసీమాన్తం నాభ్యన్తం వాఽథ కారయేత్. 3

చతుర్ద్వైకాంశకం వాపి తృతీయైకాంశకం తు వా
ధ్రువార్చాయాం విశేషేణ పీఠమేవం ప్రకల్పయేత్. ౪

చతురశ్రం సువృత్తం వా దళైష్షోడశభిర్యుతమ్
స్థానకం చాఽసనం వాఽపి యానకం వా సమాచరేత్. ౫

గర్భాగారత్రిభాగైకం చతురశ్రం త్రిమేఖలమ్
తస్యోర్ధ్వే వేదవిస్తారం చతురంగులమేవ హి. ౬

ఉత్సేధం తస్య చార్ధన్తు పరితశ్చతురంగులమ్
విస్తారోత్సేధమానన్తు మధ్యే నిమ్నం షడంగులమ్. ౭

ఉదీచ్యాన్తు ప్రతీచ్యాన్తు వారిమార్గన్తు కారయేత్
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖం సూత్రం దశ సప్త సమర్పయేత్. ౮

మధ్యే కలాపదం బ్రాహ్మం పరితో దైవికం తథా
వేదాధికాఽశీతిపదం మానుషం చ తథైవ చ. ౯

పదం స్యాత్ షణ్ణవతికం షష్టిః పైశాచికం భవేత్
అర్చాస్థానం తు బ్రహ్మాంశం త్రిధా కృత్వా చ దైవికమ్. ౧౦

తథైవ పశ్చిమే భాగే మధ్యే వా స్థానకాయ చ
ఆసనం వాఽపి చ తథా దేవమానుషమధ్యమే. ౧౧

శయానం మానుషే పీఠే స్థాపయిత్వా విశేషతః
ధ్రువార్చనే విశేషేణ నాగసూత్రాణి సమర్ప్య చ. ౧౨

కోష్ఠమేకోనపంచాశద్భవతి బ్రాహ్మమందిరమ్
దైవికం చాఽష్టభాగన్తు మానుషం చాఽత్రిద్విజం పదమ్. ౧౩

శేషం పైశాచమేవం స్యాచ్ఛాస్త్రిపాష్టికదైవికమ్
బ్రహ్మస్థానే విశేషేణ స్థాపయేద్యోగపీఠకా. ౧౪

భోగమేవ ధ్రువార్చాయాం దేవమానుషమధ్యమే
పీఠకం స్థాపయేద్విద్వాన్ పైశాచే క్రమశస్సుధీః. ౧౫

గ్రామమధ్యే ధ్రువార్చాయాం స్థాపయేద్భోగమేవ తు
యోగపీఠే ధ్రువార్చా చేత్తద్గ్రామస్య విపద్భవేత్. ౧౬

అన్యేషాం తు ధ్రువార్చాయాం భోగం వా యోగమేవ వా
ఆలయాద్దక్షిణే వాఽపి పూర్వే వాఽపి ప్రపాం తథా. ౧౭

వేదిం తన్మధ్యమే కుర్యాద్బింబాధ్యర్ధప్రమాణతః
సభ్యాగ్నికుండం తత్ప్రాచ్యాం స్నానవేదిం తథోత్తరే. ౧౮

భూమియజ్ఞం చ కృత్వా తు పర్యగ్ని ప్రోక్షణం చరేత్
కలశైస్సప్తభిస్స్నాప్య వేద్యామారోపయేత్తథా. ౧౯

ఆచార్య్య నవవస్త్రేణ కౌతుకం బన్ధయేత్తథా.
ప్రాక్శిరశ్శాయయేత్తత్ర శ్రీభూమ్యోరుభయోరపి. ౨౦

మహాకాయకృతే బేరే ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యకైః
అన్యత్సర్వక్రియాం కృత్వా హశాత్రశంసనమాచరేత్. ౨౧

ఆదిమూర్త్యాది సర్వాన్తమావాహనమథాఽచరేత్
ఆవాహనక్రమేణైవ నిరుప్యాఽజ్యాఽహుతీర్యతేత్. ౨౨

వైష్ణవం పౌరుషం సూక్తం విష్ణుసూక్తం తథైవ చ
శ్రీభూసూక్తం తతో హుత్వా బ్రాహ్మం రౌద్రం తథైవ చ ౨౩

నృత్తైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం వినీయ చ
స్నాత్వా ప్రభాతే త్వాచార్యో దేవముత్థాప్య చాదరాత్. ౨౪

గర్భాగారం ప్రవిశ్యైవ స్థాపితే విహితేఽపి వా
న్యస్య పీఠన్తు తన్మధ్యే రత్నాదీన్విన్యసేత్తదా. ౨౫

ధ్రువసూక్తేన సంస్థాప్య అథో దేవాదిముచ్చరన్
తత్తన్మంత్రేణ దేవ్యాదీన్ స్థాపయేద్విహితే పదే. ౨౬

విధినా చాఽష్టబన్ధన్తు సంయోజ్యైవ తు పూరయేత్
అస్త్రహోమం తతో హుత్వా దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్. ౨౭

శిల్పినం చ సమాహూయ శర్కరాం లేపయేత్క్రమాత్
శిలాప్రతిష్ఠా చైవం స్యాద్దారుసంగ్రహణం తతః. ౨౮

దారుసంగ్రహణమ్

చన్దనం ఖదిరం తాలమసనం రక్తచన్దనమ్
రాజానం చిరిబిల్వంచ అశోకం సిమితం తథా. ౨౯

ఖాదిరం ధన్వినం చైవ శిరీషం పద్మకం తథా
ఇత్యేవమాదయో వృక్షా గృహ్యాన్తే బేరకర్మణి. ౩౦

* * *

చండాలస్థానపార్శ్వే తు దుష్టప్రాణినిషేవితే
మాతృస్థానసముద్భూతే శ్మశానే దేవమందిరే. ౩౧
కూపవాపీతటాకాన్తే మునివాసే సహాఽలయే
యాగస్థానపదే ధర్మశాలాయాం మార్గమధ్యమే. ౩౨
ప్రేతభూతాలయే చోరసత్త్వానాం చ నిషేవితే
ప్రస్థానశిలభస్థానే కల్పాఽస్థినిలయేఽపి చ ౩౩
సౌష్టాభూతసముద్భూతదేశే గ్రాణికదేశకే
ఏవం స్థానే సముద్భూతం న గృహ్ణన్తి ద్రుమం తతః. ౩౪
పాదానపాదనం తర్ధి మశనేర్వ్యాతిపీడనమ్
అసాక్షికం సర్పాలయం బహువల్మీకసంయుతమ్. ౩౫
సుదనం తరుణం రూక్షం బహుపక్షిసమాకులమ్
అస్థిరం బహుచక్రం చ సుశాఖం చైకశాఖినమ్. ౩౬
కర్మాన్తరగృహీతం చ కర్మాన్తరప్రయోజనమ్
ఏవమాదృగ్విధం వృక్షం వర్జయేద్బేరకర్మణి. ౩౭

* * *

ఆమూలాగ్రం సమం వృత్తమృజుం చైవ ప్రదక్షిణమ్
విస్తారాయామసంపన్నం శుభాద్యైవ సమాయుతమ్. ౩౮
సుమధ్యవయసోపేతం కాలపుష్పఫలప్రదమ్
ఈదృగ్విధం మహావృక్షం శాలాఖ్యం పరిగృహ్ణాతే. ౩౯
ఏవం లక్షణసంపన్నం ద్రుమం గత్వా ప్రసన్నధీః
తన్మూలే గోమయేనాఽపి లేపయేచ్చతురశ్రకమ్. ౪౦

దివ్యలక్షణసంయుక్తం ద్రుమం కృత్వా ప్రదక్షిణమ్
'వనరాజేభ్య' ఇత్యుక్త్వాపాయసం చ బలిం దదేత్॥ ౪౧

పరశుం చ సమాదాయ సేచయేత్పంచగవ్యకైః
మూలమంత్రం జపిత్వా తు ధ్యాయేద్విష్ణుం పరాత్పరమ్. ౪౨

పరశుంచ సమాదాయ భేదయేత్తు విచక్షణః
పయః పరిస్రవే తత్ర శుభ మేవం విధీయతే. ౪౩

శోణితప్రస్రవే తత్ర నిర్దిశేదశుభం పునః
పూర్వం తు పతనం శస్తమాగ్నేయ్యాం తు భయావహామ్. ౪౪

యామ్యాయాం మరణం వింద్యాన్నైరృత్యాం వ్యాధిమాదిశేత్
పశ్చిమే తు జనానాం తు క్షుత్పిపాసావివర్ధనం. ౪౫

వాయవ్యే చ భవేల్లాభ ఉత్తరే ధనధాన్యకం
ఐశాన్యాం శాంతికం తత్ర సర్వసమృద్ధికరం నృణామ్. ౪౬

తద్వృక్షపతనే కాలే శోకస్సర్వో వ్యుదర్భవేత్
సింహవ్యాఘ్రగజాదీనాం సర్వసంపత్కరం భవేత్. ౪౭

వృక్షాగ్రం భేదయిత్వా తు త్వచం సమ్యగ్వ్యపోహ్య చ
ప్రక్షాల్య వారిణా శ్వేతచందనేనాఽనులేపయేత్. ౪౮

శ్వేతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య జయమంగళఘోషకైః
రథే వా శకటే వాఽథ స్కంధే వా క్షిప్య వేశయేత్. ౪౯

గ్రామం ప్రదక్షిణంకృత్వా స్వస్తిసూక్తం సముచ్చరన్
శిష్టచ్ఛాయే సమే దేశే తాలుకోపరి శాయయేత్. ౫౦

హేమరూప్యకృతం శూలం సర్వసంపత్సమృద్ధిదమ్
లోహైరన్యైర్న కర్తవ్య మభిచారస్య కారణమ్. ౫౧

విష్ణుశూలం తు కేశానాం శ్రేష్ఠం పట్టికమేవ చ
ధ్యేయం మేఢ్రాదయశ్చోర్ధ్వం సమం భాగస్య యత్త్రయమ్. ౫౨

ఊరుకేశాన్తపర్యన్తం తస్యార్ధం చ తళం ముఖమ్
సరంధ్రయవకం చోర్ధ్వే మానశూలం శిరోధరమ్. ౫౩

హిక్కాయాం షడ్యవం పంచాంగులం నాభ్యన్తకం మతమ్
త్రయోదశాంగులయవం తతో మేఢ్రస్తు నాభ్యధః. ౫౪

యోనేర్నాభేస్తుర్వ్యాదశ్రం బాహ్యమష్టౌ మతం తతః
హిక్కాన్తం వైష్ణవం భాగం తతో వృత్తం శివాఽంశకమ్. ౫౫

ఉష్ణీషం మాతృకం శూలం స్థానాదీనాం సనాతనమ్
స్థానాఽసనశయానానాం చతురశ్రాష్టవర్తుళమ్. ౫౬

యథాక్రమేణ యుంజీయాదేవం వా పూర్వముక్తవత్
సర్వేషాం దేవతానాం చ సామాన్యం చతురశ్రకమ్. ౫౭

చతుర్మాత్రార్ధవిస్తారం శూలమూలవిశాలకమ్
అగ్రతారం చతుర్మాత్రమష్టాఽంశోనమథాఽపి వా. ౫౮

ద్వాత్రింశదంగులాయామం వక్షోదండస్య చోచ్యతే
తర్మ? విస్తృతయోర్బాహ్వో మాతృసూత్రసమోర్ధయోః. ౫౯

వక్షోదండాయతం స్వేన ముఖేన ద్విగుణం మతమ్
ఉక్త్వా సమం తు బాహ్వగ్రే తత్సప్తాఽంశవిహీనకమ్. ౬౦

తారం సప్తాంగులం తేషాం యేన సార్ధం త్రిమాత్రకమ్
షోడశాఽష్ట చతుర్మాత్రాఽయామతారసమన్వితమ్. ౬౧

కటిదండం భవేత్తస్య పార్శ్వమధ్యమనిమ్నకమ్
కృత్వైవ నిమ్నకం వక్షోదండమధ్యే ప్రకల్పయేత్. ౬౨

శేషయోర్వ్యంశదండే తు నాభ్యన్తం నిమ్నకుధ్యకమ్
దక్షిణే మూలమధ్యే తు అగ్రం కుర్యాద్ద్వయోరపి. ౬౩

వక్షోదండస్య మూలాఽగ్రే శిఖా స్సూద్రసదాయతమ్
కాలాంగులకలాతారం కలార్ధవిపులం మతమ్. ౬౪

ఏవం చతుర్భుజం కృత్వా ద్విభుజే ద్విశిఖం తథా
చతస్రశ్శిఖికా స్తస్మా త్తస్యా మేవాఽష్టబాహుకే. ౬౫

యావన్తో బాహవ స్తస్మిం స్తావత్యశ్చ శిఖా మతాః
అధ్యర్ధాంగులవిస్తారం శిఖాఽయామం తదేవ హి. ౬౬

కటిదండం శిఖాఽయామం తాశే ద్విత్ర్యంగులే క్రమాత్
వినా? ద్విమాత్రమేవ స్యాద్ద్విశిఖం కటిదండకమ్. ౬౭

శ్రోణిభాగాదధ స్తేన శేషయోర్ద్వ్యంశదండకమ్
ఊరుదండాలయం సప్తవింశదంగులముచ్యతే. ౬౮

జానుభాగం తతో జంఘా పూర్వార్ధ్వదండసమాయతా
పాదభాగా భవే దూరుజ్జంఘయో ర్జానుమానకమ్. ౬౯

ఆరోప్య మానయోర్జానుదండస్యాఽసంభవాదపి
పాదదండే సమారోప్య మానయో స్తలతుంగకమ్. ౭౦

ఊరుదండవిశాలం స్యాన్మూలే భాగం తదగ్రకే
కలాంగులం తదేకం స్యాజ్జంఘామూలవిశాలకమ్ ౭౧

కలావిశాలం జంఘాగ్రం కలాయామం దశాంగులమ్
త్రిమాత్రకలమూలస్య తారమగ్రేఽధికాఽంగులమ్. ౭౨

సప్తవింశతి వాగ్రోషం దండదీర్ఘం తతః కలా
కోర్పరస్యాగ్ర్యప్రకోష్ఠస్య దీర్ఘం దశకలాంగులమ్ ౭౩

ప్రకోష్ఠబాహ్వోరారోప్య కోర్పరం జానువద్భవేత్
త్ర్యంగులం ద్వ్యంగులం బాహుదండమూలాఽగ్రవిస్తరమ్. ౨౪

ప్రకోష్ఠం దండమూలస్య విశాలం చ ద్విమాత్రకమ్
అర్ధార్ధాంగులమగ్రస్య విశాలం లక్షణాఽన్వితమ్. ౨౫

వక్షోదండశిఖామధ్యే బాహుమూలగతే శిఖే
బాహుమూలగతాభ్యాం తు వక్షోదండశిఖాగతామ్. ౨౬

శేషయేదగ్రభాగేభ్యః కోర్పరే శేషయేత్తతః
ప్రకోష్ఠమూలగాభ్యాం వై శిఖాయాం తద్విధానతః. ౨౭

కటిదండోరుదండాభ్యాం తచ్ఛేషం బాహుదండవత్
జానుకోర్పరముద్దిష్టం తస్య తు ద్విశిఖే మతమ్. ౨౮

శేషయేన్నలకానాస్తు ప్రకోష్ఠే తు భవేద్బుధాః
ప్రసారితానాం పాదానాం జానుసన్ధౌ తు గృహ్యతామ్. ౨౯

తథైవ విసృజానాం చ బుధానాం కోర్పరం మతమ్
స్థానాదీనాం క్రమాచ్ఛ్వాలసంఘాతం వక్ష్యతేఽపి చ. ౩౦

వంశదండం తథా వక్ష్యే దండం చ కటిదండకమ్
జానుదండద్వయం చైవ పాదదండద్వయం తథా. ౩౧

బాహుదండాశ్చ చత్వార శ్చత్వారశ్చ ప్రకోష్ఠకాః
తథా చరణదండౌ ద్వౌ దండాస్సప్త దశ స్మృతాః. ౩౨

కటిదండార్ధమారభ్య యావదాసీన రవి
తారస్యాత్ప్రకోష్ఠఫలకా తారమూరా చ బన్ధయేత్. ౩౩

కటిదండాదధస్తాచ్చ వక్షోదండధర స్తథా
రోజయేదుపల్యానీలం? ప్రకోష్ఠో వృత్తమేవ వా. ౩౪

వంశదండం తథా తేన శ్లేశయేద్విశిఖేన తు
శిఖాగ్రసుషిరే కీలం లోహం వా స్యాత్తథాఽపి వా. ౧౫

దార్ఢ్యార్థం యోజయేచ్ఛూలం స్థితం వై శూలకర్మణి
అన్యత్కీలం తు సుషిరం కర్తవ్యం ను కథం చ న. ౧౬

ఏవం స్థానస్య సంప్రోక్తమాసనస్య ప్రవక్ష్యతే

మేఢ్రమూలాదధో మూలం నాహమష్టాఽంగులం భవేత్. ౧౭

భాగమాసనమానస్య భాగం శ్వభ్రప్రవేశనమ్
మేఢ్రసూత్రసమే సమ్యక్ శేషయేత్కటిదండకమ్. ౧౮

కటిదండశిఖాహ్వ్యోరు దండమూలశిఖాని చ
ఆసనే శయనే చైవ జానుసన్ధిః ప్రశస్యతే. ౧౯

ఏకోనవింశతిశ్శూలదండానాం తు సమాకృతిః
నేష్యతే కోర్పరే సంధిశ్శయనే దండహస్తకే. ౨౦

తస్మాదథ దశ ప్రోక్తా శూలసంఖ్యా చతుర్భుజే
పంచాఽన్యే ద్విభుజే దండ దండా హస్తే చతుర్దశ. ౨౧

దక్షిణే వక్షో దండస్యాయతమేకాదశాఽంగులమ్

శిఖా పూర్వవదుద్దిష్టా బాహుమూలశిఖాఽన్వితా. ౨౨

తయోరుపరి చాభోగం ఛాయయేచ్ఛాస్త్రవిత్తమః
కటిదండద్వయాదన్యత్ స్థానస్యోక్తవదాచరేత్. ౨౩

ఉక్తం హి శయనే యానే వక్ష్యతేథ త్రివిక్రమమ్

ఊద్దండస్యోరుదండస్య శిఖా భాగాయతే స్మృతే. ౨౪

తావత్యః కటిదండస్య శిఖాయాస్సమ్యగన్వయే
తదాయతం తు కార్యార్థం తలదండం తు తద్ద్వితమ్. ౯౫
స్థితాంఘ్రిస్థితిమార్గే ప్రోక్తశ్శేషం చేదం శయానవత్
ఏవమష్టభుజోపేతం చతుర్భుజసమన్వితే. ౯౬
శూలసంఖ్యాఽనురూపేణ యోజయేత్తు విచక్షణః
శూలం చక్రతనౌ వక్రమవక్రే వక్రతాం నయేత్. ౯౭

స్త్రీణాం శూలవిభాగస్తు లక్ష్మ్యాదీనాం ప్రవక్ష్యతే
నాసామానవిభాగం చ శూలదండాఽఽయతం మతమ్. ౯౮
భాగతారం భవేద్వ్యంశం దండం తచ్చతురశ్రకమ్
యదుక్తం బాహుపర్యన్తం తారం తస్మాద్ద్విపార్శ్వయోః. ౯౯
బాహుమూలవిశాలార్ధం త్యక్త్వా యావత్తదన్తరమ్
తావత్తు పరమం వక్షోదండస్యాయామముచ్యతే. ౧౦౦
కచ్ఛాంశోనం కరాకారం కటిదండాయతం మతమ్
ఊరుతారం తు తుర్యాంశా దూరుదండవిశాలకమ్. ౧౦౧
జంఘాదండం త్రిభాగైకం తావచ్ఛే? దష్టాంశదండకమ్
మూలమేవ మతం చైషామగ్రమష్టాఽంశహీనకమ్. ౧౦౨
పార్శ్వదండం న యోక్తవ్యం స్త్రీణాం శూలే కథం చన
పురుషాణాం ప్రయోక్తవ్య మధ్యర్థాఽంగులివిస్తరమ్. ౧౦౩
సర్వేషామపి తాలానాం శూలమేవం విదుర్బుధాః

భువంగస్య సమం ప్రోక్తం స్థానకే పీఠకోన్నతమ్. ౧౦౪
భువంగోపరి తాలం స్యాద్ధ్రువపీఠస్య చోన్నతిః
ధ్రువబేరస్య పాదస్య ప్రతిదిక్చతురంగులమ్. ౧౦౫

విస్తారమూర్ధ్వవేద్యాస్తు పద్మపత్రదలై ర్యుతమ్
మండలం చతురశ్రం వా పీఠం కుర్యాత్తదర్ధకమ్. ౧౦౬

ద్వైవికం తు త్రిధా కృత్వా ద్విభాగం పురత స్త్యజేత్
అపరే స్థానకం స్థాప్య మధ్యభాగేఽథ వా పునః ౧౦౭

దేవమానుషయోర్మధ్యే వాఽఽసనం సంప్రకల్పయేత్
కిం చిద్దైవికసంయుక్తే మానుషే శయనం స్మృతమ్. ౧౦౮

ఏవం సమ్యగ్విదిత్వైవ మాసనే చ ప్రవక్ష్యతే
ధ్రువబేరం తథా కృత్వా చోర్ధ్వం సింహాసనోచ్ఛ్రయమ్. ౧౦౯

తదర్ధావిస్తృతం ప్రోక్త ముపధానేన సంయుతమ్
పాదాశ్రయేణ పీఠేన పద్మాకారా? చ సంయుతమ్. ౧౧౦

యథాసౌందర్యకం కృత్వా శేషం యుక్త్యా సమాచరేత్
బేరాయామం చతుర్భాగం శయనోచ్ఛ్రయముచ్యతే. ౧౧౧

తత్తురీయాంశకోత్సేధం శిరోభాగే విశేషతః
పాదయోరుభయోశ్చైవ సమం తత్రైవ మూహ్య చ. ౧౧౨

శేషభోగం త్రిరావేష్ట్య పంచవర్ణసమాయుతమ్
అధఃపుచ్ఛం శిరశ్చోర్ధ్వం సర్వదేహే తు వేష్టితే. ౧౧౩

తదుత్సంగగతం దేవం శయానం సంప్రచక్షతే
ఫణానాం పంచకం కుర్యాద్విషవేగసమన్వితమ్. ౧౧౪

ఏవమేవ ప్రకుర్వీత స్థానాఽసనశయానకాన్
పీఠం కృత్వా ప్రయత్నేన స్థాపనారంభమాచరేత్. ౧౧౫

* * *

అంకురానర్పయిత్వైవ యాగశాలాం ప్రకల్పయేత్
శిలాస్థాపనమార్గేణ సర్వం కృత్వా ప్రయత్నతః. ౧౧౬

అథాఽఽచార్యః ప్రభాతే తు స్నాత్వా నిత్యం సమాప్య చ
యజమానసమాయుక్తో గర్భగేహం ప్రవిశ్య చ. ౧౧౭

స్థానాఽఽసనశయానానాం పదముక్తం విచార్య చ
పీఠం తదగ్రకం కుర్యాదుక్తేనైవ విధానతః. ౧౧౮

ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ రత్నన్యాసం సమాచరేత్
ఆచార్యస్థాపకాదీనామృత్విజాం దక్షిణాం దదేత్. ౧౧౯

శూలే సార్థం సమాదాయ గాయత్రీం వైష్ణవం జపన్
స్థాపయేద్దేవదేవస్య శూలం దేవ్యోస్తతః క్రమాత్. ౧౨౦

ఆధారదండయోః పశ్చాచ్ఛిష్టదండాన్నియోజయేత్
పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు సభ్యమగ్నిం విసృజ్య చ. ౧౨౧

తతశ్శిల్పినమాహూయ శాస్త్రీయం ప్రియదర్శనమ్
వస్త్రైరాభరణైశ్చాఽపి పూజయిత్వాఽన్వవేక్ష్య చ. ౧౨౨

రజ్జుబంధాదికం కర్మ బేరోక్తం తత్ర కారయేత్
అత్రాఽనుక్తం తతః కుర్యాచ్ఛిల్పశాస్త్రోక్తమార్గతః. ౧౨౩

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఽష్టమోఽధ్యాయః.

అథ నవమోఽధ్యాయః.

రజ్జుబన్ధనమ్

అథాత స్సంప్రవక్ష్యామి రజ్జుబన్ధవిధిం క్రమాత్
యథోక్తం చ మృద స్సర్వా స్సమాహృత్య విధానతః.

సంపిష్య శోధయిత్వైవ యథోక్తం సర్వ మౌషధమ్
చూర్ణాని చ యథోక్తాని కషాయాణి విధానతః. ౨

యోజయిత్వా యథాభాగం గవ్యైరపి ఇహైవ చ
నిర్యాసేన కపిద్ధస్య యుక్తం నాదేయవారిణా. ౩

పేషయిత్వా మృదా సమ్యక్సంపిష్య చ విధానతః
సాధయిత్వాఽథ వా వామం సార్ధంవాపి నిధాయ చ. ౪

నాళికేరస్య సారేణ త్రివృతాం రజ్జుమాహరేత్
సరజ్జుం బన్ధయేచ్ఛూలం యథాతత్సుదృఢం తథా. ౫

బన్ధయిత్వాఽష్టబన్ధం చ శూలమాలిప్య సర్వశః
మృదం చ తాం సమాదాయ శూలమాలేపయేత్తథా. ౬

శూలోపరి ప్రమాణం యచ్చతుర్భాగం విభజ్య చ
తత్త్రిభాగం మృదా కుర్యాద్రజ్జుబన్ధసమాయుతమ్. ౭

ఘటశర్కరయా వస్త్రమాక్తికై ర్వర్ణకై ర్యుతమ్
పూరయేదన్యభాగం చ తత్ప్రమాణవిధానతః. ౮

శర్కరాం చ సమాలిప్య పటం సంయోజ్య పూర్వవత్
మాక్తికాకృతి మాలిప్య భూషణాని ప్రకల్ప్య చ. ౯

యథోక్తేన విధానేన వర్ణానపి సుయోజయేత్
మృణ్మయం ధ్రువబేరం చేత్కారయే దేవమేవ తత్. ౧౦

అర్ధచిత్రం న కుర్వీత ధ్రువబేరం తు మృణ్మయమ్
శూలార్ధం తు ద్వయం కుర్యాత్తామ్రనాలసమాయుతమ్. ౧౧

ఖాదిరం తామ్రకండం వా భిత్తిస్థం సుదృఢం చరేత్
ఛిద్రం కృత్వా తదాధారే శూలం యన్త్రేణ యోజయేత్. ౧౨

దృఢం తద్యోజయిత్వైవ బేరపృష్ఠస్య మధ్యమే
తత్పృష్ఠే స్కంధమధ్యే చ తదాధారేణ యోజయేత్. ౧౩
శూలే ఛిద్రం నకర్తవ్యం కుర్యాచ్చేత్స వినశ్యతి
తామ్రేణ ధ్రువబేరం చేన్మధూచ్ఛిష్టవిధానతః. ౧౪
మృణ్మయం ద్వివిధం ప్రోక్తమపక్వం పక్వమిత్యపి
పూర్వోక్తం మృణ్మయం యత్తదపక్వమభిధీయతే. ౧౫
మృదా కృత్వాఽగ్నినాదగ్ధం యత్తత్పక్వమితీరితమ్
అపక్వం మృణ్మయం విష్ణోః కారయేత్తు విధానతః. ౧౬
యది పక్వం తు కుర్యాచ్చేత్తద్వినాశకరం భవేత్

యోగాదిస్థానాని

స్థానం చతుర్విధం విన్ద్యాద్యోగం భోగం తథైవ చ. ౧౭
సృష్టిస్సంహార ఇత్యేషాం స్థానభేదః ప్రవక్ష్యతే
సర్వతోభద్రకం నన్ద్యావర్తకం శ్రీప్రతిష్ఠితమ్. ౧౮
స్వస్తికం పర్వతాకారం వృత్తభేదం తథైవ చ
ప్రలీనకమథోద్యోగం పద్మంచైవ చతుర్ముఖమ్. ౧౯
బ్రహ్మాదీశానపర్యన్తం క్రమేణైవ నివేశయేత్
యోగకాన్తం భవేద్యోగం స్థానకస్య విధీయతే. ౨౦
చతురశ్రం వృత్తగేహం ప్రాసాదం స్థానకస్య తు
ఆసనానాం చతుర్భేదం పూర్వోక్తేన క్రమేణ తు. ౨౧
ప్రలీనం సర్వతోభద్రం విమానం వా చతుర్ముఖమ్
విష్ణుఛందవిమానం చ శ్రీప్రతిష్ఠితకం తథా. ౨౨
పర్వతాకృతికంచైవ నన్ద్యావర్తం తథైవ చ
మహాపద్మవిమానం చ ప్రలీనకవిమానకమ్. ౨౩

అష్టాంగం సర్వతోభద్రం చిత్రశిల్పం తథైవ చ
మహాపద్మం చ వృత్తం చ చతుర్ముఖవిమానకమ్. ౨౪
ఏవం విమానకం చైవ ఆసనస్య విధీయతే
స్వస్తికం వృత్తభద్రం చ వృత్తగర్భ మవేదికమ్. ౨౫
ప్రేక్ష్య గృహాల్పభూరాజఛందం చ శ్రీప్రతిష్ఠితమ్
మర్త్యలం చ శనైర్యోగం మార్తాండం చ చతుష్పుటమ్. ౨౬
గణికావిశాలం సంశుద్ధం స్వస్తికం ధ్వజమానకమ్
ఏవమాఖ్యాయ తంత్రాణి వర్తుళాద్యాయుతాని చ. ౨౭
శయానకేన యోగ్యాని కథితాని మనీషిభిః

ఆయాదివిచారః

ఆయవ్యయాది ఋక్షాంశ్చ యోనిః పశ్చాద్విధీయతే. ౨౮
బేరోదయం త్రిగుణితం శిష్టమాయం నగే హృతే
చతుర్భి ర్గుణితం సప్త సౌరవారాదికం దినమ్. ౨౯
బేరోచ్చ మష్టగుణితం సప్తవింశదిభిర్హృతమ్
శిష్ట మశ్వ్యాదిభం వింద్యా త్తచ్ఛేషం స్యాచ్చతుర్గుణమ్. ౩౦
రంధ్రై హృతే నవాంశం తచ్ఛేషం భాంశయుగై ర్హృతమ్
బేరోదయం త్రిగుణితం యోనిస్స్యా దష్టభిర్హృతమ్. ౩౧
ఆయాధిక్యే శుభం ప్రోక్త మృణవృద్ధి ర్వ్యయాధికే
వారేషు సౌరిసూర్యారై ర్వినా ఽన్యే శుభదాస్స్మృతాః. ౩౨
తస్కరం భుక్తిశక్తీ చ ధనం రాజ్యం క్లిబాది చ
నిర్హృత్య చాఽధనం పైశ్యం తన్నామసదృశం ఫలమ్. ౩౩
నామకర్తృనృపర్క్షాద్యా నామర్క్షానుగుణం భవేత్

యదాకారం ధ్రువాకారం తదాకారం చ కౌతుకమ్. ౩౪

ఆసనే స్థానకం వాఽపి శయానే స్థాన మాసనమ్
దేవే స్థితే న దేవ్యా చ ఆసీనే స్థానకాసనే. ౩౫

విపరీతం న కుర్వీత సర్వశాస్త్రవిశారదాః

తాలనియమః

శ్రేష్ఠం ప్రాదుర్భవం తాలం కేవలం కేశవస్య తు. ౩౬
తద్దేవీనాం సరస్వత్యా మధ్యమం దశతాలకమ్
చన్ద్రేన్ద్రానలకీనాశవరుణానిలశూలినః. ౩౭
ఋషయో వసవో రుద్రా మార్కండేయో ఽమితో భృగుః
ఆర్యాశ్చైవ గుహో హీనదశతాలమితా మతాః. ౩౮
మరుతోఽపి చ యక్షేశదేవవధ్వ శ్శుభా గ్రహాః
తథాఽన్యేతు త్రిధా సాధ్యా నవతాలమితా మతాః ౩౯
దైత్యయక్షేశ? రంధాశ్చ సిద్ధగన్ధర్వచారణాః
కుజార్కరాహవ శ్శ్రేష్ఠనవతాలేన సమ్మితాః. ౪౦
నవతాలై ర్నృసింహైశ్చైవ గణాంశ్చైవ తు మానయేత్
ఉగ్రా శ్చారణాశ్చాన్యే నవతాలమితోదయాః. ౪౧
మర్త్యా శ్చాష్టాయతాః ప్రోక్తాః ప్రేతానాం సప్తతాలకమ్
షడ్యమాః కుబ్జకాః ప్రోక్తా వామనాః పంచతాలకాః. ౪౨
భూగతానాం చతుస్తాలం కిన్నరాస్తు త్రితాలకాః
కూశ్మాండా ద్వితయాశ్చైవ కబంధా స్త్వేకతాలకాః. ౪౩
శ్రేష్ఠమధ్యకనిష్ఠాని త్రితాలానాన్తు తత్ర వై
ప్రవక్ష్యామి మధూచ్ఛిష్టక్రియాం ప్రతివిధానతః. ౪౪

యజమానగృహేవాఽపి ఆలయే వా మనోరమే
అలంకృత్య వితానాద్యైః కుండ మౌపాసనం క్రియాత్. ౪౫

ఆఘారం విధివత్కృత్వా వైష్ణవం చ యజేత్తథా
విష్ణుసూక్తం చ హుత్వా తు బ్రాహ్మం రౌద్రం తథైవ చ. ౪౬

వీశశైషికచక్రాంశ్చ విఘ్నేశం చ సుహూయతే
తస్యాగ్నే ర్దక్షిణే కుర్యా ద్వ్రీహిభి స్థండిలం తథా. ౪౭

చతురశ్రం తతో వృత్తం సమాస్తీర్య యథా శుభమ్
చక్రశైషికవీశాంశ్చ క్రమేణైవ సుపూజయేత్. ౪౮

శోధితం తు మధూచ్ఛిష్ట మాదాయ ప్రణవేన తు
'ఇషేత్వోర్జే' త్వేతి మన్త్రేణ ప్రధానాఽంగం ప్రకల్పయేత్. ౪౯

అక్షరాణి చ సన్న్యస్య చైవం ధ్యాత్వాఽభిమృశ్య చ
వైష్ణవం చ తతో హుత్వా దేవా నన్యాన్ విసృజ్య చ ౫౦

దేవ్యాదీన్ పార్షదాం స్తత్ర తత్తన్మన్త్రేణ హూయతామ్
తత్సిద్ధం శిల్పిహస్తే తు నిధాయైవ హరిం స్మరన్. ౫౧

యథా నగేఽద్రియం గ్రాహ్యం యోనిష్వేవ సమర్పయేత్
తథా తన్తు గృహీత్వైవ స్థాపనీయం తు గర్భకమ్. ౫౨

మానోన్మానప్రమాణేన మతిమాన్ శిల్పినా చరేత్
శనై రాలిప్య సంశోష్య మృద్భిశ్చ బహిరాయసైః. ౫౩

పట్టై రాబధ్య విధినా పునరాలిప్య శోషయేత్
యజమానానుకూలర్క్షే పూర్వవద్ధోమ మాచరేత్. ౫౪

తథా తుల్యం చ సంస్థాప్య జలతుల్యక్రమేణ వై
యుక్తాం సిద్ధిం చ సంప్రాప్య తం చ గర్భం ప్రతాపయేత్. ౫౫

శనై ర్మృద్భేదనం కృత్వా విధినా బేరమాహరేత్. ౧౧౫

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే నవమోఽధ్యాయః.

అథ దశమోఽధ్యాయః.

అంకురార్పణమ్

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి భూపరీక్షాదికర్మణామ్
దేవదేవస్య విష్ణోస్తు విధినా చాఽంకురార్పణమ్. ౧

నవమే సప్తమేవాఽపి పంచమే వా త్ర్యహే ఽథ వా
ఆలయాఽభిముఖే వాపి ఐశాన్యే చోత్తరేఽపి వా. ౨

రుద్రహస్తం ద్విజాతీనాం నృపాణాం నవహస్తకమ్
వైశ్యానాం మునిహస్తన్తు శూద్రాణాం పంచహస్తకమ్. ౩

షోడశస్తంభసంయుక్తం చతుర్ద్వారసమాయుతమ్
మంటపం వా ఽథ కూటం వా ప్రపాం వా విధినా చరేత్. ౪

గోమయ్యాఽలేపనం కృత్వా 'శామ్య' న్త్వితి చ? మంత్రతః
శ్వేతతణ్డులచూర్ణం వా సుధాచూర్ణ మథాపి వా. ౫

సూక్ష్మచూర్ణం చ కృత్వా తు వాలుకైర్మిశ్రితం తథా
ప్రాగగ్రం చోత్తరాఽగ్రం చ 'సోమంరా' జేతి మన్త్రతః. ౬

యుగ్మం చ సాయిత్వా తు దర్శనీయం చ సున్దరమ్
చక్రవాలాద్యలంకృత్య పాలికాఽంకురశోభితైః? ౭

చతురశ్రం సువృత్తం చ త్రికోణం ధనురాకృతి
దండాకారం చ పద్మాభం వస్వశ్రం సమవృత్తకమ్. ౧౯

జయాదీనాం క్రమాత్పీఠం పాలికాబాహ్యత శ్చరేత్
దిక్పాలానాన్తు శక్తశ్చే న్మండలాని తు కారయేత్. ౨౦

భూమ్యాం వా పూజయే త్తద్వత్కుశకూర్చేషు సత్వరః
చతురశ్రం త్రికోణం చ సువృత్తం వజ్రమేవ చ. ౨౧

అర్ధచంద్రం చ షట్కోణం వృత్తం నూపురమేవ చ
దిగీశమండలాకార మన్యేషాం చతురశ్రకమ్. ౨౨

అశ్వత్థపల్లవం దూర్వాం కుశం చాబధ్య మధ్యమే
పాలికాదీన్ క్రమేణైవ మృదా వా పూరయే చ్ఛుచిః. ౨౩

గాయత్రీమంత్ర ముచ్చార్య ప్రణవేనా ఉదాయమంత్రవిత్
మేదినీమంత్ర ముచ్చార్య చైశాన్యాదిషు పాలికాః. ౨౪

సన్న్యస్యైవ తతః కుంభాన్ ద్వారవామే చ సన్న్యసేత్
'రాకామహం' సముచ్చార్య ద్వారదక్షిణతః పునః. ౨౫

'సినీవా'లీతి మంత్రేణ ఆచార్య స్సన్న్యసేత్క్రమాత్
జాతిక్రమేణ చైశాన్తం పాలికానాం పదే పదే. ౨౬

బ్రహ్మణో దక్షిణే పార్శ్వే ఆచార్య శ్చోత్తరాముఖః
బ్రాహ్మమాసన మాస్థాయ దేవదేవ మనుస్మరన్. ౨౭

బ్రహ్మద్యాన్ హృదయాత్పూర్వం ప్రణిధ్యాం సన్నివేశయేత్
స్థండిలోపరి కూర్చేషు పాత్రా దావాహయే త్క్రమాత్. ౨౮

చతుర్ముఖం చతుర్బాహుం సర్వాభరణభూషితమ్
అభయం దక్షిణం హస్తం వామమూరుప్రతిష్ఠితమ్. ౨౯

కుండికా మక్షమాలాంచ వహన్తం దక్షవామయోః
పద్మాసనస్థం హేమాభం శ్యామవస్త్రం చ పద్మజమ్. ౩౦

మూర్తిమన్త్రైస్సమావాహ్య బ్రహ్మాణం ప్రాఙ్ముఖం యజేత్
ప్రాగ్ద్వారే ప్రాఙ్ముఖంచైవ దక్షిణద్వారకే తథా. ౩౧

ప్రత్యగ్ద్వారవిమానేఽపి చోత్తరద్వారకే తథా
అబ్జజం ప్రాఙ్ముఖంచాన్యాన్ యథావిధి చ సంస్మరేత్. ౩౨

భవనం ప్రాఙ్ముఖాదీనాం ప్రాఙ్ముఖశ్చ ప్రజాపతిః
పంక్తిమధ్యే సమభ్యర్చ్య ద్బ్రహ్మమన్త్రం సముచ్చరన్ ౩౩

హేమాంగం పీతవస్త్రం చ ద్విభుజం పద్మధారిణమ్
స్థితం కరండికామౌళిం శేషం తత్పశ్చిమాముఖమ్. ౩౪

అనన్తం సర్వనాగానా మధిపం వారుణీపతిమ్
ఫణసప్తకసంయుక్తం సితాభం ప్రాంజలిం స్మరేత్. ౩౫

ప్రవాలాభం గజముఖ మాసీనం చోత్తరాముఖమ్
కదలీచూతపనసపాశాఽంకుశధరం ప్రభుమ్. ౩౬

ఏకదంష్ట్రిం చతుర్బాహుం వక్రతుండం స్మరేద్బుధః
పీతాంబరం తం శ్యామాభం ఖడ్గఖేటకధారిణమ్- ౩౭

ద్విభుజం కరండికామౌళిం పంక్తీశం ప్రాఙ్ముఖం స్మరేత్
సితం శ్యామాంబరం సౌమ్యం ద్విభుజం దండధారిణమ్. ౩౮

కరండమకుటసంయుక్తం సుస్థితం దక్షిణాముఖమ్
(అభ్రాభాంరక్తవస్త్రాం ద్విహస్తాంబుజధారిణీమ్. ౩౯

సర్వభూషాభూషితాంగాం జయా మైన్ద్రపదేఽర్చయేత్
నీలాభాం పీతవస్త్రాం తాం ద్వికరాంబుజధారిణీమ్. ౪౦

భూషాభూషితసర్వాంగాం విజయాం మనశే ఒర్చయేత్
కుముదాభాం హరిద్వస్త్రాం ద్వికరాం పంకజాంకితామ్. ౪౧

నానాభూషాభూషితాంగాం విందాం యామ్యపదే ఒర్చయేత్
ధాతకీపత్ర సంకాశాం నీలనీలాంబరాఽవృతామ్. ౪౨

ద్వికరా మంబుజధరాం నందాం నైర్ఋతిపదే ఒర్చయేత్
ధాతాభాం పీతవస్త్రాం తాం ద్విహస్తాఽంబుజధారిణీమ్. ౪౩

పుష్పాభరణసంయుక్తాం పుష్టికాం వారుణే ఒర్చయేత్
స్వర్ణాభాం రక్తవస్త్రాం తాం ద్విహస్తాఽంబుజధారిణీమ్. ౪౪

కుముద్వతీం భూషితాంగాం వాయవ్యే చార్చయేత్క్రమాత్
రక్తాభా మభ్రసంకాశవసనాం భూషణైర్వృతామ్ ౪౫

ద్వికరా మంబుజధరాం సౌమ్యే చోత్పలకాం యజేత్
హాటకాభాం హరిద్వస్త్రాం పద్మసంయుతబాహుకామ్. ౪౬

సర్వాలంకారసంయుక్తాం విశోకా మర్చయేత్తతః
రక్తాభాం హాటకాభాం చ హారిణీం నీలవర్ణకామ్. ౪౭

ధాతకీపత్రసంకాశాం కుముదోత్పలసన్నిభామ్
అశోకాభాం క్రమాదేతా ద్విభుజాః పద్మధారిణీః. ౪౮

విపరీతాంబరధరా స్సుఖాసీనా స్తదాసనాః
జయాద్యా స్సర్వభూషాఽంగా ధ్యాయేదత్రేతి కేచన. ౪౯

మేదినీం చైవ రాకాం చ సినీవాలీం స్మరేద్బుధః
మేదినీం పీతవస్త్రాంతాం శ్యామాంగీం ద్విభుజాం స్థితామ్. ౫౦

హస్తయోః పాలికాం ధృత్వా సుకేశీం తద్దిగాననామ్
పూర్ణచంద్రప్రియాం దేవీం పూర్ణచంద్రనిభాననామ్. ౫౧

హేమాంగీం రక్తవస్త్రాం తాం రాకాం కుంభధరాం స్థితామ్
శేషం తద్వచ్ఛినీవాలీం సితాఽంగీం శ్యామలాంబరామ్. ౫౨

శరావం దధతీం మన్యే మేదినీసదృశాం తథా
ధ్యాత్వా తత్తత్పదే సద్యగాసీనాం వాథ చాఽర్చయేత్. ౫౩

బీజే సోమం తథా ధ్యాత్వా హస్తాభ్యాం బీజధారిణమ్
స్థానకం వాఽథ చాఽసీనం చోత్తరే దక్షిణాముఖమ్. ౫౪

ఏవం ధ్యాత్వా తతో దేవ మాసనాదిభిరర్చయేత్
హవి స్సమ్యజ్ఞివేద్యైవ బలిం వా దాపయే ద్బుధః ౫౫

జయాదీనాం క్రమాద్వర్ణః ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణతు

వితస్తిః పాలికోత్సేధం తదర్ధం విపులం ముఖమ్. ౫౬

అధోవిపులతాహీన మధ్యనాహం దశాఽంగులమ్
కుంభోదయం తు తత్తుల్యం రసమాత్రం ముఖాయతమ్. ౫౭

కుంభోష్ఠమివ వక్తవ్యం కుంభకుక్షిర్దశాఽంగులమ్
ఆశ్రమద్వారసంయుక్తం శేషం తత్పాలికాసమమ్. ౫౮

తారోత్సేధం శరావం స్యా స్ముఖం తత్పాలికాసమమ్
ఆలయస్యోత్తరే వాఽపి ఐశాన్యే వా విశేషతః. ౫౯

గోమయేనోపలిప్యైవ మేదినీం తు సమర్చయేత్
చక్రం శాన్తం సమభ్యర్చ్య హరే త్తజ్జరగే మృదమ్. ౬౦

కాంస్యపాత్రే సుసన్న్యస్య శిష్యస్య శిరసి న్యసేత్
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా ఆలయం వా ప్రదక్షిణమ్. ౬౧

పాలికాదీన్ ప్రపూర్యైవ గాయత్రీమంత్ర ముచ్చరన్
ఐశాన్యాదిషు కోణేషు స్థాపయే త్తాశ్చ పాలికాః. ౬౨

ద్వారవామే తు కుంభం స్యాచ్ఛరావం ద్వారదక్షిణే
నవవస్త్రైస్సమావేష్ట్య పాలికాదీన్ సమర్చయేత్. ౬౩

కంకుముద్గయవాశ్చాఽపి నిష్పావా స్సర్షపా స్తథా
చణకా స్తిలతిల్వాశ్చ పాత్రే ధాన్యాని చాహరేత్. ౬౪

హవిఃపాత్రం తు సంగృహ్య వాయవ్యే సోమ మర్చయేత్
పుణ్యాహం వాచ్య తత్కాలే తూర్యఘోష మాచరేత్. ౬౫

'ఇమే బీ' జేతి మంత్రేణ తద్బీజాన్యభిమర్శయేత్
విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య యజమానయుతో గురుః. ౬౬

'సోమం రా' జేతి మంత్రేణ వాపయేదంకురాం స్తతః
వారుణం మంత్రముచ్చార్య జలసేకం తు కారయేత్. ౬౭

శూద్రస్తు యజమానశ్చే న్నవవస్త్రై ర్గురుం పునః
సంపూజ్య దక్షిణాం దత్వా తత స్తేనైవ వాపయేత్. ౬౮

ప్రణవేనా ర్కపత్రై ర్వా తథా చైరండపత్రకైః
ఆచ్ఛాదయే ద్యావద స్తం త్రికాలాభ్యర్చనం మతమ్. ౬౯

అత్ర దేవాన్ విసృజ్యైవ గుప్తే దేశే నిధాపయేత్
వస్త్రై ర్నవై స్సమాచ్ఛాద్య పాలికాదీన్ సమర్చయేత్. ౭౦

అమావాస్యావ్యవహితే కుర్యా త్సద్యోఽంకురార్పణమ్
సంక్రమవ్యవధానేఽపి సద్య ఏవేతి కేచన. ౭౧

సద్యోఽంకురశ్చే ద్రాత్రౌ వా దివా వాఽపి చ కారయేత్
తథా సర్వక్రియాం కృత్వా పుష్పై ర్వా తండులై స్తథా. ౭౨

వాపయేత్కర్మణ స్తస్య సద్య ఏవ తు కారయేత్
పాత్రాఽలాభే శరావే వా యథాలాభం చ కారయేత్. ౭౩

అర్చయే త్తండులాన్ శుద్ధాన్ సద్యఃకాలాఽంకురార్పణే
గృహ్ణీయా త్పాలికా ఏవ నవ పంచైకకల్పనే. ౨౪
బ్రహ్మణో ఽభిముఖే చైకం శేషాస్తు పరితో దిశి
తత్తద్దిగీశ మభ్యర్చ్య తత్తన్మంత్రేణచా ఽర్చయేత్. ౨౫
ఏష ఏవ విశేషస్స్యా దన్యత్సర్వం ఖిలోక్తవత్
లక్షణం చ తథైవోక్తం తత్రైవ చ గుణాఽగుణాః. ౨౬
అజస్రదీపదానం తు సర్వత్ర విధినా చరేత్
కర్మాన్తే జలమధ్యే తు నిక్షిపే ద్వ్రజయాఽంకురాన్. ౨౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే దశమోఽధ్యాయః.

అథైకాదశోఽధ్యాయః.

భగవత్ప్రతిష్ఠావిధిః

అథాఽతస్సంప్రవక్ష్యామి ప్రతిష్ఠావిధి ముత్తమమ్
సుప్రశస్తే ముహూర్తే వై ప్రతిష్ఠాం కారయేద్బుధః. ౧

ఆచార్యలక్షణమ్

వైఖానసేన సూత్రేణ నిషేకాదిక్రియాఽన్వితాన్
విప్రాన్ వేదవిద శ్శ్రోత్రియాన్ ధార్మికాన్ జ్ఞానతత్పరాన్. ౨
సౌమ్యాన్ జితేంద్రియాన్ శుద్ధాన్ విష్ణోరారాధనే పరాన్
ఊహాపోహవిధానేన ధ్వస్తసంశయమానసాన్. 3

పత్న్యపత్యయుతాన్ శాన్తాన్ స్నానశీలాన్ సురూపిణః;
ఆహూయ పూజ్య తత్రైకం సర్వకార్యోపదేశకమ్. ౪

ఆచార్యం వరయిత్వైవ తేనోక్తం సర్వ మాచరేత్
భూమిః పరీక్షితా యేన గురుణా విధిపూర్వకమ్. ౫

కర్షణాదిప్రతిష్ఠాన్తం కర్మ తేనైవ కారయేత్
ఊర్ధ్వమప్యాచార్యకర్మాణి తత్ర తేనైవ కారయేత్. ౬

తదభావే తు తత్పుత్రం పౌత్రం నప్తారమేవ వా
తస్యైవ భ్రాతరం శిష్యం ప్రశిష్యం గురుమేవ వా. ౭

సబ్రహ్మచారిణం వాపి పూర్వాభావే తథోత్తరమ్
తదనుజ్ఞాత మితర మాచార్యత్వే నియోజయేత్. ౮

అన్యథా చేన్మహాన్ దోషో రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి
క్షీయన్తే వర్ణధర్మాశ్చ జాయతే వర్ణసంకరః. ౯

అగ్నిహోత్రా న సీదన్తి స్వాధ్యాయో న ప్రవర్తతే
విపరీతాని చాన్యాని భవిష్యన్త్యధరోత్తరమ్. ౧౦

తస్మాచ్ఛాస్త్రోక్తవిధినా సర్వకర్మాణి కారయేత్
శ్వేతగంధానులేపైశ్చ శ్వేతపుష్పాఽంగులీయకైః. ౧౧

ఆచార్యాదీన్ సమభ్యర్చ్య నమస్కృత్య స్వదైవవత్
'కర్మేదం మే కురు'ష్వేతి యాచేదాచార్య మాదరాత్. ౧౨

శిష్యస్సమర్పయేత్సర్వం భరమాచార్యపాదయోః
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా శిష్యాఽనుగ్రహతత్పరః. ౧౩

తథేతి సుసంకల్ప్య కుర్యాచ్చైవాఽంకురార్పణమ్
అంకురార్పణకాదూర్ధ్వ మారంభదివసాదధః. ౧౪

కూశ్మాండహోమ మప్యాఽగ్నౌ కారయే ద్గురురత్వరః
శుద్ధదన్తనఖశ్చైవ శ్వేతవస్త్రోత్తరీయకః. ౧౫
త్రిషవణస్నాననిరతో హవిష్యాశీ జితేంద్రియః
ఏవం క్రమేణ వై విద్వాన్ ఋత్విగ్భి స్సార్థమాచరేత్ ౧౬

అరణీం స్రుక్స్రువౌ చైవ జుహూముపభృతం తథా
మంగలాని చ దర్వీం చ తోరణాని యథాక్రమమ్. ౧౭

* * *

న్యగ్రోధప్లక్షా వశ్వత్థం పితృవృక్షయుతం తథా
తోరణార్థం సమాహృత్య లక్షణేన సమన్వితమ్. ౧౮

* * *

అథా ఽష్టమంగలం వక్ష్యే ద్వితాలాయతమేవ చ
ప్రాదేశవిస్తృతం కుర్యాత్ షడంగుల మథా ఽపి వా. ౧౯
ఘనం స్యా చ్చతురంగుల్య? మథ వా ద్వ్యంగులం భవేత్
తస్య మధ్యే లిఖే ద్విద్వాన్ తత్తద్రూపం పృథక్ పృథక్. ౨౦
శ్రీవత్సం పూర్ణకుంభం చ భేరీ మాదర్శనం తథా
మత్స్యయుగ్మాంకుశౌ శంఖ మావర్తం చాష్టమంగలమ్. ౨౧

* * *

ఆవర్తలక్షణం వక్ష్యే పంచవింశత్పదం తథా
ఈశాదినై ర్ఋతాన్తస్తు పదం త్రిస్త్రిః క్రమేణ చ. ౨౨
పూర్వమధ్యమపాశ్చాత్యపదాన్యేవ తు యోజయేత్
వాయవ్యే త్వగ్నికోణాన్త ముదఙ్మధ్యమదక్షిణే. ౨౩
అన్తరాలపదాంశ్చా ఽష్టౌ విన్యైవ తు విచక్షణః
వర్తైశ్చ సప్తదశభి రావర్త మభిధీయతే. ౨౪

శంఖచక్రగదాచాపా అసిః పంచాయుధాన్యపి
స్రుచి స్రువస్య దండం తు ప్రాదేశత్రయ మాయతమ్. ౨౫

మూలం ప్రాదేశమాత్రం స్యా దగ్రనాహం తదర్ధకమ్
అగ్రే బిల్వఫలాకారం ప్రాదేశప్రతిమండలమ్. ౨౬

ద్వ్యంగులం స్యా త్తదాస్యన్తు గర్తం మాషద్వయావధి
స్రువమేవం ప్రకుర్వీత ద్విప్రాదేశ మథాఽపివా. ౨౭

జుహూదండసమాయామం చతుర్వింశతికాంగులమ్
నాహం తదర్ధ మిత్యుక్తం పద్మస్య ముకుళోపమమ్. ౨౮

షడంగులం తు తస్యాగ్రం నాహం తస్య విచక్షణః
యుగాంగులాగ్రవిస్తార మష్టాఽంగుల మథాయతమ్. ౨౯

శేషం తు త్ర్యశ్ర మిత్యుక్తం విస్తృతోన్నత మంగులమ్
మధ్యగర్తానుపూర్వేణ జుహ్వాశ్చైవ క్రమం విదుః. ౩౦

పశ్చాదుపభృతం కుర్యా త్ప్రాదేశత్రయ మాయతమ్
ప్రాదేశం నాహమిత్యుక్తం మూలాదగ్రం తదర్ధకమ్. ౩౧

ఆనుపూర్వా ద్ధి వృత్తాశ్రం దండం గర్తా స్త మితి సంజ్ఞితమ్
ఊర్ధ్వే ప్రాదేశమాయామం చతురశ్రం షడంగులమ్. ౩౨

తదూర్ధ్వే ఽర్ధాంగులాఽఽయామం కంఠ మేవం ప్రచక్షతే
శేషం తు త్ర్యశ్రకం కుర్యా త్తత్ర తేనైవ కారయేత్. ౩౩

ఉన్నతాస్యాంగులార్ధం స్యాద్భిత్త్యుచ్ఛ్రమితి కథ్యతే
ఓష్ఠ మేకాంగులం జ్ఞాత్వా తన్మధ్యే నిమ్నమాచరేత్. ౩౪

పూర్ణచన్ద్రాకృతిం కృత్వా ప్రాదేశం తస్య నాహకమ్
నిమ్నం చతుర్యవాగాధ మగ్రా స్తస్తు క్రమాద్బుధః. ౩౫

అథ దర్వ్యాస్తథాఽయామం చతుర్వింశతికాఽంగులమ్
షడంగులం తదగ్రం స్యాత్పుచ్ఛం పంచాఽంగులం భవేత్. ౩౬
శేషం త్రయోదశాఽంగుల్యా దండ మిత్యుచ్యతే క్రమాత్

మూలస్థూలం భవే న్నారీ అగ్రస్థూలం నపుంసకమ్. ౩౭
మూలాదగ్రం క్రమాద్వృత్తం పుంరూప మితికథ్యతే
దర్వై భస్థాలాం చ కృత్త్వైవ తస్యాం పర్వణి పర్వణి. ౩౮
ద్వా ద్వా దర్భా వినిక్షిప్య ద్వితాలం లంబయేత్క్రమాత్

ద్వితాలాయామసంయుక్తం ఖాదిరం దండమేవ చ. ౩౯
దశాఽంగులపరీణాహం సమవృత్తం తథైవ హి
శాఖాఽంగులసమాయుక్తం మూలాదగ్రం తు బంధయేత్. ౪౦
తత్తామ్రియసపట్టైర్వా బంధయిత్వా విచక్షణః
తన్మూలే సుషిరం కృత్వా గోలకం త్రిప్రమాణకమ్. ౪౧
ఏవన్తు మన్థదండస్స్యాత్కుర్యాత్తచ్ఛాస్త్రపారగః
శమీజాత మథాఽశ్వత్థ మరణ్యగ్రం ప్రగృహ్య చ. ౪౨
షడంగులం తు విస్తారం గోలకం తు ఘనం భవేత్
దైర్ఘ్యం తస్య ద్వితాలం స్యాత్ఫలకాం కారయేద్బుధః. ౪౩
తథైవోపరి పట్టిం చ కృత్వా తత్ర విచక్షణః
మౌంజ్యైవ త్రివృతాం రజ్జుం మంథనార్థాయ కారయేత్. ౪౪

దశాఽష్టనవభిర్హస్తైర్వస్త్ర మాయత ముచ్యతే
త్రిచతుఃపంచతాలం వా విస్తృతం వస్త్రముచ్యతే. ౪౫

గవ్యం ఘృతం చాహరేత కాపిలం తు గవాదిషు
ఆజం చ మాహిషం త్వాజ్యం పశూతీతం చ వర్జయేత్. ౪౬

పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాఽఽచమ్య పూర్వోదఙ్ముఖ ఏవ వా
బ్రాహ్మ మానస మాస్థాయ వైష్ణవం మన్త్ర ముచ్చరన్. ౪౭
పరిస్తరణకూర్చాన్ సమిధాదీన్ ప్రగృహ్య చ.
కూర్చం ప్రదక్షిణావర్తం గృహ్ణీయా ద్విధిపిత్తమః. ౪౮
ప్రముఖే దక్షిణే వాఽపి యాగశాలాం ప్రకల్పయేత్

యాగశాలా

షోడశస్తంభసంయుక్తం మండపం కూటమేవ వా. ౪౯
ప్రపాం వా తత్ర కుర్వీత మధ్యే కూటం చ కారయేత్
నిమ్నోన్నతం విభజ్యైవ జలస్థలసమీపకమ్. ౫౦
పూర్వోక్తేన విధానేన అలఙ్కృత్య యథాక్రమమ్
మధ్యే వేదిం ప్రకల్ప్యైవ బింబాధ్యర్ధప్రమాణతః. ౫౧
తద్బహిః పూర్వభాగే తు సభ్యకుండం ప్రకల్పయేత్
సభ్యస్య పూర్వభాగే తు కుండమాహవనీయకమ్. ౫౨
ఉత్తరే వా పునః కుర్యాదౌపాసనవిధానతః
సభ్యస్య దక్షిణే కుండం పౌండరీకం ప్రకల్పయేత్. ౫౩
వేద్యాస్తు దక్షిణే కుండమన్వాహార్యం ప్రకల్పయేత్
నైరృతే దేవతాస్థానం కల్పయేత్తత్ర ద్విచతుర్గుణః. ౫౪
వేద్యాస్తు పశ్చిమే భాగే గార్హపత్యం ప్రకల్పయేత్
వాయవ్యే సంచయస్థానం కల్పయేత్తద్విధానతః. ౫౫

వేద్యాస్తథోత్తరే భాగే త్వావసథ్యం ప్రకల్పయేత్
ఐశాన్యే స్నాపనశ్వభ్రం కల్పయేత్తద్విధానతః. ౫౬

సభ్యస్య పౌండరీకస్య మేఖలాత్రయముచ్యతే
అన్యేషాం చైవ కుండానాం మేఖలాద్వయమేవ హి. ౫౭

ఏకైకవేద్యా విస్తార మున్నతం చతురంగులమ్
సభ్యస్య మధ్యమం పంచ పద్మస్యాథ షడంగులమ్. ౫౮

ఔపాసననోర్ధ్వవేద్యాస్స్యా దున్నతం తు ద్వియంగులమ్
దక్షిణోత్తరయోశ్చైవ సంస్థానం బ్రహ్మసోమయోః. ౫౯

ద్వాదశాఽంగులసంయుక్తం చతురశ్రం సువృత్తకమ్
శల్యలోష్టతుషాఽంగారతృణభస్మాదిహీనయా. ౬౦

మృదా వా వాలుకైస్తత్ర పృథక్కుండం ప్రకల్పయేత్
యాగస్థానస్య పూర్వే తు ప్రపాం కృత్వా విచక్షణః. ౬౧

నయనోన్మీలనాఽర్థాయ యాగశాలాం ప్రకల్పయేత్

నయనోన్మీలనమ్

ఉక్తక్రియావసానే తు బేర మాదాయచాఽత్వరః. ౬౨

శిల్పినా శాస్త్రమార్గేణ కారయేదక్షిమోచనమ్
దేవస్య ప్రముఖే కుర్యా ద్ధాన్యరాశిం విశేషతః. ౬౩

హేమశృంగాం రౌప్యఖురాం సవత్సాం కాంస్యదోహనామ్
సవత్సాం గాం సమాదాయ దేవస్య ప్రముఖే న్యసేత్. ౬౪

ఘృతం మధు దధి క్షీరం గృహీత్వా కాంస్యభాజనే
రుక్మం తత్రైవ నిక్షిప్య దీపయుక్తం తు విన్యసేత్. ౬౫

హేమపాత్రైస్తు సూచీభ్యాం రజతైర్వాపి చాహరేత్
హాలికాం. తాటపీం చైవ శిలాం లోహమయస్య వై. ౬౬

బింబస్య చోత్తరే పార్శ్వే వాస్తుహోమం యజేత్తతః
పర్యగ్నిం చైవ కృత్వా తు ప్రోక్షయే త్పంచగవ్యకైః ౬౭

ఉత్తరాభిముఖో దేహశుద్ధిం కృత్వా గురుస్తతః
హాలికాం తాటసీం చైవ గృహీత్వా మన్త్రపూర్వకమ్. ౬౮

విష్ణుస్త్వాం రక్షత్విత్యుక్త్వా విష్ణుసూక్తం చ సంస్మరన్
పటస్య చాన్తర్దేవస్య మూర్ధాదీన్ సంస్పృశేత్ క్రమాత్. ౬౯

విష్ణుగాయత్రీ ముచ్చార్య తత్ర కర్మ సమాచరేత్
దేవీభ్యాం చ క్రమేణైవ తత్తన్మన్త్రం జపేత్తదా. ౭౦

పశ్చాత్తు పాత్రే సూచీభ్యాం గృహీత్వా చాఽక్షిమోచనమ్
షణ్మండలాని సంస్కుర్యా ద్యథాదేవ మనుస్మరన్. ౭౧

పక్ష్మ వర్మ చ రక్తంచ శ్వేతం కృష్ణం చ తైజసమ్
ఏతైస్తు మండలం ధ్యాత్వా దృఢీకృత్వా ఽప్యపః క్రమాత్. ౭౨

హిత్వా ఽర్కారాహుసోమానా ముదయన్తు ద్విలోచనే
నయనోన్మీలనం కుర్యాత్సర్వసంపత్సమృద్ధయే. ౭౩

అర్ధనక్షత్రకే కుర్యా త్సర్వనాశం న సంశయః
పురుషసూక్తం జపిత్వైవ దక్షిణే నయనే న్యసేత్. ౭౪

తథైవ వామనేత్రే తు వైష్ణవం మన్త్ర ముచ్చరన్
తత్సూక్తాభ్యాం విశేషేణ శ్రీభూమ్యోశ్చ సమాచరేత్. ౭౫

దేవస్యాఽంగం స్పృశన్ హుత్వా మూలమాలానిపూర్వకమ్
తథా దేవ్యోశ్చ హుత్వా తు దద్యాత్ స్వస్వాహాదినా పృథక్. ౭౬

విమానం నూతనం చేత్తు స్థూప్యాదీనాం హుతం చరేత్
పర్షదాం మూర్తిమంత్రేణ కారయేన్మన్త్రవిత్తమః. ౭౭

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ స్విష్టాఽకారం చ హూయతామ్
గోదానసూక్తముచ్చార్య గవాదీనభిమృశ్య చ. ౭౮

పటం పశ్చాద్విసృజ్యైవ గవాదీన్ సంప్రదర్శయేత్
గవాదిద్రవ్యమాదాయ దద్యాచ్చ గురవే తతః. ౭౯

కౌతుకాదీన్ విశేషేణ ప్రాగుక్తేన క్రమేణ వై
బేరపీఠే చ సంపాద్య రత్నాదీని వినిక్షిపేత్. ౮౦

రత్నం ధాతూంశ్చ బీజాని సువర్ణం చాఽత్ర నిక్షిపేత్
ఏవం సంస్థాప్య మతిమాన్ సంతాప్యైవ గృహం యథా. ౮౧

ధ్రువబేరోక్తవత్కృత్వా నయనోన్మీలనం చరేత్

పశ్చాజ్జలాఽధివాసాదీన్ కుర్యాత్తన్మంత్రపారగః ౮౨

పంచగవ్యం ప్రగృహ్యైవ ప్రోక్షయిత్వా విచక్షణః
'వసోః పవిత్ర'మిత్యుక్త్వా తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౮౩

పశ్చాత్ క్షీరం సమాదాయ ప్రోక్షయిత్వా సమాహితః
'శన్నో దేవీ' రితి ప్రోచ్య తేన కర్మ సమాచరేత్. ౮౪

అర్ఘ్యదర్శం ప్రగృహ్యైవ దేవస్యాఽగ్రే నిధాయ చ
ప్రదీపమర్పయేద్విద్వాన్ జలే తత్రాఽధివాసయేత్. ౮౫

ఏవంచాఽత్రాఽధివాస్యైవ చాన్యబేరేషు వై పునః
పంచగవ్యాఽధివాసం చ తథా క్షీరాఽధివాసనమ్. ౮౬

ఏతద్ద్వయం వినాఽత్ర కుర్యాత్తోయాఽధివాసనమ్

గ్రామే సర్వత్ర తత్రాత్రౌ ప్రభూతం నిక్షిపే ద్బలిమ్. ౫౮

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఏకాదశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః.

భగవత్ప్రతిష్ఠావిధిః

అథ ప్రదోషే ధర్మాత్మా జలస్థం దేవ ముద్ధరేత్
స్నానద్రవ్యాణి చాహృత్య దేవం సంస్నాప్య మంత్రవిత్. ౧

క్షౌమపట్టాఽదినా ఛాద్య మణిహేమాదికైః పునః
వివిధైః పుష్పమాలాద్యై రలంకృత్య మనోహరమ్. ౨

యాన మారోప్య దేవేశం స్వస్తిసూక్తం సముచ్చరన్
తోయధారాం పురస్కృత్య నీత్వా గ్రామం ప్రదక్షిణమ్. ౩

శ్వభ్రస్య పశ్చిమే భాగే స్థాపయిత్వా విశేషతః
ఉత్తరే యాగశాలాయాం వాస్తుహోమం సమాచరేత్. ౪

మథిత్వాఽగ్నిం ప్రగృహ్ణీయా ద్వాస్తుహోమాగ్ని మేవ వా
సంస్కృత్య విధినాఽఽదాయ ప్రణయే ద్గార్హపత్యకే. ౫

త్రిసంస్కృతో లౌకికోఽగ్ని ర్మథితాఽగ్నిసమో భవేత్
ఆఘారం విధివత్కృత్వా వైష్ణవాన్తం సమాచరేత్. ౬

తతోఽన్వాహార్యకుండే చ పశ్చాదాహవనీయకే
ఆవసథ్యే తత స్సభ్యే తతః పద్మాఽనలే క్రమాత్. ౭ ౮

సూత్రోక్తేన విధానేన సర్వత్రాఽఘారమాచరేత్

ద్వాత్రింశత్ప్రస్థసంపూర్ణం ఘటమాదాయ చాఽత్వరః. ౮
'ఇషే త్వోర్జే'త్వాది జపన్ తంతునా పరివేష్ట్య చ
'శుచీ వో హవ్య' ఇత్యుక్త్వా కుంభప్రక్షాళనం చరేత్. ౯
నదీతోయం సమాదాయ సముత్పూయ చ పూరయేత్
వస్త్రయుగ్మేన చాఽవేష్ట్య అలంకుర్యాత్ప్రయత్నతః. ౧౦
ఏలాతక్కోలకర్పూరైర్గంధోశీరాక్షతైః క్రమాత్
అన్యైశ్చ గంధయుక్తైః పుష్పైర్వాసయిత్వా విధానతః ౧౧
సువర్ణరత్నధాతూంశ్చ న్యసిత్వా మంత్రవిత్తమః
గోవాలకుశదర్భైశ్చ కృతం కూర్చం తు నిక్షిపేత్. ౧౨
అథ వా నిక్షిపేత్కూర్చం కృతం దర్భైస్తు కేవలైః
అస్థి రత్నం సిరాస్తన్తుర్మాంసో మృత్స్నా ప్రకీర్తితా. ౧౩
శోణితం రక్తమృద్భిస్తు జలం మేదస్తథైవ చ
శుక్రస్తు కూర్చమిత్యుక్తం వస్త్రం స్యాచ్చర్మ వేష్టితమ్. ౧౪
సప్త ధాతవ ఇత్యేతే కుంభేషు కరకేషు చ
ఏతేష్వేకం వినా కుర్యాన్నాస్తి తత్రాఽస్య సన్నిధిః. ౧౫
దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే కుంభం తత్ర నివేశ్య చ
అలంకృతస్తథాచార్యో వస్త్రాభరణకుండలైః. ౧౬
స్రగ్గంధైర్వేష్టితో ధృత్వా ముఖస్యోష్ణీషబంధనమ్
కుంభస్య దక్షిణే భాగే ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోఽపి వా. ౧౭
స్వస్తికాఽసనమాస్థాయ ఋజుకాయః సమాహితః
లలాటాదిషు స్థానేషు కేశవాదీన్ ప్రణమ్య చ. ౧౮

అకారాద్యక్షరం సర్వం న్యసిత్వా సర్వసన్ధిషు
పశ్చాత్కుంభం సుసంస్పృశ్య క్రమాత్సూక్తాదికం జపేత్

ఆత్మసూక్తం తతో జప్త్వా పౌరుషం సూక్తమేవ చ
సూక్త మేకాక్షరం జప్త్వా విష్ణుసూక్త మతః పరమ్.

శ్రీభూసూక్తం తతో జప్త్వా 'సహస్రశీర్షం' సముచ్చరన్
వైష్ణవం తు తతో జప్త్వా ధ్యాయే త్సమ్య క్సమాహితః.

ప్రాణాయామం తతః కుర్యాత్ రేచపూరకకుంభకైః
ఏతత్ఫలం క్రమాద్వక్ష్యే త్రివిధం తత్పృథగ్విధమ్.

తత్రైవ రేచకం పూర్వం సర్వపాపస్య దాహకమ్
పశ్చాత్తు పూరకం కుర్యా దమృతాఽప్యాయనం తతః.

తృతీయం కుంభకం కుర్యా దమృతత్వం చ సంస్మరేత్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన రేచకాదీని కారయేత్.

కుంభగం తు జలం స్మృత్వా వారుణం మండలం బుధః
అర్ధచంద్రాకృతిం స్మృత్వా తస్య బీజాక్షరం న్యసేత్.

తమోంకారేణ సంవేష్ట్య బద్ధయుక్తం తు నిశ్చలమ్
ఆదిత్యమండలాన్తస్థం దేవం తత్రైవ చాఽహ్వయేత్.

ఆదిబీజం సువర్ణాభం ప్రణవైః పరివేష్టితమ్
పశ్చాద్దేవం సమభ్యర్చ్య కుర్యా దష్టావ్యస్త మర్చనమ్.

బింబం కుంభం చ సంగృహ్య స్నానశ్వభ్రే నివేశయేత్
శ్వభ్రస్య పూర్వభాగే తు దండపంక్తిం చ కారయేత్.

కలశైః స్నాపయేత్సమ్య క్చతుర్దశభిరేవ తు
దేవం సర్వాణి సంస్పృశ్య దీపాన్తం చ సమర్చయేత్.

నైర్ఋతే విష్టరే న్యస్య నమేద్దేవాం త్సమాహితః
ఏవం దేవ్యా సమాదాయ స్నాపయే దత్వరం బుధః.
పాద్య మాచమనం దత్వా దేవదేవం ప్రణమ్య చ

పాత్రం తు తండులైః పూర్ణం గృహీత్వాత్ర విశేషతః
సౌవర్ణం రాజతం వాపి కౌతుకం తత్ర నిక్షిపేత్
అథ వా తంతు మాహృత్య న్యసిత్వా తండులోపరి.
తాంబూలసహితే పాత్రే? దేవస్యాగ్రే నిధాయ చ
పుణ్యాహం వాచ్య తత్కాలె స్వస్తిసూక్తం సముచ్చరన్
దేవస్య దక్షిణే హస్తే దేవ్యాస్తై వామహస్తయోః
'స్వస్తిదా' వీతి మంత్రేణ కౌతుకం బంధనే త[illegible] ౩౪
వేదమంత్రజ్ఞ ఆచార్యో రక్షామంత్రం సముచ్చరన్

షడ్ద్రోణం ధాన్యమర్ధం వా వేదికోపరి చాస్తరేత్ ౫
తదర్ధం తండులాంశ్చైవ తదర్ధం తు తిలానపి
తదర్ధం యవమాదాయ తదర్ధం తిల్వ[illegible] చ. ౩౬
అండజం ముండజం చైవ రోమజం వామజం తథా
చర్మజం చాఽఽస్తరేత్త్వంచ శయనం వేదికోపరి. ౩౭
అలాభే తు తథైతేషాం పంచవస్త్రాణి వాఽఽస్తరేత్
మూర్ధోపధానం కర్తవ్యమూర్ధ్వేఽన్యస్తం సమర్చయేత్. ౩౮
దేవం దేవ్యా సమాదాయ యద్దిగ్ద్వారం తథా శిరః
శాయయేచ్ఛయనే విద్వాన్ 'యద్వైష్ణవ'మితి బ్రువన్. ౩౯

దేవ్యోశ్చాఽపి తథా కుర్యాత్తత్తత్సూక్తం జపేత్క్రమాత్
ఉత్తరాచ్ఛాదనం కుర్యాద్గలాన్తం తత్ర నిక్షిపేత్ ? ౪౦
శయ్యావేద్యాస్తుపరితస్సర్వాన్ దేవాంత్సమర్చయేత్

ఈశానాదిక్రమాద్దేవాన్ బల్యన్తం తు సమర్చయేత్. ౪౧

శంకరం బలిరక్షం చ వాగ్దేవీం బలిశక్రకౌ
అగ్నిం పవిత్రం శైలూషం ప్రాచ్యాం ప్రత్యఙ్ముఖాన్ క్రమాత్.

భౌమం గుహం చ దుర్గాం చ యమం మన్దం చ నైర్ఋతిమ్
రోహిణీం సప్తమాతౄశ్చ దక్షిణే చోత్తరాముఖాన్. ౪౩

పశ్చిమే నైర్ఋతాద్యాదీనర్చయేత్తదనుక్రమాత్
వైష్ణవీం పురుషం చైవ బుధం జ్యేష్ఠాం తథైవ చ. ౪౪

పుష్పరక్షకవాయూ చ ప్రాఙ్ముఖాంశ్చ సమర్చయేత్
వాయవ్యాదీశపర్యన్తం దక్షిణాఽభిముఖాన్ క్రమాత్. ౪౫

శుక్రం చైవ భృగుం శాన్తం తథా సప్త ఋషీనపి
భాగీరథీం కుబేరం చ చన్ద్రం భూతాని చాఽర్చయేత్. ౪౬

ద్వారే ద్వారే చ ధాత్రాదీన్ ద్వారదేవాంస్సమర్చయేత్
విమానం పరితోభ్యర్చ్య నృత్తాదీనర్చయేత్క్రమాత్ ౪౭

దేవస్యాఽగ్రే ప్రసన్నాత్మా పూజయేదనపాయినః
భూతద్వయం తథా తార్క్ష్యం తథా చైవాఽమితం బుధః. ౪౮

చక్రశంఖాఽరవిందాని దేవస్యాఽగ్రేఽర్చయేద్బుధః.
వేదానధ్యాపయేద్దిక్షు ఋచాం ప్రాచీరితి శ్రుతిః. ౪౯

సంభారవేద్యామాస్తీర్య ధాన్యం వస్త్రోపరి క్రమాత్
హేమాదిపాత్రే రత్నాదీంస్తన్న్యస్యైవాఽధిదైవతమ్. ౫౦

విష్ణుమభ్యర్చ్య విధినా కారయిత్వాఽధివాసనమ్
విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య వస్త్రేణాఽచ్ఛాదయేద్బుధః. ౫౧

పశ్చాద్ధోతారమాహూయ యథోక్తగుణసంయుతమ్
పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాఽచమ్య కూర్చయుక్తం సమాహితమ్. ౫౨

అలంకుర్యాచ్చ పుష్పాద్యైః పంచాంగోచితభూషణైః
సభ్యస్య పూర్వభాగే తు పశ్చిమాఽభిముఖః స్థితః. ౫౩

సభ్యాధ్వర్యుం సమీపస్థ్యైవ హోతా ప్రణవముచ్చరేత్
'హోతరేహి' పదే ఉక్తే తతో హోతా సముచ్చరేత్ ౫౪

'అధ్వర్యో దేవ' తేత్యుక్త్వా పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాఽచమేత్
పూర్వవత్తత్ర చ స్థిత్వా 'ఓం నమః ప్రవక్త్రే' బ్రువన్ ౫౫

హోతా చ నామ శర్మాన్తం సంబోధ్యైవ సముచ్చరేత్
'భూతే భవిష్య' తీత్యుక్త్వా బ్రూయా'దృద్ధిం' కారపూర్వకమ్. ౫౬

'భూర్భువస్సువ' రిత్యేవ ప్రాఙ్ముఖశ్చ ప్రదక్షిణమ్
ఆదధ్యాత్సమిధోఽధ్వర్యుః ప్రత్యోంకారం తతోఽనలే. ౫౭

హోత్రాఽ'గ్నే మహా' మిత్యుక్తే ప్రభోః ప్రవర ఇష్యతే
రాజ్ఞో వా రాజపత్న్యా వా తథాఽమాత్యస్య వా భవేత్. ౫౮

గ్రామశ్చేద్యజమానస్తు వసిష్ఠప్రవరం వదేత్
అథ వా కారయేద్విద్వాన్ కాశ్యప్రవరం వదన్. ౫౯

వైశ్యాదన్యత్ర జాతీయో యజమానో భవేద్యది
తస్య తు ప్రవరం హిత్వా కాశ్యపప్రవరం వదేత్. ౬౦

తత 'ఆయాతు భగవా'నుక్త్వా పశ్చిమదిఙ్ముఖః
విష్ణ్వాది భూత పర్యన్తం సర్వమూర్తీ స్తదాఽఽహ్వయేత్. ౬౧

సభ్యోక్తేన మార్గేణ పార్షదానాహ్వయేద్బుధః
ఆవాహన క్రమేణైవ నిరుప్యాఽఽజ్యాహుతీర్యజేత్. ౬౨

సభ్యాగ్నిం చ పరిస్తీర్య ప్రాణాయామాది పూర్వకమ్
'స్వస్తిదే'వేతి హుత్వా తు తథా చైవ 'ప్రజాపతేః'. ౬౩

'అగ్నిర్ధీమత'యేత్యుక్త్వా 'ఆదిత్యేభ్య' స్తథైవ చ
'విశ్వేభ్యో దేవేభ్య'శ్చైవ 'మరుద్గణేభ్య' ఏవ చ. ౬౪

'భూరగ్నయే'చైవమాద్యాశ్చతస్రో వ్యాహృతీర్యజేత్
దశభిశ్శతశ స్తైస్తైస్సహస్రాహుతిరుచ్యతే. ౬౫

స్రువేణ స్రావయన్ విద్వానవిచ్ఛిన్నం సమాచరేత్
విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య సూక్తం పౌరుషమేవ చ. ౬౬

శ్రీసూక్తం భూమిదైవత్య మతో దేవాది వైష్ణవమ్
ఏకాక్షరాదిసూక్తం తు విష్ణుగాయత్రియా యుతమ్. ౬౭

ఏతైస్తు సప్తభిస్సూక్తైశ్చతురావర్త్య హూయతామ్
ఏతత్కర్తుమశక్తశ్చేత్సకృద్వాత్ర సమాచరేత్. ౬౮

అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ ద్వాదశాక్షరకేణ వా
వైష్ణవం విష్ణుగాయత్రీం జుహుయాదితి కేచన. ౬౯

తతశ్చాఽఽహవనీయాఽగ్నికుండే సమ్యగ్యథాక్రమమ్
యజేత్పౌరుషసూక్తం తు షోడశావర్త్య యత్నతః. ౭౦

అన్వాహార్యాఽగ్నికుండే తు విష్ణుసూక్తం సుహూయతామ్
బ్రాహ్మం చ వ్యాహృతీశ్చైవ జయాదీన్ జుహుయాత్క్రమాత్.

శ్రీసూక్తం వైష్ణవం చైవ జుహుయాద్గార్హపత్యకే
ఆవసథ్యే విశేషేణ వైష్ణవం రుద్రసూక్తకమ్. ౭౨

మహీసూక్తం చ జుహుయాత్సూక్తమేకాఽక్షరాదికమ్
పౌండరీకే తు జుహుయాత్పారమాత్మికసంయుతమ్. ౭౩

రక్తాబ్జం బిల్వపత్రం చ శ్వేతాబ్జానామసంభవే
ఘృతేనాఽఽప్లుత్య జుహుయాద్విష్ణుగాయత్రియా బుధః. ౭౪

సమిదాజ్యం చరు ర్లాజా స్సర్షపాశ్చ యవా స్తథా
తిలం తిల్వం తథా ముద్గా మాషాస్సక్తుర్గుడం తథా. ౭౫

మధ్వపూపా దధి క్షీరం హోమద్రవ్యమితీరితమ్
ఏతై స్సప్తదశద్రవ్యై ర్వైష్ణవం జుహుయాద్బుధః. ౭౬

జుహ్వా చైవోపజుహ్వా చ విష్ణుసూక్తం సుహూయతామ్
సభ్యే చ పౌండరీకే చ స్విష్టాకారం వినా చరేత్. ౭౭

అగ్నిష్వావహనీయాదిష్వ స్తహోమం సమాచరేత్
ఋగాదీంశ్చ చతుర్దిక్షు వేదానధ్యాపయేత్క్రమాత్. ౭౮

ఏవమధ్యయనం ప్రోక్తమృచాం ప్రాచీతి శ్రుతిః
నృత్తైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్ ౭౯

తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మా స్నాత్వా స్నానవిధానతః
బ్రహ్మయజ్ఞం చ కృత్వా తు జపేత్సూక్తాని ద్వాదశ. ౮౦

పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాఽఽచమ్య దేవానుద్ధాప్య మంత్రవత్
పూర్వవస్త్రం విసృజ్యైవ పునరన్యద్విభూష్య చ. ౮౧

బ్రహ్మస్థానే విశేషేణ పీఠం సమ్యక్ ప్రకల్పయేత్
తదూర్ధ్వే కల్పయేద్విద్వాన్ నవభాగం విభజ్య చ. ౮౨

పూర్వోక్తేన క్రమేణైవ రత్నన్యాసం సమాచరేత్
సుధయా పరిపూర్యైవ క్షౌమేనాఽఽచ్ఛాదయేద్బుధః. ౮౩

యజమానస్తు తత్కాలే ఆచార్యాదీన్ ప్రణమ్య చ
సపాదనవనిష్కం చ గురవే దక్షిణాం దదేత్. ౮౪

ప్రత్యేకం స్థాపకాదీనాం పంచనిష్కం దదేత్తదా
సభ్యాధ్వర్యోర్విశేషేణ హోతుశ్చాఽపి తథైవ చ. ౮౫

పౌండరీకస్య చాఽధ్వర్యోః ప్రత్యేకం పంచనిష్కకమ్
అన్యేషామాహవనీయాదిష్వధ్వర్యూణాం చతుర్భవేత్. ౮౬

పర్షద్ధామసు చాధ్వర్యోరన్యేషాం చ పృథక్ పృథక్
నిష్కం పాదాధికం దద్యాత్సంపూర్ణమితి పఠ్యతే. ౮౭

ఆచార్యస్య వియోగేన దక్షిణాదానమీరితమ్
యజమానస్స్వతంత్రేణ న కుర్యాదితి శాసనమ్. ౮౮

హన్త్యల్పదక్షిణో యజ్ఞో యజమానం విశేషతః
అదక్షిణం తు యజనం నిష్ఫలం త్వితి శాసనమ్. ౮౯

ముహూర్తే సమనుప్రాప్తే వాద్యఘోషసమన్వితమ్
తోయధారాసమాయుక్తం స్వస్తిసూక్తం సముచ్చరన్. ౯౦

ఆచార్యః కుంభమాదాయ వ్రజేత్పూర్వం తతః క్రమాత్
నయేయుస్స్థాపకాః పశ్చాద్దేవం దేవ్యాదిసంయుతమ్. ౯౧

ప్రదక్షిణం శనైర్గత్వా దేవాగారం ప్రవిశ్య చ
పీఠస్య దక్షిణే భాగే ధాన్యపీఠే ప్రకల్పితే ౯౨

ఆచార్యస్సన్న్యసేత్కుంభం దేవం చాదాయ చాఽత్వరః
కౌతుకం బ్రహ్మస్థానే తు స్థాపయిత్వా విచక్షణః. ౯౩

‘భూరసి భూ’రిత్యుక్త్వా పీఠే దేవం సుయోజయేత్
తస్య దక్షిణపార్శ్వే తు శ్రీదేవీం స్థాపయేద్బుధః. ౯౪

తత్రైవ వామపార్శ్వే తు భూమిం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠితామ్
దేవస్య వామభాగే తు స్థాపయేద్బింబమాత్సవమ్. ౯౫

స్నాపనం బలిబేరం చ దక్షిణే స్థాపయేద్బుధః
విష్ణుసూక్తం చ జప్త్వైవ పురుషసూక్తయుతం తథా ౯౬

ధ్రువసూక్తం వైష్ణవం చ దేవీభ్యాం చ పృథక్ పృథక్
శ్రీభూసూక్తం పృథక్ జప్త్వా పశ్చాన్న్యాసం సమాచరేత్ ౯౭

‘సువర్భువర్భూ’రిత్యుక్త్వా చాఽక్షరాణి విశేషతః
పాదయోరన్తరే విద్వాన్ యకారం విన్యసేత్తతః. ౯౮

బింబస్య హృదయే సమ్యఙ్న్యసేద్బీజాఽక్షరం పరమ్
రుక్మాభం పరమం బీజం సర్వకారణకారణమ్ ౯౯

తరుణార్కసహస్రాభం బ్రహ్మేశాభ్యాం నమస్కృతమ్
పద్మాసనస్థం దేవేశం శ్రీవత్సాఽలంకృతోరసమ్. ౧౦౦

శంఖచక్రధరం సౌమ్యం సర్వాఽభరణభూషితమ్
‘ఓ’మిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ ప్రణవః పరిపఠ్యతే. ౧౦౧

‘శ్రీ’కారం శ్రియ ఇత్యుక్త్వా ‘ల’కారం భువ ఇత్యపి
కూర్చేనాఽదాయ తత్తోయం కుంభస్థం శక్తిసంయుతమ్. ౧౦౨

‘ఇదం విష్ణు’స్సముచ్చార్య సమాదాయ సమాహితః
‘ఆయాతు భగవ’న్నుక్త్వా ధ్రువబేరస్య మూర్ధని. ౧౦౩

విష్ణుం చ పురుషం సత్యమచ్యుతం చాఽనిరుద్ధకమ్

‘అచలే దేవదేవేశో వ్యాప్య తిష్ఠ’తీతి శ్రుతిః. ౧౦౪

అర్చకస్సుప్రసన్నాత్మా హరిరేవ హి కేవలమ్
అథ వా విలిఖేద్విద్వాన్ నామ్నా వా పూజకస్య చ. ౧౧౬
తథాఽర్చకస్య చాఽవాసగృహాలయస్య సమీపతః
శిలాభిస్సుదృఢం కృత్వా వాసాయాఽస్య ప్రశస్యతే. ౧౧౭
అక్లేశేన యథా జీవేదర్చకస్సుసమాహితః
యావచ్చన్ద్రదివానాథం తథా కుర్యాత్ప్రయత్నతః. ౧౧౮
అర్చకే క్లేశయుక్తే తు క్లిశ్యతే భగవాన్ హరిః
అర్చకే తు సుసంతుష్టే తదా తుష్టో జనార్దనః. ౧౧౯

రూపద్వయం హరేః ప్రోక్తం బింబమర్చక ఏవ చ
బింబే త్వావాహనాదర్వాక్సదా సన్నిహితోఽర్చకే. ౧౨౦

పునర్విచిన్త్య ధర్మాత్మా యజమానో ముదాఽన్వితః
శక్తిలోభమకృత్వైవ కరోతి విభవాన్తరమ్. ౧౨౧
పంచపర్వసు సంక్రాన్తౌ పుణ్యాహేష్వితరేషు చ
విశేషపూజనార్థం చ హవిరర్థం చ యత్నతః. ౧౨౨
స్నపనార్థం చోత్సవార్థం ప్రాయశ్చిత్తార్థమేవ చ
నటనర్తకదాసీనాంగాయకానాం చ శక్తితః. ౧౨౩
విద్యార్థినాం చ భక్తానామన్యస్య విభవస్య చ
వృత్తిం తు పరికల్ప్యైవ భూరూపాం పురతో హరేః. ౧౨౪
దదాత్యాచార్యహస్తే తు మన్త్రోదకపురస్సరమ్

అన్యేషాం విభవానాం చ తత్తే వాఽన్యపదార్థినామ్. ౧౨౫
తత్తన్నామ్నైవ భూమ్యాదిం దాపయేద్దేశికోత్తమః
ఆచార్యస్యాపి తన్నామ్నా కల్పయేద్వృత్తిముత్తమామ్. ౧౨౬

'శ్రియే జా' తేతి మంత్రేణ శ్రియమావాహయేద్బుధః
'మేదినీ'తి చ మన్త్రేణ హారిణీం సమ్యగావాహయేత్. ౧౦౫

కౌతుకే చోత్సవే చైవ స్నాపనే బలిబేరకే
ప్రణిధిముద్ధృత్య తత్కాలే దీపాద్దీపమివ క్రమాత్. ౧౦౬

ధ్రువబేరాత్సమావాహ్య కూర్చేనావాహయేత్క్రమాత్
నవధా మార్గమాలోక్య యథేష్టం కర్తురిచ్ఛయా. ౧౦౭

అవిచ్ఛిన్నార్చనం నిత్యం విధినైవ ప్రకల్పయేత్
అశక్తశ్చేత్తథాకర్తుం ప్రతిష్ఠాం నైవ కారయేత్. ౧౦౮

ఆఢ్యస్సర్వసమస్త్యాగీ చికీర్షుర్విష్ణుమన్దిరమ్
స్వార్థం కృత్వా త్రిధైకాంశం కుటుంబార్థే విధాయ చ. ౧౦౯

అంశాభ్యామవశిష్టాభ్యాం విమానార్చనమారభేత్
ఆపద్యపి చ కష్టాయాం న ద్రుహ్యేదాత్మనే బుధః. ౧౧౦

అవిచ్ఛిన్నా యథా పూజా విధినా సంప్రవర్తతే
తథా ప్రకల్పయేద్విద్వాన్ భూమిభోగేన వై స్థితిమ్. ౧౧౧

అర్చకస్యార్చనార్థం చ కుటుంబార్థం చ యత్నతః
అత్యన్తపుష్కలాం భూమిం బహుసస్యోచితాం తథా. ౧౧౨

కరగ్రహోదరహితామర్చకాయ సమర్పయేత్
తతశ్చ తామ్రపట్టాదౌ లేఖ్య సీమావినిశ్చయమ్. ౧౧

దేవనామ్నైవ తాం భూమిం దద్యాదర్చకజీవికామ్
ఇదమగ్రే ప్రకుర్వీత తదధీనా స్థితిర్హరేః. ౧౧౪

పితా హరిస్తు భగవానర్చకః పుత్ర ఉచ్యతే
పుత్రస్య న లిఖేన్నామ సన్నిధానే పితుః క్రమాత్. ౧౧

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా ఐహికాముష్మికం ఫలమ్
పశుభృత్యాదిభోగాంశ్చ వాహనాదీన్ విశేషతః ౧౨౬

సువర్ణరత్నధాన్యాదీనత్యన్తం సమవాప్నుయాత్
తస్య కాయకృతం పాపం తత్ క్షణాదేవ నశ్యతి. ౧౨౭

యం యం కామయతే స్వాన్తం తమవాప్నోత్యసంశయమ్
పూర్వజాతిగతా స్తస్య పితరః పితురన్వయే. ౧౨౮

మాతృపక్షే చ యే జాతా స్తస్య మాతామహాదయః
సర్వేపి త్రిదివం యాన్తి మోదన్తే త్రిదివే చిరమ్. ౧౩౦

తతో యాస్యన్తి వైకుంఠం విష్ణుమాభ్యధికం మహః
యస్మిన్నృక్షాలయే దేతదధికం యశ్చ వర్ధయేత్. ౧౩౧

ఆద్యేష్టకాది నిర్మాణఫలమేవ ప్రపద్యతే
సర్వాశుభవినాశం చ లబ్ధ్వా చేష్టమవాప్య చ. ౧౩౨

అన్తే విమానమారుహ్య విష్ణోర్యాతి పరం పదమ్
కిం బహూక్తేన విధినా న దైవం కేశవాత్పరమ్. ౧౩౩

తం విష్ణుం పూజయేన్నిత్యం సర్వసాధనసాధనమ్
సర్వముక్తిప్రదం నిత్యం సర్వకామఫలప్రదమ్. ౧౩౪

గ్రామాగ్రహారయోస్సమ్యగర్చనం తత్ర వాసినామ్
సర్వసిద్ధిప్రదం నిత్యం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనమ్. ౧౩౫

సామాన్యమగ్నిహోత్రం స్యాదనగ్నీనాం తపోధనాః
సోఽగ్నీనామప్యవిజ్ఞాతప్రాయశ్చిత్తాయ కల్పతే. ౧౩౬

తస్మాత్కుర్యాదవిచ్ఛిన్నమర్చనం సర్వయత్నతః. ౧౩౭

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాధికారే ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అథ త్రయోదశోఽధ్యాయః.

నవషట్పంచమూర్తివిధానమ్

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి నవషట్పంచమూర్తికమ్
విష్ణుం చ పురుషం సత్యమచ్యుతం చాఽనిరుద్ధకమ్. ౧
నరనారాయణాభ్యాం తు వారాహం నారసింహకమ్
ఏవం తు నవమూర్తీస్తు స్థాపయిత్వా యథావిధి. ౨
విష్ణ్వాదిపంచమూర్తీస్తు ఆదిమూర్తిం తథా క్రమాత్
స్థాపయేత్తత్క్రిమేతైవ షణ్మూర్తికమిహోచ్యతే. ౩
విష్ణ్వాదీనాం తు పంచానాం స్థాపనం పంచమూర్తికమ్

దశావతారకల్పః

మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ నారసింహోఽథ వామనః ౪
రామో రామశ్చ రామశ్చ కృష్ణః కల్కిరిమే దశ

* * *

సర్గకాలే తు భగవాన్ సృష్ట్వా విఖనసం గురుమ్. ౫
వేదానుపాదిశత్తస్మై లోకసంరక్షణక్షమాన్
పురా మధ్వాదయః కాలే సంభూయ భువి రాక్షసాః. ౬
అపాహరంస్తు తాన్ వేదాన్ బలాత్కృత్య విధిం ముహుః
తదా తు సోమకం హన్తుం రాక్షసం రణవిక్రమమ్. ౭
అంతర్హితమకూపారే మాత్స్యం భావం గతో హరిః
హత్వా తు సోమకం పశ్చాద్వేదానబ్జభువే దదౌ. ౮

గ్రామాదిషు చ సర్వత్ర మధ్యమే పశ్చిమేఽపి వా
హాస్తిపృష్ఠవిమానే తు కుంభాకారవిమానకే.

ద్వితాలేనోత్తమం కుర్యాన్మానమేతదుదాహృతమ్
అవతారస్య సర్వస్య కౌతుకం స్యాచ్చతుర్భుజమ్.

విశేషమత్ర వక్ష్యామి ప్రధానేఽబ్జాఽనలే క్రమాత్
హశాత్రప్రశంసకం కృత్వా దేవతావాహనం చరేత్.

‘మత్స్యం చ జలజం చేతి భద్రం క్రీడాత్మకం’ తథా
ఏవమాభిరావాహ్య చాన్యత్పూర్వవదాచరేత్.

‘యస్స్వయం సృష్ట’మిత్యుక్త్వా శతమష్టోత్తరం యజేత్
యథోక్తేనైవ మార్గేణ సంస్థాప్య విధినాఽర్చయేత్.

కూర్మః

దేవాఽసురార్థం మథి —మృతే కృతయుగే హరిః
కచ్ఛపస్సమభూద్ధర్తుం మంధరం తం మహాఽచలమ్.

గ్రామాదౌ వాస్తుమధ్యే చ పర్వతాఽగ్రే విశేషతః
నన్ద్యావర్తవిమానే వా ఫేళాకారవిమానకే.

ఏకతాలేన మానేన కూర్మరూపం విధీయతే
కూర్మరూపం ధ్రువం కుర్యాత్ కౌతుకం తు చతుర్భుజమ్.

ప్రతిష్ఠాం పూర్వవత్కుర్యాన్నాస్త్యపన్యే విశేషతః
హశాత్రమత్ర ప్రశంసంతి మూర్తిమన్త్రమథోచ్యతే.

‘అకూపారం కూర్మరూపం విష్ణుం చ వసుధాధరమ్’
‘అకూపారం జలం కూర్మం కచ్ఛపం’ త్వితి కేచన.

సమావాహ్య తు తత్రైవ నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్
'రాయామీశ'స్సముచ్చార్య శతమష్టాఽధికం యజేత్. ౧౯

ఉక్తవస్థాపయేద్విద్వాన్ విధినా సమ్యగర్చయేత్
మత్స్యకూర్మౌ ద్విధా ప్రోక్తౌ కించిద్భేదం ప్రచక్షతే. ౨౦

ద్విభుజౌ కేచిదిచ్ఛన్తి కేచిదష్టభుజౌ బుధాః

వరాహః

దేవమానుషతిర్యంచ స్థావరా జంగమా స్తథా ౨౧
పురా సృష్టా యథా సర్వే చత్వారో భువి జంతవః
జరాయుజాండజోద్భిజ్జస్వేదజాశ్చేతి జాతితః. ౨౨

ఏవం ప్రవర్తమానే తు హిరణ్యాక్షో మహాబలః
రసాతలమగాద్ధృత్వా చరాచరధరాం మహీమ్. ౨౩

మహావరాహవపుషా తాం తదోద్ధృతవాన్ హరిః
వరాహస్త్రివిధః ప్రోక్తో దేవస్యాఽవిష్కృతౌ పునః ౨౪

క్రమాదాదివరాహశ్చ వరాహః ప్రలయాత్మకః
యజ్ఞవారాహ ఇత్యేవం త్రివిధస్సంప్రకీర్తితః. ౨౫

విమానే పర్వతాఽకారే శ్రీప్రతిష్ఠికే తథా
దశతాలేన మానేన దేవం సూకరమాచరేత్. ౨౬

చతుర్బాహుసమాయుక్తం శంఖచక్రధరం పరమ్
వామపాదం సమాకుంచ్య మహీముద్ధృత్య సాదరమ్ ౨౭

దక్షిణం చండితం కుర్యాన్మహీంసూరా సమాచరేత్
మహీం చ శ్యామవర్ణాం తు కుర్యాచ్చైవ విధానతః. ౨౮

ఏవమాదివరాహన్తు కారయేల్లక్షణాఽన్వితమ్

అవాన్తరమనుప్రాప్య యదా తు ప్రలయం హరిః. ౨౯
తత్తోయముపసంహర్తుం వరాహం రూపమాస్థితః
తతః ప్రలయవారాహం పురాభూతం చ కారయేత్. ౩౦
శంఖచక్రధరం సౌమ్యం పీతాంబరధరం హరిమ్
దక్షిణం చాఽభయం హస్తం వామం కట్యవలంబితమ్, ౩౧
మహీం తు దక్షిణే కుర్యాత్సశ్యామనిభాం తథా
సుఖాఽసనక్రమేణైవ చాసీనాం వా స్వలంకృతామ్. ౩౨
ఏవం ప్రలయవారాహం కారయేత్తు విచక్షణః

హిరణ్యాక్షః పురా రక్షో బలవాన్ బలినాం వరః. ౩౩
వరేణ గర్వాద్దుర్బుద్ధిర్యజ్ఞవిద్వేషకోఽవృధత్
అవాతరత్తదా విష్ణుర్నరసూకరమూర్తిమాన్ ౩౪
హత్వా సదైత్యం సబలం పశ్చాద్యజ్ఞాన్న్యవర్తయత్
తస్మాద్యజ్ఞవరాహం తు తం చ కుర్యాద్విధానతః. ౩౫
శ్వేతం యజ్ఞవరాహం తు శ్రీభూమిభ్యాం సహైవ వా
సుఖాసనే సమాసీనం కుర్యాల్లక్షణసంయుతమ్. ౩౬

త్రయాణాం చ వరాహాణాం స్థాపనే భేద ఉచ్యతే.
పూర్వోక్తేన క్రమేణైవ సర్వం కృత్వా విశేషతః ౩౭
సభ్యాగ్నికుండే రాత్రౌ తు హౌత్రశంసనమాచరేత్
వరాహం వరదం విష్ణుమూర్తిసంధారణం తథా.

వజ్రదంష్ట్ర'మితి ప్రోచ్య దేవమాదివరాహకమ్
'మహీం తాం పృథులాముర్వీ'మితి దేవీం మహీం క్రమాత్. ౩౯

ఆవాహయేద్యథాన్యాయమన్వత్సర్వం సమాచరేత్
'వారాహం ప్రలయహరం భూతేశం విష్ణుమేవ చ ౪౦

జగత్త్రియాత్మకం' చోక్త్వా వరాహం ప్రలయాత్మకమ్
'వరాహం దేవరూపం చ యజ్ఞేశం యజ్ఞవర్ధకమ్ ౪౧

విష్ణుం' చేతి తథా దేవం యజ్ఞవారాహమాహ్వయేత్
ఆవాహనాది సర్వత్ర పూర్వవత్కారయేద్బుధః ౪౨

'త్వామేకా'మితి మంత్రేణ యజేదష్టోత్తరం శతమ్
హరేరుక్తవిధానేన సర్వం పూర్వవదాచరేత్. ౪౩

నారసింహః

హిరణ్యకశిపుర్నామ దైత్యానాం ప్రబలోఽభవత్
వరేణ గర్వాద్దైత్యేంద్రో హిరణ్యకశిపుస్తదా ౪౪

దేవైర్మృగైర్మనుష్యైర్వా జీవిభిర్వాప్యజీవిభిః
దివా వా యది వా రాత్రౌ వధో మే న భవేదితి. ౪౫

లోకానుద్వేజయామాస తదా తం దైత్యసత్తమమ్
హన్తుకామః కృతోద్యోగశ్చిన్తయిత్వా హరిః ప్రభుః. ౪౬

తత్పాలితపురాద్బాహ్యే మహాపర్వతమస్తకే
రక్షసా పీడితైర్దేవైః ప్రార్థితః కరుణానిధిః ౪౭

నరసింహవపుర్భూత్వా దివా రాత్రిం వ్యపోహ్య చ
సంధ్యాకాలేఽవధీత్తన్తు భువంగే స నఖాయుధః. ౪౮

బాహ్యమాభ్యన్తరం హిత్వా జీవాజీవైర్నఖైశ్శుభైః
ఏవం దైత్యవధం కృత్వా పర్వతేఽన్తరభూత్ హరిః. ౪౯

తత స్తమర్చయేద్భక్త్యా విజయార్థం వివృద్ధయే
పర్వతాకృతికే వాపి శ్రీప్రతిష్ఠితకేఽపివా. ౫౦
దశతాలేన మానేన నరసింహం ప్రకల్పయేత్

గిరిజం స్థూణజం చైవ సుదర్శననృసింహకమ్ ౫౧
తథా లక్ష్మీనృసింహం చ పాతాళనరసింహకమ్
తథా పుచ్ఛనృసింహం చ నృసింహం షడ్విధం విదుః. ౫౨
సింహాసనే సమాసీనం సర్వాభరణభూషితమ్
నారసింహం చతుర్బాహుం శంఖచక్రధరం పరమ్ ౫౩
పాదౌ ద్వౌ చ సమాకుంచ్య న్యస్య సింహాసనే స్థితమ్
ప్రసార్య హస్తౌ ద్వౌ జాన్వో స్తయోరూర్ధ్వే నిధాయ చ. ౫౪
వస్త్రేణ చోరూ బద్ధ్వైవమాసీనం గిరిజం తథా
శ్రియం కనకవర్ణాభాం మేదినీం శ్యామసన్నిభామ్ ౫౫
బ్రహ్మేశౌ వర్ధమానౌ తు దక్షిణోత్తరయోః క్రమాత్
వాహనం సామవేదం చ ప్రముఖే సంప్రకల్పయేత్. ౫౬
సామ శ్యామనిభం కుర్యాత్సర్వాభరణభూషితమ్
భూమీశో నామగన్ధర్వో శైషికస్థానమాశ్రితః. ౫౭
కారయేదు క్తవర్ణం తం సర్వాభరణభూషితమ్

స్థూణజం సంప్రవక్ష్యామి స్థూణాదావిర్బభౌ హరిః. ౫౮
వామపాదం సమాకుంచ్య దక్షిణం సంప్రసార్య చ
చతుర్భుజధరం దేవం శంఖచక్రే చ కారయేత్ ౫౯

హస్తం తు దక్షిణం పూర్వం కుర్యాద్దానకరం తథా
వామహస్తం ప్రబధ్యైవ ఊరౌ చ తు సువిన్యసేత్ ౬౦
సటాకన్ధరసంయుక్తం తీక్ష్ణదంష్ట్రం భయానకమ్
శంఖకుందేందుధవళం సర్వాభరణభూషితమ్ ౬౧

సుదర్శననృసింహస్య లక్షణం సంప్రవక్ష్యతే
సూర్యకోటిప్రతీకాశం చక్రం విమలముజ్జ్వలమ్. ౬౨
బృహద్భాసుపురస్వంస్వం చక్రమధ్యే ప్రకల్పయేత్
చక్రమధ్యే సమాసీనం నృసింహమరుణప్రభమ్. ౬౩
అత్యన్తభీషణాకారం భక్తానామభయప్రదమ్
చక్రాయుధం చతుర్బాహుం దేవదేవం ప్రకల్పయేత్. ౬౪

వక్ష్యే లక్ష్మీనృసింహస్య లక్షణం మునిసత్తమాః
వామపాదం సమాకుంచ్య దక్షిణం సంప్రసార్య చ. ౬౫
వామోరౌ శ్రియమాసీనాం ప్రాఞ్జలీకృతహస్తకామ్
వామహస్తేన దేవ్యాశ్చ కుర్వన్తముపగూహనమ్ ౬౬
దక్షిణం త్వభయం కుర్యాత్పరాభ్యాం శంకచక్రకే

పాతాళనారసింహాఖ్యమాసీనం పూర్వవత్తథా. ౬౭
ఫణైస్తు పంచభిస్సమ్యక్ ఛన్నమూర్ధానమేవ చ
దక్షిణాదక్షిణం హస్తం వరదం కటికం తథా ౬౮

వక్ష్యే పుచ్ఛనృసింహస్తు పుచ్ఛయుక్తం తు కారయేత్
అభయం దక్షిణం హస్తం వామమూరుప్రతిష్ఠితమ్. ౬౯

దక్షిణం పాదమాకుంచ్య సర్వాభరణభూషితమ్

నారసింహమిదం కృత్వా స్థాపనారంభమాచరేత్.
తత్ర చాఽఽహవనీయాఽగ్నౌ హోత్రశంసనమాచరేత్
'నారసింహం తపోనాథం మహావిష్ణుం మహాబలమ్.
భక్తవత్సల' మిత్యుక్త్వా నరసింహం సమాహ్వయేత్
'తపోనిధిం' సముచ్చార్య శతమష్టాఽధికం యజేత్.
స్నపనం చోత్సవం చైవ హరేరివ విధానతః.

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే త్రయోదశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్దశోఽధ్యాయః.

దశావతారకల్పః (వామనః)

అథాఽతస్సంప్రవక్ష్యామి వామనస్య క్రమం యథా
వైరోచనసుతో హ్యగ్రో బలీ చ బలినాం వరః.
తద్బలస్యాఽపహారార్థం కాశ్యపాజ్జాయతే హరిః
హరిర్వామనరూపోఽభూచ్ఛత్రీ దండీ చ వేదవిత్.
వటబీజేన సదృశః కేవలం సూత్రదండభృత్
వర్తమానే మహాయజ్ఞే బలేర్వైరోచనేః పురా.
తద్యజ్ఞశాలాం సంప్రాప్య వటురూపో మహాహరిః
త్వం దేహి త్రిపదీం మహ్యం గామిత్యాచే స్వమాయయా.

బలిశ్చ త్రిపదం తస్మై ప్రాదాత్తోయసమన్వితమ్
హస్తే జలే పతత్యాశు భద్రం రూపమవాప్య చ. ౫

దేవస్త్రైవిక్రమం రూపం సర్వం లోకం తదాఽగ్రహీత్
త్రివిక్రమప్రతిష్ఠాయాం విశేషస్సంప్రవక్ష్యతే. ౬

వసన్తకవిమానే వా భద్రకే హస్తిభద్రకే
దీర్ఘశాలే మహాకూటే స్థానం సర్వసిద్ధిదమ్. ౭

దశతాలేన మానేన దేవదేవం ప్రకల్పయేత్
సవ్యం పాదం స్థితం కుర్యాద్దక్షిణం చోద్ధితం భవేత్. ౮

చతుర్భుజం ప్రకుర్వీత సంయుతం వా ఽష్టభిర్భుజైః
దక్షిణే శార్ఙ్గమాలంబ్య భూమ్యాం చైవ ప్రసార్య చ. ౯

శరం చ దక్షిణే హస్తే ఖడ్గం చైవ తథా భవేత్
గదా వామకరే ప్రోక్తా తథా ఖేటకమేవ చ. ౧౦

చక్రశంఖే తథా కుర్యాదూర్ధ్వబాహ్వోశ్చతుర్ణః
ఏవమేవ ప్రకుర్వీత వసుహస్తం ప్రకల్పయన్. ౧౧

సస్యశ్యామనిభం కుర్యాద్ధర్షవేగసమన్వితమ్
సర్వాభరణసంయుక్తం కిరీటాదివిభూషితమ్. ౧౨

ఇంద్రం సస్యనిభం కుర్యాద్వామపార్శ్వే చ సుస్థితమ్
దక్షిణే ధర్మరాజం చ పుష్పమాలాధరం పునః. ౧౩

దక్షిణే భిత్తిపార్శ్వే తు బ్రహ్మాణం చ ప్రకల్పయేత్
హస్తాభ్యాం కుంభసూత్రైశ్చైవ పాదప్రక్షాళనం చరేత్. ౧౪

తస్య పాదాంబుజే చైవ జాతాం గంగాం చ సున్దరీమ్
ప్రాంజలీకృత్య హస్తాభ్యాం నాభేరూర్ధ్వం శరీరగా. ౧౫

పార్శ్వయోరుభయోశ్చాఽపి చంద్రాదిత్యౌ చ పూర్వవత్
జాంబవన్తం తథా భేరీం తాడయన్తం నరాకృతిమ్. ౧౬

ఇంద్రం శ్యామనిభం కుర్యాద్యమమంజనసన్నిభమ్
ఆదిత్యం చాఽగ్నివర్ణం చ చన్ద్రం శ్వేతం తథా చరేత్. ౧౭

పీతవర్ణం బలిం కుర్యాన్నీలాభం జాంబవన్తకమ్
బ్రహ్మాణం పీతవర్ణం చ శ్యామవర్ణాం చ జాహ్నవీమ్. ౧౮

ఏవం వర్ణక్రమేణైవ చిత్రాభాసం చ కారయేత్
పూజకౌ తు ప్రకుర్వీత తథా శుక్రబృహస్పతీ. ౧౯

శంఖం దక్షిణతః కుర్యాచ్చక్రం వామే సమర్పయేత్
అమూర్తం వా సమూర్తం వా కల్పయిత్వా యథాక్రమమ్. ౨౦

శుక్రం శుక్లనిభం కుర్యాత్పీతవర్ణం బృహస్పతిమ్
మహీం దక్షిణతః పార్శ్వే స్థితామేవం ప్రకల్పయేత్. ౨౧

ఉదఙ్ముఖీం చ కుర్వీత పద్మహస్తాం చ దక్షిణే
వామే ప్రసారితాం చైవ సర్వరత్నవిభూషితామ్. ౨౨

తస్యాః పూర్వే తథా కుర్యాత్ప్రహ్లాదం చోత్తరాముఖమ్
జటామకుటసంయుక్తం సర్వాభరణభూషితమ్. ౨౩

హృదయేఽంజలిసంయుక్తం శుకపత్రనిభాంబరమ్
తస్య చోత్తరపార్శ్వే తు బ్రహ్మసూత్రస్య దక్షిణే. ౨౪

అసురేన్ద్రం తథాఽఽసీనం వినతం పశ్చిమాముఖమ్
బ్రహ్మాంజలిసమాయుక్తం కిరీటాదివిభూషితమ్. ౨౫

ఏవం వైరోచనిం కుర్యాత్పుష్పాంబరధరంపరమ్
నముచిం చ సమాసీనం పాదపీఠాఽవలంబినమ్. ౨౬

వామపార్శ్వే సమాసీనం పూర్వభిత్తిసమాశ్రయమ్
కల్పయిత్వా యథామార్గం శుక్రం చైవ సమాగతమ్. ౨౭

వామపాదం సమాసీనం దక్షిణం కుంచితం తథా
అభయం దక్షిణం హస్తం వామం కట్యవలంబితమ్. ౨౮

సర్వాభరణసంయుక్తం పశ్చిమాముఖమేవ చ
తస్య చోత్తరపార్శ్వే తు పక్షిరాజం ప్రకల్పయేత్. ౨౯

దక్షిణాముఖసంయుక్తం శుక్రే ముష్టిప్రహారిణమ్
ఏవం గర్భగృహే ప్రోక్తం విధినా కారయేద్బుధః. ౩౦

మండపే నిమ్నితస్థానే అనన్తం చోత్తరాముఖమ్
హృదయేఽంజలిసంయుక్తం స్థితమేవం ప్రకల్పయేత్. ౩౧

ఫణైస్తు పంచభిర్యుక్తం సర్వాభరణభూషితమ్
ఉత్తరే భిత్తిపార్శ్వే తు వాసుకిం చ ప్రకల్పయేత్. ౩౨

అనన్తవత్తథా కుర్యాద్ధర్షవేగసమన్వితమ్
ఏవమేవ విధానేన కల్పయిత్వా యథాక్రమమ్. ౩౩

శ్యామవర్ణాం తథా దేవీం ప్రహ్లాదం పీతమేవ చ
కనకాభం బలించైవ నముచిం చ తథైవ చ. ౩౪

శుక్రం తు పూర్వవత్కుర్యాత్పంచవర్ణం ఖగాధిపమ్
అనన్తం పీతవర్ణం చ వాసుకిం శ్యామమేవ చ. ౩౫

ఏవం స్థానక్రమేణైవ కూటయుక్తేన కారయేత్
అథ వా భిత్తిపార్శ్వే తు చిత్రాఽభాసేఽధమాఽధమమ్. ౩౬

త్రివిక్రమం ప్రవక్ష్యామి యథా కుర్యాజ్జగత్త్రయే
ఏకం జానుసమం కుర్యాద్ద్వితీయం నాభితస్సమమ్. ౩౭

తృతీయం తు లలాటాన్తం త్రివిధం స్యాత్త్రివిక్రమమ్
మహీం దేవీం తథా చైవ ప్రహ్లాదం తు బలిం తథా. ౩౮

నముచిం చ తథా శుక్రం గరుడం చ తథా చరేత్
అనన్తం వాసుకిం చైవ మష్టాఽంగస్థాపనం చరేత్. ౩౯

‘విష్ణుం త్రివిక్రమం చేతి త్రిలోకేశమతః పరమ్
విశ్వేశ్వరం త్రిమూర్తిం చ సర్వాధార’ మితీరయేత్. ౪౦

‘పీతవర్ణం గురుం చైవ తైష్యం చైవ బృహస్పతిమ్’
‘సముచిం కనకాభం చ పీతవాససమిత్యపి. ౪౧

శ్యామలాంగమితి ప్రోక్తం’ మూర్తిమంత్రం యథాక్రమమ్
‘వారిణీం చ తథా పౌష్ణీం క్షోణీంచైవ తథా మహీమ్.’ ౪౨

‘ప్రహ్లాదం వీర్యవిత్తం చ విష్ణుభక్తం మహాబలమ్’
‘అసురేంద్రం బలిం చేతి వదాన్యం వీర’ మేవ చ. ౪౩

శుక్రస్య పూర్వమేవోక్తం గరుడస్య విధానతః
‘కాశ్యపం గరుడం చైవ వైనతేయం ఖగాధిపమ్. ౪౪

‘సహస్రశీర్షం శేషం చ నాగరాజమితీర్య చ
అనన్తం’ చ సముచ్చార్య శేషస్యావాహనం చరేత్. ౪౫

‘వాసుకిం నాగరాజం చ కాద్రవేయం మనోరమమ్
ఏవం మూర్తిక్రమశ్చైవ మష్టాఽంగస్థాపనే చరేత్. ౪౬

ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ సర్వం పూర్వవదాచరేత్
త్రివిక్రమప్రతిష్ఠాయామన్వాహార్యే విశేషతః. ౪౭

తథా హస్తాత్రం ప్రశంస్యైవ మూర్త్యావాహనమాచరేత్
జుష్టాకారం చ కృత్వైవ పూర్వవత్సర్వమాచరేత్. ౪౮

'యో వా త్రిమూర్తి'రిత్యేవం శతమష్టాఽధికం యజేత్
కర్షణాది ప్రతిష్ఠాన్తం పూర్వవత్సమ్యగాచరేత్. ౪౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే చతుర్దశోఽధ్యాయః.

అథ పంచదశోఽధ్యాయః.

దశాఽవతార కల్పః (రామః) భార్గవః

అతః పరశురామస్య స్థాపనం వక్ష్యతేఽధునా
బహుభిర్బలవద్భిస్తు రాజభిర్ధరణీ హృతా. ౧

తద్వధాయ కృతోద్యోగో జమదగ్నిసుతో హరిః
భూత్వాఽవతీర్ణో లోకేస్మిన్ భారనిర్హరణాయ వై. ౨

పరశుం చ గృహీత్వోర్వ్యాం నృపాన్ సర్వాన్ ప్రగృహ్య చ
జఘాన కిలభూయోఽపి రామో భీమపరాక్రమః. ౩

స్థాపయేచ్ఛత్రునాశాయ రామం పరశుధారిణమ్
శ్రీప్రతిష్ఠితకే చైవ అంగనాకార ఏవ చ ౪

మధ్యమం దశతాలేన రామం ద్విభుజమాచరేత్
పరశుం దక్షిణే హస్తే ధృత్వా చైవ విచక్షణమ్. ౫

వామముద్దేశహస్తం చ జటాముకుటశోభితమ్
రక్తవర్ణయుతం చైవ శ్వేతాంబరధరం తథా. ౬

సర్వాభరణసంయుక్తం స్థానకం తత్ర కారయేత్
తద్రూపం కౌతుకం కుర్యాదథ వా తం చతుర్భుజమ్. ౭

అన్వాహార్యే ప్రధానాగ్నౌ హుత్వాత్ర శంసనమాచరేత్
'రామం ఋషిసుతం విష్ణుం పరశుపాణి'మితీరయేత్. ౮

ఇత్యేవముక్త్వా చావాహ్య నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్
'విష్ణుర్వరిష్ఠ' ఇత్యుక్త్వా శతమష్టాఽధికం యజేత్. ౯

ఉత్సవస్నపనాదీని విష్ణువత్సర్వమాచరేత్

— దాశరథిః —

రావణో బహుభిః క్రూరై రాక్షసైశ్చ మహాబలైః. ౧౦

త్రీన్ లోకాన్ పీడయామాస వరదానేన గర్వితః
దేవాస్సంపీడితాస్సర్వే మునయశ్చాఽఖిలాస్తథా. ౧౧

తైస్తైర్దేవైర్మునిభిస్సర్వైస్సంస్తుతో హరిరవ్యయః
తద్వధాయ కృతోద్యోగో మానుషం రూపమాస్థితః, ౧౨

అవతీర్ణస్సుతో భూత్వా రాజ్ఞో దశరథస్య చ'
రామస్తు రాక్షసాన్ హత్వా సర్వాన్ లోకానపాలయత్ ౧౩

పుష్ట్యర్థీ విజయార్థీ చ వీరార్థీ చ విశేషతః
కూటాగారేఽంగనాకారే ఫేళాకారం చతుష్పుటమ్. ౧౪

స్వస్తికం వా విమానస్తు కృత్వా చైవ విచక్షణః
రాఘవం తు ప్రతిష్ఠాప్య యథావత్సంప్రపూజయేత్. ౧౫

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి రామలక్ష్మణలక్షణమ్
సీతాయా వాయుపుత్రస్య భరతస్యాఽనుజస్య చ. ౧౬

మానోన్మానప్రమాణాని వక్ష్యే సంక్షేపతః క్రమాత్
ఉత్తమం దశతాలేన మధ్యమేన యథాక్రమమ్. ౧౭

ఉత్తమం రాఘవేంద్రస్య మధ్యమం లక్ష్మణస్య చ
అన్తేనైవ తు మానేన సీతాయాస్తూచ్ఛ్రియో భవేత్. ౧౮

నవతాలేన మానేన వాయుపుత్రం ప్రకల్పయేత్
అధమం దశతాలేన భరతస్యాఽనుజస్య చ. ౧౯

ఏవం యుక్తియుతేనైవ క్రియతే శాస్త్రవిత్తమైః
గర్భద్వారవిమానాభ్యాం బేరమానమిహోచ్యతే. ౨౦

ఉత్సవప్రతిమాయాస్తు సర్వేషామాలయేషు వై
తద్దేవభేదం మూర్తీనాం తత్ప్రమాణేన యోజయేత్. ౨౧

ఇష్యతే గర్భమానన్తు పుష్యమానం? విభజ్య చ
ఉత్తమం పంచభాగం తు చతుర్భాగం తు మధ్యమమ్ ౨౨

త్రిభాగమధమం ప్రోక్తం యథావచ్ఛాస్త్రవిత్తమాః
గర్భమానం ప్రవక్ష్యన్తి ద్వారమానం తు వక్ష్యతే. ౨౩

సప్తభాగే చతుర్భాగముత్తమం తు విధీయతే
త్ర్యంశం తు మధ్యమం ప్రోక్తమర్ధాంశమధమం భవేత్. ౨౪

ద్వారమానమిదం ప్రోక్తం క్రియాయాన్తు విశేషతః
రామస్యాఽథ లలాటాన్తం నాసాన్తం లక్ష్మణోచ్ఛ్రియమ్. ౨౫

ఆస్యాన్తమథ వా కుర్యాద్వాయుపుత్రస్య లక్షణమ్
భరతస్యాఽనుజస్యాఽపి తథా గలసమం భవేత్. ౨౬

ఉష్ణీషాత్పాదపర్యన్తం చతుర్వింశచ్ఛతాంగులమ్
షష్టిద్విగోలకం విద్యాదేకత్ర్యంశత్రిభాగికమ్ ? ౨౭

తాలాని దశభాగైకముత్తమం దశతాలకమ్
చతుర్భాగాఽష్టభాగం స్యాచ్ఛతుస్తాలం తథైవ చ ౨౮

దశతాలస్య త్ర్యంశేన ఉత్తమం మధ్యమాధమమ్
మధ్యమాదధమం హీనం ముఖే వార్ధాంగులక్షయమ్ ౨౯

ఉష్ణీషమంగులం నేత్రం శిరస్త్ర్యంగులమిష్యతే
లలాటే హనుపర్యన్తం త్రయోదశార్ధాంగులం భవేత్ ౩౦

గలం చతుర్యవాః ప్రోక్తా గ్రీవా సార్ధత్రియంగులా
హిక్కా హృదయనాభ్యన్తం మేఢ్రమూలం ముఖత్రయమ్ ౩౧

ముఖాయామం చతుర్మాత్రం లింగం పంచాంగులాయతమ్
నాభిరర్ధాంగులం జ్ఞేయం నిమ్నార్ధవరితాలకా ౩౨

శ్రోణీ భాగార్ధమేవం స్యాత్కటిః పంచాంగులం భవేత్
మేఢ్రమూలాదిజాన్వన్తం సప్తవింశతికాఽంగులమ్. ౩౩

జానుభాగమితి ప్రోక్తం జంఘోరూ సుసమాయుతౌ
చరణం చతురంగుల్యం మనోద్దేశవిధానతః ౩౪

బ్రహ్మాంగులముఖాయామం త్రయోదశాఽంగులమేవ చ
కనిష్ఠాఽంగులమాయామమేకాదశాఽంగులం భవేత్ ౩౫

అఙ్గుష్ఠముష్ణీషపర్యన్తం భాగార్ధాంగులముచ్ఛ్రయమ్
హిక్కాసూత్రాన్తమేవం స్యాత్స్కంధమూలద్వయం భవేత్. ౩౬

స్కంధం భుజసమోత్సేధం భుజోర్ధ్వం గోలకం భవేత్
భుజద్వయముఖాయామం కూర్పరం చ కలాయతమ్. ౩౭

ప్రకోష్ఠం వింశదంగుల్యం హస్తాయామమితి స్మృతమ్
నాస్యాది నాభివామేభ్యో రక్షాన్తం సూత్రదక్షిణమ్. ౩౮

భరతం శ్యామవర్ణన్తు శత్రుఘ్నన్తు సువర్ణకమ్
లక్ష్మణస్యాఽథ వామే తు స్థితౌ బాణధనుర్ధరౌ. ౫౦

హనూమన్తం పింగలాభం వార్తావిజ్ఞాపనే పరమ్
ఏవం సాయుధవర్గస్తు వక్ష్యతేఽత్ర నిరాయుధమ్. ౫౧

ప్రసారి దక్షిణం పాదమితరచ్చైవ కుంచితమ్
దక్షిణే నాఽభయం హస్తం వామం కటికముచ్యతే. ౫౨

స్థాపనాదిక్రియాస్సర్వాః పూర్వవత్కారయేత్తతః
దక్షిణాగ్నౌ ప్రధానే తు హుతాత్రిశంసనమాచరేత్. ౫౩

'రామం దాశరథిం విష్ణుం కాకుత్స్థ'మితి చాహ్వయేత్
'సీతామయోనిజాం లక్ష్మీం వైదేహీ'మితి చాహ్వయేత్. ౫౪

'రామానుజం చ సౌమిత్రిం లక్ష్మణం లక్ష్మివర్ధనమ్'
'భరతం రామప్రియం చేతి కైకేయీసుతమేవ చ. ౫౫

సద్వృత్త'మితి చావాహ్య భరతస్య విశేషతః
'శత్రుఘ్నం సుమనస్కం చ లక్ష్మణాఽనుజమేవ చ. ౫౬

దశరథోద్భవ'మిత్యేవ శత్రుఘ్నం చ సమాహ్వయేత్
'కపిరాజం హనూమన్తం శబ్దరాశిం మహామతిమ్', ౫౭

జుష్టాకారాదిసర్వం చ పూర్వవత్కారయేద్బుధః
'రాయామీ' శేతి మంత్రేణ శతమష్టాఽధికం యజేత్ ౫౮

'శ్రియే జాత'శ్చ సీతాయా హూమామే మంత్ర ఉదీరితః
'తన్మా యశోగ్ర' మంత్రేణ భరతస్య చ హూయతే. ౫౯

ఆదిసూత్రమిదం ప్రోక్తమన్యత్సూత్రం చ కారయేత్
ఈషత్కుంచితమాత్రన్తు మాత్రార్ధం సమకుంచితమ్. ౩౯

ద్వికలాకుంచితం జ్ఞేయం త్రివిధం కుంచితం భవేత్
పార్ష్ణ్యోర్వ్యోరన్తరసంయుక్తం పంచాఙ్గులసమన్వితమ్. ౪౦

పాదాంగుష్ఠాన్తరం చైవ త్రయోదశాఽంగులనిరూపితమ్
ఉష్ణీషాత్పార్శ్వకర్ణాన్తం వామహస్తోచ్ఛ్రయం భవేత్. ౪౧

నీవ్రం కంఠయవానాన్తు ద్విముఖం విస్తరం భవేత్
దక్షిణే లంబహస్తన్తు ఊరుమూలా సమం భవేత్. ౪౨

నీవ్రం పంచాఽంగులం చైవ త్రయోదశాఽంగులనిరూపితమ్
హస్తం తు ద్వ్యంగుల చేతి కటిబాహూ షడంగులమ్. ౪౩

త్రియుజా కుంచితం స్థిత్వా త్రిభంగాగ్ర విరాజితమ్
దక్షిణే కటిదేశే తు వామముఖాన్వితం భవేత్. ౪౪

దక్షిణం ముఖమాశ్రిత్య త్రిభంగాంగ మథోచ్యతే
శృంగారగుణసంయుక్తం కిరీటం వా విశేషతః. ౪౫

వజ్రం పుల్లింగవాయుక్తం మకరకుండలసంయుతమ్
కిరీటముకుటా జ్ఞేయా హారకేయూరసంయుతమ్, ౪౬

ఉష్ణీషం కేశపృష్ఠాన్తే త్రయోదశాఽంగులమాయతమ్
గ్రీవాయామం మధ్యమం భాగం కకుద్భాగాత్క్రమోన్నతిః. ౪౭

జానకీం సమభంగేన వామహస్తేన పుష్పధృత్
దక్షిణం సంప్రసార్యైవ రుక్మవర్ణాన్తు కారయేత్. ౪౮

శ్యామవస్త్రధరాం చైవ దివ్యస్త్రీమండనోపమామ్
లక్ష్మణం సమభంగేన తప్తకాంచనసన్నిభమ్. ౪౯

'శన్నో నిధత్తా'ముచ్చార్య లక్ష్మణస్య హునేత్సుధీః
'భూమానన్త్రో(గ్ర' ఇత్యుక్త్వా శత్రుఘ్నస్య సమాచరేత్. ౬౦
'మరుతః పరమా'త్మేతి మారుతస్యైవ మారుతేః
సర్వత్ర జుహుయాన్మంత్రం శతమష్టాధికం బుధః. ౬౧
అర్చనం చోత్సవం చైవ స్నపనం చ హరేరివ

హలీ

దైత్యానాం తు వధార్థాయ యదుశ్రేష్ఠం మహాబలమ్. ౬౨
బలభద్రం విదుస్సోఽపి వసుదేవస్య సంబభౌ
భూభారమోచనార్థాయ విష్ణుస్సబలభద్రకః. ౬౩
హత్వా నరకకంసాదీన్ సర్వాన్ లోకానపాలయత్
ఏవం స్థాపయితుం రామమిచ్ఛేత్కారయితుం చ యః. ౬౪
సోమఛందవిమానే వా హస్తిపృష్ఠేఽథ వాఽబుధః
తృతీయం రామమాస్థాప్య ద్విభుజం శ్వేతవర్ణకమ్. ౬౫
దశతాలేన మానేన కృత్వా రూపం సమాహితః
దక్షిణేతరహస్తాభ్యాం ముసలం ఖడ్గమేవ చ. ౬౬
శ్రోణీసూత్రసమేనైవ ముష్టిం సముసలం దృఢమ్
బాహుసూత్రసమం కుర్యాద్ధలం వామే తథైవ చ. ౬౭
తస్య దక్షిణపార్శ్వే తు లక్ష్మీవద్రోహిణీం చరేత్
ఏవం తూనాయుధం కుర్యాద్వక్ష్యేఽహం తు నిరాయుధమ్. ౬౮

వామపాదం సమాకుంచ్య దక్షిణం సంప్రసార్య చ
అభయం దక్షిణం హస్తం వామమూరౌ చ విన్యసేత్ ౬౯

అగ్న్యావాహనీయే తు పశ్చాత్రిం తత్రి ప్రశంసయేత్
‘రామం యదువరం విష్ణుం హలాయుధ’మితి క్రమాత్ - ౭౦
‘ఇందిరాం రేవతీం చైవ లక్ష్మీం రామప్రియా’మితి
ఏవమావాహనం కృత్వా జుష్టాకారాది పూర్వవత్. ౭౧
‘త్వామేకా’మితి మంత్రేణ శతమష్టాధికం యజేత్
అర్చనం చోత్సవం చైవ స్నపనం చ హరేరివ. ౭౨

ఇతి శ్రీ వైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే పంచదశోఽధ్యాయః.

అథ షోడశోఽధ్యాయః.

దశాఽవతారకల్పః (కృష్ణః)

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి కృష్ణస్య స్థాపనం బుధాః
కృష్ణస్యాలయముద్దిష్టం కుంభాకారవిమానకే. ౧
కూటే వా గోపురే వాఽపి పర్వతాకృతికేఽపి వా
కృష్ణస్య బాలరూపస్య వయసా తాలమానకమ్. ౨
ఏకవర్షం సమారభ్య యావత్పంచాబ్దమాదరాత్
తాలత్రియక్రమేణైవ యథాయోగం పరికల్పయేత్. ౩
వేదవర్షం సమారభ్యషట్తాలత్రయమేవ వా
సప్తవర్షం సమారభ్య సప్తతాలత్రయం తథా. ౪
దశవర్షం సమారభ్య అష్టతాలత్రయం తథా
త్రయోదశేసమారభ్య నవతాలత్రియం తథా. ౫

ఏవం వయఃక్రమేణైవ తాలమానం తథోచ్యతే

తిష్ఠన్తమేకపీఠస్థం రుక్మిణ్యా సత్యభామయా.
కృష్ణం చ బాలవపుషం శ్యామలం పీతవాససమ్
రుక్మిణీం కనకాభాం తాం సత్యభామాం చ శ్యామలామ్. ౭

వాసుదేవం గుడాకేశం సర్వాభరణభూషితమ్
క్రీడాయష్టిధరం దేవం త్రిభంగధ్యానసంయుతమ్. ౮

స్వస్తికం దక్షిణం పాదం వామపాదం తు కుంచితమ్
తిష్ఠన్తమంగులిస్థానే చాఽంగుష్ఠస్థితిమాచరేత్. ౯

కించిత్కుంచితజాన్వన్తవామపాదస్థితిర్భవేత్
వక్త్రం చైవ తథా గాత్రం కటిభాగం తథైవ చ. ౧౦

త్రిషు మార్గేషు భంగిత్వాత్త్రిభంగిత్వం విధీయతే
వక్త్రం దక్షిణతో భాగే మధ్యభాగం తు వామతః. ౧౧

కటిర్దక్షిణతో భాగే భంగత్రయముదాహృతమ్
దక్షిణం కటికం హస్తం క్రీడాయష్టిసమన్వితమ్. ౧౨

దక్షిణే యష్టిహస్తస్తు నాభిసూత్రాదధోన్నతమ్
భూతవేదగుణాంగుల్యా విధినా సహితాలతః ? ౧౩

వామం దేవ్యోర్భుజాసక్తం వామహస్తమధోముఖమ్
హిక్కాసూత్రాదధో వామం కూర్పరం స్యాద్దశాంగులమ్. ౧౪

షట్సప్తాష్టాఽంగులాధిక్యోన్నతం వా కారయేత్క్రమాత్
వామహస్తతలాగ్రన్తు నాభిమాత్రన్తు యోజయేత్. ౧౫

వేణుం చ తరవేగం తు హస్తాభ్యాం పీడయేత్క్రమాత్
ఊర్ధ్వకాయసమం వేణుం క్రీడాయష్టిం తు తత్సమమ్. ౧౬

త్రిణతం శ్యామలాంగం చ ద్విభుజం రక్తవాససమ్
చతుర్భుజం వా కుర్వీత శంఖచక్రధరం పరమ్. ౧౭

సుస్థితం వామపాదేన దక్షిణేనైవ బన్ధయేత్
సర్వాభరణసంయుక్తం సున్దరం సౌమ్యలోచనమ్. ౧౮

దేవీభ్యాం సహితం కుర్యాద్రహితం వాఽత్ర కేచన
దేవస్య వామే గరుడం ప్రాంజలీకృత్య సుస్థితమ్. ౧౯

పత్నీద్వయయుతం కుర్యాత్తాలపత్రస్య మూలవత్

నవనీతనటం కుర్యాత్తథా కాళీయమర్దనమ్. ౨౦

పార్థసారథిరూపం తు దేవ్యోశ్చ రహితం క్రమాత్

పీఠం చ ప్రతిమోత్సేధం పంచభాగం త్రిభాగికం. ౨౧

నవాంశాత్సప్తభాగం చ త్రిభాగద్వయముచ్యతే
లౌకికప్రతిమోత్సేధం మానాఽంగులమితి క్రమాత్. ౨౨

ప్రథమం తు నవాంగుల్యం ద్విద్వ్యంగులవివర్ధనమ్
నవసంఖ్యమితి ప్రోక్తం మానమేవం విధీయతే. ౨౩

ఏతేన తు త్రిభేదం స్యాదుత్తమాధమమధ్యమమ్
మానంపరిమాణమున్మానం లంబమానోపమానకమ్. ౨౪

పంచతాలమితి ప్రోక్తం లంబమానం విధీయతే
సాత్త్వికం రాజసం చైవ తామసం తు వివర్జయేత్. ౨౫

దక్షిణం మానముద్ధృత్య నాభిసూత్రప్రమాణకమ్
కటిర్యోనిసమం వాఽథ దక్షిణం పాదమేవ హి. ౨౬

దంష్ట్రాహస్తస్తు మానేన మూర్ధ్ని కేశాఽక్షమేవ వా
అభయం దక్షిణం హస్తం భ్రూమాత్రం కూర్పరాదయః. ౨౭

దక్షిణేన ముఖం చైవ కించిత్ప్రహసితాననమ్
కేశకంబలమిత్యుక్తం సూత్రం వామాశ్రయం భవేత్. ౨౮

ఉష్ణీషస్థపదే మధ్యే నాసాగ్రే పుటవామకే
నాభిమధ్యగతే వాఽపి ముష్కమాలోరుదక్షిణే. ౨౯

పాదే దక్షిణపాణ్యన్తే అగ్రిన్మకుటవామకే.
లంబయేన్మధ్యసూత్రం చేదన్యత్సూత్రం న కారయేత్ ౩౦

ఉష్ణీషమంగులార్ధం చ ముఖమష్టాఽంగులం భవేత్
గలమర్ధాఽంగులం తస్య గ్రీవాన్తం ద్వ్యంగులం భవేత్. ౩౧

హిక్కాన్తం హృదయాన్తం చ నాభ్యన్తం మేఢ్రమూలకమ్
అష్టాదశాఽంగులం చైవ మూర్ధ్వకాయం విధీయతే. ౩౨

త్రయోదశాఽంగులం చైవ మూరుదీర్ఘం విధీయతే
జానుస్స్యాద్ద్వ్యంగులం చైవ జంఘా చోరుశ్చ తత్సమా. ౩౩

చరణం ద్వ్యంగులం చైవ మానమేవ న సంశయః
హిక్కాసూత్రాంతతో బాహుర్దశాంగులమితి స్మృతమ్. ౩౪

ప్రకోష్ఠమష్టాంగులాయామం సప్తాంగులతలాయతమ్ ౧
ముఖం ముఖవిశాలం స్యాత్కర్ణవిస్తారమంగులమ్. ౩౫

గ్రీవావిస్తారమేవం స్యాచ్చతురంగులచతుర్యవమ్
అభయం బాహుమానం చ చతుర్వింశతిరంగులమ్. ౩౬

కక్షయోరన్తరం చైవ చతుర్దశాఽంగులవిస్తరమ్
ఊర్ధ్వదశాఽంగులం చైవ శ్రోణికేకాదశాఽంగులమ్. ౩౭

కటివిస్తారమేవం స్యాత్త్రియోదశాఽంగులమిష్యతే
ఊరుమూలసువిస్తారమష్టాఽంగులమితి క్రమాత్ ౩౮

షడంగులం జానుతారం జంఘాతారం చ సప్తకమ్
త్ర్యంగులార్ధం చ విజ్ఞేయం నాళికావిస్తరం భవేత్. ౩౯

పాదవిస్తారమేవోక్తం సర్వలక్షణసంయుతమ్

కలాపకుసుమశ్యామం శంఖచక్రగదామ్బుజమ్. ౪౦

అనేకరత్నం సచ్ఛన్నం కౌస్తుభోద్భాసి వక్షసమ్
తారహారావళీరమ్యం గరుడోపరి సంస్థితమ్. ౪౧

దేవీభ్యాం సహితం కుర్యాత్కృష్ణం బృన్దావనే రతమ్

ఆలోలకుంతలోద్భాసి ముఖచన్ద్రవిరాజితమ్. ౪౨

అతిరక్తాధరోష్ఠం చ రక్తపాణిద్వయాఽంచితమ్
వామపాదం సమాకుంచ్య చోత్తానీకృత్య దక్షిణమ్. ౪౩

దక్షిణం చాభయం హస్తం నవనీతయుతం తథా
వామం ప్రసార్య చోత్తానం సర్వాభరణభూషితమ్. ౪౪

సాంబరం తు ప్రకుర్వీత విగతాఽంబరమేవ వా
ఏవం తు విధినా కుర్యాన్నవనీతనటం బుధః. ౪౫

ఏవమేవ ప్రకుర్వీత కాళీయాఽహిఫణోపరి
నృత్యన్తం పరమాత్మానముత్తానాకుంచితాంఘ్రికమ్. ౪౬

దక్షిణే తు కరే కుర్యాన్నవనీతస్య ఖండకమ్
అహిపుచ్ఛం కరే వాఽపి కుర్యాత్కాలీయమర్దనమ్. ౪౭

నీలోత్పలదలశ్యామం పీతాంబరసుశోభితమ్
చతుర్భుజం శంఖచక్రమూర్ధ్వపాణిద్వయే ధృతమ్. ౪౮

అధఃపాణిద్వయే వేణుం వాదయన్తం ముదాన్వితమ్
సర్వాలంకారసంయుక్తం గరుడోపరి సంస్థితమ్. ౪౯

దేవీభ్యాం సహితం దేవం మునిభిః పరివేష్టితమ్
కృష్ణమేవం ప్రకుర్వీత సన్తానార్థీ విశేషతః. ౫౦

కలాపకుసుమశ్యామం పూర్ణచన్ద్రనిభాననమ్
బర్హిబర్హాకృతోత్తంసం సర్వాలంకారసంయుతమ్. ౫౧

యువతీవేషలావణ్యం శ్రీవత్సాఽంకితవక్షసమ్
స్మేరాఽరుణాఽధరన్యస్తవేణుం త్రైలోక్యమోహనమ్. ౫౨

అక్షమాలాం చ విద్యాం చ కుర్యాదూర్ధ్వకరద్వయే
వేణుం కరద్వయే కుర్యాచ్చతుర్భుజయుతం హరిమ్. ౫౩

తపనీయలసత్కాన్త్యా భ్రాజత్కమలహస్తయా
నిరీక్ష్యమాణచరణం వామపార్శ్వస్థయా శ్రియా. ౫౪

హేమసింహాసనే భక్త్యా రాజ్ఞీభిస్తు నిషేవితమ్
చన్ద్రమండలసంకాశశ్వేతఛత్రేణ శోభితమ్. ౫౫

నారదాద్యైర్మునిగణైర్జ్ఞానార్థిభిరుపాసితమ్
ఇంద్రాదిదేవతాబృన్దైః ప్రణతం పరమేశ్వరమ్. ౫౬

ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత జగన్మోహనవిగ్రహమ్

గోపీభిరావృతం గోభిః పరమానన్దవిగ్రహమ్. ౫౭

వ్యత్యస్య దక్షిణం పాదం వామే న్యస్య చ సుస్థితమ్
చతుర్భుజం శంఖచక్రధరమూర్ధ్వకరద్వయే. ౫౮

ధృత్వా వేదమయం వేణుమన్యహస్తద్వయేన చ
అంగులీభిర్మృదా వేణుసుషిరాణి చ పూరయన్. ౫౯

దివ్యగాంధర్వగీతార్థం త్రిభంగేన చ సంస్థితమ్
ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత వేణునాదనటం బుధః. ౬౦

సర్వభూషణసంయుక్తం బ్రహ్మసూత్రసమన్వితమ్
రక్తాంబరధరం చైవ శ్యామలం కమలేక్షణమ్. ౬౧

రుక్మిణీసత్యభామాభ్యాం పార్శ్వయోరుపశోభితమ్
రుక్మిణీం రుక్మవర్ణాభాం సత్యాం శ్యామనిభాం తథా. ౬౨

వసుదేవం దేవకీం చ పురతో దక్షిణే తథా
యశోదాం నందగోపం చ దేవేశం వీక్ష్య సుస్థితమ్. ౬౩

ప్రద్యుమ్నం చ తథా సాంబం వామే కుర్యాత్సలక్షణమ్
దామం సుమనసం చైవ కుర్యాదన్యాం చ గోపికామ్. ౬౪

కర్ణాగ్రాన్తస్తు కృష్ణస్య సుమన్తుం వామమాశ్రితమ్
కక్షబాహుసమం వాపి కారయేద్యుక్తితః క్రమాత్. ౬౫

నవతాలేన మానేన కుర్యాత్తౌ సమలంకృతౌ
దేవకీం వసుదేవం చ కృష్ణవర్ణౌ ప్రకల్పయేత్. ౬౬

యశోదాం గౌరవర్ణాంచ కర్బురం నందమాచరేత్
ప్రద్యుమ్నం శ్యామవర్ణం చ సాంబం కాలాంజనప్రభమ్. ౧౭

దామం రక్తనిభం చైవ గౌరం సుమనసం తథా
సుమస్తుం శ్వేతవర్ణం చ కల్పయేద్విధినా బుధః ౧౮

ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత లీలామానుషవిగ్రహమ్
చతుర్యామ్నిత్రిక్రమశ్చైషాం వాసోఽధికరణోక్తవత్. ౧౯

ధృత్వా పుష్పమయీం యష్టిం దక్షిణేన తు పాణినా
న్యస్యాన్యం చైవ భూమిస్థరాజదండస్య మూర్ధని. ౨౦

రాజార్హాభరణైర్యుక్తం రుక్మిణ్యా సహితం ప్రభుమ్
ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత రాజగోపాలవిగ్రహమ్. ౨౧

పీతాంబరధరం దేవం జ్ఞానముద్రాలసత్కరమ్
వేణుమన్యకరే ధృత్వా సుఖాసీనం శుచిస్మితమ్. ౨౨

ఉపాస్యమానం మునిభిర్దేవీభ్యాం రహితం హరిమ్
కృష్ణమేవం ప్రకుర్వీత జ్ఞానగోపాలవిగ్రహమ్. ౨౩

స్వర్ణప్రభముదారాంగమష్టబాహుం జగత్ప్రభుమ్
ఇక్షుచాపాంకుశౌ వేణుం శంఖారీనుమసాయకాన్. ౨౪

బిభ్రతం రమయా శ్లిష్టదివ్యమంగలవిగ్రహమ్
సర్వాభరణసంయుక్తం యోగినామమృతప్రదమ్. ౨౫

ఏవం సమ్మోహనం కుర్యాత్కృష్ణం గోపాలవిగ్రహమ్

గవాం గోపకుమారాణాం గోపీనాం రక్షణాయ వై ౭౬
నగం గోవర్ధనం నామ దధార భగవాన్ హరిః.
వామేనోద్ధృతహస్తేన బిభ్రత్తం నగముత్తమమ్. ౭౭
కటిన్యస్తాన్య హస్తం చ పద్మహస్తమథాఽపి వా
శంఖచక్రధరం దేవం కుర్యాచ్చైవ చతుర్భుజమ్. ౭౮
ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత గోవర్ధనధరం హరిమ్.

పురా మహతి సంగ్రామే పార్థం రక్షితవాన్ హరిః ౭౯
పార్థం రథస్థితం కుర్యాచ్ఛరతూణీరసంయుతమ్
సమీక్షమాణం దేవేశం స్యందనస్థం స్వపార్శ్వగమ్. ౮౦
శ్యామవర్ణం మహాబాహుం కృష్ణముద్బద్ధకుంతళమ్
బిభ్రతం దక్షిణే పాశం శంఖం వామకరే తథా. ౮౧
అర్జునస్య ముఖం వీక్ష్య స్మయమానం మహారథమ్
ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత పార్థసారథివిగ్రహమ్ ౮౨

వామజానుసమాకుంచ్య దీర్ఘమన్యం ప్రసార్య చ
తిష్ఠేద్వాఽవిశ్య సన్న్యస్య భూమ్యాం వామకరం పురః. ౮౩
ఆకుంచితాన్యపాదేన చాసనస్థితిశోభినా
అన్యహస్తేన సంధార్య నవనీతం నవం నవమ్. ౮౪
ముహురాలోకయన్తం తద్దర్శనీయం విశేషతః
ఏవం కృష్ణం ప్రకుర్వీత బాలగోపాలవిగ్రహమ్ ౮౫

పురా సంవర్తసమయే సంహృతేషు జగత్సు చ
వటపత్రే వినిద్రాణో బభూవ భగవాన్ హరిః. ౮౬

వటపత్రే శయానం తు బాలరూపం పరాత్పరమ్
ఆక్రమ్య దక్షిణం పాదం వామహస్తేన లీలయా ౮౭

పాదాంగుష్ఠం ముఖే న్యస్య ధాస్యన్తం హసితాననమ్
దక్షిణేన తు హస్తేన వహన్తం దక్షిణోరుకమ్ ౮౮

ప్రసారితేతరపదం దివ్యాఽలంకారశోభితమ్
వటపత్రం ప్రకుర్వీత విశాలం చాఽధరాగ్రకమ్ ౮౯

వటపత్రశయానం తు కృష్ణమేవం ప్రకల్పయేత్.

శంఖచక్రగదాపద్మపాశాఽంకుశలసత్కరమ్. ౯౦

కరాభ్యాం వేణుమాదాయ ధమన్తం సర్వమోహనమ్
సూర్యాయుతశతాభాసం పీతాంబరసుశోభితమ్. ౯౧

నానాలంకారసుభగం సూర్యమండలసంస్థితమ్
ఏవం ప్రకల్పయేత్కృష్ణం మహాన్తం సర్వమోహనమ్. ౯౨

కృష్ణరూపమసంఖ్యాతం స్వేచ్ఛారూపం తు కారయేత్
కాలీయమర్దనాద్యా తు నాగకన్యాదికల్పనమ్. ౯౩

కల్పనం భోగభేదస్య చైవమాదీన్ ప్రకల్పయేత్
యుక్త్యా బుద్ధ్యా చ భక్త్యా చ యథా స్యాన్మనసః ప్రియమ్ ౯౪

ఏవం రూపం చ కృత్వా తు తద్రూపం కౌతుకం చరేత్
న వా కౌతుకం బింబం చతుస్థానసమన్వితమ్. ౯౫

అభయం వరదం పూర్వం శంఖచక్రధరం పరమ్
ఏవం చతుర్భుజం కృత్వా స్థాపనారంభమాచరేత్ ౯౬

పూర్వోక్తయాగశాలాయాం పంచాఽగ్నీన్ పరికల్ప్య చ
పౌండరీకే ప్రధానాఽగ్నౌ హౌత్రశంసనమాచరేత్ ౯౭

'కృష్ణం నారాయణం పుణ్యం త్రిదశాఽధిప'మిత్యపి
'రుక్మిణీం సుందరీం దేవీం రమా'మితి చ రుక్మిణీమ్. ౯౮

'సత్యరూపాం సతీం చైవ సన్నతీం చ క్షమా'మితి
ఇత్యేవముక్త్వా చాఽఽవాహ్య గరుడం పూర్వవత్తథా ౯౯

ఆవాహనక్రమేణైవ నిరుప్యాఽఽజ్యాహుతీర్యజేత్
'సత్యస్సత్యస్థ' ఇత్యుక్త్వా శతమష్టాఽధికం యజేత్. ౧౦౦

శ్రీభూమ్యోరివ కుర్యాచ్చ రుక్మిణీసత్యభామయోః
పూర్వోక్తేన విధానేన స్థాపనాదీని కారయేత్. ౧౦౧

— కల్కిః —

యుగాన్తసమయే విష్ణుః కల్కి నామ భవిష్యతి
ఖడ్గఖేటకహస్తస్తు మ్లేచ్ఛాదీన్ స హనిష్యతి. ౧౦౨

కూటే వా గోపురే వాఽపి పర్వతాఽకృతికేఽపి వా
కల్కిరూపం ప్రతిష్ఠాప్య విమానే తు సమర్చయేత్. ౧౦౩

మధ్యమం దశతాలేన భిన్నాఽంజనచయప్రభమ్
అశ్వాననం ముఖం కుర్యాదన్యచ్చైవ నరాకృతి. ౧౦౪

చతుర్భుజం చ హస్తేషు క్రమాచ్చైవాఽఽయుధాన్యపి.
చక్రం శంఖం చ ఖడ్గం చ దధానం ఖేటకం తథా. ౧౦౫

అథ వా కల్పయేద్దేవమశ్వారూఢం ద్విబాహుకమ్
శుద్ధస్ఫటికసంకాశం ఖడ్గఖేటకధారిణమ్. ౧౦౬

అత్రైవ కౌతుకం కుర్యాద్విష్ణురూపం చతుర్భుజమ్
పూర్వోక్తయాగశాలాయాం పంచాగ్నీన్ పరికల్ప్య చ. ౧౦౭

పౌండరీకే ప్రధానాఽగ్నౌ హోత్రశంసనమాచరేత్
'కల్కినం కామరూపం చ విష్ణుం సంహారకారణమ్'. ౧౦౮

ఏవమావాహ్య విధినా నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్
'ధూర్షో వహన్త్వి'త్యుక్త్వా శతమష్టాఽధికం యజేత్. ౧౦౯

ఉత్సవస్నపనాదీని విష్ణోరివ సమాచరేత్
విష్ణోర్దశావతారాణామేవం ప్రోక్తం తు లక్షణమ్. ౧౧౦

———

అనాదిర్భగవాన్ కాలో నాఽస్య చాఽన్తోఽపి దృశ్యతే
చక్రవత్పరివర్తన్తే సృష్టిస్థిత్యన్తసంయమాః. ౧౧౧

అవతారాశ్చ కీర్త్యన్తే భూయాంసః పరమాత్మనః
ధర్మసంరక్షణార్థాయ దుష్టసంశిక్షణాయ చ. ౧౧౨

సద్య ఆవిర్భవేద్విష్ణుర్యత్ర భక్తానుకంపయా
ఆవిర్భావం తు తం విన్ద్యాత్ప్రాదుర్భావమథేతరత్. ౧౧౩

ఆవిర్భావాస్తు మత్స్యాద్యాః పంచ పంచేతరాస్స్మృతాః
గజేంద్రమోక్షణాదీనప్యావిర్భావాన్ ప్రచక్షతే. ౧౧౪

అన్తరాలే తథా విష్ణోర్గర్భిణోత్తరపార్శ్వయోః
కల్పయేదాద్రిమకృష్ణౌ తు ముఖమండప ఏవ వా. ౧౧౫

అథాన్తర్మండపే వాఽపి తథాఽవరణమండపే
సంస్థాప్య కౌతుకం బేరం ద్వయమేవేతి కేచన. ౧౧౬

నారసింహం వరాహం చ వామనం చ త్రివిక్రమమ్
ధ్రువబేరం వినా కృత్వా కౌతుకం లక్షణాన్వితమ్ ౧౧౭

స్థాపయిత్వా తథా విష్ణోః పూజయేదగ్రమండపే
మత్స్యకూర్మవరాహాణాం వామనస్య విశేషతః. ౧౧౮

కౌతుకం విష్ణురూపం తు కుర్యాచ్చైవ చతుర్భుజమ్
ధ్రువరూపం న కుర్వీత యథేష్టమితరత్ర తు. ౧౧౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే షోడశోఽధ్యాయః.

అథ సప్తదశోఽధ్యాయః.

ఆదిమూర్తికల్పః

అథ వక్ష్యే విశేషేణ కేశవాదివినిర్ణయమ్
కేశవం తు ప్రకుర్వీత సౌమ్యరూపం చతుర్భుజమ్. ౧

శంఖచక్రగదాపద్మధరం స్వర్ణాభమేవ చ
సర్వాలంకారసంయుక్తం ముక్తాహారవిభూషితమ్. ౨

స్థితమేవం ప్రకుర్వీత దేవీభ్యాం సహితం ప్రభుమ్
నారాయణం ప్రకుర్వీత ఘనశ్యామం చతుర్భుజమ్. ౩

శంఖపద్మధరం దేవం బిభ్రన్తం చ గదాఽసిమ్
భూషితం మణిభూషాభిః పీతవాససమచ్యుతమ్. ౪

ప్రకుర్యాచ్చ విశేషేణ లక్ష్మీనారాయణం శుభమ్
ఉత్తమం దశతాలేన మానోన్మానప్రమాణతః. ౫

సింహాసనే సమాసీనం దక్షిణాఽంఘ్రిం ప్రసార్య చ
ఆసనే నిహితం వామం లక్షణం పూర్వవత్తథా. ౬

లక్ష్మీం సన్న్యస్య వామోరౌ ముఖే హర్షసమన్వితామ్
ప్రసారితకరాం దేవీం పంచతాలప్రమాణతః. ౭

ప్రాంజలీకృతహస్తాం తాం సర్వాభరణభూషితామ్
వామేన తాం పరిష్వజ్య దక్షిణేనాఽభయప్రదమ్. ౮

అన్యాభ్యాం చ కరాభ్యాం చ శంఖచక్రధరం పరమ్
తార్క్ష్యస్కన్ధాసనస్థం వా అన్యత్సర్వం చ పూర్వవత్. ౯

తార్క్ష్యం నవార్ధతాలేన అర్ధేషద్భ్రుకుటిం ? ముఖమ్
దక్షిణోరౌ స్థితాం లక్ష్మీం కేచిదిచ్ఛన్తి సూరయః ౧౦

నాగభోగే సమాసీనమేవం కుర్యాత్తు వా హరిమ్
సప్తభిః పంచభిర్వాపి ఫణైర్విస్తారితైర్యుతమ్. ౧౧

శేషం సమ్యక్ప్రకుర్వీత సముత్తుంగశరీరిణమ్
మాధవం చోత్పలనిభం చక్రచాపగదాఽసిభిః. ౧౨

చతుర్భుజధరం కుర్యాచ్చిత్రమాల్యాంబరం హరిమ్
గోవిందం పాండురాభం చ చతుర్భుజధరం హరిమ్. ౧౩

గదాశంఖారిపద్మాని బిభ్రన్తం కారయేద్బుధః
విష్ణుం నీలోత్పలాభన్తు శంఖార్యబ్జగదాభృతమ్. ౧౪

సర్వాభరణసంయుక్తం పీతవాససమచ్యుతమ్
రక్తోత్పలాభం కుర్వీత దేవం తు మధుసూదనమ్. ౧౫

శంఖార్యబ్జగదాపాణిం చతుర్భుజమనామయమ్
త్రివిక్రమం నీలవర్ణం శంఖార్యబ్జగదాభృతమ్. ౧౬

చతుర్భుజధరం దేవం సర్వాభరణభూషితమ్
వామనం మేఘవర్ణం తు చతుర్బాహుం మహాబలమ్. ౧౭

గదాశంఖారిపద్మాని బిభ్రన్తం ఛలరూపిణమ్
అథ వా కారయేత్కుంభం దధ్యన్నం చ కరద్వయే. ౧౮

దధివామనమాహుస్తం శ్వేతాభం ద్విభుజం హరిమ్
అథ వా వటురూపం తు ధృత్వా దండకమండలూ. ౧౯

స్వర్ణచ్ఛవిం బాలరూపం ద్విభుజం కారయేద్ధరిమ్
సితాఽసితాభం కుర్వీత శ్రీధరం తు చతుర్భుజమ్. ౨౦

కౌమోదకీశంఖచక్రపద్మధారిణమీశ్వరమ్
హృషీకేశం ప్రకుర్వీత శ్యామాభం చ చతుర్భుజమ్. ౨౧

గదాశంఖారిపద్మాని బిభ్రన్తం హరిమవ్యయమ్
సితమేచకవర్ణన్తు పద్మనాభం ప్రకల్పయేత్. ౨౨

కౌమోదకీచక్రపద్మశంఖపాణిం రమాధవమ్
దామోదరం ప్రకుర్వీత సితగౌరాభమీశ్వరమ్. ౨౩

పద్మశంఖగదాచక్రధరం దేవం చతుర్భుజమ్
సంకర్షణం తు కుర్వీత శ్వేతవర్ణం చతుర్భుజమ్ ౨౪

శంఖార్యబ్జగదాపాణిం సర్వాధారం సనాతనమ్
వాసుదేవం ప్రకుర్వీత తరుణాదిత్యసన్నిభమ్. ౨౫

శంఖచక్రగదాపద్మధరం సర్వధరం విభుమ్
చంద్రాభం నవకుందాభమథ వా కారయేద్ధరిమ్. ౨౬

ప్రద్యుమ్నం తు సువర్ణాభం కుర్యాద్దేవం చతుర్భుజమ్
చక్రశంఖగదాపద్మధరం దేవం మహాబలమ్. ౨౭

అనిరుద్ధం హిరణ్యాభం సర్వాలంకారసంయుతమ్
శంఖచక్రధనుఃఖడ్గధరం దేవేశ్వరేశ్వరమ్. ౨౮

సితాఽసితాభం కుర్వీత దేవేశం పురుషోత్తమమ్
శంఖచక్రగదాపద్మధరం దేవం చతుర్భుజమ్. ౨౯

అధోక్షజం ప్రకుర్వీత శంఖాభం చ చతుర్భుజమ్
చక్రశంఖగదాపద్మధరం భూషణభూషితమ్. ౩౦

నారసింహం తు మేఘాభం సర్వాలంకారసంయుతమ్
శంఖపద్మగదాచక్రధరం భక్తాభయప్రదమ్. ౩౧

సితమేచకవర్ణం తు కుర్వీత విభుమచ్యుతమ్
గదాబ్జచక్రశంఖాంకం చతుర్భుజవిరాజితమ్. ౩౨

జనార్దనముదారాంగం నీలవర్ణం సమాచరేత్
చక్రశంఖగదాపద్మధరం దేవం సనాతనమ్. ౩౩

అథ వా కటివిన్యస్తవామహస్తం ప్రకల్పయేత్
ఉపేన్ద్రం ఘనకృష్ణాభం సర్వాభరణభూషితమ్. ౩౪

శంఖచక్రగదాపద్మధరం దేవం జగత్ప్రభుమ్
హరిం పాండురకృష్ణాభం సర్వాలంకారశోభితమ్. ౩౫

శంఖపద్మగదాచక్రధరం కుర్యాన్మనోహరమ్
కృష్ణం తు నీరదశ్యామం పుండరీకనిభేక్షణమ్. ౩౬

శంఖచక్రగదాపద్మధరం కుర్యాద్విచక్షణః
సర్వేషాం తు విమానాని విష్ణోరుక్తవదాచరేత్. ౩౭

సభ్యకుండే ప్రధానాగ్నౌ హుత్వాత్రం తత్ర ప్రశంస్య చ
'కేశవం క్లేశసంహారం విష్ణుం చైవ పరాత్పరమ్', ౩౮

'నారాయణం నరం విష్ణుం నరకాన్తక' మిత్యపి
'మాధవం పుండరీకాక్షం విష్ణుం సర్వాత్మకం' త్రివితి, ౩౯
'గోవిందం పరమానన్దం విష్ణుం చైవ సనాతనమ్'
'విష్ణుం వ్యాపినమీశానం సర్వలోకాఽధిపం తథా. ౪౦
'మధుసూదనముద్యోగం మహాన్తం విష్ణు'మిత్యపి
'త్రివిక్రమం త్రిలోకేశం లోకాధారం సనాతనమ్' ౪౧
'వామనం వరదం చైవ కాశ్యపిం చాఽదితిప్రియమ్'
'శ్రీధరం పురుషం చేతి విష్ణుం శ్రీవత్సకౌస్తుభమ్'. ౪౨
'హృషీకేశం జగన్నాథం విష్ణుం విశ్వమయం' తథా
'పద్మనాభం సురేశం చ విష్ణుం చైవ జగత్పతిమ్'. ౪౩
'దామోదరం సదాధారం విష్ణుం ప్రణవరూపిణమ్'
'సంకర్షణం యదువరం విష్ణుం హలధర'స్తథా. ౪౪
'వాసుదేవం పుణ్యమూర్తిం భద్రేశం పుణ్యరూపిణమ్'
'ప్రద్యుమ్నం జగదీశానం విష్ణుం పుణ్యాత్మకం' తథా. ౪౫
'అనిరుద్ధం మహాన్తం చ వైరాగ్యం సర్వతేజసమ్'
'పురుషోత్తమమానన్దం విష్ణుం పంచాత్మకం' తథా. ౪౬
'అధోక్షజమనాదిం చ విష్ణుం వ్యాపక'మిత్యపి
'నారసింహం తపోనాథం మహావిష్ణుం మహాబలమ్' ౪౭
'అచ్యుతం చాఽపరిమితమైశ్వర్యం శ్రీపతిం' తథా
'జనార్దనమనాద్యన్తం విష్ణుం తేజోమయం' తథా. ౪౮
'ఉపేన్ద్రమిన్ద్రావరజం విష్ణుం వైకుంఠ'మిత్యపి
'హరిం పాపహరం చేతి విష్ణుం మంగళవిగ్రహమ్. ౪౯

'కృష్ణం నారాయణం పుణ్యం త్రిదశాధిప'మిత్యపి
ఆవాహ్య తు క్రమేణైవ నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్. ౫౦
'విష్ణోర్ను కా'దభిష్టద్భి 'రతో దేవా'దభి స్తథా
కేశవాదిద్వాదశానాం మన్త్రైర్ద్వాదశభిర్హునేత్. ౫౧
నారసింహస్య కృష్ణస్య మన్త్రః పూర్వముదీరితః
ఇతరేషాం దశానాం తు దశమన్త్రాః ప్రకీర్తితాః. ౫౨
'విష్ణుస్సర్వేషా'మిత్యాది 'యం యజ్ఞై'రస్తమీరితాః
తం తం దేవం సముద్దిశ్య తత్తన్మన్త్రేణ చాఽత్వరః. ౫౩
శతమష్టాఽధికం హుత్వా శేషం పూర్వవదాచరేత్

ఏవం సర్వత్ర కుర్వీత దేవీభ్యాం సహితం విభుమ్. ౫౪
తదూర్ధ్వం కౌతుకం కుర్యాత్సర్వలక్షణలక్షితమ్
కర్షణాదిక్రియాస్సర్వా విష్ణోరివ సమాచరేత్. ౫౫

లక్ష్మీకల్పః

అథ వక్ష్యే విశేషేణ లక్ష్మీస్థాపనముత్తమమ్
అష్టధా ప్రోచ్యతే లక్ష్మీః ప్రథమా త్వనపాయినీ. ౫౬
విష్ణోర్వక్షస్స్థలే కార్యా సర్వాలంకారసంయుతా
దక్షస్తనస్యోర్ధ్వభాగే వహ్న్యశ్రే దివ్యమండలే. ౫౭
పద్మమధ్యే సమాసీనాం పద్మద్వయకరాంచితామ్
వరదాభయహస్తాం చ మన్దస్మితముఖాంబుజామ్. ౫౮
ఏవం రూపాం ప్రకుర్వీత యోగలక్ష్మీస్తు సా మతా
యోగలక్ష్మీం ప్రతిష్ఠాప్య శ్రీకామస్సమ్యగర్చయేత్. ౫౯

దేవేశేన సమం కుర్యాదస్యాస్థాపనముత్తమమ్
కాలాన్తరే ప్రకుర్యాచ్చేద్ధేమరూపాదినా పునః ౬౦

కృత్వా శ్రీవత్సరూపం తు ధారయేద్విష్ణుమవ్యయమ్
తత్తద్బింబానురూపం చ కుర్యాచ్ఛ్రీవత్సలక్షణమ్ ౬౧

భోగలక్ష్మ్యస్సమాఖ్యాతాః శ్రీభూనీలాః క్రమాదిమాః
ధ్రువాదిషు తు బేరేషు శ్రీభూమ్యౌ దేవపార్శ్వగే. ౬౨

వైకుంఠమార్గసంచారా నీలా నిత్యసమాశ్రితా
శ్రీభూమ్యోస్స్థాపనం పూర్వం దేవేశేన సహోదితమ్. ౬౩

దేవీభ్యాం రహితే దేవే కుర్యాత్కాలాన్తరే పునః
పృథక్ప్రతిష్ఠాం శ్రీభూమ్యోః కుర్యాదాంగిరసోక్తవత్ ౬౪

* * *

వీరలక్ష్మీరితి ప్రోక్తా పృథగాలయసంగతా
ఆలయాద్దక్షిణే పార్శ్వే కుర్యాత్తు పృథగాలయమ్. ౬౫

దశతాలేన మానేన కుర్యాద్దేవీం సలక్షణామ్
పద్మద్వయకరాం చైవ వరదాఽభయధారిణీమ్. ౬౬

కిరీటముకుటోపేతాం సర్వాలంకారశోభితామ్
పద్మాసనే సమాసీనాం హేమాభాం సర్వమంగలామ్. ౬౭

గోదామన్యాం ప్రకుర్వీత లక్ష్మీం తు విజయాఽభిధామ్
నవతాలేన మానేన కుర్యాదన్యాలయాశ్రితామ్. ౬౮

దక్షిణేన తు హస్తేన కల్హారం దధతీం తథా
ప్రసారితేతరకరాం బద్ధధమ్మిల్లశోభినీమ్. ౬౯

సర్వాలంకారసంయుక్తాం తిష్ఠన్తీమేవ కారయేత్
గోదా భూమ్యంశజా ప్రోక్తా తన్మన్త్రేణాచరేత్క్రియాః. ౨౦

పాకలక్ష్మీస్సమాఖ్యాతా పచనాలయసంగతా
అష్టతాలేన మానేన కుర్యాత్తాం పచనాలయే. ౨౧

పద్మద్వయాంచితకరాం వరదాభయధారిణీమ్
ఆసీనాం వాఽథ తిష్ఠన్తీం కుర్యాద్భూషణభూషితామ్. ౨౨

ద్వితీయ మండపద్వారే ద్వారలక్ష్మీం సమాచరేత్
పతంగపట్టికామధ్యే సర్వాలంకారశోభితామ్. ౨౩

పద్మద్వయాంచితకరాం వరదాభయధారిణీమ్
పద్మాసనే సమాసీనాం కిరీటాదివిభూషితామ్. ౨౪

గజౌ తు పార్శ్వయోః కుర్యాద్ధేమకుంభకరౌ పునః
సించన్తౌ తౌ మహాలక్ష్మీం కుర్యాత్కుంభజలైస్తథా. ౨౫

శ్రీభూమ్యోర్వీరవిజయలక్ష్మ్యోరేవ విధీయతే
ధ్రువబేరానురూపేణ బేరాన్తరసమర్చనమ్. ౨౬

తద్రూపం కౌతుకం కుర్యాదుత్సవాది యథేచ్ఛయా
అన్యాసాం నైవ కుర్వీత ధ్రువార్చామేవ కారయేత్. ౨౭

పౌండరీకే ప్రధానాఽగ్నౌ హుత్వాఽన్నం తత్ర ప్రశంస్య చ
శ్రీభూమ్యోర్మూర్తిమన్త్రైశ్చ క్రమేణావాహనాదికమ్. ౨౮

గోదాం కృష్ణప్రియాం లక్ష్మీం రుక్మిణీమితి చావాహయేత్.
ఆవాహనక్రమేణైవ తన్మంత్రైర్జుహుయాత్క్రమాత్. ౪౯

ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ సర్వం పూర్వవదాచరేత్.
నవపఞ్చమూర్తీనాం విమానస్యాలయస్య చ. ౫౦

ద్విమూర్తిస్థాపనం తద్వత్త్రిమూర్తిస్థాపనం తథా
అన్యేషాం పరివారాణాం స్థాపనం విధివచ్చరేత్. ౫౧

యద్యత్సమర్ప్యతే వస్తు దేవేశస్య తు మన్దిరే
తత్తత్సర్వం విధానేన ప్రతిష్ఠాప్య సమర్పయేత్. ౫౨

అసంస్కృతం తు న గ్రాహ్యం న తద్దేవప్రియం భవేత్
భూషణాని చ వాసాంసి పాత్రాణ్యన్యత్పరిచ్ఛదమ్. ౫౩

బేరాఽలంకారయోగ్యాని ధామాఽలంకరణాని చ
యథార్హం సంస్కృతాన్యేవ గృహ్ణీయాత్సఫలం భవేత్. ౫౪

తత్తద్ద్రవ్యాధిదైవత్యం దేవతామూర్తిమంత్రకమ్
జుహుయాత్సర్వమన్యచ్చ ప్రతిష్ఠోక్తవదాచరేత్. ౫౫

ద్రవ్యాఽధిదేవతాకల్పస్సమ్యగుక్తో మయాఽఖిలే. ౫౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే సప్తదశోఽధ్యాయః.

అథాఽష్టాదశోఽధ్యాయః.

భగవదర్చనమ్

అథ వక్ష్యే విశేషేణ విష్ణోరర్చనముత్తమమ్

'ప్రవః పాన్తమ'న్ధేత్యాది శ్రుతిభిర్విహితం తథా ౧
యచ్చోక్తం గురుణా సూత్రే సమానీన మహర్షిణా
తేనైవ వివృతం శాస్త్రే సార్ధకోటి ప్రమాణతః. ౨
అస్మాభిస్తు సుసంక్షిప్తం చాతుర్లక్షప్రమాణతః
తదర్చనక్రమం వక్ష్యే శృణుధ్వమృషిసత్తమాః. ౩

వైఖానసేన సూత్రేణ నిషేకాది క్రియాన్వితః
ఋత్విగుక్తగుణోపేతస్సుపుష్టాంగస్సమాహితః. ౪
గృహస్థో బ్రహ్మచారీ వా భక్త్యైవాఽర్చనమాచరేత్
ద్రవ్యైరనేకైస్సంపాద్యం తథానన్తోపచారకైః. ౫
అశక్యం విధివత్కర్తుం బ్రహ్మాద్యైరపి పూజనమ్
మనుష్యైః కిము వక్తవ్యం దరిద్రైరదృఢాత్మభిః. ౬
యథాశక్తి తతః కుర్యాత్తస్మాద్బహుభిరర్చకైః
బహుభిః పరిచారైశ్చ తథైవాన్యపదార్థిభిః. ౭
నిర్వర్త్యం పూజనం విష్ణోశ్శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితైః
తస్మాన్నవవిధా గ్రాహ్యా అర్చకాః పరిచారకాః. ౮
ఉత్తమే తూత్తమం ప్రోక్తమర్చకానాన్తు వింశతిః
అశీతిః పరిచారాణాముత్తమే మధ్యమం తతః ౯
పరిచారాణాం చతుష్షష్టిరర్చకాష్షోడశ స్మృతాః
ఉత్తమే త్వధమం ప్రోక్తమర్చకా ద్వాదశ స్మృతాః ౧౦
పంచాశత్పరిచారాశ్చ మధ్యమే చోత్తమం పునః
చత్వారింశత్పరిచరాః పూజకాశ్చాష్ట కీర్తితాః. ౧౧
మధ్యమే మధ్యమం ప్రోక్తమర్చకాష్షడుదీరితాః

పంచవింశత్పరిచరా మధ్యమే త్వధమం పునః ౧౨
చత్వారః పూజకా స్తత్ర పరిచారాస్తు షోడశ
త్రయోఽర్చకాః పరిచరా నవ స్యురధమోత్తమే ౧౩
పూజకౌ ద్వౌ పరిచరాశ్చత్వారోఽధమమధ్యమే.
ఏకోఽర్చకః పరిచరౌ ద్వౌ ప్రోక్తావధమాధమే. ౧౪

ఆచార్యస్స్యాదుపద్రష్టా దేవస్సాన్నిధ్యకారకః
అర్చనాద్యఖిలం కార్యం తన్నియోగేన కారయేత్. ౧౫
స హి కార్యస్య నిర్ణేతా గోప్తా ధర్మస్య దేశికః
అర్చకో దేవదేవస్య కుర్యాన్మన్త్రాసనాదిషు ౧౬
ఉపచారాననన్తాంశ్చ విధినా శాస్త్రచోదితాన్
అర్చకస్య సహాయస్తు కింకరః పరిచారకః. ౧౭
బహుకార్యకరాశ్చైతే గ్రాహ్యాస్తు పరిచారకాః
సమ్మార్జనకరశ్చైవ తథా స్యాదుపలేపకః. ౧౮
దీపోద్దీపయితా చైవ పాత్రశోధనకారకః.
పానీయవాహకశ్చైవ పుష్పాపచయకారకః ౧౯
ధూపదీపాదికర్తా చ గన్ధపేషణతత్పరః
తత్తత్పరిచ్ఛదాహర్తా తథైవ బలివాహకః. ౨౦
ఏవమాదీని కార్యాణి కుర్వన్తి పరిచారకాః
పాచకః పరిచారస్స్యాత్పచనాలయసంగతః. ౨౧
హవిష్పాకవిధానజ్ఞశ్శుచాఽచారపరాయణః
ఏతాన్వైఖానసానేవ వృణేత్సర్వాన్ పదార్థినః. ౨౨
అలాభే తత్ర సర్వేషామాచార్యం చార్చకాన్సః

వైఖానసానేవ వృణుయాన్నకుర్యాదర్చాదన్యసూత్రిణః. ౨౩
అవైఖానస విప్రస్తు పూజయేదాలయే హరిమ్
స వై దేవలకో నామ సర్వకర్మబహిష్కృతః. ౨౪
పరిచారాంస్తు వృణుయాదలాభే త్వన్యసూత్రిణః
దీక్షితానేవసద్వృత్తానాగమోక్తవిధానతః ౨౫
యజమానస్సదాధ్యాత్మరతో మోక్షార్థచిన్తకః
ధనీ సర్వసమస్త్యాగీ భక్తియుక్తః ప్రసన్నధీః ౨౬
శాస్త్రోక్తేన విధానేన విష్ణులాంఛనలాంఛితః
దేవస్య నిత్యపూజార్థముత్సవార్థం విశేషతః. ౨౭
తథాన్యవిభవార్థం చ దాపయేద్ధనసంచయమ్
ఆచార్యాజ్ఞాప్రతీక్షస్స్యాత్పూజకే హితచిన్తకః ౨౮
పరిచారే ప్రసన్నశ్చ కింకరేషు దయాపరః
తీర్థప్రసాదసేవీ చ నిర్మాల్యేషు కృతాదరః. ౨౯
ఇతి లక్షణసంపన్నాః ప్రభవన్త్యాలయార్చనే

అథార్చకః ప్రసన్నాత్మా పంచకాలపరాయణః. ౩౦
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నారాయణమనుస్మరేత్
కృత్వా సూత్రోక్తవిధినా శౌచాదీని యథావిధి ౩౧
స్నాత్వా స్నానవిధానేన ధృత్వా ధౌతాఽంబరే పునః
ఊర్ధ్వపుండ్రాణి సంధార్య విధినా కేశవాదిభిః. ౩౨
ధృత్వా పవిత్రపద్మాక్షతులసీమణిమాలికాః
ధృతోభయపవిత్రే చ తథా సన్ధ్యాముపాస్య చ ౩౩
ఉష్ణీషేణ చ పంచాంగభూషణైస్సువిభూషితః.

సమాప్య నిత్యకర్మాణి మహామంత్రాదికం జపన్. ౩౪
అష్టార్ణం తు జపిత్వైవ నారాయణమతః పరమ్
ప్రణమ్య యంత్రికాం చైవ కరాభ్యాం పరిగృహ్య చ. ౩౫
బాహ్వోశ్శిరసి వా న్యస్య భక్త్యా పరమయా యుతః
సంగతః పరిచారైశ్చ యజమానేన సాదరమ్. ౩౬
సర్వవాద్య సమాయుక్త స్సర్వమంగలశోభితః
క్రమమాణశ్శనైర్విద్వాన్ దేవాగారం ప్రతి వ్రజేత్. ౩౭
'ప్రతద్విష్ణు'రితి ప్రోచ్య చాఽఽలయం పరితః క్రమాత్
యుగ్మప్రదక్షిణం కుర్యాద్దేవదేవమనుస్మరన్. ౩౮

యుగ్మప్రదక్షిణం కుర్యాదయుగ్మం త్వాభిచారికమ్
అయుగ్మం తు పరీత్యాఽపి తథాఽయుగ్మం ప్రణమ్య చ. ౩౯
ప్రేక్షేతోద్యన్తమాదిత్యం జపేద్ద్వాదశసూక్తకమ్
ఛాయాలంఘనదోషస్తు న తత్ర స్యాత్ప్రదక్షిణే. ౪౦
దేవాఽఽగారం ప్రవిశ్యైవ తత్తన్మన్త్రమనుస్మరన్
ద్వారదేవాన్ ప్రణమ్యాఽథ 'నిరస్తం రక్షః' మన్త్రతః. ౪౧
గృహీత్వా యన్త్రికాం చైవ 'హిరణ్యపాణి' ముచ్చరన్
కవాటే తు సుసంయోజ్య 'దివం' పీతి సముచ్చరన్. ౪౨
కవాటోద్ఘాటనం కృత్వా ప్రవిశేదన్తరం బుధః
'అతో దేవా' ఇతి ప్రోచ్య దేవం వీక్ష్య ప్రణమ్య చ. ౪౩
పరిచారకమాహూయ దీపానుద్దీపయేత్క్రమాత్
ప్రణవం మంత్రముచ్చార్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౪౪
త్రిస్సంప్రమార్జ్య పాణిభ్యాం 'శామ్యన్త్వి'త్యాది చోచ్చరన్

ఆదర్శం గాశ్చ కన్యాశ్చ హస్త్యశ్వాదీన్ శుభోదయాన్. ౪౫
బ్రాహ్మణాన్వేదవిదుషో నర్తకాంశ్చైవ గాయకాన్
దేవస్య పురతస్థ్సాప్య ముఖమండప ఏవ వా. ౪౬

ప్రచ్ఛన్నపటముద్వాస్య కృత్వా నీరాజనం తథా
సర్వవాద్యసమాయుక్తం దర్శయేద్ధరయే ముదా. ౪౭

ధారోష్ణం చైవ గోక్షీరం నవనీతం సశర్కరమ్.
దేవేశాయ నివేద్యాఽథ కుర్యాద్యవనికాం పునః. ౪౮

'భూః ప్రపద్యే' సముచ్చార్య దేవేశం ప్రణమేన్మహుః
'ఏతం రం'హీతి మంత్రేణ శయనస్థం శ్రియః పతిమ్. ౪౯

'భూరసి భూ'రితి ప్రోచ్య జీవస్థానే నివేశయేత్
తస్మిన్ కాలే తు యే భక్త్యా సేవన్తే పురుషోత్తమమ్. ౫౦

తేషాం పుణ్యఫలం వక్తుం న శక్యం త్రిదశైరపి
తతశ్శిష్యం సమాహూయ వినయాన్వితమాదరాత్. ౫౧

సమ్మార్జనాదికర్మాణి గురుస్తస్మై సమాదిశేత్
'అప ధూత'మితి ప్రోచ్య గర్భగేహాది సర్వతః. ౫౨

మార్జన్యా మార్జయేచ్ఛిష్యః ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వై
పాంస్వాదీన్ పరిహృత్యాపి ప్రాకారాన్తం చ సర్వశః ౫౩

'ఆశాస్స్వి'తి సముచ్చార్య గోమయేనోపలేపయేత్
పంచగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య రంగవల్లీస్సమాచరేత్. ౫౪

'ఆ మా వాజస్య' మంత్రేణ యథోక్తేన విధానతః
సర్వాణ్యపి చ పాత్రాణి శోధయేత్సుమనోరమే. ౫౫

తోయసంగ్రహణార్థం తు నియుక్తః పూజకేన తు

ఘటమాదాయ శిష్యస్తు 'దుహతాం దివ'ముచ్చరన్. ౫౬

నదీతటాకకూపానాం పూర్వాऽలాభే పరం వ్రజేత్
ఉపస్థాయ జలం స్మృత్వా జాహ్నవీం లోకపావనీమ్. ౫౭

'ఆజ్యమభిగృహ్ణామీ'తి చాప్పవిత్రేణ వాససా
గృహీత్వోత్పూతమాధావం గాయత్రీముచ్చరన్ పునః. ౫౮

అలంకృత్య ఘటం సమ్యక్ క్షౌమేనాచ్ఛాద్య తన్ముఖమ్
గజే శిరసి వా క్షిప్త్వా సర్వవాద్యసమాయుతమ్. ౫౯

పునరాలయమావిశ్య కృత్వా చైవ ప్రదక్షిణమ్
'సోమం రాజాన'ముచ్చార్య గర్భగేహే తు దక్షిణే. ౬౦

విన్యసేచ్చ తతః కుంభం త్రిపాదోపరి శోభితే
ఏలోశీరాదిచాహృత్య గన్ధద్రవ్యం యథావిధి. ౬౧

దద్యాదర్చకహస్తే తు గృహీత్వా తత్తు పూజకః
పూర్ణకుంభే తు నిక్షిప్య తోయం తదధివాసయేత్. ౬౨

అలాభే కుశదూర్వైర్వా తులసీదలమిశ్రితైః

అభిమృశ్య తతః కుంభ 'మిదమాపశ్శివా' ఇతి. ౬౩

సూత్రోక్తవిధినా కృత్వా పుణ్యాహం విధివత్తదా
'శుచీ వో హవ్య' మంత్రేణ సంభారాన్ ప్రోక్షయేత్క్రమాత్.

శోధయిత్వా తు నిర్మాల్యం 'నశ్యన్తు జగతా'మితి
'అహమేవేద'ముక్త్వా తు పీఠపుష్పం చ శోధయేత్. ౬౫

'పూతస్తస్య' సముచ్చార్య వేదిమద్భిస్సుశోధయేత్
ఘ్రివస్య పాదపుష్పస్తు విష్ణుగాయత్రియా తథా. ౬౬

పంచభిర్మూర్తిమంత్రైశ్చ దత్వా దేవం ప్రణమ్య చ
దేవనిర్మాల్యశేషేణ విష్వక్సేనం విభూష్య చ. ౬౭

అన్యన్నిర్మాల్యమాదాయ శుచిస్థానేఽప్సు వా క్షిపేత్
పూజనార్థాంశ్చ సంభారాన్ యథాశక్తి సుసంభరేత్. ౬౮

తతస్సమాహితో భూత్వా సంభారార్చనమారభేత్
తత్తత్స్థానేషు పాత్రాణి యథార్హం స్థాపయేద్బుధః. ౬౯

స్నానార్థమగ్నికోణే స్యాదర్ఘ్యార్థం నైరృతేఽపి చ
పాద్యార్థం వాయుదేశే స్యాదాచమార్థమథేశకే. ౭౦

శుద్ధార్థమేకం మధ్యే తు పంచపాత్రమిదం క్రమాత్
త్రిపాదోపరి నిక్షిప్తే విశాలే తామ్రభాజనే. ౭౧

'అగ్నిశ్శుచీతి' మంత్రేణ స్థాపయేచ్చ హరిం స్మరన్
కుర్యాచ్చ పాత్రసంస్కారం శోషణాది యథావిధి. ౭౨

ఉద్ధరిణ్యాం గృహీత్వా తు ప్రణవేన జలం తదా
నిక్షిప్య తులసీం తస్యాం పుష్పం వా ధారణం చరేత్. ౭౩

వారికుంభముఖే బ్రహ్మా తదధో రుద్ర ఈరితః
వరుణస్తు జలే ధ్యేయస్తథైవావాహనం చరేత్. ౭౪

త్రిపాదే చంద్రమావాహ్య చాదిత్యం చోర్ధ్వభాజనే
వసిష్ఠసోమయజ్ఞాంగానిందుం చన్ద్రిం క్రమేణ వై. ౭౫

ఆగ్నేయాదిక్రమేణైవ పంచపాత్రేషు చాహ్వయేత్
కర్పూరోశీరకం చైవ గంధానేలాలవంగకమ్. ౭౬

స్నానద్రవ్యమిదం ప్రోక్తం స్నానపాత్రే తు నిక్షిపేత్
విష్ణుపర్ణం పద్మదలం దూర్వాం శ్యామాకమేవ చ. ౭౭

ప్రోద్యద్రవ్యాణి సంపాద్య పాద్యపాత్రే తు నిక్షిపేత్
కుశాఽక్షతతిలవ్రీహియవమాషాంస్తథైవ చ. ౨౮

ప్రియంగూంశ్చైవ సిద్ధార్థానర్ఘ్యపాత్రే తు నిక్షిపేత్
ఏలోశీరలవంగాదీంస్తక్కోలానీతి చ క్రమాత్, ౨౯

క్షిపేదాచామపాత్రే తు శుద్ధతోయే తతః క్రమాత్
పుష్పాణి గంధాన్ వ్యస్యేద్యథాలాభమథాపి వా. ౩౦

అలాభే తత్తదుచ్చార్య తులసీం వా వినిక్షిపేత్
'ధారా'స్వితి చ మంత్రేణ పాత్రాణ్యద్భిః ప్రపూరయేత్. ౩౧

'ఇదమాపశ్శివాః' ప్రోచ్య సురభిముద్రాం ప్రదర్శ్య చ
పాత్రాభిమంత్రణం కుర్యాద్దశదిగ్బంధనం చరేత్. ౩౨

విష్ణుగాయత్రీముచ్చార్య తత్రకార్యం సమాచరేత్.
ఘంటాయాం చైవ బ్రహ్మాణం నాదే వేదాన్ సమర్చయేత్. ౩౩

తజ్జిహ్వాయాం షడాస్యస్తు సూత్రే నాగాంత్సమర్చయేత్
ఊర్ధ్వే వీశం చ శంఖారీ పార్శ్వయోస్తస్య చార్చయేత్. ౩౪

నాళే చైవ మహాదేవమితి ఘంటాఽధిదేవతాః
త్రిపాదస్యోత్తరే స్థాప్య విమలన్తు పతద్గ్రహే. ౩౫

వరుణం శంఖకుక్షౌ తు మూలే తు పృథివీం తథా
ధారాయాం సర్వతీర్థాంశ్చ శంఖే చంద్రం సమర్చయేత్, ౩౬

ఉద్ధరిణ్యాం చ పానీయపాత్రే సోమమథార్చయేత్
ఆసనే ధర్మమావాహ్య ప్లోతే త్వష్టారమేవ చ. ౩౭

అంబరే సూర్యమావాహ్య చోత్తరీయే నిశాకరమ్
భూషణే షణ్ముఖం చైవ యజ్ఞసూత్రే నిశాకరమ్. ౩౮

పుష్పే ఫుల్లం తథా గన్ధే ముఖవాసే చ మేదినీమ్
అక్షతే కాశ్యపం ధూపే బృహస్పతిమథాహ్వయేత్. ౮౯
దీపే శ్రియం ఘృతే సామ తైలే పిత్ర్యాంత్సమర్చయేత్
ఉపధానే తథా ఛత్రే పాదుకే శేషమర్చయేత్. ౯౦
యష్టికాయాం చ మార్తాండం సిద్ధార్థే సోమమర్చయేత్
కుశాఽగ్రే జాహ్నవీం చైవ తిలేషు పితృదేవతాః. ౯౧
తండులే రవిమావాహ్య దధ్ని చావాహయేద్యజుః
క్షీరేఽథర్వాణమావాహ్య మధుపర్కే ఋచం తథా. ౯౨
మాత్రాయాం శర్వమావాహ్య హవిఃపాత్రే దివాకరమ్
హవిష్షు పద్మగర్భం చ పానపాత్రే నిశాకరమ్. ౯౩
ఉపహారాదిపాత్రేషు దివాకరమథార్చయేత్
జ్యేష్ఠామావాహ్య మార్జన్యాం నర్తకే శర్వమర్చయేత్. ౯౪
గాయకే సామవేదం చ నందీశం వాదకేఽర్చయేత్
పాంచజన్యం చ శంఖే తు గణికాస్వప్సరస్స్త్రియః. ౯౫
గరుడం పరిచారేషు సమావాహ్య తతః క్రమాత్
అనుక్తేషు తు ద్రవ్యేషు విష్ణుమావాహ్య కారయేత్. ౯౬
తత్తద్ద్రవ్యాఽధిపం స్మృత్వా తత్తద్ద్రవ్యసమీపతః
తత్తద్ద్రవ్యధరత్వేన చతుర్భిర్విగ్రహైర్యజేత్. ౯౭
తత్తత్కర్మసు కాలే వై యథార్హముపయోజయేత్
తత్కాలే పృథ వాఽఽవాహ్య తస్మిన్ కర్మణి యోజయేత్. ౯౮
తతోఽర్చకః ప్రసన్నాత్మా ధ్యాత్వాఽఽత్మానం జనార్దనమ్
దేవస్య దక్షిణే భాగే కూర్మపీఠే సమాహితః. ౯౯

బింబార్చ్యాం సంస్థితో వాఽపి సమాసీనోఽథ వా పునః
ధ్యాత్వా ధ్యానవిధానేన జప్త్వాచార్యపరంపరామ్. ౧౦౦
యోగశాస్త్రోక్తమార్గేణ ప్రాణాయామాదికం చరేత్
భూతశుద్ధిం విధాయాదౌ న్యాసానన్యాంత్సమాచరేత్. ౧౦౧
అకారాదిక్షకారాన్తమక్షరాణి యథావిధి
సర్వత్ర సన్ధిషు న్యస్య బ్రహ్మన్యాసం సమాచరేత్. ౧౦౨
'బ్రహ్మ బ్రహ్మన్తరాత్మే'తి హృదయం చాఽభిమర్శయేత్
'ద్యౌర్ద్యౌర'సీతి చోచ్చార్య మూర్ధానం చాభిమర్శయేత్. ౧౦౩
'శిఖే ఉద్వర్తయా'మీతి స్పృశేచ్చైవ శిఖాం తథా
'దేవానామాయుధై'రుక్త్వా కవచం బన్ధయేత్తతః. ౧౦౪
'నారాయణాయ విద్మహే' ఇతి దశదిగ్బన్ధనం చరేత్
'సుదర్శనమ'భీత్యుక్త్వా దక్షిణే తు సుదర్శనమ్ ౧౦౫
'రవిపా'మితి వామే చ శంఖం చ బిభృయాత్కరే
'సూర్యోసి చ ద్రోఽసీ'త్యుక్త్వా నేత్రయోర్దక్షవామయోః ౧౦౬
సూర్యాచంద్రమసౌ చైవ మండలే సన్న్యసేద్బుధః
'ఆహురణ్యం విధిం యజ్ఞం బ్రహ్మాణం దేవేన్ద్ర'మిత్యపి ౧౦౭
అంగుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం కరన్యాసం సమాచరేత్
'అన్తరస్మిన్నిమ' ఇతి బ్రహ్మాణం చ హృది న్యసేత్ ౧౦౮
ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య తిథివారాదికీర్తయేత్

తతో మన్త్రాసనం విద్వాన్ సంకల్ప్య చ యథావిధి ౧౦౯
'ప్రతద్విష్ణుస్స్తవత'ఇతి ఇతి తథాఽస్త్వాసన'మిత్యపి
పుష్పదర్భకుశేష్వేకం పీఠాన్తే చాఽసనం దదేత్ ౧౧౦

‘విశ్వాధికానా’మిత్యుక్త్వా స్వాగతం తు సమాచరేత్
‘మనోఽభిమన్తా’మన్త్రేణ దేవేశమనుమాన్య చ ౧౧౧

‘త్రీణి ప’దేతి మన్త్రేణ దద్యాత్పాద్యం పదద్వయో
‘ఆమావాజస్య’ మన్త్రేణ స్పృశ్యమర్ఘ్యం ప్రదాయ చ ౧౧౨

దేవస్య దక్షిణే హస్తే స్పృశ్యం స్పృశ్యార్ఘ్యముచ్యతే
‘శన్నో దేవీ’రితి ప్రోచ్య దద్యాదాచమనీయకమ్ ౧౧౩

‘దేవస్య’ త్వేతి మన్త్రేణ చాదర్శం దర్శయేత్తతః
అన్నాద్యాయ సముచ్చార్య దన్తధావనమాచరేత్. ౧౧౪

హిరణ్మయం వా రౌప్యం వా దన్తకాష్ఠం షడంగులమ్
ఔదుంబరం వా సంపాద్య యథాలాభం సమాచరేత్ ౧౧౫

‘ఇదం బ్ర’హ్మేతి మన్త్రేణ జిహ్వాశోధనమాచరేత్
‘యస్మై గర్భే’ సముచ్చార్య గండూషం క్షాళనం తథా ౧౧౬

‘శన్నో దేవీ’రితి ప్రోచ్య దద్యాదాచమనం తతః
‘విచక్రమే’ సముచ్చార్య ముఖవాసం ప్రదాపయేత్ ౧౧౭

పూర్వవస్త్రం విసృజ్యైవ పరిధాప్యాఽన్యవాససా
గ్రీవాయాః పృష్ఠతః కుర్యాదవకుంఠనమాదరాత్. ౧౧౮

కేశాన్వికీర్య మన్త్రజ్ఞో వామభాగే చ సుస్థితః
‘ఉపానహా’వితి ప్రోచ్య పురస్తాత్పాదుకే న్యసేత్ ౧౧౯

‘భూః ప్రపద్యే’ సముచ్చార్య ప్రణమ్య జగతాం పతిమ్
‘పరం బ్ర’హ్మేతి మన్త్రేణ సమాదాయ తు కౌతుకమ్. ౧౨౦

స్వస్తిసూక్తం తతో జప్త్వా ‘ప్రతద్విష్ణు’రితి బ్రువన్
స్నానపీఠే సుసంస్థాప్య పాద్యమాచమనం దదేత్. ౧౨౧

అతో దేవాదిమంత్రైస్తు తైలమాలిప్య మూర్ధని
తథైవ విష్ణుగాయత్ర్యా సర్వాఽంగాణ్యనులేపయేత్ ౧౨౨

'పరిలిఖిత'మితి మన్త్రేణ సర్వాంగమపి శోధయేత్
ఆమ్లేన ఖండశీకేన శర్కరాభిర్యథోచితమ్ ౧౨౩

అలకాశోధనం కుర్యాచ్ఛ్రీపత్రామలకాంబునా
శాలిపిష్టేన గంధాద్యైరంగశోధనమాచరేత్ ౧౨౪

విశదం శోధయిత్వా తు సంస్నాప్యోష్ణేన వారిణా
'వారిశ్చతస్ర' ఇత్యుక్త్వా శుద్ధోదైరభిషేచయేత్. ౧౨౫

'నమో వరుణ' ఇత్యుక్త్వా గోక్షీరైరభిషేచయేత్
'భూరానిలయ'మంత్రేణ స్నాపయేద్గన్ధవారిణా ౧౨౬

'అగ్నిమీళే'సముచ్చార్య మధునా స్నానమాచరేత్
'సినీవా'లీతి మన్త్రేణ హారిద్రోదకసేచనమ్ ౧౨౭

తత్తద్ద్రవ్యాన్తరే చైవ భవేచ్ఛుద్ధోదకాప్లవః
పునర్గంధోదకేనైవ 'గంధద్వారా'ముదీర్య చ ౧౨౮

స్నాపయేద్దేవదేవేశం తూర్యఘోషపురస్సరమ్
చతుర్వేదాదిమన్త్రైశ్చ శుద్ధోదైః స్నాపయేత్పునః. ౧౨౯

'మిత్రస్సుపర్ణ' ఇత్యుక్త్వా విమృజ్య ప్లోతవాససా
పూర్వవస్త్రం విసృజ్యైవ పరిధాప్య తథేతరత్ ౧౩౦

పాద్యమాచమనం దద్యాత్పూర్వోక్తేన విధానతః
ప్రణమ్య దేవదేవేశం దత్వా పుష్పాంజలిం తతః. ౧౩౧

'భూరసి భూ'రిత్యుచ్చార్య జీవస్థానే నివేశయేత్
'త్రిర్దేవ'మంత్రముచ్చార్య దృశ్యార్ఘ్యాన్తు సమర్పయేత్ ౧౩౨

తతః ప్రోక్ష్య ధ్రువస్థానం గాయత్రీమన్త్రముచ్చరన్
'సంయుక్తమేత'దుచ్చార్య ధ్రువకౌతుకయోస్తతః. ౧౩౩

సంబంధార్థం న్యసేత్పూర్వం కౌతుకాగ్రం విధానతః
గాయత్ర్యా ధ్రువపీఠన్తు ప్రోక్ష్య శుద్ధేన వారిణా. ౧౩౪

'విష్ణవే నమ' ఇత్యుక్త్వా దేవదేవమనుస్మరన్
ధ్రువస్య పాదయోర్మధ్యే పుష్పన్యాసం సమాచరేత్. ౧౩౫

ప్రాగాది చ న్యసేత్తత్ర పాదక్షిణ్యక్రమేణ వై
చతుర్థ్యన్తేన పుష్పాణి పురుషం సత్యమచ్యుతమ్. ౧౩౬

అనిరుద్ధమితి ప్రోచ్య మహాదిక్షు చతుర్ష్వ చ
ఆగ్నేయాది తథా న్యస్యేద్విదిక్షు చ క్రమేణ వై. ౧౩౭

కపిలం చైవ యజ్ఞం చ నారాయణం పుణ్యమేవ చ
ప్రథమావరణం చైతద్ద్వితీయావరణే తతః. ౧౩౮

పూర్వోక్తేన క్రమేణైవ వారాహం నారసింహకమ్
వామనం త్రివిక్రమం చైవ సుభద్రం చ తతః పరమ్. ౧౩౯

ఈశితాత్మానమిత్యుక్త్వా సర్వోద్వహామతః పరమ్
సర్వవిద్యేశ్వరం చేతి సమభ్యర్చ్యేద్బహిర్ముఖాన్. ౧౪౦

తృతీయావరణే తత్తద్దిగీశాంశ్చ సమర్చయేత్
శ్రీభూమ్యోర్మూర్తిమన్త్రైశ్చ దేవ్యోరపి సమాచరేత్. ౧౪౧

ఏవం ధ్రువస్య పీఠే తు పుష్పన్యాస ఉదాహృతః

అథ కౌతుకపీఠే తు పూర్వోక్తేన క్రమేణ వై. ౧౪౨

ప్రాచ్యాం సుభద్రమావాహ్య హయాత్మకమతః పరమ్
రామదేవం పుణ్యదేవం సర్వం చైవ సుఖావహమ్. ౧౪౩

సంవహం సువహం చేతి ప్రథమావరణే ఽర్చయేత్
ద్వితీయావరణే తద్వన్మిత్ర మత్రిం శివం తతః. ౧౪౪

విశ్వం సనాతనం చైవ సనన్దనమతః పరమ్
సనత్కుమారం సనకమర్చయేచ్చ బహిర్ముఖాన్. ౧౪౫

తృతీయావరణే తద్వల్లోకపాలాంత్సమర్చయేత్
ప్రణవాది నమోఽన్తం స్యాదర్చనం న్యాస ఉచ్యతే. ౧౪౬

ఏకాదశభిరష్టాభిరుపచారై స్తథార్చయేత్
తత్ర దేవ్యోశ్చ విధినా ధ్రువదేవ్యోరివాచరేత్. ౧౪౭

మార్కండేయం భృగుం చైవ దేవదక్షిణవామయోః
బ్రహ్మాణం శంకరం తద్వద్భిత్తిపార్శ్వే సమర్చయేత్. ౧౪౮

దేవేశాభిముఖానేతాన్యథావిధి సమర్చయేత్
ద్వారార్చనం సమారభ్య శిష్యః కుర్యాద్గురూదితః. ౧౪౯

ద్వారే ద్వారే ద్వారదేవాన్ ద్వారపాలాంత్సమర్చయేత్
విమానపాలాన్ లోకేశాం స్తథా చైవాఽనపాయినః. ౧౫౦

పరివారాం స్తథాన్యాంశ్చ విష్ణుభూతా స్తమేవ చ
త త్తన్నామ్నా సమభ్యర్చ్య 'భూరానిలయ' మన్త్రతః. ౧౫౧

ద్వారప్రక్షాళనం కృత్వా దక్షిణే మధ్యవామయోః
ధర్మం జ్ఞానమథైశ్వర్య మావాహ్య సుసమర్చయేత్. ౧౫౨

సర్వత్ర ద్వారవామే తు రక్షోఘ్నం శాన్తమర్చయేత్
తతో యవనికాం కుర్యాద్ద్వారే క్షౌమాదినిర్మితామ్. ౧౫౩

స్త్రియశ్శూద్రాస్తు పతితాః పాషండా వేదనిన్దకాః
దేవతాన్తర భక్తాశ్చ పాపరోగాదిపీడితాః. ౧౫౪

అభిశస్తాశ్చ యే పాపాశ్శాస్త్రేషు తు వినిందితాః
పూజాకాలే తు నార్హాన్తి సేవితుం హరిమవ్యయమ్. ౧౫౫

ధ్యానమావిశ్య తత్కాలే పూజకస్సుసమాహితః
ఆత్మసూక్తం జపిత్వైవ సాక్షాన్నారాయణో భవేత్. ౧౫౬

విష్ణుం వ్యాపినమాత్మాన మఖండానందచిన్మయమ్,
రుక్మాభం రక్తనేత్రాస్యపాణిపాదం సుఖోద్వహమ్. ౧౫౭

కిరీటహారకేయూరకుండలాంగదభూషితమ్
శంఖచక్రధరం దేవం వరదాఽభయచిహ్నితమ్. ౧౫౮

శ్రీవత్సాంకం మహాబాహుం కౌస్తుభోద్భాసితోరసమ్
శుకపింఛాంబరధరం ప్రలంబబ్రహ్మసూత్రిణమ్. ౧౫౯

దివ్యాయుధపరీవారం దివ్యభూషావిభూషితమ్
దేవీభ్యాం పరివారైశ్చ సేవ్యమానం జగత్పతిమ్. ౧౬౦

ధ్యాయేత్సన్నిహితం బింబే నారాయణమనామయమ్
యథాబేరం తథా ధ్యాత్వా న్యాసకర్మ తతశ్చరేత్. ౧౬౧

'సువర్భువర్భూ'రిత్యుక్త్వా మూర్ధ్ని నాభౌ చ పాదయోః
బింబస్య వ్యాహృతిర్న్యస్యేద్వ్యాహృతిన్యాస ఉచ్యతే. ౧౬౨

పాదయోరన్తరే పీఠే యకారం చ తతో న్యసేత్
అకారం హృదయే న్యస్య చాదిబీజం తతః పునః. ౧౬౩

ఆవేష్ట్య ప్రణవేనైతాన్ ప్రణామం పునరాచరేత్
పుష్పగన్ధాక్షతైర్యుక్తం శుద్ధోదైరభిపూరితం ౧౬౪

ప్రణిధిం చోర్ధ్వముద్ధృత్య దీపాద్దీపమివక్రమాత్
'ఇదం విష్ణురితి' ప్రోచ్య 'ఆయాతు భగవా'నితి. ౧౬౫

ప్రణవాత్మకమవ్యక్తం దివ్యమంగళవిగ్రహమ్
ధ్రువాత్ప్రణిధితోయే తు కూర్చేనావాహయేద్ధరిమ్ ౧౬౬

తదావ్యక్తం తోయమాదాయ కౌతుకస్య తు మూర్ధని
ప్రణవేన సమాస్రావ్య కూర్చేనావాహయేద్గురుః ౧౬౭

మూర్తిమంత్రాంస్సముచ్చార్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్
దేవ్యౌ చైవ తథాఽఽవాహ్య సమ్యగభ్యర్చయేద్బుధః ౧౬౮

తథైవావాహయేద్దేవాన్ విధినా చోత్సవాదిషు
కౌతుకాద్బలిబేరస్య కేచిదావాహనం విదుః. ౧౬౯

అలంకారాసనం పశ్చాత్సంకల్ప్య చ యథావిధి
ఆసనం మంత్రవద్దద్యాద్దేవేశమనుమానయేత్. ౧౭౦

పాద్యమాచమనం చాఽపి దద్యాత్పూర్వోక్తమంత్రతః
'తేజోవత్స్యా'వమంత్రేణ వస్త్రం క్షౌమాపిచార్పయేత్ ౧౭౧

'భూతో భూతేషు' మంత్రేణ భూషణైశ్చ విభూష్య చ
'సోమస్య తనూర'సీత్యుక్త్వా ధారయేదుత్తరీయకమ్. ౧౭౨

అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ చోర్ధ్వపుండ్రం చ ధారయేత్
'అగ్నిం దూతమి'తి ప్రోచ్య యజ్ఞసూత్రం సమర్పయేత్ ౧౭౩

'తద్విష్ణో'రితి మన్త్రేణ పుష్పాద్యైః పూజయేత్తతః
మూర్తిమంత్రాంత్సముచ్చార్య కేశవాదిభిరేవ వా. ౧౭౪

అష్టోత్తరశతైస్తద్వదష్టోత్తరసహస్రకైః
అనన్తైర్నామభిః పూజ్యోఽనన్తనామా భవాన్ హరిః. ౧౭౫

'తద్విప్రాస' ఇతి ప్రోచ్య చన్దనేనానులేపయేత్
'పరోమాత్ర' యేత్యుచ్చార్య ధూపమాఘ్రాపయేత్తతః ౧౭౬

'విష్ణోః కర్మాణి' మన్త్రేణ దీపం తస్మై ప్రదర్శయేత్
'త్రిర్దేవ' ఇతి మన్త్రేణ దద్యాదర్ఘ్యం చ పూర్వవత్ ౧౭౭

ఉపచారేషు సర్వేషు ప్రియమర్ఘ్యం హరేస్స్మృతమ్
తస్మాన్నివేదయేద్ధీమాన్ మధుపర్కోపమం శుభమ్. ౧౭౮

ఆచమనన్తు తస్యాన్తే పూర్వమన్త్రేణ కారయేత్
ద్రోణతణ్డులమాదాయ తదర్ధం పాదమేవ వా. ౧౭౯

తణ్డులార్ధతిలైర్యుక్తం ముఖవాసఫలాన్వితమ్
గృహీత్వా కాంస్యపాత్రే తు దేవస్యాఽగ్రే నిధాయ చ ౧౮౦

దర్శయేద్దేవదేవస్య 'సోమం రాజాన'ముచ్చరన్
దేవార్పితైస్తు నిర్మాల్యైః పూజయిత్వాఽర్చకం తతః. ౧౮౧

'ఘృతాత్వ'రీతి మన్త్రేణ దర్శయిత్వా కరం హరేః
అర్చకాయ ప్రదేయం స్యాన్మాత్రాదానమితి స్మృతమ్ ౧౮౨

బహుశో దక్షిణాం దద్యాద్దానసాద్గుణ్యసిద్ధయే.
'దేవస్య' త్వేతి మన్త్రేణ పరిగృహ్య తదర్చకః ౧౮౩

ఉపయుంజ్యాత్కుటుంబార్థే స హి దాయహరో హరేః
దేవద్రవ్యోపభోగే తు యశ్శాస్త్రైర్దోష ఈరితః. ౧౮౪

వైఖానసానాం తద్దోషో నాఽస్తి దేవప్రసాదతః
ప్రణమ్య దేవదేవేశం మన్త్రైర్వేదాదిసంభవైః ౧౮౫

ఉత్సవాదేశ్చ పూర్వోక్తం సర్వమర్చనమాచరేత్
తతో భోజ్యాసనం చైవ సంకల్ప్య చ యథావిధి. ౧౯౭

ఘృతం మధు గుడం చైవ పయో దధి సమన్వితమ్
ప్రస్థమాత్రం తు సంగ్రాహ్యం మధుపర్కమిహోచ్యతే. ౧౯౮

‘యన్మధున’ ఇతి మంత్రేణ మధుపర్కం నివేదయేత్
పశ్చాదాచమనం దత్వా శిష్యం కార్యే నియోజయేత్. ౧౯౯

‘అథాఽవసీద’మంత్రేణ శోధయిత్వా స్థలం తతః.
మండలం చతురశ్రం చ కారయేత్పరిచారకః. ౨౦౦

హవిః పాత్రాణి సంశోధ్య రవిమభ్యర్చ్య తేషు వై
అభిఘార్య ఘృతేనైవ హవిస్తత్ర తు నిక్షిపేత్ ౨౦౧

‘అమృతోపస్తరణమ’సీత్యత్ర కార్యం సమాచరేత్.
ఉపదంశాదికం తత్ర గుడం దధి ఫలాని చ ౨౦౨

నిక్షిప్య విష్ణుగాయత్ర్యా పృథక్పాత్రేష్వసంకరమ్
‘యత్తే సుసీమ’ మన్త్రేణ గోఘృతేనాఽభిఘార్య చ ౨౦౩

దేవస్యాఽగ్రే తు నిక్షిప్య త్రిపాదేషు యథావిధి
హవిరర్పణకాలే తు న సేవ్యో హరిరుచ్యతే. ౨౦౪

తస్మాద్వైఖానసాన్ హిత్వా బ్రాహ్మణా అన్యసూత్రిణః
న విశేయుస్తథాఽన్యే చ తత్కాలే విష్ణుమందిరమ్. ౨౦౫

కవాటం బన్ధయేత్పశ్చాత్ ఘంటానాదం చ కారయేత్
తూర్యఘోషాదికం కుర్యాన్మృదువాద్యప్రియో హరిః. ౨౦౬

తతోఽర్చకః ప్రసన్నాత్మా దేవదేవమనుస్మరన్
హవిః పాత్రేషు తులసీం నిక్షిప్యాఽష్టాక్షరేణ తు. ౨౦౭

స్తోత్రైశ్చ వివిధైస్స్తుత్వా పాదే పుష్పాంజలిం క్షిపేత్
దర్శయేద్ద్వివిధాకారాన్ దీపాన్మంత్రేణ తత్ర తు. ౧౮౬

కుంభదీపం సమాదాయ దేవాగ్రే తు వినిక్షిపేత్
వారాహం నారసింహం చ వామనం చ త్రివిక్రమమ్. ౧౮౭

దళేష్వభ్యర్చ్య విధినా దీపే లక్ష్మీం సమర్చయేత్
వర్తికాయాం శ్రియం చైవ ధూమేఽభ్యర్చ్య భవం తథా ౧౮౮

ప్రోక్షోపచారైరభ్యర్చ్య పుష్పగన్ధాదిభిః క్రమాత్
'శుభ్రజ్యోతి'రితి ప్రోచ్య కరాభ్యాం పరిగృహ్య చ, ౧౮౯

ప్రదక్షిణం త్రివారం తు దర్శయన్ భ్రామయేద్ధరిమ్
సర్వవాద్యసమాయుక్తం తం దీపం పరిగృహ్య చ ౧౯౦

శిష్యో వా గణికా వాపి దేవాఽగారం పరీత్య చ
విసృజేచ్చైవ తం దీపం పృష్ఠే యూథాధిపస్య చ ౧౯౧

తద్దీపదర్శనాన్నౄణామాయుశ్శ్రీపుత్రసంపదః
సంభవన్తి న సన్దేహో విష్ణోర్నీరాజనం హి తత్. ౧౯౨

చిత్రైశ్చవాలవ్యజనైస్తత్కాలే వీజయేద్గురుః
దర్పణం చామరం ఛత్రం వ్యజనం చతురంగకమ్. ౧౯౩

నృత్తం గీతం చ వాద్యం చ వైష్ణవం మంత్రముచ్చరన్
దేవస్య దర్శయిత్వా తు స్తోత్రం వేదైః క్రమాచ్చరేత్ ౧౯౪

తథా నానావిధైస్స్తోత్రైశ్శ్రావయేదచ్యుతం హరిమ్
అనుక్తం చైవ యత్సర్వమూహయిత్వా సమాచరేత్. ౧౯౫

శ్రీభూమ్యోర్హృదయే న్యస్య తత్తద్బీజాక్షరం పృథక్
తత్పార్శ్వాభ్యాం షోడశోపచారైరభ్యర్చయేత్క్రమాత్. ౧౯౬

పుష్పైరభ్యర్చ్య సంప్రోక్ష్య ప్రణవైః పరిషిచ్య చ
అభిమృశ్యాన్నసూక్తేన సురభిముద్రాం ప్రదర్శ్య చ. ౨౦౮

‘తదస్య ప్రియ’మిత్యుక్త్వా హవిరన్నం నివేదయేత్
‘సుభూస్స్వయంభూ’రిత్యుక్త్వా అపూపం చ నివేదయేత్. ౨౦౯

పృథుకాదీని చాన్యాని ‘విశ్వభేషజ’మన్త్రతః
అపక్వాని చ వస్తూని సర్వమష్టాక్షరేణ తు. ౨౧౦

‘ఇదం విష్ణు’స్సముచ్చార్య పానీయం స్వాదు శీతలమ్
నివేదయిత్వా గండూషం పాద్యమాచమనం దదేత్, ౨౧౧

‘ఘృతాత్ప’రీతి మంత్రేణ ముఖవాసం ప్రదాపయేత్
విష్ణుగాయత్రీముచ్చార్య దద్యాత్పుష్పాంజలిం తతః. ౨౧౨

నిత్యాగ్నికుండే చుల్ల్యాం వా పరిషిచ్య చ పావకమ్
చరుణాజ్యేన జుహుయాన్మూర్తిమంత్రైః క్రమాద్బుధః ౨౧౩

దేవ్యాదిభ్యస్తథా హుత్వా వైష్ణవం చ యజేత్క్రమాత్
పుష్పన్యాసోక్తదేవేభ్యః పార్షదానాం ఔక్షిప చ. ౨౧౪

త్రికాలేషూత్తమం ప్రోక్తమధమం ప్రాతరేవ హి
ప్రాతర్మధ్యాహ్నయోశ్చైవ మధ్యమం హోమలక్షణమ్. ౨౧౫

రక్షేదగ్నిమవిచ్ఛిన్నమశక్తో యశ్చ రక్షితుమ్
సమిధ్యాత్మని వాఽఽరోప్య ప్రణీయాహరహర్యజేత్. ౨౧౬

తతో యాత్రాసనం విద్వాన్ సంకల్ప్య విధినా బుధః
ప్రోక్ష్యాఽలంకృత్య చాదాయ రథం వా చతురస్రమ్. ౨౧౭

బలిబేరం సమారోప్య సర్వాలంకారసంయుతమ్
‘రథన్తరం’ సముచ్చార్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౨౧౮

'యోగేశం పరం బ్రహ్మాణం పరమాత్మానమిత్యపి
'భక్తవత్సల'మిత్యుక్త్వా మూర్తిమన్త్రైస్తథా హరిమ్ ౨౧౯

నారాచరజ్జ్వా సుదృఢం బన్ధయేద్వాహసి క్రమాత్
'విష్ణుస్త్వా'మితి మన్త్రేణ పాదౌ స్పృష్ట్వా నమేన్ముహుః ౨౨౦

'సోమం రాజాన'ముచ్చార్య ఛత్రం మూర్ధని ధారయేత్
'మరుతః పరమా'త్మేతి పార్శ్వయోశ్చామరే దదేత్ ౨౨౧

'వాయుప'రీతి మన్త్రేణ వ్యజనైర్వీజయేద్ధరిమ్
తథాన్యైస్సుమహార్హైశ్చ యుక్తో దివ్యపరిచ్ఛదైః. ౨౨౨

ఘంటారవేణ సంయుక్తం శంఖభేరీనినాదితైః
భేరీమృదంగపణవనిస్సాళైః కాహళైరపి. ౨౨౩

మర్దళైర్దివ్యవాద్యైశ్చ లయశ్రుతిసమన్వితైః
ఉపతిష్ఠేజ్జగద్యోనిం నారాయణమనామయమ్ ౨౨౪

శిష్యమాహూయ తత్కాలే సోష్ణీషం సోత్తరీయకమ్.
ఊర్ధ్వే వ పుష్పం చ సన్న్యస్య ప్రోక్షయిత్వా చ మన్త్రతః ౨౨౫

తస్యోష్ణీషోపరిస్థాప్య బలిపాత్రం విచక్షణః
అలంకృత్య చ మాల్యాద్యైః పూజయేత్తార్క్ష్యవత్స్మరేత్ ౨౨౬

వాహయిత్వా బలిం తేన బలిపాత్రేణ చైవ హి
సర్వద్వారేషు సర్వత్ర పుష్పన్యాసోక్తమార్గతః. ౨౨౭

పూర్వాన్తముత్తరాన్తం చ నిక్షిపేత్తు బలిం క్రమాత్
తోయం పుష్పం బలిం తోయం చత్వారస్తత్ర విగ్రహాః ౨౨౮

తతో దేవం సమానీయ క్రమమాణాశ్శనైశ్శనైః
వాహకా వాహయేయుస్తం రథం సర్వాంగసున్దరమ్. ౨౨౯

క్రమేణ నమస్కారాయస్తు క్షిపేచ్ఛిష్యో బలిం క్రమాత్
బలిం దత్వాఽగ్రతో గచ్ఛేద్దేవేన సహ వా పృథక్ ౨౩౦
తతో దేవం క్రమాన్నీత్వా ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వై
తత్కాలే తు బలిర్దేయ స్తత్క్రమస్తు ప్రవక్ష్యతే. ౨౩౧

మణికం చ తతస్సన్ధ్యాం ప్రథమద్వారపాలకౌ
తాపసం సిద్ధిదం చైవ ద్వితీయ ద్వారపాలకౌ. ౨౩౨
న్యక్షేన్ద్రావన్తరాలే చ యథావిధి సమర్చయేత్
ప్రథమావరణద్వారే కిష్కిన్ధం తీర్థమేవ చ ౨౩౩
ద్వితీయావరణద్వారే గణేశం శేషమర్చయేత్
తృతీయావరణద్వారే శంఖపద్మనిధీ తథా. ౨౩౪
తుహీనం చ బలిందం చ చతుర్థావరణే తథా
పంచమావరణే చైవ ఖడ్గం శౌజణం సమర్చయేత్. ౨౩౫
షష్ఠే చావరణే శంఖచక్రచూడౌ సమర్చయేత్
చండం తథా ప్రచండం చ సప్తమాఽవరణేఽర్చయేత్. ౨౩౬
సోపానమధ్యే శ్రీభూతం గరుడం చ సమర్చయేత్
హావీరక్షకమగ్నిం చ ఆగ్నేయ్యాం సమ్యగర్చయేత్. ౨౩౭
విమానదక్షిణే పార్శ్వే వివస్వన్తం యమం తథా
నైర్‌ఋత్యాం వాద్యాఽరక్షం చ నిర్‌ఋతిం చ సమర్చయేత్. ౨౩౮
పశ్చిమే మిత్రమభ్యర్చ్య త్తథా వరుణమేవ చ
వాయవ్యామర్చయేచ్చైవ పుష్పేశమరుతౌ తథా, ౨౩౯
ఉత్తరస్యాం తు క్షత్తారం కుబేరం చ సమర్చయేత్
ఈశానం భాస్కరం చైవ తథైశాన్యే సమర్చయేత్. ౨౪౦

భూతపీఠే సమభ్యర్చ్య చక్రం చైవ ధ్వజం తథా
శంఖం యూథాధిపం చైవ అక్షహస్తం తథార్చయేత్. ౨౪౧

పీఠస్య దక్షిణే భాగే 'నమో భూతా' ఇతి మన్త్రతః
భూతయక్షపిశాచేభ్యో బలిశేషం తు నిర్వపేత్. ౨౪౨

పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాచమ్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్
నృత్తగేయాదియుక్తం తు దివ్యస్తోత్రైస్సమన్వితమ్. ౨౪౩

ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా భ్రామయిత్వా జగద్గురుమ్
సోపానమధ్యే సంస్థాప్య రజ్జుబన్ధం విసృజ్య చ. ౨౪౪

జయశబ్దైస్తథా మన్త్రైర్దద్యాన్నీరాజనం తతః
తతో దేవం సమాదాయ స్వస్థానే తు నివేశయేత్. ౨౪౫

విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య ప్రణామం ముహురాచరేత్
దద్యాత్పుష్పాంజలిం చైవ ద్వాదశాఽష్టషడక్షరైః. ౨౪౬

పౌరుషం సూక్తముచ్చార్య ప్రణవం చ సముచ్చరన్
ముఖవాసం సమర్ప్యైవ శక్తితో దక్షిణాం దదేత్. ౨౪౭

తతః పతద్గ్రహాత్తీర్థమాదాయైవ తు పూజకః
త్రిః పిబేన్నియతో భూత్వా తులసీమపి భక్షయేత్. ౨౪౮

ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాతశ్చ మధ్యాహ్నశ్చాఽపరాహ్ణకః
సాయంకాలో నిశీథశ్చ పూజాకాలాస్తు షట్స్మృతాః. ౨౪౯

ప్రాతఃకాలేర్చనం కుర్యాజ్జపహోమాభివృద్ధయే
రాజరాష్ట్రాభివృద్ధ్యర్థం మధ్యాహ్నేర్చనమిష్యతే. ౨౫౦

సాయంకాలేఽర్చనం చైవ సర్వసస్యాఽభివృద్ధయే
ఉషఃకాలాఽర్చనం ప్రోక్తం ప్రజాపశువివృద్ధయే. ౨౫౧

అపరాహ్ణార్చనం చైవ దైత్యనాశనహేతవే
అర్ధరాత్రాఽర్చనం ప్రోక్తం చతుష్పాదభివృద్ధయే. ౨౫౨

ఏవం షట్కాలపూజాయాం ఫలముక్తం విశేషతః
షట్కాలం వా త్రికాలం వా ద్వికాలం కాలమేవ వా ౨౫౩

పూజనం దేవదేవస్య త్వైహికాముష్మికప్రదమ్

షట్కాలపూజనే కుర్యాదాదావావాహనం బుధః. ౨౫౪

తథాన్యవేలార్చనాయాం కుర్యాదుద్వాసనం పరమ్
ఉపసన్ధ్యాసు దేవేశమాసనాద్యష్టవిగ్రహైః. ౨౫౫

సమభ్యర్చ్య హవిర్దద్యాద్వినా హోమం బలిం తథా
పుష్పన్యాసం చ హోమం చ పరివారార్చనం బలిమ్. ౨౫౬

నిత్యయాత్రోత్సవం చైవ తేషూపసన్ధ్యాసు వర్జయేత్
త్రికాలమర్చనేఽన్యత్ర స్నపనం ప్రాతరేవ హి. ౨౫౭

ప్రోక్షణం చాన్యకాలే తు మన్త్రేణేత్యాహ పూజనమ్
శిష్యాణామప్యభావే తు వర్షాద్యుపహతౌ తథా. ౨౫౮

తథా వాద్యాద్యభావే వా బలికాలే సమాగతే
తదా దేవాంత్సమావాహ్య ద్వారాగ్రే నిక్షిపేద్బలిమ్. ౨౫౯

'సూర్యస్త్వా' మన్త్రముచ్చార్య కవాటం బన్ధయేత్తతః

మధ్యాహ్నే చైవ సాయాహ్నే కాలే కాలే తథాఽచరేత్.

తథైవోద్ఘాటయేత్కాలే సర్వం పూర్వవదర్చనమ్
పుష్పం ద్వారార్చితం శోధ్య పునర్ద్వారే సమర్చయేత్. ౨౬౧
ధ్రువపీఠే తు పుష్పాణి న శోధ్యాని పునః పునః
తాని పుష్పాణ్యనుద్ధృత్య తదూర్ధ్వే న్యాసమాచరేత్, ౨౬౨
సాయార్చనే తు తాని స్యుర్నిర్మాల్యాని న చాన్యతః
కౌతుకాద్యర్చితం పుష్పమాదాయ విధినా బుధః ౨౬౩
పీఠే పార్శ్వే నిధాయాన్యైస్త్వర్చయేత్తు నవైర్నవైః

అన్త్యవేలార్చనాన్తే తు సంకల్ప్య శయనాసనమ్. ౨౬౪
విముచ్య వస్త్రమాల్యాదీన్ సూక్ష్మవస్త్రం సమర్ప్య చ
అభ్యర్చ్య పుష్పగంధాద్యైర్దేవదేవం శ్రియః పతిమ్. ౨౬౫
సర్వౌషధివిమిశ్రం చ కషాయం తోయమేవ చ
నివేద్య దేవదేవస్య ముఖవాసం ప్రదాపయేత్. ౨౬౬
'యద్వైష్ణవ'మితి ప్రోచ్య మృదువాద్యైర్మనోరమైః
దివ్యోపధానసహితే దివ్యాలంకారశోభితే ౨౬౭
పరిష్కృతే వితానాద్యైర్దివ్యధూపైస్సుధూపితే
మహార్హాస్తరణోపేతే శయనే శాయయేద్ధరిమ్. ౨౬౮
శ్రీభూమ్యౌ చ సమాదాయ తన్మన్త్రాభ్యాం క్రమాద్గురుః
శాయయేద్దేవపార్శ్వే తు 'ధ్రువన్త' ఇతి చోచ్చరేత్. ౨౬౯
'అర్చితస్సుస్థితశ్చాసి సుపర్ణగరుడధ్వజ
చక్రపాణే మహాబాహో యథేష్టం వస ఓం నమః.' ౨౭౦
ఇతి మన్త్రం సముచ్చార్య భక్త్యా పరమయా యుతః
ప్రాతరావాహితాం శక్తిం ధ్రువబేరేఽవరోపయేత్. ౨౭౧

ప్రదక్షిణం ప్రణామం చ కృత్వా మంత్రేణ దేశికః
స్తుత్వా పురుషసూక్తేన విష్ణుగాయత్రియా తథా. ౨౭౨
వ్యాపకత్రయమన్త్రైశ్చ తథా ‘విష్ణోర్నుకా’దిభిః
‘అతో దేవా’దిభిర్మంత్రైర్మంత్రైరన్యైశ్చ వైష్ణవైః ౨౭౩
ఏకాక్షరాదిసూక్తైశ్చ ద్వాదశాఽష్టషడక్షరైః
ముహుః పుష్పాంజలిం దత్వా క్షామయేద్దోషసంచయమ్ ౨౭౪

అథ వక్ష్యే విశేషేణ పూజనం చోత్సవాదిషు
బ్రహ్మస్థానం కౌతుకస్య పూర్వమేవ సమీరితమ్. ౨౭౫
పార్శ్వయోః కౌతుకస్యాఽథ స్థాపయేత్స్నపనోత్సవౌ
ఉత్తరే కౌతుకస్యైవ బలిబేరస్య సంస్థితిః. ౨౭౬
గర్భాలయస్య సంకోచే త్వథ వా ముఖమండపే
అన్తరాలేఽథ వా స్థాప్య పూజయేత్స్నపనోత్సవౌ. ౨౭౭
స్నపనోత్సవయోః కుర్యాత్పూర్వోక్తార్చనముత్తమమ్
ఆసనాద్యుపచారాంశ్చ కల్పయేత్ షోడశాఽథ వా ౨౭౮
త్రయోదశోపచారైశ్చ శాన్తం సమ్యక్సమర్చయేత్
నవోపచారైరభ్యర్చ్యేదనపాయిగణాం స్తథా. ౨౭౯
ద్వారదేవాన్ ద్వారపాలాన్ లోకపాలాం స్తథైవ చ
అష్టోపచారైరభ్యర్చ్య మూర్తిమంత్రైస్సమాచరేత్. ౨౮౦
ఇతరాన్ పరివారాంశ్చ యజేత్ షోడశవిగ్రహైః
తథైవ పాకలక్ష్మ్యాశ్చ ద్వారలక్ష్మ్యాశ్చ కారయేత్. ౨౮౧
శ్రీవత్సలక్ష్మ్యాశ్చ తథా దేవేన సహ చాఽచరేత్

అవతారప్రతిష్ఠాయాం ధ్రువార్చాం వాఽథ కారయేత్. ౨౮-౨
త్రివిక్రమప్రతిష్ఠాయాం ధ్రువార్చామర్చయే త్తతః. ౨౮-౨౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఽష్టాదశోఽధ్యాయః.

అథైకోనవింశోఽధ్యాయః.

భగవదర్చనమ్

అత ఊర్ధ్వం ధ్రువార్చాయామర్చనం సంప్రవక్ష్యతే
మూర్ధాది పీఠాత్సన్న్యస్తపుష్పాదీన్యపి శోధయేత్. ౧

యోగపీఠార్చనం స్యాచ్చే త్త్రికాలం స్నానమాచరేత్
ప్రాతర్మధ్యాహ్నయోర్వాఽథ యోగపీఠే ధ్రువాఽర్చనమ్. ౨

భోగమేవ ధ్రువార్చాయాం ప్రాతర్మధ్యాహ్నయోరపి
త్రికాలం వాఽథ సంస్నాప్య ధ్రువార్చాయాం విశేషతః ౩

వస్త్రాదీన్యపి సంశోధ్య పుష్పన్యాసం చ పూర్వవత్
శివాదీనర్చయిత్వా తు పాదపీఠే సమస్తతః ౪

తథాసనాద్యైస్సర్వైశ్చ త్రిసంధ్యం చార్చయేద్బుధః
అర్ధయామే తు పూర్వాన్తమర్చయిత్వా చ పూర్వవత్. ౫

హవిర్నివేదయేచ్చైవాఽనుక్తమన్యచ్చ పూర్వవత్
ఆవాహనవిసర్గౌ తు న కుర్యాదితి శాసనమ్. ౬

అథ వక్ష్యేఽర్చనాన్తే తు విధానం ప్రతి కర్మణామ్
సౌవర్ణముత్తమం పాత్రం రాజతం మధ్యమం భవేత్. ౭

అధమం తామ్రపాత్రం తు త్రివిధం పాత్రముచ్యతే
త్రితాలముత్తమం ప్రోక్తం ద్వితాలం మధ్యమం భవేత్. ౮

అధమం త్వేకతాలం స్యాత్త్రివిధం పాత్రవిస్తరమ్
విస్తారేణ సమాఖ్యాతం తయోర్మధ్యమమధ్యమమ్. ౯

తస్య మధ్యే త్రిభాగైకం కర్ణికాఽఙ్గులముచ్ఛ్రియమ్
పరితోఽష్టదలం కుర్యాత్కర్ణికోచ్ఛ్రియమానతః. ౧౦

ద్వ్యఙ్గులం మూలనాహం స్యాత్తదగ్రం త్వర్ధనాహకమ్
కించిత్ఫలాంబుజాకారమగ్రం కుర్యాద్విచక్షణః. ౧౧

ద్విప్రస్థతండులైః పక్వమన్నం తత్రైవ నిక్షిపేత్
అభిఘార్య ఘృతేనైవ అష్టాఽఙ్గులసమున్నతమ్. ౧౨

దశాఙ్గులం వా ఉత్సేధం ద్వాదశాఽఙ్గులమేవ వా
తత్పాత్రం చ సమాదాయ కౌతుకాగ్రే నిధాయ చ. ౧౩

కౌతుకాచ్ఛక్తిమాదాయ చార్చయేదష్టవిగ్రహైః
పరబ్రహ్మణమిత్యుక్త్వా పరమాత్మనమిత్యపి. ౧౪

భక్తవత్సలం యోగేశం చతుర్మూర్తిభిరర్చయేత్
ప్రాతః పుష్పబలిం కుర్యాన్మధ్యాహ్నేన్నబలిం తథా. ౧౫

సాయే త్వర్ఘ్యబలిం కుర్యాత్పూర్వమేవ ప్రచోదితమ్
తండులైః కుసుమైశ్చాఽపి యథాలాభమథాపి వా. ౧౬

శుభ్రం చార్ఘ్యబలిం కుర్యాత్పుష్పం తు చతురంగులమ్
శిష్యమాహూయ తత్కాలే సోష్ణీషం సోత్తరీయకమ్. ౧౭

సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం శ్రేష్ఠమధ్యమగౌణతః
రత్నజప్రతిమాం కుర్యాన్మానోన్మానం న విద్యతే. ౨౯

ఉష్ణీషం గోలకం జ్ఞేయం శిరోమానం త్రిమాత్రకమ్
కేశాన్తార్చా సమం భాగం సంగమాత్పుటసూత్రకమ్. ౩౦

పుటసూత్రాద్ధనుపర్యన్తమేకమేకస్తు భాగశః
గలమర్ధాంగులం విద్యాన్మాత్రార్ధం గ్రీవముచ్యతే. ౩౧

హిక్కాహృదయపర్యన్తం ముఖం మాత్రాధికం భవేత్
హృదయం నాభి తత్రైవోక్తం తదధస్తాత్తు తత్సమమ్. ౩౨

ఊరూ చ ద్విముఖాయామం గోలకోత్సేధమిష్యతే
చరణం జానుమానం చ కాలాయ పురతో పరమ్? ౩౩

హిక్కాసూత్రాదధస్తాత్తు బాహుద్విముఖనేత్రకమ్
ప్రకోష్ఠం ముఖబన్ధం చ ముఖమర్ధాధికం భవేత్. ౩౪

మణిబన్ధాంగులస్యాగ్రే ముఖాయామం ప్రశస్యతే
చతుర్భుజం చ కృత్వా తు మానమేవముదాహృతమ్. ౩౫

..........వకుర్యాత్పద్మాకారం తు గోలకమ్

అథ వక్ష్యే విశేషేణ హవిష్పాకం విధానతః. ౩౬

పక్త్వా విత్తానుసారేణ హవీంష్యపి చ కల్పయేత్
అల్పే మహతి వా తుల్యం ఫలమాఢ్యదరిద్రయోః, ౩౭

నివేదయిత్వా దేవేశం కల్యాణం కారయేద్బుధః
అపదత్వా? ఘృతం యత్తు కల్యాణమశుభాయ వై. ౩౮

అలాభే చైవ సర్వేషాం వ్రీహీణాం తండులాం స్తథా

శిష్యం గరుడవత్కృత్వా పాత్రముద్ధృత్య తత్ర వై
'ఉదుత్య'మితి మంత్రేణ శిష్యస్తచ్ఛిరసి న్యసేత్. ౧౮

ప్రదక్షిణం తతః కుర్యాత్కుర్యాచ్ఛబ్దరవైర్యుతమ్
వితానఛత్రసంయుక్తం పింఛచామరసంయుతమ్. ౧౯

ధూపదీపసమాయుక్తం శనైః కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్
ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా ప్రవిశేదాలయం బుధః. ౨౦

భూతపీఠాన్తరే తిష్ఠేద్గృహ్ణీయాత్తు తదర్చకః
కౌతుకాగ్రే తు సన్న్యస్య ఓంకారేణ నివేశయేత్. ౨౧

బల్యగ్రం ఖండయిత్వా తు సేనేశాయ నివేదయేత్
తచ్ఛేషం సోదకం చైవ భూతపీఠే తు నిక్షిపేత్. ౨౨

ఉత్సవం కర్తుకామశ్చేత్త్రిసంధష్వేవముత్తమమ్
సాయం ప్రాతర్మధ్యమం స్యాత్సాయం చైవాఽధమం భవేత్.

బలిం చ బలిబేరం వా కారయేదితి కేచన
బల్యర్థం క్లృప్తదేవస్య చోర్ధ్వమానముదాహృతమ్. ౨౪

మహాబేరస్య హస్తేన చైకవింశతికాఽంగులమ్
సప్తదశాంగులం విద్యాద్ద్వాదశాఽంగులమేవ వా. ౨౫

శ్రేష్ఠమధ్యకనిష్ఠాని త్రివిధం మానమాచరేత్
అర్చాబేరత్రిభాగైకముత్తమప్రతిమా భవేత్. ౨౬

తన్మానస్య దశాంశేన త్వేకోనం మధ్యమం భవేత్
మధ్యమస్య దశాంశేన త్వేకోనమధమం భవేత్. ౨౭

మహతో మూలబేరస్య ముఖాయామం ప్రశస్యతే
బల్యర్థం ప్రతిమాం కుర్యాత్సర్వేషాం స్థాపనం భవేత్. ౨౮

శతద్వయం పంచవింశద్వ్రీహిభిః పూరితం తు యత్
శుక్తిమాత్రమితి ఖ్యాతం మానం తేనైవ కారయేత్. ౪౦

తద్ద్వయం తిలమిత్యుక్తం ప్రకుంచం స్యాత్తిలద్వయమ్
ప్రసృతిస్తద్ద్వయం ప్రోక్తం కుడుబం ప్రసృతిద్వయమ్. ౪౧

అంజలిస్తద్ద్వయం ప్రోక్తం ప్రస్థః స్యాదంజలిద్వయమ్
పాత్రం ప్రస్థద్వయం ప్రోక్తమాఢకం తద్ద్వయం భవేత్. ౪౨

చతురాఢకసంయుక్తం ద్రోణమిత్యభిధీయతే
ద్రోణద్వయం భవేత్ఖారీ భారం ఖారీద్వయం భవేత్. ౪౩

ద్రోణతండులసంయుక్తముత్తమం హవిరుచ్యతే
తదర్ధం మధ్యమం ప్రోక్తం తదర్ధమధమం భవేత్. ౪౪

ఉత్తమోత్తమమిత్యుక్తమష్టద్రోణైస్తు తండులైః
అధికం యద్భవేత్తస్మాత్ప్రోక్తం సర్వం మహాహవిః. ౪౫

తదర్ధైస్తండులైస్సిద్ధం మధ్యమం హవిరుచ్యతే
షడ్ద్రోణైస్తండులైస్సిద్ధం హవిరుత్తమమధ్యమమ్. ౪౬

ద్రోణహీనం భవేత్తస్మాదుత్తమాధమముచ్యతే
మధ్యమోత్తమమిత్యుక్తం చతుర్ద్రోణైస్తు తండులైః ౪౭

ద్రోణత్రయం భవేద్యత్ర కృతం మధ్యమమధ్యమమ్
మధ్యమాధమమిత్యుక్తం ద్రోణద్వయకృతం హవిః. ౪౮

ద్రోణేన తండులేనైవ నివేద్యోఽధమోత్తమమ్
తస్య మధ్యమమిత్యుక్తమాఢకద్వయసమ్మితమ్. ౪౯

ఆఢకేన తు సంయుక్తమధమాధమముచ్యతే
తండులానాఢకార్ధం తు దేవీనాం తు ప్రకల్పయేత్. ౫౦

చరుప్రస్థద్వయం ప్రోక్తం హవిరారాధకముచ్యతే
ప్రస్థం కుడుబసంయుక్తం పిశాచానాం బలిర్భవేత్. ౫౧

గన్ధవర్ణరసైర్దుష్టాః ప్రగ్రాహ్యాస్తండులాస్తథా
ప్రక్షాల్య తండులాన్ సమ్యక్ నిష్పీడ్య చ పునః పునః. ౫౨

చతుః ప్రక్షాళనం కృత్వా 'ప్రజాస్థా'లీతి మన్త్రతః
'ఊర్జస్వ'తీతి మన్త్రేణ పాత్రే ప్రక్షిప్య తండులాన్. ౫౩

ఛుల్ల్యామారోపయేత్పశ్చా 'ద్విష్ణవే జుష్ట'మిత్యపి
'వాచస్ప'తీతి మన్త్రేణ హవిస్స్విన్నన్తు పాచయేత్. ౫౪

ధూమగన్ధరసం స్విన్నమతిపక్వం చ శీతలమ్
కేశకీటాపవిద్ధన్తు త్యజేత్పర్యుషితం తథా. ౫౫

ముద్గం చైవ మహాముద్గం కూటస్థం రాజమాషకమ్
కదలీ పనసం చైవ కూశ్మాండం బృహతీ తథా. ౫౬

కందమూలఫలాన్యన్యే సారాఢ్యా ఉపదంశకాః
గుడం దధి సమాయుక్తమాజ్యయుక్తం.......... ౫౭

హవిః కృత్వా చతుర్భాగమూర్ధ్వభాగే నివేదయేత్
అధస్తాదేకభాగేన పాలామూర్ధం బలయే తథా. ౫౮

యదంశం పాత్రసంశిష్టం పూజాన్నైవ చ నిర్మితమ్
సౌవర్ణే రాజతే పాత్రే కాంస్యే తామ్రే నివేదయేత్. ౫౯

అగ్నికార్యావశిష్టం చ బలిశిష్టం చ యద్ధవిః
తత్సర్వం పూజకాయైవ ప్రోక్తమేవం మనీషిభిః. ౬౦

ద్వితీయావరణే ప్రోక్తమాగ్నేయ్యాం పచనాలయమ్
అర్చకస్య గృహే వాఽపి పాచయిత్వా నివేదయేత్. ౬౧

ప్రణిధిం చాజ్యస్థాలీం చ ప్రోక్షణీపాత్రమేవ చ
అర్ఘ్యప్రదానపాత్రం చ కుడుబేన ప్రపూరితమ్। ౬౨

హవిఃపాత్రప్రమాణన్తు బలిపాత్రప్రమాణతః
పానీయదానపాత్రం చ కాంస్యం శుక్తిజమేవ వా. ౬౩

హిరణ్మయం వా రౌప్యం వా యథాశోభమలంకృతమ్
తాంబూలదానే ప్యేవం స్యాత్సౌవర్ణం కాంస్యమేవ హి. ౬౪

దర్పణం చ ప్రదాతవ్యం ధ్రువాననసమం భవేత్
ఆవాహనార్థప్రణిధిం ప్రస్థమాత్ర పరిపూరితమ్. ౬౫

కలుషం కృమిశైవాలయుక్తం సూత్రైర్వివర్జితమ్
గన్ధవర్ణరసైర్దుష్టమశుచిస్థానమాశ్రితమ్. ౬౬

పంకాశ్మదూషితం చైవ సాముద్రం పల్వలోదకమ్
అగ్రాహ్యముదకం గ్రాహ్యమేభిర్దోషైర్వివర్జితమ్, ౬౭

ఉత్తమం త్రిగుణైరద్భిస్స్నానం చాధమముచ్యతే
అభిషేకో నదీభ్యస్తు మధ్యమే మధ్యమం భవేత్. ౬౮

ఉశీరచన్దనోపేతం యజ్జలం పాద్యముచ్యతే
ఏలాలవంగతక్కోలజాతిఫలసమన్వితమ్. ౬౯

ఆప ఆచమనీయార్థముశీరామయచన్దనైః
ఆపః క్షీరకుశాగ్రాది యవసిద్ధార్థతండులైః. ౭౦

తిలవ్రీహిసమాయుక్తైరర్ఘ్యమష్టాంగముచ్యతే
చన్దనం చాగురుశ్చైవ కుంకుమం గన్ధ ఉచ్యతే, ౭౧

ఏకం ద్వయం త్రయం వాపి కర్పూరేణ చతుష్టయమ్
ఉశీరచన్దనోపేతం ఘృతయుక్తం ఘృతాప్లుతమ్ ౭౨

కించిత్కర్పూరసంయుక్తం ధూపమిత్యుచ్యతే బుధైః
గోఘృతేన కృతం యత్తు దీపముత్తమముచ్యతే. ౨౩

చతురంగులమాయామం రాజసం దీపమేవ హి
దీపం తత్త్ర్యంగులాయామం మధ్యమం దీపముచ్యతే ౨౪

అధమం తు భవేద్దీపమంగులద్వయసమ్మితమ్
కాపిలేన ఘృతేనాఽపి కృతం కర్పూరవర్తికమ్. ౨౫

దీపం విష్ణుప్రియం ప్రోక్తం సర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్
తామసం తు భవేద్దీపం మాహిషేణ తు సర్పిషా. ౨౬

వృక్షబీజోద్భవస్నేహదీపం పైశాచముచ్యతే
తామసం వాపి పైశాచమయోగ్యం దీపముచ్యతే. ౨౭

క్షౌమం కార్పాసజం వస్త్రం పక్షభేదాంగసంభవమ్
దశహస్తాయతం చైవ విస్తారం తు ద్విహస్తకమ్. ౨౮

మనోహరం తు సుశ్లక్ష్ణం విశేషం వస్త్రముచ్యతే.
బేరాయామార్ధమానేన వస్త్రవిస్తార ముచ్యతే. ౨౯

విస్తారాష్టగుణాయామం సదశం తు సలక్షణమ్
మయూరపింఛైః కుర్యాత్తు చతుస్తాలం తు విస్తృతమ్. ౩౦

అధోముఖం తు కర్తవ్యమత ఊర్ధ్వముఖం తథా
పంచాఽరత్నిప్రమాణేన దండస్స్యాదధమం తథా. ౩౧

అధికం ద్వాదశాంగుల్యం మధ్యమే-చోత్తమేఽపి వా
ఏవం పింఛం సమాఖ్యాతం ఛత్రలక్షణముచ్యతే. ౩౨

షట్తాలం ఛత్రవిస్తారముత్తమం సముదాహృతమ్
మధ్యమం పంచతాలంస్స్యాచ్చతుస్తాలమథాధమమ్. ౩౩

మౌక్తికం తు భవేచ్ఛత్రం వస్త్రేణాఽపి హితం తథా
వస్త్రేణ వా తథా కుర్యాత్తాలపత్రమథాఽపి వా, ౧౪

ఛత్రం త్వధోముఖం ప్రోక్తం దండం పింఛస్య దండవత్
సువర్ణరత్నసంయుక్తం కుర్యాదాభరణాదికమ్. ౧౫

ముకుటం కుండలం చైవ హారం కేయూరకం తథా
కటకం కటిసూత్రం చ పుష్పం వై హారనూపురే. ౧౬

కుర్యాదుదరబన్ధం చ రత్నహారం చ మేఖలామ్
హారం చ కర్ణపుష్పం చ ప్రతిమాయా యథార్హకమ్. ౧౭

చామరైశ్చామరం కుర్యాత్పింఛైర్వాఽపి మయూరజైః
దండం హస్తప్రమాణం స్యాద్బాలదండప్రమాణకమ్. ౧౮

హేమరత్నమయం దండం తారతామ్రమయం తథా
అథ వా దారుదండం స్యాన్మయూరపింఛం చ యోజయేత్ ౧౯

ఏవం తు చామరం ప్రోక్తం ప్రచ్ఛన్నపటముచ్యతే
క్షౌమకార్పాసయుక్తం ద్వారమానన్తు కారయేత్. ౨౦

అథ వక్ష్యే విశేషేణ సహస్రధారావిధిక్రియమ్
సౌవర్ణం రాజతం వాపి తామ్రం వాపి స్వశక్తితః. ౨౧

ఉత్తమం షోడశాంగుల్యం మధ్యమం ద్వాదశాఽంగులమ్
అష్టాఽంగులం తదధమం యథాశక్తి చ కారయేత్. ౨౨

ఏతైరంగులిభిస్సమ్యక్ భ్రమీకృత్య చ చన్ద్రవత్
భాగం భిత్త్వోన్నతం ప్రోక్తం గోలకం వా విశేషతః. ౨౩

సీమావృత్తం తు విస్తారమష్టాంగులమితి స్మృతమ్
కర్ణికాయామవిస్తారం గోలకం తు యవోన్నతమ్. ౨౪

మధ్యే రత్నం సువర్ణం వా యథాశక్తి సమర్పయేత్
కర్ణికామభితః కుర్యాద్దళాన్యష్ట సుసంగతమ్. ౯౫

పరితష్షోడశదళం ద్వాత్రింశత్కర్ణికం బహిః
చతుష్షష్టిసమాయుక్తం దళం బాహ్యే ప్రకల్పయేత్. ౯౬

దళే యవద్వయఘనం రేఖామపి చ కారయేత్
సహస్రసుషిరైర్యుక్తం సమానోక్తం చ కారయేత్. ౯౭

షోడశద్వాదశాష్టాభిరంగుల్యాయామవిస్తృతమ్
మూలం తద్ధస్తవిస్తారం శంఖాన్తరసమీకృతమ్. ౯౮

పద్మాకృతిం చ కృత్వా తు తౌ చ నాలసమాయుతౌ
శేషం యుక్త్యా ప్రకుర్వీత జలనిర్గమనం బుధః, ౯౯

సర్వసాంకర్యసంయుక్తం తథాకారం చ కారయేత్
ప్రక్షాళ్య పంచగవ్యేన శోధనీయేన శోధయేత్. ౧౦౦

దేవాలయస్య పురతో గోమయేనోపలిప్య చ
ధాన్యరాశిం సమాస్తీర్య వస్త్రం చోపరి విన్యసేత్. ౧౦౧

ఉత్తరే వాస్తుహోమం చ పర్యగ్నిం చైవ పూర్వవత్
ఆచార్యం పూజయేత్తత్ర నవవస్త్రాంగులీయకైః, ౧౦౨

తంత్రేందుమండలం ధ్యాత్వా పద్మే పద్మనిధిం తథా
శంఖే శంఖనిధిం తద్వదావాహ్యైవ సమర్చయేత్. ౧౦౩

పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు దక్షిణాం చ దదేత్పునః
బింబశుద్ధిం చ కృత్వా తు మంత్రైస్తైవాఽభిషిచ్య చ. ౧౦౪

దేవదేవం సమభ్యర్చ్య హవిస్తత్ర నివేదయేత్.
ఏవం వై కృతపాత్రాణి దేవార్థం చ ప్రదాపయేత్. ౧౦౫

తస్య కాయకృతం పాపం తత్ క్షణాదేవ నశ్యతి
సర్వదోషోపశమనం విష్ణుభక్తివివర్ధనమ్. ౧౦౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

అథ వింశోఽధ్యాయః.

రక్షాదీపవిధిః

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి రక్షాదీపవిధిక్రమమ్
సౌవర్ణం రాజతం వాపి తామ్రం వాపి స్వశక్తితః. ౧

ద్వాత్రింశదంగులం శ్రేష్ఠం మధ్యమం పాదహీనతః
అధమం వింశదంగుల్యం సమవృత్తం తు కారయేత్. ౨

అష్టదిక్షు చ మధ్యే చ చతుర్దిక్షు చ వా తథా
కేవలం కర్ణికాం వాథ కర్ణికాయాన్తు విస్తృతమ్. ౩

తదర్ధమున్నతం విన్ద్యాద్దణ్డాయామం షడంగులమ్
ద్వ్యంగులం తు పరీణాహం తదూర్ధ్వే భాగవిస్తృతమ్. ౪

తదర్ధం విస్తృతోత్సేధం దీపపాత్రం ప్రకల్ప్య చ
అలాభే శాలిపిష్టం వా గోమయం వా సమాహరేత్. ౫

తత్తత్స్థానే తు విన్యస్య పాత్రే సంయోజయేత్తతః
అష్టకం వా తదర్ధం వా పిణ్డార్ధం చ చరుం పచేత్. ౬

హారిద్రచూర్ణసంయుక్తం పాత్రే ప్రక్షిప్య మంత్రవిత్
ఆజ్యేన ప్రావ్య సంమృజ్య ముష్టిమాత్రం దృఢీకృతమ్. ౭

దశపిండాంస్తదర్ధం వా సాక్షతం చ సమాహరేత్
జలేన కుంభమాపూర్య సర్వగన్ధసమాయుతమ్. ౮

కుశకూర్చాన్వినిక్షిప్య పల్లవైరపి భూషయేత్
అష్టమంగలసంయుక్తం పాద్యాచమనసంయుతమ్. ౯

పుష్పగంధసమాయుక్తం ధూపదీపార్ఘ్యసంయుతమ్
పృథక్పాత్రే సమాహృత్య దేవదేవం చ పూజయేత్. ౧౦

శంఖధ్వనిసమాయుక్తం వంశధ్వనిసమాయుతమ్
భేరీమృదంగసుషిరవాద్యఘోషసమాయుతమ్. ౧౧

స్తోత్రధ్వనిసమాయుక్తం స్వస్తిసూక్తసమన్వితమ్
దాసీభిశ్చాథ వా భక్తైస్స్వహస్తోపరి ధారయేత్. ౧౨

ప్రదక్షిణం శనైర్గత్వా దేవాలయముపవ్రజేత్
ఆచార్యం పూజయిత్వా తు దేవదేవం ప్రణమ్య చ. ౧౩

రక్షాదీపం సమాదాయ 'శ్రియే జాత' ఇతి బ్రువన్
బింబమూర్ధ్ని తు సంయోజ్య త్రిః ప్రదక్షిణమాచరేత్. ౧౪

దిక్పిండం తు విసృజ్యైవ ప్రోక్షయిత్వా చ మన్త్రవిత్
ప్రదక్షిణం ప్రణామం చ కారయేదష్టమంగలైః, ౧౫

పాద్యమాచమనం దత్వా గన్ధపుష్పాదిభిర్యజేత్
ముఖవాసం చ దత్వా తు స్తుతిమన్త్రైశ్చ వైష్ణవైః. ౧౬

సమాలభ్యైవ హస్తాభ్యాం పుష్పదూర్వాంకురాక్షతైః
పాదే పుష్పాంజలిం కుర్యాత్కుర్యాద్దేవస్య మన్త్రతః. ౧౭

ఆలయాత్తు బహిర్గత్వా పీఠపార్శ్వే తు నిక్షిపేత్
కౌతుకే బలిబేరేపి స్నాపనే ప్యుత్సవేఽపి చ, ౧౮

ప్రాదుర్భావే చ సర్వేషామావిర్భావే తథైవ చ
ఏవమేవ తు కృత్వా తు భ్రామయిత్వా విచక్షణః, ౧౯
చక్రపీఠామితాదీనామింద్రాదీనాం తథైవ చ
దర్శనం భ్రామణం చైవమావర్తేచ్ఛాస్త్రవిత్తమః. ౨౦
మోహాదజ్ఞానతః కుర్యాత్సర్వహానిర్భవిష్యతి
సాయాహ్నే చ త్రిపూజాన్తే చోత్సవాన్తే చ నిత్యశః. ౨౧
ఏవమేవ విధానేన కారయేదుత్తమం విదుః
సర్వశాన్తికరం చాఽపి సర్వసంపత్సమృద్ధిదమ్. ౨౨
దారిద్ర్యాదివినాశేన సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి శిబికానాం తు లక్షణమ్. ౨౩

మాత్రాంగులేన వా కుర్యాచ్ఛిబికాదీః స్వనానతః
ఆవృతం తదర్ధవిస్తారముత్తమం తు విధీయతే. ౨౪
తత్ షడంగులహీనన్తు మధ్యమం తు ప్రకీర్తితమ్
విస్తారార్ధార్ధపాదేన ఆయామద్విగుణం భవేత్. ౨౫
ఉత్తమాధమమధ్యానాం శిబికాపి స్తరో భవేత్
త్రిభాగైకస్య భాగం స్యాచ్చతుర్భాగైకభాగికమ్. ౨౬
పంచభాగైకభాగం స్యాద్విస్తారస్య ఘనం భవేత్
తచ్చతుర్భాగమేవం స్యాద్దేకైకం వమనం భవేత్. ౨౭
శేషభాగం తు పదోక్తం తలాయుక్తి విశేషతః
శిబికావిస్తృతం చైవం భాగైకం భాగమేవ చ. ౨౮
తచ్చతుర్భాగమేవోక్తం భిత్త్యుత్సేధం విధీయతే
ద్వితలం త్రితలం చైవ గుళికాఫలకా భవేత్. ౨౯

గులికాపాదతలోత్సేధం మధ్యోర్ధ్వతలవత్సమమ్
చతుర్భాగైకమేవ స్తు నవభాగైకమేవ వా. ౩౦
అంగులం చాంగులార్ధం చ ఊర్ధ్వపట్ట్యా చ సంయుతమ్

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి రథాదీనాం విధిక్రమమ్. ౩౧
పంచషట్సప్తతాలం వా చాష్టతాలమథాఽపి వా
విస్తారాయమమేవం స్యాదుత్సేధం ద్విగుణం భవేత్. ౩౨
మండపద్వారయుక్తం వా కూటాకారమథాఽపి వా
అధరాధరమాయామం రథాయామత్రయం భవేత్. ౩౩
ఛత్రస్యాయామవిస్తారావుత్సేధాగ్రప్రమాణతః
ఏవం తు పరికల్ప్యైవ శిబికాయామముచ్యతే. ౩౪
రథాయామసమం వాఽపి పాదహీనమథార్ధకమ్
విస్తారం తత్త్రిభాగైకమాయామం చోచ్ఛ్రయం భవేత్. ౩౫
విస్తారార్ధసముత్సేధం విస్తారార్ధాధికాయతమ్
శయనం సంప్రకల్ప్యైవ పూర్వోక్తేనైవ దారుణా. ౩౬
సర్వాలంకారసంయుక్తం సర్వసౌందర్యసంయుతమ్
శిల్పశాస్త్రోక్తమార్గేణ శిల్పిభిః కారయేద్బుధః. ౩౭
పంచగవ్యైస్సుసంశోధ్య వాస్తుహోమశ్చ హూయతామ్
పర్యగ్నిం చైవ కృత్వా తు కలశైస్స్నాపయేత్తతః. ౩౮
మండపే వా ప్రపాయాం వా స్థండిలే వాత్ర విన్యసేత్
నవైర్వస్త్రైస్సమావేష్ట్య పుణ్యాహమపి వాచయేత్. ౩౯
జౌపాసనాగ్నికుండం చ కారయిత్వా విధానతః
ఆఘారం పూర్వవత్కృత్వా కుంభపూజాం సమాచరేత్. ౪౦

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ తత్తద్దేవాంశ్చ మూర్తిభిః
వ్యాహృత్యన్తం చ హుత్వా తు అన్తే హోమశ్చ హూయతే.
యానాదిషు చ తన్మధ్యే తత్తద్దేవాంస్తథైవ చ
ఆవాహ్యైవ సమభ్యర్చ్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ. ౪౨
పాద్యార్ఘ్యాద్యైస్తమభ్యర్చ్య హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్
సర్వాలంకారసంయుక్తం సర్వవాద్యసమన్వితమ్. ౪౩
యానాదిషు సమారోప్య 'ప్రతద్విష్ణు'రితి బ్రువన్
గ్రామం వా ప్యాలయం వాఽపి ప్రదక్షిణమథాఽఽచరేత్. ౪౪
మందిరం సంప్రవిశ్యైవ స్వే స్వే స్థానే నివేశయేత్
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా వైష్ణవం పదమాప్నుయాత్. ౪౫

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రపామండపలక్షణమ్
మండపం త్రివిధం జ్ఞేయం విమానసమవిస్తృతమ్. ౪౬
అర్ధం పాదం తు పాదం వా హీనస్తు త్రివిధం భవేత్
ప్రముఖే తస్య సోపానమాలయార్ధమితి స్మృతమ్. ౪౭
పూర్వే తు స్నపనార్థాయ మండపం సంప్రకల్పయేత్
షోడశస్తంభయుక్తం వా ద్వాదశస్తంభసంయుతమ్. ౪౮
ఐశాన్యే వా ప్రకుర్వీత స్నపనార్థం ప్రకల్పయేత్
ప్రథమావరణే వాఽథ ద్వితీయావరణేఽథ వా. ౪౯
ఏకాదశైవ హస్తేన సమం సమ్యక్ ప్రకల్పయేత్
నవహస్తం సప్తహస్తం పంచహస్తమితి త్రిధా. ౫౦
ప్రథమావరణే బాహ్యే మండపస్తు విధీయతే
ఆస్థానవృత్తిగేయాదిదర్శనార్థం ప్రకల్పయేత్. ౫౧

పూర్వవత్ప్రముఖే కుర్యాద్యథావిభవవిస్తరమ్
యజమానస్య హస్తేన ద్విహస్తన్తు వివర్ధయేత్. ౫౨

పూర్వవత్ స్తంభసంయుక్తం యథాయోగ్యం ప్రకల్పయేత్
తత్పూర్వదిశి శాలాయాం నృత్తార్థస్తు విధీయతే. ౫౩

విష్కంభం నవహస్తం వా ఆయామం ద్విగుణీకృతమ్
యజమానేచ్ఛయా తత్ర ద్విహస్తన్తు వివర్ధయేత్. ౫౪

ఆయాదిలక్షణం వక్ష్యే యజమానానుకూలతః
హస్తం పాదం తదర్ధం వా విస్తారాయాదిసంయుతమ్. ౫౫

తథైవ న్యూనం కృత్వా తు ఆయాదీన్ లక్షయేద్బుధః
శిలాభిరిష్టకాభిర్వా హస్తోచ్ఛ్రయసమం తలమ్. ౫౬

ద్వితలం వా ప్రకుర్వీత తాలం సమ్యక్ ప్రకల్పయేత్
శైలజం దారుసారం వా స్తంభమాహృత్య యత్నతః. ౫౭

వృత్తం వా చతురశ్రం వా ఋజుం వక్రవివర్జితమ్
స్తంభానాం వింశతిం గృహ్య బాహ్యస్తంభం ప్రగృహ్య చ. ౫౮

తన్మధ్యే ద్వాదశస్తంభం పూర్వవత్కారయేద్బుధః
స్తంభాయామం యథాయోగం కృత్వా తత్ర విచక్షణః ౫౯

ద్వితాలఘనసంయుక్తం స్తంభమానేన స్వస్తికమ్
స్తలతోఽర్ధ్వే విభజ్యైవ సమం వందత్యప్రకల్పయేత్. ౬౦

తస్యామేవ తు స్తంభార్ధం పాదం సంస్థాప్య స్వస్తికమ్
దృఢం కృత్వా తదూర్ధ్వే తు స్తంభం సంస్థాప్య వై బుధః. ౬౧

ద్వ్యంగులం చ భవైర్వాఽథ వేదికాం కారయేద్బుధః
నానాలంకారసంయుక్తం నానాచిత్రసమన్వితమ్. ౬౨

ఉత్తరం తత్సమం కృత్వా బోధికే తు సుయోజయేత్
స్తంభాదూర్ధ్వం తు సంస్థాప్య తదూర్ధ్వే ప్రస్తరం న్యసేత్ ౬౩

అభ్యన్తరోత్తరాదూర్ధ్వేఽబిష్టకాఽధానపాదయోః
బాలోత్తరం యథాయోగ్యం స్థాపయేత్సుదృఢం క్రమాత్. ౬౪

తచ్ఛిల్పోక్తే యథామార్గం యోగ్యం తత్పద్మముచ్ఛ్రియమ్
ఏవంలక్షణసంయుక్తం దర్శనీయం చ కారయేత్. ౬౫

యజమానేచ్ఛయా తత్తన్మండపేన సహైవ తు
షోడశస్తంభసంయుక్తం ద్వాదశస్తంభమేవ వా. ౬౬

భక్తియుక్తం ప్రకల్ప్యైవ ప్రపాం యుక్త్యైవ కారయేత్
అపరే ద్వారసంయుక్తం పూర్వవత్ స్తంభమేవ వా. ౬౭

కవాటం తత్ర వా కుర్యాచ్ఛేషం యుక్త్యైవ కారయేత్
శిల్పశాస్త్రోక్తమార్గేణ శిల్పిభిః కారయేద్బుధః. ౬౮

మంటపస్య సమాప్తౌ తు అంకురానర్పయేత్క్రమాత్
శుద్ధ్యర్థం వాస్తుహోమం చ పుణ్యాహం చైవ కారయేత్ ౬౯

బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాత్తద్దేశముపలక్షయేత్
చరోదయే చ నక్షత్రే స్థిరరాశిం ప్రగృహ్య చ. ౭౦

మండపస్య తు మధ్యే వై ధాన్యపీఠాని కల్పయేత్
ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ కుంభన్యాసాది కారయేత్. ౭౧

పశ్చిమే గార్హపత్యాగ్నావాఘారం జుహుయాత్క్రమాత్
హోతా హస్తక్రమేణైవ హస్తాత్రం తత్ర ప్రశంసయేత్. ౭౨

తత్తద్దేవస్య చావాహ్య జుష్టాకారం హుతం చరేత్
శ్రీసూక్తం వైష్ణవం చైవ వైష్ణవం చైకవింశతిః. ౭౩

ఇంద్రాదిలోకపాలానాం ప్రత్యేకం జుహుయాత్క్రమాత్
తత్తత్స్థానే తు కూర్చే వా స్థండిలే వా సమర్చయేత్. ౭౪
ప్రభూతం తు నివేద్యైవ ద్రోణం ద్రోణార్ధమేవ వా
ఆచార్యస్యార్చకాదీనాం దక్షిణాం చ దదేత్క్రమాత్. ౭౫
సౌవర్ణైరుత్పలైః పుష్పైరలంకుర్యాత్ప్రపాం తతః
పద్మైర్వా కుముదైర్వాఽథ పుష్పైరన్యైస్స్వశక్తితః. ౭౬
దేవదేవమలంకృత్య వస్త్రమాల్యాదిభిః పునః
ప్రపాం సంయోజ్య దేవేశం ధ్యానేనైవ తు సన్నయేత్. ౭౭
దేవేశం స్థాపయేత్తత్ర పాద్యాద్యైరర్చయేత్క్రమాత్
మహాహవిః ప్రభూతం వా యథాశక్తి నివేదయేత్. ౭౮
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణులోకే మహీయతే. ౭౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే వింశోఽధ్యాయః.

అథైకవింశోఽధ్యాయః.

విశేషార్చనమ్

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి విష్ణుపంచదినాని చ
శ్రవణం ద్వాదశీ శుక్లే కృష్ణే చార్ద్రే చ ద్వాదశీ. ౧
పూర్ణిమా చాఽప్యమావాస్యా పంచైతాని దినాని వై
పూర్వోక్తేన విధానేన అంకురానర్పయేత్క్రమాత్. ౨
బద్ధ్వా ప్రతిసరం తత్ర పూర్వరాత్రౌ తు శాయయేత్

ప్రాతస్సన్ధ్యార్చనాన్తే తు స్నాపనోక్తక్రమేణ వై. ౩

సమభ్యర్చ్య నివేద్యైవ పూర్వస్థానే నివేశయేత్
మార్గశీర్షాఖ్యమాసే తు పూర్వపక్షే విశేషతః. ౪

ప్రాతస్సన్ధ్యావసానే తు పూర్వమాస్థానమండపే
సంస్థాప్య చతురో వేదాన్ క్రమేణాధ్యాపయేత్సదా. ౫

పూజయేద్దేవదేవేశం సప్తవింశతివిగ్రహైః
ఏకాదశీముపోష్యైవ మహాపాతకనాశినీమ్. ౬

తతః ప్రభాతే ద్వాదశ్యాం స్నాత్వా స్నానవిధానతః
మృణ్మయాని తు భాండాని పురాణాని పరిత్యజేత్. ౭

మృత్పసిక్తోపలేపాద్యైశ్శోధయిత్వా యథార్హకమ్
స్నాపనోక్తక్రమేణైవ స్నాపయిత్వా యథావిధి. ౮

ఆసనాదభిరభ్యర్చ్య పాయసం చ నివేదయేత్
పానీయాచమనం దత్వా ముఖవాసం తతః పరమ్. ౯

పురుషసూక్తేన సంస్తూయ గ్రామం చైవ ప్రదక్షిణమ్
ధామప్రదక్షిణం కృత్వా జీవస్థానే నివేశయేత్. ౧౦

సంవత్సరేఽర్చనే హీనే నిత్యనైమిత్తికాదిషు
తత్సర్వం పూర్ణమిత్యాహుర్ద్వాదశీపూజనే కృతే. ౧౧

పౌషే తు పూర్ణిమాయాం వై విష్ణుపంచదినోక్తవత్
అర్చయిత్వా తు దేవేశం గవ్యం క్షీరం నివేదయేత్. ౧౨
సోఽపి సంవత్సరఫలం లభతే నాఽత్ర సంశయః.

మాఘమాసే పునర్వసౌ రాఘవోఽజాయత స్వయమ్, ౧౩
తత్ర స్తస్యామహోష్యైవ రామం వా విష్ణుమేవ వా
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా స్నాపయిత్వా నివేదయేత్. ౧౪

తిలపద్మవిధిం వక్ష్యే శ్రుణుధ్వం మునిపుంగవాః
మాఘమాసే తు పంచమ్యాం పూర్వపక్షే విశేషతః. ౧౫

పూర్వరాత్రౌ తు దేవేశమర్చయిత్వా యథావిధి
హవీంష్యపి నివేద్యైవ బద్ధ్వా ప్రతిసరం పునః. ౧౬

పూర్వవచ్ఛాయయిత్వైవ రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్
ప్రభాతే దేవముద్ధాప్య కలశైస్స్నాపయేత్పునః ౧౭

మండపం వాఽథ కూటం వా ప్రపాం వాఽథ యథోదితమ్
గోమయేనోపలిప్యైవ పంచవర్ణైరలంకృతమ్. ౧౮

తస్మిన్ సంస్థాప్య దేవేశం ప్రణమ్యైవాఽనుమాన్య చ
ప్రముఖే ధాన్యరాశౌ తు ద్విహస్తాయతవిస్తృతే. ౧౯

కృష్ణాజినం సమాస్తీర్య నవవస్త్రైస్సమాస్తరేత్
తదూర్ధ్వే తు వికీర్యైవ షడ్ద్రోణం తిలమేవ హి. ౨౦

ద్రోణత్రయం ద్వయం వాఽపి మండలాకారవత్తథా
అష్టభిశ్ఛదలైర్యుక్తం తిలపద్మం సమాలిఖేత్. ౨౧

త్రిణిష్కేన తదర్ధేన నిష్కమాత్రేణ వా పునః
స్వర్ణపద్మం చ కృత్వా తు తిలపద్మే తు విన్యసేత్ ౨౨

ఆఢకైశ్శాలిధాన్యైశ్చ పూర్ణపాత్రాణి షోడశ

ఇంద్రాదీశానపర్యన్తం శాలిరాశ్యుపరి న్యసేత్. ౨౩
అష్టకం తైలమాహృత్య తదర్ధం చ ఘృతం తథా
పశ్చిమే దధి సన్న్యస్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ. ౨౪
ఆత్మసూక్తం చ జప్త్వా తు పూజయేదష్టవిగ్రహైః
ప్రణమ్య దేవదేవాయ పద్మమధ్యే తు పూర్వవత్. ౨౫
ప్రాచ్యాది పురుషాదీంశ్చ చతుర్మూర్తిభిరాహ్వయేత్
ఏకాదశోపచారైశ్చ పూజయిత్వా యథార్హకమ్. ౨౬
ఇంద్రాద్యైశాన్తమావాహ్య దిగ్దేవానర్చయేత్తతః
(అతో దేవా'దిసంయుక్తం విష్ణుసూక్తం జపేన్నరః. ౨౭
బింబే దేవం సమారోప్య చాన్యానుద్వాసయేత్క్రమాత్
యజమానోఽథ తత్కాలే దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్. ౨౮
విష్ణుభక్తియుతం శాస్త్రం దయాద్యాత్మగుణైర్యుతమ్
వేదపారాయణపరం సర్వావయవసంయుతమ్. ౨౯
విప్రమాహూయ తత్కాలే దేవస్య నియతోఽగ్రతః
ధ్యాత్వా దేవేశమాచార్యో దేవదేవస్య సన్నిధౌ. ౩౦
తిలపద్మం దదేత్తస్మై సర్వలోకహితాయ వై
స్తోత్రైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ స్తుత్వా దేవం సమర్చయేత్. ౩౧
దేవం యానే సమారోప్య సర్వాలంకారసంయుతమ్
దేవాలయం పరీత్యైవ జీవస్థానే నివేశయేత్, ౩౨
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణవే పరమాత్మనే
సర్వాన్ కామానవాప్నోతి వైష్ణవం లోకమశ్నుతే. ౩౩

ఫాల్గునే మాసి ఫల్గున్యాం శ్రియా సార్ధం జనార్దనమ్

స్నాపయిత్వోత్సవం కృత్వా సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్. ౩౪

చైత్రే మాసి తథా చైత్ర్యాం కుర్యాద్దమనకోత్సవమ్.
పూర్వస్మిన్నేవ దివసే రాత్రిపూజావసానకే. ౩౫
బద్ధ్వా ప్రతిసరం తత్ర దేవేశాయ నివేదయేత్
వసన్తం కామమభ్యర్చ్య పాయసాన్నం నివేదయేత్. ౩౬
దేవేశస్య దక్షిణే పార్శ్వే మాలాం దమనకీం న్యసేత్
ప్రభాతే దేవముద్ధాప్య స్నాపయిత్వాఽర్చయే త్తథా ౩౭
దేవస్య పుష్పమన్త్రాభ్యాం దద్యాద్భక్తిసమన్వితమ్
సర్వేషాం పరివారాణాం దద్యాత్తన్మన్త్రమూర్తిభిః. ౩౮
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా సంస్థాప్యాస్థానమండపే
సమభ్యర్చ్య నివేద్యైవ ముఖవాసం దదే త్తతః. ౩౯

వైశాఖ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వై స్నాపయిత్వా సమర్చయేత్

జ్యేష్ఠే తు స్నాపయేద్దేవం నవవస్త్రం ప్రదాపయేత్. ౪౦
సోఽపి సంవత్సరఫలం ప్రాప్నుయాద్దేవ మానవః

అర్ఘ్యదానం ప్రశస్తం స్యాద్దేవస్యాషాఢమాసకే. ౪౧

శ్రావణే మాసి నక్షత్రే శ్రావణే తు విశేషతః
ఉత్సవస్నపనాదీని పూర్వవత్కారయేద్బుధః ౪౨

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి జయన్త్యుత్సవలక్షణమ్
జయన్తీ శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షేఽష్టమీ శుభా. ౪౩
రోహిణీసహితా జ్ఞేయా సర్వపాపహరా తిథిః
తస్యాం జాతో జగన్నాథో జగత్పాలనకాంక్షయా ౪౪
చన్ద్రోదయకాలే తు మధ్యరాత్రౌ స్వలీలయా
తస్మిన్వై దివసే కృష్ణమర్చయిత్వా ప్రయత్నతః. ౪౫
ఉత్సవం కారయేద్యస్తు విష్ణోస్సాలోక్యతాం వ్రజేత్
అష్టమీ రోహిణీయుక్తా రహితా వా విచక్షణైః. ౪౬
అవిద్ధైవ సదా గ్రాహ్యా సప్తమ్యా సర్వదా తిథిః
ఆదిత్యోదయవేలాయాం కలామాత్రాఽష్టమీ యది. ౪౭
సా తిథిస్సకలా జ్ఞేయా నిశీథవ్యాపినీ భవేత్
నాగవిద్ధా యథా నందా వర్జితా శ్రవణాఽన్వితా. ౪౮
తథాష్టమీం పూర్వవిద్ధాం సర్క్షాం వాపి పరిత్యజేత్
అవిద్ధైవాఽష్టమీ గ్రాహ్యా తాం సుపుణ్యాముపావసేత్. ౪౯
రోహిణీసహితా కృష్ణా మాసి భాద్రపదేఽష్టమీ
అర్ధరాత్రాదధశ్చోర్ధ్వం కలయా వాపి పూర్వవత్. ౫౦
జయన్తీ నామ సా ప్రోక్తా సర్వపాపప్రణాశినీ

తస్మాత్తు దివసాత్పూర్వం నవమే వాఽథ సప్తమే. ౫౧
పంచమే వా త్ర్యహే ఽవాపి విధినా చాంకురార్పణమ్
పూర్వేద్యురేవ శర్వర్యాం రాత్రిపూజావసానకే. ౫౨
బద్ధ్వా ప్రతిసరం తత్ర శయనే శాయయేద్ధరిమ్
తస్యాం తిథావర్ధరాత్రౌ కృష్ణమేవం విశేషతః. ౫౩

పుష్పాంజలిం తతః కుర్యాచ్ఛ్రియా యుక్తో జనార్దనః
భూమిభారాపహారాయ లోకే జాతో జగత్పతిః ౫౪

ఇతి సంచింతయేద్దేవం వైష్ణవం మంత్రముచ్చరన్
సర్వాలంకారసంయుక్తం మండపం చ ప్రదక్షిణమ్. ౫౫

పురస్తాన్మధ్యమే వాపి చాస్థానే వాప్యలంకృతే
తన్మధ్యే విష్టరే స్థాప్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౫౬

తైలం హారిద్రచూర్ణం చ కలశాన్ సంప్రపూర్య చ
స్థండిలే విన్యసేత్తత్ర దేవదేవం సమర్చయేత్. ౫౭

తైలేనాఽభ్యంజనం కృత్వా చూర్ణేనోద్వర్తనం చరేత్
నాదేయం గంధతోయం చ పుష్పోదం చాక్షతోదకమ్. ౫౮

కుశోదకం తు సంభృత్య కలశాన్ పంచ విన్యసేత్
'అతో దేవా'దిభిర్మంత్రైః స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్. ౫౯

పాద్యాద్యర్ఘ్యాంతమభ్యర్చ్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ
'హిరణ్యగర్భ' ఇత్యుక్త్వా గవాం క్షీరం నివేదయేత్. ౬౦

ముఖవాసం చ దత్త్వైవ ప్రణామం చ తతశ్చరేత్
నివేదితం తు తత్ క్షీరం వంధ్యాపుత్రప్రదం భవేత్. ౬౧

పీత్వా ప్రసూతే పుత్రం చ ఆయుష్మంతం బలాన్వితమ్
నీత్వా ఘృతం చ తైలం చ ముఖవాసయుతం తథా. ౬౨

దేవస్య దర్శయిత్వా తు బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదీయతామ్
దేవదేవమలంకృత్య భక్తానామాత్తచేతసామ్. ౬౩

యథా వై యజమానస్య తథా ప్రియకరం బుధైః
సర్వవాద్యసమాయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్. ౬౪

గ్రామం వాఽప్యాలయం వాపి ప్రదక్షిణమథాచరేత్
ఆలయం సంప్రవిశ్యైవ కలశైః స్నాపయేద్బుధః. ౬౫

ఆచార్యదక్షిణాం దత్వా సోదకం దేవసన్నిధౌ
ప్రభూతం తు నివేద్యైవ ముఖవాసం దదేత్పునః, ౬౬

ఏవమేవం తథా కుర్యాదుత్సవం ప్రతివత్సరమ్
భుక్తిముక్తిప్రదమిదమృషిభిః పరికీర్తితమ్. ౬౭

అపరేఽథ దినే వాఽపి కారయేదుత్సవం బుధః
యద్యన్మన్త్రక్రియాలోపో వైష్ణవైర్జ్ఞాయతే తిథౌ. ౬౮

ఏకస్మిన్ వత్సరే హీనే దేవదేవం ప్రణమ్య చ
స్నపనం పంచవింశద్భిః కలశైశ్శుద్ధమానసైః ౬౯

శాన్తిహోమం చ హుత్వా తు పుణ్యాహమపి వాచయేత్
ఉత్సవం ద్విగుణం కుర్యాద్దక్షిణాం చ స్వశక్తితః. ౭౦

శ్రావణే ద్వాదశీయోగే మాసి భాద్రపదే తథా
సంవత్సరార్చాదోషస్య శాన్త్యర్థం కేశవస్య తు. ౭౧

అస్మిన్ మాసే విశేషేణ పవిత్రారోపణం హరేః
సర్వదోషోపశమనం సర్వకామాభివృద్ధిదమ్, ౭౨

మాసేఽస్మిన్నారభేత్తైవ శ్రవణవ్రతముత్తమమ్
త్రిభిర్వర్షైస్త్రిభిర్మాసైరుపోష్య చ మహత్ఫలమ్. ౭౩

ఆశ్వయుజమాసే చాశ్వర్క్షే దేవేశం స్నాపయేత్తతః
అర్ఘ్యదానం ప్రశస్తం స్యాద్దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః. ౭౪

అథాఽతః కృత్తికాదీపదానలక్షణముచ్యతే
కార్తిక్యాం పూర్ణిమాయాన్తు యద్వృక్షస్తు ప్రవర్తతే. ౭౫

తద్వృక్షం దీపవృక్షం స్యాత్కాలాపేక్షా న విద్యతే
రవ్యస్తమయవేలాయాం దీపారోపణమాచరేత్. ౭౬

దేవస్య సన్నిధౌ స్తంభే దేవాలయసమోచ్ఛ్రయే
అధికే వా మహాదీపం మహాస్నేహం ప్రకల్పయేత్. ౭౭

త్రిపాదం వా తదర్ధం వా దీపదండం సమాహరేత్
వేణుం వా క్రముకం వాఽపి తాళం వా నాళికేరకమ్. ౭౮

మధూకం తింత్రిణీకం చేత్యన్యైస్సారద్రుమైస్తథా
శతాష్టదీపసంయుక్తముత్తమోత్తమముచ్యతే. ౭౯

ఉత్తమే మధ్యమం దీపం శతసంఖ్యాక్రమం విదుః
ఉత్తమాధమదీపం స్యాన్నవతిర్ద్వ్యధికా తథా. ౮౦

మధ్యమోత్తమముక్తం స్యాదశీతిశ్చతురస్తథా
మధ్యమే మధ్యమం చైవ షట్సప్తతిరథోచ్యతే. ౮౧

మధ్యమాధమదీపస్తు అష్టషష్టిరితి స్మృతమ్
అధమోత్తమదీపస్తు షష్టిసంఖ్యాం వదన్తి హి. ౮౨

ద్విపంచాశత్ప్రదీపాంశ్చ కుర్యాదధమమధ్యమే
అధమాధమమేవేదం చత్వారింశత్ప్రదీపకమ్. ౮౩

అశక్తానాం యథాశక్తి దీపం తత్రైవ యోజయేత్
దండే తు సుషిరే యోజ్యం చతుర్దిక్షు క్రమేణ వై ౮౪

భూతపీఠస్య పూర్వే తు దీపస్థానం విధీయతే
'పద్మకోశప్రతీకాశ' ఇతి శ్రుత్యాముదాహృతమ్. ౮౫

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పద్మం కుర్యాత్సలక్షణమ్
విస్తారాయామతుల్యం స్యాచ్చతుస్తాలప్రమాణతః. ౮౬

గోలకాంగులముత్సేధం చతురశ్రం ప్రకల్పయేత్
తత్రైవ శాలిభిస్తిర్యక్పద్మమష్టదలాన్వితమ్. ౮౭

తన్మధ్యే తాలమాత్రేణ సమవృత్తం సకర్ణికమ్
ఏకాంగులసముత్సేధం తత్రైవోపరి తండులైః. ౮౮

సతి పద్మం సముత్ఫుల్లం నవవస్త్రం సమాస్తరేత్
పుష్పం తస్యోపరి న్యస్య కల్పయేత్పద్మమండలమ్. ౮౯

దలేష్వభ్యర్చ్య చ వసూన్ మధ్యే ధర్మం సమర్చయేత్
ఆలయాభిముఖే కుర్యాత్ప్రపాం చైవాతిసున్దరమ్. ౯౦

ఆస్థానమండపే వాఽపి కల్పయేత్పద్మమండలమ్
సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వా స్వశక్తితః. ౯౧

శరావం ప్రస్థసంపూర్ణం సమాహృత్య విచక్షణః
కించిత్కర్పూరసంయుక్తం పిచువర్తిసమన్వితమ్ ౯౨

గవ్యం ఘృతం సమాదాయ స్థాపయేత్పద్మమధ్యమే
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా నవవస్త్రోత్తరీయకః ౯౩

'శ్రియే జా'తేతి మంత్రేణ దీపస్యోద్దీపనం చరేత్
ప్రతీచ్యాం పద్మమధ్యే తు శ్రియం ధ్యాత్వా సమాహ్వయేత్.

ఏకాదశోపచారైశ్చ పూజయిత్వా సమాహితః
శ్రీదేవీం మనసా ధ్యాత్వా శ్రీసూక్తం చ సముచ్చరన్. ౯౫

దీపమాదాయ హస్తాభ్యామప్సరోభిర్విశేషతః
దీపాన్న్యాంత్సమాదాయ తోయధారాసమన్వితమ్. ౯౬

గేయధ్వనిసమాయుక్తం నృత్తవాద్యసమన్వితమ్
ప్రదక్షిణం తతః కృత్వా గర్భాగారం ప్రవేశయేత్. ౯౭

దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే స్థాపయేన్మన్త్రవిత్తమః
దేవదేవం సమానీయ మండలే స్థాప్య చాఽత్వరః. ౯౮

కుర్యాద్దశోపచారాంశ్చ సమభ్యర్చ్య విధానతః
'శ్రియే జా' తేతి మన్త్రేణ దీపానుద్దీపయేద్బుధః. ౯౯

గర్భగేహే చ సోపానే ప్రాసాదే ముఖమండపే
ప్రాసాదశిఖరే వాఽపి గ్రీవాయాం చరణేఽపి చ, ౧౦౦

ప్రాకారేషు చ సర్వత్ర తథైవ స్నపనాలయే
పుష్పసంచయదేశే చ ద్వారే చాస్థానమండపే. ౧౦౧

అన్యేష్వపి చ సర్వత్ర దీపానుద్దీపయేత్క్రమాత్
కార్పాసతూలం సంబధ్య శరావేషు ఘృతేన వై. ౧౦౨

ఘారోక్తేనైవ మన్త్రేణ చోద్దీపనమథాచరేత్
నృత్తగేయాదివాద్యైశ్చ ఘోషం కృత్వా ప్రయత్నతః. ౧౦౩

తచ్ఛరావస్థదీపం చ బలిపీఠస్య పశ్చిమే
అధిదేవం సమారాధ్య నిక్షిపేద్దీపమండపే ౧౦౪

'శుభ్రాజ్యోతి'రితి ప్రోచ్య దండాగ్రేఽన్యాంశ్చ నిక్షిపేత్
నివేద్య బహుధా దేవం పృథుకాదీన్విశేషతః. ౧౦౫

భక్ష్యాణి గుడమిశ్రాణి ప్రభూతం చ మహాహవిః
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా సర్వాలంకారసంయుతమ్ ౧౦౬

పునర్దేవం సమాదాయ జీవస్థానే నివేశయేత్
సోఽపి సంవత్సరఫలం ప్రాప్య గచ్ఛేత్పరం పదమ్. ౧౦౭

గ్రహణారాధనమ్

అథాఽతస్సంప్రవక్ష్యామి సూర్యసోమోపరాగయోః
అర్చనాదివిధిం సమ్యక్ దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః. ౧౦౮

సూర్యగ్రహే చతుర్యామం త్రియామం తు విధుగ్రహే
నాఽశ్నన్తి హవ్యకవ్యాని దేవతాః పితరస్తథా. ౧౦౯

ఆలయే తు హరేః పూజాం న త్యజన్తి మహర్షయః
హవిర్నివేదనం హిత్వా పూజాం సర్వాం సమాచరేత్. ౧౧౦

గ్రహణే వర్తమానే తు స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్
కోటియజ్ఞఫలం ప్రాప్య బ్రహ్మలోకే మహీయతే. ౧౧౧

గ్రస్తాఽస్తగ్రహణే కుర్యాత్స్నపనం తు పరేఽహని.
తథా గ్రస్తోదయే కుర్యాదితి శాతాతపోఽబ్రవీత్. ౧౧౨

సర్వథా వర్తమానే తు గ్రహణే స్నపనం చరేత్
గ్రహాణాం [illegible]మో హస్తిచ్ఛాయా చ విషువాదికమ్. ౧౧౩

యుగాదిరేవ మాద్యాస్తు పుణ్యకాలాః ప్రకీర్తితాః
నిషేధః కథితః ప్రాజ్ఞైర్హవిర్దానవదుత్సవే ౧౧౪

నిత్యార్చనం చోత్సవం చ స్నపనాత్పూర్వమాచరేత్
స్నాపయిత్వా హృషీకేశం హవిర్దానం ప్రశస్యతే. ౧౧౫

వాస్తుశుద్ధిం సదా కుర్యాద్గ్రహణే చన్ద్రసూర్యయోః
పురాణాని చ భాండాని త్యక్త్వాన్యాని సమాహరేత్. ౧౧౬

కుశాగ్రాణాం సముత్క్షేపాద్వాససాం శుద్ధిరిష్యతే.
అపక్వానాం చ వస్తూనాం న పక్వం పరిగృహ్ణతే. ౧౧౭

అదృశ్యముపరాగన్తు నోపరాగం ప్రచక్షతే.

దీక్షితస్య తథాఽన్యస్య స్నానం స్యాత్స్పర్శమోక్షయోః ౧౧౮

యావానాద్యన్తకాలస్స్యాత్తావతా కీర్తయేద్ధరిమ్
మానసీ జపాదికం కుర్యాదూర్ధ్వపుండ్రధరశ్శుచిః. ౧౧౯

సప్తవాతాహతం వస్త్రమార్ద్రం ధృత్వా న దోషభాక్
గ్రహణే భగవత్సేవా సర్వాఽశుభవినాశినీ. ౧౨౦

దద్యాద్దానాని శక్త్యా వై సకామో హరిమన్దిరే
తదనన్తం భవేత్సాక్షీ యతోఽనన్తో హరిస్స్వయమ్ ౧౨౧

ప్రభూతం తు నివేద్యాఽథ భుంజీయాత్తదనన్తరమ్
రాత్రౌ శ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత గ్రహణే తన్న దోషకృత్. ౧౨౨

దూషితే తూక్తకాలే తు తస్యాఽపగమ ఏవ చ
విపరీతే మహాన్ దోష ఇతి శాస్త్రవిదో విదుః ౧౨౩

న నిశీథాత్పరం శ్రాద్ధమాపత్స్వపి విధీయతే
స్నానమాశౌచినాం నిత్యం తేఽపి దానం చ కుర్వ ౧౨౪

న జపో న తపస్తేషామశుద్ధా మోక్షణే పునః
యదా రాశ్యన్తరం రాశేః కాలే సంక్రమతే రవిః. ౧౨౫

తదా తు పుణ్యకాలస్స్యాత్స్నపనాద్యత్ర కారయేత్.
కటకే వింశతిః పూర్వం మకరే వింశతిః పరే ౧౨౬

పుణ్యాస్తు ఘటికాః ప్రోక్తాస్తత్ర గ్రహణవచ్చరేత్.
యదాఽస్తమయవేలాయాం సంధ్యాయాం సంక్రమో రవేః ౧౨౭

పూర్వేఽహ్ని పుణ్యకాలస్స్యాదపరాహ్ణాత్పరస్స్మృతః
అర్ధాస్తమిత ఆదిత్యే తథా చాఽర్ధోదితే సతి ౧౨౮
పాశ్చాత్యపూర్వఘటికాస్తిస్రస్సంన్యాః ప్రకీర్తితాః.

ఉపరాగేఽపి కుర్యాద్వై ఉత్సవేఽవభృథం హరేః. ౧౨౯

విధుగ్రహే నిశాం సర్వామహోరాత్రం రవిగ్రహే
త్యజేచ్ఛుభే తదా కుర్యాన్నైవ దీపోత్సవం హరేః. ౧౩౦

పశ్చాచ్ఛీఘ్రాద్గ్రహణే దీపం దాస్యన్తి కేచన
అవిద్ధే పర్వణి ప్రోక్తం దీపదానం శుభావహమ్. ౧౩౧

గ్రహణేఽపి భవేద్దీపమవిద్ధా పూర్ణిమా న చేత్
అపర్వణ్యర్పితం దీపం హన్తి పుణ్యం పురాతనమ్. ౧౩౨

మాసర్క్షేష్వన్యపుణ్యర్క్షే విష్ణుపంచదినే తథా
అర్చనార్థాయ దేవస్య కాలో మధ్యాహ్న ఉచ్యతే. ౧౩౩

కామ్యే తు సుముహూర్తే స్యాత్పూజనం నాఽన్యథా చరేత్.

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఏకవింశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వావింశోఽధ్యాయః

స్నపనమ్

అథాఽతస్స్నపనాగారం ప్రముఖే చోత్తరే తథా
ఐశాన్యాం వా విశేషేణ ప్రపాం వా మండపన్తు వా. ౧

వితానోపరి సంవీతం లంబమానం పరిష్కృతమ్

* * *

స్తంభాంత్సంవేష్ట్య వస్త్రైశ్చ దుకూలైస్తాంతవైరపి. ౨

ముక్తాదామసమాయుక్తం పూర్ణకుంభసమన్వితమ్

సత్త్వం రజస్తమశ్చైవ ఐశ్వర్యం చాఽధిదైవతమ్ ౩

చతుర్వేదాదిమైర్మంత్రైస్తోరణాంస్థాపయేత్క్రమాత్
ఉభయోః పార్శ్వయోశ్చైవ కదళీక్రముకాన్వితమ్. ౪

పూర్వాన్తముత్తరాన్తం చ పట్టసూత్రం సంప్రసార్య చ
కల్పయేదాయతసమం పదానాం పంచ వింశతిమ్. ౫

మధ్యే బ్రాహ్మం పదం హిత్వా చర్యార్థం పరితోఽష్ట చ
పూర్వాది చత్వారి పదం ద్వారార్థం పరికల్పయేత్. ౬

శిష్టాంశ్చ ద్వాదశపదాన్ ద్రవ్యన్యాసార్థమాహరేత్
మధ్యే శ్వభ్రిస్తు కర్తవ్యమాపానవిధానతః. ౭

మధ్యే నిమ్నం చ కృత్వా తు తాలమాత్రప్రమాణతః
శ్వభ్రస్య మధ్యమే చైవ బిల్వజం ఫలకం న్యసేత్. ౮

తత్ప్రమాణాధికం పీఠం పరితశ్చతురంగులమ్
మధ్యే హిత్వా ప్రతిష్ఠాప్య ద్విపేదిసహితం క్రమాత్. ౯

తతః పావనమార్గేణ జలం గచ్ఛేదుదఙ్ముఖమ్
మండపాత్తు బహిస్స్థానే జలస్థానం తు ఖానయేత్. ౧౦

ఆచ్ఛాద్య కదలీపత్రైః పద్మపత్రైస్తథాపి వా
హారిద్రైశ్చాఽథ పత్రైర్వా పత్రైః క్రముకజైస్తు వా. ౧౧

అతో దేవాదిమంత్రేణ కుశదర్భాంస్తు శోధయేత్
యావచ్ఛ్వభ్రప్రమాణన్తు తావత్కృత్వా సమాహరేత్. ౧౨

హస్తమాత్రం తథాఽఽయామం ప్రోక్షణార్థం తు కూర్చకమ్
మార్జనార్థం తు కూర్చం చ షడంగులమితి స్మృతమ్. ౧౩

పంచభిర్వా త్రిభిర్వాఽథ ద్వాదశాఽంగులమాయతమ్

కలశార్థం తు కుర్వీత యథాకలశసంఖ్యయా. ౧౪

తండులైర్వ్రీహిభిశ్చైవ సతిలైశ్చ త్రివేదికమ్
వ్రీహ్యర్ధం తండులం ప్రోక్తం తదర్ధం చ తిలానపి. ౧౫

ఉత్తమం ద్రోణమిత్యుక్తం మధ్యమం తు తదర్ధకమ్
అధమం చాఽర్ధకం చైవ పంక్తిం కుర్యాద్విచక్షణః, ౧౬

సమ్యక్ దగ్ధ్వా తు కలశానభిన్నాంత్సంప్రగృహ్య చ
శరావాణాం ప్రమాణం తు కుడుబం సముదాహృతమ్. ౧౭

షట్ప్రస్థమాత్రం కరకం కుంభం తు ద్రోణమేవ చ
'దేవస్య' త్వేతి కలశాన్ కుంభాదీంత్సంప్రగృహ్య చ. ౧౮

యథాన్తరం తు తంతూనాం సంవేష్ట్య కలశానపి
పూర్వరాత్రౌ విశేషేణ దేవేశం సంప్రణమ్య చ. ౧౯

సమభ్యర్చ్య నివేద్యైవ ముఖవాసం దదేత్తతః
పూర్వోక్తేన విధానేన బద్ధ్వా ప్రతిసరం తతః. ౨౦

శయనం సోపధానం చ కారయిత్వా తు పూర్వవత్
శయనే శాయయేద్దేవముత్తరాచ్ఛాదనం చరేత్. ౨౧

నృత్తైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్క్రమాత్
తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మా యజమానయుతో గురుః. ౨౨

శ్వభ్రమధ్యే ప్రతిష్ఠాప్య కూర్చాంత్సమ్యఙ్న్యసేత్క్రమాత్
జయాదీనపి తత్రైవ చైంద్రాద్యైశాన్తమర్చయేత్. ౨౩

పంక్తిశమర్చయేత్పూర్వం నీలవారుణమధ్యమే
విష్వక్సేనం సమభ్యర్చ్య సోమేశానాఽన్తరేపి చ. ౨౪

లోకపాలాంత్సమభ్యర్చ్య ద్విగ్రహైర్దశభిస్త్రిభిః

ప్రాగ్ద్రవ్యాణి

నదీతీరే మృదం గృహ్యా సస్యక్షేత్రే తటాకకే. ౨౫

దర్భమూలే చ సంగృహ్య గజదన్తే తథైవ చ
గోశృంగే కర్కటావాసే వల్మీకస్య తు మధ్యమే. ౨౬

మహీం దేవీమనుజ్ఞాప్య తాశ్చాహృత్య పృథక్ పృథక్
ఆతపేనాఽథ సంశోష్య విశ్వామిత్రాన్ పరిహ్రసేత్ . ౨౭

శరావేషు మృదం చైవ పూరయిత్వా పృథక్ పృథక్
ఇంద్రాదీశానపర్యన్తం ప్రదక్షిణవశేన తు. ౨౮

'ఉదుత్య'మితి మన్త్రేణ ప్రథమం సన్న్యసేన్మృదః
మృదుపస్నానమేకం తు ఐశాన్యాం విన్యసేత్తదా. ౨౯

అశ్వత్థేన పలాశేన బిల్వేన ఖదిరేణ వా
కుర్యాదష్టాఽంగులోత్సేధం చతురశ్రం సమన్తతః. ౩౦

మూలం షడంగులం చాగ్రే త్ర్యంగులం సముదాహృతమ్
అనేన వా మృదా వాఽపి కుర్యాద్వై పర్వతాన్ క్రమాత్ . ౩౧

హిమవానూర్జవాన్వింధ్యో విదూరో వేదపర్వతః
మహేన్ద్రశ్చ పురశ్చన్ద్రశ్శతశృంగాశ్చ పర్వతాః. ౩౨

ఏషాం వర్ణస్తథైవోక్తః కుర్యాద్వర్ణేన సంయుతాన్
శ్వేతం పీతం చ కృష్ణం చ రక్తం వై శ్వేతమేవ చ. ౩౩

పీతం కృష్ణం చ రక్తం చ క్రమాద్వర్ణ ఉదాహృతః
ప్రాగాదీశాన్తమేతాంశ్చ 'ఇదం విష్ణు'రితి న్యసేత్. ౩౪

శైలానాం చాప్యుపస్నానమేకమైశాన్యగోచరమ్
శాలివ్రీహియవా ముద్గతిలమాష ప్రియంగవః. ౩౫

గోధూమశ్చణక స్తిలాశ్చ మసూరశ్చాఢకీ తథా
కుళుద్ధమాషకాశ్చైవ షష్టిర్నిష్పావ ఏవ చ. ౩౬

ఏతాన్యాహృత్య ధాన్యాని శరావేషు పృథక్ పృథక్
ప్రక్షిప్య తాంశ్చ సంపూర్ణాన్ క్రమాద్ద్వారే ద్వా న్యసేత్తథా. ౩౭

ఇంద్రాదీశానపర్యన్తం ‘శుక్ర న్త’ ఇతి మన్త్రతః
న్యసేదేకముపస్థానం ధాన్యానామగ్నిదిశ్యపి. ౩౮

శరావాణామలాభే తు కలశేషు పృథక్ పృథక్
‘సోమ ఓషధీనా’ముచ్చార్య పూర్వవచ్చాఽఙ్కురానపి. ౩౯

యమనీలాన్తరే చాఽపి శరావే తు సువిన్యసేత్
అంకురాణాముపస్థానమేకమత్రైవ విన్యసేత్. ౪౦

పర్వతార్థం సమం ప్రోక్తవృక్షైర్యత్నేన వా మృదా
మంగలాని ప్రకుర్యాచ్చ దారుపటాణ్యనుక్రమాత్. ౪౧

శ్రీవత్సం పూర్ణకుంభం చ భేరీమాదర్శనం తథా
మత్స్యయుగ్మాఽఙ్కుశం శంఖమావర్తమితి చాష్ట వై. ౪౨

శ్రీవత్సం తత్తు రుక్మాభం ఘటో రక్తాభ ఉచ్యతే
రక్తాం భేరీం సువర్ణాభం తస్య పార్శ్వేఽసితం? తథా. ౪౩

ఆదర్శనం చ శ్వేతం స్యాద్వృత్తం చన్ద్రవదిష్యతే
మత్స్యయుగ్మం తథా శ్వేతమూర్ధ్వాననమితీరితమ్. ౪౪

అంకుశస్య తు దండం చ రక్తం కృష్ణఘృణీయుతమ్
శంఖం శంఖనిభం ప్రోక్తం రక్తమావర్తమిష్యతే. ౪౫

సప్తాంగులసముత్సేధమేషాం పీఠం ద్విగోలకమ్
యథా వృక్షైస్తథా కుర్యాత్పంచవర్ణైర్మృదా తథా. ౪౬

ఏవం లక్షణముద్దిష్టం శేషం యుక్త్యా సమాచరేత్
ప్రదక్షిణక్రమేణైవ చైంద్రాదీశాన్తమర్చయేత్. ౪౭

దిక్ష్వష్టసు మహాదిక్షు తత్తద్ద్వారస్య దక్షిణే
'శం సా నియచ్ఛ'త్విత్యుక్త్వా మంగలాన్యత్ర విన్యసేత్ ౪౮

మంగలానాముపస్నానమైంద్రాద్యే చైకమేవ హి
ఏవం ప్రకరణం ప్రోక్తం కలశానాం ౪౯

* * *

ద్వాదశ ప్రధాన ద్రవ్యాణి

పంచగవ్యక్రమం వక్ష్యే దేవస్య స్నపనం ప్రతి
కపిలాయా వరం క్షీరం శ్వేతాయా దధి చోచ్యతే. ౫౦

రక్తవర్ణాఘృతం గ్రాహ్యం కృష్ణాయా గోశ్శకృద్భవేత్
మూత్రం తు నీలవర్ణాయాః పంచగవ్యమితి స్మృతమ్. ౫౧

ప్రస్థపాదం ఘృతం చైవ ద్విగుణం దధి సంయుతమ్
గృహీత్వా త్రిగుణం క్షీరం గోమయన్తు చతుర్గుణమ్. ౫౨

షడ్గుణం చైవ గోమూత్రం పంచగవ్యయుతం క్రమాత్
అపాతితం తు గోమూత్రం పతితం గోమయం భవేత్ ౫౩

ధారోష్ణం క్షీరమాదాయ సద్యస్తప్తం ఘృతం భవేత్
అశుక్తం దధి గృహ్ణీయాదేతత్సర్వత్ర లక్షణమ్ ౫౪

'గాంగేయం' మంత్రముచ్చార్య గోమూత్రం పూర్వమాహరేత్
తత్పరం తు శకృద్గ్రాహ్య'మీశాన'మితి మన్త్రతః. ౫౫

'హిరణ్యపాణి'మిత్యుక్త్వా పయ ఆదాయ నిక్షిపేత్
'ఇషే త్వే'తి దధి యుంజ్యాద్ఘృతం 'చాయస్త' ఇత్యపి. ౫౬

ఇత్యేవం పంచభిర్మన్త్రైః పంచగవ్యం సమాహరేత్
ఏతదాఢకపూర్ణస్తు కలశే దృశ్యతే పృథక్. ౫౭

సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం కాంస్యం మృణ్మయమేవ వా
ద్వాదశాఽంగులవిస్తారం షోడశాఽంగులనాహకమ్. ౫౮
ద్వ్యంగులం సంభవేత్కంఠం ముఖం పంచాఽంగుల భవేత్
పక్వబింబ ఫలాకారం ఖండస్ఫుటితవర్జితమ్. ౫౯
ఏవం కలశమాదాయ పంచగవ్యైః ప్రపూర్య చ
'రుద్రమన్య'మితి ప్రోచ్య న్యసేదీశానగోచరే. ౬౦

అథ కార్యఘృతేనైవ సంపూర్ణం కలశం తథా
'ఘృతప్రతీక' ఇత్యుక్త్వా ఇంద్రేశానాన్తరే న్యసేత్ ౬౧
కలశం మధుసంయుక్తం సుశుద్ధైః పూరితం తథా
'మధు వా'తేతి మంత్రేణ ఇంద్రాగ్న్యోరన్తరే న్యసేత్. ౬౨
స శుక్తం దధి గవ్యం చ? సంపూర్ణకలశం తథా
'దధి క్రావ్ణ్ణ' ఇత్యుక్త్వా ఆగ్నేయ్యాం దధి విన్యసేత్. ౬౩
సద్యో దుగ్ధం పయో గ్రాహ్య మక్షతైః పూరితస్తథా
'అణోరణీయా' నిత్యుక్త్వా యమాగ్న్యోర్మధ్యమే న్యసేత్. ౬౪
ఉశీరాగరుపర్ణైర్వా సంయుక్తం చన్దనేన వా
శుద్ధోదకేన సంగృహ్య కలశం పరిపూరితమ్. ౬౫
యమనీలాన్తరే తత్ర 'అప్సర'స్స్వితి విన్యసేత్
వ్రీహిమాషయవై ర్యుక్తం సర్షపం చాఽక్షతం విదుః. ౬౬
తూర్య ఘోషసమాయుక్తం మిశ్రితం చాక్షతోదకమ్
తత్రాఽక్షతోదకేనైవ సంపూర్ణం కలశం తతః. ౬౭

'ఇమా ఓషధయ' ఇత్యుక్త్వా న్యసేన్నైరృతేఽక్షతోదకమ్
కదలీమాతులుంగామ్ర పనసైర్నాళికేరకైః. ౧౮

ఆర్ద్రాదిభిః ఫలైశ్చాఽన్యైర్యథాలాభం సమాహృతైః
ఫలైరర్ధాంశసంయుక్తం శేషం తోయేన పూరితమ్. ౧౯

ఫలోదకమితి ప్రోక్తం కలశం సంప్రసాధితమ్
నీలవారుణయోర్మధ్యే 'సోమం రా'జేతి విన్యసేత్, ౨౦

కుశాగ్రైరథ వా దూర్వైరక్షతైశ్చ సమన్వితమ్
కుశోదకమితి ప్రోక్తం కలశం తేన పూరితమ్. ౨౧

వరుణోదానయోర్మధ్యే 'యతస్స్వ'మితి విన్యసేత్
వజ్రం నీలం ప్రవాలం చ శంఖజం శుక్తిజం తథా ౨౨

ఏతాని పంచరత్నాని తతో మరకతం తథా
వైడూర్యం పుష్యరాగం చ గోమేధకమితి క్రమాత్. ౨౩

రత్నోదకమితి ప్రోక్తం కలశం తేన పూరితమ్
వాయవ్యే సన్న్యసేద్విద్వా'నతో దేవాది'ముచ్చరన్ ౨౪

యథాలాభం తథా రత్నసువర్ణసహితం క్రమాత్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తయుతం జపేత్. ౨౫

తథాఽభిమన్త్రితం తోయం జపోదకమితి స్మృతమ్
కుబేరోదానయోర్మధ్యే 'బ్రహ్మ దేవానా'మితి న్యసేత్. ౨౬

ఫలాన్తే తు వితున్నాస్స్యురోషధ్యస్సముదాహృతాః
సర్వౌషధిసమాయుక్తం సర్వౌషధ్యుదకం భవేత్. ౨౭

తుర్యాంశేషు గృహీతం చ కలశం పూర్ణమంభసా
సోమేశానాన్తరే చైవ 'చిత్రం దేవానా'మితి న్యసేత్. ౨౮

ఏషాం ప్రత్యేకమేకం తు కలశం శుద్ధవారిణా
గృహీత్వా తమువస్నానం వామపార్శ్వే తు విన్యసేత్. ౭౯

ఉపస్నానే తు కలశాఽనతో 'దేవా'దినా న్యసేత్
ఏవం ప్రధానకలశాశ్చతుర్వింశతిరీరితాః. ౮౦

అనుద్రవ్యాణి

నంద్యావర్తం చ పద్మం చ తులసీ విష్ణుపర్ణికా
బిల్వం చ కరవీరం చ పద్మం కుముదమేవ చ. ౮౧

అష్టవై పుణ్యపుష్పాణి గ్రాహ్యాణి తు యథాక్రమమ్
దివా శుద్ధం తు బిల్వం చ కపిత్థం బిల్వవన్నిశి. ౮౨

కరవీరం దివా శుద్ధం నిశి సితం? తథా శుచి
శరావేషు సమాహృత్య పుష్పాణి తు పృథక్ పృథక్. ౮౩

'ఇమాస్సుమనస' ఇతి మన్త్రేణ యమనీలాన్తరే న్యసేత్
తస్యోపస్నానమేకన్తు తత్పార్శ్వే కలశం న్యసేత్. ౮౪

శ్రీవేష్టకం యవం ముద్గముశీరం చైవ రత్నకమ్
తథా మసూరం దమనం జాతీఫలయుతం తథా. ౮౫

లవంగం చ సమాహృత్య చూర్ణయిత్వా క్రమేణ వై
సమారాధ్యైవ తచ్చూర్ణం శరావేషు చ పూరయేత్. ౮౬

పంక్తిశాద్దక్షిణే చూర్ణం 'వన్దో న' ఇతి విన్యసేత్
ఏషామలాభే చూర్ణానాం గ్రాహ్యమేలాదిచూర్ణకమ్. ౮౭

ఉపస్నానం తు తత్పార్శ్వే త్వేకం వై కలశం న్యసేత్
అశ్వత్థస్య మధూకస్య ఖదిరస్య వటస్య చ. ౮౮

వంజుళాసనయోశ్చాఽపి చిత్రవృక్షస్య చ త్వచః

హృత్వోల్లూఖలమధ్యే చ 'ఉదుత్య'మితి విన్యసేత్. ౮౯

ఉక్తచర్మణ్యలాభే తు అశ్వత్థస్య విధీయతే
కషాయం పరికల్ప్యైవ 'యే తే శత'మితి బ్రువన్. ౯౦

వరుణోదానయోర్మధ్యే కషాయకలశం న్యసేత్
ఉపస్నానం తు తత్పార్శ్వే ఏకం వై కలశం న్యసేత్. ౯౧

సింహీం చ నకులవ్యాఘ్రీసద్దాదిత్యం చ పుష్కరమ్
దూర్వా చ సహదేవీ చ పాఠా సాహ్వాయమేవ చ. ౯౨

ఏవం వనౌషధీర్గృహ్య సోమవాయ్వోస్తు మధ్యమే
ఉపస్నానం తు తత్పార్శ్వే ఏకం వై కలశం న్యసేత్. ౯౩

నదీతటాకకూపానాం పల్వలస్య చ వారిభిః
పృథక్సంపూర్య కలశాంశ్చతురస్తు సమాహరేత్. ౯౪

తస్మైకైకం కలశం పార్శ్వే ఉపస్నానం తు విన్యసేత్
హరేణుకం చ స్థౌణేయం పత్రం వ్యాఘ్రనఖం తథా. ౯౫

పర్ణాగరుం చ ధ్యామాకం కచోరం చేరువాలకమ్
మాంసీ జాతిఫలైలాంశ్చ లవంగం చన్దనం తథా. ౯౬

కర్పూరం చ బలోశీరస్థిరనారదమేవ చ ?
కుస్తుంబురుం తథాఽన్యాని సుగంధీని శుచీని చ. ౯౭

ప్రాణ్యంగం చ పురీషం చ వర్జయిత్వా సమాహరేత్
ఏతేషామపి యచ్చూర్ణం సూక్ష్మముత్పిష్య కల్పితమ్. ౯౮

సర్వగంధమితి ప్రోక్తం శరావేషు ప్రపూరయేత్
న్యసే'త్త్రాతార'మిత్యేవ యక్షరాజేశమధ్యమే. ౯౯

తత్తత్పార్శ్వే న్యసేత్తేషాముపస్నానం తథైవ చ

నవస్య స్నిగ్ధవర్ణస్య హారిద్రస్య ప్రకల్పయేత్, ౧౦౦

చూర్ణం తు కలశే క్షిప్త్వా సంపూర్ణం కలశం చరేత్
పంక్తిశస్యైవ పార్శ్వే తు 'సిపి వా'లీతి విన్యసేత్. ౧౦౧

తస్య పార్శ్వే న్యసేదేకముపస్నానన్తు పూర్వవత్
పాలాశదూర్వాపామార్గనన్ద్యావర్త్తదలాని చ. ౧౦౨

కరవీరస్య పత్రాణి కుశపత్రాణి చైవ హి
మూలగన్ధార్థమాహృత్య తస్య పార్శ్వే న్యసేద్బుధః ౧౦౩

శుద్ధోదకలశం స్థాప్యేదుపస్నానం చ పూర్వవత్
వస్త్రయుగ్మం నవం సూక్ష్మం కృతం కార్పాసతంతునా. ౧౦౪

ప్లోతార్థన్తు సమాహృత్య శుద్ధపాత్రే తు నిక్షిపేత్
విష్ణుగాయత్రియా స్థాప్య యక్షరాజేశమధ్యమే. ౧౦౫

ప్లోతపార్శ్వే న్యసేత్తాని 'బ్రహ్మజజ్ఞాన'మిత్యపి
జాతిం హింగులికం చైవ అంజనం చ మనశ్శిలామ్. ౧౦౬

గోరోచనం చ గిరికమితి ధాతూంస్సమాహరేత్
ఏతాని చూర్ణయిత్వా తు శరావేషు పృథక్ పృథక్. ౧౦౭

ప్రక్షిప్య 'జాతవే'దేతి న్యసేత్తత్రైవ పూర్వవత్
ఏకాదశానుకరణే కలశాంశ్చైవ పూరయేత్. ౧౦౮

అహతం చ సుసూక్ష్మం చ వస్త్రయుగ్మమఖండితమ్
వస్త్రం యజ్ఞోపవీతం చ పవిత్రం భూషణాదికమ్, ౧౦౯

ఏవమాదీని సంగృహ్య సోమేశానాన్తరే న్యసేత్
విన్యస్య కలశాంశ్చైవ తథా చూర్ణాన్ పృథక్ పృథక్. ౧౧౦

వస్త్రైరావేష్ట్య తాంస్సర్వాన్ పునః కూర్చాని నిక్షిపేత్

ఉత్తూర్చం వాఽప్యధః కూర్చం ప్రాగగ్రం వోదగగ్రకమ్. ౧౧౧

విన్యస్య తేషు కూర్చాని శరావైరపిధాయ చ
ప్రణమ్య దేవదేవేశం ద్రవ్యార్చనమథాఽఽరభేత్. ౧౧౨

తతశ్చర్యాపదాన్తేషు జయాద్యప్సరసోఽర్చయేత్
జయాం చ విజయాం విందాం నందకాం పుష్టికామపి. ౧౧౩

కుముద్వతీముత్పలకాం విశోకాం చ సమర్చయేత్
ప్రాగాదివేద్యాః పరితః పంక్త్యా పంక్తీశమర్చయేత్. ౧౧౪

విష్వక్సేనం తతః పశ్చాదింద్రాదీంశ్చ సమర్చయేత్

ద్రవ్యదేవార్చనమ్

మృద్దేవతా తు భూదేవీ పర్వతేశస్తు పావకః ౧౧౫

వాయుర్వై ధాన్యదేవస్స్యాద్గరుడోఽంకురదేవతా
మంగలాధిపతిశ్శక్రః పంచగవ్యాధిపశ్శివః. ౧౧౬

తథైవ విశ్వేదేవాశ్చ ఉపస్నానాధిదేవతాః
సామవేదో ఘృతేశస్స్యాదుపస్నానే తు వత్సరాః ౧౧౭

ఋగ్వేదో మధుదేవస్స్యాదుపస్నానే తు వాయవః
యజుర్వేదో దధీశోఽభూదుపస్నానే కపర్దినః ౧౧౮

క్షీరే త్వథర్వవేదశ్చ ఉపస్నానేఽశ్వినౌ తథా
గంధోదకే షడృతవో మరుతస్తదనన్తరే. ౧౧౯

అక్షతోదే విశ్వమూర్తిరుపస్నానే బృహస్పతిః
సోమః ఫలోదకేశస్స్యాదనన్తస్తదనన్తరే. ౧౨౦

కుశోదకే చ మునయ ఉపస్నానే తు తక్షకః
విష్ణూరత్నోదకేశస్స్యాద్గంధర్వాస్తదనన్తరే. ౧౨౧

మంత్రో రత్నోదకేశస్స్యాదుపస్థానే తు పుష్పజాః
సర్వౌషధ్యుదకే భానురుపస్థానేఽప్సరోగణాః ౧౨౨

పుణ్యపుష్పేషు ధాతారం చూర్ణేష్వప్యనపాయినమ్
వరుణః కషాయదేవస్స్యాత్తీర్థే చైవ జగద్భువః. ౧౨౩

వనౌషధీశో రుద్రోఽభూచ్ఛినీవాలీ హారిద్రకే
ఉపస్థానే తు రాకా స్యాత్సర్వగన్ధే శతక్రతుః. ౧౨౪

బ్రహ్మాణం మూలగన్ధే తు ప్లోతవస్త్రే పురన్దరమ్
ధాతుష్వపి చ దుర్గాం చ తత్తద్ద్రవ్యధరం స్మరేత్. ౧౨౫

త్రయోదశోపచారైశ్చ మూర్తిమన్త్రైరథాఽర్చయేత్
ఉపస్థానేషు చాఽన్యేషు వరుణం చ తథాఽర్చయేత్. ౧౨౬

ఆచార్యం పూజయిత్వా తు వస్త్రైరాభరణైస్తథా
శిష్యం చ పూజయేత్పశ్చాద్యజమానస్స్వశక్తితః. ౧౨౭

తతో గురుః ప్రసన్నాత్మా దేవేశం సంప్రణమ్య చ
అష్టోపచారైరభ్యర్చ్య స్నపనావసరం తతః. ౧౨౮

విజ్ఞాప్య హారయే సమ్యక్ పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్
'రక్షస్వ త్వ'మితి ప్రోచ్య ద్రవ్యదేవం ప్రణమ్య చ. ౧౨౯

శిష్యస్తు నమ్రకాయస్సన్నాచార్యాజ్ఞాం ప్రతీక్షతే
ఆజ్ఞాపయేద్గురుశ్శిష్యం 'హర స్వేద'మితి బ్రువన్. ౧౩౦

తత్తద్ద్రవ్యం సమాదాయ శిష్యస్తస్మై నివేదయేత్
అద్భిః ప్రోక్ష్య సమాదాయ తద్ద్రవ్యం గురురత్వరః. ౧౩౧

ప్రణవం తు సముచ్చార్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్
లలాటాన్తం సముద్ధృత్య దేవదేవం ప్రణమ్య చ. ౧౩౨

తద్గ్రీవేణ సకృత్త్రిర్వా దేవేశస్య ప్రదక్షిణమ్
తద్గ్రీవ్యనామ సంయోజ్య తన్మంత్రాన్తే తు కారయేత్. ౧౩౩

'అతో దేవా'దితిమంత్రేణ దేవదేవం ప్రణమ్య చ
విష్ణుం చ పురుషం సత్యమచ్యుతం చాఽనిరుద్ధకమ్. ౧౩౪

ఏవం మంత్రం సముచ్చార్య తత్ర కార్యం సమాచరేత్
క్రియాన్తే పాత్రమాదాయ పూర్వస్థానే నివేశయేత్. ౧౩౫

స్నపనప్రయోగః

'ఏకాక్షరేణ' మంత్రేణ ప్రోక్ష్య గృహ్య ప్రదక్షిణమ్
కూర్చేనాదాయ సంప్రావ్య మూర్ధ్ని వై స్నాపయేన్మృదా. ౧౩౬

'విశ్వే నిమగ్న' ఇత్యుక్త్వా సర్వతేన ప్రదక్షిణమ్
ధాన్యేన స్నాపయేచ్చైవ 'ప్రాణప్రసూతి'ముచ్చరన్. ౧౩౭

'వితత్య బాణ'మిత్యుక్త్వా అంకురైరేవ చాఽర్చయేత్
'త్వం యజ్ఞే'తి చ మంత్రేణ మంగళైశ్చ ప్రదక్షిణమ్. ౧౩౮

'వసోః పవిత్ర'మిత్యుక్త్వా పంచగవ్యాఽభిషేచనమ్
'వారీశ్చతస్ర' ఇత్యుక్త్వా సర్వోపస్నానమాచరేత్. ౧౩౯

'అగ్న ఆయాహి' మంత్రేణ ఘృతేనైవాఽభిషేచయేత్
'అగ్నిమీ'ళేతి మంత్రేణ మధునైవాఽభిషేచయేత్. ౧౪౦

దధ్నాఽభిషేచయేత్పశ్చా'దిషే త్వే'తి సముచ్చరన్
'శన్నో దేవీర'భీత్యుక్త్వా క్షీరేణైవాఽభిషేచయేత్. ౧౪౧

'అభి త్వా శూర' ఇత్యుక్త్వా స్నాపయేద్గంధవారిణా
'ఇమా ఓషధయ' ఇత్యుక్త్వా స్నాపయేదక్షతోదకైః. ౧౪౨

'జపర్ణ ద'త్వేతి చోచ్చార్య ఫలోదైశ్చాఽభిషేచయేత్

'చత్వారీ'తి చ మన్త్రేణ కుశోదైశ్చాఽభిషేచయేత్. ౧౪౩

'తత్పురుషా'యేతి మన్త్రేణ రత్నోదైశ్చాఽభిషేచయేత్
'పూతస్త'న్యేతి మన్త్రేణ జప్యోదైరభిషేచయేత్. ౧౪౪

'చత్వారి శృం'గేత్యుచ్చార్య సర్వౌషధ్యుదకైశ్చరేత్
'ధాతా విధా'తేత్యుచ్చార్య పుణ్యపుష్పైరథార్చయేత్. ౧౪౫

'ఋచో యజూంషి' మన్త్రేణ చూర్ణేన స్నాపయేద్గురుః
'స ఏష దేవ' ఉచ్చార్య ఉద్వర్తేత కషాయకైః. ౧౪౬

'స సర్వవేత్తా' మన్త్రేణ తీర్థోదైశ్చాఽభిషేచయేత్
'సామైశ్చ సాంగ' మిత్యుక్త్వా మార్జయేచ్చ వనౌషధీః ౧౪౭

హారిద్రచూర్ణైస్సంస్నాప్య 'అతో దేవా' ఇతి బ్రువన్
'త్వం స్త్రీ పుమా'నిత్యుచ్చార్య లేపయేత్సర్వగన్ధకైః ౧౪౮

స్నాపయేదుష్ణతోయేన 'ఆపో హి' ష్ఠేతి చోచ్చరన్
నిత్యస్నానోక్తమార్గేణ శుద్ధోదైరభిషేచయేత్. ౧౪౯

తత్తద్ద్రవ్యాభిషేకాన్తే స్నానవస్త్రం విసృజ్య చ
ధౌతం సమర్పయేచ్చైవ పూజయేదష్టవిగ్రహైః. ౧౫౦

'మిత్రస్సుపర్ణ' ఇత్యుక్త్వా ప్లోతేన పరిమృజ్య చ
వస్త్రైర్ద్వైస్సమలంకృత్య పూర్వోక్తేనైవ కారయేత్ ౧౫౧

'త్వం భూర్భువస్త్వం' మన్త్రేణ మూలగన్ధేన మార్జయేత్
'బుద్ధిమతా'మిత్యుచ్చార్య చాఽలంకుర్యాచ్చ ధాతుభిః. ౧౫౨

పాద్యమాచమనం దద్యాదాలయస్య ప్రదక్షిణమ్.
స్వస్తిసూక్తాదిసూక్తం చ జప్త్వా చైవాఽథ కారయేత్. ౧౫౩

అర్చాస్థానే తు సంస్థాప్య పూజయిత్వోక్తమార్గతః

మహాహవిః ప్రభూతం వా యథాశక్తి నివేదయేత్. ౧౫౪

నిష్కాధికం సువర్ణం చ సవత్సామపి గాం తథా
గురవే దక్షిణాం దద్యాత్స్నాపకానాం తథైవ చ. ౧౫౫

తత్రాన్యకర్మకర్తౄణాం యథాశక్త్యా చ దక్షిణామ్
దద్యాత్కర్మఫలం ప్రాప్య యజమానోఽథ భక్తిమాన్ ౧౫౬

స్నపనాయ త్వముద్దిష్టధాన్యద్రవ్యాఽంబరాణి చ
పాత్రాణి చ తథాన్యాని స్నపనాన్తే ధృతాని చ. ౧౫౭

నివేదయిత్వా గురవే ప్రణమేచ్చ ముహుర్ముహుః
ధ్రువార్చనా యది స్యాత్తు ప్రముఖే స్నపనం చరేత్. ౧౫౮

వితానస్తంభవేష్టాదిపూర్వవత్కారయేత్తతః
పంచహస్తాదిభేదేషు పంక్తిం కుర్యాద్విధానతః. ౧౫౯

మధ్యే కుంభం చ సన్న్యస్య అర్చయిత్వా చ పూర్వవత్
ధ్రువపీఠస్య పరితః కూర్చయుక్తం చతుర్దిశమ్. ౧౬౦

జయాదీనర్చయిత్వా తు మృదాదీన్ పూర్వవత్క్రమాత్
తత్పాత్రం సంప్రగృహ్యైవ పాణిభ్యాం తూళనం చరేత్ ౧౬౧

అథ వా పాత్రమాదాయ పూరయిత్వా తు సన్న్యసేత్
ద్రవ్యం ప్రతి విశేషేణ పూరయిత్వాఽర్చయేత్క్రమాత్. ౧౬౨

పాద్యం చాచమనం పుష్పం గంధం ధూపం తథైవ చ
దీపమర్ఘ్యం తథాచామమర్చయిత్వాఽష్టవిగ్రహైః. ౧౬౩

దేవదేవం నమస్కృత్య ప్రదక్షిణమథాఽచరేత్
దేవస్య పురతస్తిష్ఠేద్ద్రవ్యమాదాయ పాణినా. ౧౬౪

గోశృంగాగ్రం సముద్ధృత్య పూర్వోక్తవిధినా క్రమాత్

పునః ప్రదక్షిణం కృత్వా పూర్వస్థానే తు విన్యసేత్. ౧౬౫

ధ్రువేణాభ్యన్తరే చైవ బింబైరన్యైస్సహైవ తు
పూర్వముక్తం ధ్రువార్చా చేత్స్నపనం సమ్యగాచరేత్. ౧౬౬

యథోక్తేనైవ మార్గేణ యథావిధి సమర్చయేత్
చత్వారింశత్ ౧౬౭

గవ్యం శ్రుతం దధి మధు క్షీరం
స్యాదద్రిష్ణ తోయకమ్. ౧౬౮

జప్యం
ద్వాదశైతాః సమాహృత్య ౧౬౯

స్తు ఉపస్నానమేకం హారిద్ర
మధ్యమోత్తమమ్ ౧౭౦

ఉపస్నాన వి
మాధమం చైవ స్నపనం తు విధీయతే ౧౭౧

స్తథా కుర్యాత్కలశైస్తు చతుర్దశైః
౧౭౨

మధ్యమే మధ్యమం చైవ మధ్యమాధమ
విధీయతే. ౧౭౩

సప్తభిః కలశైః
మధ్యమం తేషాం షడ్భిః కల ౧౭౪
ధమ ముచ్యతే

చతుర్దశైః ౧౭౫

గవ్యం ఘృతం క్షీరమకు
పస్నానం తథైవ చ. ౧౭౬

ఏతై
దశైతా కలస్యాచేత్ ౧౭౭
పూర్వోక్తైనైవ
కలశస్య చేత్. ౧౭౮
దిత్యేవ
గవ్యైస్తు ఐంద్రే ఘృతమి ౧౭౯
మ్యేగన్ధోదకం తథా
ఫలో త్యాం వారుణ్యామక్షతోదకమ్ ౧౮౦
సౌమ్యే జప్యోదకం క్రమాత్
వ్యస్తు సప్తభిః కలశైః ౧౮౧
చ త్రిపటో ణస్థలం
సప్తభిః కలశో క్తవత్ ౧౮౨
ం సవకో మన్తు తత్ర వై
మ భశ్చ కుశాంభసా ౧౮౩
జప్యా ం విన్యసేత్
ఏవమేవం యేత్. ౧౮౪
దక్షిణాయనకాలే తు
ఉత్తరాయణకాలే తు పశ్చాత్ ౧౮౫
యే తు సంప్రాప్తే త
త్సార్యం దూపరాగేషు ౧౮౬
స్నపనం దేవదేవస్య కృత్వా త ౧౮౬౺

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ద్వావింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవచక్రమ్

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి పూర్వోద్దిష్టం సుదర్శనమ్
సుదర్శనస్య చోద్దిష్టం ప్రమాణం చ విశేషతః. ౧

మహాబేరస్య మానేన నవాంగులమితి స్మృతమ్
తస్య వృత్తం సముద్దిష్టమరాశ్చైవ తు త్ర్యంగులమ్. ౨

వృత్తం పట్టస్య విస్తారమేకాంగులముదాహృతమ్
తన్మధ్యే చారకూటం స్యాదేకాఽంగులముదాహృతమ్ ౩

అరా ద్వాదశ ఉద్దిష్టా ఏతచ్చక్రస్య వై తథా
అధమం మార్గమాలోక్య ప్రోక్తమేతత్ప్రమాణకమ్. ౪

తత్ర మధ్యం ప్రమాణన్తు వక్ష్యామి శ్రుణుతాదరాత్
మహాబేరస్య హస్తేన ద్వాదశాఽంగులముచ్యతే. ౫

తద్వృత్తం తస్య హస్తేన ద్వాదశాఽంగులముచ్యతే
వృత్తం తస్య సముద్దిష్టమారకూటం ద్వ్యయంగులమ్. ౬

వృత్తపట్టస్య విస్తారనేకాఽంగులముదాహృతమ్
అష్టౌ చ చతురంగుల్యాః దుద్దిష్టాశ్చ సమాసతః. ౭

అరాష్షోడశ ఉద్దిష్టాశ్చక్రస్యైవ తు మధ్యమే
కూర్మం వాఽప్యథ సింహం వా పద్మం వాఽప్యథ కారయేత్. ౮

అధస్తాద్యోగదండం చ ఏకాంగులముదాహృతమ్
ఉభయోః పాదయోశ్చైవ సింహేనైవ తు కారయేత్. ౯

ఆయసేనైవ వా కుర్యాద్దారుణా వా తథైవ చ
సర్వత్ర సుందరం కుర్యాత్సజాననః విధీయతే. ౧౦

ఏతల్లక్షణముద్దిష్టం చక్రస్యైవ ప్రమాణతః
మధూచ్ఛిష్టేన విధినా కుర్యాద్వై తత్ర తత్ర తు. ౧౧

విదధ్యాద్దేవ దేవస్య హేతి ప్రవరముత్తమమ్
ప్రమాణం చ తు సర్వత్ర తత్త్రిభాగం విశేషతః. ౧౨

స్థాపనాం మూర్తిమంత్రం చ చక్రస్య శ్రుణుతర్షయః

అథాఽతస్సంప్రవక్ష్యామి వైష్ణవం చక్రముత్తమమ్. ౧౩

త్రివిధం చక్రముద్దిష్టం బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా.
కాలచక్రం వీరచక్రం సహస్రవికచం క్రమాత్. ౧౪

కరోద్ధృతం వీరచక్రం దేవస్య ముఖమానతః
సర్వాజినాం సమూహస్త బజం ఖత్రియముస్తతః? ౧౫

దేవస్య ముఖమానం స్యాద్ద్వాదశాఽష్టారచిహ్నితమ్
జ్వాలాపంచకసంయుక్తం కరాగ్రే దక్షిణే చరేత్. ౧౬

మయం మహీమయం దివ్యమష్టారం ద్వాదశారకమ్
ఏభిర్మన్త్రైస్సమభ్యర్చ్య రక్షార్థం మోక్షశాన్తయే ౧౭

కాలచక్రం ప్రవక్ష్యామి ఔత్సవం సర్వశాన్తిదమ్
ధ్రువబేరముఖాయామం ద్విగుణాయామవిస్తృతమ్. ౧౮

వృత్తం చ షడ్గుణం ప్రోక్తం క్షుతాన్తం తత్సువృత్తకమ్
వృత్తస్య పట్టవిస్తారం త్రియంగులమితి స్మృతమ్. ౧౯

షడంగులసమాయామమారకూటం తు త్ర్యంగులమ్
యువా శారకరా జ్ఞేయా ఉభయత్ర ప్రవేశతా. ౨౦

ఆరకూటేఽథ సింహం వా మకరం వాఽథ పద్మకమ్
జ్వాలాత్రికం వా కర్తవ్యం జ్వాలాపంచకమేవ వా. ౨౧

శతాఽష్టారం వింశతిం వా ఉత్తమే సమ్యగాచరేత్
చతుష్పంచద్ద్విపంచాశన్మధ్యమే సముదాహృతమ్ ౨౨

ద్వాత్రింశద్వా చతుర్వింశదధమే సంప్రయోజయేత్
ఏవం స్యాత్తాలచక్రస్తు ఉత్సవార్థం ప్రకల్పయేత్. ౨౩

చక్రాధస్తాత్తథా నాలం ద్వాదశాఽంగులమాచరేత్
చక్రద్విగుణదండస్తు ఖదిరం చాఽసనం భవేత్. ౨౪

యాజ్ఞికైరథ వా వృక్షైః కారయేదత్ర శాసనమ్
షడంగులాయతవిస్తారాం ఫలకాం సంప్రకల్పయేత్. ౨౫

వృత్తం వా చతురశ్రం వా లంబదామసమాయుతమ్
త్రియంగులసముత్సేధం సంధయేత్తరికోపరి. ౨౬

తదధస్తాత్తు తాటిం చ కుంభలంబకసంయుతమ్
అష్టాఽంగులసముత్సేధం కారయేదితి శాసనమ్. ౨౭

అంతస్సుషిరసం కృత్వా? దండాగ్రే చాఽథ ఏవ వా
కూర్చదండేన సంయోజ్య ఫలకోఫలపద్మకమ్. ౨౮

లతాప్రస్తరం వాపి కారయేదితి శాసనమ్
పద్మం తు త్ర్యంగులాయామం విస్తారమధికాఽంగులమ్. ౨౯

పాలికోపరి సింహౌ ద్వావుభయోః పార్శ్వయోశ్చరేత్
చక్రం సంవహమానౌ తౌ యావత్తత్ర చ కారయేత్. ౩౦

తయోర్మానం సముద్దిష్టం పంచాఽంగులమితి స్మృతమ్
దండమధ్యేన కుర్యాత్తద్దండమూలే షడంగులమ్. ౩౧

పీఠం షడంగులోత్సేధం చతురంగులమేవ వా
వృత్తం వా చతురశ్రం వా సరోజదళకర్ణయుక్. ౩౨
షోడశాఽంగులమాయామం విస్తారం సంప్రకీర్తితమ్
కర్ణికామధ్యమే నాళమష్టాఽంగులసమాయుతమ్. ౩౩
నాళదండేన సంయోజ్య బంధయేదష్టబన్ధనైః
హారవత్సుదృఢం కుర్యాదవక్రమృజుసంయుతమ్. ౩౪
ఏవం కృత్వా యథామార్గేణ స్థాపనం సమ్యగాచరేత్

సహస్రవికచం చక్రం పురుషాకారమాచరేత్. ౩౫
రక్తాభం నీలవర్ణం చ నవతాలేన మానతః
ద్విభుజం ముకుటోద్బద్ధం చక్రిచూళినమాచరేత్. ౩౬
సుదర్శనం తథా చక్రం సహస్రవికచం తథా
అనపాయినమిత్యేవం మూర్తిమంత్రైస్సమర్చయేత్. ౩౭

శతధారం కాలచక్రం సర్వాసురవిమర్దనమ్
సర్వవిఘ్నహరం చేతి కాలచక్రం సమర్చయేత్. ౩౮

కాలచక్రం ప్రవక్ష్యామి సర్వాఽసురవినాశనమ్
షట్త్రింశదంగులం వాపి షట్పంచాశచ్ఛతాఽష్టకమ్. ౩౯
విస్తారాయామతో మానముత్తమాధమమధ్యమమ్
మానాఽంగులేన తద్గ్రాహ్యం తక్షకం వర్తులం భవేత్ ౪౦
సహస్రారా అష్టశతం త్రిశతం షష్టిమేవ వా
అరాః క్రమేణ సంయుక్తా ఉత్తమాఽధమమధ్యమాః. ౪౧

చతుర్వింశత్తథా జ్వాలాష్షోడశ ద్వాదశాఽథ వా
దశసప్తాంగులం పంచ వృత్తం పట్టస్య సాయుతమ్. ౪౨

చక్రప్రక్షేపాకం భాగం పీఠం పద్మకమాచరేత్
దండాదీని వినా తస్య పద్మం పీఠస్య యోజయేత్. ౪౩

ఏతదుక్తం మహాచ్చక్రం సర్వారిష్టవినాశనమ్

చక్రస్య స్థాపనం మార్గం ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః ౪౪
అంకురానర్పయిత్వా తు కారయేదక్షిమోచనమ్
తథాఽధివాసనం కృత్వా గవ్యానామధివాసనమ్ ౪౫

యాగశాలాం తథా కృత్వా భూషయేత్తోరణాన్వితామ్
శయ్యావేదిం చ తన్మధ్యే చాఽధ్యర్ధాయామవిస్తృతామ్. ౪౬

తత్తుర్యాంశోదయాం వేదిం కృత్వా తాం చతురశ్రికమ్
ప్రాచ్యామాహవనీయం చ కుండమాపాసనాగ్నివత్. ౪౭

ప్రాచ్యాం తు స్నానవేదిం చ కృత్వా చైవ విచక్షణః
అథాఽధివాసితం చక్రమాదావేవాభిషిచ్య చ. ౪౮

అగ్నిం సంసాధ్య పూర్వోక్తం కుంభం సంసాధయేత్పునః
చక్రస్యాఽభిముఖే కుంభం ధాన్యపీఠోపరి క్రమాత్. ౪౯

సన్న్యస్య తు గురుర్ధీమాన్ యదితం భావయేత్తథా
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా శాలాయాం స్థాపయేత్తథా. ౫౦

హృత్పద్మమధ్యే చక్రేశం ద్విభుజం ప్రాఽంజలీకృతమ్
రక్తాభం కృతివస్త్రాభం ధ్యాత్వా సమ్యక్ ప్రపూజ్య చ. ౫౧

తస్మాత్కుంభే సమావాహ్య పూర్వోక్తమభిపూజ్య చ
వేద్యాం సంస్నాప్య తచ్చక్రం కలశైః స్నాపయేత్తదా. ౫౨

సమలం కృత్వా వస్త్రాద్యైర్ధాన్యపీఠోపరి క్రమాత్
సస్యస్య కుంభం సంయుక్తం బద్ధ్వా ప్రతిసరం తతః. ౫౩

శాయయిత్వా తథా చక్రం హరాత్రిం సమ్యక్ ప్రశంస్య చ
చక్రాంగాన్యాయథాఽంగాని మూర్తిమంత్రాన్ ప్రచక్షతే. ౫౪

పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య వైష్ణవైర్మన్త్రసంయుతైః
భూమాంనవోఽగ్రే వద్ధ్యాన్ హుత్వా గాయత్రిసంయుతమ్. ౫౫

శతమష్టోత్తరం హుత్వా రాత్రిశేషం వ్యపోహ్య చ
స్నాత్వా ప్రభాతే పూర్వోక్తం చక్రమాదాయ పూర్వవత్ ౫౬

గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా కుంభేనాసాదయేత్తథా.
మండపే దక్షిణే పార్శ్వే కృతపీఠే విశేషతః. ౫౭

రత్నం నిక్షిప్య పూర్వోక్తమంత్రేణ స్థాపయేత్తదా
చక్రమంత్రౌ సుసస్యస్య బీజాన్ సస్యస్య పూర్వవత్. ౫౮

కుంభాచ్ఛక్తిం తథాఽఽవాహ్య పూజయేదాసనాదిభిః
పాయసాద్యైర్నివేద్యాఽథ గురుం సమ్యక్ ప్రపూజయేత్. ౫౯

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవః

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి దేవేశస్యోత్సవక్రమమ్.
వర్షదం సర్వలోకస్య శాన్తిదం సర్వపుష్టిదమ్. ౧

రాజ్ఞాం విజయదానాయ శత్రూణాం నాశహేతవే
వ్యాధిదుర్భిక్షశాన్త్యర్థముత్సవం కారయేద్బుధః. ౨

కాలశ్రద్ధానిమిత్తాఖ్యా (ఖ్యా) ఉత్సవాస్త్రివిధాస్స్మృతాః
మాసే తు యస్మిన్ కస్మింశ్చిత్ప్రతిసంవత్సరం చరేత్. ౩

ఏకస్మిన్ సమయే చైవ స తు కాలోత్సవో భవేత్
ఇష్టమాసే దినే చేష్టే శ్రద్ధయా క్రియతే తు యః. ౪

స తు శ్రద్ధోత్సవో జ్ఞేయస్తస్మాత్కాలోత్సవో గురుః
భయప్రదనిమిత్తేషు తథాఽనావృష్టికాదిషు ౫

క్రియతే తత్ర శాన్త్యర్థం స నిమిత్తోత్సవస్స్మృతః
ప్రతిష్ఠాదివసే తీర్థం ప్రతి సంవత్సరం చరేత్, ౬

కాలోత్సవ ఇతి జ్ఞేయశ్శాన్త్యర్థం స ప్రకీర్తితః
రాజరాష్ట్రాభివృద్ధ్యర్థం రాజ్ఞాం చైవాఽభివృద్ధయే. ౭

ఆత్మనశ్చైవ పుత్రాణాం కుర్యాదుక్తేషు మంగలమ్
రాజ్ఞో జన్మదినే చైవ యస్స శ్రద్ధోత్సవో భవేత్. ౮

అద్భుతాద్యుద్భవేశాన్తిస్స తు నైమిత్తికోత్సవః
గ్రామాదౌ చోత్సవస్యార్ధచ్ఛేత్ప్రీమేనైవం తు కారయేత్. ౯

సర్వదుఃఖార్తిశాన్త్యర్థమాదౌ కాళ్యుత్సవం చరేత్
అన్యేషాం క్రూరదేవానాం శిష్టభూతగణస్య చ. ౧౦

శాన్త్యర్థం కారయేత్పశ్చాచ్ఛాస్త్రోక్తం శంకరోత్సవమ్
విశస్త్రిగణశాన్త్యర్థం సౌమ్యమార్గేణ వాస్తుషు. ౧౧

చక్రసేనేశసంయుక్తం కుర్యాద్దుర్గోత్సవం పునః
సర్వేషామపి దేవానాం మునీనామపి సర్వశః ౧౨

పితృణాం చ గ్రహాణాం చ తత్పత్నీనాం చ సర్వశః
ద్విజానామపి శాన్త్యర్థం లోకానామపి సర్వశః. ౧౩

పుష్ట్యర్థం కారయేత్పశ్చాద్దేవేశస్యోత్సవం క్రమాత్
అన్యథా చేద్వినాశస్స్యాత్సర్వేషాం చ న సంశయః. ౧౪

తస్మాత్పరిహరేద్విద్వాన్ గ్రామాదౌ తం విశేషతః

విషువాయనభూషర్క్ష ప్రతిష్ఠాకర్తృభేషు చ ౧౫

గ్రహణే మాసనక్షత్రే విష్ణుపంచదినేషు చ
ఉత్సవస్యాన్తదివసే తేషు తీర్థం ప్రకల్పయేత్. ౧౬

ఏతేష్వేకం పరిగ్రాహ్యం యజమానస్య చేచ్ఛయా
విషువే చాయనే చైవ గ్రహణే సోమసూర్యయోః ౧౭

తత్తత్కాలే ప్రకుర్వీత తీర్థస్నానం తు నాన్యథా
అన్యర్క్షే ష్వథ పూర్వాహ్ణే మధ్యాహ్నే వా గుణాన్వితే. ౧౮

ఏకస్మిన్నేవ మాసే తు యది తీర్థదినద్వయమ్
తయోరన్త్యదినే తీర్థమితి పూర్వజదర్శనమ్. ౧౯

తదేవ యది సూర్యస్య విద్ధం చేత్సంక్రమాదిభిః
వర్జనీయం తథా పూర్వం ప్రశస్తమభిధీయతే. ౨౦

వారద్వయానుషక్తే చే త్తిథా స్యాత్తు పరే తథా
అధిమాసః పరిత్యాజ్యః కాలోత్సవవిధౌ హరేః. ౨౧

అర్కవారర్క్షసంయోగస్సర్వదా సంప్రశస్యతే
శ్రవణద్వాదశీయోగస్సర్వకర్మఫలప్రదః. ౨౨

యోగాశ్చ సుప్రశస్తాస్స్యుస్సిద్ధామృతవరాహ్వయాః
తిథిద్వయానుషక్తం చేన్నక్షత్రం స్యాత్పరేఽహని. ౨౩

పరస్మిన్ దివసే స్యాచ్చేద్యావచ్చ దశనాడికాః
హీనం చేత్పూర్వదివసే సంకల్ప్యావభృథం చరేత్. ౨౪

ఉత్తమం తు త్రిసప్తాహం మధ్యమం స్యాచ్చతుర్దశ
నవాహం వాఽథ సప్తాహ మధమం పరిచక్షతే. ౨౫

త్రిగుణాన్యుత్సవాహాని కృత్వాదౌ ఘోషణం చరేత్
మధ్యమే ద్విగుణాదౌ స్యాదుత్సవాని దినేఽధమే. ౨౬

అథ వాఽవభృథాత్పూర్వమేకవింశతికే దినే
ధ్వజస్యారోహణం కృత్వా సర్వముత్సవమాచరేత్. ౨౭

గ్రహణదర్శసంక్రాన్త్యాం స్నానం శ్రేష్ఠం నిశాస్వపి
క్రియాం సమాప్య మధ్యాహ్నే రాత్రౌ చేత్సకలం బుధః. ౨౮

తావత్కాలం వినోదేన నీత్వా తత్తీర్థమాచరేత్
పక్షం త్రయోదశాఽహం వా దినాన్యేకాదశ క్రమాత్. ౨౯

నవాఽహం వాఽథ సప్తాఽహం పంచాఽహమథ వా పునః
త్రిదినం ద్విదినం చైవ కుర్యాదేకాఽహమేవ వా. ౩౦

న ధ్వజారోహణం కుర్యాత్త్ర్యహాదౌ తు విశేషతః
ఉత్సవస్య దినాదౌ తు ఘోషయేద్విధిపూర్వకమ్. ౩౧

ఘోషణాదివసాత్పూర్వం కారయేదంకురాఽర్పణమ్

* * *

ధ్వజదండం తతో వక్ష్యే విప్రాదీనాం యథాక్రమమ్. ౩౨

వేణుం చ జాతివృక్షం చ చంపకం క్రముకం తథా
ధ్వజదండార్థమాహృత్య సర్వేషాం క్రముకం తు వా. 33

అన్యైర్వా శుభవృక్షైర్వా కారయేదితి కేచన

చతుర్వింశాంగులం నాహం ధ్వజదండమథోత్తమమ్ ౩౪

తస్మాత్తు ద్వ్యంగులం హీనం ధ్వజదండస్తు మధ్యమమ్
వింశత్యంగులనాహం తదధమం దండముచ్యతే. ౩౫

యథాలాభపరీణాహమవక్రం పరిగృహ్య చ
ధ్వజదండమృజుం కుర్యాద్ విమానసమమాయతమ్. ౩౬

విమానస్యాధికం కుర్యాత్ పాదహీన మథాఽర్ధకమ్
అధ్యర్ధం వాఽధిపాదం వా మూలాదగ్రం క్రమాత్కృశమ్. ౩౭

వేణుకం యది సంగ్రాహ్యం భూతవేదాఽంగులాయతమ్
షడంగులపరీణాహం వేణుకండం సుసంస్థితమ్. ౩౮

తన్మధ్యే ద్వియమం హిత్వా తన్మధ్యే వలయం దృఢమ్
తాలద్వయమథాఽయామం యవమాత్రేణ విస్తృతమ్ ౩౯

ఉత్సేధం భాగముద్దిష్టం దారుభిర్యాజ్ఞికైస్తు వా
తచ్చతుర్థాఽంశకం కృత్వా మూలేఽగ్రే ద్వ్యంశకం త్యజేత్. ౪౦

మధ్యే ద్వ్యంశం తు కర్తవ్యం సుషిరద్వయసంయుతమ్
శకలాని త్రీణి యోజ్య మూలమధ్యాగ్రతః క్రమాత్. ౪౧

ప్రక్షాళ్య మూలమన్త్రేణ తన్మంత్రైః ప్రోక్షణం చరేత్
దశదర్భయుతం కూర్చమగ్రే చైవ తు యోజయేత్. ౪౨

దర్భమాలాంతరావేష్ట్య దండేచాఽశ్వత్థపత్రయుక్
మధ్యాంగులిపరీణాహం దండద్విగుణమాయతమ్. ౪౩

దండాగ్రే తత్ర సంయోజ్య రజ్జుం తత్రైవ బంధయేత్
సంవ్యాపోహ్య చతుస్తాలం పృష్ఠే యూథాధిపస్య తు. ౪౪

ఖానయిత్వా ధ్వజస్థానం త్రితాలం గాఢమేవ చ

మేదినీం తు సమభ్యర్చ్య రత్నం బీజాని చ క్షిపేత్. ౪౫

స్థాపయిత్వా ధ్వజం తత్ర ధ్వజమన్త్రేణ మన్త్రవిత్
దేవదేవం సమీక్ష్యైవ యష్టిం తస్య ముఖే న్యసేత్. ౪౬

ధ్వజదండమృజుం కుర్యాద్దృఢం తత్రైవ కారయేత్
మూలం త్రితాలముత్సేధం తదధ్యర్ధన్తు విస్తృతమ్. ౪౭

తదూర్ధ్వే రత్నిమాత్రన్తు సాష్టపత్రం సకర్ణికమ్

* * *

శుద్ధకార్పాసవస్త్రన్తు సమాహృత్య నవం దృఢమ్. ౪౮

ఉత్తమం షోడశం హస్తం మధ్యమం తిథిహస్తకమ్
అధమం చతుర్దశం హస్తం త్రివిధం వస్త్రముచ్యతే. ౪౯

పంచతాలం చతుస్తాలం త్రితాలం విస్తృతం క్రమాత్
అగ్రం పాదం విదిత్వా తు ముఖం పృష్ఠం తథైవ చ. ౫౦

చతుర్భాగం పటం కుర్యాదేకభాగం శిఖో భవేత్
పీఠస్థానం ద్విభాగం తు పుచ్ఛమేకాంశముచ్యతే. ౫౧

మధ్యమస్యాగ్రమూలం చ యష్టిం సమ్యక్ ప్రయోజయేత్
తన్మధ్యే తు లిఖేద్వీశం పంచవర్ణైరలంకృతమ్ ౫౨

ధ్రువబేరస్య కంఠాన్త ముత్తమే చోత్తమం భవేత్
అధమేఽన్త్యస్తు నాభ్యన్తం తయోర్మధ్యేస్తథా భవేత్ ౫౩

ఏకైకమధమాన్తం చ నవధా మానముచ్యతే
ధ్వజదండస్య పీఠస్య షట్ శుభాని నిరీక్షయేత్. ౫౪

యజమానానుకూలే చ నక్షత్రే చ విశేషతః
సప్తాష్టతాలమానం వా నవతాలమథాఽపి వా. ౫౫

అతిభంగం నతం చైవ భంగత్రయసమన్వితమ్
వామపాదం సమాకుంచ్య దక్షిణం సంప్రసార్య చ. ౫౬

కించిత్సంకుచితం పీఠాత్పార్ష్ణిపార్శ్వం సముద్ధృతమ్
పక్షద్వయసమాయుక్తం కరండమకుటాన్వితమ్. ౫౭

శ్యామం శ్వేతం తథా కృష్ణం రక్తం పీతం తథైవ తు
ఏతైస్తు పంచభిర్వర్ణైరనురూపైస్తు శోభనైః. ౫౮

గరుడం ప్రాంజలిం కుర్యాత్కించిత్కుంచిత్ప్రేక్షయేద్బుధః
భూషణైః రత్ననాగైశ్చ వామహస్తే త్వనన్తకః. ౫౯

వాసుకిర్యజ్ఞసూత్రస్తు కటిసూత్రస్తు తక్షకమ్
హారం కర్కోటకం చైవ పద్మం దక్షిణకర్ణకే ౬౦

మహాపద్మం వామకర్ణే శంఖ చ శిరసి క్రమాత్
గుళికం దక్షిణే హస్తే క్రమాత్సర్వవిభూషణమ్. ౬౧

మూర్ధ్నశ్చోపరి కర్తవ్యం శ్వేతచ్ఛత్రం తు సున్దరమ్
పార్శ్వయోరుభయోశ్చాపి చామరద్వయ సంయుతమ్. ౬౨

పాదపార్శ్వద్వయే చైవ దీపద్వయ సమన్వితమ్
పూర్ణకుంభం తయోర్మధ్యే లిఖిత్వా తు విశేషతః. ౬౩

తస్యాధశ్శంఖచక్రే చ సమాలిఖ్య విశేషతః
ముక్తాదామాద్యలంకృత్య పార్శ్వయోః కదళీకృతమ్. ౬౪

పూర్వస్మిన్నేవ దివసే కృత్వా నయనమోక్షణమ్
దేవాఽలయస్యాఽభిముఖే ప్రపాయాం మండపేఽథ వా ౬౫

పంచవర్ణైరలంకృత్య వితానస్తంభవేష్టనైః
శాలిరాశిం చ కృత్వైవ తత్పటస్తు సుసన్న్యసేత్ ౬౬

వాస్తుహోమం తతః కృత్వా పర్యగ్నికరణం చరేత్
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యకైః ౬౭

ఐశాన్యామగ్నికుండే తు చౌపాసన విధానతః.
ఆఘారం విధివద్ధుత్వా వైష్ణవం చ సుహూయతే. ౬౮

హేమపాత్రస్థవర్ణేన హేమతూల్యా విశేషతః
తన్మంత్రం చ సముచ్చార్య నయనోన్మీలనం చరేత్. ౬౯

అంగహోమం తతః కృత్వా దర్శనీయైశ్చ దర్శయేత్
విష్ణుసూక్తం చ హుత్వా తు తథా పురుషసూక్తకైః. ౭౦

వ్యాహృత్యన్తం చ హుత్వా తు తతః కుంభం ప్రగృహ్య చ
తంతునా పరివేష్ట్యైవ కూర్చయుక్తం సహాక్షతమ్. ౭౧

వదన్వై విష్ణుగాయత్రీం గాయత్రీం గరుడస్య చ
'ఇషే త్వోర్జే త్వే'త్యాది జపన్ 'ఆప ఉన్దన్తి'తి క్రమాత్ ౭౨

తతః పురుషసూక్తం చ మంత్రానపి చ వైష్ణవాన్
కూర్చేనైవ తు తత్తోయమభిమృశ్య సమాహితః. 23

తదంబునా కుశాగ్రేణ ప్రోక్షణైః ప్రోక్షణం చరేత్
ఆపో హిరణ్యవర్ణాభిః పవమానాదిభిస్త్రిభిః ౭౪

'శన్నో దేవీ'రభిత్యుక్త్వా పురుషసూక్తేన వైష్ణవైః
శుద్ధ్యర్థం ప్రోక్షయిత్వా తు పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ౭౫

పరిషిచ్య పావకం పశ్చాత్తన్మంత్రైః సుహూయతామ్
సాయమర్చావసానే తు కుంభపూజాం సమాచరేత్ ౭౬

కలశైస్సప్తభిః ప్రోక్ష్య బద్ధ్వా ప్రతిసరం తతః
అండజాదీని పంచైవ ధాన్యాన్యాస్తీర్య వస్త్రయుక్. ౭౭

శయనే శాయనే చైవ దేవపాదే శిరస్తథా
హోతారం ప్రశంస్య తత్కాలే హోతా హోత్రక్రమేణ వై ౭౮
వైనతేయస్య మంత్రేణ తమ్మూర్త్యావాహనం చరేత్
మూర్తిమంత్రైస్సమావాహ్య నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్ ౭౯
శతధారం కదాఽపీతి వీశమన్త్రముదాహృతమ్
తథా ద్వాదశపర్యాయం వైష్ణవం చ సుహూయతామ్. ౮౦
వ్యాహృత్యన్తం చ కృత్వా తు రాత్రిశేషం వ్యపోహ్య చ
ఆగ్నేయ్యాం కృస్య భేర్యాం చ నందికేశ్వరమాహ్వయేత్ ౮౧
పునః పరిభాతే ధర్మాత్మా స్నాత్వా స్నానవిధానతః
ముహూర్తే సమనుప్రాప్తే హృదిబీజాఙ్కురం న్యసేత్ ౮౨
కుంభాచ్ఛక్తిం సమావాహ్య చార్చయిత్వా విధానతః
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్ ౮౩
అగ్నిం పరిజ్వాల్య తన్మంత్రైర్జుహుయాద్దశశః క్రమాత్
అన్తహోమం తతః కృత్వా విస్తారం చైకభాగకం ౮౪
ఉపలిప్య పటం పశ్చాత్పంచవర్ణైరలంకృతమ్
ధూపదీపైరలంకృత్య శాలిపీఠం ప్రకల్పయేత్. ౮౫
చతురశ్రం సమం కృత్వా విస్తారం చైకభాగకం
శాల్యర్ధం తండులం ప్రోక్తం తదర్ధం తిలమాహరేత్ ౮౬
చక్రం పశ్చిమతో న్యస్య ధాన్యపీఠోపరి స్థితమ్
తస్యైవోత్తరతః పార్శ్వే విష్వక్సేనం తథైవ చ ౮౭
పం ధాన్యపీఠే సుసంస్థాప్య గరుడం పశ్చిమాముఖమ్
శాలిరాశిం చ కృత్వా ... ం న్యస్య భేరీం చ పార్శ్వే యష్టిం సుసన్న్యసేత్. ౮౮

దేవదేవం సుసంపూజ్య ద్విగుణం పూజయేత్తతః
ద్విగుణం హవిరేవోక్తం దేవీభ్యాం చ తథా భవేత్. ౮౯

చక్రాదీనాం పృథక్కుర్యాదాసనాదీన్ పృథక్ పృథక్
నందీశ్వరం తథాఽభ్యర్చ్య హవిర్భిశ్చ నివేదయేత్. ౯౦

ఆచార్యో యష్టిమాదాయ 'భూర్భువస్సువ' రీరయన్
'ఉప శ్వాసయ' మంత్రం చ జప్త్వా భేరీం సుతాడయేత్ ౯౧

వాదకస్తు శుచిర్భూత్వా వస్త్రమాల్యాద్యలంకృతః
సర్వవాద్యసమాయుక్తం భేరీమాదాయ శాస్త్రవిత్. ౯౨

శాస్త్రోక్తేన విధానేన చక్రాగ్రే తాడయేత్తదా

ద్రోణైర్ద్రోణార్ధకైర్వాఽపి ఆఢకైర్వాఽథ తండులైః. ౯౩

పాచయిత్వా కటాహే తు ప్రక్షిపేద్బలిముత్తమమ్
ముద్గనిష్పావతిలాంశ్చ లాజాఽపూపౌ ప్రగృహ్య చ. ౯౪

కటాహే తు సుసన్నస్య శిష్యస్తం శిరసా వహేత్
అభివన్ద్య ధ్వజం పూర్వమాదాయ సమలంకృతమ్. ౯౫

రథే వా శిబికాయాం వా మంత్రిణాఽరోప్య మంగలైః
సహ పుష్పం బలిం పాత్రే సంగృహ్యాఽనుగతం పునః. ౯౬

చక్రపీఠాఽమితాన్ పశ్చాన్నాథవద్గమయేత్తదా
ఆచార్యః పురతో గత్వా సర్వవాద్యసమాయుతమ్ ౯౭

గర్భగేహస్థదేవానాం బ్రహ్మాదీనాం యథాక్రమమ్
ద్వారేషు ద్వారపాలేభ్యో ధామపాలేభ్య ఏవ చ. ౯౮

అన్యేషాం పరివారాణాం స్వేస్వేస్థానే బలిం క్షిపేత్
ఆలయస్య బహిర్గత్వా గ్రామే సర్వత్ర ఘోషయేత్.

మధ్యమే చాలయం యత్ర బ్రహ్మాదీశాన్తమాచరేత్
యస్యాం దిశి భవేద్ధామ తద్దిగాది బలిం క్షిపేత్. ౧౦౦

ఉత్సవభ్రమణం కుర్యాత్ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వై
గ్రామం గత్వా తు సంప్రాప్య సంధౌ సంధౌ విశేషతః. ౧౦౧

ధ్యాత్వా బుద్ధ్వాధిపాన్మన్త్రైః భూమ్యామావాహ్య పూర్వవత్
అర్ఘ్యాద్యం చ సమభ్యర్చ్య ముష్ట్యస్మం నామభిర్దదేత్. ౧౦౨

సంధౌ తత్సంధిమాదాయ ప్రాచ్యాం 'భూతేభ్య' ఇత్యపి
దేవేభ్యో దక్షిణే పశ్చాద్రాక్షసేభ్యశ్చ పశ్చిమే. ౧౦౩

నాగేభ్యశ్చోత్తరే చాఽథ ఊర్ధ్వాయాం దిశి చ క్రమాత్
'యే భూతా' ఇతి మన్త్రేణ పూర్వం దద్యాజ్జలం పునః ౧౦౪

పుష్పం బలిం తథాఽథావం సందద్యాచ్చక్రసన్నిధౌ
యస్యాం దిశి విమానం వా బ్రహ్మద్యేవ బలిం దదేత్. ౧౦౫

ఆచరేదథ వా తస్య దిగీశాద్యం బలిం క్రమాత్
పశ్చిమస్థ విమానం చేద్వరుణాది బలిం క్షిపేత్. ౧౦౬

అథ వా గ్రామమధ్యే చేద్దత్వా బ్రహ్మబలిం పురః
తతో దిక్పాలకానాం చ తథా భూతబలిం క్షిపేత్. ౧౦౭

దిగీశయోర్ద్వయోర్మధ్యే మహావీథ్యాం విశేషతః
సంధిర్యది భవేత్తత్ర భూతానాం చ బలిం క్షిపేత్. ౧౦౮

సంధ్యన్తరగతాం సంధిమాచరేద్యది మోహతః
కర్మణో వాస్తుజాతానామనర్థం భవతి ధ్రువమ్. ౧౦౯

ప్రాగస్తం పశ్చిమాద్యం చ ఏకవీథిం చ దండకమ్
కుర్యాత్తత్రైవ చ క్రాద్దైవ్యైః పశ్చిమాద్యం బలిం తతః. ౧౧౦

వరుణనిర్ఋతి వాయుభ్యః పశ్చిమే తు బలిం తథా
ధాత్రే యమకుబేరాభ్యాం సంధా మధ్యే బలిం క్షిపేత్. ౧౧౧

ఇంద్రపావకరుద్రేభ్యః ప్రాచ్యాం దద్యాత్తతః క్రమాత్
ఉదగ్వైకవీథిశ్చేద్దక్షిణాద్యం బలిం క్షిపేత్. ౧౧౨

యమనీలానలేభ్యశ్చ దక్షిణే మధ్యమే ఽపి చ
బ్రహ్మవారుణశక్రేభ్యశ్చోత్తరే చ బలిం తథా. ౧౧౩

కుబేర పవనేశేభ్యో బలిం దద్యాత్క్రమేణ చ
నద్యాదిషు విమానం చేత్పరితః ప్రాంగణే దదేత్. ౧౧౪

పూర్వం క్షిప్త్వా బలిం ధీమాన్ పునస్తస్య చ తస్య చ
మంత్రముచ్చార్య పూర్వోక్తం గద్యపద్యైశ్చ ఘోషయేత్.

నగరాదౌ తు గద్యైశ్చ ప్రశంస్యోపాంశునా బుధః
తత్తన్మంత్రం సముచ్చార్య ఘోషయేత్పటహాదిభిః. ౧౧౬

'ప్రియతాం భగవాన్విష్ణుస్సర్వలోకేశ్వరో హరిః
బ్రహ్మేశాభ్యాం చ సహితశ్చోత్సవే నః ప్రసీదతు. ౧౧౭

దేవాశ్చ ఋషయస్సర్వే పితరశ్చ గ్రహాదయః
విష్ణులోకగతాస్సర్వే నానాలోకనివాసినః. ౧౧౮

సర్వేన్యే దేవతాస్సర్వాః పరివారగణైస్సహ
విశ్వే తే విష్ణుయాగేఽస్మిన్ సమాగచ్ఛన్తు సాదరాః. ౧౧౯

హవ్యం బలిం సమాదాయ భుంజన్తు శుభదాయినః'
ఇత్యుక్త్వా ఘోషయేత్సంధా చక్రస్యాభిముఖే పునః. ౧౨౦

బ్రహ్మాద్యార్థే స్వస్వతాలైశ్చ ఘోషయేద్వాదకః పునః
బలిమేవం చ నిర్వాప్య ప్రదక్షిణవశేన తు, ౧౨౧

జపన్వై శాకునం సూక్తం ప్రవిశేదాలయం పునః
బలిశిష్టం భూతపీఠే 'సర్వభూతేభ్య' ఇత్యపి. ౧౨౨

బలిం తత్తోయశేషం చ పరిషించేచ్చక్రసన్నిధౌ
ధామప్రదక్షిణం కృత్వా ధ్వజాద్యైరనపాయిభిః. ౧౨౩

శాస్త్రం చక్రం చ తత్స్థానే స్థాపయేన్మతిమాన్ పునః
ధ్వజస్థానం ప్రవిశ్యైవ ధ్వజమాదాయ మంత్రవిత్. ౧౨౪

'స్వస్తి దా' ఇతి మంత్రేణ బధ్నీయాద్రజ్జునా సహ
మంత్రేణ మతిమాన్ పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖో వా ప్యుదఙ్ముఖః. ౧౨౫

దండాగ్రే యోజయేత్పశ్చాచ్ఛంఖకాహళసంయుతమ్
సమాబధ్య పునస్సిద్ధం 'భూరసీ'తి జపంస్తతః. ౧౨౬

అభిమంత్ర్య ధ్వజం పశ్చాదాసనాద్యైస్సమర్చయేత్
పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చాన్ముద్గాన్నం తు ధ్వజస్య చ. ౧౨౭

నివేద్య ముఖవాసం చ ప్రణామమపి కారయేత్
తత్కాలే మాద్గికం చాన్నం గరుడస్య నివేదితమ్. ౧౨౮

స్త్రియస్సత్పుత్రకామాస్తదశ్నీయుర్భక్తిసంయుతాః
ఆయుష్మన్తం బలారోగ్యవన్తం దాన్తం సులక్షణమ్. ౧౨౯

బుద్ధిమన్తం యశోవన్తం ప్రసూయేయుస్సుతం ధ్రువమ్
(తతస్తు తోషయేద్వీశం స్తోత్రైర్ధ్యానయుతో గురుః. ౧౩౦

'నమో నమస్తే పక్షీన్ద్ర స్వా'ధ్యాయవపుషే. నమః
వాహనాయ మహావిష్ణోస్తార్క్ష్యాయామితతేజసే. ౧౩౧

గరుడాయ నమస్తుభ్యం సర్వసర్పేంద్రమృత్యవే
వైనతేయ మహాబాహో మహాబల వయోఽధిప ౧౩౨

విహగేన్ద్ర నమస్తేఽస్తు సముత్పాటితకల్పక
ఆహృతాఽమృతకుంభాయ జననీదాస్యమోచినే. ౧౩౩

సురాసురేన్ద్రజయినే నాగేన్ద్రాభరణాయ తే
యదాధారమిదం సర్వం తదాధారాయ తే నమః. ౧౩౪

పక్షౌ యస్య బృహత్సామ రథన్తరమపి ద్వయమ్
అక్షిణీ చాఽపి గాయత్రీ త్రివృత్సామ శిరస్స్వయమ్. ౧౩౫

స్తోమ ఆత్మా నమస్తస్మై వామదేవ్యాఙ్గసమ్పదే
నమః ప్రాణాదివాయూనామీశాయ గరుడాత్మనే. ౧౩౬

పక్షీన్ద్ర పక్షవిక్షేపతరంగానిలసంపదా
నిరస్తాసురసన్నాహ సమరే శత్రుసూదన ౧౩౭

ప్రతిష్ఠితః పటే తుభ్యం నమః ప్రణవమూర్తయే
కర్మణాం సిద్ధిమాహూతః కురుష్వ విహగేశ్వర. ౧౩౮

దోషానపనయాస్మాకం గుణానావహ సర్వశః
విఘ్నాని జహి సర్వాణి ఆత్మసాత్కురు మామపి.' ౧౩౯

స్తుత్వైవం గారుడం మన్త్రం జపేదేకాగ్రమానసః)
ధ్వజస్యారోహణే యావత్తావన్మూర్త్యా విశేషతః. ౧౪౦

త్రికాలం వా ద్వికాలం వా ఏకకాలమథాఽపి వా
హవిస్సమ్యఙ్నివేద్యైవ సప్తవింశతి విగ్రహైః. ౧౪౧

పూజయిత్వా ధ్వజం పశ్చాద్రాత్రౌ భూతబలిం క్షిపేత్
'జయమత్స్యచ్ఛ్రియం ధన్యం ధ్వజం'చేతి ధ్వజం తథా. ౧౪౨

ధ్వజమూలే తథేంద్రాదీన్ దండే బ్రహ్మాణమిత్యపి
సూర్యేంద్వగ్నీంస్తు ఫలకత్రయే యష్ట్యాం సుదర్శనమ్. ౧౪౩

వలయే వాసుకిం రజ్జ్వాం త్రిమూర్తీరర్చయేత్తతః
ఘంటాయాం చైవ బ్రహ్మాణం దర్భదామ్ని సరస్వతీమ్. ౧౪౪

ఇతి క్రమేణ చావాహ్య తన్మంత్రైరర్చనం చరేత్
ధ్వజారోహణమారభ్య చోత్సవాదిదినాదధః ౧౪౫

సాయం ప్రాతశ్చ పూజాన్తే ధ్వజారోహణవద్బలిమ్
శిష్యేణ గురుణా చాఽథ చక్రస్యాఽభిముఖే తథా. ౧౪౬

నిత్యం రాత్రౌ విశేషేణ తథా భూతబలిం క్షిపేత్
పీశాఽమితౌ వినా ధీమాన్ తీర్థాన్తం సర్వరాత్రిషు ౧౪౭

చక్రమేవ నయేద్విద్వాన్ బలిరక్షణహేతవే
ధ్వజస్యారోపణం యావత్తావన్నిత్యం సమాహితః ౧౪౮

త్రికాలం వా ద్వికాలం వాఽప్యేకకాలమథాఽపి వా
పూర్వోక్తేన క్రమేణైవ సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్. ౧౪౯

ధ్వజస్యారోహణం రాత్రావపి కుర్వన్తి కే చ న
ఉత్సవారంభదివసాత్తత్ర యే గ్రామవాసినః. ౧౫౦

అన్యకార్యసమాసక్తా న గచ్ఛేయుస్స్థలాన్తరమ్
గచ్ఛేయురథ వా తీర్థే నివర్తేయురసంశయమ్. ౧౫౧

బహిర్వీథ్యాం తు తద్గ్రామే జనాస్సర్వే తథైవ చ
తావన్న తేషాం నిర్బంధస్సమీపస్థేషు యస్స్మృతః ౧౫౨

ఆహూతాశ్చాత్ర ఉత్సవార్థే దేవాస్సమ్యక్ ప్రకీర్తితాః
దేవాదీనాం చ సర్వేషాం తేషాం స్థానం ప్రవక్ష్యతే ౧౫౩

ఇంద్రాదయో మహాదిక్షు విదిక్షు చ సమాశ్రితాః
తథైకాదశ రుద్రాశ్చ ద్వాదశాఽహస్కరా అపి. ౧౫౪

వసవస్స్యురథాఽష్టౌ చ ఓంకారశ్చ వషట్కృతమ్
ఏతే దేవాస్త్రయస్త్రింశాః కథితా బ్రహ్మణా పురా. ౧౫౫

అశ్వినావపి తత్రేతి కేచిదాహుర్మనీషిణః
త్రియస్త్రింశద్దేవతానాం స్థానమైశాన్యముచ్యతే. ౧౫౬

అపరే చాఽపి కర్తవ్యా నదీపార్శ్వే విశేషతః
అష్టాదశగణానాన్తు భూతపీఠస్య దక్షిణే. ౧౫౭

దేవాశ్చ ఋషయస్సర్వే పితరో దైత్యదానవాః
అసురాశ్చైవ గన్ధర్వా స్తథైవాఽప్సరసాం గణాః ౧౫౮

యక్షాశ్చ రాక్షసాశ్చైవ నాగా భూతాః పిశాచకాః
అనావృష్టిగణాశ్చైవ తథాఽమృతముచాం గణాః. ౧౫౯

మాతరశ్చైవ రోహిణ్యస్సూనర్యా అష్టాదశ స్మృతాః
అష్టాదశగణాశ్చైతే ప్రోక్తా వై దేవయోనయః. ౧౬౦

అనుక్తానన్యదేవాంశ్చ ఇంద్రపార్శ్వే సమర్చయేత్
దేవానాం చైవ పత్నీశ్చ తత్తత్పార్శ్వే సమర్చయేత్. ౧౬౧

స్కందో విష్ణుశ్చ దుర్గా చ జ్యేష్ఠా చైవ సరస్వతీ
తదాలయే బలిం దద్యాత్ప్రాకారే చోత్తరేఽపి వా ౧౬౨

పరివారోక్తదేశే తు రోహిణ్యో మాతరస్తథా
ఋషిపత్నీశ్చ తాస్సర్వా ఋషిభిస్సహ చాఽర్చయేత్. ౧౬౩

సిద్ధాన్ విద్యాధరాంశ్చైవ గరుడగన్ధర్వకిన్నరాన్
కింపురుషాంశ్చారణాన్ దేవాన్ మహాదిక్షు సమర్చయేత్. ౧౬౪

భూతేభ్యశ్చాఽథ యక్షేభ్యః పిశాచేభ్యస్తథైవ చ
రాక్షసేభ్యశ్చ నాగేభ్యస్సంధౌ సంధౌ బలిం దదేత్ ౧౬౫

రాజవేశ్మాంగణే మధ్యే ఇంద్రం చైవ సమర్చయేత్
తస్య దక్షిణపార్శ్వే తు జయశ్రీకీర్తీస్సమర్చయేత్. ౧౬౬

ఉత్సవార్థం విశేషేణ సంభారానాహరేత్తతః
రథం చ శిబికాం చైవ యంత్రడోలాదికాం తథా ౧౬౭

కారయిత్వా చ శిల్పోక్తం దీపానన్యాన్ ప్రగృహ్య చ
భేర్యాదీన్యపి వాద్యాని శంఖకాహళకాని చ. ౧౬౮

తాళవృన్తం ధ్వజానన్యాన్ ఛత్రచామరబర్హిణః
నర్తకాన్ గాయకానన్యాన్ యథోక్తం పూర్వమాహరేత్. ౧౬౯

ఆలయం సమలంకృత్య తోరణాద్యైర్విభూష్య చ
పరిచారాన్ సమాహూయ స్వస్వకర్మ నివేదయేత్. ౧౭౦

మంటపాదీని సర్వాణి ప్రపాదీని చ సర్వశః
ఆస్థానార్థం చ నృత్తార్థం కారయేచ్ఛిల్పశాస్త్రవిత్. ౧౭౧

‘అవ ధూ’తేతి మంత్రేణ గ్రామవీథీర్విశేషతః
విప్రా వేదవిదశ్శుద్ధాశ్శోధయేయుర్మనోరమమ్. ౧౭౨

‘ఆశాసు సప్త’ఇత్యుక్త్వా గవ్యాద్యైస్సర్వతశ్శుభమ్
సమభ్యుక్ష్యోపలిప్యైవ తండులానవకీరయేత్. ౧౭౩

కదళీపూగకుంభాద్యైరలంకుర్యాద్గృహాఽంగణమ్
వితానాద్యైర్విశేషేణ భూషయేత్సర్వతశ్శుభమ్ ౧౭౪

తద్గ్రామవాసిన స్సర్వేఽలంకృతా నాఽన్యతత్పరాః
న మితికాదికం హిత్వా ధ్యాయేయుర్మనసా హరిమ్. ౧౭౫

తద్గ్రామసీమన్యంతస్థా నిత్యకర్మక్రియాం వినా
నైమిత్తికాని కామ్యాని తీర్థాన్తం నాచరేద్బుధాః ౧౭౬

ప్రవృత్తే చోత్సవే విష్ణోస్సార్యమార్గేణ వాస్తుషు
అన్యదేవోత్సవం తత్ర నాచరేదితి శాసనమ్. ౧౭౭

అస్మిన్ దేవోత్సవే యాగే తద్వాస్తుషు విశేషతః
సంకల్ప్య చోత్తరాం వేదిం ప్రవృత్తేఽన్యాని నాచరేత్. ౧౭౮

యది చేత్సర్వనాశస్స్యాత్కర్తా భర్తా వినశ్యతి
తస్మాత్పరిహరేద్ధీమాన్ తీర్థాన్తం తేషు వాస్తుషు. ౧౭౯

ఉత్సవాదిదినాత్పూర్వం సప్తమే పంచమేఽథ వా
సంస్థాప్య దేవదేవేశమంకురార్పణమాచరేత్. ౧౮౦

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచవింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవవిధిః

అథోత్సవవిధిం వక్ష్యే దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః
ఆరంభదివసాత్పూర్వం యజమానో ముదాన్వితః. ౧

పూర్వోక్తగుణసంపన్నం వరయిత్వా గురుం తథా
ద్విగుణారాధనాయైకమేకం కుంభార్చనాయ చ. ౨

హోమార్థం బలిదానార్థం తథా స్థానార్చనాయ చ
వృణేత్పదార్థినః పంచ తావతః పరిచారకాన్.

ఆచార్యముపసంగమ్య సంపూజ్య చ విధానతః
'కర్మేదం మే కురు'ష్వేతి యాచయేద్వినయాన్వితః. ౪

ఆచార్యస్సహ శిష్యైస్తు కృత్వా కేశాదివాపనమ్
స్నాత్వా స్నానవిధానేన ధృత్వా ధౌతం యథావిధి. ౫

ఊర్ధ్వపుండ్రధరస్సమ్యక్ సంధ్యాదీన్ సముపాస్య చ
బ్రహ్మయజ్ఞం చ కృత్వైవ తథా దేవర్షితర్పణమ్.

జపేద్ద్వాదశసూక్తాని నారాయణమథాఽరుణమ్
ఆలయం సంప్రవిశ్యైవ దేవేశం సంప్రణమ్య చ.

దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య కార్యం తస్మై నివేదయేత్
యజమానోఽపి ధర్మాత్మా నిత్యకర్మ సమాప్య చ. ౮

దేవాలయం ప్రవిశ్యైవ పుణ్యాహం కారయేత్తతః
శ్రీవైఖానససూత్రోక్త మధుపర్కవిధానతః. ౯

ఆచార్యమృత్విజశ్చైవ సంపూజ్య విధినా తతః
అలంకుర్యాచ్చ గంధాద్యైర్ధూపదీపాదిభిస్తథా. ౧౦

నవవస్త్రోత్తరీయాద్యైస్తథా పంచాంగభూషణైః
పంచాంగభూషణం వక్ష్యే యథా కుర్యాదతన్ద్రితః. ౧౧

దశనిష్కప్రమాణేన కుండలాభరణం పృథక్
షణ్ణిష్కమానం కటకమంగదం చాఽంగులీయకమ్. ౧౨

ఏకవింశతినిష్కాఢ్యం కటిసూత్రం సలక్షణమ్
తదర్ధాంశప్రమాణేన గ్రీవాఽలంకరణం పృథక్. ౧౩

అష్టనిష్కప్రమాణేన యజ్ఞసూత్రం చ కారయేత్
అనేన విధినా కుర్యాద్గురోరగ్ర్యమృత్విజాన్.

ఆచార్యః ప్రోక్ష్యచాఽఽత్మానం యజమానమథర్త్విజః
ప్రాశ్నీయాత్పంచగవ్యం చ పదార్థిభ్యశ్చసాదరమ్. ౧౫

యజమానాయ దద్యాచ్చ మంత్రపూర్వం విశేషతః
తతః పద్మాగ్నిమాఘ్రాయ పరిషిచ్య చ పావకమ్. ౧౬

యద్దేవాది చతుస్సూక్తాన్యాజ్యేన జుహుయాద్గురుః
వైశ్వానరేణ సూక్తేన చోపతిష్ఠేద్ధుతాశనమ్. ౧౭

క్షపయిత్వా తతః పాపం కర్మార్హాస్తే భవన్త్యతః
కూశ్మాండహోమ ఇత్యుక్తస్సర్వపాపప్రణాశనః. ౧౮

తత్కాలే దీక్షితాస్సర్వే విధిమంత్రపురస్సరమ్
బద్ధ్వా ప్రతిసరం హస్తే పశ్చాత్కుర్యుః క్రియామపి. ౧౯

తతః ప్రభృతి సర్వే తే శుద్ధదన్తనఖాస్తథా
హవిష్యభోజినో దాన్తా స్త్రికాలస్నాయినోఽపి చ ౨౦

జితేంద్రియా భవేయుస్తే తథాఽధశ్శాయినోఽపి చ
స్త్రీశూద్రాభ్యామసంభాష్య నారాయణపరాయణాః. ౨౧

యావత్కాలం భవేద్దీక్షా తావచ్ఛుద్ధా ఇమే స్మృతాః
సూతికే మృతకే వాఽపి తేషాం నాశౌచ ఇష్యతే. ౨౨

అథ వక్ష్యేఽఙ్కురార్థన్తు మృత్తికాగ్రహణే విధిమ్
శాన్త చక్రే సమభ్యర్చ్య హవీంష్యపి నివేద్య చ. ౨౩

విష్వక్సేనం సమాదాయ యానమారోప్య నాథవత్
ఆచార్యః పురతో గచ్ఛే 'ద్విష్ణుర్మా'మితి చోచ్చరన్. ౨౪

చక్రస్య పశ్చాద్గచ్ఛేయురాచార్యేణ సమన్వితాః
ఆదర్శహేమకలశపూర్ణకుంభాఽఙ్కురాదిభిః. ౨౫

ధ్వజత్రయాదికాన్ సర్వాన్ పురస్కృత్య పదార్థినః
ప్రాచ్యాం సర్వసమృద్ధిస్స్యాదాగ్నేయ్యాం ధాన్యనాశనమ్. ౨౬

యామ్యే జనవినాశస్స్యాన్నైఋత్యాం ధననాశనమ్
అనావృష్టిశ్చ వారుణ్యాం రాజకోపశ్చ పావనే. ౨౭

సౌమ్యే పుత్రసమృద్ధిస్స్యాదైశాన్యాం సుఖదం భవేత్
ఏతాసాం తు దిశాం మధ్యే ప్రశస్తాం శుద్ధమృత్తికామ్. ౨౮

ఆచార్యస్సాధనైర్యుక్తో దిశం గత్వా సశిష్యకః
గ్రామదేవాలయాద్దూరాదారామేఽన్యత్ర మనోరమే. ౨౯

నదీతటాకతీరే వా సీమామనతిలంఘ్య చ
ప్రార్థ్య భూదేవతామంత్రైశ్శుద్ధే దేశే మృదం హరేత్. 30

వీశాఽమితౌ చ చక్రం చ స్థాపయిత్వా ప్రాఙ్ముఖాన్ బుధః
ప్రాఙ్ముఖశ్చోపలిప్యైవ వృత్తాకారం సముల్లిఖేత్. 3౧

తత్ర స్థానం చ సంప్రోక్ష్య 'దధిక్రావ్ణ్ణ' ఉచ్చరన్
భూరూపం తు లిఖిత్వైవ 'భూమిర్భూమ్నా' వేతి చ బ్రువన్. 3౨

ఊర్ధ్వవక్త్రాం చ శయితామైశాన్యాం న్యస్తమౌళికామ్
దేవీం మహీం తామభ్యర్చ్య ప్రోక్షణైః ప్రోక్షణం చరేత్. 33

ఏకాదశోపచారైశ్చ మూర్తిమంత్రైస్సమర్చయేత్
పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు మేదిన్యాది సముచ్చరన్. 3౪

ఖనిత్రే శేషమభ్యర్చ్య వస్త్రాద్యైస్సమలంకృతే
లలాటే సర్వదోషఘ్నం బాహ్వోర్బహుసుఖప్రదమ్. 3౫

స్తనద్వయే వయోవృద్ధిర్జ్జఠరే సర్వసంపదః
అధోభాగే మృదం తస్యా నాఽఽహరేత కదా చన. 3౬

ఏవం సంకల్ప్య మనసా మేదిన్యాది తదా బ్రువన్
త్వాం ఖనామీతి మన్త్రేణ వారాహం మనసా స్మరన్. ౩౭

ఉభాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం ఖనిత్రేణ ఖనేద్బుధః
మహీం దేవీమనుజ్ఞాప్య ఖనిత్వా తాలమాత్రకమ్. ౩౮

అపోహ్యైవ చ తత్సర్వం తదధస్థాం మృదం హరేత్
వైష్ణవం మంత్రముచ్చార్య తత్రకార్యం సమాచరేత్. ౩౯

పాత్రమధ్యే సుసన్న్యస్య పూర్వవచ్ఛిరసి న్యసేత్
పశ్చాద్దేవీం సముద్వాస్య చాఽవటం తత్ర పూరయేత్. ౪౦

శిరసా ధారయిత్వా తు పురస్తాచ్చక్రశాన్తయోః
గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా దేవాలయముపావ్రజేత్. ౪౧

పూర్వస్మిన్నుత్తరే పార్శ్వే వాఽఙ్కురానర్పయేత్తథా
చక్రాదీనభిషిచ్యైవ హవిస్సమ్యఙ్నివేద్య చ. ౪౨

స్వే స్వే స్థానే తు సంస్థాప్య పశ్చాద్యాగం సమారభేత్
ఆలయాభిముఖే వాఽపి దక్షిణే వా మనోరమే. ౪౩

యమపావకయోర్మధ్యే పావకాంశేఽథ వా చరేత్
ఐశాన్యాం వాఽథ వా కేచిత్సోమేశానాన్తరే తథా. ౪౪

కల్పయేద్యాగశాలాం చ ప్రతిష్ఠోక్తవిధానతః
వేదిం తన్మధ్యమే పంక్త్యా వేదిమానేన కారయేత్. ౪౫

ప్రతిష్ఠాదర్ధమానం వా రత్నిమాత్రోదయం క్రమాత్
పంచాగ్నీన్ కల్పయేద్ధీమానుత్సవే చోత్తమే తథా. ౪౬

త్రేతాఽగ్నీన్ కల్పయేద్విద్వాన్మధ్యమే చోత్సవే క్రమాత్
అధమం యది చేత్సభ్యం కల్పయేత్పూర్వవత్సుధీః. ౪౭

ఆవేష్ట్య వస్త్రయుగ్మేన సర్వానపి పృథక్ పృథక్. ౫౮
వేద్యామథస్తత్పూర్వే తు వీశం వై పశ్చిమాముఖమ్
సన్న్యస్య దక్షిణే పశ్చాచ్చక్రం చైవోత్తరాముఖమ్ ౫౯
పంక్తీశం ప్రాఙ్ముఖం పశ్చాత్పశ్చిమే చోత్తరేఽథ వా
దక్షిణాఽభిముఖం శాన్తం స్థండిలోపరి సన్న్యసేత్. ౬౦
అభావే గరుడాదీనాం స్థానే తత్రి చ తత్ర చ
కుంభాంత్సన్న్యస్య తన్మధ్యే ధ్యాత్వైవాఽవాహయేత్క్రమాత్.
యావత్ప్రతిష్ఠాఽవసానం స్యాత్తావత్కుంభే తు పార్షదాః
సాయం ప్రాతర్విశేషేణ పూజయేద్విధివత్సుధీః. ౬౧
పశ్చాత్సభ్యాఽగ్నికుండే తు విధినాఽఘార మాచరేత్
ఉత్తరాభిముఖస్తిష్ఠేత్ గురుర్వేద్యాస్తు దక్షిణే ౬౩
ప్రాణాయామం తతః కృత్వా పూర్వవద్ధ్యానమాచరేత్

ప్రధానకుంభమధ్యే తు విష్ణుం దేవ్యా చ సాఽన్వయా. ౬౪
ధ్రువాదావాహయేన్మంత్రీ ప్రాగాదిషు యథాక్రమమ్
పురుషం కపిలం సత్యం యజ్ఞమచ్యుతమేవ చ. ౬౫
నారాయణం చాఽనిరుద్ధం తతః పుణ్యం సమర్చయేత్
తం రుక్మవర్ణం రక్తాస్యం రక్తనేత్రం సుఖోద్వహమ్ ౬౬
కిరీటహారకేయూరలంబయజ్ఞోపవీతినమ్
కౌస్తుభోద్భాసితోరస్కం శ్రీవత్సాంకం చతుర్భుజమ్ ౬౭
దక్షిణేనైకహస్తేన భక్తానామభయప్రదమ్
వామేనాఽప్యన్యహస్తేన స్వకట్యామవలంబితమ్. ౬౮
పరాభ్యాం తు కరాభ్యాం తు శంఖచక్రధరం పరమ్

త్రేతాగ్నికల్పనం యత్ర పరిధానం గార్హపత్యకమ్
ఉభయోరన్యయోస్సభ్యం ప్రధానం కల్పయేత్తథా. ౪౮

భూమియజ్ఞేన సర్వత్ర శోధయేచ్చ యథావిధి
దేవం దేవ్యౌ సమాదాయ స్నానశ్వభ్రే గురూత్తమః. ౪౯

'పరం రం'హేతి మంత్రేణ స్థాపయేచ్చ విశేషతః
నిత్యస్నానోక్తమార్గేణ స్నాపయిత్వా హరిం పరమ్ ౫౦

ఆస్థానే విష్టరం న్యస్య తదూర్ధ్వే వస్త్రమాస్తరేత్
దేవం దేవ్యౌ సమాదాయ శ్వేతవస్త్రైర్విభూష్య చ. ౫౧

కుండలాఙ్గదహారాదిభూషణైరపి భూషయేత్
శ్వేతమాల్యైరలంకృత్య శ్వేతగంధానులేపనైః. ౫౨

పవిత్రం చోత్తరీయంచ దత్వా దేవం ప్రణమ్య చ
రాజవచ్చోపచారాదీనాచరేద్దేశికోత్తమః, ౫౩

నవకుంభారోపణమ్

పూర్వోక్తవిధినా ధీమాన్ నవకుంభాన్ ప్రగృహ్య చ
'ఇంద్రం నరో న' ఇత్యుక్త్వా తంతునా వేష్టయేత్తథా ౫౪

వేద్యాముపరిపూర్వోక్తధాన్యాన్యాస్తీర్య మంత్రవిత్
చతుస్సూత్రైర్నవపదం కృత్వా కుంభాంశ్చ విన్యసేత్. ౫౫

కుంభానద్భిః ప్రపూర్యైవ కుశకూర్చాఙ్కురాదికాన్
మంగలాన్యాయుధం రత్నం ప్రతికుంభం పృథక్ పృథక్. ౫౬

గాయత్ర్యా చైవ నిక్షిప్య మధ్యకుంభే విశేషతః
ద్వ్యంగులేన ప్రమాణేన స్రుగాదీన్యపి పూర్వవత్ ౫౭

హాటకేనైవ కృత్వా తు విష్ణుసూక్తేన నిక్షిపేత్

శుకపింఛాంబరధరం విష్ణుం ప్రణవరూపిణమ్. ౧౯

తప్తహాటకసంకాశాం పద్మపత్రాయతేక్షణామ్
తిసృభిః పుష్పచూడాభిర్లలాటోపరి శోభితామ్ ౨౦

సపద్మవామహస్తాన్తాం కట్యాబద్ధఘనస్తనీమ్
ప్రసారితేతరకరాం ప్రసన్నేందునిభాననామ్ ౨౧

శ్రీవత్సాంకితబీజాన్తాం ఫాల్గునే చోత్తరోద్భవామ్
విష్ణోర్దక్షిణపార్శ్వస్థాం హంసనిర్యాఖ్యవాహినీమ్ ౨౨

వామభాగే మహీం శ్యామాం సర్వాభరణభూషితామ్
వైశాఖే రేవతీజాతాం దధతీం దక్షిణేఽంబుజమ్. ౨౩

ప్రసారితేతరకరాం ప్రసన్నేందునిభాననామ్
మహాచాతకమారూఢాం లక్ష్మీపూర్వాపేక్షయాఽన్వితామ్ ౨౪

పురుషః ప్రాఙ్ముఖోఽచ్ఛాభః పీతవాసాశ్చతుర్భుజః
శంఖచక్రధరశ్శ్రీమాన్ సర్వాభరణభూషితః. ౨౫

వరదోఽభయదః ప్రాచ్యాం శ్రీభూమిసహితో హరిః
కపిలః ప్రాఙ్ముఖోఽచ్ఛాభో రక్తవస్త్రోఽష్టబాహుయుక్. ౨౬

దక్షిణేనైకహస్తేన భక్తానామభయప్రదః
అన్యైశ్చక్రాసిహలభృత్సర్వాభరణభూషితః ౨౭

వామేనాఽప్యన్యహస్తేన స్వకట్యామవలంబ్య చ
అన్యైశ్శంఖధనుర్దండధరస్సుందర విగ్రహః. ౨౮

ఆగ్నేయ్యాం దిశి గాయత్ర్యా సావిత్ర్యా చ యుతో హరిః.
సత్యో యామ్యముఖశ్శ్రీమానంజనాభశ్చతుర్భుజః ౨౯

శంఖచక్రధరస్సౌమ్యస్సర్వాభరణభూషితః

వరదోఽభయదస్సాభూ రక్తవాసా మహాహనుః ౮౦

దేవీభ్యాం ధృతిపాష్ణిభ్యాం యుతో యామ్యదిశి ప్రభుః
యజ్ఞః పశ్చిమదిగ్వక్త్రిస్తప్తచామీకరప్రభః ౮౧

సప్తహస్తశ్చతుశ్శృంగో రక్తవాసా ద్విశీర్షకః
శంఖచక్రాఽజ్యపాత్రస్రుక్స్రువానుపభృతం జుహూమ్ ౮౨

బిభ్రత్త్రిపాదో నైఋతీభ్యాం దేవస్స్వాహాస్వధాయుతః
అచ్యుతః పశ్చిమాశాస్యః కనకాభశ్చతుర్భుజః ౮౩

శంఖచక్రధరశ్శ్రీమాన్ సర్వాభరణభూషితః
వరదోఽభయదస్సాక్షీ సర్వకర్మఫలప్రదః ౮౪

యుక్తః పవిత్రక్షోణీభ్యాం ప్రతీచ్యాం శ్యామలాంబరః
నారాయణః పశ్చిమాస్యస్స్ఫటికాభశ్చతుర్భుజః ౮౫

శంఖచక్రధరశ్శ్రీమాన్ సర్వాభరణభూషితః
వరదోఽభయదశ్శ్యామాంబరశ్శ్రీవత్సచిహ్నితః ౮౬

సంయుతః కమలేలాభ్యాం వాయవ్యాం జగతాం పతిః
అనిరుద్ధ ఉదీచ్యాస్యః ప్రవాలాభశ్చతుర్భుజః ౮౭

అనంతోత్సంగ ఆసీనః పుష్పాంబరధరో హరిః
శంఖచక్రధరశ్శ్రీమాన్ సర్వాభరణభూషితః ౮౮

దధత్స్వదక్షిణే వామే ప్రమోదాదాయినీం మహీమ్
వరదోఽభయదో దేవ ఉదీచ్యాం సర్వసిద్ధిదః ౮౯

పుణ్యః ప్రాగాననశ్శ్రీమాంస్తరుణాదిత్యసన్నిభః
శ్రీవత్సవక్షా నిత్యశ్రీస్సర్వాభరణభూషితః ౯౦

చతుర్భుజశ్శంఖచక్రవరదాఽభయచిహ్నితః

శ్వేతవస్త్రోత్తరీయోపవీతాద్యైస్సమలంకృతః ౯౧
ఇందిరాధరణీనాథ ఈశాన్యాం పుణ్యపూరుషః
ఏతాన్ దేవాన్ సమావాహ్య సమభ్యర్చ్యాష్టవిగ్రహైః ౯౨
వీశాఽనహాయుతం త్రీశశాంతాన్ దిక్ష్వర్చయేత్క్రమాత్
సాయం ప్రాతర్వినా కుంభైర్దేవం వీశాఽమితైస్సహ. ౯౩
వేద్యామేవ ప్రతిష్ఠాప్య పూజయేదితి కేచన

— హోత్ర ప్రశంసనమ్ —

హుత్వా పశ్చాత్ప్రధానాఽగ్నౌ హోత్రశంసనమాచరేత్ ౯౪
ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ తదాలయగతాన్ సురాన్
ఆవాహ్య తత్క్రమేణైవ నిరుప్యాజ్యాహుతీర్యజేత్. ౯౫
పరిషిచ్య పావకం పశ్చాద్వైష్ణవం జుహుయాత్క్రమాత్
వేద్యాస్తు పశ్చిమే వాఽథ వాయవ్యాం వా విశేషతః, ౯౬
స్థండిలం కల్పయిత్వాఽగ్రే చాస్తరేఽండజాదికాన్
యజమానసమాయుక్తో గురుర్దేవం ప్రణమ్య చ. ౯౭
కుసుమాంజలిముత్సృజ్య 'ప్రతద్విష్ణు'రితి బ్రువన్
దేవీభ్యాం సహ దేవేశమాదాయ స్థండిలోపరి. ౯౮
ప్రాఙ్ముఖం చైవ సంస్థాప్య పూజయేదష్టవిగ్రహైః
ఉత్సవప్రతిమాభావే స్నాపనే వా విశేషతః. ౯౯
స్నపనస్యాప్యభావే తు కౌతుకే చాచరేత్తు వా
కౌతుకే యది చేద్దేవ్యౌ నైవాదాయ తథా చరేత్. ౧౦౦
నాచరేన్నిత్యనైకల్యం విసర్గావాహనే తథా
ఆచరేదుత్సవం విద్వాన్నిత్యాగ్నౌ తు యథాక్రమమ్. ౧౦౧

కుర్యాచ్చేన్నిత్యవైకల్యం సర్వనాశో భవేద్ధ్రువమ్.
స్నాపయేద్యది చేద్విద్వాన్ మధ్యమే చోత్సవస్య తు ౧౦౨

స్నపనే యది సంప్రాప్తే కౌతుకే స్నపనం చరేత్
స్నాపనప్రతిమాభావే స్నపనం యది చోత్సవే ౧౦౩

సంప్రాప్తే స్నపనే చాఽత్ర కౌతుకే చోత్సవం వినా
ఆచరేదేవ సాంకర్యం నాచరేదుభయోరపి. ౧౦౪

ఉత్సవే వర్తమానే తు కౌతుకే స్నపనం యది
సంభవేదుక్తకాలే తు కర్మణీ ద్వే సమాచరేత్. ౧౦౫

పురాప్రవృత్తకార్యే తు దోషో నాఽనేన సంభవేత్
కౌతుకే చేద్యథైకాఽగ్నౌ బహుకర్మవదాచరేత్. ౧౦౬

గృహే త్రేతాగ్నివన్నిత్యం ప్రణీయారోహణం వినా
స్నాపనోత్సవభేదే తు కౌతుకేన దినం దినమ్ ౧౦౭

ఆరోహణం యది భవేద్ధ్రువే తత్కర్మ పూర్వతః
ఆవాహ్య కర్మణామన్తే తథా సాయం విసర్జయేత్ ౧౦౮

ప్రాతరావాహనం నిత్యమర్చనాదౌ విశేషతః
విసర్గం సాయమర్చాన్తే కౌతుకే తు యథా తథా. ౧౦౯

తథైవోత్సవదీక్షాన్తే సమావాహ్య ధ్రువాత్సుధీః
విసర్గం నాచరేన్మధ్యే దీక్షాన్తే తు సమాచరేత్. ౧౧౦

అర్చనాన్తే విశేషేణ పుణ్యాహమపి వాచయేత్
హేమపాత్రే తు సౌవర్ణం కౌతుకం తండులోపరి. ౧౧౧

సన్న్యస్య పూర్వవద్ధీమాన్ బంధయేద్దక్షిణే కరే
కుంభాన్ దేవ్యాశ్చ చక్రాదీన్ సమాబద్ధ్య సమర్చయేత్ ౧౧౨

పరిషిచ్య పావకం పశ్చాద్వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
జుహుయాత్పౌరుషం సూక్తం శ్రీభూసూక్త సమన్వితమ్ ౧౧౩

దినసంధ్యాధిదైవత్యం తిథివారర్క్ష దైవతమ్
తథా మాసాధిదైవత్యమబ్దదైవత్యమేవ చ. ౧౧౪

తదాలయగతానాం చ జుహుయాన్మూర్తిభిః క్రమాత్
వ్యాహృత్యన్తం ప్రధానే స్యాత్తత ఆహవనీయకే. ౧౧౫

నృసూక్తం దక్షిణాఽగ్నౌ చ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
గార్హపత్యే తు జుహుయాచ్ఛ్రీసూక్తం వైష్ణవం తథా. ౧౧౬

ఆవసథ్యే మహీసూక్తమేకాక్షరమతో యజేత్
జుహుయాత్పౌండరీకాగ్నౌ 'అతో దేవాది' వైష్ణవమ్. ౧౧౭

విష్ణుసూక్తం పురుషసూక్తం 'యద్దేవాది' సమన్వితమ్
పారమాత్మికమంత్రాంశ్చ బ్రాహ్మమైంద్రం చ వారుణమ్. ౧౧౮

జుహుయాద్విష్ణుగాయత్ర్యా శ్వేతాబ్జం చ ఘృతాప్లుతమ్
అష్టోత్తరశతం చైవ సర్వ హోమేష్వశాన్తయే. ౧౧౯

ఏకాఽగ్నిమథ వాఽశ్రాయ జుహుయాదథమాఽథమమ్
సర్వ హోమం చ పూర్వోక్తం వైష్ణవాని విధానతః. ౧౨౦

ఉత్సవాధిదైవత్యం విశేషేణ ప్రవక్ష్యతే
బ్రాహ్మమాషభం తథా రౌద్రమైంద్రం సౌమ్యం చ వైష్ణవమ్. .
సర్వదైవత్యయామ్యే చ వారుణం చ నవాఽహ్నికే
ఆగ్నేయం ప్రాజాపత్యం చ కౌబేరం వైష్ణుమేవ చ. ౧౨౨

శ్రీదైవత్యం చ కౌమారమాదిత్యం రౌద్రమేవ చ
దౌర్గమైంద్రం తథా యామ్యం వైష్ణవం స్కాన్దమేవ చ. ౧౨౩

ఈశాన్యం సౌమ్యమిత్యేత త్తిథిదైవత్యముచ్యతే
తత్తద్వారే తు జుహుయాన్మన్త్రైర్వారాధిపోచితైః. ౧౨౪

తథా నక్షత్రదైవత్యం జుహుయాద్విధినా బుధః
త్రిసంధిషు హునేదైన్ద్రం సౌరం బార్హస్పతం క్రమాత్ ౧౨౫

మాసనక్షత్రాధిపదైవత్యం మాసదైవత్యముచ్యతే
యామ్యం చ వైష్ణవం సౌమ్యం బ్రాహ్మం బార్హస్పతం తథా.

సౌమ్యమైన్ద్రం వారుణం చ శేషాగ్న్యాదిత్యఖాతికమ్
మారుతం భృగుదైవత్యం వారుణం వైష్ణమేవ చ. ౧౨౭

రౌద్రం కౌబేరకం త్వాష్ట్రం మైత్రం కౌమారమేవ చ
సావిత్రీం శ్రీదైవత్యం చైవ గౌరీదైవత్యమేవ చ. ౧౨౮

ఆదిత్యం పైతృకం చైవాఽదితి దైవత్యమేవ చ
యోగదైవత్యమేతత్స్యాజ్జుహుయాద్విధినా బుధః. ౧౨౯

ఐన్ద్రం చ ప్రాజాపత్యం చ మైత్రమార్యమణం తథా
భూతశ్రీయామ్యదైవత్యం భార్గవం వృషదైవతమ్ ౧౩౦

కౌబేరం వాయుదైవత్యం జుహుయాత్కరణేషు వై
దేవేభ్యః పితృభ్యశ్చేతి పక్షయోశ్శుక్లకృష్ణయోః. ౧౩౧

సౌరం చాన్ద్రం చ జుహుయాత్క్రమాదయనయోర్ద్వయోః
మధుశ్చ మాధవశ్చేతి జుహుయాదృతుషు క్రమాత్. ౧౩౨

విష్ణుః ప్రజాపతిశ్శూలీ విఘ్నేశస్సప్త చ ర్షయః
అష్టౌ లోకాఽధిపాః పంచ భూతా విశ్వంభరాదయః. ౧౩౩

వసవోఽష్టౌ చ రోహిణ్యాస్సప్త శ్రీశ్చండికా గుహాః
సూర్యస్సోమశ్చిరంజీవీ కాళీవీశపురన్దరాః. ౧౩౪

చక్రశ్శాన్తో గురుశ్శ్యామబుధశుక్రశనైశ్చరాః
హవిః పాలో హ్యనన్తశ్చ గంగా జ్యేష్ఠా చ మాతరః ౧౩౫

ప్రభవాది క్రమాదేతే విజ్ఞేయా వత్సరాధిపాః
తథోత్సవాధిదైవత్యం తిథివారర్క్షదైవతమ్. ౧౩౬

చతుర్దైవత్యమాత్రన్తు జుహుయాదితి కే చ న
పలాశబిల్వశామీలాలన్యగ్రోధోదుంబరా స్తథా. ౧౩౭

అశ్వత్థఖదిరప్లక్షబ్రహ్మవృక్షాః క్రమాదిమే
సమిధాం గ్రాహ్యా వృక్షాస్తు పర్ణమశ్వత్థమేవ వా ౧౩౮

పద్మం చ బిల్వపత్రం చ కరవీరం కుముదం తథా
నంద్యావర్తం చ తులసీ తథైవ స్థలపంకజమ్. ౧౩౯

విష్ణుక్రాన్తారవిన్దే తు పుష్పాణ్యేతాన్యనుక్రమాత్
అలాభే తులసీం వాఽథ కరవీరం చ పంకజమ్. ౧౪౦

ముద్గం నిష్పావకం చైవ కుళుత్థం మాషమేవ చ
తిలాన్నపూపాన్ లాజాంశ్చ యవాన్ సక్తూన్ యథాక్రమమ్ ౧౪౧

బలిద్రవ్యాణి చోక్తాని సర్వాఽభావే తు మాద్గికమ్
ఏవమేవ విధానేన ద్వికాలం హోమమాచరేత్. ౧౪౨

ప్రాతస్సంధ్యావసానే తు సాయమర్చాఽవసానకే
హోమం కృత్వా బలిం దద్యాద్ద్వికాలం చోత్సవం చరేత్ ౧౪౩

ఉత్సవభ్రమణం వక్ష్యే దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః
బలినిర్వాహణాన్తే తు సాయంప్రాతర్విశేషతః ౧౪౪

దేవదేవమలంకృత్య వస్త్రాద్యైర్భూషణైశ్శుభైః
సుగంధిపుష్పమాలాభిర్గంధై రపి మనోహరైః ౧౪౫

రథే వా శిబికాయాం వా పీఠస్కన్ధేఽపి వా తథా
గజాశ్వాఽన్దోలికాదౌ వా వాహనే సమలంకృతే. ౧౪౬

‹అహమేవేద›మంత్రేణ దేవమారోప్య నిశ్చలమ్
అష్టోపచారైరభ్యర్చ్య లాజాపూపాదికాం స్తథా. ౧౪౭

సంస్కృతాన్ గుడసంమిశ్రాన్ నివేద్య ముఖవాసకమ్
దత్వా వాద్యైస్సమాయుక్తం సర్వాలంకారసంయుతమ్ ౧౪౮

దాసీభిర్వాదకైశ్చైవ నృత్తగేయసమన్వితైః
బ్రాహ్మణైర్వేదవిద్భిశ్చ సమాయుక్తం శనైశ్శనైః ౧౪౯

ధ్వజైశ్ఛత్రైరాతపత్రైస్తోరణైశ్చ తథైవ చ
సంభృతైస్సంయుతం చాన్యైస్సర్వైశ్శృంగారలక్ష్మభిః ౧౫౦

వాలవ్యజనహస్తాభిర్దాసీభిః పార్శ్వయోర్ద్వయోః
వీజ్యమానం విశేషేణ తథా భక్తవరైరపి. ౧౫౧

వాహయేయుర్ద్విజా దేవం బ్రాహ్మణా వేదపారగాః
దీప్తైరుదగ్రైర్బహుభిః పరిషిక్తైర్ఘృతాదినా. ౧౫౨

పరస్సహస్రైస్సర్వత్ర దీపయేచ్చ శతావరైః
విప్రైస్త్రయీమధీయానైర్జపస్తుతిపరాయణైః. ౧౫౩

నృత్యతా గాయతా చాఽపి గాణిక్యేన సుసేవితమ్
వీణాదివాదిభిశ్చైవ వన్దిభిశ్చ తథా పరైః ౧౫౪

షడ్జాదిగీతనిపుణైర్వాద్యవాదకకోవిదైః
గద్యం పద్యం తథా మిశ్రం పఠద్భిస్తోత్రముజ్జ్వలమ్. ౧౫౫

వైతండికైస్తథా జల్పైర్నిపుణైర్వాదశిక్షితైః
తథా తత్వకథానిష్ఠైః పదార్థజ్ఞైశ్చ తార్కికైః. ౧౫౬

మీమాంసకై స్తార్కికైశ్చ ఛాందసైస్సాంఖ్యకోవిదైః
యోగజ్ఞైశ్చ పురాణజ్ఞైశ్శాబ్దికై స్తత్త్వవేదిభిః. ౧౫౭

మౌహూర్తికైశ్చ గణశః పరస్పరజిగీషుభిః
తత్తచ్ఛాస్త్రోక్తమార్గేణ ప్రమేయం చ బహూత్థితమ్. ౧౫౮

ఉచ్చైర్బ్రువాణై ర్విద్వద్భిః పంచకాలపరాయణైః
వాసుదేవస్య మాహాత్మ్యం కథయద్భిశ్చ సాత్త్వికైః. ౧౫౯

శాస్త్రేషు నైపుణం సర్వం ప్రదర్శయితుముద్యతైః
దేవస్య పురతః పృష్ఠే పార్శ్వయోశ్చ స్థితైర్జనైః ౧౬౦

సేనయా సర్వతో దిక్షు చతురంగబలాఢ్యయా
దేవస్య పార్శ్వయోః ప్రాంశ్వై లాక్షారంజితమస్కరైః ౧౬౧

యష్టైర్ధారయద్భిశ్చ తైః పత్యాకారై రితస్తతః
దేవతాకృతియంత్రైశ్చ తథా యంత్రైర్గజాదిభిః. ౧౬౨

నిషాదిభిస్సమారూఢైః స్త్రీభిశ్చ భరతోదితైః
మార్గైర్నృత్యవిధైర్నృత్తం దర్శయ స్త్రీభిరద్భుతమ్ ౧౬౩

శిఖాయన్త్రైస్త్రియారూఢైర్యన్త్రైరన్యైస్తథా విధైః
గతాగతాని కుర్వాణైరనుయాతం సమాకులైః. ౧౬౪

శనైర్నయేజ్జగన్నాథం యథాశక్తి సమన్వితైః
ఆరభ్యావరణాదాద్యాదేషా పరివృతిర్భవేత్ ౧౬౫

దేవేన సార్థమాచార్యో యానమారుహ్య తత్ర తు
రక్షార్థం దేవదేవస్య ధ్యాయన్నుపవిశేద్ధరిమ్. ౧౬౬

అర్చకశ్చ తథాసీనస్సమ్యగర్చనమాచరేత్
ఆరోహణే గజేన్ద్రస్య దేవదేవం విశేషతః. ౧౬౭

వస్త్రాభరణపుష్పాద్యైరలంకృత్య యథార్హకమ్
దేవేశం పూర్వమారోప్య హస్తేనాదాయ చాఽంకుశమ్. ౧౬౮

నిషీదేద్గజపృష్ఠే తు దేశికస్స్వయమత్వరః
అర్చకశ్ఛత్రమాదాయ తథా దేవస్య ధారయేత్. ౧౬౯

తోయధారాం పురస్కృత్య కుర్యాద్భ్రమణమాదరాత్
గ్రామం ప్రదక్షిణం కుర్యాద్బలిర్యేన పథా కృతః. ౧౭౦

తత్కాలే దేవమాయాన్తం భక్తా భాగవతా జనాః
స్వగృహప్రాఙ్గణే చైవ ప్రత్యుత్థాయ పునః పునః. ౧౭౧

ప్రణమ్య చోపహారాంశ్చ దద్యుర్బహువిధాన్ బహూన్
పత్రం పుష్పం ఫలం పూగం నాగవల్లీదలాన్యపి. ౧౭౨

దక్షిణాం చ విశేషేణ యథాశక్తి యథారుచి
నీరాజనాది కుర్యుశ్చ బాలవృద్ధాతురాస్తదా. ౧౭౩

తపోభిర్బహుభిర్గమ్యే స్వయమేవ పరాత్పరే
భక్తానుకంపయా దేవే స్వగృహద్వారమాగతే. ౧౭౪

యో న నన్దతి మూఢాత్మా తస్య కా నిష్కృతిర్భవేత్
తత్కాలే చార్పితం ద్రవ్యం యదపక్వం ప్రగృహ్య చ. ౧౭౫

అమంత్రం తు నివేద్యైవ భగవత్ప్రియమాచరేత్
ఉపహారేషు తత్రార్ధం గృహ్ణీయాద్భాగమర్చకః. ౧౭౬

నాగవల్లీదలం పుష్పం క్రముకం దక్షిణాదికమ్
సర్వమర్చకసర్వస్వం గృహ్ణీయాదర్చకస్స్వయమ్. ౧౭౭

తత్కాలే భక్తినమ్రేభ్యస్సంప్రాప్తేభ్యశ్చ సన్నిధిమ్
భగవత్పాదుకాం దద్యాచ్ఛిరసి శ్రద్ధయా గురుః ౧౭౮

శిరసా ధారణే మన్త్రైర్యస్స్పృష్టిదోషో న విద్యతే
న నయేత్పాదుకాం విష్ణోర్ద్వారీకృత్య తు సన్నిధిమ్. ౧౭౯

న గృహద్వారసీమాన్తం నయేత్తాం గృహిణాం గురుః
ఇష్టం రాజగృహే స్త్రీభిః పాదుకాధారణం యది. ౧౮౦

దేహలీమనతిక్రమ్య నేయాత్తాం దీపికాన్వితామ్
తదా దీపైస్తథాఽన్యైశ్చ రాజార్హైశ్చ పరిచ్ఛదైః. ౧౮౧

నేయా స్యాత్పాదుకా విష్ణోః ప్రణిధిస్సా యతో హరేః
తత్సన్నిధిమతిక్రమ్య పూజకస్తు న జాతుచిత్. ౧౮౨

ఆదానాయోపహారాణాం ప్రియాయాద్గృహిణాం గృహాన్
నాఽపి కార్యాన్తరాసక్తః పంచహస్తానతిక్రమేత్. ౧౮౩

ఏష శ్రేష్ఠోపచారస్స్యాద్యాగస్సమ్మాన్యతే హరిః
ఏవం ప్రదక్షిణం నీత్వా నివర్తేతాఽలయం ప్రతి ౧౮౪

గోపురాగ్రే తు దేవేశం కృత్వా దేవోన్ముఖం క్రమాత్
అర్ఘ్యపాద్యాదినాఽభ్యర్చ్య నివేద్య పృథుకాదికమ్ ౧౮౫

ధామప్రదక్షిణం నీత్వా పునరావిశ్య చాఽలయమ్
అవరోప్య చ దేవేశం స్థాప్య చాస్థానమండపే. ౧౮౬

పాద్యమాచమనం దత్వా ముఖవాసం ప్రదాయ చ
కౌతుకం తు విసృజ్యైవ శుద్ధోదైస్స్నాపయేత్ప్రభుమ్. ౧౮౭

విమృజ్య ప్లోతవస్త్రేణ సమలంకృత్య పూర్వవత్
కౌతుకం పునరాబధ్య హవిః పశ్చాన్నివేదయేత్ ౧౮౮

కుర్యాద్రాజోపచారాణి స హి రాజా జగత్ప్రభుః
వినోదం కారయేచ్చైవ నృత్తగీతాదిభిర్బహు. ౧౮౯

తతః ప్రణమ్య దేవేశం పూర్వస్థానే నివేశయేత్
ప్రథమేఽహని సాయే తు కర్తవ్యమిదమీరితమ్. ౧౯౦

ద్వితీయాహఃప్రభృత్యేవ సాయం ప్రాతశ్చ నిత్యశః
నిత్యార్చనాఽన్తే ద్విగుణమర్చయేచ్చ నివేదయేత్. ౧౯౧

కుంభదేవాన్ సమారాధ్య ధ్వజదేవార్చనం చరేత్
హోమం బలిం చ దత్వా తు కారయేదుత్సవం తథా. ౧౯౨

తృతీయే పంచమేఽవాహ్ని ప్రాతస్స్యాద్గరుడోత్సవః
షష్ఠేఽహని తు మధ్యాహ్నే దేవీభ్యాం సహితం హరిమ్. ౧౯౩

పీఠమధ్యే సమారోప్య సమభ్యర్చ్యాఽష్టవిగ్రహైః
జలకుంకుమమాదాయ కారయేదుత్సవం తథా. ౧౯౪

నవవస్త్రాదికం దత్వా పృథుకాని నివేద్య చ
దత్వా తాంబూలమాచామమర్చయేద్రాజవత్ప్రభుమ్. ౧౯౫

సప్తమే ప్రాతరర్చాన్తే కుర్యాత్సప్తర్షిపూజనమ్
వృణుయాదృత్విజస్సప్త తదాచార్యపురస్సరాన్. ౧౯౬

ధ్యాత్వా సప్తర్షివత్తాంస్తు స్వర్ణం గామాజ్యమేవ చ
తండులోదకకుంభాదీన్ దూర్వాగ్రం క్రముకం తథా. ౧౯౭

దద్యాత్ప్రభూతం తేభ్యస్తు బ్రాహ్మణేభ్యః పృథక్ పృథక్
తత్సాయం చ విశేషేణ కృష్ణగన్ధానులేపనమ్. ౧౯౮

సద్యః ప్రతిసరం బద్ధ్వా దేవాగ్రే స్థండిలం చరేత్
కృష్ణాగురు సమాదాయ సర్వవాద్యసమాయుతమ్. ౧౯౯

గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా స్థండిలోపరి విన్యసేత్
పుణ్యాహం విధివత్కృత్వా శ్రియమావాహ్య తత్ర చ. ౨౦౦

సంస్కృత్య విధివద్గంధాన్ సమభ్యర్చ్య హరిం తతః
'గంధద్వారే'తి మన్త్రేణ సర్వాంగం లేపయేద్గురుః ౨౦౦

దేవ్యాదీనాం తథా కుర్యాత్తత్తన్మంత్రైర్యథావిధి
తచ్ఛేషగంధం భక్త్యైవ భక్తేభ్యో దాపయేద్గురుః ౨౦౧

తద్గంధధారణాన్నౄణాం భవేయుస్సర్వసంపదః
సాయమర్చావసానే తు రథయాత్రాం సమాచరేత్. ౨౦౩

అష్టమే దివసే ప్రాప్తే సమాప్తే ప్రాతరుత్సవే
అలంకృత్య తు దేవేశం మృగయోత్సవమాచరేత్. ౨౦౪

మధ్యాహ్నే దేవదేవస్య జలక్రీడోత్సవం చరేత్
ప్రపాం కృత్వా విధానేన నద్యాదీనాం తటే బుధః. ౨౦౫

వితానాద్యైరలంకృత్య జలక్రీడార్థమంటపమ్
బింబాధ్యర్ధాయతామర్ధవిస్తారాం బింబదఘ్నికామ్. ౨౦౬

జలద్రోణీమథాచ్ఛిద్రాం న్యస్య లోహమయీం ఘనామ్
నాదేయాద్భిస్సమాపూర్య 'ధారాస్వి'తి చ మన్త్రతః ౨౦౭

ఏలాచన్దనకర్పూరైః కుంకుమేనాఽధివాసయేత్
కల్హారకేతకీపుష్పైరుశీరాగురుభిస్తథా. ౨౦౮

ఆస్తీర్య నవవస్త్రాణి 'వేదాహ'మితి మన్త్రతః
'పుణ్యతీర్థం శివం పుణ్యం దేవావాస'మితి బ్రువన్. ౨౦౯

అధిదేవం సమావాహ్య విగ్రహైరష్టభిర్యజేత్
మండపే పశ్చిమార్ధే తు విష్టరే సోత్తరచ్ఛదే, ౨౧౦

దేవదేవం సమాస్థాప్య శకునసూక్తం సముచ్చరన్
నవవస్త్రోత్తరీయాద్యైరలంకృత్య మనోహరమ్. ౨౧౧

పాద్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య స్థాపకైస్సహితో గురుః
'భూః ప్రపద్యే' ఇతి మన్త్రేణ దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౨౧౨

'పరం రంహే'తి మన్త్రేణ దేవమాదాయ చాదరాత్
'ప్రతద్విష్ణుస్స్తవత' ఇతి జలద్రోణ్యాం నివేశ్య చ. ౨౧౩

ఇన్ద్రాణీశ్చ జయానీశ్చ కంషులైః క్లృప్తమండలే
సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య జలద్రోణ్యభితో గురుః. ౨౧౪

'ఆపో హి ష్ఠే'తి మన్త్రాంస్త్రీననువాకాంత్సముచ్చరన్
'ఇదమాపశ్శివే'త్యుక్త్వా 'ఆపో వా ఇద'ముచ్చరన్. ౨౧౫

అభిమన్త్ర్య జలద్రోణ్యాం దేవదేవం ప్రణమ్య చ
పౌరుషం సూక్తముచ్చార్య విష్ణుసూక్తం చ వైష్ణవమ్. ౨౧౬

'ఇషే త్వోర్జే'త్యాది జపన్ 'భూరాన్నిలయ' ఇత్యపి
మజ్జయిత్వా జలద్రోణ్యాం దేవం ప్రక్షిరసం హరిమ్. ౨౧౭

అధివాస్య తు యామార్ధం యామద్వయమథాఽపి వా
'పరం రంహే'తి మన్త్రేణ తత ఉద్ధృత్య వై పునః. ౨౧౮

అలంకృత్య చ వస్త్రాద్యైర్యథార్హం పరిపూజ్య చ
యానమారోప్య దేవేశం గ్రామమాలయమేవ వా. ౨౧౯

ప్రదక్షిణం క్రమాన్నీత్వా సర్వాలంకారసంయుతమ్
గ్రామవీథ్యాముపహృతముపహారమగృహ్య చ. ౨౨౦

పునరాలయమావిశ్య సంస్థాప్యాఽఽస్థానమండపే
సుగన్ధితైలేనాఽభ్యజ్య దేవం సంస్నాప్య పూర్వవత్. ౨౨౧

జీవస్థానే సమాస్థాప్య సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్

తద్రాత్రావుత్సవాన్తే తు దేవం దేవీయుతం హరిమ్. ౨౨౨

ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ సోమం తైలే సమర్పయేత్
సినీవాలీం చ తచ్ఛన్నే చక్రాదీంశ్చ ప్రపూజయేత్ ౨౩౪

దేవమభ్యర్చ్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా వైష్ణవం గురుః
సంస్రావ్య మూర్ధ్ని తత్తైలం 'వేదాహ'మితి మన్త్రతః ౨౩౫

హరిద్రాచూర్ణైస్సంస్నాప్య చక్రాదీన్ స్నాపయేత్తతః
తచ్ఛిష్టం ధారయన్ భక్తస్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ౨౩౬

అథ యానే సమారోప్య దేవం చక్రాదిభిస్సహ
చూర్ణోత్సవమిమం కృత్వా తీర్థోత్సవమథాచరేత్. ౨౩౭

దేవఖాతం యది భవేత్తీర్థం తత్ర ప్రశస్యతే
నద్యాదితీరే సంస్థాప్య దేవీభ్యాం సహ వా వినా. ౨౩౮

చక్రాదీన్ పూర్వవత్ స్థాప్య ప్రముఖే స్థండిలం చరేత్
వ్రీహ్యైణాపూర్య కలశాన్ గాయత్రీమన్త్రముచ్చరన్ ౨౩౯

మధ్యే సిద్ధార్థకం న్యస్య ప్రాచ్యాం స్యాదక్షతోదకమ్
దక్షిణే గన్ధతోయం స్యాత్పశ్చిమే తు కుశోదకమ్. ౨౪౦

జప్యోదకం చోత్తరే స్యాద్విదిశాసు చ మధ్యతః
ఉపస్నానాని విన్యస్య క్రమాత్తదధిపాన్ గురుః ౨౪౧

ఆదిత్యానప్సరసశ్చ కాశ్యపం చ గురుం తథా
ఋతూంశ్చ మరుతశ్చైవ ముఖీంస్తక్షకమేవ చ. ౨౪౨

మన్త్రాన్ విద్యాధరాంశ్చైవ క్రమేణావాహ్య చార్చయేత్
'పూతస్త' ఇత్యతి మన్త్రేణ 'ఇమా ఓషధయ' ఇత్యపి ౨౪౩

'అభి త్వా శూర'‘చత్వారి'‘పూతస్తస్యే'తి చ క్రమాత్
కలశైః పంచభిస్స్నాప్య తత్తద్గ్రీవాన్తరే క్రమాత్ ౨౪౪

ప్రతిష్ఠోక్తవిధానేన బద్ధ్వా ప్రతిసరం తతః
అధివాసవిధానేన శయనే శాయయేద్గురుః ౨౨౩

ప్రభాతే దేవముత్థాప్య పాద్యాద్యర్ఘ్యై స్సమర్చయేత్.
తస్మిన్ తీర్థదినే ప్రాతర్హవిరాద్యం ప్రాగుత్సవమ్. ౨౨౪

కృత్వా హవిర్వినా దేవమభ్యర్చ్యాఽస్థానమండపే
ప్రముఖే గరుడం పశ్చాద్దక్షిణే చక్రమేవ చ. ౨౨౫

అమితం చోత్తరే ధీమాన్ ధాన్యపీఠోపరి న్యసేత్
నిత్యపూజాం హవిర్దానం ధ్రువబేరే సమాచరేత్ ౨౨౬

పూర్వాలంకృతవస్త్రాదీన్ విసృజ్యైవ ప్రయత్నతః
అన్యవస్త్రాణిచాఽఽచ్ఛాద్య యథాహారం భూషయేద్ భూషణైః. ౨౨౭

అష్టోపచారైరభ్యర్చ్య దేవం చక్రాదిదేవతాః
వ్రీహిభిస్స్థండిలం కృత్వా ద్విహస్తాయతవిస్తృతమ్. ౨౨౮

ఉలూఖలం చ ముసలం స్థాప్య వస్త్రేణ సంయుతమ్
తయోరీశౌ క్రమేణైవ బ్రహ్మేశావర్చయేద్బుధః ౨౨౯

పాత్రే హరిద్రాం సంగృహ్య సినీవాలీమథాఽర్చ్య చ.
ఉలూఖలే హరిద్రాం చ తన్మంత్రేణ వినిక్షిపేత్ ౨౩౦

గృహీత్వా వైష్ణవైర్మంత్రైరాచార్యో ముసలం తథా
విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య కించిత్తదవఘాతయేత్. ౨౩౧

భక్తైర్వా దేవదాసీభిశ్చూర్ణీకృత్య విశేషతః
ఏకస్మిన్వా ద్వయోర్వాథ త్రిషు వా కలశేషు వై ౨౩౨

గంధోషితం చ వా తైలమాఢకం పరిగృహ్య చ
పిధాయ చ పిధానైశ్చ స్థండిలోపరి విన్యసేత్. ౨౩౩

'వారీశ్చసప్త' ఇత్యుక్త్వా చోపస్నానం సమాచరేత్
శిష్టాభిః కలశాద్భిశ్చ చక్రాదీనభిషిచ్య చ. ౨౪౫

ప్రవిశ్య తు జలం తత్ర వరుణం చార్చయేత్క్రమాత్
హస్తాభ్యాం చక్రమాదాయ దేవం భక్తైస్సమన్వితః ౨౪౬

ఆచార్యః ప్రథమం తీర్థే చక్రం స్పృష్ట్వాఽవగాహయేత్
నాభిదఘ్నజలే తత్ర జలమధ్యే తు సుస్థితః ౨౪౭

చక్రం దేవం హృది స్థాప్య హస్తాభ్యాం ధారయన్ దృఢమ్
'యే తే శతం' సముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖో వాఽప్యుదఙ్ముఖః ౨౪౮

నిమజ్జయేత్తదా చక్రం సర్వవాద్యయుతం గురుః
జనాస్సర్వే చ తత్తీర్థే స్నాత్వా విగతకల్మషాః ౨౪౯

భవేయురశ్వమేధస్య ఫలం చ సమవాప్నుయుః
తత్తీరే ప్రతిష్ఠాప్య విష్టరే చక్రముత్తమే ౨౫౦

కుర్యాదవభృథస్నానం శుద్ధస్నానోక్తమార్గతః
తతో విసృజ్య వస్త్రాణి దేవం చాఽన్యైర్విభూష్య చ. ౨౫౧

తత్రైవ నవస్నానభారాన్ సంభృత్య విధినా గురుః
దేవీభ్యాం సహ దేవేశం స్నాపయేత్పూర్వవత్ప్రభుమ్. ౨౫౨

అలంకృత్య విశేషేణ కుర్యాదర్ఘ్యాన్తపూజనమ్
పశ్చాద్దేవం సమాదాయ సర్వాలంకారసంయుతమ్ ౨౫౩

శాకునం సూక్తముచ్చార్య నీత్వా గ్రామం ప్రదక్షిణమ్
దేవాఽలయం ప్రవిశ్యాఽథ స్థాప్య చాఽస్థానమండపే. ౨౫౪

పాద్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య వేదానధ్యాపయేత్క్రమాత్
ముహుః పుష్పాఽంజలిం దత్వా జీవస్థానే నివేశయేత్. ౨౫౫

చక్రాదీనపి చాదాయ తత్తత్స్థానే నివేశ్య చ
పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు ప్రోక్షణైః ప్రోక్షణం చరేత్. ౨౫౬
నిత్యపూజాం సమాప్యైవ హవిర్దద్యాద్విశేషతః

యాగశాలాం సమాసాద్య హుత్వాఽగ్నిషు చ వైష్ణవమ్. ౨౫౭
కుంభస్థాం శక్తిమాదాయ ధ్రువబేరేఽవరోపయేత్
అంతర్హోమం చ హుత్వాఽగ్నిం నిత్యకుండే ప్రణీయ చ. ౨౫౮
తద్రాత్రౌ నిత్యహోమాన్తే బలిం దత్వా చ పూర్వవత్
పశ్చాచ్చక్రం వినా దద్యాద్బలిం శుద్ధాన్నకల్పితమ్. ౨౫౯
పూర్వోక్తేనైవ మార్గేణ సర్వత్ర బలిమాచరేత్
చైత్యస్థానే ప్రపాయాం తు ఉద్యానే వృక్షమూలకే. ౨౬౦
తటాకే నిర్ఝరే కూపవాపీవల్మీకపార్శ్వకే
శ్మశానేఽన్యత్ర దేవాఽగ్రే వీథ్యన్తేషు చ నిక్షిపేత్. ౨౬౧
పునరాలయమావిశ్య స్నాత్వా చాఽప్యగ్నిసన్నిధౌ
ధ్వజమూలం సమాసాద్య సర్వవాద్యసమాయుతమ్. ౨౬౨
ధ్వజాఽవరోహణం కుర్యాద్ధ్వజమన్త్రం సముచ్చరన్
తద్ధ్వజం తు సమాదాయ ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ వై ౨౬౩
పరీత్య మందిరం పశ్చాత్ప్రవిశ్యాఽభ్యన్తరం పునః
దేవస్య పాదమూలే తు న్యస్య పుష్పాంజలిం దదేత్. ౨౬౪
క్షమామంత్రం సముచ్చార్య దండవత్ప్రణమేద్భువి

ఫలశ్రుతిః

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణోరుత్సవమాదరాత్ ౨౬౫

సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా సర్వాన్ కామానవాప్య చ
అన్తే విమానమారుహ్య విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. ౨౬౬

— పుష్పయాగః —

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి పుష్పయాగం సుఖావహమ్
ద్వితీయదివసే తీర్థాత్పుష్పయాగం సమాచరేత్. ౨౬౭

శాన్తిదం పుష్టిదం చేతి కామ్యదం చ త్రిధా భవేత్
ప్రాతర్మధ్యాహ్నాఽపరాహ్ణాః క్రమాత్కాలాః ప్రకీర్తితాః. ౨౬౮

న్యూనం వాఽప్యధికం చైతద్దోషోపశమనాయ వై
ఆస్థానమండపే వాఽథ స్నపనాలయ ఏవ వా ౨౬౯

చతుర్దిశం చతుర్హస్తం గోమయేనోపలిప్య చ
పంచవింశత్పదం కృత్వా షట్సూత్రైః ప్రాగుదగ్గతైః ౨౭౦

మధ్యే నవపదే పద్మం సాష్టపత్రం సకర్ణికమ్
రత్నధాన్యాదికైర్వాపి తండులైర్వ్రీహిభిస్తిలైః ౨౭౧

బహిస్తేషు పదేష్వగ్రే పీఠమేకత్ర పూజయేత్
దక్షిణే చక్రమభ్యర్చ్య పఙ్క్తీశం పశ్చిమే తథా ౨౭౨

ఉదీచ్యాం శాన్తమభ్యర్చ్య శేషేషు చ పదేషు వై
పూజాద్రవ్యాణి సంభృత్య ప్రత్యేకం విన్యసేద్బుధః ౨౭౩

దలేష్వష్టసు పద్మస్య సువర్ణశకలోపరి
లోకపాలాంత్సమభ్యర్చ్య వస్త్రోపరి యథాదిశమ్. ౨౭౪

నిష్కత్రయసువర్ణేన కల్పితే కర్ణికోపరి
ఆదిత్యమండలం తత్ర రాజతే చన్ద్రమండలమ్. ౨౭౫

తస్మిన్ సువర్ణరూపే తు వహ్నిమండలమర్చయేత్
విష్టరం తత్ర సంస్థాప్య తదన్తర్గతపంకజే. ౨౭౬

తత్ర దేవం ప్రతిష్ఠాప్య యావద్దివసముత్సవమ్
తావత్కృత్వస్సమభ్యర్చ్య సప్తవింశతివిగ్రహైః. ౨౭౭

తత్ర పూజావసానే తు తత్తత్పుష్పాంజలిం దదేత్
పంకజం తులసీ బిల్వం కరవీరమథోత్పలమ్ ౨౭౮

నన్ద్యావర్తం చ కుముదమపామార్గం తథైవ చ
విష్ణుక్రాన్తం చ దూర్వాం చ క్రమాదేతాన్యనుక్రమాత్. ౨౭౯

ఏవం పుష్పాంజలిం దత్వా ఋత్విజస్సహతైర్గురుః
నృత్తైర్గేయైశ్చ వాద్యైశ్చ చతుర్వేదస్తవైరపి. ౨౮౦

పరాత్పరతరం పారం గుహ్యాద్గుహ్యతరం గురుమ్
సర్వవేదార్థసారం తం ద్వాదశాఽష్టాఽక్షరం తథా ౨౮౧

జపన్తో విష్ణుగాయత్రీం శతమష్టోత్తరం తతః
దద్యుః పుష్పాంజలిం భక్త్యా దేవదేవస్య పాదయోః. ౨౮౨

పంచాఽగ్నిష్వథ వాఽగ్నింస్త్రీన్ పౌండరీకమథాఽపి వా
దేవస్య పరితః కుర్యాదుత్తమాదిక్రమే క్రమాత్. ౨౮౩

ఉత్తమే సభ్యకుండే తు మధ్యే త్వాహవనీయకే
పశ్చాత్రప్రశంసనం కుర్యాత్తదాలయగతాంత్సురాన్ ౨౮౪.

ఆవాహ్యాజ్యం నివాప్యైవ తత్క్రమేణాహుతీర్యజేత్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ సమ్యగ్హుత్వా విశేషతః. ౨౮౫

తతశ్చాహవనీయాగ్నౌ నృసూక్తం వైష్ణవం యజేత్
దక్షిణాగ్నౌ విష్ణుసూక్తం శ్రీసూక్తం చ యజేత్క్రమాత్ ౨౮౬

జుహుయాద్గార్హపత్యాగ్నౌ గాయత్రీం వైష్ణవీం (వం) తతః
ఆవసథ్యే తు జుహుయాత్పూక్తమేకాక్షరాదికమ్.

ఆజ్యేన సమిధా తత్తద్ధవిర్భేదైశ్చ హూయతామ్
ఏతదుత్తమముద్దిష్టం మధ్యమం తు ప్రవక్ష్యతే. ౨౮౮

యథాలాభప్రమాణేన పూర్వోక్తార్ధేన వా హరేః
పద్మమండలదేవానాం కారయేత్ప్రతిమాదికమ్. ౨౮౯

తత్తద్దినార్చనాన్తే తు శుద్ధాన్నం వా నివేద్య చ
సర్వార్చాన్తే పంచహవిర్దద్యాదిత్యాహ పూర్వజః ౨౯౦

చతుర్వేదాదిఘోషం చ చతుర్దిక్షు ప్రకల్పయేత్
అబ్జహోమం క్రమేణైవ జుహుయాన్మన్త్రవిత్తమః. ౨౯౧

పుష్పన్యాసక్రమేణైవ సర్వవిద్యేశ్వరాన్తకమ్
అభ్యర్చ్య ప్రథమం పశ్చాత్పుష్పయాగోక్తపూజనమ్. ౨౯౨

కృత్వా యథాలాభహవిర్భక్ష్యాణి వివిధాని చ
నివేద్య ముఖవాసాన్తే పరివారబలిం క్షిపేత్. ౨౯౩

ఇత్యేవం మధ్యమే ప్రోక్తం ప్రవక్ష్యామ్యధమే పునః
వినా కలశాదిభిర్భేదైర్హోమైశ్చ పృథగర్చనైః ౨౯౪

మండలే దేవమారోప్య పూజయిత్వా యథావిధి
హవీంషి పంచ చోక్తాని నివేద్య చ తతః పరమ్. ౨౯౫

దద్యాత్పుష్పాఞ్జలిం మన్త్రైస్సమస్తదివసోదితైః
జాన్వన్తం చ తథోర్వన్తం కట్యన్తం చ సమర్చయేత్ ౨౯౬

నాభ్యన్తం చ స్తనాన్తం చ బాహ్వన్తమితి చ క్రమాత్
గ్రీవాన్తం చ లలాటాన్తం మౌల్యన్తమితి చ క్రమాత్. ౨౯౭

తత్తత్పూజావసానే తు హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్
ఉత్సవాజ్ఞాతదోషాణాం ప్రాయశ్చిత్తమిదం స్మృతమ్. ౨౯౮

అతస్సర్వప్రయత్నేన పుష్పయాగం సమాచరేత్

— ద్వాదశారాధనమ్ —

కుర్యాద్యథోక్తవిధినా ద్వాదశారాధనం తథా. ౨౯౯

దద్యాదాచార్యపూర్వేభ్యో దక్షిణాం విధివత్తతః
ఏకవింశతినిష్కాంస్తు దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్. ౩౦౦

పదార్థినాం చ సర్వేషాం తదర్ధం స్యాత్పృథక్ పృథక్
గోభూమిభ్యాం విశేషేణ దత్వాఽఽచార్యం ప్రసాదయేత్. ౩౦౧

ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా సర్వాఽగ్నిషు యథాక్రమమ్
అన్త్యహోమం సమాప్యైవ దేవదేవం ప్రణమ్య చ. ౩౦౨

జీవస్థానే ప్రతిష్ఠాప్య దేవేశం సమ్యగర్చయేత్
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేచ్చైవ ప్రదద్యాద్భూరిదక్షిణామ్. ౩౦౩

పుష్పయాగోత్సవః ప్రోక్తో దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః
శాన్తికాదివిధానే తు కుర్యాదఙ్కురపూర్వకమ్. ౩౦౪

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా పుష్పయాగం హరేః ప్రియమ్
సర్వాన్ కామానవాప్యైవ సర్వైశ్వర్యమవాప్య చ. ౩౦౫

సర్వాన్ శత్రూన్ విజిత్యైవ ప్రజాపశుసమన్వితః
అన్తే విమానమారుహ్య విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్. ౩౦౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే పంచవింశోఽధ్యాయః.

అథ షడ్వింశోఽధ్యాయః.

ప్రాయశ్చిత్తమ్

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి భూపరీక్షాదినిష్కృతిమ్
న్యూనేఽతిరిక్తే వ్యాఘాతే ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్.

ప్రాయో దోషస్సముద్దిష్టశ్చిత్తం తస్య నివారణమ్
ప్రాయశ్చిత్తం సమాఖ్యాతం కుర్యాత్కర్మసమృద్ధయే.

ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వాణస్సతి దోషే వినశ్యతి
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కుర్యాద్యత్నేన నిష్కృతిమ్.

ఆలయస్య చ నిర్మాణం పూజాద్యాస్తత్ర యాః క్రియాః
అస్మాచ్ఛాస్త్రాదతిక్రమ్య నిష్ఫలాః ప్రభవన్తి హి.

తద్దోషశమనాయైవ మహాశాన్తిపురస్సరమ్
సర్వాః క్రియాః క్రమేణైవ పునశ్శాస్త్రోక్తవచ్చరేత్.

యచ్ఛాస్త్రవిధిముత్సృజ్య క్రియతే కామకారతః
నోక్తం దద్యాత్ఫలం కర్మ ప్రత్యుతాఽనర్థదం భవేత్.

శిల్పం చ జ్యోతిషం వాస్తు తదఽన్యే చాఽగమాః పరే
తావతా హి ప్రమాణం స్యాద్యావదేతేన నాఽన్తరమ్.

వైఖానసమిదం శాస్త్రమన్యశాస్త్రాఽనపేక్షితమ్
ప్రణినాయాఽబ్జజః పూర్వం సర్వశాస్త్రార్థసంగ్రహమ్.

మోహాదజ్ఞానతో వాఽపి విచికిత్సాపదేషు యః
శాస్త్రాన్తరానురోధేన శాస్త్రమేతద్విమానయేత్.

స యాతి నరకం ఘోరం యావదాభూతసంప్లవమ్

తస్మాన్నిష్కాసస్య తం మార్గం శాస్త్రోక్తం సమ్యగాచరేత్. ౧౦

యదా గచ్ఛేద్బహిర్ద్వారం భూమిం సమ్యక్ పరీక్షితుమ్
ఆపతేదంతరాయశ్చేత్ప్రాయశ్చిత్తం హునేద్బుధః. ౧౧

జపేచ్చ వైష్ణవం వై ష్ణుం శతశః పునరాచరేత్
దుర్దర్శనే జపేత్సౌరం హునేత్పూర్వోక్తవద్బుధః. ౧౨

దుర్వాక్యే తు శ్రుతే బ్రాహ్మం జపేత్సారస్వతం తథా
తత్కాలే కలహే చైవ శోణితప్రస్రవే తథా. ౧౩

అగ్నిదాహాదికే చైవ వైష్ణవం సౌమ్యసంయుతమ్
వైష్వక్సేనం తథా సౌదర్శనం గారుడమేవ చ. ౧౪

లౌకికాఽగ్నౌ హునేద్ధ్యాత్వా దేవం పశ్చాత్సమాచరేత్

భూపరీక్షణకాలే తు యది పాంసుకరో భవేత్. ౧౫

పూర్ణాహుతిం చ జుహుయాత్తథా మిన్దాహుతీ బుధః
పరీక్షితా యదా భూమిః పూర్వమేవాఽన్యవర్త్మనా ౧౬

ఔపాసనాగ్నిమాధాయ వ్యాహృత్యన్తం తు వైష్ణవమ్
జుహుయాద్దశశః కుర్యాత్తతః కర్మాణి మన్త్రితః. ౧౭

వృషభస్యాంగహానౌ తు కర్షణే దోషశాన్తయే
రౌద్రం బ్రాహ్మం చ జుహుయాత్తతోఽన్యం వృషమాహరేత్.

హలాదీనాం తు నిర్మాణే యజ్ఞవృక్షేతరైః కృతే
తథా ప్రమాణహీనే చ జుహుయాద్వైష్ణవం తథా. ౧౮

సౌమ్యం చైవ తథాఽఽగ్నేయం ప్రాజాపత్యం చ దేశికః

రజ్జుభేదే వారుణం చ సీతాభేదే శ్రియం తథా. ౨౦

ద్వాత్రభేదే తు జుహుయాజ్జ్యేష్ఠామంత్రం విచక్షణః
ఋషిభేదే తు వాయవ్యం క్షిణీయే వాసవం తథా. ౨౧

యుగే నాగం ప్రణోదే తు యామ్యే వ్యాహృతిసంయుతమ్
కపాలాఽస్థితుషాంగారకేశవల్మీకఖర్పరాః. ౨౨

దృష్టాః కర్షణకాలే చేత్తద్వ్యపోహ్యాఽవిలంబితమ్
అభ్యుక్ష్య పంచగవ్యేన సౌమ్యాఽగ్నేయా హునేత్క్రమాత్. ౨౩

తత్ర చేదర్చనే హీనే శాన్తవిశాఽనపాయినామ్
వైష్ణవం జుహుయాత్తత్తద్దైవత్యం చాఽర్చయేత్పునః. ౨౪

బీజావాపనహీనే తు జుహుయాద్వైష్ణవం తథా
సౌమ్యం హుత్వా చ వాయవ్యం పునర్బీజాని వాపయేత్. ౨౫

గవాం నివేదనే హీనే వైష్ణవం చాఽమితం హునేత్
గారుడం చక్రమంత్రం చ దశశస్సుసమాహితః. ౨౬

పలాలభారానాహృత్య గోగణేభ్యో నివేదయేత్
పదదేవబలౌ హీనే హునేత్తన్మంత్రపూర్వకమ్. ౨౭

వైష్ణవం బ్రాహ్మమైంద్రం చ యామ్యం వారుణమేవ చ
కౌబేరం చ క్రమాద్ధుత్వా బలిం తత్ర సమర్పయేత్. ౨౮

బ్రహ్మపద్మక్రియాహానౌ వైష్ణవబ్రాహ్మవారుణాన్
భూదైవత్యం చ జుహుయాత్పునః కార్యం సమాచరేత్. ౨౯

దిక్పరిచ్ఛేదహీనే తు దిగ్దైవత్యం చ వైష్ణవమ్
సౌరం చైవ పునర్హుత్వా కుర్యాద్దిక్సాధనం తతః. ౩౦

విమానార్థం యదా భూమిః ఖన్యతే తత్ర సంభవే

శర్కరాశల్యలోష్టాద్యా వైష్ణవం బ్రాహ్మమేవ చ. ౩౧

పంచభూతాఽధిదైవత్యం వ్యాహృతీశ్చ హునేత్క్రమాత్
హీనేఽధికే వా మానే తు శిలాయా ఇష్టకస్య వా. ౩౨

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ హుత్వా విధివదాచరేత్
విపర్యాసే తు విన్యాసే దిగ్దైవత్యం చ వైష్ణవమ్ ౩౩

హుత్వా యథోక్తవత్కృత్వా జపేద్వేదాదికాన్మనూన్
రత్నన్యాసవిహీనే తు హునేత్తదధిపాన్మనూన్. ౩౪

విష్ణుసూక్తం తతో హుత్వా రత్నన్యాసం సమాచరేత్
గర్భన్యాసవిహీనే తు వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౩౫

హుత్వా శ్రీభూమిదైవత్యం గర్భన్యాసం పునశ్చరేత్
ప్రమాణహీనేఽధికే వా కల్పితే గర్భభాజనే ౩౬

సౌరం సౌమ్యమథాఽఽగ్నేయం యజేత్కుర్యాద్విధానతః
నిర్మాణకాలే ద్రవ్యాణాం స్థాపనే సంకరేణ వై ౩౭

విపర్యాసే చ సంప్రాప్తే వైష్ణవం జుహుయాత్క్రమాత్
తత్తత్స్థానాధిదైవత్యం హుత్వా విధివదాచరేత్. ౩౮

అనుక్తదేశే న్యాసే చ విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషమ్
హునేచ్ఛ్రీభూమిదైవత్యం తత్తత్స్థానే నివేశయేత్. ౩౯

అప్రమాణే శిలాయాం వా తథా మూర్ధేష్టకాదిషు
జుహుయాన్నిష్కృతిం విద్వానాద్యేష్టకవిధానతః. ౪౦

స్థూపికీలే తదాధారే ప్రమాణపరివర్జితే
అలాభే చోక్తదారూణాం వైష్ణవం సౌమ్యపావకే. ౪౧

భూదైవత్యం చ హుత్వా తు విధినా కారయేద్బుధః

విమానే నిర్మితే పశ్చాత్సుధాకర్మణ్యకల్పితే. ౪౨

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ సూక్తం పౌరుషమేవ చ
హునేచ్ఛ్రీభూమిదైవత్యం విధినా పునరారభేత్. ౪౩

ఆగ్నేయం భూమిదైవత్యం హుత్వా కార్యం సమాచరేత్

హీనే ద్వారే కవాటాదౌ ద్వారాదీన్ జుహుయాచ్చ షట్. ౪౪

వైష్ణవం శ్రీమహీమంత్రాన్ హుత్వా నిర్మాపయేత్పునః
ప్రాకారే గోపురే హీనే దోషో భూయాన్మహత్తరః. ౪౫

వంశహానిర్విపద్వృద్ధిరర్థనాశో మహద్భయమ్
శాన్తే హీనే మహాశాన్త్యాత్కులం చోత్సీదతి ధ్రువమ్. ౪౬

భూతపీఠవిహీనే తు ధనధాన్యాయుషాం క్షయః
కూపారామహావిశాలాపుష్పసంచయవాటికాః. ౪౭

స్నానపానీయశాలా చ తథైవాస్థానమండపమ్
నృత్తగీతపరిహాశ్చైవం మండపాదావనిర్మితే. ౪౮

సంపద్యేత మహాన్ దోషః కృతం స్యాదకృతం పునః
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కారయేచ్ఛక్తితో బుధః. ౪౯

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ
హుత్వా శ్రీభూమిదైవత్యం తత్తద్దైవత్యమేవ చ. ౫౦

యథోక్తం తు ప్రకుర్వీత విత్తశాఠ్యం న కారయేత్.

ప్రథమేష్టకాం సమారభ్య స్థూపికీలావసానకే. ౫౧

అనుక్తానాం చ దోషాణామియం స్యాత్సర్వనిష్కృతిః

ఆలయాత్పూర్వతో వాఽథ దక్షిణే వా మనోరమే. ౫౨

శుచౌ దేశే ప్రతిష్ఠాప్య పద్మాగ్నౌ జుహుయాత్క్రమాత్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ ౫౩

హునేచ్ఛ్రీభూమిదైవత్యమంగహోమశ్చ హూయతే.
స్థాప్యాద్యుపానపర్యంతవిమానాంగాని నామతః. ౫౪

'దద్భ్యస్స్వాహే'తి జుహుయాద్బ్రాహ్మం రౌద్రం వినాయకమ్
ఆగ్నేయం దుర్గాసూక్తం చ ప్రాజాపత్యం చ హావయేత్. ౫౫

సమాపితే విమానే తు ధనలోభాదినా పునః
ధ్రువబేరం వినా కృత్వా కౌతుకే స్థాపితే యది ౫౬

ఆభిచారికమేతత్స్యాద్రాజరాష్ట్రవినాశనమ్
తద్దోషపరిహారార్థం మహాశాన్తిం త్ర్యహం చరేత్. ౫౭

వైష్ణవాంశ్చ సుసంపూజ్య భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ బహూన్
'క్షమ'స్వేతి నమస్కృత్య దేవదేవం తు కౌతుకమ్. ౫౮

బాలాలయే ప్రతిష్ఠాప్య ధ్రువబేరం సమాచరేత్
ధ్రువార్చాబేరమథ వా కృత్వా స్థాపనమాచరేత్. ౫౯

విమానస్య సమాప్తౌ తు ప్రాసాదూర్ధ్వం తు తత్ర వై
ధ్రువస్థాపనహీనే తు వైష్ణవం జుహుయాత్తతః ౬౦

విష్ణుసూక్తం తథా రౌద్రమైంద్రమాగ్నేయమేవ చ
వారుణం బార్హస్పత్యం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ. ౬౧

శాన్తిం హుత్వా విధానేన దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ పూజయిత్వా తు వైష్ణవాన్ ౬౨
ధ్రువబేరం ప్రతిష్ఠాప్య విధినా సమ్యగర్చయేత్
ఏవం మాసద్వయేఽతీతే ద్విగుణం నిష్కృతిర్భవేత్. ౬౩
మాసత్రయే తు త్రిగుణమేవమావర్తనం భవేత్
సంవత్సరే వ్యతీతే తు దోషో భూయాన్మహత్తరః. ౬౪
సప్తాహం తు మహాశాన్తిం హుత్వాఽజ్యాఽగ్నౌ విధానతః
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్విధినా సర్వమాచరేత్. ౬౫
సప్తవర్షేషు సప్తాహం ప్రథమాదిక్రమేణ వై
కేచిదిచ్ఛన్తి మునయస్సప్తాహాన్తమిదం చరేత్. ౬౬
అత ఊర్ధ్వం కర్షణాది పునస్సంస్కారమాచరేత్

జలాధివాసనాత్పూర్వమంగహీనే ధ్రువస్య తు ౬౭
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ సూక్తం పౌరుషమేవ చ
హునేచ్ఛ్రీభూమిదైవత్యం 'దద్భ్యస్స్వాహా'ఽకం తథా. ౬౮
ఆచార్యదక్షిణాం దద్యాద్బేరం సమ్యక్ పరీక్షయేత్
సంధానయోగ్యం సందధ్యాత్పునః కార్యం సమాచరేత్. ౬౯
శక్తశ్చేన్నూతనం బేరమాహృత్య తు సమాచరేత్

శిలాగ్రహణసంస్కారమకృత్వా శిల్పినా కృతమ్. ౭౦
బేరమాదాయ జుహుయాచ్ఛాన్తిం వైష్ణవమన్త్రతః
భూమౌ పిధాయ తద్బేరం వాస్తుహోమం సమాచరేత్. ౭౧
పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం బేరం సంశోధ్య యత్నతః

పరితః పూర్వవద్దత్వా బలిం దేవం సమర్చ్య చ. ౨౨
పశ్చాత్సమంత్రకం కృత్వా విధినా స్థాపయేద్బుధః

జలాధివాసనాదర్వాక్స్నాపనాత్పూర్వమేవ చ. ౨౩
దేవస్య దేవ్యాదీనాం వా అంగహానిర్భవేద్యది
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ. ౨౪
శ్రీసూక్తం చ మహీసూక్తం బ్రాహ్మం రౌద్రం తథైవ చ
మున్యోర్మంత్రమథాన్యేషాం తత్తన్మంత్రం సుహూయతామ్. ౨౫
సంధానయోగ్యం సందధ్యాదయోగ్యం విధివత్త్యజేత్
సంధాయ వాఽన్యం చాహృత్య పునస్స్నాపనమాచరేత్. ౨౬

స్థాపితే తు మహాబేరే మాసాదూర్ధ్వమసంస్కృతే
అబ్జాఽగ్నౌ వైష్ణవం చైవ విష్ణుసూక్తం తథైవ చ. ౨౭
సూక్తం తు పౌరుషం హుత్వా శ్రీభూదైవత్యమేవ చ
బ్రాహ్మం రౌద్రం పావమానం చ హుత్వా కార్యం సమాచరేత్.
మాసద్వయే తు ద్విగుణం త్రిమాసే త్రిగుణం భవేత్
సంవత్సరాన్తమేవం స్యాత్తదన్తే స్థాపయేత్పునః. ౨౯
అతీతే ద్వాదశే వర్షే కర్షణాది పునః క్రియాః
శిలాసంగ్రహణాద్యన్యత్కృత్వా స్థాపనమాచరేత్. ౩౦

అథ వక్ష్యే కర్షణాదౌ పునస్సంస్కారమాచరేత్
తృణగుల్మలతాదీని శోధయేత్పూర్వమాలయే ౩౧
కుర్యాచ్ఛిలేష్టకాదారుప్రక్షేపణవిధిం క్రమాత్

సుధావర్ణానులేపాదీన్ సమాప్య గురురత్వరః ౮౨
ఆలయస్యోత్తరే కుర్యాద్వాస్తుహోమం యథావిధి
పుణ్యాహం వాచయేద్విద్వాన్ పర్యగ్నిం చైవ కారయేత్ ౮౩

పంచగవ్యైస్సమభ్యుక్ష్య తతస్సంకల్ప్య కర్షణమ్
ఆలయాభిముఖే కృత్వా వ్రీహిభిస్స్థండిలం బుధః ౮౪

శాన్త్యాఽనపాయినౌ పీఠం చాఽభ్యర్చ్య చ నివేదయేత్
సువర్ణేన హలం కృత్వా గర్భాగారాది సర్వశః. ౮౫

గృహీత్వా దక్షిణే హస్తే మంత్రైః విష్ణోర్నుకాదిభిః
కర్షయిత్వా యథోక్తాని బీజాన్యాహృత్య దేశికః ౮౬

అభ్యుక్ష్య సోమమభ్యర్చ్య విష్ణుగాయత్రిముచ్చరన్
అభిమంత్ర్య తతో బీజాన్ 'సోమం రాజాన'ముచ్చరన్. ౮౭

సర్వత్ర వాపనం కుర్యాద్దూర్వాదీంశ్చాహరేత్తృణాన్
ఆస్తీర్యోపరి తాన్సర్వాన్ సూక్తం గౌదానికం పునః. ౮౮

ఉచ్చార్య గోగణేభ్యస్తాన్నివేద్య చ ప్రదాపయేత్
ఆలయం తు సుసంశోధ్య బ్రహ్మాదీనాం దదేద్బలిమ్. ౮౯

ద్రోణైస్తదర్ధైర్వా పక్త్వా తండులైస్సఘృతం చరుమ్
పూర్వం తోయం తతః పుష్పం బలిం తోయం సమర్పయేత్. ౯౦

పునస్సంశోధయేద్ధామ శాన్తిహోమపురస్సరమ్
తత్తత్సంస్కారహోమం చ హుత్వా కుర్యాత్క్రియాస్తతః. ౯౧

ఆద్యేష్టకాస్థమాసాద్య కుండమౌపాసనం బుధః.
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ ౯౨

దిగ్దైవత్యం చ జుహుయాద్దేవం ధ్యాయన్ సమాహితః

జపేద్వేదాదిమంత్రాంస్తు సంస్పృశ్యాద్యేష్టకాస్థలమ్. ౯౩
కృత్వాన్తః పరిషేకం చ పరిషిచ్యాఽనలం పునః
గర్భన్యాసస్థమాగూర్య వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౯౪
పురుషసూక్తం చ శ్రీసూక్తం మహీసూక్తం తథైవ చ
దిగ్దైవత్యం చ జుహుయా'న్నాగరాజాయ' చేత్యపి. ౯౫
'సర్వరత్నేభ్య' ఇత్యుక్త్వా 'సర్వధాతుభ్య' ఇత్యపి
'సర్వబీజేభ్య' ఇత్యుక్త్వా 'సర్వలోహేభ్య' ఇత్యపి. ౯౬
'నదీభ్యః పాతాలేభ్య'శ్చ 'నాగేభ్యో' జుహుయాత్తతః
'దిగ్గజేభ్యో విష్ణవే' చ స్వాహాన్తం జుహుయాత్క్రమాత్ ౯౭
తత ఆభ్యన్తరద్వారదక్షిణస్తంభదక్షిణే
మేదినీం తు సమభ్యర్చ్య జపేత్సూక్తం తు పౌరుషమ్ ౯౮
మేదిన్యాదీంస్తతో జప్త్వా తత్తత్స్థానం స్పృశేద్బుధః
కృత్వాన్తః పరిషేకస్తు తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౯౯
నష్టే గర్భే చ హుత్వైవం సంపాద్య స్థాపయేత్పునః
అన్త్యేష్టకార్థం జుహుయాద్వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౦౦
పురుషసూక్తం చ హుత్వా తు జుహుయాద్విధినా బుధః
విమానపాలదైవత్యం జపన్ వేదాదికాన్మనూన్ ౧౦౧
విమానస్యోపరిష్టాత్తు స్థూపికీలాదధస్తథా.
జపన్నేవ విష్ణుసూక్తం చ కుర్యాచ్చైవాఽభిమర్శనమ్. ౧౦౨

ధ్రువే ప్రమాణహీనే చ పరిస్తీర్య చ పావకమ్
ధ్రువస్థాపనవద్ధుత్వా రత్నన్యాసోదితాన్మనూన్. ౧౦౩
జపేత్స్థాపనసూక్తం చ సవీకృత్య ప్రయత్నతః

కౌతుకాదీంశ్చ కృత్వైవ ప్రతిష్ఠాం కారయేద్బుధః ౧౦౪
నష్టే ధ్రువే పురః కుర్యాదుత్కృష్టద్రవ్యనిర్మితమ్
అథ వా పూర్వవత్కృత్వా స్థాపయేద్విధినాఽత్వరః, ౧౦౫
నరైర్వ్యాఘ్రైర్మృగాద్యైర్వా బేరముత్పాటితం యది
అహీనాంగం తు సంగృహ్య శుద్ధ్యర్థమధివాసయేత్. ౧౦౬
జలాధివాసం కృత్వా తు తత్స్థానే విధినా బుధః
రత్నన్యాసం చ కృత్వైవ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్. ౧౦౭
అన్యాలయాదపహృతమనిష్పన్నక్రియం తథా
శిలాబేరం యది స్యాత్తద్భూమౌ సమ్యక్ పిధాయ చ ౧౦౮
విధినాఽహృత్య సంస్కారం కృత్వా స్థాపనమాచరేత్
శిల్పినా విధిపూర్వం తు కృతం బేరం తథా చరేత్. ౧౦౯
యథావిధి యథాస్థానం స్థాపితం దోషవర్జితమ్
బేరం న చాలయేద్యస్మాద్రాజరాష్ట్రవినాశనమ్. ౧౧౦
తద్దోషశమనార్థాయ పద్మాగ్నౌ జుహుయాత్క్రమాత్
సప్తాహం తు మహాశాన్తిం కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౧౧
దద్యాత్సువర్ణం గాం భూమిం ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్
అవిధిజ్ఞైరథాచార్యైర్బుభుక్షుభిర్వా స్థాపకైస్తథా. ౧౧౨
స్థాపితం బేరమాజ్ఞాయ చాలయిత్వా యథావిధి
విధిజ్ఞైస్స్థాపనం విద్వాన్ కారయేదత్వరం తథా. ౧౧౩
విధిజ్ఞైస్స్థాపితం బేరమజ్ఞానాచ్చాలితం యది
శాంతిం హుత్వా విధానేన విధిజ్ఞైస్స్థాపయేత్పునః. ౧౧౪
నదీతటాకపాథోధిప్రవాహైర్వాత్యయాఽథ వా.

దైవాత్ప్రచాలితే తత్ర విమానే వా ధ్రువేఽపి వా. ౧౧౫
భూమౌ పిధాయ తద్బేరం నిర్మాయ పునరాలయమ్
అచలం స్థాపయేద్బేరం శాస్త్రోక్తేనైవ వర్త్మనా. ౧౧౬
సాపాయే తు స్థలే తస్మిన్ సన్నికృష్టే స్థలే చరేత్
గ్రామాదౌ వా వివిక్తే వా ప్రదేశే సుమనోరమే. ౧౧౭
విమానం సుదృఢం కృత్వా దేవమాదాయ తత్ర వై
సర్వైశ్చ పార్షదైర్యుక్తం సంస్థాప్య విధినాఽర్చయేత్. ౧౧౮
గ్రామాదీనామభావే తు శతదండాత్పరం తతః
విమానం విస్తృతే దేశే కృత్వా సంస్థాప్య చార్చయేత్. ౧౧౯
రాజా రాష్ట్రాన్తరం జిత్వా బేరమాహృత్య యత్నతః
స్వరాష్ట్రే స్థాపితుం చేచ్ఛేద్యది గ్రామం విధాయ చ. ౧౨౦
తద్వాస్త్వంగాలయే బేరం విధినా స్థాప్య చార్చయేత్
అపౌరుషాలయాభావే విమానం పౌరుషం యది. ౧౨౧
కర్తుమిచ్ఛేత్తదా కుర్యాత్తత్ప్రాకారాన్తరే పునః
భూశుద్ధ్యాదీన్వినా కృత్వా ప్రాకారం ప్రతిమాదికమ్. ౧౨౨
ప్రతిష్ఠాప్యార్చయేత్తస్య మూలస్థానార్చనం ఫలమ్.

ప్రమాదాదథవా దైవా దాలయే స్నపనాలయే. ౧౨౩
ఆస్థానమండపే పాకస్థానపరిశారయోరపి
గోపురేస్నానపానీయశాలాదౌ వహ్నిదూషితే ౧౨౪
మహావాతహతేఽకస్మాదశన్యాదిహతే తథా
పారమాత్మికమబ్జాఽగ్నిపింకారాదీంస్తథా హునేత్. ౧౨౫
విచ్ఛిన్నం ఖిందాహుతీ చైవ ఆగ్నేయం వ్యాహృతీస్తథా

పునరన్యన్నవం కృత్వా ప్రతిష్ఠాం కారయేత్క్రమాత్. ౧౨౬

శిలాగ్రహణ కాలే వా తదా దారుగ్రహేఽపి చ
క్రియాహీనే విపర్యాసే వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౨౭
భిన్నాహుతీ చ విచ్ఛిన్నం వ్యాహృత్యన్తం హునేద్బుధః

ద్వారస్తంభే భువంగాదా హీనే మానేఽగ్నిదూషితే. ౧౨౮
జీర్ణే వా కృమిదష్టే వాఽనుపయుక్తం త్యజేద్బుధః
అన్యమాహృత్య విధినా సంయోజ్యైవ చ పూర్వవత్ ౧౨౯
నిత్యాగ్నౌ వైష్ణవం సౌమ్యమాగ్నేయం శాన్తిమాచరేత్

గర్భన్యాసార్థమథ వా పీఠన్యాసార్థమేవ వా. ౧౩౦
రత్నానామప్యలాభే తు సువర్ణం తత్ర నిక్షిపేత్
విష్ణుసూక్తం తు జుహుయాత్ప్రాయశ్చిత్తం తు తద్భవేత్. ౧౩౧

ధాతూనాం పారదం ప్రోక్తమలాభప్రణిధిస్తు తత్
పారదం తత్ర నిక్షిప్య బ్రాహ్మం రౌద్రం చ నిష్కృతిః. ౧౩౨
యవా బీజప్రతినిధిర్ముద్గానాం వా తత్ర నిక్షిపేత్
వాయవ్యం వైష్ణవం చేతి జుహుయాత్తత్ర నిష్కృతిః. ౧౩౩

ధ్రువబేరస్య. నిర్మాణే శూలగ్రహణకర్మణి
స్థాపనే వా విపర్యాసే బ్రాహ్మం రౌద్రం చ వైష్ణవమ్. ౧౩౪
వాహృత్యన్తం చ హుత్వైవ విధినా యోజయేత్పునః

అప్రమాణే విమానే తు బేరం మానవివర్జితమ్. ౧౩౫
అజ్ఞానాత్ స్థాపితం చేత్తద్రాజరాష్ట్రవినాశకృత్
తద్దోషశమనార్థం చ మహాశాన్తిం హునేద్బుధః, ౧౩౬

తద్విమానం చ తద్బేరం స్థాపయేద్విధివత్పునః
తత్తద్బేరోక్తశూలానాం ప్రమాణం యది హీయతే. ౧౩౭

పూర్ణం కృత్వా వైష్ణవం చ పౌరుషం సూక్తమేవ చ
ఇదద్భ్యస్స్వాహేత్యంగహోమం హుత్వా తు స్థాపయేత్పునః.

స్నేహచూర్ణకషాయాదౌ హీనే యోగవిపర్యయే
రజ్జుబంధాష్టబన్ధాదౌ శర్కరాలేపనే తథా ౧౩౯

తథా మృదాలేపనే చ పటాచ్ఛాదనకర్మణి
భూషాదౌ క్రమహీనే వా వర్ణాదీనాం వ్యతిక్రమే ౧౪౦

వైష్ణవం బ్రాహ్మరౌద్రాఽగ్నిమహాభూతాధిపాంస్తథా
ప్రాజాపత్యం వ్యాహృతీశ్చ హుత్వా విధివదాచరేత్. ౧౪౧

మహాబేరం చార్ధచిత్రం మృణ్మయం నైవ కారయేత్
సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం శైలం దారవమేవ వా. ౧౪౨

రత్నజం వార్ధచిత్రస్తు కుర్యాద్బేరం సలక్షణమ్
కృత్రిమేణాప్యనుక్తేన వర్ణేనాలేపితం పునః. ౧౪౩

బేరం ప్రక్షాళ్య నిర్యాసవారిణా పరిమార్జ్య చ
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ హుత్వాఽబ్జాగ్నౌ జయాదికాన్. ౧౪౪

పశ్చాద్యథోక్తవర్ణేన యథార్హమనులేపయేత్
ధ్రువబేరం సుధాయుక్తమిష్టకాకల్పితం తథా. ౧౪౫

దుష్టద్రవ్యకృతం వాఽథ స్థాపితం చాఽభిచారికమ్

తచ్ఛీఘ్రమపహాయైవ పద్మాగ్నౌ వైష్ణవం తథా. ౧౪౬

విష్ణుసూక్తం పౌరుషం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ
యద్దేవాదీంస్తథా బ్రాహ్మరౌద్రపావకవారుణాన్. ౧౪౭
సర్వదైవత్యమంత్రాంశ్చ పారమాత్మికమేవ చ
మహాశాన్తిం చ హుత్వైతాం సర్వదోషవినాశినీమ్. ౧౪౮

పశ్చాత్సంస్కృత్య విధివద్బేరం సంస్థాప్య చార్చయేత్

వృత్తలోహాఽరకూటాద్యైరనుక్తద్రవ్యసంభవైః. ౧౪౯
నిర్మితం కౌతుకం బేరమభిచారాయ కల్పతే
తద్దోషశాన్త్యై పద్మాఽగ్నౌ మహాశాన్తిం సమాచరేత్ ౧౫౦
బేరం సలక్షణం కృత్వా విధినా స్థాపయేత్పునః

కౌతుకం స్థితమాసీనమథ వా కారయేద్బుధః. ౧౫౧
శయానం నాచరేదాపర్ణం యథాఽవస్థితమర్చయేత్
నిర్దుష్టే కౌతుకాదౌ తు పూజ్యమానే తు విగ్రహే. ౧౫౨
నైవ ప్రవేశయేద్బేరముత్కృష్టద్రవ్యకల్పితమ్
నికృష్టద్రవ్యజం చాపి పూజ్యమానం న సంత్యజేత్ ౧౫౩
అర్చ్యమానే కౌతుకాదౌ విరూపే వర్ణవర్జితే
యుక్తే వా ఝుర్ఝరాద్యైశ్చ ధ్రువే శక్తిం సమర్ప్య చ. ౧౫౪
నవీకృత్య పునర్బింబం సంశోధ్య స్థాపయేత్పునః
కౌతుకం చేదర్చ్యమానం దైవాద్రాజాదిభిర్హృతే. ౧౫౫
తద్దేశశుద్ధిం కృత్వైవ మహాశాన్తిం పురోదితామ్

కృత్వా న్యస్యాత్ర రత్నం వా సువర్ణం కూర్చమేవ వా ౧౫౬
ధ్రువాద్వా హృదయాదర్కమండలాద్వా విధానతః
దేవమావాహ్య తత్కాలే పశ్చాద్బేరం యథావిధి ౧౫౭
పూర్వద్రవ్యేణ వోత్కృష్టద్రవ్యేణాపి ప్రకల్పయేత్
కాలాపేక్షామకృత్వైవ ప్రతిష్ఠాం పూర్వవచ్చరేత్. ౧౫౮
మధూచ్ఛిష్టక్రియాహీనం బేరమాదాయ వైష్ణవమ్
శాన్తిం హుత్వా రాద్రసారపావకాత్ పునరాచరేత్ ౧౫౯

అన్యాలయే స్థాపితం తు ధ్రువం కౌతుకమేవ వా
అన్యాలయే స్థాపయేచ్చేన్మహాశాన్తిం హునేద్బుధః. ౧౬౦
వైష్ణవాంస్తు సుసంపూజ్య బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్బహు
తత్స్థానే తు విధినా సంస్థాప్యార్చన మాచరేత్. ౧౬౧

గ్రామాదీనామాలయస్య నాశే బేరం తు తద్గతమ్
అన్యస్మిన్నాలయే స్థాప్య యథార్హం తు సమర్చయేత్. ౧౬౨

కృతే తు పీఠసంఘాతే బేరే త్వవనతే క్రమాత్
దక్షిణాది భవేన్మృత్యురర్థనాశోఽభివర్ధనమ్. ౧౬౩
పుత్రహానిస్తుందభేదే ధాన్యానాం తు వినాశనమ్
ఉరశ్ఛిద్రేఽర్థనాశశ్చ కృశే కార్శ్యం భజేన్నరః. ౧౬౪
స్థూలే చ మహతీవ్యాధిర్దీర్ఘేఽనాయుష్యమేవ చ
హ్రస్వేఽదుర్భిక్షమాప్నోతి న్యూనాఽధిక్యసముద్భవే. ౧౬౫
అన్యేష్వంగేషు హానిస్స్యాచ్ఛాస్త్రోక్తం సమ్యగాచరేత్

ధ్రువస్య స్థాపనాదర్వాక్ ప్రాక్ప్రతిష్ఠాదికే తథా ౧౬౬
అనుక్తనిష్కృతిం వక్ష్యే కాపిలేన ఘృతేన వై
పద్మాఽగ్నౌ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం సూక్తం చ పౌరుషమ్. ౧౬౭
శ్రీభూదైవత్యమంత్రాంశ్చ జుహుయాద్వ్యాహృతీర్బుధః
తత్తత్కర్మ పునః కుర్యాదన్యథా నిష్ఫలం భవేత్. ౧౬౮

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే షడ్వింశోఽధ్యాయః.

అథ సప్తవింశోఽధ్యాయః.

ప్రాయశ్చిత్తమ్

ఆచార్యస్యర్త్విజాం చైవ పూజకస్య విశేషతః
యథోక్తవరణే హీనే శాన్తిం కుర్యాద్యథావిధి ౧

అబ్జాఽగ్నౌ తు మహాశాన్తిం దశవారం హునేత్తతః
యథోక్తం వరణం కృత్వా పశ్చాత్కర్మ సమాచరేత్. ౨

అంకురార్పణకాలే తు బ్రహ్మాదీనామథాఽర్చనే
హవిర్నివేదనే వాఽపి హీనే శాన్తిం సమాచరేత్ ౩

తద్దైవత్యం వైష్ణవం చ హుత్వాఽభ్యర్చ్య నివేదయేత్
అంకురార్పణహీనే తు వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౪

పురుషసూక్తం చ బ్రాహ్మం చ వ్యాహృతీశ్చ హునేత్తథా
పునరప్యంకురాన్ కృత్వా పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్. ౫

కృత్వాఽంకురార్పణం పశ్చాన్నాచరేత్కర్మ చేత్తతః
రాజరాష్ట్రవినాశస్స్యాన్మహాశాన్తిం సమాచరేత్ ౬

క్షమస్వేతి ప్రణమ్యైవ పునరంకురమాచరేత్

అక్ష్యున్మేషాత్తు పూర్వం చేత్పిరసంఘాతకర్మణి. ౮

అలాభే చైవ రత్నానాం వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
సూక్తం తు పౌరుషం బ్రాహ్మం సౌమ్యం చైవ తు వ్యాహృతీః ౹
హుత్వా సువర్ణం బహుశస్తత్తత్స్థానే వినిక్షిపేత్
అక్ష్యున్మేషణకాలే తు గవాదీనామసంభవే. ౯

దర్శనద్రవ్యరూపాణాం యథాలాభం ప్రగృహ్య చ
తత్తద్ద్రవ్యాధిదైవత్యం వైష్ణవం జుహుయాత్క్రమాత్. ౧౦
తత్తద్ద్రవ్యం చ సంపాద్య విధివద్దర్శయేత్పరః
అక్ష్యున్మేషణహీనే వా రాహుసౌరోదయేఽథ వా ౧౧
అన్ధకే చైవ నక్షత్రే కృతే చైవాక్షిమోచనే
సర్వనాశో భవేత్తస్మాద్వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౨
నవగ్రహాదిమంత్రైశ్చ హుత్వాఽక్ష్యున్మీలనం చరేత్
పంచగవ్యాదిషు ద్రవ్యేష్వధివాసే వివర్జితే. ౧౩
హుత్వా వైష్ణవమార్షం చ విష్ణుసూక్తం తథైవ చ
జలాధివాసం త్రియహమేకాహం వాపి కారయేత్. ౧౪

యజ్ఞాలయే మహావేద్యాం కృతాయామప్రమాణతః
అన్యదేశకృతాయాం వా విహీనాయాం చ శోభనైః. ౧౫
తత్తద్దేశాధిదైవత్యం వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
శ్రీభూదైవత్యం చ హుత్వైవ యథోక్తం పునరాచరేత్. ౧౬

ధ్రువబేరాఽక్షిమోక్షాన్తే యది బేరం న శోధయేత్
విపరీతేఽపి వా హుత్వా వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్ ౧౭
పురుషసూక్తం రౌద్రమార్షం వారుణం చ పునశ్చరేత్

అగ్నికుండాన్యవిధినా కృత్వాఽన్యాలక్ష్య సత్వరమ్. ౧౮

బ్రాహ్మం సౌమ్యమథాఽఽగ్నేయం విధినా కారయేత్తతః
అప్రమాణేషు కూర్చాదిష్వాజ్యపాత్రస్రువాదిషు. ౧౯

మిందాహుతీ చ సావిత్రం వ్యాహృతీశ్చ హునేద్బుధః
పంచాగ్నిషు యథాస్థానం ప్రోక్షణోల్లేఖనే కృతే. ౨౦

మథితాఽగ్న్యవలాభే తు ప్రాప్య చాచార్యమందిరమ్
అథ వా శ్రోత్రియాగారాదాహృత్యాగ్నిం సమాచరేత్. ౨౧

నిధాయ గార్హపత్యేఽగ్నిమాఘారం జుహుయాద్బుధః.
వైష్ణవం భూమిదైవత్యమాగ్నేయం చ హునేత్క్రమాత్. ౨౨

తమగ్నిం వర్ధయిత్వా తు దక్షిణాగ్నౌ ప్రణీయ చ
తత ఆహవనీయాగ్నావావసథ్యే తతః పరమ్. ౨౩

సభ్యే పద్మానలే చైవం క్రమాత్ప్రణయనం చరేత్
విపరీతే ప్రణయనే తత్తన్మంత్రవివర్జితే. ౨౪

వైష్ణవం పావకం బ్రాహ్మం సౌమ్యం హుత్వా పునశ్చరేత్
తత్తదగ్నిషు చాఘారాత్పూర్వం తేషామథాన్తరా. ౨౫

నగచ్ఛేద్యది గచ్ఛేత్తు తత్తద్దిక్పాలదైవతమ్
వైష్ణవం పావకం చేతి ప్రాయశ్చిత్తం హునేత్క్రమాత్ ౨౬

(ఉత్పన్నే మథితాఽగ్నౌ తు శాన్తే తత్ర ప్రమాదతః
ఆదౌ ప్రణయనాదర్వాగథవాగ్నిషు సర్వశః
శాన్తిం యథోదితాం కుర్యాదగ్నిసూక్తం సహస్రశః)

తండులైరేకజాతీయైర్ద్విప్రస్థైః పాచయేచ్చరుమ్
గవ్యం చ నవనీతం చ లౌకికాఽనలసంస్కృతమ్. ౨౭

సంస్కారకాలే సంస్కుర్యాత్తదగ్నిం మంత్రవత్తదా
ఆజ్యస్థాల్యామథ చరౌ మక్షికాదిః పతేద్యది. ౨౮

తద్వ్యపోహ్యాన్యదాదాయ ప్రాజాపత్యం చ పావకమ్
వైష్ణవం చ హునేదాజ్యే త్వలబ్ధే నూతనే పునః. ౨౯

వ్యపోహ్య దోషం తం దర్భైరుద్దీప్యోత్పూయ చాచరేత్
అఘారితేఽగ్నౌ నష్టే తు 'అయం తే యోని' ముచ్చరన్. 3౦

ఆరోపయేచ్చ సమిధం తద్భస్మని యథాహృతః
'ఉద్బుధ్యస్వే'తి నిక్షిప్య విధినా లౌకికేఽనలే. 3౧

విచ్ఛిన్నం మిందాహుతీ చ వైష్ణవం వ్యాహృతీర్యజేత్
పరిస్తరాదిద్రవ్యాణాం దాహే భేదేఽథ నాశనే 3౨

పునస్తత్తచ్చ సంయోజ్య మహావ్యాహృతిపూర్వకమ్
ఆగ్నేయం మిందాహుతీ చ వైష్ణవం చ హునేద్బుధః. 33

పాత్రేఽనుక్తే స్రువం పాత్రం గృహ్ణీయాద్ధోమకర్మణి
హవిర్విశేషేఽనుక్తేతు ఘృతం వా సఘృతం చరు. 3౪

ద్రవ్యే ప్రమాణహీనే తు కాపిలేన ఘృతేన వై
వైష్ణవం వింశతిహుత్వా పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్. 3౫

ప్రాయశ్చిత్తాఽనలేఽనుక్తే ఘుల్ల్యాం నిత్యానలేఽపి వా
క్రియాహీనే విపర్యాసే మంత్రాణాం సంకరేఽపి వా. 3౬

వైష్ణవం వ్యాహృతీశ్చైవ వ్యాహృత్యన్తం హునేత్క్రమాత్
పుణ్యాహహీనే పుణ్యాహమంత్రాన్ ద్వాదశశో జపేత్. 3౭

వాస్తుహోమవిహీనే తు తన్మంత్రాన్ దశశో హునేత్
ప్రాయశ్చిత్తవిశేషే యద్యనుక్తే వైష్ణవం తతః. 3౮

విష్ణుసూక్తం పౌరుషం చ సూక్తం హుత్వా సమాచరేత్

రత్నప్రతినిధీ రుక్మం ధాతూనాం పారదం తథా. ౩౯

బీజానాం చ యవాః ప్రోక్తాః పూర్వాలాభే పరస్మృతః
రత్నానాం ప్రణిధిం గృహ్యా వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౪౦

దిగ్దైవత్యం వైష్ణవం చ ధాతూనామథ తత్పరమ్
బీజానాం ప్రణిధిం గృహ్యా వాయవ్యం వైష్ణవం తథా. ౪౧

హునే ద్వింశతివారం తు ప్రత్యేకం దోషశాన్తయే
వస్త్రే లక్షణహీనే వా యుక్తే ఛేదాదినా తతః. ౪౨

తత్త్యక్త్వాన్యం సమాహృత్య శ్రీదైవత్యం చ వైష్ణవమ్
అండజాదిష్వలబ్ధేషు వస్త్రం ప్రత్యేకమాహరేత్. ౪౩

వైష్ణవం శ్రీభూదైవత్యం హుత్వా కార్యం సమాచరేత్
ప్రమాణహీనేషు పునస్తోరణాదిషు చాఽత్వరః ౪౪

పృథగ్ద్వారాధిదైవత్యం జుహుయాద్వింశతిం బుధః
దర్భరజ్జ్వాం విహీనాయాం హునేదాష్టకం చ వైష్ణవమ్, ౪౫

కుంభే ప్రమాణహీనే వా దోషయుక్తేఽపి వా తథా
వస్త్రాభ్యాం వర్ణచిహ్నైశ్చ హీనే నాఽత్రవసేద్ధరిః. ౪౬

యత్నేన తాని నిక్షిప్య వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
పురుషసూక్తం చ బ్రాహ్మం చ మునిమంత్రాంశ్చ పావకమ్. ౪౭

జుహుయాద్దశకృత్వస్తు విప్రాణాం భోజనం చరేత్
ఆచార్యదక్షిణాందద్యాత్సఫలం భవతి ధ్రువమ్. ౪౮

భిన్నే తు సాధితే కుంభే వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
పురుషసూక్తం బ్రాహ్మమైన్ద్రమాగ్నేయం చాష్టమేవ చ. ౪౯

హుత్వా వింశతికృత్వస్తు దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్
బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ సంపూజ్యైవ చ వైష్ణవాన్. ౫౦

అన్యత్కుంభం సమాహృత్య పూర్వవత్సాధయేద్బుధః
స్పృష్టే తు సాధితే కుంభే పతితైః కుక్కుటాదిభిః. ౫౧

తద్వ్యపోహ్యార్ఘ్యదాదాయ పూర్వవత్సాధయేత్తథా
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ. ౫౨

బ్రాహ్మం సౌరమథాఽఽగ్నేయమష్టాధికశతం యజేత్
ఆచార్యదక్షిణాం దద్యాద్వైష్ణవాన్ పూజయేద్బుధః. ౫౩

స్పర్శదుష్టే తథా బేరే స్నపనం శాస్త్రతశ్చరేత్
పూర్వోక్తాం నిష్కృతిం కృత్వా పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్. ౫౪

స్రువాదీనామలాభే తు స్రువేణైవ హునేద్ధవిః
శ్వకుక్కుటాద్యైస్సంస్పృష్టే కుండే తం తం వ్యపోహ్య చ. ౫౫

కుండం తు పూర్వవత్కృత్వా కృత్వాఽఽఘారం యథావిధి
ఆగ్నేయం వైష్ణవం పంచవారుణం మూలహోమకమ్. ౫౬

శతశో జుహుయాత్కుర్యాద్బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్
అలాభే సమిధాం గృహ్య పాలాశీర్వటసంభవాః. ౫౭

ఆగ్నేయం వైష్ణవం బ్రాహ్మం హుత్వా కార్యం సమాచరేత్
దర్భాన్ కుశాన్వా సమిధో మాసాతీతాన్ ప్రగృహ్య చ. ౫౮

వారుణం వైష్ణవం బ్రాహ్మం సౌమ్యమాగ్నేయమేవ చ
ఆదిత్యం జుహుయాచ్చైవ దోషశాన్తిర్భవేత్తథా. ౫౯

దధి క్షీరం గృహీతం చేదాజం మాహిషమేవ వా
వైష్ణవం బ్రాహ్మమాగ్నేయం సౌరం చ వ్యాహృతీర్హునేత్. ౬౦

అనుక్తదేశాదానీతా మృదో వా వాలుకాస్తథా
అగ్నికుండార్థమాహృత్య వారుణం వైష్ణవం హునేత్. ౬౧

ఆర్ద్రం సధూమం దుర్గంధం లేపయుక్తం సకంటకమ్
జంతుయుక్తం క్షిపేద్వహ్నావింధనం తత్పరిత్యజేత్. ౬౨

అన్యత్ప్రక్షిప్య చాగ్నేయం వైష్ణవం వ్యాహృతీర్హునేత్
వస్త్రాదిద్రవ్యే దగ్ధేషు ప్రపాయాం కూట ఏవ వా. ౬౩

దగ్ధాయా మగ్నినా బ్రాహ్మం వైష్ణవం సౌరమేవ చ
ఆగ్నేయం వైష్ణవమితి ప్రత్యేకం దశశో హునేత్. ౬౪

కలశన్యాసరచనావిపర్యాసే తు వైష్ణవమ్
పంక్తిశైవత్యం చ హునేత్తతశ్శాస్త్రవదాచరేత్. ౬౫

స్నపనే తు విపర్యాసే బేరస్య జుహుయాద్బుధః
పంచవారుణమంత్రాంశ్చ వైష్ణవం చ యథావిధి. ౬౬

శయనే చేద్విపర్యాసో వైష్ణవం శ్రీమహీమనూన్
కలశస్నానశయనే ప్రత్యేకం దశశో హునేత్. ౬౭

హీనే వా విపరీతే వా తత్ర హస్తప్రశంసనే
బ్రాహ్మం మునీంద్రమంత్రాంశ్చ హునేత్పార్షదామపి. ౬౮

ఆవాహనాదావర్చాయాం విపరీతే వివర్జితే
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ బ్రాహ్మం రౌద్రం హునేద్దశ. ౬౯

సర్వేషాముక్తహోమానాం విపరీతే వివర్జితే
పద్మాగ్నౌ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం సూక్తం చ పౌరుషమ్. ౭౦

శయానముద్ధరేద్దేవమకాలే చాఽప్యమస్త్రకమ్
హుత్వా శ్రీభూమిదైవత్యం చతుష్కృత్వస్తు శాయయేత్. ౭౧

హీనే చాఽధ్యయనే సారస్వతమష్టాధికం శతమ్
ప్రాయశ్చిత్తం చ హుత్వైవ యథాశాస్త్రం సమాచరేత్. ౭౨

యథాలాభం చ గృహ్ణీయాదలాభే షోడశర్త్విజామ్
తంత్రేణ కారయేత్సర్వమేష శాస్త్రవిధిస్స్మృతః. ౭౩

ప్రతిష్ఠాయాముత్సవే వా తథాన్యచ్ఛుభకర్మణి
కుర్వతాం తు పురశ్చర్యామాచార్యస్యర్త్విజాం తథా. ౭౪

ఆస్నానాద్దీక్షితానాం తు నాఽశౌచః పరికీర్తితః
మోహాదనుష్ఠితాశౌచాః పతన్తి నరకేఽశుచౌ. ౭౫

గృహ్ణీయాత్సంస్కృతాంస్తాన్వా పునరన్యానథాఽపి వా
ఆచార్యస్థాపకాదీంస్తు భర్త్సనాదికమాచరేత్. ౭౬

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ సూక్తం పౌరుషమేవ చ
బ్రాహ్మం సారస్వతం హుత్వా తాననుజ్ఞాప్య చాఽచరేత్. ౭౭

ఆచార్యదక్షిణాకాలే ఽతీతే హుత్వా తు వైష్ణవమ్
మునిమంత్రంచ జుహుయాత్పృథగష్టోత్తరం శతమ్. ౭౮

యథోక్తదక్షిణాం దద్యాదర్థలోభం న కారయేత్

బ్రాహ్మణానామన్నదానే విహీనే శాన్తిమాచరేత్. ౭౯

త్రియహం తు మహాశాన్తిస్తద్దోషవినివారిణీ
హన్త్యల్పదక్షిణో యాగః ఫలం దద్యాత్సదక్షిణః. ౮౦

యజ్ఞస్య దక్షిణా జీవస్తస్మాద్యత్నేన పాలయేత్
ఇయం తాత్కాలికీ జ్ఞేయా భూమిమగ్రే ప్రదాపయేత్. ౮౧

అర్చకస్యార్చనార్థం చ కుటుంబార్థం విశేషతః
భూమిభోగమకల్ప్యైవ మహాశాన్తిం సమాచరేత్. ౮౨

అసంకల్పితవృత్తిస్తు దేవావాసో న వర్ధతే
అర్చకః ప్రణీకీర్యస్మాద్రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య కల్పతే. ౮౩

తస్మాత్సమాహితః కుర్యాద్యథా పూజా న లుప్యతే
ఆపద్యపి చ కష్టాయాం పూజామేతాం న లోపయేత్. ౮౪

యదైవ లుప్యతే పూజా యేన కేనాఽపి హేతునా
అగ్రేఽర్చకమియాద్దోష ఆగ్ద్రామేషోఽపరాధ్యతి. ౮౫

తస్మాద్దాయేన భూమ్యాది స్థిరదానేన సాదరమ్
రూఢాధికార ఏవాగ్రే ప్రవర్తేతాఽర్చనేఽర్చకః. ౮౬

యస్మాదర్చనహీనే తు రాజరాష్ట్రాదిసంక్షయః
తద్గ్రామవాసినస్తస్మాద్రాజా రాష్ట్రగతా అపి. ౮౭

భగవత్పూజనాహేతో రుపకుర్యుః ప్రయత్నతః
ఆర్ద్రాపరాధో భవతి యస్మాద్దోషేషు పూజకః. ౮౮

తం వృత్తికర్శితం దృష్ట్వా రాజా చ గ్రామవాసినః
సుఖితం తం తథా కుర్యుర్యథా దేవస్తథార్చకః. ౮౯

దత్వ్వృత్తిమధికాం చాపి న శంకేయురసూయవః
యథార్హణముపయుంజీర స్వశక్తిం తత్సుఖాయ వై. ౯౦

ప్రతిష్ఠాన్తే తు విధివదర్చకే త్వప్రకల్పితే
ఆసురీ సా భవేదర్చా కర్తా నైవాప్నుయాత్ఫలమ్. ౯౧

దేవేన సార్థముద్దిష్టం యత్ఫలం పూజకస్య తు
తదతిక్రమ్య పూజాం తు కారయేదితరేణ చేత్. ౯౨

రౌరవం నరకం యాతి కర్తా కారయితా చ యః
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శాస్త్రోక్తం పరిపాలయేత్. ౯౩
శ్వః కార్యమద్య కుర్వీత పూర్వాహ్ణే చాపరాహ్ణికమ్
న హి ప్రతీక్షతే మృత్యుః కర్తవ్యో ధర్మసంగ్రహః. ౯౪
న త్యక్తవిభవో జాతు భవేచ్చ విభవే సతి
యథాశక్తి ప్రకుర్వీత విభవాంశ్చ న లోభయేత్. ౯౫

అలాభే కౌతుకాదీనాం సువర్ణం న్యస్య వైష్ణవమ్
విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ వాయవ్యం దిగధీశ్వరమ్. ౯౬
సభ్యేఽస్తహోమహీనే తు వైష్ణవం పావకం తథా
వ్యాహృతీశ్చ హునేద్విద్వాన్ దశకృత్వస్సమాహితః. ౯౭
అగ్నిగ్రహణహీనే తు హుత్వా పూర్వోక్తనిష్కృతిమ్
శ్రోత్రియావసథాదగ్నిమాహృత్యాఽఘారపూర్వకమ్. ౯౮
నిత్యహోమం చ జుహుయాత్తతః ప్రభృతి చాచరేత్
ధ్రువాదావాహయేద్యస్మాత్కౌతుకాది చతుష్వపి. ౯౯
ప్రమాదాత్కుంభతీర్థేన తేషామావాహనే కృతే
'ఇషే త్వే'త్యాదినా స్నాప్య శీఘ్రం శుద్ధేన వారిణా. ౧౦౦
అనుమాన్య చ దేవేశం వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
జుహుయాత్పౌరుషంసూక్తం ధ్రువాదావాహయేత్పునః. ౧౦౧

అథ నిత్యార్చనాయాస్తు ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యతే
సూర్యోదయాచ్చ మధ్యాహ్నాత్పూర్వమస్తమయాదపి ౧౦౨

కవాటోద్ఘాటనే హీనే నిత్యాఽగ్నౌ వా మహానసే
వైష్ణవం ధాతా)దిదైవత్యం హుత్వా దౌవారికం తథా ౧౦౩

శీఘ్రముద్ఘాటయేద్ద్వారం దేవదేవం ప్రణమ్య చ
అమంత్రకమథాన్యైర్వా కవాటోద్ఘాటనే కృతే. ౧౦౪

పూర్వోక్తం జుహుయాచ్ఛాన్తిం జపేద్ద్వాదశసూక్తకమ్
మార్జనాదిషు హీనేషు నిర్మాల్యేచాఽప్యశోధితే. ౧౦౫

వైష్ణవం వారుణం హుత్వా వాయవ్యం శాన్తమేవ చ
యథావత్కారయేత్సర్వం మంత్రైరేవ పునర్గురుః. ౧౦౬

ద్రవ్యప్రతినిధిస్తోయమలాభే తేన చాఽచరేత్
దేవస్య స్నపనే హీనే వైష్ణవం వారుణం హునేత్ ౧౦౭

(ఆపో హిష్ఠాదిభిర్మంత్రైః) స్నాపయేన్నిష్కృతిర్భవేత్
పశ్చాన్నిత్యం ప్రకుర్వీత స్నానం నిత్యార్చనోదితమ్. ౧౦౮

అశక్తౌ స్నాపనే ప్రోక్ష్య మంత్రేణ కుశవారిభిః
వస్త్రాదీంశ్చ వ్యపోహ్యైవ ధౌతవస్త్రం సమర్పయేత్. ౧౦౯

నిత్యం స్నానమశక్యం చేద్విష్ణుపంచదినేషు వై
స్నాపయేద్దేవదేవేశమితి కేచిద్వదన్తి హి. ౧౧౦

ధ్రువపీఠే తు నిర్మాల్యం సంశోధ్య పునరేవ చ
పుష్పన్యాసం ప్రకుర్వీత ధ్రువే నిత్యార్చనం భవేత్. ౧౧౧

పుష్పన్యాసం వినాకుర్యాత్కౌతుకస్యార్చనం యది
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ ౧౧౨

హుత్వా చ విష్ణుగాయత్రీం పుష్పన్యాసం క్రమాచ్చరేత్
సంబంధకూర్చహీనే తు వైష్ణవం మునిమంత్రకమ్ ౧౧౩

హుత్వా సన్న్యస్య కూర్చం తు పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్
ధాత్రాద్యర్చనహీనే తు తద్దైవత్యం సవైష్ణవమ్ ౧౧౪

హుత్వార్చయే ద్ధాతృముఖాన్ తథా పరిషదః క్రమాత్
ఉపచారవిపర్యాసే ‘క్షమ’స్వేతి ప్రణమ్య చ ౧౧౫

అనుమాన్యార్చయే ద్దేవం హీనే చైవ తు విగ్రహే
తద్దేవతామనుం జప్త్వా వైష్ణవం చ విశేషతః. ౧౧౬

పునస్తదుపచారాది పూజయే త్సర్వవిగ్రహైః
ఉక్తద్రవ్యే ష్వలబ్ధేషు పుష్పం తోయమథాఽక్షతమ్ ౧౧౭
గృహీత్వా చైవ తత్సర్వం ధ్యాత్వా దేవం సమర్చయేత్

అర్చాకాలేఽన్యకాలే వా స్వయం వా మూషికాదిభిః. ౧౧౮

మరుతా వాఽపి విచ్ఛిన్నమజస్రం దీపమాదరాత్
ద్విగుణం తు సముద్దీప్య సౌరం రౌద్రం చ పావకమ్. ౧౧౯

వైష్ణవం చ తథా హుత్వా పునరర్చనమాచరేత్
తత్కాలే సర్వదీపానాం నాశే దోషో మహత్తరః ౧౨౦

దేవం శుద్ధోదకైస్స్నాప్య కుశోదై రభిషిచ్య చ
పూర్వోక్తాం నిష్కృతిం హుత్వా ద్విగుణం తు నివేదయేత్. ౧౨౧

బహుదీపేషు చైకస్మిన్నష్టే తేన న దుష్యతి
మంత్రాణాం స్ఖలనే మూర్త్యా ప్రణవేన సహాచరేత్ ౧౨౨

అర్చాకాలే యవనీకాహీనే చైవ ప్రజాపతిమ్
వైష్ణవం చైవ హుత్వా తు పటం కృత్వాఽర్చయేత్పునః. ౧౨౩

వేదదూషక పాషండ పాపరోగాన్వితైర్జనైః
ప్రతిలోమాదిభిర్మ్లేచ్ఛైరన్త్యజాతిభిరేవ చ. ౧౨౪

తత్కాలే దర్శనే హుత్వా వైష్ణవం బ్రాహ్మమేవ చ
రౌద్రం చ పావకం హుత్వా వ్యాహృతీశ్చ తతోఽర్చయేత్. ౧౨౫

యది చావరణాద్బాహ్యే పంచాశద్దండకాన్తరే
మనుష్యాణాం మృతిస్స్యాత్తదుద్ధృత్యైవార్చయేద్ధరిమ్. ౧౨౬

నైవార్చనం హవిర్దానం తతః పూర్వం సమాచరేత్
ధ్రువకౌతుకయోః కుర్యాత్స్నపనాద్యావసానకమ్. ౧౨౭

పశ్చాత్కాలాత్యయే శాన్తిం హుత్వా ద్విగుణమర్చయేత్

ఏకకాలార్చనే హీనే ద్వితీయే ద్విగుణం చరేత్. ౧౨౮

తృతీయే త్రిగుణం కుర్యాదేకాఽహేఽర్చావివర్జితే
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ ౧౨౯

హునే చ్ఛ్రీభూమిదైవత్యం ద్వ్యహే తు ద్విగుణం భవేత్
త్ర్యహే త్రిగుణమేవన్తు ద్వాదశాహాన్తమాచరేత్. ౧౩౦

అతీతే ద్వాదశాఽహే తు సంధాయాపాసనాఽనలే
వైష్ణవం పిష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ ౧౩౧

ఆలయే పరిషద్దేవ మంత్రైః హుత్వా చ శక్తితః
కలశైస్స్నాప్య దేవేశమభ్యర్చ్య హవిరర్పయేత్. ౧౩౨

మాసం హీనేఽర్చనే కుర్యాదాలయాఽభిముఖే గురుః
సభ్యాగ్నౌ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం సూక్తం చ పౌరుషమ్. ౧౩౩

హుత్వా శ్రీభూమిదైవత్యం సర్వదైవత్యమేవ చ
కలశైరష్టభిశ్చత్వారింశద్భిస్స్నాపయేద్ధరిమ్ ౧౩౪

ప్రకీర్ణాఽధికారః.

విశేషేణ హవిర్దద్యాద్ద్వితీయే ద్విగుణం తథా
తృతీయే త్రిగుణం చైవం వత్సరానస్తు వర్ధయేత్. ౧౩౫

అతీతే వత్సరే చైవం పద్మాగ్నౌ సప్తవాసరమ్
మహాశాన్తిం తు హుత్వైవ కృత్వా వైష్ణవపూజనమ్. ౧౩౬

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ శతాష్టకలశైః పునః
సంస్నాప్య దేవదేవేశం పునస్స్థాపన మాచరేత్. ౧౩౭

అక్ష్యున్మేషాధివాసౌ తు పునస్స్థాపనకర్మణి
హిత్వాన్యత్సకలం కర్మ పూర్వవత్తు సమాచరేత్. ౧౩౮

హవిర్హీనే జనాస్సర్వే తద్గ్రామస్థాస్సమీపగాః
పీడితాః క్షుత్పిపాసాద్యైర్భవేయుర్వ్యాధితా అపి ౧౩౯

తస్మాదతిప్రయత్నేన హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్
హీనే హవిష్యేకకాలే ద్వితీయే ద్విగుణం భవేత్ ౧౪౦

తృతీయే త్రిగుణం కుర్యాదేకస్మిన్ దివసే గతే
వైష్ణవం శ్రీమహీమన్త్రాన్ మూర్తిహోమం తథా హునేత్.

దేవం శుద్ధోదకైస్స్నాప్య ప్రభూతం తు నివేదయేత్
సోపదంశమపక్వం చ శీతం పర్యుషితం తథా. ౧౪౨

పాత్రాన్తరేష్వవిక్షిప్తం సావశేషం చ లంఘితమ్
వివృతం స్రావితం చైవ వికృతం దృష్టిదూషితమ్. ౧౪౩

అప్రోక్షితమథాస్పృష్ట మగృహీతమముద్రితమ్
హవిర్నివేదయేచ్చేత్తు వైష్ణవం శ్రీమహీమనూన్. ౧౪౪

ఆగ్నేయం వారుణం చైవ వాయవ్యం దశశో హునేత్
ద్విగుణం తు పునః కృత్వా ప్రభూతం తు నివేదయేత్. ౧౪౫

నివేద్య చాశుచిస్పృష్టం దేవం సంస్నాప్య మంత్రతః
వైష్ణవం విష్ణుగాయత్రీం త్రయస్త్రింశత్క్రమాద్ధునేత్ ౧౪౬

జుహుయాద్విధినాశాన్తిం ప్రోక్షణైరపి ప్రోక్షయేత్
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ ద్విగుణం చార్చనం హవిః. ౧౪౭

వ్రీహ్యంగారతుషైర్యుక్తే శర్కరాదివిమిశ్రితే
నివేదితే తు హవిషి మంత్రేణాఽష్టాక్షరేణ తు. ౧౪౮

వైష్ణవ్యా చైవ గాయత్ర్యా మంత్రైస్సంస్తూయ వైష్ణవైః
'క్షమ'స్వేత్యనుమాన్యైవ ప్రణమ్యైవ చ యాచయేత్. ౧౪౯

మక్షికాద్యై ర్జంతుభిశ్చ కేశాద్యైరపి దూషితే
నివేదితే తు హవిషి శుద్ధోదైస్స్నాప్య వై హరిమ్ ౧౫౦

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ
అష్టోత్తరశతం హుత్వా ద్విగుణం తు నివేదయేత్. ౧౫౧

మహాహవిషి చైతైస్తు సంయుక్తే తత్ర దూషితమ్
పురుషాశనమాత్రం తు వ్యపోహ్య తదనన్తరమ్. ౧౫౨

భస్మాఽంభసాకుశై 'రాపో హిరణ్య పవమాన'కైః
ప్రోక్ష్య దేవం సుసంప్రార్థ్య తద్గృహీత్వా నివేదయేత్. ౧౫౩

పూర్వమర్కోదయాత్పక్వ ముపదంశమథో హవిః
కోష్ణం చేదర్పయే త్ప్రితరర్చనా న్తే న దోషభాక్. ౧౫౪
పూర్వ మస్తమయాత్పక్వం తథా సాయం నివేదయేత్.

అసంస్కృతం తు తాంబూలం లేపకేశాన్వితం తథా. ౧౫౫

జంతుస్పృష్టం నివేద్యైవ వైష్ణవంశ్రీమహీసూక్తం
హుత్వా సంస్కృత్య తాంబూలం పునరన్యన్నివేదయేత్. ౧౫౬

అర్చనాఽంగేషు చాన్యేషు పదార్థేష్వేవమేవ హి
దూషితేష్వథ హీనేషు తస్య తస్యాఽధిదైవతమ్. ౧౫౭
మంత్రం స వైష్ణవం హుత్వా పునరన్యైస్సమర్చయేత్
అలాభే చైవ సర్వేషాం పుష్పం తోయం ప్రగృహ్య చ. ౧౫౮
సంకల్ప్యైవ ప్రతినిధిం తత్తత్స్మృత్వా సమర్చయేత్

నిత్యహోమే విహీనే తు వైష్ణవం దశశో హునేత్. ౧౫౯
యథోక్తహోమం ద్విగుణమాచరేత్తదనన్తరమ్
అగ్నిసంరక్షణే ఽశక్తౌ ‘అయంతే యోని’ రిత్యృచా. ౧౬౦
సమిధ్యారోపయేత్కుండాత్పశ్చాత్సంస్థాప్య లౌకికే
న్యస్య ‘చోపావరోహే’ తి ప్రత్యహం జుహుయాత్క్రమాత్. ౧౬౧
సురర్షిమనుజానాం తు బలం యస్మాత్ప్రవర్ధతే
తస్మాద్బలిస్సమాఖ్యాత స్తదర్థం ప్రత్యహం హరిమ్. ౧౬౨
ఉక్తద్రవ్యేషు చావాహ్య త్రిషు కాలేషు దేశికః
అభ్యర్చ్య భ్రామయేద్దేవమశక్తః కర్తుముత్తమమ్. ౧౬౩
యథోక్తపాత్రే నిక్షిప్య బలిద్రవ్యం తు కేవలమ్
తస్యోపరి యథోక్తం తు బలిబేరం చ విన్యసేత్. ౧౬౪
శిరసా ధారయన్ పాత్రం త్రిర్ద్విర్వా సకృదేవ వా
దినే తతః పరీయాచ్చ దేవాగారం ప్రదక్షిణమ్. ౧౬౫
అథ హిత్వా బలిద్రవ్యం శిబికాదౌ గజేఽథవా
ఆరోప్య యానే విధివత్కారయేచ్చ ప్రదక్షిణమ్. ౧౬౬
ప్రాతర్భ్రమణహీనే తు వైష్ణవం సౌరసౌమ్యకమ్
ప్రాజాపత్యం చ జుహుయాద్దినే చోక్తప్రదక్షిణే. ౧౬౭

వైష్ణవం గారుడం హుత్వా బలిభ్రామణమాచరేత్
హీనే ప్రాతర్బలౌ కుర్యాన్మధ్యాహ్నే ద్విగుణం బలిమ్. ౧౬౮

తథా హీనే చ మధ్యాహ్నే రాత్రౌ త్రిగుణమాచరేత్
ఏకాహే తు బలౌ హీనే నిత్యాగ్నౌ వా మహానసే. ౧౬౯

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ
దిగ్దైవత్యం చ హుత్వా తు ప్రదక్షిణమథాచరేత్. ౧౭౦

దేవాలంకారహీనే తు శ్రీదైవత్యం యజేద్బుధః
ఛత్రపింఛాద్యలాభే తు వారుణం జుహుయాత్తథా. ౧౭౧

అలాభే చామరాదీనాం వాయవ్యం చైవ హూయతే
దీపాలాభే పావకం చ వ్యాహృత్యన్తం యజేత్త్రియమ్. ౧౭౨

ద్వ్యహే తు ద్విగుణం కుర్యాత్త్ర్యహే త్రిగుణమేవ చ
ద్వాదశాహాన్తమేవం స్యాద్ద్వాదశాహే గతే తతః. ౧౭౩

ఔపాసనాఽగ్నిమాధాయ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
పురుషసూక్తం చ శ్రీభూమిదైవత్యం బ్రాహ్మమేవ చ. ౧౭౪

రౌద్రం దిగ్దేవతామంత్రం హుత్వైవ భ్రమణం చరేత్
మాసేఽతీతే తు పద్మాగ్నౌ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తమ్. ౧౭౫

నృసూక్తం పారమాత్మికమోంకారాదీంస్తదాలయే
పరిషద్దేవమంత్రాంశ్చ హుత్వా భ్రమణమాచరేత్. ౧౭౬

ద్విమాసే ద్విగుణం కుర్యాత్త్రిమాసే త్రిగుణం చరేత్
వర్ధయేద్వత్సరాన్తం చాఽప్యతీతే వత్సరే పునః. ౧౭౭

సభ్యం సంసాధ్య దేవాఽభిముఖే వా దక్షిణే నలమ్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ సూక్తం పౌరుషమేవ చ. ౧౭౮

శ్రీభూమ్యోశ్చైవ దైవత్యం సర్వదైవత్యమేవ చ
హుత్వా చార్ఘ్యం చ సంపూజ్య బల్యుద్ధరణమాచరేత్. ౧౭౯
పతితేఽన్నబలౌ భూమ్యాం భిన్నే జీర్ణే చ పూర్వవత్
బలిమాపాద్య హుత్వా చ వైష్ణవం గారుడం తథా. ౧౮౦
ప్రాజాపత్యం తు విధినా తతః కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్
బల్యుద్ధరణకాలే తు విఘ్నశ్చేదాపతేత్తదా. ౧౮౧
సౌరం సౌమ్యం వైష్ణవం చ హుత్వా పునరథాచరేత్
పాత్రాలాభే హవిః పాత్రం హునేదాదాయ వైష్ణవమ్. ౧౮౨
ప్రమాణహీనే ఽన్నబలౌ వైష్ణవం చ ప్రజాపతిమ్
జుహుయాద్దోషదుష్టే తు హవిర్నిష్కృతిమాచరేత్. ౧౮౩
ఆవాహనం వినా చాన్నబలౌ తు భ్రమణే కృతే
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ ౧౮౪
హుత్వా శ్రీభూమిదైవత్యం విధినా భ్రమణం చరేత్
బల్యగ్రఖండే విధినా శాన్త్యాయ త్వవేదితే. ౧౮౫
వైష్ణవం మూర్తిమంత్రం చ హుత్వైవ దశశః క్రమాత్
నివేద్య విష్వక్సేనాయ ప్రదాయ ముఖవాసనమ్. ౧౮౬
పునశ్చ బల్యుద్ధరణం విధినా కారయేత్తతః

అకృతే బలిదానే తు ప్రాశ్య పాదోదకం హరేః. ౧౮౭
ప్రసాదం చాపి సంప్రాశ్య పునర్ద్విగుణమర్చయేత్
ప్రవృత్తాయాం తు పూజాయాం హవిర్దానాన్తమేవ చ ౧౮౮
తీర్థప్రసాదదానం వా పాదుకాగ్రహణం తథా
నశ్యత్తమన్యథా కృత్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్. ౧౮౯

పూజాన్తే పూజకాత్పూర్వమన్యస్తీర్థాదికం పిబేత్
ప్రసాదం వాపి గృహ్ణీయాత్తత్పూజా నిష్ఫలా భవేత్. ౧౯౦

మహాశాన్తిం తథా హుత్వా పునః పూజాం సమాచరేత్
తీర్థం పుష్పం తతః క్షీరం గన్ధం చ తదనన్తరమ్. ౧౯౧

సర్వాణ్యపి హవీంష్యత్ర నాగవల్లీదలాన్యపి
యద్యన్నివేదితం దేవే దద్యాదగ్రేఽర్చకాయ చ. ౧౯౨

అర్చకస్తు హరిస్సాక్షాచ్చరరూపో యతస్స్మృతః
నిత్యే కర్మణి సర్వత్ర పూజకం పూర్వమర్చయేత్. ౧౯౩

ఆచార్యమర్చకం వాథ తథా నైమిత్తికేఽర్చయేత్
యద్య వైఖానసో విప్రః కదాపి హరిమన్దిరే. ౧౯౪

సమిచ్ఛేదగ్రసన్మానం తద్దేవస్య విమాననమ్
యజమానో విపన్నస్స్యాద్రాజరాష్ట్రం వినశ్యతి. ౧౯౫

అజ్ఞానాదథ వా మోహాదాచరేదన్యథా యది
ద్విగుణం తు సమభ్యర్చ్య చాస్యద్విగుణమాచరేత్. ౧౯౬

అశుచిర్వాప్యనాచార స్సదా వైఖానస శ్శుచిః
పితా మృష్యతి పుత్రాణాం విశంకం దోషసంచయమ్. ౧౯౭

పితా హి భగవాన్ విష్ణుపుత్రాస్స్యుః పూజకా హరేః
తస్మాత్తేషు న కుప్యేత దీర్ఘమాయుర్జిజీవిషుః. ౧౯౮

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి నిష్కృతిం స్నపనాశ్రితామ్
నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం త్రివిధం స్నపనం భవేత్. ౧౯౯

విషువే చాయనద్వంద్వే స్నపనం నిత్యముచ్యతే
చంద్రసూర్యోపరాగే యన్నైమిత్తికమితి స్మృతమ్. ౨౦౦

శేషేషు స్నపనం యత్తత్కామ్యం తు పరికీర్తితమ్
నిత్యస్నాపనహీనే తు వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్ ౨౦౧

పురుషసూక్తం వారుణం చ దశకృత్వో హునేత్పునః
స్నపనం విధివత్కుర్యాన్నిత్యస్నపన నిష్కృతిః. ౨౦౨

గ్రహణే స్నపనే హీనే పూర్వవన్నిష్కృతిం చరేత్
కామ్యే చ పూర్వవత్కృత్వా శుద్ధోదైరభిషేచయేత్. ౨౦౩

అన్యథా చేన్మహాదోషో యజమానో వినశ్యతి
ఆలయాత్పూర్వతశ్చైవ ఉత్తరే వా మనోరమే. ౨౦౪

ఉత్తమం స్నపనాగారమైశాన్యాం మధ్యమం భవేత్
పశ్చిమే దక్షిణే చైవమధమం సంప్రకీర్తితమ్ ౨౦౫

ఆగ్నేయ్యాదిషు కోణేషు స్నపనే వైష్ణవం తథా
విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ దిగీశానాం మనుం హునేత్. ౨౦౬

స్నపనం కారయేత్పశ్చాదేషా వ్యత్యయ నిష్కృతిః
సంధ్యాకాలే తు సంప్రాప్తే నిమిత్తస్నపనే తథా ౨౦౭

నైమిత్తికం సమాప్యైవ నిత్యపూజాం సమాచరేత్
అన్యథా వైష్ణవం మంత్రం శతవారం జపేత్సుధీః. ౨౦౮

పూర్వరాత్రౌ ప్రతిసరే హీనే చ శయనే తథా
వైష్ణవం శ్రీమహీమంత్రాన్ హుత్వా సౌదర్శనం తథా. ౨౦౯

శయ్యాధివాసనం హిత్వా బంధయేత్కౌతుకం పునః
ఏకబేరే కౌతుకే తు కర్తవ్యే శయనం వినా. ౨౧౦

బద్ధ్వా ప్రతిసరం సద్యస్స్నపనం సమ్యగాచరేత్
కృతేఽంకురార్పణే హీనే స్నపనే వైష్ణవం తథా. ౨౧౧

సౌమ్యం శ్రీభూమిదైవత్యం వైష్ణుం హుత్వాఽభిషేచయేత్
వినాఽంకురార్పణం చాఽథ స్నాపయేదితి కేచన. ౨౧౨

ప్రమాణహీనేఽధికే వా పంక్త్యా స్నానాఽవటే ఽపి చ
వైష్ణవం భూమిదైవత్యం పంక్తీశస్య మనుం యజేత్ ౨౧౩

హీనే శాన్త్యాద్యర్చనే చ వైష్ణవం శాన్తమేవ చ
పంక్తీశస్యార్చనే హీనే తన్మంత్రం చ జయాదికాన్. ౨౧౪

ఇంద్రాద్యర్చనహీనే తు తన్మన్త్రం వైష్ణవం హునేత్
కలశేష్వప్రమాణేషు వైష్ణవం వాయుదైవతమ్. ౨౧౫

ఆగ్నేయం జుహుయాన్మృత్సు హీనాస్వత్ర చ వైష్ణవమ్
భూదైవత్యం చ జుహుయాన్మృత్సు సర్వాస్వయం విధిః. ౨౧౬

పర్వతేష్వప్రమాణేషు వైష్ణవం పావకం హునేత్
ధాన్యేషు వైష్ణవం చైవ వాయవ్యం చ హునేద్బుధః. ౨౧౭

అంకురేషు విహీనేషు వైష్ణవం గారుడం తథా
జుహుయాద్వ్యాహృతీశ్చైవ యథార్హం సంభరేత్పునః. ౨౧౮

వర్ణహీనేష్వమానేషు మంగలేషు తు వైష్ణవమ్
ఐంద్రం చ జుహుయాత్కుర్యాద్యథాహానం సంభరేదపి. ౨౧౯

పంచగవ్యే మంత్రహీనే విహీనే యోగకర్మణి
జుహుయాద్వైష్ణవం రౌద్రం మంత్రేణైవ సుయోజయేత్. ౨౨౦

ఉక్తప్రమాణహీనేషు పంచగవ్యాదిషు క్రమాత్
ప్రధానేషు జలైః పూర్య ద్రవ్యాధిపమనుం తథా. ౨౨౧

వైష్ణవేనైవ మంత్రేణ సహ హుత్వా సమాచరేత్
ప్రాశనం ప్రోక్షణం వాపి శాస్త్రేఽస్మిన్ యత్ర చోద్యతే. ౨౨౨

అయమేవ విధిర్జ్ఞేయః పంచగవ్యస్య సర్వతః
సాధితే కలశే భిన్నే త్వన్యమాదాయ పూర్వవత్ ౨౨౩

ఆపూర్యాభ్యర్చ్య దశశో వైష్ణవం జుహుయాత్తతః
కలశానాం విపర్యాసే తద్ధృతేనైవ చాప్లుతే. ౨౨౪

వైష్ణవం ద్రవ్యదైవత్యం హుత్వా సంశోధ్య తత్పునః
శుద్ధోదైస్స్నాపయేచ్చైవ యథావచ్చ పునర్న్యసేత్ ౨౨౫

కృతే తు కలశన్యాసే శ్వకాకాదిభిరేవ వా
అస్పృశ్యైర్వాఽపి సంస్పర్శే సంసాధ్యాన్యత్తు పూర్వవత్. ౨౨౬

శాన్తిం వైష్ణవమంత్రాంశ్చ హుత్వా కార్యం సమాచరేత్
కృమికీటాదిపతనే తత్తద్ద్రవ్యం పరిత్యజేత్. ౨౨౭

అన్యదాదాయ జుహుయాద్వైష్ణవం ద్రవ్యదైవతమ్
రత్నాలాభే వైష్ణవం తు హుత్వా స్వర్ణం తు నిక్షిపేత్ ౨౨౮

వస్త్రాలాభే వైష్ణవం చ శ్రీదైవత్యం చ హావయేత్
యథోక్తస్నపనే హీనే కథంచిత్స్నపనం చరేత్ ౨౨౯

అథ వా కారయేచ్ఛుద్ధస్నపనం వా విధానతః

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ప్రాయశ్చిత్తమథోత్సవే ౨౩౦

కాలాదిభేదస్తేషాం చ లక్షణం చ పురోదితమ్
పురస్కృత్య తిథిం కేచిత్కేచిన్నక్షత్రపూర్వకమ్ ౨౩౧

సంకల్పయన్త్యవభృథం వరమృక్షాపవర్గకమ్
అకృతే నియతే కాలే కృతే వాఽనియతే తథా. ౨౩౨

కాలోత్సవే మహాన్ దోషస్తత్ర కుర్యాత్తు నిష్కృతిమ్
ఉత్సవాత్పూర్వముద్దిశ్య మహాశాన్తిం త్ర్యహం చరేత్. ౨౩౩

విజ్ఞాప్య దేవదేవేశం తతః కాలోత్సవం చరేత్
అన్యథా తు కృతం కార్యమకృతం స్యాదసంశయమ్. ౨౩౪

అన్యస్మిన్ వాపి మాసే తు న కుర్యాద్యది చోత్సవమ్
ఏష ఏవ విధిః ప్రోక్తః పరస్మిన్వత్సరే కృతే. ౨౩౫

ఏవం త్రివత్సరేభ్యస్స్యాదత ఊర్ధ్వం విశేషతః
సప్తాహాన్తు మహాశాన్తిం కృత్వా తూత్సవమాచరేత్. ౨౩౬

ఏవం ద్వాదశవర్షాన్తం తతశ్చ స్థాపనం పునః
తత్ర దేవో న రమతే యోఽసావుత్సవ దైవతమ్ ౨౩౭

యత్ర దేవాలయే విష్ణుస్థాప్యతే ప్రథమం తతః
తేనైవ కారయేత్సర్వమాచార్యేణాఽర్చకేన చ. ౨౩౮

తదభావే తు తత్పుత్రైః పౌత్రైస్తద్వంశజైస్తథా
తచ్ఛిష్యైస్తదీయైర్వా పూర్వాభావే పరైశ్చరేత్. ౨౩౯

అన్యథా క్రియతే చేత్తు యజమానో వినశ్యతి
ఉత్సవాహస్సు హీనేషు ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్. ౨౪౦

వర్ధయేద్వైష్ణవం కార్యం హ్రాసయేన్న కదా చ న
ప్రమాదాద్వాఽప్యశక్త్యా వా కృత్వా సంప్రార్థయేద్ధరిమ్. ౨౪౧

మహాశాన్తిం తు హుత్వైవ శేషం కుర్యాత్ప్రయత్నతః
ఏష ఏవ విధిర్వృద్ధౌ స తు శ్రేయోఽభివృద్ధిదః. ౨౪౨

యదా త్వవభృథే దైవాత్కృతే వినిమయేన తు
అసంకల్పితవత్కుర్యాత్తత్ర పూర్వోక్త నిష్కృతిః. ౨౪౩

ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వం వా తత్తద్వేలోత్సవాదిషు
అకృతేషు యథాశాస్త్రం కృత్వా తంత్రేణ వై పునః. ౨౪౪

మంత్రేణ వా పునస్సూక్మం కాలేఽవభృథమాచరేత్
యజ్ఞస్యావభృథోఽన్తస్స్యాన్నోత్సవస్తదనన్తరమ్. ౨౪౫

అకృతోత్సవకార్యాణి యథోక్తం పూర్వమాచరేత్
నిత్యోత్సవం హరేః కుర్యాన్నిత్యశ్రీర్నిత్యమంగలః. ౨౪౬

హరిర్నారాయణో దేవో నాలం దేవాస్తమర్చితుమ్
ఆచార్యే యజమానే వా పూజకేఽన్యపదార్థిని. ౨౪౭

నష్టే సద్యస్తదాన్యస్తు వరయిత్వా సమాచరేత్
న దైవం ప్రతిబధ్నాతి కార్యం యత్కర్మ మానుషమ్. ౨౪౮

దేవేశమనుమాన్యాఽథ మహాశాన్తిం తు పద్మకే

* * * * * *

స మృతో బ్రహ్మమేధాఽర్హః పూతం తద్గాత్రముచ్యతే. ౨౪౯

సర్వే పదార్థినః ప్రోక్తా గురుపూర్వాః పదార్థినః
గ్రామాన్తరం ప్రయాతే తు దీక్షామధ్యే పదార్థిని. ౨౫౦

అస్పృశ్యస్పర్శనదోషేణ సురాపానాదినా తథా
అనుక్తదోషైర్వా దుష్టే రోగాచ్ఛ్వాద్యసంభవే. ౨౫౧

శావాద్యాశౌచయోగ్యే వా శవానుగమనే తథా
వాహనే దాహనే చైవ ప్రేతాన్నశ్రాద్ధభోక్తరి. ౨౫౨

శ్రాద్ధస్య యాజకే శ్రాద్ధశిష్టభోక్తరిభోక్తరి
దోషస్స్యాద్విధినా తత్ర మహాశాన్తిమథాచరేత్. ౨౫౩

శ్రాద్ధకర్తరి నో దోషస్తత్ర దాతా భవేత్సహి
పరాన్నేన ముఖం దగ్ధం హస్తౌ దగ్ధౌ ప్రతిగ్రహాత్. ౨౫౪

పరస్త్రీభిర్మనో దగ్ధం బ్రహ్మశాపః కుతః కలౌ

దీక్షామధ్యే నాఽన్యదీక్షాం గర్భదీక్షాం వినా చరేత్. ౨౫౫

విధురే యజమానే తు దీక్షితః పురుషో భవేత్
సదారో వా ప్యదారో వా దీక్షితస్స్యాత్కలత్రవాన్. ౨౫౬
దంపతీ యజమానౌ చేదయమభ్యుదయో భవేత్
అనగ్నిమత్యదారే వా గురౌ తం తు న దీక్షయేత్. ౨౬౭
అన్యస్మిన్ పదభాజి స్యాద్వ్యథాసంభవమాదరః
వైఖుర్యసంభవే త్వేషాం మధ్యే దుష్యన్తి నైవ తే. ౨౫౮
వత్సరాశౌచమితరచ్ఛాశౌచం న ప్రవర్తతే
మాతాపిత్రోర్మృతౌ యత్తు ప్రోక్తమభ్యుదయే పునః. ౨౫౯

ధ్వజారోహణహీనే తు కృతే విష్ణుల ఉత్సవః
కృత్వైవారోహణం తస్మాద్ధ్వజస్యోత్సవమాచరేత్. ౨౬౦
ధ్వజస్యారోహణం కృత్వా నాచరేద్యది చోత్సవమ్
అజ్ఞానాదర్థలోభాద్వా మాసేఽన్యస్మింత్సమాచరేత్. ౨౬౧
నకుర్యాచ్చేద్ద్వితీయే తు మాసే కర్తా వినశ్యతి
తస్మాన్నిష్కృతిమగ్న్యాఽగ్నౌ హుత్వా తూత్సవమాచరేత్. ౨౬౨
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నృసూక్తం చైవ గారుడమ్
ధ్వాజం శాస్త్రం చ చక్రం చ తత్తద్వోత్సవదైవతమ్. ౨౬౩
వ్యాహృత్యన్తం చ హుత్వా తు వైష్ణవాన్ పూజ్య చాచరేత్

ధ్వజస్య లక్షణం వక్ష్యే యేన మానేన కారయేత్. ౨౬౪
విమానేన సమం వాఽథ పాదే నాఽర్ధేన వాఽధికమ్

పాదేనార్ధేన హీనం వా పంచధాపి ప్రకల్పయేత్. ౨౬౫
జయశ్రీకీర్తివిజయమంగలాఖ్యాః ప్రకీర్తితాః
అర్ధహీనం న కుర్వీత తదేవాఽగతికం భవేత్. ౨౬౬
తస్మాచ్చ హీనం నైవ స్యాదధికం స్యాత్తు శక్తితః
అవక్రమృజుమన్యేనాఽసంబద్ధం కీలితాదిభిః. ౨౬౭
శ్లక్ష్ణం మనోహరం దారు గృహీత్వాఽఖండముత్తమమ్
తం చతుర్దశధా కుర్యాన్మూలాగ్రే తేన కారయేత్. ౨౬౮
భాగమేకం విహాయాగ్రే తత్ర కుర్యాత్త్రిమేఖలాః
మేఖలానామథాఽయామస్తద్భాగేన సమో భవేత్, ౨౬౯
త్రితాలవిస్తృతం కుర్యాద్దండవిస్తృతమేవ వా
అన్తరం చ సమం తేషాం తిస్రః కుర్యాత్తు యష్టికాః. ౨౭౦
యష్టీ ద్వే పురతః కుర్యాత్పశ్చాదేకా విధీయతే
సర్వత్ర కింకిణీనాం తు కుర్యాచ్ఛతమశేషతః ౨౭౧
పశ్చాచ్ఛేషం త్రిధా కుర్యాచ్చతుర్ధా వా ధ్వజం బుధః
అష్టాశ్రం చ షడశ్రం చ చతురశ్రం చ వృత్తకమ్. ౨౭౨
మూలాదారభ్య కుర్వీత చతుర్ధా విహితం ధ్వజమ్
త్రిధా కృతే న కుర్యాత్తు షడశ్రం శేషమాచరేత్. ౨౭౩
ఆద్యం భాగం త్రిధా కృత్వా కేచిదేవం ప్రకుర్వతే
శిఖరం శిర ఇత్యాహురర్ధేన శిఖరం భవేత్. ౨౭౪

ప్రమాదాత్పతితం గృహ్య శిఖరం స్థాపయేద్వధః
స్ఫుటితే వాఽథ భిన్నే వా బింబస్యోక్తవదాచరేత్. ౨౭౫
అధిష్ఠితే తు శిఖరే ద్విజైర్గృధ్రాదిభిస్సకృత్

విష్ఠాదికరణే వాపి ఉషితే వా నిరన్తరమ్. ౨౭౬

వాస్తుహోమం చ హుత్వైవ పర్యగ్నికరణం చరేత్
ఏష ఏవ విధిః ప్రోక్తో విమానశిఖరాదిషు. ౨౭౭

అధిష్ఠానేన పాదేన ప్రస్తరేణ చ సంయుతమ్
ధ్వజమూలే త్విష్టకాభిర్వేదిం కుర్యాన్మనోహరామ్. ౨౭౮

న తామప్యధితిష్ఠేత నరో దీర్ఘం జిజీవిషుః
కిం పునస్తత్ర వక్తవ్యమాలయాన్యవరోహణే ౨౭౯

విమానం విష్ణురూపం స్యాన్న తత్పాదాదినా క్రమేత్
ధామప్రదక్షిణే పూర్వం కుర్యాత్తత్ర నమస్క్రియాః. ౨౮౦

న లంఘయేద్ధ్వజఛాయాం ప్రదక్షిణవిధిం వినా
గోపురస్య విమానస్య ప్రాకారస్యాలయస్య చ. ౨౮౧

ప్రమాదాదతిలంఘ్యైవ ప్రాణాయామశతం చరేత్
శివదృష్టిం విష్ణుపృష్ఠం దుర్గాయాః పార్శ్వతో దృశమ్. ౨౮౨

విఘ్నేశస్యోర్ధ్వదృష్టిం చ తీక్ష్ణమాహుర్మనీషిణః
యావచ్ఛావతరే ఛాయా తావతీ దోషభూమికా. ౨౮౩

దోషభూమిం పరిత్యజ్య నివాసం పరికల్పయేత్
త్యాగే సంపత్సమృద్ధిస్స్యాదన్యథా విపరీతకృత్. ౨౮౪

రథ్యాదిభిర్వ్యథా భూయాదన్తరం తన్న దోషకృత్
అథ వా శతదండాన్తం త్యక్త్వాన్యే వసతిం జగుః. ౨౮౫

యావద్ధామాయతం తావత్పృష్ఠం వా ముఖమేవ వా
తతోఽధికం తచ్ఛ తచ్ఛ కేచిదాహుర్మనీషిణః ౨౮౬

ధ్వజం నిత్యముశన్త్యేకే యత్రైకో హ్యనపాయిషు

తత్రారోహణకర్మాది నేచ్ఛన్తి పరమర్షయః. ౨౮౭

ఔత్సవం ధ్వజమాస్థాప్య తత్ర కార్యం ప్రకుర్వతే
ధ్వజమేకం తు సర్వత్ర కేచిదాహుర్మనీషిణః. ౨౮౮

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ధ్వజదండే తు నిష్కృతిమ్
ప్రమాదాత్పతితే భూమ్యాం ధ్వజే వాతాదినా దృఢే. ౨౮౯

అభగ్నే వాఽథ భగ్నే వా ధ్వజం తత్ర పునః క్షిపేత్
అభగ్నే తం ధ్వజం గృహ్య కృత్వా మంత్రేణ తత్క్షణమ్. ౨౯౦

అధివాసాదికం కృత్వా తత్స్థానే స్థాపయేద్బుధః
భగ్నే ధ్వజే న సంగ్రాహ్యస్తమప్సు విధినా త్యజేత్. ౨౯౧

తతోఽన్యం ధ్వజమాదాయ స్థాపయేదవిలంబితమ్
చోరాద్యైర్బుద్ధిపూర్వం వా పాతితే పూర్వవద్విధిః. ౨౯౨

తత్రాఽధికం ప్రకుర్వీత శిల్పిభిస్తక్షణం పునః
అభగ్నధ్వజవత్కుర్యాదన్యత్పూర్వవదత్వరః. ౨౯౩

భాగేనాఽనుపయుక్తస్య ధ్వజస్య త్యాజ్యతైవ హి
దుష్టభాగస్య దానేన న కదాచిత్పరిగ్రహః. ౨౯౪

అథ వా సుదృఢం గృహ్య ప్రతిష్ఠాం మహతీం చరేత్
దుష్టం భాగం వ్యపోహ్యైవ ప్రమాణం లక్షయేత్పునః. ౨౯౫

ప్రమాణమప్రమాణం వా ధ్వజం నాఽన్యేన దారుణా
సంయుతాం వర్ధితాం కుర్యాదేష సార్వత్రికో విధిః. ౨౯౬

యస్తు తామ్రాదినా కుర్యాల్లోహేన కవచాదికమ్
బాలాలయం ప్రకల్ప్యైవ తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౨౯౭

స్థితమేవ ధ్వజం కుర్యాన్న తు తం చాలయేత్క్వచిత్

దగ్ధం ధ్వజం పరిత్యజ్య పునరన్యం సమాహరేత్. ౨౯౮

ధ్వజేఽన్యజాతిభిస్స్పృష్టే మహాశాన్తిమథాచరేత్
తైస్సమీపముపేతైస్తు సహస్రాహుతిమాచరేత్. ౨౯౯

పతితే వాత్యయా చైవం ధ్వజస్య శిఖరే తథా
మేఖలాసు చ తత్సర్వం నవీకృత్య యథావిధి. ౩౦౦

ధ్వజదండే తు సంయోజ్య ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్
ధ్వజస్య చలనే చాఽపి ప్రమాదాద్వ్రిశ్ఛవే తథా. ౩౦౧

భగ్నాఽభగ్నధ్వజస్యోక్తనిష్కృతిం తు సమాచరేత్
ఏష ఏవ విధిః ప్రోక్తో దండేష్వన్యేషు సర్వతః. ౩౦౨

అశన్యాదినిపాతేన ధామన్యన్తరితే యది
దేవే నష్టే ధ్వజే నష్టే ధ్వజస్యారాధనం భవేత్. ౩౦౩

ఆలయం చ పునః కృత్వా తమేవారాధయేద్ధ్వజమ్
నిరీక్ష్య త్రీణి వర్షాణి దేవాగారే త్వనిర్మితే. ౩౦౪

తత్ర దేవో స రమతే తద్ధ్వజం తు త్యజేత్సుధీః
అథ వా యత్ర కుత్రాఽపి ప్రతిష్ఠాప్య సమర్చయేత్. ౩౦౫

అథ వక్ష్యే ధ్వజస్థానం యథాశాస్త్రవినిశ్చితమ్
పీఠగోపురయోర్మధ్యే పంచభాగం ప్రకల్ప్య చ. ౩౦౬

పీఠాత్త్యక్త్వా చతుర్భాగం పంచమే ధ్వజసంస్థితిః
తత్సంధా తు ప్రశస్తం స్యాద్యథాసంభవమాచరేత్. ౩౦౭

యది ప్రాకారబాహ్యే స్యాద్ధ్వజశ్శాస్త్రవదాచరేత్
అనుక్తస్థాననిహితం తం చ శాస్త్రవదాచరేత్. ౩౦౮

అశక్తౌ పునరన్యం చ ప్రాకారం కారయేత్క్రమాత్

దేవదృగ్విషయం కుర్యాద్ధ్వజం నైవాపరోక్షయేత్. ౩౦౯
యదా చాన్యాలయైర్వాపి గోపురాదిభిరేవ వా.
అభ్యన్తరం భవేచ్చేత్తు ఛిద్రం కుర్యాత్తు దృక్పథే. ౩౧౦
వృక్షాద్యైః పతితైర్నష్టే చాలితేఽవనతేఽపి చ
తద్ధ్వజం పూర్వవత్కుర్యాత్త్రిమాసాభ్యన్తరేఽత్వరః. ౩౧౧
కృమ్యాదిభిర్విహంగైర్వా కోటరాదౌ కృతే ధ్వజే
కృత్వా బాలాలయం పశ్చాత్సమీకృత్యార్చయేత్పునః. ౩౧౨
రజ్జుబంధాదికరణే ధ్వజస్యారోహణే కృతే
బాలాలయం న తత్ర స్యాద్వాస్తుశుద్ధిం సమాచరేత్. ౩౧౩
ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యైస్తు ధ్వజమంత్రేణ హూయతే

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి నిష్కృత్యావర్చనక్రమమ్. ౩౧౪
ఉక్తేన విధినా యత్ర నష్టే దుష్టేఽపి వా ధ్వజే
పునస్థాపనపర్యన్తం కుర్యాద్వేణుధ్వజం శుభమ్. ౩౧౫
అథ వా కారయేద్విద్వాన్ సువర్ణరజతాదిభిః
ధ్వజం తాలోన్నతం స్థాప్య గర్భగేహే తు పూజయేత్. ౩౧౬
అధివాసాది తత్సర్వం ప్రతిష్ఠోక్తవదాచరేత్
అచలో వేణుదండస్స్యాద్గర్భగేహే భవేచ్చలః. ౩౧౭
ఉత్సవాదౌ తు సర్వత్ర వేణుదండం సమాచరేత్
చలదండో వేణుదండ ఇతి స్యాదుత్సవేద్వయమ్. ౩౧౮
ఉత్సవాదౌ ప్రవృత్తే తు ఉక్తదోషే త్వయం విధిః
ధ్వజస్థం గరుడం తస్మాదవముచ్య సమాహితః. ౩౧౯
నీత్వా తు యాగశాలాయాం సంస్థాప్య తు సమర్చయేత్.

వేణుదండం ప్రతిష్ఠాప్య సద్యస్తస్మిన్ ప్రయోజయేత్. ౩౨౦

మహాశాన్తిం తథా కుర్యాత్సహస్రాహుతిమేవ చ
వైష్ణవం విష్ణుదైవత్యం గారుడం ధ్వాజమేవ చ. ౩౨౧

సౌదర్శనం చ కూశ్మాండాన్ శతమష్టాధికం యజేత్
తథైవ దీపదండస్య భవేత్సర్వత్ర చ క్రమః. ౩౨౨

ధ్వజే నారోపయేద్దీపం దీపదండః పృథగ్భవేత్
తత్ర దీపం సమారోప్య న లభేత్ఫలమవ్యయమ్. ౩౨౩

ధ్వజే దీపం సమారోప్య వైష్ణవం శతశో యజేత్
ఆపత్కల్పం ప్రవక్ష్యన్తి ధ్వజే దీపావరోహణమ్. ౩౨౪

దీపయుక్తే ధ్వజే నష్టే పూర్వవన్నిష్కృతిం చరేత్
పీఠప్రతిష్ఠాహీనే తు ధ్వజస్యారోహణే కృతే. ౩౨౫

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నృసూక్తం ధ్వాజమేవ చ
గారుడం దశశో హుత్వా ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ ౩౨౬

ధ్వజదేవస్య చక్రస్య శాంతనందీశయో స్తథా
హీనేఽర్చనే వైష్ణవం చ తద్దైవత్యసమన్వితమ్. ౩౨౭

హుత్వైవ పునరభ్యర్చ్య పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్
భేరీతాడనహీనే చ రౌద్రం చ వ్యాహృతీస్తథా ౩౨౮

హుత్వా మహావ్యాహృతీశ్చ భేరీతాడనమాచరేత్
అర్చనాదిషు సర్వత్ర యత్ర ఘంటానినాదనమ్. ౩౨౯

ఏవ ఏవ విధిః ప్రోక్తః ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్
ఆరోపితే తు గరుడే హీనే చైవ నివేదనే. ౩౩౦

వైష్ణవం ధ్వజమంత్రౌ చ హుత్వా గారుడమేవ చ

నివేదయేత్తు ద్విగుణం ‘క్షమ’స్వేత్యనుమానయేత్. 331

ముద్గాన్నే తు తథా హీనే వైష్ణవం వాయుదైవతమ్
ఆగ్నేయమోంకారాదీంశ్చ గారుడం ధ్వాజమేవ చ. 332

హుత్వా యత్నేన బహుశో మార్గికం చ నివేదయేత్
వర్షవాతాతపై స్సమ్యగుపఘాతాదిసంభవే. 333

విష్ఠాద్యుపహతే చైవ పక్షిణామసకృత్సకృత్
రజ్జ్వాదిత్రుటనే చైవ ప్రమాదాత్పతనేఽపి చ. 334

పాతితే బుద్ధిపూర్వం వా అకాలేఽప్యవరోపితే
శూద్రాద్యైరనులోమైర్వా స్పృష్టే ధ్వజగతే పటే. 335

అశుచిం శోధయిత్వాన్యత్సమీక్ష్యత్యాసమీక్ష్యతమ్
ఉత్సవాధిపదైవత్యం షడ్వారం జుహుయాద్గురుః. 336

గారుడం ధ్వజమంత్రం చ సహస్రం చైవ హూయతామ్
తతశ్శేషం సమాప్యైత విపరీతం న కారయేత్. 337

ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వం వా పటే దగ్ధేఽన్యమాహరేత్
శాన్తిం పూర్వోదితాం కృత్వా ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ 338

అవరోహణముద్వాసస్తం చ మంత్రేణ కారయేత్
అవరోహణహీనే తు మంత్రేణోద్వాసనం భవేత్ 339

తతశ్శేషం ప్రకుర్వీత అశక్తావవరోహణే
అప్రమాణం పటం గృహ్య మహాశాన్తిం సమాచరేత్. 340

పునరన్యం సమాదాయ కర్మశేషం సమాచరేత్
హీనే తు చోత్సవారంభస్నపనే వైష్ణవం తథా. 341

విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ వారుణం చైవ హూయతే

శుద్ధోదదైరభిషేకస్స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తవిధిస్స్మృతః ౩౪౨

హీనే కౌతుకబంధే తు వైష్ణవం శాన్తమేవ చ
సౌదర్శనం చ హుత్వా తు కౌతుకం బన్ధయేత్పునః. ౩౪౩

యజ్ఞాగారే కుంభవేద్యా హీనే వాఽప్యధికేఽపి వా
వైష్ణవం పావకం భూమిదైవత్యం చ హునేద్బుధః ౩౪౪

తోరణానామలాభే తు హునేద్ద్వారికాన్మనూన్
హీనాయాం దర్భమాలాయామాషణం హుత్వేతరాం క్రియాత్

అలంకారవిహీనే తు శ్రీదైవత్యం తథా హునేత్
ప్రాతర్బలిం తు నిర్వాప్య హీనే నిత్యోత్సవే తథా. ౩౪౫

వైష్ణవం శాంతపీశౌ చ హుత్వా చోత్సవదైవతిమ్
సాయం కుర్యాదుత్సవం తు ద్విగుణం కారయేత్క్రమాత్ ౩౪౬

సాయం హీనం తు ద్విగుణం ప్రాతరుత్సవమాచరేత్
ఏకకాలోత్సవశ్చేత్తు కృత్వా కాలద్వయం బలిమ్. ౩౪౭

సాయాహ్నే చోత్సవం కుర్యాత్కాలాతీతేఽప్యయం విధిః
దిగ్దేవతాస్సమావాహ్య ప్రథమేఽహని పూజయేత్ ౩౪౮

ప్రాచ్యాది బలిదానం స్యాదీశానాన్తం ప్రదక్షిణమ్
దేవాహ్వానే వ్యత్యయస్స్యాద్వ్యతిహారోఽథ వా భవేత్ ౩౫౦

పూర్వోక్తాం నిష్కృతిం కృత్వా ద్విగుణం తు బలిం దదేత్
బ్రహ్మణశ్చ దిగీశానాం బలిదానం తు నైత్యికమ్ ౩౫౧

అదానే నిష్కృతిం కృత్వా పూర్వోక్తం షడ్గుణం బలిః
చతుష్పథాధిదేవానాం వృషాదీనామథేచ్ఛయా ౩౫౨

ప్రథమావాహనాదర్వాగ్వ్యత్యయే పూర్వనిష్కృతిః

ప్రథమం వాస్తుశుద్ధిస్స్యాద్యత్ర వై దీయతే బలిః. ౩౫౩

అన్తం శుద్ధ్యన్తి రథ్యాస్తాశ్శుద్ధ్యన్తి సమయే పునః
అకృతాయాం వాస్తుశుద్ధౌ దద్యాద్రథ్యాసు చేద్బలిమ్ ౩౫౪

శాన్తిం కృత్వైవ తు పూర్వోక్తాం వాస్తుశుద్ధిం పునర్బలిః
అన్తశ్శవే వాస్తుని తు న బలిభ్రమణం చరేత్. ౩౫౫

శవముద్ధృత్య పశ్చాత్తు పర్యగ్నికరణం భవేత్
అకాలే బలిదానం స్యాదసురప్రీతివర్ధనమ్. ౩౫౬

అకాలే తు బలిం దత్వా కాలే తు త్రిగుణం బలిః
బలిభ్రమణదేశస్స్యాద్దేవస్య భ్రమణాయ హి ౩౫౭

నాన్యత్ర చర్యా దేవస్య లఘుప్రోక్షణమన్యథా
న హి శ్రద్ధోత్సవే దోషముశన్త్యేనం స హీనతరః. ౩౫౮

వాస్తువృద్ధౌ తథా హ్రాసే గ్రామసీమానవీకృతౌ
అనుమాన్య చ దేవేశం శతాష్టకలశాప్లవః. ౩౫౯

కృత్వా సీమాం వినిశ్చిత్య తతః కార్యం సమాచరేత్
అన్తరా చోత్సవం కుర్యాత్సహస్రకలశాప్లవః ౩౬౦

దేవతావాహనం కృత్వా తథైవోత్సవమాచరేత్
దేవాదీనాం బలం యస్మాద్వర్ధతే స బలిస్స్మృతః ౩౬౧

శ్వసూకరాదిభిర్దుష్టైర్నభక్ష్యో బలిరుచ్యతే
బలిభుగ్వాయసః ప్రోక్తో గోముఖ్యా మేధ్యజంతవః. ౩౬౨

విపరీతే మహాన్ దోషస్తస్మాత్తైః ప్రాశయేచ్ఛృతమ్
బలిశేషం న శూద్రోఽద్యాదర్చకో బలిశేషభాక్. ౩౬౩

బలావనుంగ్రికం క్షిప్తే సంక్షిప్తే విధివర్జితే

భక్షితే చాఽనులోమాద్యైః పూర్వోక్తాం నిష్కృతిం చరేత్. ౩౬౪

బలౌ పర్యుషితేఽత్యుష్ణే తథా చైవాఽనివేదితే
నివేదనాత్ప్రాగర్వాగ్వా దృష్టే శూద్రాదిభిర్బలౌ ౩౬౫

పూర్వోక్తాం నిష్కృతిం కృత్వా సర్వత్ర ద్విగుణం బలిః
దేవతావాహనం యత్ర దేశే ప్రాక్ క్రియతే తతః ౩౬౬

తత్రైవ బలిదానం స్యాద్యావదుద్వాసనం భవేత్
మండలం చ జలం కూర్చమాహ్వానాధార ఉచ్యతే. ౩౬౭

రథ్యాసు బలిదానాయ పీఠం శైలాదిభిర్భవేత్
బలిదానం తు గుప్తం స్యాన్న తత్పశ్యన్త్యవైదికాః ౩౬౮

తత్స్థానం తు తిరస్కుర్యాత్కాలే యవనికాదిభిః
బలిప్రదానహీనే తు వైష్ణవం బలిరక్షకమ్ ౩౬౯

హుత్వా తు నిష్కృతిం కుర్యాద్బలిదానం పునస్తదా
బలిద్రవ్యేఽథ వా పాత్రే పతితే భూతలే తథా. ౩౭౦

భిన్నే నష్టే చ పూర్వోక్తం హుత్వాన్యం బలిమాహరేత్
బలిదానం తు కృత్వైవ భూతపీఠే క్షిపేత్తతః. ౩౭౧

బలిశేషమనుక్తే తు స్థానే బుద్ధ్యా తు నిర్వపేత్
వైష్ణవం చాక్షుహామనుం వైష్వక్సేనం చ గారుడమ్ ౩౭౨

సౌదర్శనం చ హుత్వైవ భూతపీఠే బలిం క్షిపేత్
హవిర్నివేదనే హీనే హీనే చ ద్విగుణార్చనే ౩౭౩

శాన్తిం చ వైష్ణవం హుత్వా తథాఽభ్యర్చ్య నివేదయేత్
యథోక్తహోమే హీనే తు వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్ ౩౭౪

నృసూక్తం చ త్రయస్త్రింశత్కృత్వో హుత్వా హునేత్పునః

చక్రపీశామితానాం చ కుంభస్థానామథాఽపి వా. ౩౭౫

దేవానామర్చనే హీనే వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
నృసూక్తం శాన్తమంత్రౌ చ గారుడం చాక్రమేవ చ. ౩౭౬

హుత్వా పునస్సమభ్యర్చ్య విశేషేణ నివేదయేత్
దేవాలంకరణే హీనే శ్రీదైవత్యం చ వైష్ణవమ్. ౩౭౭

హుత్వాలంకారమాసాద్య విధినా భూషయేద్గురుః
అలంకారేషు ద్రవ్యేషు నిర్యాసం చన్దనం సుమమ్. ౩౭౮

తద్ధిత్వాన్యత్సమాదాయ ద్రవ్యం ప్రక్షాళ్య మంత్రతః
పంచగవ్యైస్సమభ్యుక్ష్య తేనాలంకార ఉచ్యతే. ౩౭౯

నృత్తే గేయేఽథ వా హీనే వైష్ణవం రుద్రదైవతమ్
స్తోత్రహీనే తథా బ్రాహ్మం హుత్వా సారస్వతం తతః. ౩౮౦

భక్తబృందైః పరివృతౌ హీనాయాం వారుణం తథా
వైష్ణవం శాన్తదైవత్యం హీనే పిచ్ఛాదికే తథా. ౩౮౧

వైష్ణవం జుహుయాత్తద్వద్ధవిరతుమనుం తతః
యానాత్కాలే యాగశాలాం దేవే న ప్రతిగచ్ఛతి. ౩౮౨

భవేన్నిత్యార్చనం తత్ర యత్ర దేవోఽధివాసితః
ధ్రువార్చనం యథా పూర్వం న తత్రాఽస్తి వ్యతిక్రమః. ౩౮౩

దేవం ప్రత్యాగతం దృష్ట్వా పునరన్యోత్సవం చరేత్
దినవ్యపాయే కుర్యాచ్చ తత్కాలనియతోత్సవమ్. ౩౮౪

అతీతముత్సవం చాపి తంత్రేణాత్ర సమాచరేత్
తద్దినేష్వప్రమాదాచ్చేద్భూయాత్కాలస్య యాపనమ్. ౩౮౫

న జహ్యాద్దేవకార్యాచ్చ తత్కాలోచితముత్సవమ్

అత్ర ప్రమాదే తు భవేత్పూర్వోక్తైవ హి నిష్కృతిః. ౩౮౬

దీక్షితో వస్త్రమాల్యాద్యైః పంచాగార్పితభూషణైః
చరేన్నిత్యం విశుద్ధాత్మా విపరీతే తు దోషకృత్. ౩౮౭

దీక్షాంగస్య తు వస్త్రస్య తథా ప్రతిసరస్య వా
నాశే తత్ర మహాన్ దోషస్తదాన్యత్పునరాహరేత్. ౩౮౮

సహస్రం విష్ణుగాయత్రీం హుత్వా శాన్తిమథాచరేత్
యావద్దీక్షా భవేత్తావద్దీక్షాంగస్య పరిగ్రహః. ౩౮౯

అన్తే తు తద్గతాశక్తిస్స్వయమేవాఽవహీయతే
అథ వా మోచనం కుర్యాదితి కేచిద్వదన్తి హి. ౩౯౦

తత్ర పూర్ణాహుతిం కాలం ప్రవదన్తి విపశ్చితః
ప్రతిష్ఠాన్తే తు సా దీక్షా భవేదుత్సవసంగతా. ౩౯౧

న తత్ర దీక్షాసాంకర్యం ద్వయమేకత్ర చేద్యది

అన్యోన్యం కలహాయన్తే యద్యాచార్యాదయః క్రతౌ. ౩౯౨

మహానర్థస్తత్ర స్యాత్ప్రతిభూర్గురురత్ర హి
గురువాక్యం చ రాజాజ్ఞాం సమమాహుర్మహర్షయః. ౩౯౩

దీక్షితే వర్తమానే తు నాన్యం తత్ర ప్రవేశయేత్
నహ్యేకస్మిన్ భవేత్కార్య ఆచార్యద్వయ సంగతిః. ౩౯౪

ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వం వా కలహే క్షతజస్రుతిః
క్షతాని వా భవేయుస్తం విసృజ్యాన్యేన కారయేత్. ౩౯౫

న తస్య తు భవేద్దీక్షా మహాశాన్తిం తు కారయేత్
స దీక్షితో భవేదేవ పూర్వస్య ప్రణిధిస్సు హి. ౩౯౬

యావదాశౌచసంక్రాన్తి రాశౌచేత్వాశుచిర్భవేత్.

పునరన్యం సమాదాయ శేషం పూర్వవదాచరేత్. ౩౯౭

ఆదౌ మధ్యే తథాఽన్తే చ హీనే బ్రాహ్మణభోజనే
త్రివారం తు మహాశాన్తిం హుత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్. ౩౯౮

ద్విగుణం కారయేచ్చైవ వైష్ణవానాం తు పూజనమ్
పునాతి పూజితస్సద్యః పాప్మభ్యో వైష్ణవస్సకృత్. ౩౯౯

అవైష్ణవైశ్చ పాషండై రూఢే దేవే త్వనర్థకృత్
తద్దోషశాన్తయే కుర్యాత్సహస్రకలశాప్లవమ్. ౪౦౦

అవైష్ణవకృతాపూజా హన్తి పుణ్యం పురాతనమ్
యానాత్తు పతితే దేవే శీఘ్రముద్ధృత్య సాదరమ్. ౪౦౧

'క్షమ'స్వేత్యనుమాన్యైవ శుద్ధోదై రభిషిచ్య చ
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నృసూక్తం సహితం క్రమాత్. ౪౦౨

దినాధిపస్య దైవత్యం హుత్వా చోత్సవమాచరేత్
చక్రపీఠాఖమితాదీనాం బింబాభావే పృథక్ పృథక్. ౪౦౩

తండులోపరిపాత్రేషు కూర్చేష్వావాహ్య మంత్రతః
తత్తద్రూపం తు సంస్మృత్య సమభ్యర్చ్య విధానతః. ౪౦౪

హుత్వా చ తత్తద్దైవత్యం పశ్చాదుత్సవమాచరేత్
పతనే తు తత్రైతేషాముద్ధృత్యైవ చ పూర్వవత్. ౪౦౫

స్నాపయిత్వా హునేత్తత్తద్దైవత్యం వైష్ణవం తథా

యానాత్తు పతితే బింబే హీనాంగే దోషగౌరవే. ౪౦౬

పద్మాసనే మహాశాన్తిం హుత్వా తద్దోషశాన్తయే

ధృవబేరే సమారోప్య తచ్ఛక్తిం విధినా తతః. ౪౦౭

కౌతుకం స్నాపనం వాఽథ బలిబేరమథాఽపి వా
యథార్హం సమలంకృత్య సమావాహ్య యథావిధి. ౪౦౮

సమభ్యర్చ్యోత్సవం కుర్యాన్న తత్రిస్యాద్వ్యతిక్రమః
బేరాన్తరస్యాలాభే తు రత్నం వా కాంచనం తథా. ౪౦౯

న్యస్య పాత్రే సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య దినే దినే
మహాశాన్తిం చ హుత్వైవ పునరుత్సవమాచరేత్. ౪౧౦

హీనాంగం చ పునర్బేరం సంధానవిధినా పునః
సంధాయ చాత్వరేణైవ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్. ౪౧౧

పతనే గాయకాదీనాం శ్రీదైవత్యం చ వైష్ణవమ్
వాదకానాం తు పతనే బ్రాహ్మం రౌద్రం తథైవ చ. ౪౧౨

ఆచార్యాదీనాం తు పతనే సంక్షోభే చ తథాకృతే
ఆవర్షభం వైష్ణవం తద్వద్ధ్వజాదీనాం చ పాతనే. ౪౧౩

ధ్వజం చ వారుణం చైవ వాయవ్యం చ హునేద్విధిః
వర్షధారాసు వాత్యాయాం విద్యుద్ధ్వజసమాహతౌ. ౪౧౪

కాలే న చోత్సవం కుర్యాత్కుర్యాచ్చేద్వైష్ణవం తథా
విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ. ౪౧౫

హుత్వోత్సవం ప్రకుర్వీత విపరీతే తు దోషకృత్
వీథ్యన్తరే వర్షధారాప్రవేశేఽశనిగర్జితే. ౪౧౬

తృణపాంసు సమాయుక్తవాతస్పర్శే విశేషతః

కలహధ్వనిసంయుక్తే దేవం సంస్నాప్య మన్త్రవిత్. ౪౧౭
వైష్ణవం దిగ్దైవత్యం చ వారుణం వాయుదైవతమ్.
యద్దేవాదీంశ్చ హుత్వైవ పునరుత్సవమాచరేత్. ౪౧౮
కలహే రుధిరస్రావే దాహే చాప్యుత్సవే తతః
వైష్ణవం చాగ్నిదైవత్యం బ్రాహ్మం రౌద్రం తథైవ చ. ౪౧౯
తద్దినాధిపదైవత్యం జుహుయాత్ప్రోక్షయేద్ధరిమ్
ఆలయాభ్యన్తరే చైవ శస్త్రాద్యైర్మరణే సతి. ౪౨౦
తచ్ఛీఘ్రమపహాయైవ పద్మాగ్నౌ జుహుయాత్తథా
మహాశాన్తిం తద్దినాధిదైవత్యం చ విశేషతః. ౪౨౧
వీథ్యాం చేన్మరణాదౌ తు తచ్ఛీఘ్రం తు వ్యపోహ్య చ
శాన్తిహోమం చ హుత్వైవ పునరుత్సవమాచరేత్. ౪౨౨
నాడికాయా అథార్వాక్చేత్పునరుత్సవమాచరేత్
ఆలయస్యాశీతిదండాభ్యన్తరే తు శవే సతి. ౪౨౩
తతోత్సవం న కుర్యాత్తు కుర్యాచ్చేత్స వినశ్యతి
తచ్ఛీఘ్రమపహాయైవ ప్రాయశ్చిత్తం యథోదితమ్. ౪౨౪
మహాశాన్తిం పార్షదం చ చహుత్వా చోత్సవమాచరేత్
నగరే విధిరేషస్స్యాద్గ్రామే నైష వికల్ప్యతే. ౪౨౫
అన్తశ్శవే నైవ కుర్యాదుత్సవం గ్రామవృద్ధయే

ధ్వజస్యారోహణాదూర్ధ్వం యావత్తీర్థదినం భవేత్. ౪౨౬
అన్యోత్సవం శుభం కర్మ కుర్యాచ్చేదాభిచారికమ్
తద్దోషశమనాయైవ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౪౨౭
నృసూక్తం పార్షదం చైవ హుత్వా విప్రాంస్తు భోజయేత్.

తీర్థాహాత్పూర్వరాత్రౌ తు హీనే కౌతుక బంధనే. ౪౨౮
శయనే వా వైష్ణవం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ
సౌదర్శనం చ హుత్వాన్తే యథోక్తం తు సమాచరేత్. ౪౨౯
తీర్థస్నానే తు కాలస్యాఽతీతే హీనే చ వైష్ణవమ్
వారుణం స్కందదైవత్యం హుత్వా చోక్తం సమాచరేత్. ౪౩౦
ధ్వజావరోహణే హీనే తద్రాత్రౌ ధ్వజమేవ చ
గారుడం వైష్ణవం హుత్వా దేవేశం ప్రార్థయేద్గురుః ౪౩౧
అవరోహణకాలే తు బలౌ హీనే విశేషతః
ధ్వజదేవం సుసంపూజ్య వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్ ౪౩౨
తదాలయస్థదేవానాం మంత్రాంశ్చైవ విశేషతః
హుత్వా దేవేశమభ్యర్చ్య ధ్వజం సమవరోహయేత్ ౪౩౩
ఉత్సవాన్తాప్లవే హీనే వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్
పురుషసూక్తం జయాదీంశ్చ మూర్తిమంత్రాంశ్చ హావయేత్ ౪౩౪

అత్రాఽనుక్తేషు దోషేషు ప్రాయశ్చిత్తం భవేదిదమ్
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నృసూక్తం చ తథైవ చ ౪౩౫
హూయతే విష్ణుగాయత్రీ సర్వపాపప్రణాశిని
ఏవమష్టావింశతిర్వా శక్త్యావష్టోత్తరం శతమ్ ౪౩౬

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే సప్తవింశోఽధ్యాయః.

అథాఽష్టావింశోఽధ్యాయః.

ప్రాయశ్చిత్తమ్

అథాస్పృశ్యస్పర్శనే తు ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యతే
సర్పమూషకమండూకమార్జారనకులాదిషు ౧

గర్భాగారం ప్రవిష్టేషు విణ్మూత్రాదివిసర్జనే
వ్యపోహ్య తత్పంచగవ్యైస్తథాబ్లింగాభిరేవ చ ౨

వైష్ణవం విష్ణుగాయత్రీం శతమష్టోత్తరం జపేత్
ధ్రువం చైవాధితిష్ఠత్సు విణ్మూత్రాదివిసర్జనే ౩

క్షిప్రం వస్త్రేణ సంశోధ్య మార్జయిత్వా కుశేన చ
'ఆపో హిరణ్యవర్ణా'భిః 'పావమానీ'భిరేవ చ. ౪

సంప్రోక్ష్య చార్చయేద్దేవమన్యథా విపరీతకృత్
స్పర్శే త్వైరేవ బింబానాం శుద్ధోదైస్స్నాపయేద్విధిః ౫

ఉదక్యయా సూతికయా రజకేనాన్త్యజాతిభిః
ప్రథమావరణే విష్టే చార్చాస్థానే చ పర్షదామ్. ౬

ప్రవిష్టే చాఽథ సంస్పృష్టే దార్భేణోద్దీప్య వహ్నినా
హుత్వా చ వాస్తుయజ్ఞేన పంచగవ్యైస్సముక్ష్య చ ౭

కృత్వా పుణ్యాహమన్తే తు నిత్యాగ్నౌ జుహుయాత్తతః
దౌవారికమనుం చైవ ద్వారపాలం చ వైష్ణవమ్. ౮

బాహ్యావరణపక్షే తు మార్జనేనోపలేపనైః
ప్రోక్షణైర్వాస్తుయజ్ఞేన శుద్ధిర్భవతి సర్వతః. ౯

అర్చాకాలే తు దృష్టేషు చైతేషు విధినా హరిమ్
సంస్నాప్య పంచగవ్యైస్తు శుద్ధోదైస్స్నాప్య చాఽత్వరః ౧౦

ప్రోక్షణైః ప్రోక్ష్య హుత్వా తు పూర్వవచ్చార్చయేత్తతః
ఏతేషు సంప్రవిష్టేషు చాలయాఽభ్యన్తరే తథా ౧౧

తత్స్పృష్టహవిషాం చైవ ప్రమాదాత్తు నివేదనే
శోధయిత్వాఽథ తద్ద్రవ్యం యథావిధి విశేషతః ౧౨

వాస్తుహోమం చ హుత్వాఽథ పర్యగ్నికరణం చరేత్
పంచగవ్యైస్సమభ్యుక్ష్య పుణ్యాహమపి వాచయేత్. ౧౩

సంస్నాప్య కలశైర్దేవం హుత్వా నిత్యాఽనలే తతః
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నృసూక్తం రౌద్రమేవ చ ౧౪

బ్రాహ్మం చ శ్రీమహీసూక్తే బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః
స్పృష్టేతు చైతైర్బింబేషు ధ్రువాదిషు విశేషతః ౧౫

కృత్వా తు పూర్వవచ్ఛుద్ధిం వాస్తుహోమం చ కారయేత్
పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం శోధయిత్వా తతః పరమ్. ౧౬

సంస్నాప్య కలశైర్దేవమబ్జాగ్నౌ విధివత్తదా
మహాశాన్తిం చ హుత్వైవ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ ౧౭

శూద్రాద్యైరనులోమైశ్చ స్పృష్టం దత్వా హవిస్తతః
పంచగవ్యైశ్చ శుద్ధోదైర్దేవం సంస్నాప్య చాదరాత్ ౧౮

పుణ్యాహం కారయేత్పశ్చాద్ద్విగుణం తు నివేదయేత్
మహాపాతకిభిశ్చైవ చండాలైః పుల్కసాదిభిః. ౧౯

ఆలయే సంప్రవిష్టే తు తత్స్పృష్టే వినివేదితే
సప్తాహం మహతీం శాన్తిం హుత్వాఽబ్జాగ్నౌ విధానతః. ౨౦

సంస్నాప్య కలశై ర్దేవం ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్
పునశ్చ ధ్రువబేరే వా బింబేష్వన్యేషు మందిరే. ౨౧

స్పృష్టేషు పూర్వవచ్ఛుద్ధిం కృత్వా ద్విగుణమేవ చ
హుత్వా తు మహతీం శాన్తిం సంస్నాప్య కలశై ర్విభుమ్. ౨౨

ప్రతిష్ఠోక్తక్రమేణైవ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్
పతితే చైవ పాషండే చాన్యతంత్రేణ దీక్షితే. ౨౩

ప్రవిష్టే గర్భగేహే తు వాస్తుశుద్ధిం విధాయ చ
హుత్వా తు మహతీం శాన్తిం ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్. ౨౪

ఉక్తేష్వేతేషు సతతం ప్రథమావరణే తథా
ద్వితీయే వా సంచరత్సు మాసేఽతీతే విశేషతః. ౨౫

మాసమేకం మహాశాన్తిం హుత్వా కృత్వా విధానతః
కర్షణాది పునః కృత్వా ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్. ౨౬

తథా సంవత్సరేఽతీతే త్యక్త్వా చావాహనాదికమ్
కౌతుకాదీంస్తు సంరక్ష్య గర్భాగారాది సర్వతః. ౨౭

వాసయేద్వా విశేషేణ మాసేఽతీతే విశేషతః
సర్వత్ర శుద్ధిం కృత్వా తు హుత్వా మాసత్రయం తతః. ౨౮

మహాశాన్తిం తథా కృత్వా కర్షణాది పునః క్రియాః
బాలాలయం చ సంకల్ప్య బింబశుద్ధిమథాచరేత్. ౨౯

జలాధివాసనాద్యైశ్చ తథా విత్తానుసారతః
అశీత్యధికసాహస్రైస్సంస్నాప్య కలశైర్హరిమ్. ౩౦

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ సంపూజ్యాపి చ వైష్ణవాన్
బాలాలయే ప్రతిష్ఠాప్య దేవేశం విధివత్తతః. ౩౧

ఆలయం చైవ సర్వత్ర సవీకృత్య విశేషతః
మహాప్రతిష్ఠాం కృత్వైవ దేవదేవం సమర్చయేత్. ౩౨

ఏతైస్సంసర్గిణాం స్పర్శే సూతికోక్తైవ నిష్కృతిః
స్పర్శే తత్సంసర్గిణాం చ శుద్ధిస్స్యాత్స్నపనాదినా. ౩౩

తతస్సంసర్గిణాం చైవ న దోషః పరికథ్యతే

ఆశౌచవద్ద్విజస్పృష్టహవిషాం చ నివేదనే. ౩౪

ఏకాహం తు మహాశాన్తిం హుత్వా సంస్నాప్య చోదకైః
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ పూర్వవచ్చ సమర్చయేత్. ౩౫

స్పృష్టేషు చాఽథ బింబేషు కౌతుకాదిషు వా ధ్రువే
పూర్వవన్మహతీం శాన్తిం హుత్వా సంస్థాపయేత్పునః. ౩౬

ప్రవిష్టే చాలయాద్బాహ్యే సర్వత్ర చ యథార్హకమ్
గౌరవం లాఘవం జ్ఞాత్వా సర్వమూహ్యైవ కారయేత్. ౩౭

ఖద్యోతపక్షిజాతాదిప్రవేశే చాఽలయాన్తరే
స్పర్శనే చైవ బింబానాం కృత్వా పర్యగ్ని పూర్వవత్. ౩౮

సంశోధ్య పంచగవ్యైస్తు శుద్ధోదైరభిషిచ్య చ
ప్రోక్షణైః ప్రోక్ష్య నిత్యాగ్నౌ ఘుల్ల్యాం వా వైష్ణవం హునేత్. ౩౯

బింబాదీన్ తత్సమీపస్థాన్ సంశోధ్యైవ చ పూర్వవత్
శుద్ధోదైస్స్నాప్య పుణ్యాహం కృత్వోక్తం హోమమాచరేత్.

పూర్వముక్తేషు దేశేషు శ్వాదీనాం వా నృణామపి
ఛేదనే తాడనే చైవ రక్తస్రావే మృతౌ తథా. ౪౦

తద్వ్యపోహ్య చ తద్దేశశుద్ధిం కృత్వా విధానతః
వాస్తుహోమం చ హుత్వైవ కలశైస్స్నాప్య సప్తభిః. ౪౨

తద్దోషశమనార్థం చ మహాశాన్తిం హునేత్తతః
అభ్యర్చ్య పూర్వవద్దేవం హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్. ౪౩

సంభూతే త్వాలయాద్బాహ్యే కృత్వా పర్యగ్ని పూర్వవత్
దేవం శుద్ధోదకైస్స్నాప్య శాన్తిం హుత్వా విధానతః. ౪౪

సంపూజ్య వైష్ణవాంశ్చైవ పూర్వవత్సమ్యగర్చయేత్
దేవేశస్య శవే దృష్టే సంస్నాప్య కలశైర్హరిమ్. ౪౫

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం జుహుయాత్తతః

గజాశ్వపశుముఖ్యేషు ప్రథమావరణే పునః, ౪౬

మృతేషు తద్వ్యపోహ్యైవ ఖనిత్వా తాదృశం స్థలమ్
వాస్తుహోమం చ హుత్వా తు శుద్ధోదైరభిషిచ్య చ. ౪౭

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషం జుహుయాద్విధిః

ప్రస్వేదే రుధిరస్రావే రోదనే జల్పనే తథా ౪౮

హాసే దృష్టే మహాబేరే సత్సు ధూమాదిషు స్వతః
ఆలయాభిముఖేఽబ్జాగ్నిం సాధయిత్వాఽథ వైష్ణవమ్. ౪౯

విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ ఈంకారాన్ పారమాత్మికమ్
హుత్వా సంస్నాప్య దేవేశం కలశైస్సప్తభిః క్రమాత్. ౫౦

సమభ్యర్చ్య హవిర్దత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజ్య సాదరమ్
వైష్ణవాంశ్చ సుసంపూజ్య దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్. ౫౧

తృణవల్మీకకీటాదావుత్పన్నే తత్ర పూర్వవత్
శాంతిం పూర్వోదితాం హుత్వా భోజయిత్వాఽపి బ్రాహ్మణాన్.
దేవం బాలాలయే స్థాప్య నవీకరణమాచరేత్
విమానే తు హతాద్భిన్నే పతితే వా విధానతః. ౫౩

శాన్తిం మాసత్రయం హుత్వా కర్షణాది విధాయ చ
బాలాలయం చ సంకల్ప్య కృత్వా చాప్యధివాసనమ్. ౫౪

బింబశుద్ధిం తు కృత్వైవ సంస్నాప్య కలశైర్హరిమ్
అశీత్యధికసాహస్రైర్యథావిభవవిస్తరమ్. ౫౫

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ సంపూజ్యైవ తు వైష్ణవాన్
దేవం బాలాలయే స్థాప్య నవీకృత్యాలయాదికమ్. ౫౬

సర్వత్ర చావిశేషేణ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్

తత్రాఽశనిహతే చైవ మక్షికాదిభిరావృతే. ౫౭

సంస్నాప్య కలశైర్దేవం పూజాం కృత్వా విశేషతః
ప్రభూతం తు నివేద్యైవ హుత్వా శాన్తిం విధానతః. ౫౮

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ పునస్సంధానమాచరేత్

స్థూపికీలే వినష్టే తు విమానోపరి సంస్థితే. ౫౯

విమానకల్పవత్కృత్వా పునస్సంధానమాచరేత్
ఆకాశే ప్రతిసూర్యస్య దర్శనే వైష్ణవం తథా. ౬౦

సౌరం చ దశకృత్వస్తు హుత్వాఽభ్యర్చ్య విశేషతః
దిగ్దాహే వైష్ణవం దిగ్దైవత్యమాగ్నేయమేవ చ. ౬౧

శిలావర్షే వారుణం చ వైష్ణవం త్రిశ్చత్రింశతా
అకాలే శశినః పూర్ణే క్షయే వా ప్రతిదర్శనే. ౬౨

మహోత్పాతే చ మహతీం హుత్వా శాన్తిం విధానతః
దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః ౬౩

ఆలయాభ్యన్తరే బాహ్యప్రాకారే వా విశేషతః
రక్తస్త్రీదర్శనే చైవం తం దేశం పరిశోధ్య చ ౬౪

దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్
ధ్రువబేరే కౌతుకాదౌ స్పృష్టే చైవ ధ్రువాదితామ్. ౬౫

శుద్ధిం జలాధివాసం చ కృత్వా సంస్థాపయేత్పునః
గర్భాలయే తు సర్పాదిదర్శనే తద్వ్యపోహ్య చ ౬౬

గోమయేనోపలిప్యైవ గవ్యైరభ్యుక్ష్య పంచభిః
ఔపాసనాగ్నిమాధాయ వైష్ణవం శాన్తిమాచరేత్ ౬౭

పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః
సర్పాదౌ తు మృతే తత్ర తద్వ్యపోహ్యోపలిప్య చ ౬౮

పంచగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య వాస్తుశుద్ధిం విధాయ చ
సంస్నాప్య కలశైర్దేవం చతుర్వింశతిభిస్తదా ౬౯

ఏకాహం పౌండరీకాగ్నౌ మహాశాన్తిం విధాయ చ
ధ్రువాదిషు తు బింబేషు ముహుస్స్పృష్టేషు తైస్తథా ౭౦

దేవం శుద్ధోదకైస్స్నాప్య మహాశాన్తిం విధాయ చ
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ విశేషార్చనమాచరేత్. ౭౧

మృతే ప్రాసాదబాహ్యే తు తద్వ్యపోహ్య చ పూర్వవత్

ప్రోక్షణైః ప్రోక్ష్య చ హునేద్దిగ్దైవత్యం చ వైష్ణవమ్ ౨౨

పాకస్థానే గోపురాదౌ మృతే సర్పే వ్యపోహ్య చ
ఉపలిప్య చ నిత్యాగ్నౌ వైష్ణవం చ విశేషతః. ౨౩

తత్స్థానాధిపదైవత్యం దశశో జుహుయాద్విధిః

ఆలయాభ్యన్తరే చైవ సర్వత్రావరణేఽపి వా ౨౪

మహావాతేఽతివృష్టౌ వా శత్రుచోరాద్యుపప్లవే
సంస్నాప్య కలశైర్దేవం వాస్తుహోమం విధాయ చ. ౨౫

పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం శోధయిత్వా విధానతః
పుణ్యాహం వాచయిత్వైవ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్ ౨౬

నృసూక్తం శ్రీమహీమంత్రాన్ బ్రాహ్మం రౌద్రం విశేషతః
ప్రాజాపత్యం చ హుత్వైవ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్విధిః ౨౭

అథ వక్ష్యే విశేషేణ భయరక్షార్థనిష్కృతిమ్
చోరైరమిత్రైరథ వా పరచక్రేణ సంకులే. ౨౮

లోహజప్రతిమానాం చ తిరోధానం ప్రకల్పయేత్
శుచౌ దేశే సుగుప్తే తు ఖనిత్వా చావటం ఘనమ్. ౨౯

సికతాభిః ప్రపూర్యైవ కుశానాస్తీర్య చోపరి
అవటేఽభ్యర్చ్య భూదేవీమాపో హి ష్ఠేతి ప్రోక్ష్య చ. ౩౦

దేవాగారం ప్రవిశ్యైవ యజమానయుతో గురుః
దేవదేవం ప్రణమ్యైవ సమభ్యర్చ్యానుమాన్య చ. ౩౧

యావత్కాలం భయం భూయాత్తావదీశ జనార్దన

హారిణ్యా సహిత స్తత్ర శయీథా’ ఇతి సన్మనుమ్ ౮౨

విజ్ఞాప్య శక్తిం బింబస్థాం ధ్రువబేరేఽవరోపయేత్
బేరాభావే తు హృదయే సమారోప్య విధానతః ౮౩

‘పరం రంహ’ ఇతి ప్రోచ్య పీఠాదాదాయ చాఽత్వర:
‘ప్రతద్విష్ణు స్తవత’ ఇత్యవటే న్యస్య రక్షితమ్ ౮౪

‘యద్వైష్ణవ’మితి ప్రోచ్య సాక్షిరశ్మాయయే త్తతః
అవటం సికతాభిర్వా మృదా వా పూర్య యత్నతః ౮౫

అచ్ఛిద్రం సుదృఢం కుర్యాదవటం పరిరక్షితమ్
పశ్చాదభ్యన్తరం గత్వా దేవదేవం ప్రణమ్య చ ౮౬

గ్రథితం పంచదశభిర్దర్భైః కూర్చం ప్రగృహ్య చ
ద్వాదశాఽంగులదీర్ఘన్తు జీవస్థానే నిధాయ చ. ౮౭

ధ్రువబేరాత్సమాదాయ తత్కూర్చేఽర్చనమాచరేత్
బాలాలయం భవేచ్చేత్తు అర్చాపీఠే విశేషతః. ౮౮

కూర్చం సన్న్యస్య హృదయాత్ప్రణిధ్యాయం వినివేశ్య చ
కూర్చం తు బింబవత్స్మృత్వా మనసైవాక్షరాణి తు ౮౯

తత్తత్స్థానే తు సంస్కృత్య సన్న్యస్యాఽవాహ్య చార్చయేత్
స్నపనాదౌ తు సంప్రాప్తే కుర్యాదభ్యుక్షణం బుధః ౯౦

మాసాదూర్ధ్వం తు తత్కూర్చం వ్యపోహ్యాన్యం నిధాపయేత్
కాలే తు బింబముద్ధృత్య సంశోధ్యాస్త్రాదిభి స్తదా ౯౧

పుణ్యాహాన్తే కృతేఽస్పృశ్య స్పర్శనే త్వవిలంబితమ్
కృత్వా జలాధివాసాదీనంకురార్పణపూర్వకమ్ ౯౨

ఆలయాభిముఖే వాపి దక్షిణే వా మనోరమే

ప్రపాయాం మండపే కూటే యద్వాఽబ్జాగ్నిం విధాయ చ ౯౩
తదుత్తరే వాస్తుహోమం హుత్వా బింబసమీపతః
పర్యగ్నికరణం కృత్వా గవ్యైస్సంశోధ్య పంచభిః ౯౪
అబ్జాగ్నేః పశ్చిమే భాగే బింబార్ధాధికవిస్తృతామ్
భాగోన్నతాం యథాలోభోన్నతాం ధాన్యైర్విధాయ చ ౯౫
వేదిం మనోహరాం చైవ వాసాంస్యాస్తీర్య పంచ చ
సంస్థాప్య కలశైర్ద్విత్రైశ్చతుర్దశభిరేవ చ ౯౬
పుణ్యాహాన్తే ప్రతిసరం బద్ధ్వా కౌతుకపూర్వకమ్
బేరాణి దేవీసహితం శాయయేచ్ఛయనే శుభే. ౯౭
అవతారాణాం తు శయనం పృథగేవ విధీయతే
పరిషిచ్య చ పద్మాగ్నౌ హౌత్రశంసనమాచరేత్. ౯౮
దేవేశస్య చ దేవ్యాశ్చ అవతారగణస్య చ
దక్షిణప్రణిధౌ చైవ పావకాదానామథోత్తరే. ౯౯
ఆవాహ్య కృత్వా నిర్వాపం హునేదాజ్యాహుతీః క్రమాత్

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తం తథైవ చ. ౧౦౦
గాయత్రీం వైష్ణవీం చైవ ద్వాదశాక్షరమేవ చ
ప్రాజాపత్యం మిందాహుతీ విచ్ఛిన్నం జుహుయాదయమ్. ౧౦౧
శాన్తిహోమ ఇతి ప్రోక్తా మహాశాన్తిం జగుః పరే

షణ్మాసే సమతీతే తు హుత్వా శాన్తిం విశేషతః. ౧౦౨
సక్తులాజతిలాపూపైరాజ్యమిశ్రైస్తు వైష్ణవమ్

విష్ణుసూక్తం చ ప్రత్యేకం శతశో జుహుయాద్విధిః ౧౦౩

శ్వేతం రక్తం సరోజాతమలాభే బిల్వకచ్ఛదమ్
ఘృతాప్లుతం తు వైష్ణవ్యా గాయత్ర్యా జుహుయాత్తథా ౧౦౪
సర్వదైవత్యరుక్తే చ జుహుయాత్పారమాత్మికమ్
ఏనమేకే మహాశాన్తిహోమమాచక్షతే బుధాః ౧౦౫

పశ్చాదప్యవతారాణాం తత్తన్మంత్రం విశేషతః
పృథగష్టోత్తరశతం హుత్వా రాత్రిం నయేత్తతః. ౧౦౬
స్నాత్వా ప్రభాతే దేవేశం ప్రణమ్య ప్రణవేన తు
బోధయిత్వాఽభివన్ద్యైవ ,కరుణాబ్ధే క్షమస్వ మే ౧౦౭
శతం సహస్రమయుతమసంఖ్యేయం ముహుర్ముహుః
కృతానామపరాధానా'మితి సంప్రార్థ్య భక్తితః. ౧౦౮
ప్రాచీన వస్త్రమాల్యాదీన్ వ్యపోహ్యాన్యైర్విభూష్య చ
సర్వవాద్య సమాయుక్తం శాకునం సూక్తముచ్చరన్ ౧౦౯
తోయధారాం పురస్కృత్య గచ్ఛేత్తు పురతో గురుః
స్థాపకా దేవముద్ధృత్య కృత్వా ధామప్రదక్షిణమ్ ౧౧౦
అభ్యన్తరం ప్రవిశ్యైవ స్థాపయేయుశ్చ పూర్వవత్
దేవపాదౌ గురుస్స్పృష్ట్వా వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౧౧
పౌరుషం చాత్మసూక్తం చ జప్త్వా ధ్యాత్వా విధానతః
ధ్రువాద్వా హృదయాచ్ఛక్తిం ప్రణిధాయం తు నివేశ్య చ ౧౧౨
కృత్వాఽక్షరాణాం విన్యాసమావాహనమథాచరేత్

తదాలయగతాంశ్చైవ దేవానన్యాంస్సమావాహయేత్. ౧౧౩
పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చాద్యథోక్తం పూర్వమాచరేత్
యజమానోపి శుద్ధాత్మా దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్ ౧౧౪
పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్
యథావిభవవిస్తారముత్సవం స్నపనం చరేత్ ౧౧౫
అశక్తస్స్నపనం కుర్యాదన్యత్సర్వం చ పూర్వవత్
కూర్చాదావర్చనే హీనే తన్నిష్కృతిమథాచరేత్ ౧౧౬
ఏవం చేద్వత్సరేఽతీతే పునస్థాపనమాచరేత్
అవతారవిశేషస్య పృథక్కుర్యాదితీతరే ౧౧౭
తేషాం పునః ప్రతిష్ఠా చేత్తత్తద్ధోమం తు కేచన
ఇత్థం స్యాద్భయరక్షార్థనిష్కృతిస్సర్వసిద్ధిదా. ౧౧౮

అథ వక్ష్యే విశేషేణ పునర్బాలాలయం బుధాః
మహాబేరే విమానే చ పతితే జరితే తథా. ౧౧౯
భిన్నేఽఙ్గహీనే నిహతే వాత్యయాఽశనినాఽథ వా
వర్ణక్షయే స్థలభ్రంశే గర్భగేహస్య చాఽన్యథా. ౧౨౦
పీఠగర్భాదినాశే వా అస్పృశ్యైర్వా ప్రవేశనే
ఉన్నతస్థాపనేచ్ఛాయాం కుర్యాద్బాలాలయం హరేః ౧౨౧
బాలాలయేఽభ్యర్చ్యమానే సంభూతే స్థానసంకటే
చండాలాధిష్ఠితే చైవ స్థాననాశే ప్లావాదిభిః. ౧౨౨
అన్యత్ర సూచితే దేశే కృత్వా పూర్వోక్తమార్గతః
కర్షణాదిక్రియాస్సర్వా బింబమానీయ చాదరాత్. ౧౨౩
ప్రతిష్ఠాప్య తు తత్రైవ కుర్యాన్మూలాలయం తతః

బాహ్యే చైవ విమానస్య చాంగోపాంగక్షతౌ తథా ౧౨౪
మక్షికాతృణవల్మీకపాదపాద్యైర్విభేదనే
వినా బాలాలయస్థానం శక్తిం గృహ్య విమానగామ్. ౧౨౫
తదంగదేవతానాం చ సమారోప్య ధ్రువే పునః
సవీకృత్య విమానోక్తప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ ౧౨౬

అకృత్వా దేవతారోపం మహాబేరే విశేషతః
విమానం నాధితిష్ఠేత సర్వత్రాయం విధిస్స్మృతః ౧౨౭
విమానధ్రువయోర్నాశే యుగపత్తత్రనిష్కృతిః
కౌతుకాదీన్ ప్రతిష్ఠాప్య విహాయ ప్రార్థనామనుమ్ ౧౨౮
బాలాలయం ప్రకల్ప్యైవ విధినా తత్ర చార్చయేత్
తస్య కాలేఽప్యతీతే తు తదా తత్ర న దోషకృత్. ౧౨౯
యస్యాంగస్య భవేద్ధానిస్తత్ర బాలాలయం భవేత్
కృత్వా తస్య తు సంస్కారం యథోక్తం తత్పునశ్చరేత్. ౧౩౦

కౌతుకాదివినాశే చ దోషయుక్తే ధ్రువే తథా
విమానే చ తథా దుష్టే కృత్వా బాలాలయం పునః. ౧౩౧
యథాలాభేన మానేన బింబమాహృత్య దారవమ్
ప్రతిష్ఠాప్యాఽద్యతరుణాలయోక్తవిధినా తతః ౧౩౨
కౌతుకాదీంశ్చ సంకల్ప్య ప్రతిష్ఠాప్యార్చయేత్క్రమాత్
అలాభే కౌతుకాదీనాం దోషయుక్తే తు దారవే ౧౩౩
బింబమన్యం సమాహృత్య ప్రతిష్ఠాప్యైవ దారవమ్

తద్బేరం విధివత్త్యక్త్వా కృత్వా మూలాలయే పునః ౧౩౪
విధినా మూలబేరం తు ప్రతిష్ఠాప్య సమర్చయేత్

బాలాలయస్య సంస్థానం వక్ష్యే మూలాలయస్య తు. ౧౩౫
మధ్యసూత్రాద్దక్షిణే చ ప్రథమావరణే తథా
ద్వితీయావరణే వాఽథ మంటపాదౌ మనోరమే ౧౩౬
యత్రావకాశస్తత్రైవం బాలాగారం ప్రకల్పయేత్
ద్వితీయావరణాదూర్ధ్వం న బాలాగారకల్పనమ్. ౧౩౭
ఏకాది తు త్రిహస్తాన్తం విస్తారం తు విధీయతే
అధ్యర్ధం చైవ పాదోనముత్సేధం ద్విగుణం తు వా. ౧౩౮
ఉత్సేధం పంచధా కృత్వాఽధిష్ఠానం చైకమంశకమ్
భిత్త్యుచ్చం ద్వ్యంశమథ చ ద్వ్యంశం తు శిఖరం మతమ్. ౧౩౯
లుపోపరి తృణాచ్ఛన్నం మృణ్మయం కారయేత్సుధీః
భిత్తివిష్కంభమానం స్యాన్మూలాలయసమం తథా. ౧౪౦
ద్విగుణం చతుర్గుణం కృత్వా యచ్ఛిష్టం విధినా కృతమ్
నాలీగృహం భవేద్వింద్యాత్తమేవ తరుణాలయమ్. ౧౪౧
మండపాదిషు చేత్కృత్వా సహ తస్య యథార్హకమ్
నాలీగృహం మండపేన ప్రముఖే రహితం తు వా. ౧౪౨
సహితే తు సమం కుర్యాత్త్రిపాదం చార్ధమేవ వా.
పూర్వాపరయుతం వాఽథ దక్షిణోత్తరమాయతమ్. ౧౪౩
సమం వా తరుణాగారం శిల్పశాస్త్రోక్తవచ్చరేత్
పంచవింశతిభాగం తు కృత్వా గర్భాలయం తతః. ౧౪౪
మధ్యే బ్రాహ్మం పదం చైకం పరితోఽష్టౌ తు దైవికమ్

మానుషం తస్య పరితః పదాన్యన్యాని షోడశ. ౧౪౫

కౌతుకం బ్రహ్మణస్థానే స్థాపయేదుత్తమం భవేత్
దైవికే మానుషే స్థాప్య మధ్యమం చాఽధమం భవేత్. ౧౪౬

త్రీణి తు స్నపనాదీని బేరాణి స్థాపయేత్సదా
అన్యయోరేవ నాన్యత్ర స్థానభేదః ప్రశస్యతే. ౧౪౭

ప్రాంస్థానే తు పీఠం స్యాద్రమ్యమేకత్రిమేఖలమ్
యథాలాభాయతం తద్వద్విస్తారోత్సేధసంయుతమ్. ౧౪౮

రత్నన్యాసవిహీనం వా కృత్వా విభవవిస్తరాత్
ఆలయాగ్రేఽథ వా బాలాగారాగ్రే పూర్వవద్బుధః. ౧౪౯

యాగశాలాం తు కృత్వైవ తోరణాదీన్విధాయ చ
సంస్కృత్యైవ చ సంభారానృత్విజో వరయేత్క్రమాత్. ౧౫౦

శాలామధ్యే ప్రకల్ప్యైవ శయ్యావేదిం మనోహరామ్
చతురశ్రాం పాదహీనామర్ధహీనాం విశేషతః. ౧౫౧

తత్పశ్చాత్తు సమాం తత్తురీయాంశోత్సేధసమ్మితామ్
పంచ త్రీనథ వైకాగ్నిం సంకల్ప్యైవ చ పూర్వవత్. ౧౫౨

పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం సంశోధ్య విధినా తతః
బాలాగారం యజ్ఞశాలాం పుణ్యాహమపి వాచయేత్. ౧౫౩

హుత్వాగ్నికుండేష్వాఘారం ప్రధానాగ్నిం సమింధ్య చ
గాయత్రీం వైష్ణవీం చైవ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౫౪

పౌరుషం చైకాక్షరాది శ్రీభూసూక్తం చ వారుణమ్
పంచమంత్రాన్ జయానభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృతస్తథా. ౧౫౫

బిందాహుతీ చ విచ్ఛిన్నమృద్ధిం వైష్ణవసంయుతమ్

ప్రత్యేకం ప్రతిమంత్రం చ హుత్వా చ సమనన్తరమ్. ౧౫౬

శ్వేతాబ్జం విష్ణుగాయత్ర్యా ఘృతాక్తం బిల్వపత్రకమ్
హునేదష్టోత్తరశతం సర్వదోషవినాశనమ్. ౧౫౭

రాత్రిపూజావసానే తు దేవమభ్యర్చ్య యత్నతః
హవిర్నివేద్య తాం శక్తిం కౌతుకాదిషు సంగతామ్. ౧౫౮

మహాబేరే సమారోప్య కుంభమాహృత్య పూర్వవత్
తంతునా పరివేష్ట్యైవ 'శుచీ వో హవ్య'మన్త్రతః. ౧౫౯

ప్రక్షాళ్యోత్ప్లవనం కృత్వా 'ధారాస్వి'తి చ మంత్రతః
అద్భిరాపూర్యాభిమృశ్య 'ఇదమాపశ్శివా' ఇతి. ౧౬౦

వస్త్రయుగ్మేన చావేష్ట్య నవరత్నాది విన్యసేత్
ఉచ్చార్య విష్ణుగాయత్రీం తత్ర కార్యం సమాచరేత్. ౧౬౧

తతోఽభ్యన్తరమావిశ్య దేవాఽగ్రే ధాన్యమండలే
సన్న్యస్య కుంభమాసిత్వా దేవాగ్రే తూత్తరాముఖః. ౧౬౨

సమాహితో హరిం ధ్యాయన్ ప్రార్థయేన్మంత్రముచ్చరన్
'అనఘామేతత్త్వద్గేహం జీర్ణం తూర్ణం వ్యపోహ్య చ. ౧౬౩

కించిత్కాలం చ దేవేశ త్వయాఽత్ర స్థీయతాం విభో
యావద్వయం నవం కృత్వా ప్రతిష్ఠాం కారయామహే ౪౬౪

ప్రసాదం కురు తావత్త్వమస్మిన్ గేహే జగత్పతే'
ఇత్యుక్త్వాఽబ్దమథ ద్వౌ త్రీన్ సంకల్ప్యావధిమాదరాత్. ౧౬౫

దేవ్యాదిసహితం దేవమావాహ్యాంభసి కుంభకే
ఆచార్యశ్శిరసా కుంభం ధారయన్నగ్రతస్స్వయాత్. ౧౬౬

తదను స్థాపకా బింబాన్యాదాయ స్నపనావటే

యజ్ఞాలయే ప్రతిష్ఠాప్య చతుర్దశభిరేవ చ. ౧౬౭
కలశైస్స్నాపయ్య వస్త్రాద్యైరలంకృత్య సమర్చ్యచ
శయ్యావేద్యాం ధాన్యపీఠే శయనాని తు పంచవై. ౧౬౮
ఆస్తీర్య చాఽథ వాసాంసి బద్ధ్వా ప్రతిసరం తతః
తత్రైవ శాయయేత్కుర్యాదుత్తరాచ్ఛాదనం పునః. ౧౬౯
పరిషిచ్య ప్రధానాగ్నిం హస్తాత్రిశంసనమాచరేత్
కృత్వా చావాహనాదీని హునేదగ్నిషు పూర్వవత్. ౧౭౦
ప్రధానాగ్నౌ స్రువేణాజ్యమాదాయైవ తు వైష్ణవమ్
గాయత్రీం వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం పౌరుషమేవ చ. ౧౭౧
ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ శ్రీభూదైవత్యమేవ చ
త్రిర్హుత్వా సర్వదైవత్యపద్మదాం మంత్రమేవ చ. ౧౭౨
హుత్వా వ్యాహృత్యా విధినా రాత్రిశేషం సమాహితః
స్నాత్వా ప్రభాతే దేవేశం ప్రణమ్య ప్రణవేన తు. ౧౭౩
విబోధ్య దక్షిణాం దద్యాద్యజమానో ముదాన్వితః
తతోఽగ్నిం సాధయిత్వా తు గురుస్స్విష్టకృతం తథా. ౧౭౪
పూర్ణాహుతిం చ హుత్వైవ విసృజ్యాగ్నిం విధానతః
ధారయేత్ శిరసా కుంభం శాకునం సూక్తముచ్చరేత్. ౧౭౫
ఆచార్యః పురతో గచ్ఛేత్స్నాపకాస్తదనన్తరమ్
హస్తాభ్యాం దేవమాదాయ సర్వవాద్యసమాయుతమ్. ౧౭౬
సర్వాలంకారసంయుక్తం తోయధారాపురస్సరమ్
ఆలయం పరితో గత్వా ప్రవిశ్యాభ్యన్తరం పునః. ౧౭౭
విహాయ స్థిరధామం తు సుముహూర్తే విశేషతః

'ప్రతద్విష్ణు'రితి ప్రోచ్య ప్రాణపీఠే హరిం స్మరన్. ౧౭౯

ప్రతిష్ఠాప్య తు దేవేశం తస్య దక్షిణవామయోః
శ్రియం భువం చ మంత్రాభ్యాం తయోస్సంస్థాపయేత్క్రమాత్

దేవపాదౌ స్పృశన్ పశ్చాద్విష్ణుసూక్తం జపన్ గురుః
కృత్వాఽక్షరాణాం న్యాసాదీ 'నిదం విష్ణు'రితి బ్రువన్. ౧౮౦

కూర్చేనాదాయ కుంభస్థాం శక్తి 'మాయాతు' మన్త్రతః
'విష్ణుమావాహయామీ'తి కౌతుకస్య తు మూర్ధని. ౧౮౧

'శ్రియం' చ 'హరిణీం' చేతి దేవ్యౌ దక్షిణవామయోః
సంస్థాప్యావాహయేద్దేవాంస్తతః పారిషదానపి. ౧౮౨

కౌతుకాద్దక్షిణే వామే స్నపనాదీని కౌతుకాత్
సంస్థాప్య తు సమావాహ్య తావత్కాలం సమర్చయేత్. ౧౮౩

స్థాపకైస్సహ పుణ్యాహం కృత్వాఽభ్యర్చ్యాసనాదిభిః
హవిర్నివేద్య దేవేశం హుత్వా హోమం చ నైత్యికమ్. ౧౮౪

బలిం నిర్వాప్య కుర్వీత బలిభ్రమణమేవ చ
స్నపనం చోత్సవాదీని పూర్వవత్కారయేత్క్రమాత్. ౧౮౫

బాలాలయార్చనే కుర్యాదర్చనం తు ధ్రువార్చయోః
ఆవాహనం విసర్గం చ హిత్వా సర్వం సమాచరేత్. ౧౮౬

మహానసాదినిర్మాణం బాలాలయవిధౌ పునః
మూలాలయోక్తవత్కుర్యాద్విపరీతం న కారయేత్. ౧౮౭

అజ్ఞానాదర్థలోభాద్వా కాలస్యాతిక్రమే సతి
దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య శాన్తిం వైష్ణవసంయుతమ్. ౧౮౮

హుత్వా సంపూజ్య పూజ్యాంశ్చ యజమానో గురుస్తథా

సంప్రార్థ్య దేవం కాలస్య చాఽవధిం జ్ఞాపయేత్పునః. ౧౮౯
భక్తినమ్రస్తతః కుర్యాచ్ఛీఘ్రం కర్మేదమాదరాత్
ఏవం ద్వాదశవర్షాన్తం కారయేచ్చ తతః పరమ్. ౧౯౦
న రమేత హారిస్తత్ర తస్మాదుక్తం సమాచరేత్
అశక్తశ్చేత్తథా కర్తుం బాలాగారాన్తరం పునః. ౧౯౧
సంకల్ప్య స్థాపయేత్తత్ర విపరీతకృదన్యథా
దేహాద్దేహాన్తరప్రాప్తౌ యథా సంస్క్రియతే నరః. ౧౯౨
తథా స్థానాన్తరప్రాప్తౌ ప్రతిష్ఠాం కారయేద్ధరేః
ప్రథమేఽథ ద్వితీయే వా నష్టే బాలాలయేఽర్చితే. ౧౯౩
దుష్టే వా యేన కేనాఽపి మండపాదౌ మనోరమమ్
దేశం తు సమలంకృత్య సంశోధ్య విధివత్పునః. ౧౯౪
సంస్థాప్య కౌతుకాదీంశ్చ సమభ్యర్చ్యేద్విధానతః
బాలాలయం నవీకృత్య తదేవ త్వరితం యథా. ౧౯౫
వాస్తుశుద్ధిం చ పుణ్యాహం కృత్వా సంస్థాప్య చార్చయేత్
అయుక్తే తు తత స్తస్మిన్నథాయాఽన్యత్ర మన్దిరమ్. ౧౯౬
పునః ప్రతిష్ఠామార్గేణ ప్రతిష్ఠాప్య సమర్చయేత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారేఽష్టావింశోఽధ్యాయః.

అథైకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

ప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ వక్ష్యే విశేషేణ ధ్రువబేరస్య నిష్కృతిమ్
తాామ్రజం శైలజం చైవ మార్త్తికం దారవం త్వితి.
చాతుర్విధ్యం ధ్రువస్యాత్ర పూర్వమేవ మయోదితమ్
మణ్మానసహితం కృత్వా సనాలం పాదపద్మకమ్.
కృత్వా తు తామ్రజం బింబం కౌతుకస్యోక్తవర్త్మనా
కృత్వాఽక్ష్యున్మోచనం చాఽధివాసాన్ సంస్థాప్య చాచలమ్.
స్థాపయేత్సహ దేవ్యా చ శుద్ధ్యర్థం ప్రతిపర్వ తు
శుద్ధోదైరభిషిచ్యైవ భూషణైశ్చ విభూష్య చ.
పుష్పన్యాసం చ కృత్వైవ సర్వాన్ పరిషదః క్రమాత్
శైలానేవ ప్రకుర్వీత యథా శాతాతపోఽబ్రవీత్.
శైలం ధ్రువం తథా చిత్రం చిత్రార్ధం వా విధాయ చ
పూర్వోక్తేన విధానేన పరం సంస్కృత్య తత్క్రమాత్.
దేవ్యావన్యాంశ్చ దేవాంశ్చ తదాలయగతానపి
తద్ద్రవ్యేణ ప్రకుర్వీత ధ్రువం మణ్మానసంయుతమ్.
కృత్వాఽక్ష్ణోశ్చ ధ్రువో స్తద్వదోష్ఠయోరుభయోరపి
కరపాదతలే చైవ నఖేషు ముకుటేఽపి చ.
భూషణేషు విధానేన తత్తద్వర్ణేన లేపయేత్
మృణ్మయం దారవం వా చేత్తద్ద్రవ్యేణైవ దేవతాః.
తదాలయగతాః కుర్యాదన్యథా విపరీతకృత్

అథ వా వర్ణహీనం తు శైలం సర్వత్ర కారయేత్. ౧౦
అర్ధచిత్రస్య శైలస్య హీనేష్వంగేషు చైవ హి
ప్రత్యంగేషు తథోపాంగేష్వనిష్టం తద్భవేదిహ. ౧౧
బాలాగారేఽథ తచ్ఛక్తిం నీత్వా బింబం సమాహరేత్
భూమౌ పిధాయ తస్యోర్ధ్వే పద్మాఽగ్నిం పరికల్ప్య చ. ౧౨
హుత్వా చ మహతీం శాన్తిం శిలాగ్రహణవత్తథా
తత్తదంగసముత్పత్తిం యుక్త్యా తత్ణా తు కారయేత్, ౧౩
హీనే మహాంగే తద్బేరమయుక్తం చేత్సమీకృతౌ
త్యక్త్వా తద్విధినా బేరం పునరన్యత్సమాహరేత్. ౧౪
బేరం సంధానయోగ్యం యత్త్యజేత్పాపీ భవేత్స హి
వినష్టం చ భవేత్సర్వం సంధానం శక్తితశ్చరేత్. ౧౫
ధ్రువబేరమథాఽర్చాం చ కర్తుం పూర్వమివద్వయమ్
అశక్తశ్చేద్ధ్రువార్చాన్తు కృత్వా చైకం స్వశక్తితః. ౧౬
ప్రతిష్ఠాప్యార్చయేత్సమ్యగితి కేచిన్మనీషిణః
ఏకబేరప్రతిష్ఠాయామేష ఏవ విధిస్స్మృతః. ౧౭
అశక్తశ్చేద్ధ్రువం బేరమర్చాబేరమథాఽపి వా
సహితం రహితం వాఽథ దేవీభ్యాం స్థాప్య చార్చయేత్. ౧౮
మృదాలయే బ్రహ్మస్థానే ధ్రువార్చాబేరమాహరేత్
తం దేవీసహితం కృత్వా విమానం చ విశేషతః. ౧౯
శైలం తు కర్తుమిచ్ఛేచ్చేద్దేవో దైవికమాశ్రయేత్
యథా తథా ప్రకల్ప్యైవ విమానం కౌతుకం పునః. ౨౦
లోహజం జంగమం కృత్వా బ్రహ్మస్థానే సమాచరేత్

కౌతుకం శైలజం చేత్తు స్థావరం త్వేవ స్థాపయేత్. ౨౧
లఘుబేరం ప్రతిష్ఠాప్య విమానే మృణ్మయేఽర్చితే
కర్తుమిచ్ఛేద్ధ్రువం బేరం విమానం చైవ శైలజమ్. ౨౨
విమానం పరికల్ప్యైవ విధినా హస్తమానతః
దేవీభ్యాం సహితం దేవం దైవికాంశే విధాయ చ. ౨౩
పూర్వార్చితం గృహీత్వైవ బేరం కౌతుకకర్మణి
తస్యోత్తరే చోత్సవాదీన్ ప్రతిష్ఠాప్య సమర్చయేత్. ౨౪
పూర్వం ధ్రువార్చాబేరే తు అర్చ్యమానే మృదాలయే
శిలాభిరిష్టకాభిర్వా విమానం కర్తుమిచ్ఛయా. ౨౫
రక్షార్థం తస్య బేరస్య శిల్పిస్పర్శనివృత్తయే
కాష్ఠేన పంజరం కృత్వా బాలాగారం దృఢం తతః. ౨౬
సంశోధ్య శల్యం చాధస్తాద్యుక్త్యా పరమయా పునః
విమానం యుగ్మహస్తేన తద్బేరస్య వశాదపి. ౨౭
యథావిభవవిస్తారం సౌధం కృత్వా సురక్షయేత్
తద్బేరసమమధ్యర్ధం ద్విగుణం చతురశ్రకమ్. ౨౮
అధమం మధ్యమం తద్వదుత్తమం త్రివిధోదితమ్
కృత్వా తస్య చతుర్భాగం త్రిభాగం చార్ధమేవ వా. ౨౯
గర్భాగారం భవేచ్ఛేషం భిత్తివిష్కంభమేవ చ
సమంటపం విమానం తు పూర్వవత్కారయేద్విధిః. ౩౦
శిలేష్టకావిమానే తు వర్గస్యాన్తే పరస్య వా
కారయేన్మిశ్రమథ చేదశక్తః కర్తుమీదృశమ్. ౩౧
అధిష్ఠానస్య చోర్ధ్వం హి యథేష్టస్థానకే పునః

మిశ్రద్రవ్యేణ కుర్యాత్తు శక్తిలోభం న కారయేత్. ౩౨
వర్ణక్షయే ధ్రువే దోషసంభవే స్ఫుటితాదిభిః
అల్పదోషేఽపి వా శక్తిం ధ్రువబేరస్థితాం తదా. ౩౩
కుంభేఽంభసి సమావాహ్య తత్కుంభం కౌతుకాది చ
సమాదాయ విధానేన మాలికాయాం తు మండపే. ౩౪
సన్న్యస్య కౌతుకాద్వా తు సమావాహ్య సమర్చయేత్
కాలే కుంభే సమారోప్య క్రియాస్సర్వాస్సమాచరేత్. ౩౫
అతీతే ద్విదినే కుంభమన్యదాదాయ చాఽత్వరః
కుంభాచ్ఛక్తిం సమాదాయ కుంభేఽన్యస్మిన్ విధానతః. ౩౬
అర్చయేత్త్రిదినే చైవం కుంభసంశోధనం చరేత్
పశ్చాచ్చ వర్ణలేపాదీన్ కృత్వా సంశోధ్య చైవ హి. ౩౭
వాస్తుహోమం చ పుణ్యాహం ధ్రువశుద్ధిం చ కారయేత్
కుంభం బింబం సమాదాయ ప్రవిశ్యాఽభ్యన్తరం తతః. ౩౮
కౌతుకాదీన్ సుసంస్థాప్య న్యాసాదీంశ్చ విధాయ చ
కుంభస్థాం శక్తిమాదాయ ధ్రువబేరేఽవరోపయేత్. ౩౯
ధ్రువాత్మనః కౌతుకాదిష్వావాహ్య తు సమర్చయేత్
దోషాణాం గౌరవాన్మాసాదూర్ధ్వం కాలే త్వపేక్షితే. ౪౦
దేవం బాలాలయే స్థాప్య శోధయేన్మృణ్మయం పునః
యావచ్ఛాలం పునశ్శైలం శిలాన్తం శోధయేత్క్రమాత్. ౪౧

నవపక్వంచమూర్తీనాం విమానే దోషసంయుతమ్
యత్తలం తత్తలం గృహ్య బాలస్థానం ప్రకల్ప్య చ. ౪౨
కౌతుకాదీన్ సుసంస్థాప్య విధినా సమ్యగర్చయేత్

పశ్చాత్తలే తు నిర్దిష్టే కౌతుకాదీన్ ప్రగృహ్య చ. ౪౩
స్థాపయిత్వా పునశ్చైవ విధినాఽపి సమర్చయేత్

అథ వక్ష్యే జీర్ణబేరపరిత్యాగవిధిం క్రమాత్. ౪౪
ధ్రువస్యాంగవిహీనే తు త్యజేత్తత్సద్య ఏవ హి
కర్త్రారాధకయోర్గ్రాహ్యమన్యథా స్యాన్మహద్భయమ్. ౪౫
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన జీర్ణం సంశోధ్య సర్వతః
నవవస్త్రైస్సమాచ్ఛాద్య బద్ధ్వా చ కుశరజ్జుభిః. ౪౬
బ్రాహ్మణైర్వాహయిత్వైవ నదీం స్ఫారాం సముద్రగామ్
అక్షోభ్యం వా జలాధారమన్యన్విత్వాఽథ తత్తటే. ౪౭
ప్రపాం కృత్వాఽగ్నిమాధాయ చౌపాసనమతన్ద్రితః
ఆఘారాన్తే తు జుహుయాద్వైష్ణవం శతశస్తతః. ౪౮
“దద్భ్యస్స్వా” హేత్యంగహోమం హ్యాహృత్యన్తం హునేద్బుధః
వస్త్రబంధం విమోచ్యైవ ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో గురుః. ౪౯
వారుణం వైష్ణవం చైవ ప్రక్షిప్యైవ చ తజ్జలే
స్నాయాత్సంస్మృత్య దేవేశం దారవే తు విశేషతః. ౫౦
దగ్ధ్వాఽగ్నినాథ తద్భస్మ నిక్షిపేత్తాదృశే జలే
దేవ్యాదీనాం పర్షదాం చ తత్తన్మంత్రం సవైష్ణవమ్. ౫౧
హునేజ్జలే క్షిపేత్పశ్చాద్దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్

అథ చేత్కౌతుకాదీనా మంగహానిస్తదుచ్యతే. ౫౨

మహాంగాని శిరః కుక్షి వక్షః కంఠాన్ ప్రచక్షతే

పాదౌ హస్తౌ బాహవశ్చేత్యంగాని ప్రవదన్తి హి ౫౩
అంగుల్యః కర్ణనాసాద్యాః ప్రత్యంగాని విదుర్బుధాః
శిరశ్చక్రం చ పీఠం చ ప్రభామండలమేవ చ ౫౪
ఉపాంగాన్యూచిరే భూషణాయుధాంబరపూర్వకాః

తత్రోపాంగస్య హీనే తు కుంభం సంసాధ్య పూర్వవత్. ౫౫
ఆవాహ్య కుంభే తచ్ఛక్తిం బింబం సంధాయ పూర్వవత్
కృత్వా జలాధివాసాదీన్ వాస్తుహోమం విధాయ చ. ౫౬
సంశోధ్య పంచగవ్యైశ్చ కుశోదైశ్చ విశేషతః
సప్తభిః కలశైస్స్నాప్య కుంభస్థాం శక్తిమాదరాత్. ౫౭
సమావాహ్య పునర్బింబే విధినా సమ్యగర్చయేత్

ప్రత్యంగహీనే తచ్ఛక్తిం మహాబేరేఽవరోప్య చ. ౫౮
ఉద్ధృత్య బింబం సంప్రోక్ష్య పంచగవ్యైః కుశోదకైః
తుల్యలోహేన సంధాయ చాఽధివాస్య కుశాదిషు. ౫౯
పునః ప్రతిష్ఠామార్గేణ ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్

అంగహీనే తు సంధానయోగ్యం సంధాయ పూర్వవత్. ౬౦
అర్చయేదన్యథా యుక్తే హీనే వాఽపి మహాంగకే
భూమౌ పిధాయ తద్బేరం తదూర్ధ్వే జుహుయాత్క్రమాత్. ౬౧
అంగహోమం మహాశాన్తిమపోహ్యైవ చ తద్దినమ్
ఉద్ధృత్య బింబం ప్రక్షాల్య పంచగవ్యైః కుశోదకైః. ౬౨
త్రిరగ్నౌ సంపరిక్షిప్య శోధయేదాప్లువారిణా

రాజతం ద్విస్సకృద్రౌక్మం దహేదగ్నావితి క్రమః. ౬౩
కృత్వా తేనైవ ద్రవ్యేణ బింబం పూర్వవదుత్తమమ్
పునః ప్రతిష్ఠాం కృత్వైవ కారయేదర్చనం క్రమాత్. ౬౪
పటే కుడ్యేఽథ వా లిఖ్య బేరే విధివదర్చితే
జీర్ణమాలోక్య తచ్ఛక్తిమారోప్యైవార్కమండలే. ౬౫
నవీకృత్య పునస్తస్మిన్ ప్రతిష్ఠాప్య సమర్చయేత్

ఆచార్యేణ చ యేనాదౌ కర్షణాద్యాః కృతాః క్రియాః. ౬౬
ప్రతిష్ఠా వా కృతా విష్ణోస్తేనైవాన్యాంశ్చ కారయేత్
నిత్యార్చనోత్సవాదీంశ్చ ప్రాయశ్చిత్తాదికానపి. ౬౭
తదభావే చ తత్పుత్రం పౌత్రం నప్తారమేవ చ
తద్వంశజం వా తచ్ఛిష్యం తన్నియుక్తమథాన్తతః. ౬౮
ఆచార్యసన్నిధౌ నాఽన్యమాచార్యం వరయేత్క్వచిత్
వరయేద్యది రాష్ట్రస్య రాజ్ఞశ్చాఽపి మహద్భయమ్. ౬౯
భవేచ్చ నిష్ఫలా పూజా సర్వం కార్యం వినశ్యతి
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన న కుర్యాద్గురుసంకరమ్. ౭౦
అజ్ఞానాదర్థలోభాద్వా కృతే త్వాచార్యసంకరే
అబ్జాఽనలే మహాశాన్తిం హుత్వా సంప్రార్థ్య వై గురుమ్. ౭౧
యాచయిత్వా "క్షమ"స్వేతి పూజయిత్వా విశేషతః
పునస్తేనైవ తత్కర్మ కారయేదితి శాసనమ్. ౭౨
ఆచార్యాదీనామలాభే తు తద్రూపం లేఖయేత్పటే
తత్సన్నిధౌ యుక్తమన్యమాచార్యం వరయేత్తథా. ౭౩
ఏకస్మిన్నాలయే స్యాచ్చేత్సన్నిపాతస్తు కర్మణామ్

ఆచార్యం సంప్రణమ్యైవ తత్పాత్రాద్యైర్విధానతః. ౨౪
కారయేత్తదలాభే తు కారయేత్తంత్రతో గురుః

పూర్వం తు యోగమార్గేణ ప్రతిష్ఠాప్యార్చితే పునః. ౨౫
దేవీభ్యాం సహ పశ్చాత్తు కారయేత్ స్థాపనం యది
అభిచారికమేవ స్యాద్రాజరాష్ట్రవినాశకృత్. ౨౬

ధ్రువకౌతుకసంయుక్తే పూజ్యమానే పురా తతః
విమానధ్రువయోర్నాశే బ్రహ్మస్థానే ధ్రువార్చనమ్, ౨౭
కౌతుకం చోత్సవస్థానే స్థాపయేదితి కేచన
స్థానకే చాసనం కుర్యాచ్ఛయనం వాఽపి చేచ్ఛయా. ౨౮
ఆసనే శయనం కుర్యాత్స్థానకం న తు కారయేత్
శయనే నాఽసనం చైవ స్థానకం కారయేద్బుధః ౨౯
కౌతుకం స్థితమాసీనమాత్సవం కారయేత్తథా
ఆసీనం కౌతుకం కుర్యాత్స్థితమాత్సవమేవ వా. ౩౦
స్నపనం బలిబేరం చ స్థితం సర్వత్ర కారయేత్
అవతారగణస్యైవ మూర్తీనాం పంచకస్య చ ౩౧
అన్యోన్యసంకరేణైవ స్థాపనే కౌతుకస్య చ
మహత్తరో భవేద్దోషస్తద్దోషశమనాయ వై ౩౨
హుత్వా తు మహతీం శాన్తిం యథాస్థానే తు స్థాపయేత్

అథ వక్ష్యే విశేషేణ శాన్తిపంచకకల్పనమ్. ౮౩
నరాణాం పాపబాహుల్యాదపరాధవిశేషతః
దేవాస్సృజన్త్యద్భుతాని తేషు దృష్టేషు సత్వరమ్. ౮౪
కుర్యాచ్ఛాన్తిం యథోక్తాం తు విపరీతే త్వనర్థకృత్
కర్త్రారాధకయోశ్చైవ రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య వాస్తునః ౮౫
సంక్షోభో జాయతే సద్యో వినాశో భవతి ధ్రువమ్
ద్వాదశాహాఽన్తరే తస్మాచ్ఛాన్తిం కుర్యాద్విధానతః. ౮౬
అతీతే ద్వాదశాహే తు మహాశాన్తిపురస్సరమ్
సంపూజ్య వైష్ణవాన్ శక్త్యా దత్వా వై భూరిదక్షిణామ్. ౮౭
ఆరభేదుత్తరం కర్మ మాసేఽతీతే విశేషతః
సప్తాహం తు మహాశాన్తిం హుత్వా విప్రశతం తథా ౮౮
భోజయిత్వా చ దేవేశమనుమాన్య తు కారయేత్
షణ్మాసే సమతీతే తు రమతే తత్ర నో హరిః ౮౯
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కుర్యాచ్ఛాన్తిం యథోదితామ్

భౌమాఽన్తరిక్షదివ్యాఖ్యభేదాత్త్రివిధమద్భుతమ్. ౯౦

గ్రహయుద్ధశ్చ భేదశ్చ వికారో గ్రహమండలే
సర్వగ్రాసోపరాగశ్చ దుర్భిక్షశ్చాఽక్షభేదనమ్. ౯౧
ఏవమాదీని దివ్యాని త్వద్భుతాని ప్రచక్షతే

ఆంతరిక్షాణి, చార్కేన్ద్వోః పరివేషో నిరన్తరః. ౯౨
వర్షాన్తరేణ బాహుల్యాత్పరివేష స్తథావిధః

రాత్రావింద్రధనుర్దేవసద్మ చాకాశమండలే. ౯౩
అశన్యుల్కాఽభిపాతశ్చ రాహుపుచ్ఛాదిదర్శనమ్
నక్షత్రపతనం కేతోర్ధూమస్యేంద్రస్య దర్శనమ్. ౯౪
గంధర్వనగరస్యాఽపి దర్శనం పతనం తు వా
ప్రతిసూర్యాఽబ్జనక్షత్రదర్శనం సంప్రచక్షతే. ౯౫

భౌమాన్యనేకధోక్తాని చరస్థిరవిభేదతః
దేశకాలస్వభావాదివిరుద్ధం ప్రసవాదికమ్. ౯౬
పృషదంశకసర్పాశ్వయోనిజానాం విశేషతః
గోనాగమహిషాద్యేషు తిర్యక్షు జననం తథా ౯౭
కృమికీటపతంగేషు విష్కిరేష్వండజాదిషు
వివర్ణాకారవాసాదిరాశ్రయాదిస్తథాలయే. ౯౮
రక్తస్త్రీదర్శనాదీని చాద్భుతాని చరేషు తు

దివ్యాని చాన్తరిక్షాణి తేషామత్రోత్తమోత్తమమ్. ౯౯
నారాణి చోత్తమాని స్యుర్మాహిషాద్యాని మధ్యమమ్
సరీసృపాదిషు భవాన్యధమాని వదన్తి హి. ౧౦౦

రోదనం హసనం జల్పో జ్వలనం పరివర్తనమ్
స్వేదశ్చ రుధిరస్రావః కృమికీటాదిసంభవః. ౧౦౧
అకాలస్ఫోటనం ధూమశ్చాంగకంపనమేవ చ
స్వాపనాస్వాదనేచైవ తృణవల్మీకసంభవః. ౧౦౨
ప్రతిమాయాం భవేచ్చేత్తు రక్తస్త్రీదర్శనం తథా

పాషండప్రతిలోమాన్యజాతిభిః పతితైస్తథా. ౧౦౩
సృగాలాదిభిరస్పృశ్యైస్స్పర్శనే చ ప్రవేశనే
స్థూణావిరోహణే చైవ చలనే పరివర్తనే. ౧౦౪
తథాపసర్పణే చైవ కవాటశయనాఽసనే
భిత్త్యాయుధాఽంబరే తద్వదగ్నిహోత్రాద్యుపస్కరే. ౧౦౫
వితానే చ వికారశ్చ మక్షికావృక్షపాతనే
ప్రవర్తనే చోపసర్పే పర్ణపుష్పఫలేషు చ. ౧౦౬
శాఖాదౌ విపరీతస్య దర్శనం చ విశేషతః
రక్తస్రావో జలస్రావశ్చాద్భుతాని స్థిరేషు తు. ౧౦౭
తేషు గర్భగృహే చైవ పీఠే చైవ భవాని తు
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య విప్రాణాం నాశకాని విశేషతః. ౧౦౮
కర్త్రారాధకయోర్నాశ ఇతి శాతాతపోఽబ్రవీత్
ప్రాసాదజాని రాజ్ఞాం స్యుః ప్రాసాదేఽపి విశేషతః. ౧౦౯
అధిష్ఠానే చ పాదే చ ప్రస్తరే చ గలేఽపి చ
శిఖరే చ భవాని స్యుః క్షత్రియాణాం క్రమేణ తు. ౧౧౦
అభిషేకస్య యోగ్యస్య యువరాజస్య చైవ హి
అభిషిక్తస్య సమ్రాజశ్చాఽత్యాహితకరాణి తు. ౧౧౧
ప్రథమావరణే వైశ్యజాతీనాం మంత్రిణాం తథా
పురోహితస్య తన్మండలాధిపానాం మహద్భయమ్. ౧౧౨
శూద్రజాతివిపద్ధేతుర్ద్వితీయావరణాదిషు
సస్యనాశో గజాశ్వాదిపశునాశశ్చ జాయతే. ౧౧౩
పురోధసశ్చాఽగ్నికుండే బ్రహ్మస్థానే ద్విజన్మనామ్

రుద్రాలయే తు సర్వేషాం నృపస్య తు గుహాలయే. ౧౧౪
సేనేశానాం విపత్తి స్స్యాద్వక్రతుండాలయే తథా
శాస్త్రాలయే రాజపత్నీనాం దుర్గాస్థానేఽన్యయోషితామ్. ౧౧౫
మాతృస్థానేఽన్త్యజాతీనామోషధీనాం కుబేరకే
నృపవాహనశస్త్రోపజీవినాం భాస్కరాలయే. ౧౧౬
అన్యదేవాలయే తత్తద్భక్తానామపి లక్షయేత్
ఆస్థానమండపసభామండపప్రాంగణేషు చ. ౧౧౭
మహానసే నృపావాసే క్రీడాస్థానే విశేషతః
ఆచార్యయజమానాదిపదార్థినిలయేషు చ. ౧౧౮
చైత్యవృక్షాదిషూద్భూతా రక్తస్త్రీదర్శనాదయః
వల్మీకాద్యాశ్చ ఫలదా స్తత్తద్దిశ్యుక్తమార్గతః. ౧౧౯

భౌమేషు దేవబేరార్చాపీఠగర్భగృహాన్తరే
జాతా దోషాస్తు సంప్రోక్తా ఉత్తమోత్తమసంజ్ఞితాః
ఉత్తమాస్తుపునర్జాతాః ప్రాకారే ముఖమండపే
మధ్యమాః ప్రథమావరణే శేషేషూక్తా స్తథాధమాః. ౧౨౦
తథా రాజాంగణే చోత్తమోత్తమాః పరిత స్తతః
అంకణేషూత్తమా అంతర్వాస్తుకే మధ్యమాస్స్మృతాః. ౧౨౧
అధమా వాస్తునో బాహ్యే తారతమ్యమితి స్మృతమ్

దివ్యాన్తరిక్షయోర్నాస్తి చికిత్సా శాన్తిరిష్యతే. ౧౨౩
భౌమేషు తు చరేత్త్వత్ర నిమిత్తం చ నిమిత్తినమ్

దేశాన్తరే వాసయిత్వా శాన్తిం తత్ర సమాచరేత్. ౧౨౪
స్థిరేషు ప్రతిమానాం తు రోదనే హాసనే తథా
జ్వలనే చ తథా దేవం సంస్థాప్య తరుణాలయే. ౧౨౫
తద్బేరస్థాం సమారోప్య శక్తిం తత్ర విధానతః.
శాన్తిం కృత్వా పునః కుర్యాత్స్థాపనం చార్చనం క్రమాత్ ౧౨౬
పరివృత్తౌ పునస్థాప్య కుర్యాచ్ఛాఽన్త్యాది పూర్వవత్
స్వేదే చ రుధిరస్రావే సర్వం రోదనవచ్చరేత్. ౧౨౭
కృమికీటపతంగానాం తృణాదీనామథోద్భవే
ఆరోప్య పూర్వవచ్ఛక్తిం పునస్సంధాయ యుక్తితః. ౧౨౮
శాన్త్యాదీనాచరేదేవమకాలస్ఫోటనాదికే

బేరార్చాపీఠకే తద్వదాలయాఽభ్యన్తరేపి చ. ౧౨౯
వల్మీకాద్యుద్భవే దేవం సంస్థాప్య తరుణాలయే
యావద్దోషం ఖనిత్వైవ గవ్యైరభ్యుక్ష్య పంచభిః. ౧౩౦
సంశోధ్య సర్వం సంధాయ పునస్థాపనమాచరేత్

ప్రాసాదబాహ్యే చోత్పన్నే వివరే విశదీకృతే. ౧౩౧
పేషయిత్వా మరీచ్యాదిజలేనాపూర్య చాశ్మనా
ఆలిప్య శర్కరాం కుర్యాచ్ఛాన్తిం దివ్యప్రచోదితామ్. ౧౩౨
పునరప్యుదితే కుర్యాదేవమేవ తు యుక్తితః

మక్షికాదర్శనే తత్రద్వ్యపోహ్యాత్త్వవిలంబితమ్. ౧౩౩
శోధయిత్వా తతశ్శాన్తిమారభేత విచక్షణః

అస్పృశ్యస్పర్శనే తద్వత్కృత్వా శాన్తిం సమాచరేత్ ౧౩౪

స్థూణావిరోహణాదౌ చ పునస్సంధాయ చాచరేత్

హతాద్వృక్షాదిపతనే శాన్తిస్త్యాగపూర్వికా. ౧౩౫

రాజాంగణే సముత్పన్నే రాజానం సబలం పునః
వేశ్మాన్తరం వాసయిత్వా శాన్తిం కృత్వా యథోచితామ్. ౧౩౬
అభిషిచ్య పునర్యుక్తే దినే రాష్ట్రం ప్రవేశయేత్
అథోత్తమోత్తమస్యోత్తమస్య స్యాన్మధ్యమస్య చ. ౧౩౭
అధమస్యాఽపి చాస్పృశ్యస్పర్శనస్య యథాక్రమమ్
క్రమేణాద్భుతశాన్తిస్తు ప్రభూతా మహతీ తథా. ౧౩౮
శాన్తిశ్శుద్ధిరితి ప్రాజ్ఞైః పంచధా శాన్తిరుచ్యతే

ఆలయాభిముఖే తద్వదైశాన్యాం చోత్తరేఽథ వా. ౧౩౯
పర్వతాగ్రే తటాకస్య తీరే వా మండపం ప్రపామ్
కూటం వా షోడశస్తంభసంయుక్తాం సుమనోహరామ్. ౧౪౦
చతుర్హస్తప్రమాణాన్తస్తంభాన్తరసమాయుతామ్
తాలోన్నతాచలాయుక్తాం? కృత్వా మధ్యే విధానతః. ౧౪౧
కుండం శ్రామణకోక్తం తు కృత్వాఽథో ద్వాదశాంగులమ్
ఖనిత్వైవ చ తత్ప్రాచ్యాం ద్విహస్తాయత విస్తృతమ్. ౧౪౨
హస్తమాత్రసముత్సేధం కృత్వా స్థండిలముత్తమమ్
ప్రాగాదిషు చతుర్దిక్షు క్రమేణావాహనీయకమ్. ౧౪౩

అన్వాహార్యం చావసథ్యం గార్హపత్యం చ కారయేత్
ఆగ్నేయాదిషు కోణేషు కుండాన్యాపాసనాని చ. ౧౪౪
కృత్వా ద్వారేషు విధినా తోరణాది ప్రకల్పయేత్
పూర్ణకుంభైరంకురైశ్చ కదలీభిర్ధ్వజైరపి. ౧౪౫
స్తంభవేష్టనకాద్యైశ్చ దర్భమాలాభిరేవ చ
అలంకృత్య వితానాద్యైర్యథావిభవ స్తరమ్. ౧౪౬
స్థండిలే ధాన్యరాశిం తు కృత్వా తస్య చ మధ్యమే
పద్మమష్టదలం కృత్వా తండులైస్తస్య మధ్యమే. ౧౪౭
సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వా స్వశక్తితః
ద్వాత్రింశత్ప్రస్థసంపూర్ణం కుంభమాదాయ శాస్త్రవత్. ౧౪౮
తంతునా పరిష్ట్యైవ యవాన్తరమనన్తరమ్
వస్త్రయుగ్మేన సంవేష్ట్య భూషణైశ్చ విభూష్య చ. ౧౪౯
సౌవర్ణమంగలాన్యష్టౌ తథా పంచాయుధాని చ
వర్ణచిహ్నాని తాదృంశి చాహీనాన్యంగులాదపి. ౧౫౦
రత్నాని హేమ రజతం తామ్రం కాంస్యం తథా త్రపు
సీసాఽయస్తీక్ష్ణకాన్తాని గ్రహరూపాణి చైవ హి. ౧౫౧
నిక్షిప్యాఽపూర్య తోయేన శుద్ధేన తు విధానతః
కర్పూరచందనోశీరలవంగైలాదికానపి. ౧౫౨
గంధద్రవ్యాణి చాన్యాని న్యస్య చూతాదిపల్లవాన్
తన్ముఖం తు పిధానేన పిదధ్యాత్సదృశేన వై. ౧౫౩
ఆచార్యమృత్విజశ్చాపి వృత్వా శాస్త్రవిధానతః
నవవస్త్రోత్తరీయాద్యైః పంచాంగార్పితభూషణైః. ౧౫౪

అలంకృత్వాఽగ్నికుండేషు హుత్వాఽఽఘారం యథోదితమ్
మధ్యే సూర్యం తథేంద్రాది భార్గవాంగారకౌ తథా. ౧౫౫
మందం గురుం పావకాది చంద్రరాహుధ్వజాన్ బుధమ్
ప్రదక్షిణవశేనైవ ధ్యాత్వావాహ్యాఽర్చయేత్తతః. ౧౫౬
అష్టాక్షరేణాఽయుతం వా సహస్రం చాష్టసంయుతమ్
అభిమృశ్య విధానేన గ్రహయజ్ఞోదితేన వై. ౧౫౭
హునేచ్చ తత్తద్దైవత్యం సమిచ్చరుఘృతైః క్రమాత్
హుత్వాష్టోత్తరసాహస్రం తతో వైఖానసాఽనలే. ౧౫౮
ఘృతాప్లుతైర్బిల్వదలైరష్టోత్తరసహస్రకమ్
హునేదష్టాక్షరం నిత్యం తథా బిల్వసమిద్ఘృతైః. ౧౫౯
దూర్వాపూపవ్రీహితిలచరులాజాఽబ్జసక్తుభిః
వైష్ణవ్యా చైవ గాయత్ర్యా పూర్వవజ్జుహుయాద్గురుః. ౧౬౦
ఘృతేనాష్టాక్షరేణైవ సహస్రం చాష్టసంయుతమ్
హుత్వాన్తే తు ఘృతేనైవ వైష్ణవం విష్ణుసూక్తకమ్. ౧౬౧
జుహుయాత్పౌరుషం సూక్తం నృత్తైర్గేయైశ్చ ఘోషయేత్
యథాదిశం చతుర్వేదాన్నిత్యమధ్యాపయేత్క్రమాత్. ౧౬౨
కల్పసూత్రమథాఖ్యేయం ప్రణీతం గురుణా పురా
స్వాధ్యాయో యత్ర యత్రోక్తస్తత్రాధ్యేయం విధానతః. ౧౬౩
ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దద్యాదేవం సప్తాహమాచరేత్
యది దేవాలయే దోషః కుంభపార్శ్వేఽథ స్థండిలే. ౧౬౪
దేవం తం స్థాప్య చాభ్యర్చ్య నివేద్య చ మహాహవిః
దేవస్యాభిముఖే హుత్వా హోమమన్తే యథావిధి. ౧౬౫

నవాహం వాథ సప్తాహముత్సవం కారయేద్విధిః
దివ్యాన్తరిక్షయోః కుంభజలేనాప్లావయేన్నృపమ్ ౧౬౬
భౌమేషు తత్స్థలం ప్రోక్ష్య శిష్టతోయేన వై నృపమ్
తత్పత్నీం చాభిషించేచ్చ గురుం సంపూజ్య పార్థివః. ౧౬౭
సువర్ణపశుభూమ్యాదీన్ దద్యాదృత్విగ్భ్య ఏవ చ
దక్షిణాం బహులాం దద్యాజ్జీవో యజ్ఞస్య దక్షిణా. ౧౬౮
యది రాజగృహే దోషః కృత్వా మండపమన్తికే
పూర్వవద్గృహయజ్ఞం చ హోమం శ్రామణకేఽనలే. ౧౬౯
కుంభస్య సాధనం కృత్వా సప్తాహాన్తే ప్రభుం తథా
స్నాపయేత్కుంభతోయేన ప్రతిష్ఠాన్తక్రమేణ వై. ౧౭౦
దక్షిణాం గురుపూర్వేభ్యో దత్వా కృత్వాఽంకురార్పణమ్
శుభేఽనుకూలె నక్షత్రే కృత్వా చైవాభిషేచనమ్. ౧౭౧
ప్రవిశేత్పూర్వగేహం తు ధర్మసిద్ధ్యై గురూదితః
ఏష ఏవ విధిః ప్రోక్తో గృహిణామపి సమ్మతః. ౧౭౨
రాజ్ఞాం పరార్థవృత్తిత్వాత్సోఽత్ర తు ప్రకృతీకృతః

సర్వగ్రాసోపరాగాదిదివ్యాద్భుతశమాయ వై. ౧౭౩
యథాశక్తి బ్రాహ్మణేభ్యస్స్వర్ణం భూమిం పశూనపి
దద్యాత్తథా విశేషేణ దక్షిణాం భూరిసమ్మితామ్. ౧౭౪
అనావృష్టినివృత్త్యర్థం కుంభం సంగృహ్య పూర్వవత్
సర్వతీర్థం సమావాహ్య సమభ్యర్చ్యాగ్రతో హరేః. ౧౭౫
ధాన్యపీఠే తు సౌవర్ణం పద్మమష్టదళైర్యుతమ్

హేమపాత్రే తు సన్న్యస్య దేవమావాహ్య తత్ర చ. ౧౨౬
అభ్యర్చ్య తస్య చోర్ధ్వే తు పీఠే కుంభం నిధాయ చ
కుంభమూలే తు సుషిరం సూచీమాత్రం విధాయ చ. ౧౨౭
తద్ధారయా త్వవిచ్ఛిన్నరూపయా సేచయేద్ధరిమ్
సమిద్భిర్వైతసీభిస్తు పాలాశీభిరథాఽపి వా. ౧౨౮
అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయాత్పంచవారుణమ్
అగ్నౌ శ్రామణకే పశ్చాద్దిశాహోమేషు పూర్వవత్. ౧౨౯
అష్టోత్తరసహస్రం తు ప్రత్యేకం పంచవారుణమ్
సమిద్భిర్జుహుయాద్విద్వాన్ వైతసీభిర్యథావిధి. ౧౩౦
సమిద్భిః పునరాజ్యేన వైతసీభిః పృథగ్ఘునేత్
అష్టాధికసహస్రం తు "ఇంద్రం ప్రణయన్త" మిత్యపి. ౧౩౧
శ్రామణాగ్నిం విధాయైకం దక్షిణే తస్య వజ్రిణమ్
ఆవాహ్య తు సమభ్యర్చ్య "శచీసహ"యేతి హోమయేత్. ౧౩౨
దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య కారయేత్స్నపనాదికమ్
ఏవం జ్ఞాత్వా విధానేన తత్తత్కర్మసు గౌరవమ్. ౧౩౩
త్ర్యహాది త్రింశదహ్నాన్తం శ్రామణాగ్నౌ యథావిధి
దినే దినే పూరయిత్వా కుంభం తేనైవ సేచయేత్. ౧౩౪
సర్వాన్తే దేవమాస్నాప్య సమభ్యర్చ్య హవిర్దదేత్
కర్మాన్తే స్యాన్మహావృష్టిస్తస్మాద్యత్నేన కారయేత్. ౧౩౫
అథ వా వర్షకామో వా మోక్షార్థీ పశుకామనః
సర్వోపద్రవశాన్త్యర్థీ విజయార్థీ విశేషతః. ౧౩౬

స్నపనాలయమాసాద్య అలంకృత్య చ పూర్వవత్
కర్మాగారవమాజ్ఞాయ సంభృత్య బహుధా పయః. ౧౮౭
పూజయేత్ప్రథమం యత్నాదాచార్యం స హి ధారకః
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా శ్వభ్రాత్ప్రాచ్యాం తు తండులైః. ౧౮౮
కృత్వా పంక్తిం దక్షిణోత్తరాయతాం విపులాన్తరామ్
శ్వభ్రాద్దక్షిణతః కృత్వా కుండం శ్రామణకస్య తు ౧౮౯
అగ్నిమాధాయ కుంభాంస్తు నవ సంవేష్ట్య తంతునా
అద్భిః ప్రక్షాళ్య చోత్పూయ కుశకూర్చేన చాఽత్వరః. ౧౯౦
క్షీరేణ పూరయిత్వైవ చోత్పూతేన క్రమేణ వై
పంక్తిం నిధాయాఽపిధానైరపిధాయోపరి క్రమాత్. ౧౯౧
వస్త్రేణాచ్ఛాదయేచ్ఛ్వభ్రంపూజాన్తైర్భ్యర్చ్య వై హరిమ్
స్వస్తిసూక్తేన చానమ్య సంస్థాప్య శ్వభ్రమధ్యమే. ౧౯౨
అర్చనోక్తవిధానేన సర్వం పూర్వవదాచరేత్
తంతునా వేష్టితే క్షీరం గృహీత్వా కరకే పునః. ౧౯౩
విష్ణుసూక్తేన "చేష్ఠే"త్యేతాద్యైర్మంత్రైః క్రమాద్గురుః
తయా సంస్నాపయేద్దేవముక్తయా క్షీరధారయా. ౧౯౪
తత్రైవ పరిషిచ్యాఽగ్నిం మంత్రై"ర్విష్ణోర్ను"కాదిభిః
"అతో దేవాది"భిస్తద్వదష్టార్ణమనునా తథా. ౧౯౫
జుహుయాద్విష్ణుగాయత్ర్యా అష్టాధికసహస్రకమ్
అథ వా స్నపనం యావత్తావదుద్వర్త్య మన్త్రితః. ౧౯౬
హరిద్రేణ తు చూర్ణేన సంశోధ్యామ్లాదిభిస్తతః
గంధోదేన సుసంస్నాప్య ప్లోతేన విమృజేత్తతః. ౧౯౭

వస్త్రాదిభిరలంకృత్య సమభ్యర్చ్య విధానతః
పాయసాది హవిర్దద్యాద్దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్. ౧౯౮
అనేన సర్వాన్ కామాంశ్చ లభేతాఽవిశయం నరః

ధ్రువబేరార్చనే చేత్తు సంస్నాప్య ప్రముఖే ఘటమ్. ౧౯౯
తస్మాదాసీయ తత్రైవ స్నాపయేదుక్తగౌరవాత్
సప్తపంచత్ర్యహాన్యత్ర క్షీరస్నానం ప్రకల్పయేత్. ౨౦౦
ఏవం ఘృతాభిషేకం చ కారయేత్సదృశం ఫలమ్
ఇమామద్భుతశాన్తిం తు కాశ్యపాద్యాః ప్రచక్షతే. ౨౦౧

అథ ప్రభూతశాన్తిం తు ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః
పూర్వవన్మంటపాదీని కారయిత్వా యథావిధి. ౨౦౨
దిశాహోమం చ కృత్వైవ శ్రామణాఽగ్నౌ యథోదితమ్
కుంభం సంసాధ్య చ ప్రాగ్వత్సప్తాహాన్తే విశేషతః. ౨౦౩
అష్టోత్తరశతం వాఽష్టచత్వారింశదథాఽథ వా
సంగృహ్య కలశానాన్తు సమభ్యర్చ్యాఽభిషిచ్య చ. ౨౦౪
దేవం విశేషతోఽభ్యర్చ్య హవిర్దద్యాదయం విధిః

మహాశాన్తిక్రమం వక్ష్యే వినా కుంభస్య సాధనమ్. ౨౦౫
అగ్నౌ శ్రామణకే బిల్వపత్రైరాజ్యాప్లుతైః క్రమాత్
అష్టాధికసహస్రం వై హునేదష్టాక్షరేణ తు. ౨౦౬
ఆజ్యేన వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం పౌరుషమేవ చ
హుత్వా త్ర్యహాన్తే సంస్నాప్య శుద్ధస్నపనవర్త్మనా. ౨౦౭

సమభ్యర్చ్య హవిర్దద్యాన్మహాశాన్తిరియం భవేత్.

ఔపాసనాగ్నావేకాహం హుత్వా శాన్తిం విధానతః. ౨౦౮
బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వైవ దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్
అథ శుద్ధివిధిం వక్ష్యే వాస్తుహోమం హునేత్తతః. ౨౦౯
బిల్వపత్రాదిభిర్హుత్వా పృథగష్టోత్తరం శతమ్
పుణ్యాహాన్తే గురుం పూజ్య భోజయేద్బ్రాహ్మణానపి. ౨౧౦
సర్వత్ర తు వికల్పేన ఘటసంస్కారమాచరేత్

అథాతస్సర్వశాన్తిస్స్యాదపమృత్యుభయే తథా. ౨౧౧
గ్రహకోపే మహావ్యాధౌ పరచక్రభయే తథా
అర్థబంధువినాశే చ దుర్భిక్షే చ పరాజయే. ౨౧౨
అభిచారభయే చైవ తాపత్రయనిపీడనే
విరుద్ధేఽచాత్మనః ప్రాప్తే సర్వశాన్తిం సమాచరేత్. ౨౧౩
సప్తాహం వా నవాహం వా ద్వాదశాహ్ణేన వై పృథక్
అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయాద్విధినా క్రమాత్. ౨౧౪

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రింశోఽధ్యాయః.

ప్రాయశ్చిత్తమ్

అథ వక్ష్యే విశేషేణ తంత్రసంకరనిష్కృతిమ్
వైష్ణవస్యాన్యతంత్రేణ సంకరే దోషమాదిశేత్ ౧
గ్రామస్య యజమానస్య రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సంక్షయః
తద్దోషశమనాయైవ సాంకర్యముపహాయ చ. ౨
పద్మానలే వైష్ణవం చ విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషమ్
పారమాత్మికమైకాంతాం ద్వ్యష్టాశీతిం విశేషతః ౩
అష్టోత్తరసహస్రం వా శతమష్టోత్తరం తు వా
దోషగౌరవముద్దిశ్య హుత్వా పూర్వవదాచరేత్. ౪
వైష్ణవం ద్వివిధం శాస్త్రం మునిభిః పరికీర్తితమ్
వైఖానసం పంచరాత్రం వైదికం తాంత్రికం క్రమాత్. ౫
వైఖానసం వైదికం స్యాద్వైదికైరర్చితం ద్విజైః
ఐహికాముష్మికఫలప్రదం సౌమ్యం ప్రకీర్తితమ్. ౬
పంచరాత్రమథాగ్నేయమవైదికమతాన్త్రికమ్
తాపాదిపంచసంస్కారదీక్షావద్భిస్సమర్చితమ్. ౭
అశ్రీకరమథ ప్రోక్తం కేవలాముష్మికప్రదమ్
సౌమ్యం సర్వత్ర సంపూజ్యం గ్రామాదిషు విశేషతః. ౮
బ్రాహ్మణానాం చ గేహేషు సౌమ్యేనైవార్చయేద్ధరిమ్
ఆగ్నేయమర్చయేత్తద్వదవాస్త్వంగాలయే తథా. ౯
పర్వతాదిష్వరణ్యేషు వివిక్తేషు స్థలేషు చ

విప్రావాసే జనావాసే నైవ కుర్యాదనేన తు. ౧౦
సౌమ్యే వైఖానసే మార్గే యద్యాగ్నేయేన సంకరః
పంచరాత్రేణ సంప్రాప్తో రాజా-రాష్ట్రం వినశ్యతి. ౧౧
తద్దోషశమనాయైవ పద్మాగ్నౌ జుహుయాత్క్రమాత్
మహాశాన్తిం విధానేన సప్తాహం వా త్ర్యహన్తు వా. ౧౨
అష్టాధికశతైశ్చైవ సంస్నాప్య కలశైస్తతః
అభ్యర్చ్య దేవదేవేశం సంపూజ్యైవ తు వైష్ణవాన్. ౧౩
భోజయిత్వా బ్రాహ్మణాంస్తు కారయేత్పూర్వవర్త్మనా
పంచరాత్రవిధానేన ప్రతిష్ఠాప్యార్చనే కృతే. ౧౪
కాలేనాన్తరితే తస్మిన్ కుర్యాత్సౌమ్యప్రవేశనమ్
సౌమ్యత్వాద్రాజరాష్ట్రాణాం తత్సమృద్ధికరం భవేత్ ౧౫
పద్మానలే మహాశాన్తిం హుత్వాదౌ చ తతః క్రమాత్
వైఖానసేన విధినా విమానం బింబమేవ చ. ౧౬
సంస్కృత్య చోచితైస్సర్వైస్సంస్కారైః కర్షణాదిభిః
ప్రతిష్ఠాప్య తదారభ్య సర్వం తేనైవ చాచరేత్. ౧౭
ఆలయాశ్రితదేవానాం పరివారస్య పర్షదామ్
పూజాయామప్యముఖ్యాయాం సంకరో నైవ సమ్మతః. ౧౮

మాహాత్మ్యం కిము వక్ష్యామి శాస్త్రస్య మహతోఽస్య వై
నాఽలం దేవాస్త్రయస్సేన్ద్రా అనన్తోఽప్యుపవర్ణితుమ్. ౧౯
శృణ్వన్తు మునయస్సర్వే శాస్త్రమాహాత్మ్యముత్తమమ్
యావచ్ఛక్తి ప్రవక్ష్యామి జ్ఞాతం గురుకృపాబలాత్ ౨౦

పురా చతుర్ముఖో బ్రహ్మా సిసృక్షురఖిలం జగత్
సుప్తోత్థితశ్చిరం కాలం ప్రాక్రామీత్సర్గకర్మణి ౨౧
విసస్మార యదా ధాతా నిద్రయాక్రాన్తమానసః
వేదాంత్సర్గప్రధానాంస్తు సృష్టిర్నైవప్రవర్తతే. ౨౨
చిన్తాతురస్తదా బ్రహ్మా మూఢః కర్తవ్యకర్మణి
బహుధా ధ్యాయమానస్తు న లేభే కారణం స్వతః ౨౩
స్వశక్త్యా యద్విధేయం స్యాత్సర్వం చక్రే విమూఢధీః
న హి తత్కారణం లేభే వేదవిస్మరణం తు యత్ ౨౪
చిరాచ్చింతాం తు తాం త్యక్త్వా స్వస్థచిత్తః ప్రజాపతిః
హృత్పద్మమధ్యే పురుషం పరమేణ సమాధినా ౨౫
చిన్తయామాస వై విష్ణుమృగ్యజుస్సామరూపిణమ్
తుష్టావ చ తదా బ్రహ్మా హరిప్రవణమానసః. ౨౬
ననామ చ తదా విష్ణుం శంఖచక్రగదాధరమ్
అర్చయామాస దేవేశం పాద్యాద్యైర్వ్యగ్రహైస్సమైః. ౨౭
ముహుర్ముహుః ప్రణమ్యాఽథ మూర్ధ్నా దేవం జగత్పతిమ్
నిర్వ్యాజకరుణాలేశాద్దేవస్య విమలాన్తరః. ౨౮
తుష్టావజగదీశానం నారాయణమజం విధిః
“జితం తే పుండరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన. ౨౯
నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ
దేశకాలపరిచ్ఛేదరహితానన్త చిన్మయ. ౩౦
సత్యజ్ఞానసుఖానన్దస్వరూప పరమేశ్వర
పంచవ్యూహ చతుర్వ్యూహానన్తవ్యూహాత్మవిగ్రహ. ౩౧

విష్ణో పురుష సత్యాచ్యుతాఽనిరుద్ధ జగత్పతే
నిత్యముక్తజనావాసపరమవ్యోమనాయక. ౩౨
శ్రీభూనీలాదిసంసేవ్య దివ్యమంగలవిగ్రహ
శంఖచక్రగదాపాణే భక్తాభయవరప్రద. ౩౩
కిరీట హార కేయూర కటకాంగదభూషిత
గ్రైవేయకపరిష్కార కటిసూత్రవిరాజిత. ౩౪
తులసీమాలికారాజద్విశాలోరస్స్థలాఽంచిత
ప్రలంబయజ్ఞసూత్రాఢ్య కౌస్తుభాభరణోజ్జ్వల. ౩౫
సర్వలోకేశ్వరాఽచిన్త్య శ్రీవత్సకృతలక్షణ.
దివ్యాయుధసమాసేవ్య పీతాంబరసుశోభిత. ౩౬
నిత్యనిర్వృత్తనీరన్ధ్రవిసారికరుణారస
మన్దస్మితముఖాంభోజ మధురాధరపల్లవ. ౩౭
రుక్మాభ రక్తనేత్రాస్యపాణిపాద నఖోద్వహ
సుభ్రూలలాటసుభగ సునస స్వాయతేక్షణ. ౩౮
వృత్తపీనాయతభుజ తనుమధ్య మహాహనో
విలాసవిక్రమాక్రాన్త త్రైలోక్యచరణాఽంబుజ ౩౯
జ్ఞానశక్తి బలైశ్వర్యవీర్యతేజోనిధేఽనఘ
నమస్తే విష్ణవే తుభ్యం పురుషాయ నమో నమః. ౪౦
నమస్సత్యస్వరూపాయ అచ్యుతాయ నమో నమః
నమోఽనిరుద్ధరూపాయ వాసుదేవాయ శార్ఙ్గిణే ౪౧
నమశ్చిదాత్మనేఽనన్త శాన్తరూపాయ ధన్వినే
[illegible] ౪౨

అచ్యుతాయాఽవికారాయ తేజసాం నిధయే నమః
ప్రధానపురుషేశాయ వేదవేద్యాయ వేదినే ౪౩
నమః పరవ్యూహరూప నమో విభవవిగ్రహ
అన్తర్యామిన్నమస్తేఽస్తు నమోఽర్చారూప శాశ్వత. ౪౪
సహస్రశీర్షం పురుషం సహస్రాక్షం నిరంజనమ్
సహస్రపాదం త్రాతారం శరణం త్వాం గతోఽస్మ్యహమ్. ౪౫
మాతా త్వం మే పితా త్వం మే భ్రాతా త్వం మే సఖా మమ
సర్వం త్వమసి విశ్వాత్మంస్త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్. ౪౬
సంసారసాగరం ఘోరమనన్తం క్లేశభాజనమ్
త్వామేవ శరణం ప్రాప్య నిస్తరన్తి మనీషిణః. ౪౭
న హి తే గోప్యతే కించిన్నహ్యస్త్యవిదితం తవ
త్వం సాక్షీ దేహినామేకస్సర్వం వ్యాప్య త్వమేధసే. ౪౮
న తే రూపం న కరణం కారణం నాస్తి తేఽనఘ
త్వం శాస్తా సర్వలోకానాం స్రష్టా పాతా హర్తా హరే. ౪౯
అహం భవశ్చ తే బ్రహ్మన్ ప్రసాదక్రోధజావుభౌ
త్వత్తో మే మానసం జన్మ ప్రథమం ద్విజపూజితమ్. ౫౦
విజ్ఞానం తదిదం ప్రాప్తం బ్రహ్మత్వం చ యదార్జితమ్
సర్వం తవ కటాక్షస్య లేశోఽయం మధుసూదన. ౫౧
తమసాక్రాన్తచిత్తస్య విస్మృతా నిగమా మమ
అవేదవిహితస్సర్గో మయా కర్తుం న శక్యతే. ౫౨
ప్రసీద పరమేశాన వేదభిక్షాం ప్రయచ్ఛ మే
ఇతి చిన్తయతస్తస్య బభూవాఽనావిలం మనః. ౫౩

తతస్తు భగవాన్ బ్రహ్మా వేదరాశిమవాప్తవాన్
సస్మార నిఖిలాన్వేదాన్ సాంగానుపనిషద్గణమ్. ౫౪
పురాణన్యాయమీమాంసాధర్మశాస్త్రాణి సర్వశః
చతుష్షష్టికలాశ్చైవ విద్యాస్థానాని యాని చ. ౫౫
అంతర్హితానాం ఖననాద్వేదానాన్తు విశేషతః
స విభుః ప్రోచ్యతే బ్రహ్మా విఖనా బ్రహ్మవాదిభిః. ౫౬
వైఖానసశ్చ భగవాన్ ప్రోచ్యతే స పితామహః
జగత్సర్వమశేషేణ వేదదృష్టేన వర్త్మనా. ౫౭
ప్రాణాచ్చ చక్షుషస్తద్వదభిమానాచ్చ మర్మణః
హృదయాచ్ఛిరసశ్శ్రోత్రాదుదానాద్వ్యానతస్తతః. ౫౮
సమానాచ్చ తథాపానాదృషిశ్రేష్ఠానిమాన్ దశ
దక్షం మరీచినం నీలలోహితం భృగుమేవ చ. ౫౯
తథాఽంగిరసమత్రిం చ పులస్త్యం పులహం తథా
వసిష్ఠం చ క్రతుం చైవ క్రమాదసృజదబ్జభూః. ౬౦
నవ బ్రహ్మాణ ఏవైతే వినాస్యుర్నీలలోహితమ్
వేదానాం వ్యసనాదర్వాక్ ప్రాగ్రూపం మిలితం తు యత్. ౬౧
తాం తు వైఖానసీం శాఖామేతానధ్యాపయన్మునిః
నామ్నా విఖనసం ప్రాహుర్యం చ శాతాతపం తథా. ౬౨
భృగ్వంగిరోమరీచ్యత్రిపులస్త్యపులహాః క్రతుః
తథా వసిష్ఠో దక్షశ్చ నవ బ్రహ్మాణ ఈరితాః. ౬౩
(నవ బ్రహ్మాణ ఏవైతే విన్యాస్యే నీలలోహితమ్)
ఏతే విఖనసశ్శిష్యాశ్శ్రుతిస్మృతివిధానతః

తచ్ఛిష్యాస్తు మహాత్మానో మునయస్తత్త్వదర్శినః. ౬౪
వేదానుగాని శాస్త్రాణి చక్రుర్లోకహితైషిణః
కేచిద్గృహ్యాణి వై చక్రుర్గృహ్యశ్రౌతాత్మకాని తు. ౬౫
ధర్మశాస్త్రాణి కేచిత్తు పురాణాని చ కేచన
ఇతిహాసాంస్తథాకల్పాన్ ప్రోచురన్యే మహర్షయః. ౬౬
కేచిద్వ్యాకరణం కేచిన్న్యాయమన్యే తథేతరత్
వాఙ్మయం సకలం సర్వం శాస్త్రబద్ధం ప్రచక్రిరే. ౬౭
తాం తు వైఖానసీం శాఖాం స్వసూత్రే వినియుక్తవాన్
పద్మభూః పరమో ధాతా తస్మిన్నారాధనత్రయమ్. ౬౮
తాం తు వైఖానసీం శాఖాం వ్యాసస్తు భగవాన్ హరిః
చక్రే ఋుగాదిభేదైస్తు వ్యసిత్వా తు పృథక్ పృథక్. ౬౯
ఆదికాలే తు భగవాన్ బ్రహ్మా తు విఖనా మునిః
యజుశ్శాఖానుసారేణ చక్రే సూత్రం మహత్తరమ్. ౭౦
వర్ణాశ్రమాచారయుతం శ్రౌతస్మార్తసమన్వితమ్
యత్సూత్రాద్యన్తమధ్యేషు భగవాన్ విష్ణురవ్యయః. ౭౧
యష్టవ్యో గీయతే యస్మాత్సర్వసూత్రోత్తమం తు తత్
వేదే వైఖానసే సూత్రే యో ధర్మః పరికీర్తితః. ౭౨
సర్వైస్స్వధర్మోనుష్ఠేయో నాఽత్ర కార్యా విచారణా
స్వసూత్రస్య పరిత్యాగాదన్యసూత్రసమాశ్రయాత్. ౭౩
సద్యః పతతి వై విప్రో న వేదస్య సమాశ్రయే
సూత్రం వైఖానసం యత్తు వేదస్సంప్రతిపద్యతే. ౭౪
ఏతద్వైఖానసం సూత్రమన్యసూత్రాఽనపేక్షితమ్

ఏతద్వైఖానసం సూత్రం సర్వవేదార్థసంగ్రహః. ౭౫
వైష్ణవం సర్వవిప్రాణాం సామాన్యమభిధీయతే
వైఖానసస్య సూత్రస్య చాగ్నేశ్శ్రామణకస్య చ. ౭౬
నారాయణస్య దేవస్య మాహాత్మ్యం నావబుధ్యతే
యథా వేదేషు సర్వేషు సామవేదః ప్రశస్యతే. ౭౭
తథా సర్వేషు సూత్రేషు సూత్రమేతత్ప్రశస్యతే
అగ్నిర్వైఖానసం శాస్త్రం విష్ణుర్వేదాశ్చ శాశ్వతాః. ౭౮
గాయత్రీ వైష్ణవా విప్రాస్సప్తైతే బహుపావనాః
అధీతేషు చ వేదేషు సాంగేషు లభతే ఫలమ్. ౭౯
తత్ఫలం లభతే సద్యస్సూత్రమేతత్పరన్ ద్విజః
అగ్నీషోమాదయో దేవా యే యజ్ఞాంశహావిర్భుజః. ౮౦
తే సర్వే సూత్రమాశ్రిత్య చైనం గచ్ఛన్తి మాధవమ్
శారీరాణ్యన్యసూత్రాణి తథా స్వర్గఫలాని చ. ౮౧
వైష్ణవం సూత్రమేతద్ధి సర్వసిద్ధికరం పరమ్
ఆద్యత్వాత్సర్వసూత్రాణాం వైష్ణవత్వాద్విశేషతః. ౮౨
మయానువర్తితం తద్వత్కాశ్యపాత్రిమరీచిభిః
యస్మిన్నేవ తు సంప్రోక్తే సూత్రే విఖనసా పురా. ౮౩
వనస్థానాం తు సర్వేషాం విధిశ్శ్రామణకాభిధః
వానప్రస్థాస్తతస్సర్వే యే ద్విజాశ్చాన్యసూత్రిణః. ౮౪
తత్సూత్రవిధ్యనుష్ఠానాత్సంస్మృతా వైఖానసా అమీ
కిం బహూక్తేన విధినా సర్వం వైఖానసం జగత్. ౮౫
పరస్మిన్ వ్యోమ్ని యచ్చాఽర్కే యత్తేజస్త్రయీమయమ్

తద్వైఖానసః పరం బ్రహ్మ ఇతి వేదాదధీమహి. ౮౬
శాస్త్రమేతచ్చ సూత్రం చ సర్వేషామపి జీవనమ్
యే వైఖానససూత్రేణ సంస్కృతాస్తు ద్విజాతయః. ౮౭
తే విష్ణుసదృశా జ్ఞేయాస్సర్వేషాముత్తమోత్తమాః
వైఖానసానాం సర్వేషాం గర్భవైష్ణవజన్మనామ్ ౮౮
నారాయణస్స్వయం గర్భే ముద్రాం ధారయతే నిజామ్
విప్రా వైఖానసాఖ్యా యే తే భక్తాస్తత్త్వముచ్యతే. ౮౯
ఏకాన్తినస్సునత్త్వస్థా దేహాన్తం నాన్యయాజినః
విష్ణోః ప్రియతమా లోకే చత్వారః పరికీర్తితాః. ౯౦
అశ్వత్థః కపిలా గావస్తులసీ వైష్ణవా ద్విజాః
ద్విజేషు బ్రాహ్మణాశ్శ్రేష్ఠా బ్రాహ్మణేషు చ వైష్ణవాః. ౯౧
వైష్ణవేషు పరం శ్రేష్ఠా యే వైఖానససూత్రిణః
వైష్ణవీం ప్రతిమాం లోకే విప్రం వైఖానసం తథా. ౯౨
గంగాం విష్ణుపదీం దృష్ట్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే
మూలమస్యాపి శాస్త్రస్య సార్ధకోటిప్రమాణతః
ఉపాదిశత్స భగవాన్ అస్మభ్యం నైమిశే వనే. ౯౩
ఇతి సంక్షేపశః ప్రోక్తం మహాత్త్వం సూత్రశాస్త్రయోః
తస్మాద్వైఖానసా విప్రాస్సంపూజ్యా భగవత్ప్రియాః ౯౪
పూజాన్తే స్నపనాన్తే చ తథాన్తే చోత్సవస్య చ
ఆచార్యమర్చకం చాపి సర్వాన్ వైఖానసాంస్తథా. ౯౫
ప్రథమం పూజయిత్వైవ పశ్చాత్కార్యం సమాచరేత్

యః పూజకమనాదృత్య విప్రం వైఖానసం హఠాత్ ౯౬.
తీర్థం గృహీతుం ప్రథమమిచ్ఛేత్స పతతి ధ్రువమ్
యః పూజకమనాదృత్య విప్రం వైఖానసం పునః ౯౭
ప్రసాదం దేవదేవస్య ప్రథమం తు జిఘృక్షతి
బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి తత్పూజా నిష్ఫలా భవేత్ ౯౮
యః పూజకమనాదృత్య విప్రం వైఖానసం పునః
యాదృశీమపి దేవాగ్రే వాంఛత్యర్చితుం జనః ౯౯
చతుర్వేద్యపి సో విప్రస్సద్యశ్చండాలతాం వ్రజేత్
తత్పూజా నిష్ఫలా చ స్యాద్రాజరాష్ట్రం వినశ్యతి ౧౦౦
షట్కాలం వా త్రికాలం వా ద్వికాలం కాలమేవ వా
ఆలయే భగవత్పూజా సౌమ్యేన విధినా కృతా ౧౦౧
సర్వసంపత్కరీ సా స్యాజ్జగతామితి శాసనమ్
తత్రార్చనే తు శుద్ధాత్మా పూజకః పరితోషితః. ౧౦౨
తేన రాజా చ రాజ్యం చ యజమానశ్చ సాన్వయః
సర్వలోకశ్చ సంతుష్టో వర్ధతే బ్రహ్మతేజసా. ౧౦౩
అగ్రం వృక్షస్య రాజానో మూలం వృక్షస్య పూజకాః
తస్మాన్మూలం న హింసీయాన్మూలాదగ్రం ప్రరోహతి. ౧౦౪
ఫలం వృక్షస్య రాజానః పుష్పం వృక్షస్య పూజకాః
తస్మాత్పుష్పం న హింసీయాత్పుష్పాత్సంజాయతే ఫలమ్. ౧౦౫
దేవస్వం బ్రాహ్మణస్వం చ సన్మానం పూజకస్య చ
యస్తు న త్రాయతే రాజా తమాహుర్బ్రహ్మఘాతుకమ్. ౧౦౬
దుర్బలానామనాథానాం బాలవృద్ధతపస్వినామ్

అన్యాయైః పరిభూతానాం సర్వేషాం పార్థివో గతిః. ౧౦౭
రాజా పితా చ మాతా చ రాజా చ పరమో గురుః
రాజా చ సర్వభూతానాం పరిత్రాతా గురుర్మతః. ౧౦౮
దావాగ్నిదవదగ్ధానాం రాజా పూర్ణమివాంభసా
సముద్రమివ తృప్యన్తి బ్రాహ్మణా వేదవాదినః. ౧౦౯
దహత్యగ్నిస్తేజసా చ సూర్యో దహతి రశ్మిభిః
రాజా దహతి దండేన విప్రో దహతి మన్యునా. ౧౧౦
మన్యుప్రహరణా విప్రాశ్చక్రప్రహరణో హరిః
చక్రాత్తీక్ష్ణతరో మన్యుస్తస్మాద్విప్రాన్న కోపయేత్. ౧౧౧
అగ్నిదగ్ధం ప్రరోహేత సూర్యదగ్ధం తథైవ చ
దండ్యస్తు సంప్రరోహేత బ్రహ్మశాపహతో హతః. ౧౧౨
ఆపద్యపి చ కష్టాయాం నావమాన్యో హి పూజకః
అర్చకేన తు తుష్టేన యదుక్తం దేవసన్నిధౌ ౧౧౩
తద్వాక్యం తు హరేర్వాక్యం నావమాన్యో హి పూజకః
అర్చకం కోపయేద్యస్తు స హి దేవస్య కోపకృత్ ౧౧౪
దేవేశం తోషయేద్యస్తు స హి పూజకతోషకృత్
గంధం పుష్పం తథా మాల్యం తాంబూలం చాక్షతాదికమ్. ౧౧౫
ప్రసాదం చాపి దేవస్య ప్రథమం పూజకోఽర్హతి
షడంగవిదుషాం చైవ క్రతుప్రవరయాజినామ్. ౧౧౬
వైఖానసః పునాత్యగ్రే గోష్ఠీం విప్రశతస్య తు
ఫలాభిసంధిరహితం సర్వం కర్మాఽఖిలం కృతమ్. ౧౧౭
బ్రహ్మార్పణధియా కుర్యాత్స భవేద్వైష్ణవోత్తమః

నాన్యం దేవం నమస్కుర్యాన్నాన్యం దేవం ప్రపూజయేత్. ౧౧౮
అర్చయేత్సతతం ధ్యాయేన్నారాయణమనామయమ్
కాయేన మనసా వాచా స తు వైష్ణవ ఉచ్యతే. ౧౧౯
తిర్యక్పుండ్రధరం చైవ పాషండినమవైష్ణవమ్
దేవాగ్రే పూజయేఽన్నైవ తద్వైష్ణవవిమాననా. ౧౨౦
అభ్యర్చ్య విష్ణుభక్తా హి వైష్ణవా భగవత్ప్రియాః
అవైష్ణవస్య పూజా తు తేషామగ్రే సుదారుణా. ౧౨౧
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన త్యజేద్దూరాదవైష్ణవమ్
యే తు సామాన్యభావేన మన్యన్తే పురుషోత్తమమ్. ౧౨౨
రుద్రాదిభిస్సహాజ్ఞానాత్తేఽపి జ్ఞేయా అవైష్ణవాః
నరేషు బ్రాహ్మణాశ్శ్రేష్ఠా బ్రాహ్మణేషు విపశ్చితః. ౧౨3
విపశ్చిత్సు కృతధియస్తేషు కర్తార ఏవ చ
కర్తృషు బ్రహ్మవిదుషో యే హి భక్తా జనార్దనే. ౧౨౪
విష్ణుభక్తేషు సర్వత్ర శ్రేష్ఠా వైఖానసాస్స్మృతాః
తస్మాత్సంపూజ్య సర్వాదౌ భక్త్యా వైఖానసం ద్విజమ్. ౧౨౫
విష్ణుభక్తం తతః పూజ్య యథావర్ణానుపూర్వశః
గోష్ఠీం సమర్చయేత్కాలే భోజ్యాశ్చాఽన్యే ద్విజాతయః. ౧౨౬
స్త్రియః పూజ్యా విధానేన వైష్ణవ్యో వైష్ణవాశ్రయాః
న హి సాధారణీ సృష్టిర్వైష్ణవీతి విచిన్తయేత్. ౧౨౭
జన్మాంతరసహస్రేషు తపోధ్యానసమాధిభిః
నరాణాం క్షీణపాపానాం కృష్ణే భక్తిః ప్రజాయతే. ౧౨౮
న హ్యభాగవతైర్విష్ణుర్జ్ఞాతుం స్తోతుం చ తత్త్వతః

ద్రష్టుం వా శక్యతే మూఢైః ప్రవేష్టుం కుత ఏవ హి ౧౨౯
తద్భక్తిభావితాః పూతా నరా స్తద్గతచేతసః
భవన్తి వై భాగవతా స్తే విష్ణుం ప్రవిశన్తి చ. ౧౩౦
అనేకజన్మసంసారచితే పాపసముచ్చయే
నాక్షీణే జాయతే పుంసాం గోవిందాభిముఖీ మతిః. ౧౩౧
ప్రద్వేషం యాతి గోవిందే ద్విజాన్ వేదాంశ్చ నిందతి
యో నర స్తం విజానీయా దాసురాంశసముద్భవమ్. ౧౩౨
పాషండేషు రతిః పుంసాం హేతువాదానుకూలతా
జాయతే విష్ణుమాయాతః పతితానాం దురాత్మనామ్. ౧౩౩
యదా పాపక్షయః పుంసాం తదా దేవద్విజాతిషు
విష్ణౌ చ యజ్ఞపురుషే శ్రద్ధా భవతి నిశ్చలా. ౧౩౪
యథా స్వల్పావశేషస్తు నరాణాం పాపసంచయః
భవన్తి తే భాగవతా నిశ్శ్రేయశపరా నరాః. ౧౩౫
భ్రామ్యతామత్ర సంసారే నరాణాం కర్మదుర్గమే
హస్తావలంబనో హ్యేకో భక్తిక్రీతో జనార్దనః. ౧౩౬
కర్మణా మనసా వాచా ప్రాణినాం యోఽనసూయకః
భావసక్తశ్చ గోవిందే విష్ణౌ భాగవతో హి సః. ౧౩౭
యో బ్రాహ్మణాంశ్చ వేదాంశ్చ నిత్యమేవ నమస్యతి
న ద్రోగ్ధా పరవిత్తాదే స్సహి భాగవతః స్మృతః. ౧౩౮
సర్వాన్ దేవాన్ హరిం వేత్తి సర్వాన్ లోకాంశ్చ కేశవమ్
తేభ్యశ్చ నాఽన్యమాత్మానం స హి భాగవతస్స్మృతః. ౧౩౯
దేవం మనుష్యమన్యం వా పశుపక్షిపిపీలికాః
తరుపాషాణకాష్ఠాదీన్ భూమ్యంభోగగనం దిశః. ౧౪౦

ఆత్మానం చాపి దేవేశాద్వ్యతిరిక్తం జనార్దనాత్
యో న జానాతి పుణ్యాత్మా స హి భాగవతస్స్మృతః. ౧౪౧

సర్వం భగవతో భాగో యద్భూతం భవ్యసంస్థితమ్
ఇతి యో వై విజానాతి స హి భాగవతస్స్మృతః. ౧౪౨

భవభీతిం హరత్యేష భక్తిభావేన భావితః
భగవానితి యద్భావస్స తు భాగవతస్స్మృతః. ౧౪౩

భావం న కురుతే యస్తు సర్వభూతేషు పాపకమ్
కర్మణా మనసా వాచా స తు భాగవతస్స్మృతః. ౧౪౪

బాహ్యార్థనిరపేక్షో యో భక్త్యా భగవతః క్రియామ్
భావేన నిష్పాదయతి జ్ఞేయో భాగవతో హి సః. ౧౪౫

నారయో యస్య సుస్నిగ్ధా న చోదాసీనవృత్తయః
పశ్యతస్సర్వమేవేదం విష్ణుం భాగవతస్స హి. ౧౪౬

సుతప్తేనేహ తపసా యజ్ఞైర్వా బహుదక్షిణైః
తాం గతిం న నరా యాన్తి యాం తు భాగవతా నరాః. ౧౪౭

యోగచ్యుతైర్భాగవతైర్దేవరాజశ్శతక్రతుః
అవాఙ్నిరీక్ష్యతే వజ్రీ కిము యే యోగపారగాః. ౧౪౮

యజ్ఞనిష్పత్తయే వేదా దేవా యజ్ఞపతేః కృతే
తత్తోషణాయ యతతే స హి భాగవతస్స్మృతః. ౧౪౯

యేన సర్వాత్మనా భక్త్యా విష్ణౌ భావో నివేశితః
యుక్తత్వాత్కృతకృత్యత్వాత్స హి భాగవతస్స్మృతః. ౧౫౦

వ్రతినాం యజ్ఞపురుషః పూజ్యో విష్ణురసంశయః
స్త్రియశ్చ స్వం చ భర్తారమృతే పూజ్యన్న దైవతమ్. ౧౫౧

భర్తుర్గృహస్థస్య సతః పూజ్యో యజ్ఞపతిర్హరిః

వైఖానసానామారాధ్యస్తపోభిర్మధుసూదనః. ౧౫౨
ధ్యేయః పరివ్రాజకానాం వాసుదేవో మహాత్మనామ్
ఏవమాశ్రమిణాం విష్ణుస్సర్వేషాం చ పరాయణమ్. ౧౫౩
న దానైర్నతపోభిశ్చ ప్రీయతే భగవాన్ హరిః.
వర్ణాశ్రమాచారవతా యథా స పరితుష్యతి. ౧౫౪
వర్ణాశ్రమాచారవతా పురుషేణ పరః పుమాన్
విష్ణురారాధ్యతే పన్థా నాన్యస్తత్తోషకారకః. ౧౫౫

అత్రానుక్తేషు దోషేషు ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యతే
పౌండరీకాగ్నిమాసాద్య పరిషిచ్య చ పావకమ్. ౧౫౬
షట్కృత్వో వైష్ణవం తద్వచ్చతుష్కృత్వశ్చ వ్యాహృతీః
అష్టాక్షరం చాష్టకృత్వస్తథా చ ద్వాదశాక్షరమ్. ౧౫౭
హుత్వా ద్వాదశకృత్వస్తు విష్ణుసూక్తం చ పౌరుషమ్
ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తద్వయం హునేత్. ౧౫౮
దేవం సంస్నాప్య చాఽభ్యర్చ్య హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్,
అనేన విధినా తత్ర శాన్తిర్భవతి శోభనా ౧౫౯

మహాదోషేషు చ పునరుక్తహోమైస్సహైవ తు
పారమాత్మికమోంకారాద్యష్టాశీతిం విశేషతః. ౧౬౦
హుత్వా చ సర్వదైవత్యమష్టాభిశ్చ శతైర్ఘృతైః
దేవం సంస్నాప్య చాభ్యర్చ్య హవిస్సమ్యఙ్నివేదయేత్. ౧౬౧

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే త్రింశోఽధ్యాయః.

అథైకత్రింశోఽధ్యాయః.

సంప్రోక్షణత్రయమ్.

అథ వక్ష్యామి తత్రోక్తప్రాయశ్చిత్తస్య సంగ్రహమ్
జలసంప్రోక్షణం చైవ లఘుసంప్రోక్షణం తథా.
మహాసంప్రోక్షణం చేతి ప్రాయశ్చిత్తం త్రిధా స్మృతమ్
నిమిత్తే సమనుప్రాప్తే జ్ఞాత్వా గౌరవలాఘవమ్.
వక్ష్యమాణప్రకారేణ సద్యస్సంప్రోక్షణం చరేత్
సంప్రోక్షణవిధానస్య న కాలనియమస్స్మృతః.
న కుర్యాన్మాసనక్షత్ర తిథివారాద్యపేక్షణమ్
తస్మాన్నిమిత్తే సంప్రాప్తే సద్యస్సంప్రోక్షణం చరేత్.
దేశకాలాద్యపేక్షాయా నిమిత్తే సతి గౌరవమ్

బహుబేరేషు చైకస్మిన్ స్థావరే జంగమేఽథ వా.
అర్చనాయాం విహీనాయాం కాలేఽతీతే విపర్యయే
నిర్మాల్యపూజనే చైవ నివేదితనివేదనే.
ఏకాహేఽప్యర్చనాహీనే నిత్యస్నాపనవర్జనే
బలిహోమాదిహీనే చ నిత్యోత్సవవివర్జనే.
ప్రాకారాభ్యన్తరే ప్రాప్తే ప్రమాదాదశుభే సతి
అస్పృశ్యాగమనే తత్ర చండాలాద్యైః ప్రవేశనే.
శ్వకుక్కుట వరాహోష్ట్రగర్దభానాం ప్రవేశనే
ఉదక్యయా సూతికయా పాషండాద్యైరథాపి వా.
కుండగోళవ్రతభ్రష్టతురుష్కాదిప్రవేశనే

అన్యసూత్రిద్విజైస్స్పృష్టే మోహాదజ్ఞానతోఽపి వా. ౧౦
మహావాతహతే బింబే సంసిక్తే వర్షబిందుభిః
విణ్మూత్రరుధిరస్రావే బహుజల్పే చ మైథునే. ౧౧
ఏవమాదినిమిత్తే తు జలసంప్రోక్షణం చరేత్
నైవాసంప్రోక్షితే బింబే హరిర్వసతి నిశ్చయః. ౧౨
తస్మాద్బింబవిశుద్ధ్యర్థం సంప్రోక్ష్యైవ సమర్చయేత్

దోషాధిక్యే సముత్పన్నే లఘుసంప్రోక్షణం చరేత్. ౧౩
రాష్ట్రక్షోభే చ దుర్భిక్షే తంత్రసంకరదూషణే
శూద్రైర్వాఽథానులోమైర్వా పాషండైర్భ్రమితైరపి. ౧౪
ఉదక్యయా సూతికయా పతితైర్వాఽథ పాతకైః
చండాలాద్యైః ప్రవిష్టే చ గర్భాగారే విశేషతః. ౧౫
సూతైర్వా కుండగోలాద్యైస్తథా దేవలకాదిభిః
శ్వకుక్కుట వరాహాద్యైః ప్రవిష్టే గార్దభాదిభిః. ౧౬
ఉలూకగృధ్రకాకాద్యైః ప్రవిష్టేఽన్తర్గృహే తథా
తురుష్కాద్యైః ప్రవిష్టే వా శుక్రశోణితయోరపి. ౧౭
విణ్మూత్రాదేర్విసర్గే వా గర్భాగారేర్ధమండపే
త్ర్యహాదూర్ధ్వం విహీనే తు పూజనే దీపవర్జనే. ౧౮
ఏకరాత్రమతిక్రమ్య దేవే గ్రామాంతరస్థితే
అగ్నిదాహేఽశనీపాతే గర్భాగారేఽర్ధమండపే. ౧౯
అన్యసూత్రైర్చితే బింబే స్పృష్టే వా బుద్ధిపూర్వకమ్
అన్యైరనుక్తైర్దోషైశ్చ లఘుసంప్రోక్షణం చరేత్. ౨౦

మహానిమిత్తే సంప్రాప్తే మహాసంప్రోక్షణం చరేత్

ద్వాదశాహాత్సమారభ్య వత్సరాన్తం విధానతః. ౨౧
హీనాయామర్చనాయాం చ నిత్యే నైమిత్తికే తథా
క్రియాహీనే విపర్యాసే హీనే మాసోత్సవాదికే. ౨౨
నిత్యస్నపనహీనేఽపి మాత్రాదానవిహీనకే
బలిహోమాదిహీనే చ సంప్రాప్తే శాస్త్రసంకరే. ౨౩
ఏవమాదిషు హీనేషు వత్సరాన్తం ప్రమాదతః
పర్షదాం పరివారాణామాశ్రితాలయసేవినామ్. ౨౪
ధ్వజారోహణపూర్వం తు కృతే కాలోత్సవాదికే
విప్రాదిమరణే ప్రాప్తే దేవాగారే విశేషతః ౨౫
గర్దభాఽశ్వలులాయోష్ట్రశ్వసూకరముఖే మృతే
గజాదిమృగనాశే చ దేవాగారే ప్రమాదతః. ౨౬
చండాలాద్యన్త్యజాతీనాం మరణే వా విశేషతః
శూద్రైర్వ్యాధానులోమైర్వా పాషండైః పతితాదిభిః. ౨౭
సంస్పృష్టే వైష్ణవే బింబే తురుష్కాద్యైర్మలిమ్లుచైః
స్పృష్టే చండాలకాద్యైర్వా మహాపాతకదూషితైః. ౨౮
విమానేఽశనిపాతే వా మహోల్కాపతనేఽపి వా
లోహితోపలవర్షే చ పాంసువర్షే విశేషతః ౨౯
భూకంపాచ్చలితే బింబే వల్మీకస్య సముద్భవే
శిథిలీభవనే వాపి చాష్టబంధే విశేషతః. ౩౦
జీర్ణే స్తంభాదిపతనే దేవాగారే నవీకృతే
అగ్నిస్పర్శే చ బేరస్య మనుష్యప్రసవే తథా. ౩౧
సుధాకర్మణి సర్వత్ర గర్భగేహాదికే పునః

బింబేషు గర్భగేహే వా కృమికీటాదిదర్శనే. ౩౨
హాసనే రోదనే చైవ భాషణే చ విశేషతః
స్వేదశోణితయోర్వాపి దర్శనే వర్ణసంక్షయే. ౩౩
విమానే మండపే వాఽథ యత్ర కుత్రాపి వా హరేః
దేవాగారే సముత్పన్నే దోషేష్వేతేషు వా పృథక్. ౩౪
దుర్భిక్షే రాష్ట్రసంక్షోభే దుర్నిమిత్తేషు చైవ హి
దుస్స్వప్నే భూమికంపే వా పరరాజాద్యుపద్రవే. ౩౫
భూగుప్తే చోద్ధృతే బింబే చిరమన్యాలయే స్థితే
అతిక్రమ్య త్రిరాత్రం తు దేవే గ్రామాన్తరే స్థితే. ౩౬
కుండగోలకసూతాద్యైర్దీక్షితైరర్చనే కృతే
అనుక్తాని చ సర్వాణి దురితాన్యద్భుతాని చ. ౩౭
దృష్ట్వా తు యజమానశ్చ యే తత్పరిసరే జనాః
గ్రామస్థితా జనాశ్చైవ రాజా రాష్ట్రం చ యత్నతః ౩౮
జ్ఞాత్వా శాస్త్రోక్తవిధినా దోషజం భక్తితః ఫలమ్
మహాసంప్రోక్షణం కుర్యాన్మహాదోషాపనుత్తయే. ౩౯
మహాదోషేషు సర్వత్ర మహాశాన్తిర్విధీయతే
పూర్వం స్థాపితబింబస్య న సాధారణహేతునా. ౪౦
స్యాత్పునస్స్థాపనం తస్మాన్మహాసంప్రోక్షణం చరేత్
మహాసంప్రోక్షణవిధేర్నూతనస్థాపనస్య చ. ౪౧
స్వల్పో భేద ఇతి ప్రోక్తమృషిభిః కాశ్యపాదిభిః

జలసంప్రోక్షణవిధిం ప్రవక్ష్యామి తపోధనాః. ౪౨
యజమానాఽభ్యనుజ్ఞాతో గురుస్స్నాత్వా విధానతః

ఆలయాభిముఖే వాఽపి దక్షిణే వా మనోరమే. ౪౩
స్థండిలే సైకతే శుద్ధే పుణ్యాహాగ్నిముఖాత్పరమ్
వాస్తుహోమావసానే చ దోషదుష్టం తు యత్ స్థలమ్. ౪౪
పర్యగ్నిపంచగవ్యాభ్యాం సంస్కృత్య విధినా బుధః
బింబం పురుషసూక్తేన కలశైరభిషిచ్య చ. ౪౫
షట్ద్రోణధాన్యరాశౌ తు పంచకుంభాన్నిధాయ చ
వస్త్రయుగ్మేన సంవేష్ట్య ప్రతిమాస్తేషు నిక్షిపేత్. ౪౬
నాళికేరామ్రపత్రాద్యైరలంకృత్య పృథక్ ఘటాన్
పంచసూక్తం జపిత్వైవ పంచశాన్తిభిరేవ చ. ౪౭
పంచమూర్తిభిరావాహ్య సమభ్యర్చ్యాఽష్టవిగ్రహైః
పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య పంచసూక్తం హునేత్సుధీః. ౪౮
ఓంకారాదీంశ్చ జుహుయాదష్టాశీతిమతః పరమ్
పంచవారుణమంత్రైశ్చ మహావ్యాహృతిభిస్సహ. ౪౯
పశ్చాదగ్నిం విసృజ్యైవ గురవే దక్షిణాం దదేత్
నిష్కహీనసువర్ణం చ వస్త్రాభరణకుండలాన్. ౫౦
పశ్చాత్కుంభజలేనైవ ప్రోక్షయిత్వా సమన్త్రకమ్
ప్రభూతం చ నివేద్యైవ నిత్యార్చనమథాఽచరేత్. ౫౧
అనేన విధినా దోషో నశ్యత్యేవ న సంశయః
తద్బింబే దేవసాన్నిధ్యం భవేదిత్యాహ చాంగిరాః. ౫౨
ఏతావానేవ సంప్రోక్తో జలసంప్రోక్షణక్రమః

లఘుసంప్రోక్షణం కుర్యాద్యజమానేన వై గురుః. ౫౩
యథార్హం పూజితః పూర్వమారంభదివసాదథః

త్ర్యహే వా ద్వ్యహే వాపి కృత్వా చైవాంకురార్పణమ్. ౫౪
ఔపాసనాగ్నౌ శ్వోభూతే వాస్తుహోమం విధాయ చ
పర్యగ్ని పంచగవ్యాభ్యాం శోధయిత్వా సమంతతః. ౫౫
అభిషిచ్య చ దేవేశమష్టోత్తరశతైర్ఘటైః
శోధయిత్వా విధానేన వస్తువాస్తుపరిచ్ఛదాన్. ౫౬
పశ్చాత్పద్మాగ్నిమాసాద్య కృత్వాఽఘారం విధానతః
కుంభపూజాం తతః కుర్యాత్సమ్యక్ ధ్యానయుతో గురుః. ౫౭
ద్వాత్రింశత్ప్రస్థసంపూర్ణాన్ కుంభానాహృత్య శోభనాన్
తంతునా వేష్టయిత్వా తు తోయైరాపూర్య మంత్రతః. ౫౮
షడ్భారధాన్యరాశౌ తు వేద్యాం సప్తదశ క్రమాత్
వస్త్రయుగ్మేన సంవేష్ట్య ప్రతిమాస్తేషు నిక్షిపేత్. ౫౯
నిష్కత్రయకృతాంస్తత్ర నవ రత్నాని యత్నతః
రత్నాలాభే సువర్ణం వా ప్రత్యేకం నిక్షిపేద్ఘటే. ౬౦
గంధపుష్పైస్సమభ్యర్చ్య నాళికేరామ్రపల్లవైః
ఆయుధైః పంచభిస్తద్వత్తోరణైరష్టమంగలైః. ౬౧
అలంకృత్య గురుర్ధీమాన్ స్పృష్ట్వా కూర్చేన తాన్ ఘటాన్
పంచసూక్తం పంచశాంతిం తథా ద్వాదశసూక్తకమ్. ౬౨
సారస్వతాదిసూక్తం చ దిక్సూక్తం పంచవారుణమ్
స్వస్తిసూక్తం జపిత్వైవ తథైవౌషధిసూక్తకమ్. ౬౩
నవమూర్తిభిరావాహ్య దేవీభ్యాం సహ పార్షదైః
ద్వాత్రింశద్విగ్రహైస్సమ్యగభ్యర్చ్య తు నివేదయేత్. ౬౪
పౌండరీకాగ్నిమాసాద్య పరిషిచ్య చ పావకమ్

పంచసూక్తేన జుహుయాద్వ్యాపకత్రయమన్త్రితః. ౬౫
అష్టోత్తరశతం తద్వాదష్టావింశతిరేవ వా
ఈంకారాదీంశ్చ జుహుయాదష్టాశీతిమతః పరమ్. ౬౬
ధాతాదిం మూలహోమం చ పంచవారుణమేవ చ
హుత్వా కూశ్మాండహోమం చ పారమాత్మికమేవ చ. ౬౭
పంకజైర్బిల్వపత్రైర్వా విష్ణుగాయత్రియా తతః
అష్టోత్తరశతం హుత్వా పశ్చాదగ్నిం విసర్జయేత్. ౬౮
పశ్చాద్గురుః పూజితస్స్రగ్వస్త్రాభరణకుండలైః
కుంభమాదాయ శిరసా గ్రామమాలయమేవ వా. ౬౯
ప్రదక్షిణం పరీత్యాఽథ దేవదేవస్య సన్నిధౌ
కూర్చేనాదాయ తత్తోయం ప్రోక్షయేత్పంచమూర్తిభిః. ౭౦
"శుచీ వో హవ్యా" మంత్రేణ ప్రోక్షయేత్సర్వమన్దిరమ్
ఉపచారైస్సమభ్యర్చ్య "క్షమ" స్వేతి ప్రణమ్య చ. ౭౧
మహాహవిః ప్రభూతం వా దేవేశాయ నివేదయేత్
బ్రాహ్మణానాం సహస్రం చ భోజయేద్గురుణా సహ. ౭౨
గురవే దక్షిణాం దద్యాత్సువర్ణం పంచనిష్కకమ్
ప్రదద్యాద్భూమిమిష్టాం చ ప్రోక్షితస్సస్యమాలినీమ్. ౭౩
దశదానం తతః కృత్వా నిత్యార్చనమథాచరేత్
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా లఘుసంప్రోక్షణం హరేః. ౭౪
విష్ణుసాన్నిధ్యమాప్నోతి దోషశాంతిశ్చ జాయతే
రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిశ్చ జగత్పుష్టికరం భవేత్. ౭౫
లఘుసంప్రోక్షణవిధిర్మయా ప్రఖ్యాపితః కిల

కాశ్యపాద్యైశ్చ మునిభిరేవమేవ ప్రచోదితః. ౨౬

మహాసంప్రోక్షణవిధౌ విశేషో వక్ష్యతే మయా
జలాధివాసరహితం నేత్రోన్మీలనవర్జనమ్. ౨౭
ప్రతిష్ఠోక్తవిధానేన సర్వం పూర్వవదాచరేత్
నేత్రయోస్తేజనే తద్వద్దృష్టిదోషే విశేషతః. ౨౮
జలాధివాసనం కుర్యాదక్ష్ణోరున్మీలనం పునః
మహాశాన్తివిధానస్య విశేషోఽత్ర ప్రకీర్తితః. ౨౯
జంగమప్రతిమాస్సర్వా అధివాసపురస్సరమ్
ప్రోక్షయిత్వా విధానేన దేవం పూర్వవదర్చయేత్. ౩౦
మహానిమిత్తే సంప్రాప్తే యజమానార్థితో గురుః
ప్రతిష్ఠోక్తదినే విద్వాన్ ఋత్విగ్భిర్లక్షణాన్వితైః. ౩౧
వస్త్రైరాభరణైశ్చాపి పూర్వోక్తమివ భూషితః
ప్రోక్షణాదివసాత్పూర్వమంకురార్పణమాచరేత్. ౩౨
ద్రవ్యాణ్యపి సుసంభృత్య యాగశాలాం ప్రవిశ్య చ
కదళీపూగమాలాద్యైః పతాకాద్యైరలంకృతామ్. ౩౩
తన్మధ్యే కల్పయేద్వేదిం శయనార్థం విధానతః
తస్యాస్తు పూర్వదిగ్భాగే స్తంభవేదిం సలక్షణమ్. ౩౪
పరితశ్చాఽగ్నికుండాంశ్చ పౌండరీకం చ కారయేత్
దేవాలయం చ సంశోధ్య మృష్టసిక్తోపలేపనైః. ౩౫
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా యజమానార్థితో ముహుః
స్నాత్వా స్నానవిధానేన గాయత్రీం చ సహస్రశః. ౩౬
జప్త్వా ద్వాదశసూక్తాని పుణ్యాహమపి వాచయేత్

వాస్తుహోమం తతః కృత్వా కుండే త్వౌపాసనే గురుః. ౮౭
పర్యగ్ని పంచగవ్యాభ్యాం సంశోధ్యైవ చ సర్వతః
గార్హపత్యాదికుండేషు క్రమాదాఘారమాచరేత్. ౮౮
పక్వబింబసమాకారఘటానాం పంచవింశతిమ్
తంతునా త్రివృతా వేష్ట్య శోధయిత్వా సుధూపితాన్. ౮౯
ఆదాయ మంత్రవద్దివ్యం జలమాహృత్య యత్నతః
పూతాభిరద్భిరాపూర్య నాళికేరామ్రపల్లవైః. ౯౦
అలంకృత్య తథా కూర్చైర్గంధపుష్పాక్షతాదిభిః
యవైర్వా వ్రీహిభిర్వాఽథ వేద్యాం ద్వాదశభారకైః. ౯౧
ఆస్తీర్య తేషు సంస్థాప్య పృథగ్వస్త్రేణ వేష్టయేత్
సౌవర్ణప్రతిమాస్తత్ర పంచనిష్కకృతాః పృథక్. ౯౨
గజకూర్మాదిరూపాణి నవరత్నాది చ క్షిపేత్
ధ్యానమార్గేణ కుంభేషు మధ్యమాదిషు చ క్రమాత్. ౯౩
నవమూర్తిక్రమేణైవ మంత్రేణావాహయేద్గురుః
వేద్యధస్థేషు కుంభేషు చేంద్రాదీనష్టదిక్పతీన్. ౯౪
ఆవాహ్య గంధపుష్పాద్యైస్సమభ్యర్చ్య నివేదయేత్
సహస్రకలశైస్సాధ్య స్నపనోక్తప్రకారతః. ౯౫
సౌవర్ణం కౌతుకం బద్ధ్వా ప్రతిష్ఠోక్తవిధానతః
శయ్యావేదిం సమభ్యర్చ్య పంచతల్పాన్ ప్రకల్ప్య చ. ౯౬
శాలివ్రీహియవైశ్చాపి షడ్భారైశ్చ పృథక్ పృథక్
తదర్ధైస్తండులైశ్చాఽథ తదర్ధైశ్చ తిలైస్తథా. ౯౭
ఉపర్యుపరి చాస్తీర్య చర్మజాదీన్ సమాస్తరేత్

శయనే శాయయేద్వేద్యామాత్మవం బింబముక్తవత్. ౯౮
కూర్చాధివాసం కుర్వీత ధ్రువమాత్రం యది క్రమాత్
వేదానధ్యాపయేద్దిక్షు "ఋచాం ప్రాచీ"ఇతి శ్రుతిః. ౯౯
గార్హపత్యాదికుండేషు ప్రతిష్ఠోక్తవిధానతః
ఋత్విగ్భిః కారయేద్ధోమం తత్తద్దైవత్యపూర్వకమ్. ౧౦౦
గురుస్సభ్యాగ్నిమాసాద్య పరిషిచ్య చ పావకమ్
పంచసూక్తం క్రమేణైవ మహావ్యాహృతిపూర్వకమ్. ౧౦౧
వ్యాపకత్రయమంత్రం చ విష్ణుగాయత్రియా పునః
అష్టోత్తరశతం హుత్వా వ్యాహృత్యా చ తథైవ చ. ౧౦౨
తతోఽబ్జాగ్నిం సమాసాద్య పంచసూక్తైస్సహైవ తు
ధాతాదిమూలహోమం చ పంచవారుణసంయుతమ్. ౧౦౩
మహాశాంత్యుక్తమంత్రాంశ్చ త్రిరావర్త్య హునేత్తతః
కుంభవేదిం సమాసాద్య సమభ్యర్చ్యాఽష్టవిగ్రహైః. ౧౦౪
స్పృష్ట్వా కూర్చేన తత్కుంభాన్ ఋత్విగ్భిస్సహ వై గురుః
ఆత్మసూక్తం జపిత్వైవ పంచవాక్తమతః పరమ్. ౧౦౫
స్వస్తిసూక్తం చ శార్గం చ రాత్రిమేకాక్షరం తథా
అష్టదిక్పాలసూక్తాని పంచశాంతిమతః పరమ్. ౧౦౬
"ఆపో హిరణ్యవర్ణా"భ్యాం పావమానీభిరేవ చ
జప్త్వా ద్వాదశసూక్తం చ తతస్సభ్యాఽనలే క్రమాత్. ౧౦౭
పాత్రప్రశంసనం కుర్యాత్సర్వం హోతా తు పూర్వవత్
చతుర్మూర్తిక్రమేణైవ సహస్రాహుతినా సహ. ౧౦౮
"యద్దేవా"దైర్యశ్చ కూశ్మాండైస్సర్వదైవత్యమంత్రకైః

హుత్వా తు దోషశాన్త్యర్థం లాజైస్తద్వత్తిలైరపి. ౧౦౯

సాహస్రైర్విష్ణుగాయత్ర్యా హుత్వా కుండేషు పూర్వవత్

అష్టోత్తరశతం తద్వదష్టావింశతిరేవ వా. ౧౧౦

పరిషేకం తతః కృత్వా పౌండరీకే విశేషతః

పద్మైర్వా బిల్వపత్రైర్వా విష్ణుగాయత్రియా తతః. ౧౧౧

అష్టోత్తరసహస్రం తు ఘృతేనాప్లుత్య వై హునేత్

పారమాత్మికమంత్రైశ్చ ఓంకారాద్యైశ్చ యత్నతః. ౧౧౨

అష్టాశీతిం తతో హుత్వా మహావ్యాహృతిపూర్వకమ్

హుత్వా తద్దోషనాశాయ రాజరాష్ట్రాభివృద్ధయే. ౧౧౩

సభ్యాగ్నిం పౌండరీకాగ్నిం హిత్వాన్యేష్వంతహోమకమ్

* * * * ౧౧౪

నృత్తగీతాదివాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం నయేద్గురుః

ప్రాతస్స్నాత్వా విధానేన కలశైస్స్నపనం చరేత్. ౧౧౫

పంచసూక్తైశ్చ సంస్నాప్య పంచశాన్తిసమన్వితమ్

పశ్చాద్దేవమలంకృత్య సువస్త్రాభరణాదికైః. ౧౧౬

గంధపుష్పైస్సుగంధైశ్చ యాపన్నేత్రమనఃప్రియమ్.

ముహూర్తే సమనుప్రాప్తే కుంభమాదాయ దేశికః. ౧౧౭

స్వస్తిసూక్తం జపన్ గ్రామమాలయం వా ప్రదక్షిణమ్

కృత్వా దేవాగ్రతః కుంభం ధాన్యపీఠే నివేశయేత్. ౧౧౮

యజమానేన శక్త్యా వై గురుస్సంపూజితస్తదా

కుర్యాదనంతరోక్తాంశ్చ సంస్కారాన్ భగవత్ప్రియాన్. ౧౧౯

వస్త్రైరాభరణైశ్శుభ్రైః కుండలైశ్చ విశేషతః

యజమానస్సుసంపూజ్య పశుభూమ్యాదిభిర్గురుమ్. ౧౨౦
గురవే దక్షిణాం దద్యాన్నిష్కాణామేకవింశతిమ్
ఋత్విగ్భ్యశ్చ తథా దద్యాత్సుప్రీతో భగవాన్ హరిః. ౧౨౧
గురుః పశ్చాత్సమావాహ్య సమభ్యర్చ్యేష్టవిగ్రహైః
మహాహవిర్నివేద్యైన పాయసాపూపసంయుతమ్. ౧౨౨
సాజ్యం సవ్యంజనం దత్వా ముఖవాసం నివేదయేత్
పుష్పాంజలిం తతో దత్వా "క్షమ" స్వేతి ప్రణమ్య చ. ౧౨౩
సహస్రం బ్రాహ్మణానాం చ భోజయేచ్ఛాంతిహేతవే
దశదానం విశేషేణ దేవప్రీతికరం భవేత్. ౧౨౪
ఏవమాద్వాదశాబ్దాత్తు ప్రతిష్ఠామాచరేత్తతః
పునస్స్థాపనసంస్కారాత్ప్రాయశ్చిత్తం న హీతరత్. ౧౨౫
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన శాస్త్రోక్తం సర్వమాచరేత్
ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణోస్సంప్రోక్షణత్రయమ్. ౧౨౬
ప్రతిష్ఠాఫలమాసాద్య వైష్ణవం లోకమాప్నుయాత్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

ప్రకీర్ణకమ్.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి జ్యేష్ఠాయాముత్సవక్రమమ్
జ్యేష్ఠే మాసి తు సంప్రాప్తే జ్యేష్ఠానక్షత్ర సంయుతే.
విష్ణోరేవ విశేషస్స్యాత్సుగంధం తైలమాహరేత్
తైలక్రమం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణుధ్వం మునిపుంగవాః.
యాగశాలాం ప్రకల్ప్యైవ సర్వాలంకారసంయుతామ్
సభ్యం చ పౌండరీకం చ కారయిత్వా సలక్షణమ్.
తద్దినస్య తు పూర్వేద్యుస్తృతీయే పంచమేఽపి వా
సప్తమేఽహని వా చాపి అంకురార్పణమాచరేత్.
ఆఘారం విధివత్కృత్వా సర్వకార్యమతః పరమ్
వేద్యాస్తథోత్తరే పార్శ్వే భూమ్యామవటమాచరేత్.
చతుస్తాలప్రమాణేన విస్తారం నిమ్నమేవ చ
నిమ్నే తు విన్యసేద్భాండం ద్విద్రోణపరిమాణకమ్.
"భూః ప్రత" ష్ఠేతి మంత్రేణ నిమ్నే భాండం సునిక్షిపేత్
మలయాగురుదారూణి దేవదారు తథైవ చ.
యాని చాత్ర సుగంధీని దేవయోగ్యాని తాని వై
గుగ్గులుం చ సమాహృత్య మర్దయిత్వాఽసకృత్ సకృత్.
విష్ణుఽ గాయత్రియా భాండే తాని ద్రవ్యాణి నిక్షిపేత్
శరావేణ పిధాయాఽథ మృదా చ పరిలేపయేత్.
గోకరీషాణి కాష్ఠాని తస్యోపరి వినిక్షిపేత్

మందాగ్నినా పచేత్తత్తు యావత్తైలాగమం భవేత్. ౧౦
తావత్కాలం పచేద్విద్వాన్ తైలమాహృత్య సంభృతమ్
వాసితాని తు వస్త్రాని పరిహృత్య తు తత్ర వై. ౧౧
సుగంధితైలభాండం చ ధాన్యపీఠోపరి న్యసేత్
పూర్వోక్తేనైవ మంత్రేణ తంతునా పరివేష్టయేత్. ౧౨
పితౄన్ సోమం తథాఽభ్యర్చ్య వనస్పతిమతః పరమ్
తైలే తస్మిన్ విధానేన అర్ఘ్యాన్తమభిపూజయేత్. ౧౩
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నరసూక్తం తథైవ చ
జప్త్వా తు విష్ణుగాయత్రీమష్టోత్తరసహస్రకమ్. ౧౪
ఆచార్యస్త్వరితో గత్వా సభ్యాగ్నేస్తు సమీపతః
ద్వితాలవిస్తృతం వృత్తం చతురంగులమున్నతమ్. ౧౫
కూర్మాకృతివదాకారం బిల్వాద్యైః పరికల్పితమ్

* * * * ౧౬

ప్రతిష్ఠాయాముత్సవే చ జపహోమార్చనాదిషు
దేవకార్యేషు సర్వేషు తథాన్యేషు చ కర్మసు ౧౭
కూర్మపీఠం తు గృహ్ణీయాదన్యథా నిష్ఫలం భవేత్
ఆసీనః కూర్మపీఠే తు సభ్యాఽగ్నౌ జుహుయాత్తథా. ౧౮
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నరసూక్తం తథైవ చ
జుహుయాత్సర్వదైవత్యం పారమాత్మికమేవ చ. ౧౯
మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా అన్తహోమం సమాచరేత్
ప్రణిధ్యాం శంఖపాత్రే వా అగ్నిమారోపయేత్సుధీః? ౨౦
తైలస్యాఽలేపనాత్పూర్వం ధ్రువాదగ్నిం సమాహరేత్

స్రగ్వస్త్రకుండలాద్యైశ్చ ఆచార్యం పూజయేత్తతః. ౨౧
పరిచారకమాహూయ యథార్హం పూజ్య తం తతః
ఉష్ణీషం ధారయిత్వా తం పరిచారకమూర్ధని. ౨౨
సుగంధితైలభాండం తు యత్నేనాఽపి వినిక్షిపేత్
శనైశ్శనైశ్చ గత్వా తు సర్వవాద్యసమన్వితమ్. ౨౩
సర్వాలంకారసంయుక్తం బ్రహ్మఘోషసమన్వితమ్
వీథిం ప్రదక్షిణీకృత్య దేవస్యాఽగ్రే తు నిక్షిపేత్ ౨౪
అర్ఘ్యైస్తమభిపూజ్యైవ దేవేశం సంప్రణమ్య చ
వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ నరసూక్తం జపేత్క్రమాత్. ౨౫
తైలేనాలేపయేద్దేవమాచార్య స్త్వరితస్తథా
దేవీభ్యాం చ తతః పశ్చాత్తత్తన్మంత్రేణ లేపయేత్. ౨౬
సర్వేషాం పరివారాణాం తత్తన్మంత్రైశ్చ కారయేత్
ఆచార్యస్త్వరితో గత్వా చోత్సవస్య సమీపతః. ౨౭
'పరిలిఖిత'మితి మంత్రేణ కవచం పరిశోధయేత్
జీర్ణే భిన్నే చ కవచే శిల్పినైన సుసన్నయేత్. ౨౮
ప్రక్షాల్య పంచగవ్యేన జలేన పరిశోధయేత్
కృత్వాఽపి వాస్తుశుద్ధిం చ యథోక్తాం నిష్కృతిం చరేత్. ౨౯
విష్ణోర్నుకాదిమంత్రైశ్చ సంధధ్యాత్కవచం తథా
దృఢీకృత్య తు పూర్వోక్తం యత్నేన పరికల్పయేత్. ౩౦
సహస్రకలశైర్దేవం స్నాపయిత్వా యథావిధి
నిత్యపూజావిధానేన దేవమారాధ్య పూర్వవత్. ౩౧
మహాహవిః ప్రభూతం వా పాయసం చ నివేదయేత్

"క్షమస్వే"తి వదన్ భూయః ప్రణమేత్పురుషోత్తమమ్. ౩౨
బ్రహ్మఘోషం తతః కుర్యాద్దద్యాదాచార్యదక్షిణామ్
దినే పక్షే చ మాసే చ తథా సంవత్సరే చరేత్. ౩౩
యద్యద్రూపం తథాధ్యాయేత్తత్తద్బింబేషు యోజయేత్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన బింబరక్షాం సమాచరేత్ ౩౪

* * * *

పవిత్రారోపణమ్.

అథ వక్ష్యే విశేషేణ పవిత్రారోపణం హరేః. ౩౫
సర్వదోషోపశమనం సర్వయజ్ఞఫలప్రదమ్
సర్వకామప్రదం చైవ సర్వతుష్టికరం పరమ్. ౩౬
సర్వలోకస్య వృద్ధ్యర్థం సర్వలోకస్య శాన్తిదమ్
యద్యన్మంత్రక్రియాహీనం ద్రవ్యహీనం చ యత్కృతమ్. ౩౭
తద్దోషశమనాయైవ పవిత్రారోపణం చరేత్
పవిత్రారోపణే హీనే యా పూజా నిష్ఫలా భవేత్. ౩౮
సంక్షోభో జాయతే తత్ర తస్మాద్యత్నేన కారయేత్
ఆషాఢే శ్రావణే మాసి ప్రోష్ఠపద్యాం విశేషతః. ౩౯
ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షే తు విష్ణుపంచదినేఽథ వా
సంసర్పమధిమాసం చ తిథివారం చ శూన్యకమ్. ౪౦
దశమ్యేకాదశీమిశ్రం తద్దినం చ వివర్జయేత్
హరితిథ్యాం చ నిర్దిష్టే పవిత్రారోపణం శుభమ్. ౪౧
నవాహం వాఽథ సప్తాహం పంచాహమథ వా త్ర్యహమ్
ఉక్తలక్షణసంపన్నమాచార్యం వరయేత్క్రమాత్. ౪౨

ఋత్విజో వరయేత్తద్వచ్ఛిష్యాంశ్చ వరయేత్తతః
తద్దినాత్పూర్వరాత్రౌ తు దేవేశం ప్రార్థయేద్గురుః. ౪౩
"భగవన్ బలే"నేతి ప్రోచ్య నమ్రాంగస్సుసమాహితః
పాద్యాద్యైశ్చ విశేషేణ దేవమభ్యర్చ్య సత్వరః. ౪౪
ప్రార్థనాసూక్తముచ్చార్య వేదాధ్యయనమారభేత్
పరితో యాగశాలాయాశ్శిష్యైః పరివృతో గురుః. ౪౫
చతుర్షు ద్వారదేశేషు క్రమాత్ప్రాగాదిషు స్వయమ్
చతుర్వేదాదిమంత్రాంశ్చ శక్త్యాధ్యయనమాచరేత్. ౪౬
పుణ్యాహం చ తతః కృత్వా మృత్సంగ్రహణమాచరేత్
అంకురానర్పయిత్వైవ ముద్గాన్నం చ నివేదయేత్. ౪౭
ఔపాసనాఽగ్నికుండే తు ఆఘారం విధివద్యజేత్
వాస్తుహోమం చ హుత్వా తు గవ్యం కృత్వా విధానతః. ౪౮
పర్యగ్ని పంచగవ్యాభ్యాం యాగశాలాం విశోధయేత్
"తమేకనేమి"మిత్యుక్త్వా "ఆమా వాజస్య" ఇత్యపి. ౪౯
"తన్తుస్తన్వ"న్నితి ప్రోచ్య "యస్మై గర్భ" ఇతీరయన్
మద్భిశ్చ వైష్ణవైర్మంత్రైర్విష్ణుగాయత్రియా తథా. ౫౦
పవిత్రాణి సుసంప్రోక్ష్య విధినా పంచగవ్యకైః
"ప్రతద్విష్ణుస్తవత" ఇతి "ఇదం విష్ణు" రితీరయన్. ౫౧
విష్ణుగాయత్రియా పశ్చాత్పవిత్రం సంప్రణమ్య చ

* * * * ౫౨

ఉత్తమం స్వర్ణసూత్రం చ మధ్యమం రౌప్యసూత్రకమ్
కార్పాసమధమం గృహ్య సర్వదోషవివర్జితమ్. ౫౩

సుమంగలీభిర్యుగ్మాభిర్బ్రాహ్మణీభిర్విశేషతః
అలాభే కన్యకాభిర్వా నిర్మితం సూత్రముత్తమమ్. ౫౫
గృహ్ణీయాద్బింబమానేన చాష్టోత్తరసహస్రకమ్
గ్రంథయోఽంగుష్ఠమాత్రాస్సు న్యస్తాభిర్మాలాం చ కారయేత్.
వనమాలా సమాఖ్యాతా విష్ణోః ప్రియతమా భవేత్
విష్ణుసూక్తం చ జప్త్వా తు "అణోరణీయా" నితి బ్రువన్. ౫౬
ప్రోక్ష్య హారిద్రతోయేన "ఇమే ధూ" పేతి ధూపయేత్
చతుర్వేదాదిమంత్రైశ్చ తోరణాద్యైరలంకృతమ్. ౫౭

*　　*　　*　　*

సభ్యాగ్నికుండం కృత్వైవ ఆఘారం విధివద్యజేత్. ౫౮
బింబాధ్యర్ధప్రమాణేన శయ్యావేదిం ప్రకల్పయేత్
తిలతండులధాన్యైశ్చ ధాన్యపీఠం ప్రకల్ప్య చ. ౫౯
దర్భాం స్తత్ర సమాస్తీర్య చాండజాదీని చాస్తరేత్
"ప్రతద్విష్ణు" రితి ప్రోచ్య పవిత్రం సన్నిధాయ చ. ౬౦
పంచమూర్తిభిరావాహ్య సమభ్యర్చ్య ప్రణమ్య చ
జప్త్వా ప్రతిసరం మంత్రం ధూపదీపాది దర్శయేత్? ౬౧
"అత్రో దేవా" దినా పశ్చాద్దేవేశం ప్రార్థయేద్గురుః
పాద్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య ధూపదీపాదిదర్శయేత్. ౬౨
బద్ధ్వా ప్రతిసరం దేవం శ్రీభూమ్యా చ తథైవ చ
ఆచార్యస్యర్త్విజాం చైవ బద్ధ్వాప్రతిసరం తథా. ౬౩
"యద్వైష్ణవం సముచ్చార్య పవిత్రం శయనం చరేత్
సూత్రవస్త్రేణ చాచ్ఛాద్య చార్చయేత్పుష్పమక్షతమ్. ౬౪

విష్ణుసూక్తం చ గోదానసూక్తం చైవాఽత్మసూక్తకమ్.
ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ వైష్ణవం సూక్తమేవ చ. ౬౫
నృసూక్తం రుద్రసూక్తం చ దుర్గాసూక్తం తథైవ చ
సారస్వతం తథా సూక్తం రాత్రిసూక్తమతః పరమ్. ౬౬
"ఋతం చ సత్యం" జప్త్వైవ "సహస్రశీర్ష"మేవ చ
శ్రీభూసూక్తంచ జప్త్వైవ కారయేద్దేశికోత్తమః. ౬౭
దశానాం చైవ పంచానాం సూక్తానాం జప ఉత్తమమ్
మధ్యమం దశసూక్తానాం పంచానామధమం భవేత్. ౬౮
ప్రాగాదిదిక్షు చ తథా విదిక్షు చ చతుర్ష్వపి
క్రమాచ్ఛాన్తం ఖగాధీశం చక్రం శంఖం తథైవ చ. ౬౯
విమానపాలాంశ్చావాహ్య సమభ్యర్చ్య విశేషతః
ముద్గాన్నం వినివేద్యైవ ప్రణామం ముహురాచరేత్. ౭౦
సర్వరక్షాకరం చక్రం పవిత్రోపరి చార్చయేత్
నివేదయేత్తదాన్నేన శాన్తాదీనాం బలిం దదేత్. ౭౧
పాదౌ ప్రక్షాళ్య చాచమ్య యథోక్తేన విధానతః
హోత్రం ప్రశంస్య విధివదావాహనమథాచరేత్. ౭౨
జుష్టాకారం చ కృత్వా తు జుహుయాచ్చ యథాక్రమమ్
హావయేత్పంచభిస్సూక్తైస్తత్తద్దైవత్యమేవ చ. ౭౩
పశ్చాదగ్నిం విసృజ్యైవ రాత్రిశేషం నయేద్గురుః
తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మా స్నాత్వా స్నానవిధానతః. ౭౪
నిత్యపూజా విధేరన్తే దేవేశం ప్రార్థయేద్గురుః
అష్టోత్తరశతైర్దేవం స్నాపయేత్కలశైస్తతః. ౭౫

అలంకృత్య చ దేవేశం ధూపదీపాదికం దదేత్

* * * * ౨౬

"ఉద్యన్త"మితి మన్త్రేణ పవిత్రం మూర్ధ్ని ధారయేత్
సర్వవాద్యసమాయుక్తం తోయధారాపురస్సరమ్ ౨౭
ప్రదక్షిణం శనైర్గత్వా దేవాఽగ్రే సన్నిధాయ చ
"సూర్య" స్త్వేతి చ మన్త్రేణ శతం జప్త్వా తు పల్లవమ్. ౨౮
ఆచార్యస్సుప్రసన్నాత్మా స్వాత్మరక్షాం విధాయ చ
విష్ణుసూక్తం సముచ్చార్య కనిష్ఠాది చ రోపయేత్. ౨౯
పాద్యాద్యైర్దేవమభ్యర్చ్య ముఖవాసాన్తమాదరాత్
కుంభాంస్తు సప్త దశ చ అలంకృత్య యథావిధి. ౩౦
వేద్యామారోపయేత్కుంభాన్ స్వస్తికే సన్నిధాయ చ.
శయ్యావేదిం చ తత్ప్రాచ్యాం సభ్యకుండం ప్రకల్ప్య చ. ౩౧
అజ్ఞా ఽగ్నికుండమాగ్నేయ్యామీశే చౌపాసనం తథా

* * * *

ఔపాసనాగ్నికుండే తు ఆఘారం వినివద్య జేత్ ౩౧½
* శయ్యావేద్యాస్తూత్తరే చ త్రిహస్తాయతవిస్తృతామ్.
చతురశ్రాం సమాం కృత్వా యన్త్రవేదిం సలక్షణమ్
పంచవర్ణైర్విశేషేణ యన్త్రం విఖ్య మనోహరమ్.
అథ యన్త్రం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణుధ్వం మునిసత్తమాః.

సర్వరక్షాకరసుదర్శన యన్త్రః :—

ఆదౌ షట్కోణం విలిఖ్య తన్మధ్యే సాధ్యనామ విలిఖ్య, ఓమ్ క్ష్రౌమ్, హ్రీమ్, శ్రీమ్, విలిఖ్య, తత్పార్శ్వయోః, ఇమ్, ఈమ్, ఇతి

దృష్టిబీజం, ఉమ్, ఊమ్, ఇతి శ్రోత్రబీజం చ విలిఖ్య, షట్కోణేషు, సహస్రార హుమ్ ఫట్ ఇతి సుదర్శనషడక్షరీం విలిఖ్య, కోణసంధౌ ఓమ్ హామ్ లమ్ రమ్ యమ్? లిఖిత్వా, తద్బహిర్వృత్తమష్టదలం విలిఖ్య, దలేషు ఓమ్ న మ స్సు ద ర్శ నా య ఇతి విలిఖ్య, దలసంధౌ ఓమ్ జ య జ య నృ సిం హ ఇతి విలిఖ్య, తద్బహిర్వృత్తం షోడశదలం విలిఖ్య, దలమధ్యే ఓమ్ న మో భ గ వ తే మ హా సు ద ర్శ నాయ స్వా హా ఇతి విలిఖ్య, దలసంధౌ ఓమ్ హుమ్ న మో భ గ వ తే వ జ్ర వ రా హా య స్వా హా ఇతి విలిఖ్య, తదుపరి వృత్తద్వయం వృత్తద్వయమధ్యే అకారాదిక్షకారాన్తం మాతృకావర్ణాన్ విలిఖ్య, తదుపరి భూపురద్వయం చతుష్కోణం విలిఖ్య, చతుర్ద్వారే ఓమ్ ఆమ్ హ్రీమ్ క్రోమ్ ఇతి విలిఖ్య, తత్తద్దిగ్దేవతాబీజాని లిఖిత్వా, లమ్ రమ్ హామ్ షమ్ వమ్ యమ్ సమ్ శమ్ ఇతి బీజం లిఖిత్వా, ఆగ్నేయాదీశానాన్తం ప్రాణప్రతిష్ఠామంత్రం, మంత్రరాజగాయత్రీం, యంత్రరాజగాయత్రీం, చ విలిఖ్య, తన్మంత్రేణావాహ్యాఽభ్యర్చ్య సుదర్శనమూలమంత్రం దశసహస్రం జపిత్వా, తద్గాయత్ర్యా తద్దశాంశం జపిత్వా మంత్రరాజం చ దశాంశం జపిత్వా తద్దశాంశం తర్పణం తద్దశాంశం హోమం తద్దశాంశం బ్రాహ్మణభోజనం కారయేత్.

యంత్రదశాంగమ్:—

బీజం ప్రాణం చ శక్తిశ్చ దృష్టిర్వశ్యాదికం తథా
మంత్రయంత్రస్య గాయత్రీ బీజస్థాపనమేవ చ
భూతదిక్పాలబీజం చ యంత్రస్యాంగాని వై దశ.

యంత్రగాయత్రీ:—

యంత్రరాజాయ విద్మహే మహాయంత్రాయ ధీమహి, తన్నో యంత్రః ప్రచోదయాత్.

సుదర్శనగాయత్రీః—

ఉగ్రం వీరం మహావిష్ణుం జ్వలన్తం సర్వతోముఖమ్
నృసింహం భీషణం భద్రం మృత్యుమృత్యుం నమామ్యహమ్.

* తత్ర సర్వత్రాఽనుక్రమణికాసు యంత్రస్యాఽస్య పాఠో దృశ్యతే. మూలగ్రంథే త్వస్య మాతృకాకోశే న దృశ్యతే. తథాఽపి బహూనాం మాతృకాకోశానామనుపలంభాదస్యస్థితిరత్ర ఽశంకితాఽపి నివేశ్యతే.

పరిస్తీర్య విధానేన పావకం విధివద్యజేత్. ౮౨
లాజాపూపై రాజ్యమిశ్రైర్మూలమంత్రం సముచ్చరన్
అష్టోత్తరశతేనైవ హోమయేద్దేశికోత్తమః. ౮౩
పురుషసూక్తం చ జుహుయాత్తతో ద్వాత్రింశసంఖ్యయా
పశ్చాదగ్నిం పరిస్తీర్య "క్షమ"స్వేతి ప్రణమ్య చ. ౮౪
ఏవం ప్రతిదినం కుర్యాదన్తే దేవం తు రోపయేత్
సాయంసంధ్యాముపాసిత్వా యాగశాలాం ప్రవిశ్య చ. ౮౫
సభ్యాఽగ్నిం పౌండరీకాగ్నిం చాసాద్యాఘారమాచరేత్
అబ్జాగ్నౌ శాన్తిహోమం చ హుత్వైవ గురురత్వరః. ౮౬
కుంభం వినా మహాశాన్తిహోమం కేచిద్వదన్తి హి
వేద్యాం తు పురతస్తిష్ఠన్ ప్రాణాయామాదికం చరేత్. ౮౭
నవమూర్తిభిరావాహ్య దిక్పాలానావహేత్క్రమాత్
అష్టోపచారైరభ్యర్చ్య ముద్గాన్నం వినివేదయేత్. ౮౮
పానీయాచమనం దత్వా ముఖవాసం దదేత్తతః
"ఆపో వా" ఇతి మంత్రేణ పవిత్రం ధారయేద్ఘటమ్. ౮౯

"అగ్నావగ్ని"రితి ప్రోచ్య పవిత్రం చాఽగ్నికుండకే
కుండస్యైవ తు మానేన సమలంకృత్య పావకమ్. ౯౦
"పవిత్రంత" ఇతి ప్రోచ్య పవిత్రం ధారయేద్గురుః
సమింధ్యైవ తు సభ్యాగ్నిం పరిషిచ్య విధానతః. ౯౧
పాత్రం ప్రశంస్య విధివత్సమిద్భిర్ధ్మాపయేద్గురుః
తదాలయగతాంశ్చైవ దేవానావాహయేత్క్రమాత్. ౯౨
జుష్టాకారం తతః పశ్చాత్స్వాహాకారం తతః పరమ్
విష్ణుసూక్తం సుహుత్వా తు పురుషసూక్తమతః పరమ్. ౯౩
చరుం లాజాంస్తథాపూపానాజ్యమిశ్రాంశ్చ హావయేత్
పశ్చాత్తు వైష్ణవైర్మంత్రైశ్శతమష్టోత్తరం యజేత్. ౯౪
ఓంకారాదీంస్తతః పశ్చాత్పారమాత్మికసంయుతమ్
అష్టాశీతిం తతో హుత్వా తత్తద్దైవత్యమేవ చ. ౯౫
సర్వదైవత్యమంత్రాంశ్చ ధాతాదీన్ పంచ వారుణాన్
మూలహోమం తతో హుత్వా తథాన్తే పరిషిచ్య చ. ౯౬
యాగశాలాచతుర్ద్వారే చతుర్వేదానథోచ్చరేత్
ఐశాన్యాం తు విశేషేణ జపేదష్టాక్షరం మనుమ్. ౯౭
ద్వాదశాక్షరమంత్రం చ గాయత్రీం వైష్ణవం తథా
నారాయణాఖ్యగాయత్రీం పారమాత్మికమిత్యపి. ౯౮
వ్యాపకత్రయసంయుక్తం విష్ణుగాయత్రియా యుతమ్
తతశ్చ వైష్ణవం జప్త్వా "యో వా భూ" తేతి పంచకమ్. ౯౯
పుష్పాంజలిం జపిత్వైవ న్యసేద్దేవస్య పాదయోః
నృత్తగీతాదివాద్యైశ్చ రాత్రిశేషం నయేద్గురుః. ౧౦౦

తతః ప్రభాతే ధర్మాత్మా స్నాత్వా సంధ్యాముపాస్య చ
యాగశాలాం ప్రవిశ్యైవ దేవేశం ప్రార్థయేత్తతః. ౧౦౧
"భూరగ్నయ" ఇతి ప్రోచ్య వేదిం సంప్రోక్ష్య చాత్వరః
కుంభారాధనహోమాదీన్ సర్వం పూర్వవదాచరేత్. ౧౦౨
కుంభమారాధయేత్పూర్వం బింబపూజా త్వనన్తరమ్
పశ్చాద్ధోమం ప్రకుర్వీత బలిదానం తతః పరమ్. ౧౦౩
ఏవం కుర్యాద్విధానేన దినం ప్రతి గురూత్తమః
సమాప్తే తు దినే సాయం పూర్ణాహుతిమథాఽచరేత్. ౧౦౪
తదగ్నిం త్రియహాదూర్ధ్వం సాధయేదగ్నికుండకే ?

* * * * ౧౦౫

కుంభమాదాయ శిరసా తోయధారాపురస్సరమ్
ప్రదక్షిణం శనైర్గత్వా దేవాఽగ్రే సన్నిధాయ చ. ౧౦౬
"హిరణ్యపవమానా" ద్యైః కుంభతోయేన ప్రోక్షయేత్
దేవమభ్యర్చ్య పాద్యాద్యైః ప్రభూతం చ నివేదయేత్. ౧౦౭
పానీయాచమనం దత్వా ముఖవాసం దదేత్పునః
క్షమామంత్రం సముచ్చార్య "క్షమ" స్వేతి నమేన్ముహుః. ౧౦౮
యజమానోఽపి శుద్ధాత్మా భక్తినమ్రస్సమాహితః
ఆచార్యం పూజయేత్తత్ర గంధమాల్యాఽనులేపనైః. ౧౦౯
పంచాంగభూషణైశ్చైవ దుకూలైశ్చ నవైస్తథా
తతో గురుః ప్రసన్నాత్మా ప్రయుంజ్యాదాశిషస్తదా. ౧౧౦
తదుక్తం భగవత్ప్రోక్తం ప్రతిగృహ్ణీయురాదరాత్
ఏవం కుర్వీత ప్రత్యబ్దం పవిత్రారోపణం హరేః. ౧౧౧

ఇహలోకే సుఖీ భూత్వా న యాతి పరమాం గతిమ్

ప్రీయతాం భగవాన్విష్ణుః ప్రార్థనాసూక్తముచ్యతే. ౧౧౨
"కనిక్రదా"దిమంత్రాశ్చ శాకునం సూక్తమీరితమ్

"స్వస్తి నో మిమీ"తేత్యుక్త్వా స్వస్తిసూక్తమితి స్మృతమ్. ౧౧౩
"శుద్ధా ఇమే పశవ" ఇతి గోసూక్తం సముదాహృతమ్

"ఋతం చ సత్యం" చేత్యాది అఘమర్షణముచ్యతే. ౧౧౪
"అణోరణీయా"నిత్యుక్త్వా సూక్తం ప్రోక్షణమీరితమ్

"ఆపో హిరణ్యవర్ణాశ్చ పవమాన" ఇతి త్రయః. ౧౧౫
ప్రోక్షణం సూక్తమితి తు కేచిద్వైకల్పికం జగుః

"యా జాతా"ఇతి మంత్రాశ్చ ఓషధీసూక్తముచ్యతే. ౧౧౬
"కృణుష్వ పాజ" ఇత్యాది సూక్తం ప్రతిసరాహ్వయమ్

("అతో దేవ"ది షడ్భిస్తు వైష్ణవం సూక్తముచ్యతే): ౧౧౭
"అతో దేవాది షణ్మంత్రా"ష్షడ్వైష్ణవపదాహ్వయాః

"విష్ణోర్ను"కాది షణ్మంత్రా విష్ణుసూక్తముదీరితమ్. ౧౧౮
"సహస్రశీర్షా పురుష" ఇతి పౌరుషసూక్తకమ్

"హిరణ్యవర్ణా" ఇత్యాది శ్రీసూక్తం సర్వకామదమ్. ౧౧౯
"భూమిర్భూమ్నే"త్యాదిమంత్రా భూమిసూక్తముదాహృతమ్

"ఉప శ్వాసయ" ఇత్యాది దుందుభీసూక్తముచ్యతే. ౧౨౦
"సుపర్ణోఽసి గరుత్మా" నిత్యుక్తం సూక్తం చ గారుడమ్

"హిరణ్యగర్భ" ఇత్యాది బ్రహ్మసూక్తముదాహృతమ్. ౧౨౧
"ఇంద్రం వో విశ్వత" ఇతి ఇంద్రసూక్తమిహోచ్యతే

"అగ్నే నయే"త్యాదిషడ్భిరగ్నిసూక్తం ప్రచక్షతే. ౧౨౨

"ఆయాతుదేవ" ఇత్యాదియమసూక్తం ప్రకీర్తితమ్
"నమస్తే నిర్ఋతే" సూక్తం నైర్‌ఋతముచ్యతే. ౧౨౩
"అస్తభ్నాద్ద్యామృషభ" ఇతి వారుణసూక్తకమ్
"ప్రవోన్నాం రయి వృధస్సుమేధా" ఇతి వాయవమ్. ౧౨౪
"అద్భ్యస్తిరోధా" ఇత్యాది కౌబేరం సూక్తముచ్యతే
"స్తుహి శ్రుతం గర్త" ఇతి రుద్రసూక్తం ప్రకీర్తితమ్. ౧౨౫
"ఓమాసశ్చర్షణీ" త్యాది సూక్తం సారస్వతం భవేత్
"విశ్వజితే ధన" ఇతి విశ్వజిత్సూక్తముచ్యతే. ౧౨౬
"రాత్రీ వ్యఖ్య" దిత్యాది రాత్రిసూక్తముదాహృతమ్
"జాతవేదస" ఇత్యాది దుర్గాసూక్తముచ్యతే. ౧౨౭
"ఆ గోదానా" దితి ప్రోచ్య గోదానం సూక్తముచ్యతే
"ఏకాక్షర" మితి ప్రోచ్య సూక్తమేకాక్షరాదికమ్. ౧౨౮
"ఆత్మాత్మా పరమే"త్యాది ఆత్మసూక్తం ప్రకీర్తితమ్

* * * * ౧౨౯

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తమతః పరమ్
శ్రీభూసూక్తం చ పంచైతే పంచసూక్తమిహోచ్యతే. ౧౩౦

విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తమతః పరమ్
ఏకాక్షరాది సూక్తం చ పంచసూక్తం జగుః పరే. ౧౩౧

విష్ణుసూక్తం నృసూక్తం చ శ్రీభూసూక్తం చ వైష్ణవమ్
ఏకాక్షరాదిసూక్తం చ విష్ణుగాయత్రియా సహ. ౧౩౨

ఆహృత్య సప్తభిశ్చైతైస్సప్తసూక్తం సమీరితమ్
రుద్రసూక్తం ధ్రువసూక్తం దుర్గాసూక్తం తతః పరమ్. ౧౩౩

రాత్రిసూక్తం తథా సూక్తం సారస్వతమపి క్రమాత్
విశ్వజిత్సూక్తమథ చ సహస్రశీర్షమిత్యపి. ౧౩౪

అఘమర్షణసూక్తం చ గోదానం సూక్తమేవ చ
ఆత్మసూక్తేన సంయుక్తం దశసూక్తముదాహృతమ్. ౧౩౫

దశసూక్తం పంచసూక్తం కృత్వా సంహృతమేవ చ
ఏవం భవేత్పంచ దశసూక్తమితి సంజ్ఞా పరిభాషితా. ౧౩౬

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణుధ్వం మునిసత్తమాః
మండలారాధనం నిత్యం పుణ్యాహం స్నపనం చరేత్. ౧౩౭

చత్వారింశద్దినాదూర్ధ్వం మండలం దినపంచకమ్
పుణ్యాహం విధివత్కృత్వా వ్రీహిభిస్తండులోపరి. ౧౩౮

నవం కలశమాదాయ పూర్వోక్తేన విధానతః
సమభ్యర్చ్య జపం కుర్యాద్బ్రాహ్మణైర్బ్రహ్మవాదిభిః. ౧౩౯

వైష్ణవం విష్ణుసూక్తం చ పురుషసూక్తమతః పరమ్
శ్రీభూసూక్తం తథా పంచశాన్తిం చైవ పృథక్ పృథక్. ౧౪౦

చతురావర్త్య జప్త్వా తు స్నాపయేద్ధ్రువమచ్యుతమ్
తథైవ కౌతుకాదీంశ్చ స్నాపయేద్విధినా బుధః ౧౪౧

దధ్యోదనం గుడాన్నం చ పాయసం చ విశేషతః
నివేద్య దేవదేవస్య ముఖవాసం ప్రదాపయేత్. ౧౪౨

ఆచార్యదక్షిణాం దద్యాదృత్విజాం చ తథైవ చ
ప్రతిష్ఠాదినమారభ్య మండలాన్తం దినం ప్రతి. ౧౪౩

ఏవమేవ క్రమేణైవ కారయేత్తు విశేషతః
మండలార్ధం తు కుర్యాచ్చేన్మధ్యమం తత్ప్రచక్షతే. ౧౪౪

మండలాన్తే విశేషేణ కారయేద్ద్విజభోజనమ్
సభ్యాగ్నికుండం కృత్వైవ పుణ్యాహామపి వాచయేత్. ౧౪౫

ఆఘారం విధివద్ధుత్వా వైష్ణవం సూక్తమేవ చ
విష్ణుసూక్తం తతో హుత్వా పురుషసూక్త సమన్వితమ్. ౧౪౬

శ్రీభూసూక్తం సముచ్చార్య పంచశాన్తిమతః పరమ్
పారమాత్మికమింకారాద్యష్టాశీతిం క్రమాద్ధునేత్. ౧౪౭

అష్టాక్షరం సముచ్చార్య తథైవ ద్వాదశాక్షరమ్
పూర్ణాహుతిం తతో హుత్వా అన్తహోమశ్చహూయతే. ౧౪౮

సంస్నాపయేచ్చ కలశైరష్టాధికశతైః క్రమాత్
వర్ణయుక్తం ధ్రువం బేరం ప్రోక్షయేత్స్నాపయేన్న తు. ౧౪౯

ద్వాదశారాధనం కుర్యాన్మధ్యే మధ్యే విధానతః
గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య సర్వవాద్యసమన్వితమ్. ౧౫౦

పక్షిరాజోపరి స్థాప్య రక్షాదీపం చ దర్శయేత్
జీవస్థానే సుసంస్థాప్య ప్రణామం కారయేత్తతః. ౧౫౧

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా మండలారాధనం హరేః
సర్వాన్ కామానవాప్యైవ స యాతి పరమాం గతిమ్. ౧౫౨

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అర్చావతారమహత్త్వమ్.

అథ వక్ష్యే విశేషేణ దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః
పంచధాఽవస్థితం రూపం పరవ్యూహాదిభేదతః. ౧
అనుగ్రహాయ లోకానాం భక్తానామనుకంపయా
పరవ్యూహాదిభేదేన దేవదేవః ప్రవర్తతే. ౨
ఆద్యేన పరరూపేణ వ్యూహాఖ్యేనేతరేణ తు
తథా విభవరూపేణ నానాభావముపేయుషా. ౩
అంతర్యామిస్వరూపేణ చతుర్థేన తథా పునః
అర్చావతారరూపేణ పంచధాఽవస్థితో హరిః. ౪
అనౌపమ మనిర్ద్దేశ్యం పునస్స భజతే పరమ్
విశ్వాప్యాయనకం కాంత్యా పూర్ణేంద్వయుతతుల్యయా. ౫
పరంధామ పరంజ్యోతిస్సర్వశక్తిమయోఽమలః
నిర్ద్వంద్వో నిర్వికల్పోఽచ్ఛో నిత్యోఽచిన్త్యస్సనాతనః. ౬
అప్రమేయో నిరాద్యన్తో దృశ్యోఽదృశ్యో హ్యతీన్ద్రియః
సుసూక్ష్మత్వాదనిర్ద్దేశ్యస్సర్వజ్ఞస్సదసద్విభుః. ౭
అనాదిమత్పరం బ్రహ్మ సర్వహేయపవర్జితమ్
వ్యాపి యత్సర్వభూతేషు స్థితం సదసతోః పరమ్. ౮
శంఖచక్రగదాపద్మదివ్యాయుధపరిష్కృతః
సహస్రాఽదిత్యసంకాశే పరమే వ్యోమ్ని సంస్థితః. ౯

నిత్యముక్తైకసంభావ్యశ్చతుర్భుజధరో హరిః
అన్యూనానతిరిక్తైస్తైస్స్వగుణైష్షడ్భిరలంకృతః. ౧౦
సమస్తమవిభక్తాంగస్సర్వావయవసున్దరః
దివ్యైరాభరణైర్యుక్తస్సుధాకల్లోలసంకులైః. ౧౧
శ్రియా నిత్యానపాయిన్యా సేవ్యమానో జగత్పతిః
* * * * ౧౨

పంచధా తు పునర్వ్యూహః ప్రోచ్యతే శ్రుతిసమ్మతః
దేవో విష్ణ్వాదిభేదేన పంచధా వ్యవతిష్ఠతే. ౧౩
"స వా ఏష పురుషః పంచధా పంచా"త్మేతి చ శ్రుతిః
తథా "సోఽపూర్యమాణః పంచభిస్స్వగుణై"రితి. ౧౪
ఆదిమూర్తిస్తు పంచానాం విష్ణుర్భేదాశ్చ తస్య తు
చతస్రః పురుషాద్యాస్స్యుర్మూర్తయో భిన్నలక్షణాః. ౧౫
"తద్విష్ణోశ్శ్రీమాపనుదాయ చతుర్గుణా"యేతి చ శ్రుతిః
తస్మాచ్ఛ్రీహస్త్ర చతుష్పాదిత్యుచ్యతే వేదవేదిభిః. ౧౬
పాదాదర్ధాత్త్రిపాదాచ్చ కేవలాచ్ఛక్తిభేదతః
క్రమేణ ధర్మజ్ఞానైశ్వర్యవైరాగ్యాఖ్యైర్గుణైర్యుతాః. ౧౭
భవన్తి మూర్తయస్తస్మాచ్చతస్రో విషయైర్భిదైః
చాతురాత్మ్యాదాదిమూర్తేశ్చతస్రస్తత్రి మూర్తయః. ౧౮
విష్ణుశ్చైవ మహావిష్ణుస్సదావిష్ణురితి క్రమాత్
వ్యాపీ నారాయణ ఇతి తన్నామాని తతః క్రమాత్. ౧౯
విష్ణోరంశస్తు పురుషో మహావిష్ణోస్తు సత్యకః
సదావిష్ణోరచ్యుతస్స్యాద్వ్యాపినోఽంశోఽనిరుద్ధకః. ౨౦

ధర్మాదిభిర్బ్రహ్మగుణైశ్చతుర్ధా భేద ఈరితః

తృతీయం విభవాఖ్యన్తం విశ్వమన్తగమాధ్యమమ్ ? ౨౧
నానాకారక్రియాకర్తృ రూపం వక్ష్యే మహాత్మనః
విభవా మత్స్యకూర్మాద్యా హయగ్రీవాదయో మతాః. ౨౨

అన్తర్యామిస్వరూపం తు తురీయమిదముచ్యతే
నీవారశూకవత్తన్వీ పీతాభా స్యాత్తనూపమా. ౨౩
తస్యాశ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః
ఇత్యుక్తశ్శ్రుత్యభిహితో హృదయాఽంబుజమధ్యమే. ౨౪
జ్వలన్మహాగ్ని విశ్వార్చిర్జ్వాలాన్తే విశ్వతో ముఖే
ఆపాదతలచూడాగ్రం సన్తాపయతి సన్తతమ్. ౨౫
శిఖా తత్ర చ పీతాభా తన్వీ నీవారశూకవత్
మధ్యేఽశిఖాయాస్తస్యాశ్చ జ్యోతిః ప్రజ్వలితం మహత్. ౨౬
స్వసంకల్పవిశేషేణ తప్తజాంబూనదప్రభః
పీతాంబరధరస్సౌమ్యస్సుప్రసన్నశ్శుచిస్మితః. ౨౭
పద్మాక్షో రక్తనేత్రాస్యపాణిపాదశ్చతుర్భుజః
చక్రశంఖాఽభయధరః కటిన్యస్తాన్యహస్తకః. ౨౮
శ్రీవత్సాంకో మహాబాహుస్సర్వాభరణభూషితః
హృది తిష్ఠతి సర్వాత్మా శ్రీభూమిభ్యాం చ పార్షదైః. ౨౯
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢాని మాయయా
అన్తర్యామీతి విజ్ఞేయస్సర్వకారణకారణః. ౩౦

అన్యదర్చాస్వరూపం తు సర్వోత్తరఫలప్రదమ్
నిత్యముక్తోపభోగ్యత్వాత్పరవ్యూహాత్మనో హరేః. ౩౧

తత్కాలసన్నికృష్టైకలక్ష్యత్వాద్విభవాత్మనః
విశుద్ధైర్యోగసంసిద్ధైశ్చిన్త్యత్వాదన్తరాత్మనః. ౩౨

అర్చాత్మన్యేవ సర్వేషామధికారో నిరంకుశః
విశేషభక్తిహేతుత్వాత్ప్రీతిమారాధనం పరమ్. ౩౩

అర్చావతారస్సర్వేషాం బాంధవో భక్తవత్సలః
అర్చావతారవిషయే మయాప్యుద్దేశతస్తథా. ౩౪

ఉక్తా గుణా న శక్యన్తే వక్తుం వర్షశతైరపి
విచిత్రా దేహసంపత్తిరీశ్వరాయ నివేదితుమ్. ౩౫

కల్పితా బ్రహ్మణా పూర్వం హస్తపాదాదిసంయుతా
ముధైవ జిహ్వా కృష్ణేతి కేశవేతి న వక్ష్యతి. ౩౬

ముధా చిత్తం నతద్గామి యదన్యత్కామితో౽ధికమ్
సా జిహ్వా యా హరిం స్తౌతి తచ్చిత్తం కేశవార్పితమ్. ౩౭

తత్కర్మ చార్చనం తస్య తదన్యత్తు నిరర్థకమ్
సత్తామాత్రం పరం బ్రహ్మ విష్ణ్వాఖ్యమవిశేషణమ్. ౩౮

దుర్విచిన్త్యం యతః పూర్వం తత్ప్రత్యర్థమిహోచ్యతే
వాతోర్మిచంచలం చిత్తమనాలంబనమస్థిరమ్. ౩౯

సూక్ష్మత్వాద్బ్రహ్మణో౽జస్య నిగ్రాహ్యం గ్రాహ్మధర్మణః
సమ్యగభ్యస్యతో౽జస్రముపబృంహితశక్తిమత్. ౪౦

జన్మాన్తరశతస్యా౽పి బ్రహ్మగ్రాహ్యేవ జాయతే
యద్యన్తరాయదోషేణ నాపకర్షో విచిన్త్యతే. ౪౧

యోగినో యోగరూఢస్య తాలాగ్రాత్పతనం యథా
తదా౽ప్నోతి పరం బ్రహ్మ క్లేశేన మహతా౽పి చ. ౪౨

జన్మాన్తరాఽభ్యాసోద్ధేన విజ్ఞానేన సమాధినా
విష్ణ్వాఖ్యం బ్రహ్మ దుష్ప్రాపం విషయాక్రాన్తచేతసా. ౪౩
మనుష్యేణాఽల్పసారేణ తత్ప్రాప్తౌ సాధనం త్విదమ్
సురూపాం ప్రతిమాం విష్ణోః ప్రసన్నవదనేక్షణామ్. ౪౪
కృత్వాఽఽత్మనః ప్రీతికరీం సువర్ణరజతాదిభిః
తామర్చయేత్తాం ప్రణమేత్తాం నమేత్తాం విచిన్తయేత్. ౪౫
విశత్యపాస్తదోషస్తు తామేవ బ్రహ్మరూపిణీమ్

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

స్వయంవ్యక్తాది స్థానపంచకమ్.

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి స్థలపంచకకల్పనమ్
దేవదేవో మహాబాహుర్హరిర్నారాయణస్స్వయమ్. ౧
యేన యేన ప్రకారేణ ఆవిరాస్తే ధరాతలే
అర్చావతారరూపేణ భక్తసౌలభ్యహేతవే. ౨
స్వయంవ్యక్తం చ దివ్యం చ సైద్ధం పౌరాణమేవ చ
పౌరుషం చేతి కథితం స్థలానాం పంచకం బుధైః. ౩
స్వయంవ్యక్తం తు తత్ప్రోక్తం యత్రాఽసౌ హరిరవ్యయః
స్వేచ్ఛయా లోకరక్షార్థం భూమ్యామావిర్భవేత్స్వయమ్. ౪
న తత్ర దేవదేవస్య ప్రతిష్ఠా విధిసమ్మతా

న చాఽపి కర్షణం నాఽపి బింబశుద్ధ్యాదికాః క్రియాః. ౫
బింబేన సహ దేవేశస్సన్నిధత్తే యతస్స్వయమ్
యావదిచ్ఛా వసేద్భూమౌ తావత్కాలం సమర్చితః. ౬
స్వయంవ్యక్తస్థలే పూజా సర్వలోకశుభప్రదా
స్వయంవ్యక్తస్థలాన్యత్ర చత్వార్యాసత భూతలే. ౭
యత్ర వైఖానసం శాస్త్రమాశ్రిత్య పరమం శుభమ్
అర్చయామో జగద్యోనిమహామస్య చ తే త్రయః. ౮
మరీచిర్గంధరే విష్ణుమర్చయామాస కేశవమ్
సర్వదేవోత్తమం దేవం శ్రీనివాసేఽత్రిరర్చయత్. ౯
కాశ్యపో విష్ణ్వధిష్ఠానే శుభక్షేత్రే ఽప్యహం భృగుః
యాదృశీ వర్తతే పూజా యా బింబానాం చ సంస్థితిః. ౧౦
న కిం చిత్తామతిక్రమ్య పూర్వోక్తాం తు సమాచరేత్
స్వయమావిరభూద్దేవో యత్ర భక్తానుకంపయా. ౧౧
కర్తవ్యమఖిలం తత్ర తన్నిదేశేన కల్ప్యతే
న వా ప్యుచ్ఛాస్త్రకరణం ప్రవర్తయతి మాధవమ్. ౧౨
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పూర్వైరాచరితం చరేత్
అన్యథా చేత్తు కుర్వాణో దేవాయైవాపరాధ్యతి. ౧౩
యన్మాయామోహితం సర్వం యస్యాన్తం కేఽపి నో విదుః,
తస్య దేవస్య మాహాత్మ్యం వక్తుం శక్నోతి కో భువి. ౧౪
యద్యదాచరితం తత్ర తత్సర్వం శాస్త్రమేవ హి.
తత్రాఽపి చ విశేషోఽస్తి ప్రాయశ్చిత్తాదిదర్శనే. ౧౫
సర్వం ప్రామాదికం కుర్యాత్తత్ర శాస్త్రం ప్రవర్తకమ్

శ్రుతిస్స్మృతీ ఉభే తస్య పరమాజ్ఞాం వదన్తి హి. ౧౬

స్వయంవ్యక్తస్థలే పూజా సర్వలోకశుభావహా

స్వయం వ్యక్తో జగన్నాథస్తాదాత్మ్యేన శిలాదిషు. ౧౭

స్వయం భక్తజనాభీష్టాన్ విచార్యైవ ప్రయచ్ఛతి

న హ్యత్ర సాధనాపేక్షా స్వయంవ్యక్తస్తతో వరః. ౧౮

దేవైః ప్రతిష్ఠితో యత్ర హరిరావిర్బభూవ హి

తద్దివ్యస్థలముద్దిష్టం దేవో దివ్య ఉదీర్యతే. ౧౯

స్మృతా దేవాస్త్రయస్త్రింశత్తావత్కోటిమితా అపి

సర్వే తే ఫలకామాస్స్యుర్వై ప్రపద్యన్తే యథా హరిమ్. ౨౦

తాంస్తథా భజతే దేవో యతోఽసౌ కరుణానిధిః

ఫలార్థినో యదా దేవాః ప్రతిష్ఠాప్య హరిం క్రమాత్. ౨౧

సమభ్యర్చ్య చ సంప్రాప్య వాంఛితం తదనన్తరమ్

లోకానుగ్రహహేతోర్వై తాదృశం దేవమన్దిరమ్. ౨౨

చిరస్థాయి చ సంకల్ప్య యథార్హం సమపూజయన్

దివ్యస్థలస్థదేవో హి దేవానాం సన్నిధాపనాత్. ౨౩

అత్యన్తం పుష్టిదః ప్రోక్తస్సర్వాశాన్తికరస్స్మృతః

దివ్యస్థలస్థపూజా తు శతయోజనవిస్తృతమ్. ౨౪

పునాతి పరితో దేశం నాఽత్ర సందేహ ఇష్యతే

దివ్యస్థలాని కథితాన్యసంఖ్యేయాని భూతలే. ౨౫

న హి దేవాస్స్వయం భూమావవతీర్య కదా క్వచిత్

ప్రతిష్ఠాం దేవదేవస్య కుర్వన్తి కుహచిద్ధ్రువమ్. ౨౬

దివ్యస్థలాని భూభాగే కదా తు విరలాని వై

భవిష్యన్తి బహూన్యత్ర లుప్తపూజాని సత్తమాః ౨౭
దివ్యస్థలకృతా పూజా శాస్త్రసిద్ధా న సంశయః
నోచ్ఛాస్త్రం తు ప్రతిష్ఠాది కుర్వన్తి దివి దేవతాః. ౨౮
దేవాశ్చ దేవలోకేఽపి కృత్వా వైష్ణవమన్దిరమ్
ఆరాధ్య చ జగన్నాథం ప్రాప్నువన్తి ఫలం బహు. ౨౯
యా తు భూమితలే పూజా తాదృశీ దివిజా న వై
కర్మభూమిస్తు సంప్రోక్తా భూమిర్ద్యౌర్న హి తత్సమా. ౩౦
సంచిన్త్య పుణ్యం పాపం వా భూమౌ లోకాన్తరే నరాః
గమిష్యన్తి తతో జ్యాయాన్ భూభాగస్సర్వకర్మసు. ౩౧
తతో దేవాః ప్రతిష్ఠాప్య చార్చయిత్వా రమాపతిమ్.
అర్చావతారరూపేణ స్వయం తీర్ణాః పునః పునః. ౩౨
భూమిష్ఠానఖిలాన్ జన్తూన్ తారయిష్యన్త్యనుగ్రహాత్
అతో విప్రాస్సదా యజ్ఞైర్దానైశ్చ తపసా ముహుః. ౩౩
తోషయిష్యన్తి దేవాంస్తే తేషామానృణ్యహేతవే
దేవా నిసర్గరిపవో మనుష్యేషు భవన్త్యపి. ౩౪
ఆరాధనేన దేవస్య చోపకుర్వన్తి మానవాన్
ఇదమేవ హరేః పూజాబలసంపాదితం ఫలమ్. ౩౫
సర్వేఽపి సాత్త్వికా యాన్తి తుష్యన్తి స్వార్జితైః ఫలైః
న ద్విష్యన్తి రిపూన్వాపి తత్రోదాహరణం సురాః. ౩౬
యథా చ్యవనధర్మా స్యాత్స్వర్గస్స్వర్గాశ్రితోఽథ వా
తథా దివ్యస్థలానిహ న స్యుశ్శాశ్వతికాని తు. ౩౭
దివ్యస్థలేషు సర్వత్ర దివ్యేనైవాగమేన తు

వైఖానసేన పూజాఽసీత్సా హి శ్రౌతీ చ సమ్మతా. ౩౮
ప్రాయశ్చిత్తోచితాన్యత్ర నిమిత్తాని యదా తదా
శాస్త్రోక్తం కారయేదేవ నాన్యథా కారయేద్విధిః. ౩౯

యే తు పూర్వార్జితైరేవ తపోభిః పరమాత్మని
రక్తాత్మాన స్తపస్సిద్ధాస్సంకల్ప్య స్వతపఃఫలమ్. ౪౦
దేవదేవం జగన్నాథం నారాయణమనామయమ్
ప్రతిష్ఠాప్య క్వచిద్బింబే సమభ్యర్చ్య విశేషతః. ౪౧
ఉజ్జీవనాయ లోకానాం ప్రదాస్యన్తీహ పూజనమ్
స దేశస్సైద్ధ ఇత్యుక్తస్సైద్ధా తత్రార్చనోచ్యతే. ౪౨
న హి సిద్ధాస్తపస్సిద్ధిం కుర్వన్తి విఫలాం క్వచిత్
యస్యాఽనుగ్రహమిచ్ఛన్త స్తపస్యన్తీహ సాధవః. ౪౩
యం ప్రసాదయితుం విప్రా యజ్ఞదానాది కుర్వతే
తస్యైవారాధనం హిత్వా కిం సిద్ధాస్సంప్రకుర్వతే. ౪౪
తే సిద్ధాస్తే మహాత్మానస్తే సన్త స్తే తపస్వినః
యే స్వకర్మఫలం దేవం విదిత్వా శ్రీపతిం హరిమ్. ౪౫
ప్రతిష్ఠాప్య తు తద్రూపమర్చయన్తి నిరన్తరమ్
న హ్యన్యః ప్రాపణే హేతురర్చనాన్ముక్తిహేతవే. ౪౬
సైద్ధస్థలే తు యా పూజా సర్వశాన్తికరీ స్మృతా
పంచాశద్యోజనం తస్య పరితః పావయేన్మహీమ్. ౪౭
సిద్ధప్రతిష్ఠితా దేశా బహవో విదితాః పురా
ఉత్పద్యన్తే భవిష్యన్తి సన్తి సిద్ధా ధరాతలే. ౪౮
సైద్ధస్థలాని భూయాంసి భవిష్యన్తి చ సన్తి చ

సిద్ధా వైఖానసం శాస్త్రమాశ్రిత్యైవ స్వనిర్మితమ్. ౪౯
దేవం సంపూజయన్తీహ తత్ప్రియాః ప్రచలత్యపి
న హి సిద్ధాః ప్రకుర్వన్తి కించిదుచ్ఛాస్త్రమాపది. ౫౦
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సర్వం సిద్ధాశ్రితస్థలే
కుర్యాద్వైఖానసం శాస్త్రమాశ్రిత్య సకలాః క్రియాః. ౫౧
సిద్ధా జానన్తి శాస్త్రార్థాన్ సిద్ధా జానన్తి చాగమాన్
సిద్ధాస్సమర్చయన్త్యేవ వైఖానసవిధానతః. ౫౨
యది సిద్ధాశ్రితో దేశః పూజ్యతేఽన్యైః ప్రమాదతః
రాజా తం తు విచార్యైవ పునర్వైఖానసైః క్రమాత్. ౫౩
సత్వరం యాజయేత్కృత్వా ప్రాయశ్చిత్తం యథావిధి
సైద్ధమేకే స్థలం ప్రాహురార్షమేతచ్చ సమ్మతమ్. ౫౪

అథ పౌరాణికో దేశః కథ్యతే యత్ర యత్ర వై
గాథా పౌరాణికీ భూయాత్తత్పురాణస్థలం మతమ్. ౫౫
అజ్ఞాతకర్తృకాణ్యత్ర స్మర్యన్తే ప్రాయశో బహు
స్థలానీమాని తత్తాని ? పురాణాని ప్రచక్షతే. ౫౬
పురాణాని త్వనన్తాని స్థలాని పృథివీతలే
భవన్త్యథ కలౌ ప్రాప్తే లుప్యన్తే తాన్యనేకశః. ౫౭
దశయోజనపర్యన్తాం భూమిం తు పరితస్సుకృత్
పునాతి దేశః పౌరాణస్తత్ర కిం చిన్న హీయతే. ౫౮
స్వయంవ్యక్తాదయస్సర్వే పౌరాణాః కీర్తితా అపి
స్వయంవ్యక్తాదిభేదేన వ్యవహారస్య దర్శనాత్. ౫౯
పురాణత్వం చ తేషాం స్యాదన్యత్ పౌరాణముచ్యతే

పురాణస్థలదేవస్య ప్రతిష్ఠా విధిసమ్మతా. ౬౦
ప్రతిష్ఠితే త్వవిధినా స్థలే నైవ రమేద్ధరిః
న హి వృద్ధాస్సమర్చన్తి బింబముచ్ఛాస్త్రనిర్మితమ్. ౬౧
న హి పౌరాణికే దేశే యజమానస్య గౌరవమ్
అర్థస్య గౌరవం చాపి దర్శనీయం మహాత్మభిః ? ౬౨
యది పశ్యేద్విమోహాత్మా రౌరవం నరకం వ్రజేత్
ఏష ఏవ విశేషస్స్యాద్యదన్యత్రైద్ధవదాచరేత్. ౬౩
పురాణస్థలపూజా తు శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా
ప్రమాదే తు సమీక్షార్యా న తేన స్యాద్వ్యతిక్రమః. ౬౪

మానుషం పంచమం ప్రోక్తం స్థలం యత్ర విశేషతః
గ్రామే వా నగరే వాపి శాస్త్రోక్తే సుమనోరమే. ౬౫
ప్రతిష్ఠాప్యార్చకే విష్ణుస్సర్వదేవేశ్వరేశ్వరః
బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైశ్శూద్రైర్వాన్యైర్వరోత్తమైః. ౬౬
వైఖానసేన శాస్త్రేణ పంచరాత్రేణ వా పునః
మానుషస్థలపూజా తు యోజనం పరితస్స్థలమ్. ౬౭
పావయేత్తస్య తు ప్రోక్తా శక్తిరన్యా తు తావతీ
మనుష్యాః పుణ్యకర్మాణస్తత్ర తత్ర దినే దినే. ౬౮
ప్రేరితా భగవద్భక్త్యా ధనినో నిర్ధనా అపి
నిర్మాయ భగవద్గేహం ప్రతిష్ఠాప్య శ్రియః పతిమ్. ౬౯
అర్చయన్తి విశేషేణ వైఖానసవిధానతః
విశాలః పృథివీభాగః కాలోఽనాదిరన్తకః. ౭౦
శాస్త్రం చాప్యతిగంభీరం భక్తాశ్చ బహవో హరా

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సర్వస్యాఽప్యనుశాసనమ్. ౭౧
ప్రోక్తం విఖనసా పూర్వం భగవచ్ఛాస్త్రముత్తమమ్
అనేనైవ ప్రకారేణ సర్వత్రారాధయేద్ధరిమ్. ౭౨
భక్తాశ్చ బహుధా శాస్త్రం ప్రశంసన్తీదమేవ హి
తదుక్తేనైవ విధినా కల్పయేదాలయాదికమ్. ౭౩
యథా మానాధికరణే మయా ప్రోక్తస్స విస్తరః
యత్ర వా దృశ్యతే భేదో భగవచ్ఛాస్త్రశిల్పయోః. ౭౪
శిల్పశాస్త్రం పరిత్యజ్య భగవచ్ఛాస్త్రతశ్చరేత్
ప్రధానమేతచ్ఛాస్త్రం స్యాద్భగవద్గేహకల్పనే. ౭౫
న తచ్ఛాస్త్రమనాదృత్య కార్యం కించిత్సమాచరేత్
లోభాన్మోహాదథాఽజ్ఞానాచ్ఛాస్త్రేఽస్మిన్న ధృతం చరేత్. ౭౬
అతిక్రమ్యాఽపి వా శాస్త్రం తత్పూజా నిష్ఫలా భవేత్
యజమానో వినశ్యేత తస్మాదత్రోక్తమాచరేత్
తేనైవ తు విధానేన ప్రతిష్ఠాదికమాచరేత్
ఐహికాముష్మికం యస్మాత్ఫలద్వయమవాప్యతే. ౭౮
గ్రామే విష్ణ్వర్చనాహీనే విష్ణ్వర్చాహీనవేశ్మని
తీర్థపానం సురాపానమన్నం గోమాంసభక్షణమ్. ౭౯
దేవధామవిహీనం తు శ్మశానం గ్రామ ఉచ్యతే
గృహం చ చితితుల్యం స్యాద్యత్ర నారాధ్యతే హరిః. ౮౦
యో మోహాదథ వాఽలస్యాదకృత్వా దేవతార్చనమ్
భుంక్తే స యాతి నరకాన్ సూకరేష్వపి జాయతే. ౮౧
కేశవార్చా గృహే యస్య న తిష్ఠతి శుభప్రదా

తస్యాన్నం నైవ భోక్తవ్యమభక్ష్యేణ సమం హి తత్. ౮౨
బింబశుద్ధ్యాదికం కృత్వా శాస్త్రోక్తవిధినా పునః
కలాన్యాసాదికం సర్వం విధాయ పరమేశ్వరః. ౮౩
ప్రతిష్ఠాప్యార్చ్యతే యత్ర పరితో యోజనావధి
పూయతేఽనుగ్రహాద్విష్ణోః స దేశోఽప్రాకృతస్స్మృతః. ౮౪
తత్ర పార్షదసంయుక్తశ్శ్రియా లక్ష్మ్యా సమన్వితః
యథా చ పరమే వ్యోమ్ని సన్నిధత్తే తథా హరిః. ౮౫
తత్ర దేవాస్త్రయస్త్రింశత్పితరః పన్నగాశ్చ యే
సాధ్యా విద్యాధరా యక్షాస్సర్వా వై దేవయోనయః. ౮౬
సర్వసంపత్సమృద్ధిస్స్యాత్పర్జన్యో వర్షకో భవేత్
వాయుర్వాతి సుఖం తత్ర సూర్యస్తపతి తేజసా. ౮౭
చంద్రమాశ్శీతలైర్దేశం సేవతే కిరణైస్తథా
భూమిస్సస్యవతీ చ స్యాత్ప్రసన్నం చ నభో భవేత్. ౮౮
నక్షత్రగ్రహతారాశ్చ ప్రసాదాభిముఖాస్సమే
రాజన్వతీ ప్రజా చ స్యాత్పశుపుత్రసమన్వితా. ౮౯
న వ్యాధిజం భయం కించిన్నాపి జ్వరకృతం తథా
న వ్యాళజం భయం వాపి భవేదత్ర న సంశయః. ౯౦
నోపప్లవో నృపాణాం వా మృగాణాం వాఽప్యపాం భవేత్
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాశ్శూద్రాస్తత్ర నివాసినః. ౯౧
స్వే స్వే కర్మణ్యభిరతా భవేయుస్సుఖజీవినః
అగ్నిహోత్రాశ్చ హూయన్తే తప్యన్తేఽత్ర తపాంసి చ. ౯౨
దీయన్తే భూరిదానాని యత్ర దేవో హరిస్స్వయమ్

అప్రాకృతమిమం దేశం సన్నిధానాచ్ఛ్రియః పతేః. ౯౩
ప్రాకృతం యో వదేన్మూఢస్స యాతి నరకం ధ్రువమ్
అప్రాకృతమిమం దేవం నరో యశ్చాపనిహ్నుతే. ౯౪
చండాలస్స తు విజ్ఞేయో నిష్కృతిర్నాస్య దృశ్యతే
మహాపాతకినాం తద్వద్దృష్టం పాతకినామపి. ౯౬
ఉపపాతకినాం చాపి ప్రాయశ్చిత్తం విశేషతః
శాస్త్రాపలాపినాం నైవ ప్రాయశ్చిత్తం ప్రదృశ్యతే
యస్తు సామాన్యభావేన మన్యతే స్థలమీదృశమ్
బ్రహ్మహత్యామవాప్నోతి భ్రూణహత్యాం తథైవ చ. ౯౭
స్వర్ణస్తేయే చ యత్పాపం సురాపానే చ యద్భవేత్
గురుతల్పస్య గమనే యచ్చ పాపముదీరితమ్. ౯౮
వృషలీగమనే యచ్చ పాపం సర్వం తదశ్నుతే
నాస్తి శాస్త్రాత్పరం జ్ఞానం నస్యాత్తస్మాత్ప్రవర్తకమ్. ౯౯
తస్మాత్తస్యావమానేన సద్యః పతతి దూషకః
తస్మిన్ దేశే విశేషేణ సర్వే భాగవతా హరా. ౧౦౦
దేవపాదోదకాదీని పీత్వా యాస్యన్తి సద్గతిమ్
న హి సర్వోఽపి సర్వత్ర స్వయంవ్యక్తస్థలాదికమ్. ౧౦౧
గత్వైవారాధయేద్విష్ణుం సదా తచ్చాప్యసంభవి
అత ఏవ కృపాసింధుర్భగవాన్ భూతభావనః. ౧౦౨
అర్చావతారరూపేణ గ్రామే గ్రామే గృహే గృహే
అవతీర్య మహాబాహుర్భక్తసౌలభ్యహేతవే. ౧౦
అర్చ్యతే శాస్త్రవిధినా తత్ర కార్యో న సంశయః

తస్మాదప్రాకృతం దేశం న బ్రూయాత్ప్రాకృతం నరః. ౧౦౪
న చ సామాన్యభావేన తం పశ్యేద్యది పశ్యతి
నశ్యత్యేవ న సందేహ ఇతి శాస్త్రవినిశ్చయః. ౧౦౫

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

ఫలశ్రుతిః

అథ వక్ష్యే విశేషేణ క్రియాయోగాశ్రితం ఫలమ్
యస్తు దేవాలయం దారుశిలాలోహాదిలేఖనైః. ౧
కారయేన్మృణ్మయం వాపి తస్యానన్తఫలం స్మృతమ్
అహన్యహని యజ్ఞేన యజతో యన్మహాత్ఫలమ్. ౨
ప్రాప్నోతి తత్ఫలం విష్ణోర్యస్తు కారయతి మన్దిరమ్
కులానాం శతమాగామి సమతీతం తథా శతమ్. ౩
కారయేద్భగవద్గేహమితి బుద్ధిం కరోతి యః
సప్తజన్మకృతం పాపమల్పం వా యది వా బహు. ౪
విష్ణోరాలయవిన్యాసప్రారంభాదేవ నశ్యతి
సప్తలోకమయో విష్ణుస్తస్య యః కురుతే గృహమ్. ౫
ప్రతిష్ఠాం సమవాప్నోతి స నరస్సాప్తలౌకికీమ్
ప్రశస్తదేశే భూభాగే యో నరో భవనం హరేః. ౬
కారయత్యక్షయాన్ లోకాన్ స నరః ప్రతిపద్యతే
ఇష్టకాచయవిన్యాసో యావద్వర్షాణి తిష్ఠతి. ౭

తావద్వర్ష సహస్రాణి తత్కర్తా దివి మోదతే

ప్రతిమాం లక్షణవతీం యః కారయతి మానవః. ౮
కేశవస్య స తల్లోకమక్షయం ప్రతిపద్యతే
షష్టిం వర్షసహస్రాణాం సహస్రాణి స మోగతే. ౯
స్వర్గౌకసాం నివాసేషు ప్రత్యేకమరిసూదనః
తతః ప్రయాతి వైకుంఠం నిస్సమాభ్యధికం మహః. ౧౦

ప్రతిష్ఠాప్య హరేరర్చాం సుప్రశస్తే నివేశనే
పురుషః కృతకృత్యత్వాన్నైనం శోచ్యే మరణం తథేత్. ౧౧
యే భవిష్యన్తి యేఽతీతా ఆకల్పాః పురుషాః కులే
తాంస్తారయతి సంస్థాప్య దేవస్య ప్రతిమాం హరేః. ౧౨
బేరపూజా ద్వయం ప్రోక్తా పూజానాముత్తమోత్తమా.
అతీతే యజమానేఽపి చిరమస్యా అవస్థితేః. ౧౩

అనుశస్తాః కిల పురా యమేన యమకింకరాః
పాశదండధరాః క్రూరాః ప్రజాసంయమనోద్యతాః. ౧౪
విహరధ్వం యథాన్యాయ్యం నియోగో మేఽనుపాల్యతామ్
నాఽజ్ఞాభంగం కరిష్యన్తి భవతాం జన్తవః క్వచిత్. ౧౫
కేవలం యే జగన్నాథమనన్తం సముపాశ్రితాః
భవద్భిః పరిహర్తవ్యాస్తేషాం నాస్త్యత్ర సంస్థితిః. ౧౬
యే తు భాగవతా లోకే తచ్చిత్తాస్తత్పరాయణాః
పూజయన్తి సదా విష్ణుం తే వస్త్యాజ్యా సుదూరతః. ౧౭

యస్తిష్ఠన్ యస్స్వపన్ భుంజన్ ఉత్తిష్ఠన్ స్ఖలితేషు చ.
సంకీర్తయతి గోవిన్దం స వస్త్యాజ్యస్సుదూరత ౧౮

నిత్యనైమిత్తికైర్దేవం యే యజన్తే జనార్దనమ్
నావలోక్యా భవద్భిస్తే తత్తేజో హన్తి వో గతిమ్. ౧౯

యే ధూపపుష్పవాసోభిర్భూషణైశ్చాపి దుర్లభైః
అర్చయన్తి న తే గ్రాహ్యా నరాః కృష్ణాశ్రయోద్ధతాః. ౨౦

ఉపలేపనకర్తారస్సమ్మార్జనకరాశ్చ యే
కృష్ణాలయే పరిత్యాజ్యాస్తేషాం త్రిపురుషం కులమ్. ౨౧

యేన చాయతనం విష్ణోః కారితం తత్కులోద్భవమ్
పుంసాం కులం నావలోక్యం భవద్భిర్దుష్టచక్షుషా. ౨౨

యేనార్చా భగవద్భక్త్యా వాసుదేవస్య కారితా
నరాయుతం తత్కులజం భవతాం శాసనాతిగమ్. ౨౩

భవతాం భ్రమతామత్ర విష్ణుసంశ్రయముద్రయా
వినాజ్ఞాభంగకృన్నైవ భవిష్యతి నరః క్వచిత్. ౨౪

యజ్ఞా నరాణాం పాపౌఘనాశనా స్సర్వకామదాః
తథైవేజ్యా జగద్ధాతుస్సర్వయజ్ఞమయో హరిః. ౨౫

స్థాపితాం ప్రతిమాం విష్ణోస్సమ్యక్ సంపూజ్య మానవః
యం యం కామయతే కామం తం తమాప్నోత్యసంశయమ్. ౨౬

యథా హి జ్వలనో వహ్నిస్తమోహానిం తదర్థినామ్
శీతహానిం తదన్యేషాం స్వేదం స్వేదాభిలాషిణామ్. ౨౭

కరోతి క్షుధితానాం చ భోజ్యం పాకక్రియాం శిఖీ
తథైవ కామాన్ భూతేశస్సదదాతి యథేప్సితమ్. ౨౮

కల్పద్రుమాదివహరేర్యదిష్టం తదవాప్యతే

యస్సదాయతనే విష్ణోః కురుతే మార్జనక్రియామ్.
సపాంసుభూమ్యో? ర్దేహస్య సర్వం పాపం వ్యపోహతి
యావన్తః పాంసుకణికా మార్జ్యన్తే కేశవాలయే. ౩౦
వర్షాణి దివి తావన్తి వసత్యన్తమలో నరః
అహన్యహాని యత్పాపం కురుతే విషయీ నరః. ౩౧
యో బాహ్యాభ్యన్తరం వేశ్మ మార్జయేత్కేశవాలయే
సబాహ్యాభ్యన్తరం తస్య కాయో నిష్కల్మషో భవేత్ ౩౨
గోచర్మమాత్రం సమ్మృజ్య హన్తి తత్కేశవాలయే
సబాహ్యాభ్యన్తరం యచ్చ మార్జయేదచ్యుతాలయే. ౩౩
సబాహ్యాభ్యన్తరం తస్య కాయం నిష్కల్మషం విదుః?

ఉదకాభ్యుక్షణం విష్ణోర్యః కరోతి సదా గృహే. ౩౪
సోఽపి గచ్ఛతి యత్రాస్తే భగవాన్ యాదసాం పతిః

మృదా ధాతువికారైర్వా వర్ణకైర్గోమయేన వా. ౩౫
విష్ణోరాయతనే నిత్యం యః కరోత్యనులేపనమ్
ప్రవాతే వాతి గుణవద్వర్షాస్వతిమనోహరమ్. ౩౬
స్వనులిప్తం శుభాకారం స్వగృహం లభతే నరః
పూర్ణధాన్యహిరణ్యాదిమణిముక్తాఫలోజ్జ్వలమ్. ౩౭
ప్రత్యాసన్నజలోపేతం గృహం ప్రాప్నోతి శోభనమ్
సామన్తస్వజనానాం చ సర్వేషాముత్తమోత్తమమ్. ౩౮
తదాప్నోతి గృహం రమ్యముపలేపనకృన్నరః

యేనానులిప్తే తిష్ఠన్తి విష్ణ్వాయతనభూతలే. ౩౯
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాశ్శూద్రాస్సాధ్వ్యస్త్రియస్తథా
తస్య పుణ్యఫలం వక్తుం నాఽలం దేవాస్సహానుగాః. ౪౦
అప్సరోగణసంకీర్ణం ముక్తాహారశతోజ్జ్వలమ్
శ్రేష్ఠం సర్వవిమానానాం స్వర్గధిష్ణ్యమవాప్నుయాత్. ౪౧
యావన్తస్తిథయో లిప్తా దివ్యాబ్దాంస్తావతో నరః
తస్మిన్విమానే స నరస్స్త్రీ వా తిష్ఠతి శోభనే. ౪౨
స్రగ్గన్ధవస్త్రసంయుక్తస్సర్వాభూషణభూషితః
గన్ధర్వాప్సరసాం సంఘైః పూజ్యమానస్స తిష్ఠతి. ౪౩
లిప్తా చ యావతా హస్తా విష్ణోరాయతనే మహీ
తావద్యోజనవిస్తీర్ణస్స్వర్గస్థానాధిపో భవేత్. ౪౪
పూజ్యమానస్సురగణైశ్శీతోష్ణాదివివర్జితః
మనోజ్ఞగాత్రో విప్రేన్ద్రైస్తిష్ఠత్యాభూతసంప్లవమ్. ౪౫
తత్క్షయాదిహ చాగత్య విశిష్టే జాయతే కులే
అత్యుత్కృష్టగృహం ప్రాప్య మర్త్యలోకేఽభివాంఛితమ్. ౪౬
న తత్ర తావద్దారిద్ర్యం నోపసర్గో న వా కలిః
న తావన్మృతనిష్క్రాన్తిర్యావజ్జీవన్తి సాక్షిణః. ౪౭
విష్ణుస్సమస్తభూతాని ససర్జ తాని యాని వై
తేషాం మధ్యే జగద్ధాతురతీవేష్టా వసుంధరా. ౪౮
కృతే సమ్మార్జనే తస్యాస్తథా చైవాఽనులేపనే
ప్రయాతి పరమం తోషం విష్ణుర్భార్యా వైష్ణవీ యతః. ౪౯
ఉపోషితో నరో నారీ యః కరోత్యనులేపనమ్

న తస్య జాయతే భంగో గార్హస్థ్యే తు కదా చ న. ౫౦
యా చ నారీ కరోత్యేవం యథావదనులేపనమ్
నాఽప్నోతి సాఽపి వైధవ్యం గృహభంగం కదా చ న. ౫౧
సర్వాభరణసంపూర్ణస్సర్వోపస్కరధాన్యవాన్
గోమహిష్యాదిసంభాగం గృహమాప్నోతి మానవః. ౫౨
తస్మాదభీప్సతా సమ్యగ్గార్హస్థ్యం తదఖండితమ్
విష్ణోరాయతనే కార్యం సహాసైవోపలేపనమ్. ౫౩
యశ్చానులేపనం కుర్యాద్విష్ణోరాయతనే నరః
సోఽపి లోకం సమాసాద్య మోదతే వై శతక్రతోః. ౫౪

పుష్పప్రకీర్ణమత్యర్థం సుగన్ధం కేశవాలయే
ఉపలిప్తే నరో దత్వా న దుర్గతిమవాప్నుయాత్. ౫౫

స్నానపానాంభసాం విష్ణోః ప్రదానాత్తత్సలోకభాక్
స్నానీయద్రవ్యదానేన నీరోగః ప్రీత్య మోదతే. ౫౬
క్షౌమాదిదానాదాప్నోతి పరలోకే మహత్సుఖమ్
ఆలేపనద్రవ్యదానాత్కామానాప్నోతి శాశ్వతాన్. ౫౭
ఏలాకర్పూరతాంబూలీతైలాది స్పర్శనాత్సుఖీ
పరత్రేహ చ లోకే స్యాద్దీర్ఘకాలమసంశయః. ౫౮

సర్వయజ్ఞమయో విష్ణుర్గవ్యానాం పరమస్స్మృతః
జాయతే యేషు లోకేషు పుళకస్సంగమో మహాన్. ౫౯
యేషు క్షీరవహాః నద్యో హ్రదాః పాయసకర్దమాః
తాన్ లోకాన్ పురుషా యాన్తి క్షీరస్నానకరా హరేః. ౬౦

ఆహ్లాదం నిర్వృతిం స్వాస్థ్యమారోగ్యం చారురూపతా
సప్తజన్మాన్యవాప్నోతి క్షీరస్నానకరో హరేః. ౬౧
దధ్యాదీనాం వికారాణాం క్షీరతస్సంభవో యథా
తథైవాశేషకామానాం క్షీరస్నాపనతో హరేః. ౬౨
యథా చ విమలం క్షీరం యథా నిర్వృతికారకమ్
తథాఽస్య నిర్మలం జ్ఞానం భవత్యతిఫలప్రదమ్. ౬౩
గ్రహానుకూలతాం పుష్టిం ప్రియం చాఽప్యఖిలే జనే
కరోతి భగవాన్ విష్ణుః క్షీరస్నాపనతోషితః. ౬౪
సర్వోఽస్య స్నిగ్ధతామేతి దృష్టిమాత్రాత్ప్రసీదతి

యస్స్నాపయతి దేవస్య ఘృతేన ప్రతిమాం హరేః. ౬౫
ఇంద్రప్రస్థే ద్విజాగ్ర్యాణాం స దదాతి గవాం శతమ్
గవాం శతస్య విప్రాణాం న దత్తస్య భవేత్ఫలమ్. ౬౬
ఘృతప్రస్థేన తద్విష్ణోర్యథేత్స్నానోపయోగినామ్
పురా రాజర్షిభిః ప్రాప్తా సప్తద్వీపా వసుంధరా. ౬౭
ఘృతాఢకేన గోవిందప్రతిమాస్నాపనాత్కిల
ప్రతిమాసం సితాష్టమ్యాం ఘృతేన జగతః పతిమ్. ౬౮
స్నాపయిత్వా సమస్తేభ్యః పాపేభ్యో ఽపి ప్రముచ్యతే
ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం చ గవ్యేన హవిషా హరేః. ౬౯
స్నాపనం దేవదేవస్య మహాపాతకనాశనమ్
జ్ఞానతోఽజ్ఞానతో వాపి యత్పాపం కురుతే నరః. ౭౦
తత్క్షాలయతి సంధ్యాయాం ఘృతేన స్నాపయన్ హరిమ్
ఘృతక్షీరేణ దేవేశే స్నాపితే మధుసూదనే. ౭౧

స గత్వా వైష్ణవం ధామ మోదతే సహ సూరిభిః

స్రజం బద్ధ్వా సుమనసాం యః ప్రయచ్ఛతి విష్ణవే. ౭౨
స భుక్త్వా విపులాన్ భోగాన్నాకపృష్ఠే విరాజతే

చామరవ్యజన ఛత్రదానాత్స్వారాజ్యమశ్నుతే. ౭౩
దానాదాభరణాదీనాం తేజస్వీ దివి మోదతే
దానాచ్చ నవరత్నానాం దేవసాలోక్యమశ్నుతే. ౭౪
ఆదర్శనప్రదానేన దృశ్యస్సర్వైర్భవిష్యతి

గంధద్రవ్య ప్రదానేన సుగంధిర్జాయతే భృశమ్. ౭౫

ధూపద్రవ్యప్రదానేన స్వస్థానం స్వర్గిణాం భవేత్
ఉపానహౌ పాదుకే చ వాహనం యానమేవ చ. ౭౬
దదాతి యో మందయిత్వా? మణికాంచనచిత్రితమ్
స విమానం తు దుష్ప్రాపం ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః. ౭౭
అలంకృతం భద్రపీఠం ప్రయచ్ఛన్ సర్వకామభాక్
వినతానందనస్థానం ధ్వజముత్పాద్య దర్శయన్. ౭౮
సామీప్యం సహసా విష్ణోర్యాతి సద్యో న సంశయః
ధ్వజం చ వాద్యముత్పాద్య విష్ణుసాత్కురుతే తు యః. ౭౯
స దివ్యదుందుభి ప్రాయంస్థానం ప్రాప్య విరాజతే
దాసీదాసం తథాత్మాన మాత్మీయం చ ప్రయచ్ఛతి. ౮౦
వాసుదేవాయ దాస్యేన ముక్తిః కరతలే స్థితా
నృత్తభేదైర్గీతభేదైస్తథా వాద్యైరనేకధా,

శ్రోతవ్యైరపి దృశ్యైశ్చ దేవదేవస్య సన్నిధౌ
ఆసీనముపచారై స్తైర్యే సమారాధయన్తి తే. ౮౨
ప్రేత్య దివ్యేషు లోకేషు పూజ్యన్తే తైర్న సంశయః

దీపం ప్రయచ్ఛతి నరో విష్ణోరాయతనే హి యః. ౮౩
సదక్షిణస్య యజ్ఞస్య ఫలం ప్రాప్నోత్యసంశయః
అహోరాత్రమనిర్వాణం దీపమారోపయేన్నరః. ౮౪
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా విష్ణులోకే మహీయతే
దినే దినే జపన్నామ కేశవేతి సమాహితః. ౮౫
సకృద్దదాతి యో విప్రః ప్రదీపం కేశవాలయే
జాతిస్మరత్వం ప్రజ్ఞాం చ ప్రాకాశ్యం సర్వవస్తుషు. ౮౬
అవ్యాహతేంద్రియత్వం చ సమాప్నోతి న సంశయః
సర్వకాలం చ చక్షుష్మాన్ మేధావీ దీపదో నరః. ౮౭
జాయతే నరకం చాపి తమస్సంజ్ఞం న పశ్యతి
సువర్ణమణిముక్తాఢ్యం సుమనోజ్ఞమతిశోభనమ్. ౮౮
దీపమాలాకులం దివ్యం విమానమధిరోహతి
తస్మాదాయతనే విష్ణోర్దద్యాద్దీపం ప్రయత్నతః. ౮౯
తాంశ్చ దత్వాన్నహీనస్తే? న చ తైలవియోజనమ్
కుర్వీత దీపహర్తా చ మూకోఽన్ధో జాయతే జడః. ౯౦
అన్ధే తమసి దుష్పారే నరకే పతితాన్ కిల
విక్రోశమానాన్మనుజాన్ వక్ష్యన్తి యమకింకరాః. ౯౧
విలాపైరలముత్త్రైవం కిం వో విలపితే ఫలమ్
తథా ప్రమాదిభిః పూర్వమాత్మా త్యక్తస్సముపేక్షితః. ౯౨

పూర్వమాలోచితం నైతత్కథమన్తే భవిష్యతి
ఇదానీం యాతనా భోగాః కిం విలాపః కరిష్యతి. ౯౩
దేహోదితాని స్వల్పాని విషయాశ్చాతికర్షకాః
ఏతల్లోకో న విజానాతి యేన యూయం ప్రమాదినః. ౯౪
జన్తుర్జన్మసహస్రేభ్యో హ్యేకస్మిన్ మానుషో యది
తత్రాఽప్యతివిమూఢత్వాత్ కింభోగానభిధావతి. ౯౫
కోఽతిభారో హరేర్నామ్ని జిహ్వాయాం పరికీర్తితే
వర్ణితే తుల్యమూల్యే తు యదగ్నిర్లభ్యతే సుఖమ్. ౯౬
అతోఽధికరోలాభః కో వశ్చిత్తేఽభవత్తథా
యేనాయతేషు హస్తేషు స్వాతన్త్ర్యే సతి దీపకః. ౯౭
మహాఫలో విష్ణుగృహే న దత్తో నరకాపహః
న వో విలపితే కిం చిదిదానీం దృశ్యతే ఫలమ్. ౯౮
అస్వాతన్త్ర్యే విలపతాం స్వాతన్త్ర్యే తు ప్రమాదినామ్
అవశ్యంపాతినః ప్రాణా భోక్తా జీవోఽప్యహర్నిశమ్. ౯౯
దత్తం చ లభతే భోక్తుం కామయుస్స్వవిషయాంస్తదా
ఏతత్స్వాతన్త్ర్యవద్భిర్వో యుక్తమాసీత్పరీక్షితుమ్. ౧౦౦
ఇదానీం కిం విలాపేన సహధ్వం యదుపాగతమ్
యద్యేతదనభీష్టం వో యద్దుఃఖం సముపస్థితమ్. ౧౦౧
యద్భ్రమోఽపి మతిః పాపే న కర్తవ్యా కథం చ న
పాపకర్మణి నిర్వృత్తేఽప్యజ్ఞానాదఘనాశనమ్. ౧౦౨
కర్తవ్యమప్యవిచ్ఛిన్నం స్మరద్భిర్మధుసూదనమ్
విమానమణివిద్యోతి సర్వరత్నమయం దివి. ౧౦౩

సమాప్నోతి నరో దత్వా ప్రదీపం కేశవాలయే

హవిషాం పాయసాదీనాం హరయే చ నివేదనాత్. ౧౦౪
సుఖైకరసపూర్ణత్మా రాజతే విష్ణుసన్నిధౌ
భక్ష్యపానీయభోజ్యానామన్యేషామపి దానతః ౧౦౫
శ్వేతద్వీపే తత్సమీపే వసన్తి సుఖినస్సదా
బహునాత్ర కిముక్తేన వాసుదేవార్థమాదరాత్. ౧౦౬
దదాతి వస్త్రదానం ? యస్థానం ప్రాప్నోతి చేప్సితమ్
కర్మణాం మార్జనాదీనాం ఫలభోగాదనన్తరమ్. ౧౦౭
కర్మశేషైః పునర్జన్మ కర్మానుగుణయోనిషు
ఉత్కృష్టాస్వేవ భోక్తారో లభన్తే సుఖినస్సదా. ౧౦౮

ఆరామాణాం తటాకానాం ప్రపాణాం చ ప్రవర్తనాత్
విష్ణోరాలయసామీప్యే తత్ఫలం కేన వర్ణ్యతే. ౧౦౯
సుప్రదర్శా బలవతీ చిత్రా ధాతువిభూషితా
ఉపేతా సర్వభూతైశ్చ శ్రేష్ఠా భూమిరిహోచ్యతే. ౧౧౦
తస్యాః క్షేత్రవిశేషాశ్చ తటాకానాం చ బన్ధనమ్
ఔదకాని చ సర్వాణి ప్రవక్ష్యామ్యనుపూర్వశః. ౧౧౧
తటాకానాం చ వక్ష్యామి కృతానాం చాపి యే గుణాః
త్రిషు లోకేషు సర్వత్ర పూజనీయః ప్రతాపవాన్. ౧౧౨
అథ వా మిత్రసదనం మైత్రం మిత్రవివర్ధనమ్
కీర్తిసంజననం శ్రేష్ఠం తటాకానాం నివేశనమ్. ౧౧౩
ధర్మస్యార్థస్య కామస్య ఫలమాహుర్మనీషిణః

తటాకం సుకృతం దేశే క్షేత్రమేకం మహాశ్రయమ్. ౧౧౪
చతుర్విధానాం భూతానాం తటాకముపలక్షయేత్
తటాకాని చ సర్వాణి దిశన్తి శ్రియముత్తమామ్. ౧౧౫
దేవా మనుష్యా గన్ధర్వాః పితరో యక్షరాక్షసాః
స్థావరాణి చ భూతాని సంశ్రయన్తి జలాశయమ్. ౧౧౬
తస్మాత్తాంస్తు ప్రవక్ష్యామి తటాకే యే గుణాస్స్మృతాః
యా చ తత్ర ఫలావాప్తిర్ఋషిభిస్సముదాహృతా. ౧౧౭
వర్షాకాలే తటాకే తు సలిలం యస్య తిష్ఠతి
అగ్నిహోత్రఫలం తస్య ఫలమాహుర్మనీషిణః ౧౧౮
శరత్కాలే తు సలిలం తటాకే యస్య తిష్ఠతి
గోసహస్రస్య సంప్రేత్య లభతే ఫలముత్తమమ్. ౧౧౯
హేమన్తకాలే సలిలం తటాకే యస్య తిష్ఠతి
స వై బహుసువర్ణస్య యజ్ఞస్య లభతే ఫలమ్. ౧౨౦
యస్య వై శైశిరే కాలే తటాకే సలిలం భవేత్
తస్యాగ్నిష్టోమయజ్ఞస్య ఫలమాహుర్మనీషిణః ౧౨౧
తటాకం సుకృతం యస్య వసన్తే తం మహాశ్రయమ్
అతిరాత్రస్య యజ్ఞస్య ఫలం స సముపాశ్నుతే. ౧౨౨
నిదాఘకాలే పానీయం తటాకే యస్య తిష్ఠతి
వాజిమేధఫలం తస్య ఫలం వై మునయో విదుః. ౧౨౩
స కులం తారయేత్సర్వం యస్య ఖాతే జలాశయే
గావః పిబన్తి సలిలం సాధవశ్చ నరాస్సదా. ౧౨౪
తటాకే యస్య గావస్తు పిబన్తి తృషితా జలమ్

మృగపక్షిమనుష్యాశ్చ సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్. ౧౨౫
యత్పిబన్తి జలం తత్ర స్నాయన్తే విశ్రమన్తి చ
తటాకదస్య తత్సర్వం ప్రేత్యానన్త్యాయ కల్పతే. ౧౨౬
దుర్లభం సలిలం చేహ విశేషేణ పరత్ర వై
పానీయస్య ప్రదానేన ప్రీతిర్భవతి శాశ్వతీ. ౧౨౭
తటాకే యస్య పానీయం పానీయాయ జగత్పతేః
తస్య పుణ్యఫలం వక్తుం నాలం దేవాస్సహానుగాః. ౧౨౮
తటాకే యస్య పానీయే సాయం ప్రాతర్ద్విజాతయః
స్నాత్వా కుర్వన్తి కర్మాణి తస్య నాకే స్థితిర్భవేత్. ౧౨౯
తటాకే యస్య దేవస్య స్నపనం చాఽధివాసనమ్
తస్య లోకా భవన్త్యేవ పావనాః శుచివర్జితాః. ౧౩౦
సర్వదానైర్గురుతరం సర్వదానైర్విశిష్యతే
పానీయావాసదానం తు దేవస్యాగ్రే ప్రశస్యతే. ౧౩౧

అథ వక్ష్యే విశేషేణ వృక్షాణామవరోపణమ్
స్థావరాణాం చ భూతానాం జాతయష్షట్ ప్రకీర్తితాః. ౧౩౨
వృక్షగుల్మలతావల్లీత్వక్సారాస్తృణజాతయః
ఏతా జాత్యస్తు వృక్షాణాం తేషాం రోపే గుణాస్త్విమే. ౧౩౩
కీర్తిశ్చ మానవే లోకే ప్రేత్య స్థైన ఫలం శుభమ్
లభతే నామ లోకే చ పితృభిశ్చ మహీయతే. ౧౩౪
దేవలోకగతస్యాపి నామ తస్య న నశ్యతి
అతీతేఽనాగతే చోభే పితృవంశేఽన్యత స్తథా. ౧౩౫
తారయేద్వృక్షరోపీ చ తస్మాద్వృక్షాంశ్చ రోపయేత్

తస్య పుత్రా భవన్త్యేతే పదపా నాఽత్ర సంశయః. ౧౩౬
పరలోకగతస్స్వర్గం లోకాంశ్చాప్నోతి సోఽవ్యయాన్
పుష్పైస్సురగణాన్ వృక్షాః ఫలైశ్చాఽపి తథా పితౄన్. ౧౩౭
ఛాయయా చాఽతిథీంశ్చాపి పూజయన్తి మహీరుహాః
కిన్నరోరగరక్షాంసి దేవగన్ధర్వమానవాః. ౧౩౮
తథా ఋషిగణాశ్చైవ సంశ్రయన్తి మహీరుహాన్
పుష్పితాః ఫలవన్తశ్చ తర్పయన్తీహ మానవాన్. ౧౩౯
వృక్షదం పుత్రవద్వృక్షాస్తారయన్తి పరత్ర తు
పత్రం ఫలం వా పుష్పం వా యస్యారామేఽవరోపితే. ౧౪౦
అచ్యుతస్య పదం ప్రాప్తం లోకాస్తస్యాచ్యుతా ధ్రువమ్
పత్రైః ఫలైర్వా పుష్పైర్వా ప్రీయతే భగవాన్ హరిః. ౧౪౧
తస్మాత్తటాకే తద్వృక్షా రోప్యాశ్శ్రేయోర్థినా సదా
పుత్రవత్పరిపాల్యాశ్చ పుత్రాస్తే ధర్మతస్స్మృతాః. ౧౪౨
తటాకకృద్వృక్షరోపీ ఇష్టయజ్ఞశ్చ యో నరః
ఏతే స్వర్గే మహీయన్తే, యే చాఽన్యే సత్యవాదినః. ౧౪౩
తస్మాత్తటాకాన్ కుర్వీత ఆరామాంశ్చైవ రోపయేత్
యజేచ్చ వివిధైర్యజ్ఞైస్సత్యం చ సతతం వదేత్. ౧౪౪

గోభూహిరణ్యదానాని కృత్వాఽఽచార్యాయ విష్ణవే
అర్చకాయ విశేషేణ స్వర్గతస్సుఖమేధతే. ౧౪౫
అతిదానం తు సర్వేషాం భూమిదానమిహోచ్యతే
అచలా హ్యక్షయా భూమిస్సర్వాన్ కామాన్ ప్రయచ్ఛతి. ౧౪౬
యస్తు దద్యాద్భూమిదానం దేవనామ్నార్చకాయ హి

తస్యైహికం భవేత్పుణ్యం తథా పారత్రికం బహు. ౧౪౭

యస్తు దద్యాత్స్వనామ్నైవ పూజకాయ వసుంధరామ్
తస్య కామాః ప్రరోహన్తి సర్వమైహికమశ్నుతే. ౧౪౮

దేవకార్యాయ వై దద్యాద్యో దేవాయ వసున్ధరామ్
దేవనామ్నైవ తస్య స్యాత్కేవలాముష్మికం ఫలమ్. ౧౪౯

బ్రహ్మార్పణధియా యస్తు గుప్తం దాస్యతి కిం చన
దేవాయ దేవకార్యాయ బ్రాహ్మణాయాఽధికారిణే. ౧౫౦

యావజ్జీవతి తద్దానం స్వర్గే తస్య స్థితిర్భవేత్
యం యం కామం తు మనసి కృత్వా యద్యచ్చ యోఽర్పయేత్
తం తమేవ ఫలం లబ్ధ్వా కర్తా సమ్మోదతే చిరమ్
కిమలభ్యం భగవతి ప్రసన్నే శ్రీనికేతనే. ౧౫౧

ఆచార్యాయార్పితా భూమిరత్యన్తఫలదాయినీ
తతోఽర్చకార్పితా దద్యాదనన్తం ఫలముచ్యతే. ౧౫౩

పదార్థినామథాఽన్యేషాం తథాఽన్యవిభవస్య చ
దత్తా భూమిస్తు దాతారం తారయేన్నాఽత్ర సంశయః. ౧౫౪

సువర్ణం రజితం వస్త్రం మణిరత్నవసూని చ
సర్వమేవ భవేద్దత్తం వసుధాం యః ప్రయచ్ఛతి. ౧౫౫

ఫాలకృష్టాం మహీం దద్యాత్సబీజాం సస్యమాలినీమ్
యావత్సూర్యకరా లోకే తావత్స్వర్గే మహీయతే. ౧౫౬

యశ్చాఽపి కురుతే పాపం పురుషో వృత్తికర్శితః
అపి గోకర్ణమాత్రేణ భూమిదానేన శుద్ధ్యతి. ౧౫౭

సప్తహస్తేన హా సమ్యక్త్రింశద్దండేన వర్ధనమ్

స శతాన్యేవ గోకర్ణమితి వేదవిదో విదుః. ౧౫౮
జితేంద్రియాయ గుణినే పూజకాయ తపస్వినే
దద్యాన్మహీం భవేత్తస్య ఫలమక్షయమచ్యుతమ్. ౧౫౯
యథాఽప్సు పతితస్సద్యస్తైలబిందుః ప్రసర్పతి
ఏవం భూమికృతం దానం సస్యే సస్యే ప్రరోహతి. ౧౬౦
యథా బీజాని రోహన్తి ప్రకీర్ణాని మహీతలే
ఏవం కామాః ప్రరోహన్తి భూమిదానసమార్జితాః. ౧౬౧
యథా గౌర్భరతే వత్సం క్షీరిణీ క్షీరముత్సృజేత్
ఏవం దత్తా చిరం కాలం భూమిర్భరతి భూమిదమ్. ౧౬౨
ఇక్షుభిస్సంతతాం భూమిం యవగోధూమశాద్వలైః
యో దదాతి నరశ్రేష్ఠస్స న ప్రచ్యవతే దివః. ౧౬౩
శుభం భద్రాసనం ఛత్రం వరాశ్చ వరయోషితః
భూమిదానస్య చిహ్నాని ఫలమేతన్న సంశయః. ౧౬౪
ఆదిత్యా వసవో విష్ణుర్బ్రహ్మా సోమో హుతాశనః
శూలపాణిశ్చ భగవానభినన్దన్తి భూమిదమ్. ౧౬౫
సౌవర్ణఛత్రహర్మ్యాణి వసోర్ధారాశ్చ కామదాః
గంధర్వాప్సరసో యత్ర తత్ర తిష్ఠన్తి భూమిదాః. ౧౬౬
ఇయమేవ పురా భూమిః పాలితా బహుభిర్నృపైః
అన్యైశ్చ బహుభిర్దత్తా రాజభిస్సత్యసంగరైః ౧౬౭
యస్య యస్య యదా భూమిస్తస్య తస్య తదా ఫలమ్
భూమిం యః ప్రతిగృహ్ణాతి యశ్చ భూమిం ప్రయచ్ఛతి. ౧౬౮
తావుభౌ పుణ్యకర్మాణౌ నియతౌ స్వర్గగామినౌ

దానపాలనయోర్మధ్యే దానాచ్ఛ్రేయోఽనుపాలనమ్. ౧౬౯
దానాత్స్వర్గమవాప్నోతి పాలనాదచ్యుతం పదమ్
స్వదత్తాద్ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తానుపాలనమ్. ౧౭౦
భూమిదస్స్వర్గమారుహ్య శాశ్వతీరేధతే సమాః
పునశ్చ జన్మ సంప్రాప్య భవేద్భూమిపతిర్ధ్రువమ్. ౧౭౧
యథా భూమిస్సదా దేవీ దాతారం కురుతే పతిమ్
ఏవం సదక్షిణా దత్తా కురుతే గార్జనాధిపమ్. ౧౭౨
అపి పాపకృతం ప్రాప్య ప్రతిగృహ్ణాతి భూమిదమ్
మహీం దదత్పవిత్రస్స్యాత్పుణ్యా చ జగతీ యతః. ౧౭౩
నామ్నైవ ప్రియదత్తేతి గుహ్యమేతత్సనాతనమ్
తదస్యాస్సంగతం ప్రీత్యై కీర్తనీయా ప్రయచ్ఛతా. ౧౭౪
తపోయజ్ఞాశ్రితం శీలమలోభస్సత్యవాదితా
గురుదైవతపూజా చ నాతిక్రామతి భూమిదమ్. ౧౭౫
భర్తుర్నిశ్శ్రేయసే యుక్తాస్త్యక్తాత్మానో రణే హతాః
బ్రహ్మలోకగతాస్సన్తో నాఽతిక్రామన్తి భూమిదమ్. ౧౭౬
యథా జనిత్రీ క్షీరేణ పుష్ణాతి స్వసుతం ముదా
ఏవం సర్వగుణైర్భూమిర్దాతారమనుపుష్యతి ౧౭౭
అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైరిష్ట్వా విపులదక్షిణైః
న తత్ఫలమవాప్నోతి యద్దత్వా వసుధాం పునః. ౧౭౮
మృత్యోర్హి కింకరా దండా వ్యాగ్నితాపాస్సుదారుణాః
ఘోరాశ్చ వారుణాః పాశా నోపసర్పన్తి భూమిదమ్. ౧౭౯
పితరః పితృలోకస్థా దేవలోకే దివౌకసః

సన్తర్పయన్తి దాతారం భూమేః ప్రభవతాం వరః. ౧౮౦

ఆదిత్యా ఇవ దీప్యన్తే తేజసా దివి మానవాః
యే ప్రయచ్ఛన్తి వసుధాం హరయే లోకసాక్షిణే. ౧౮౧

కృశాయ కృశభృత్యాయ వృత్తిం క్షీణాయ సీదతే
దేవాగ్రేఽర్ప్యతు విప్రాయ సుశ్రీర్భవతి మానవః. ౧౮౨

ఆస్ఫోటయన్తి పితరః ప్రనృత్యన్తి పితామహాః
భూమిదో నః కులే జాతస్సనస్సన్తారయిష్యతి. ౧౮౩

స నః కులస్య పురుషస్సనో బన్ధుస్సనో గురుః
స దాతా స చ విక్రాన్తో యో దదాతి వసుంధరామ్. ౧౮౪

లోకాంస్తు సృజతా పూర్వం గావస్సృష్టాస్స్వయంభువా
వృద్ధ్యర్థం సర్వభూతానాం తస్మాత్తా మాతరస్స్మృతాః. ౧౮౫

తాసు దత్వా సౌరభేయీస్స్వర్గే లోకే మహీయతే
ధేనుం దత్వా సువ్రతాం చ సోపధానాం పయస్వినీమ్. ౧౮౬

సవత్సాం కపిలాం దివ్యామాచార్యాయార్చకాయ చ
దేవదేవస్య తుష్ట్యర్థం దేవాయ బ్రాహ్మణాయ వా. ౧౮౭

న తస్య శక్యతే వక్తుం ఫలం వర్షశతైరపి
యావన్తి ధేన్వా లోమాని వత్సాయాశ్చ విశేషతః. ౧౮౮

తావద్వర్షసహస్రాణి కామాన్ దుహ్యేత సా వరా
ప్రయచ్ఛతే యః కపిలాం సవత్సాం కాంస్యదోహనామ్. ౧౮౯

స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురాం తైస్తైర్ద్రవ్యగుణైః పునః
సా గౌః కామదుఘా భూత్వా దాతారముపసర్పతి. ౧౯౦

గోసహస్రం తు యో దద్యాత్సర్వరత్నైరలంకృతమ్

పరాం వృద్ధిం శ్రియం ప్రాప్య స్వర్గలోకే మహీయతే. ౧౯౧

దశ చోభయతః ప్రేత్య మాతా మహాపితామహాః
గచ్ఛేత్సుకృతినాం లోకాన్ గావో దత్త్వా యథావిధి. ౧౯౨

దాయాద్యలబ్ధైర్యోగాద్వైర్గావస్సమ్పాద్య యో దదేత్
తస్యాపి చాక్షయా లోకా భవన్తీహ పరత్ర చ ౧౯౩

యో వా ద్యూతే ధనం జిత్వా గావః క్రీత్వా ప్రయచ్ఛతి
స గచ్ఛేద్విరజాన్ లోకాన్ గోప్రదానఫలార్జితాన్. ౧౯౪

ప్రతిగృహ్య తు యో దద్యాద్గావశ్శుద్ధేన చేతసా
స గత్వా దుర్లభం స్థానమమరైస్సహ మోదతే. ౧౯౫

యశ్చాత్మవిక్రయం కృత్వా గావో దద్యాద్యథావిధి
స గత్వా విరజాన్ లోకాన్ సుఖం వసతి దేవవత్. ౧౯౬

సంగ్రామే యస్తనుం త్యక్త్వా త్వక్త్వా గావః ప్రయచ్ఛతి.
దేహవిక్రయమూల్యాస్తా శ్శాశ్వతాః కామదోహనాః ౧౯౭

జీర్ణాం చైవోపభుక్తాం చ జరద్గాం శీలవర్జితామ్,
తమః ప్రవిశతే దత్త్వా ద్విజం క్లేశేన యోజయేత్. ౧౯౮

దానయోగ్యా భవేన్నైవ కృశా దుష్టా పలాయినీ
యుజ్యాత్క్లేశైస్తు యో విప్రం దత్త్వైనాం తద్వృథా భవేత్.

యువానం బలినం శ్యామం హాలేన సహ యూథపమ్
గోపతిం హారయే దద్యాద్భూరిశృంగమలంకృతమ్. ౨౦౦

బ్రాహ్మణానాం గవాం చైవ కులమేకం ద్విధా కృతమ్
ఏకత్ర మన్త్రాస్తిష్ఠన్తి హవిరేకత్ర తిష్ఠతి. ౨౦౧

ఉపగమ్య తు యో దద్యాద్గావశ్శుద్ధేన చేతసా
యావన్తి తాసాం రోమాణి తావత్స్వర్గే మహీయతే. ౨౦౨

ప్రవక్ష్యామి గవాం లోకా యాదృశా యత్ర సంస్థితాః
మనోజ్ఞా రమణీయాశ్చ సర్వకామదుహస్సదా. ౨౦౩
పుణ్యాః పాపహరాశ్చైవ గవాం లోకా న సంశయః
అత్యన్తసుఖినస్తత్ర సర్వపాపవివర్జితాః. ౨౦౪
ప్రమోదన్తే మహాస్థానే నరా విగతకల్మషాః
తుల్యప్రభావా దేవైస్తే మోదన్తే ప్సరసాం గణైః. ౨౦౫
గన్ధర్వైరుపగీయన్తే గోశరణ్యా న సంశయః
బ్రాహ్మణాస్సాధువృత్తాశ్చ దయావన్తోఽనుకంపకాః. ౨౦౬
ఘృణినశ్శుభకర్తారో మోదన్తే దైవతైస్సహ
యథైవ సలిలే మత్స్యాస్సలిలేన సహోష్యణే. ౨౦౭
గోభిః పాపకృతం కర్మ దృఢమేవ వ్యపోహ్యతే
మాతరస్సర్వభూతానాం ప్రజానాం రక్షణే కృతాః. ౨౦౮
బ్రహ్మణా లోకసారేణ గావః పాపభయాపహాః
తాసు దత్తాసు లోకేఽస్మిన్ కిం న దత్తం భవేదిహ. ౨౦౯
దేవేశాయ విశేషేణ తత్ప్రియాయ తథా పునః
ప్రతిపాద్యాస్సదా గావో భూతిం స్వారామభీప్సుభిః. ౨౧౦

సువర్ణం పరమం దానం సువర్ణం దక్షిణా పరా
ఏతత్పవిత్రం పరమమేతత్స్వస్త్యయనం మహత్. ౨౧౧
దశపూర్వాన్ పరాన్ వంశ్యానాత్మానం చ విశేషతః

అపి పాపశతం కృత్వా దత్తం విప్రేషు తారయేత్. ౨౧౨

సువర్ణం యే ప్రయచ్ఛన్తి నరాశ్శుద్ధేన చేతసా
దేవతాస్తే ప్రయచ్ఛన్తి సమస్తమితి నశ్శ్రుతమ్. ౨౧౩

అగ్నిర్హి దేవతాస్సర్వాస్సువర్ణం చ హుతాశనః
తస్మాత్సువర్ణం దదతా దత్తాస్సర్వాశ్చ దేవతాః. ౨౧౪

అగ్న్యభావే చ కుర్వన్తి వహ్నిస్థానే చ కాంచనమ్
సర్వదేవప్రమాణజ్ఞా వేదశ్రుతినిదర్శనాత్. ౨౧౫

యస్త్వేనం జ్వలయేదగ్నిమాదిత్యోదయనం ప్రతి
దద్యాద్వై దేవముద్దిశ్య సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్. ౨౧౬

సువర్ణదస్సర్వలోకే కామానిష్టానవాప్నుతే
విరజాంబరసంవీతః పరియాతి తతస్తతః. ౨౧౭

విమానేనార్కవర్ణేన భాస్వరేణ విరాజతా
అప్సరోగణసంకీర్ణో భాస్వరస్తేన తేజసా ౨౧౮

హంసబర్హిణయుక్తేన కామగేన నరోత్తమః
దివ్యగంధవహాస్స్వర్గే పరిగచ్ఛన్నితస్తతః. ౨౧౯

తస్మాత్స్వశక్త్యా దాతవ్యం కాంచనం మానవైర్భువి
విమానేనార్కవర్ణేన స యాతి స్వర్గముత్తమమ్. ౨౨౦

న హ్యతః పరమం లోకే సద్యః పాపవినాశనమ్
బ్రహ్మకోశస్య శుద్ధస్య సువర్ణం యః ప్రయచ్ఛతి. ౨౨౧

బహూన్యబ్దసహస్రాణి స్వర్గే లోకే మహీయతే
ఇతి సంక్షేపతః ప్రోక్తం స్వర్ణదానఫలం మయా. ౨౨౨

అథ వక్ష్యే విశేషేణ ఫలమన్నస్య దాపనాత్

విష్ణవే చ శ్రియై భూమ్యై సర్వదేవేభ్య ఏవ చ. ౨౨౩

తన్నివేదితశేషస్య దానాచ్చార్థిభ్య ఆదరాత్
న శక్యతే ఫలం తస్య వక్తుం వర్షశతైరపి. ౨౨౪

తథాఽపి గీయతే యత్తు విస్తారాత్ పరమర్షిభిః
సంక్షేపతః ప్రవక్ష్యామి అన్నదానార్జితం ఫలమ్. ౨౨౫

ప్రసాదమమృతం బ్రూయాదన్నం దేవనివేదితమ్
తీర్థం చామృతమిత్యేవ దేవపాదోదకం వదేత్. ౨౨౬

అన్నమేవ ప్రశంసన్తి దేవా ఋషిగణాస్తథా
లోకతంత్రం హి సంజ్ఞాశ్చ సర్వమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్. ౨౨౭

అన్నేన సదృశం దానం న భూతో న భవిష్యతి
తస్మాదన్నం విశేషేణ దాతుమిచ్ఛన్తి మానవాః. ౨౨౮

అన్నమూర్జస్కరం లోకే ప్రాణాశ్చాన్నే ప్రతిష్ఠితాః
అన్నేన ధార్యతే సర్వం విశ్వం జగదిదం మహత్. ౨౨౯

అన్నాద్గృహస్థా లోకేస్మిన్ భిక్షవస్తాపసాస్తథా
అన్నాద్భవన్తి వై ప్రాణాః ప్రత్యక్షం నాఽత్ర సంశయః. ౨౩౦

కుటుంబం పీడయిత్వా తు బ్రాహ్మణాయ మహాత్మనే
దాతవ్యం భిక్షవే చాన్నమాత్మనో భూతిమిచ్ఛతా. ౨౩౧

బ్రాహ్మణాయాఽభిరూపాయ యో దద్యాదన్నమర్థినే
విదధాతి నిధిం శ్రేష్ఠం పారలౌకికమాత్మనః. ౨౩౨

శ్రాన్తమధ్వని వర్తన్తం వృద్ధమర్హముపస్థితమ్
అర్చయేద్భూతిమన్విచ్ఛన్ గృహస్థో గృహమాగతమ్. ౨౩౩

క్రోధముత్పతితం హిత్వా సుశీలో వీతమత్సరః

అన్నదః ప్రాప్నుతే భూయో భువి చేహ చ యత్సుఖమ్. ౨౩౪
నాఽవమన్యేదభిగతం న ప్రణుద్యాత్కథం చన
అపి శ్వపాకే శుని వా న దానం విప్రణశ్యతి. ౨౩౫
యో దద్యాదపరిక్లిష్టమన్నమధ్వని వర్తతే
శ్రాన్తాయాదృష్టపూర్వాయ సమహద్ధర్మమాప్నుయాత్. ౨౩౬
పితౄన్ దేవానృషీన్విప్రానతిథీంశ్చ విశేషతః
యో నరః ప్రీణయత్యన్నైస్తస్య పుణ్యఫలం మహత్. ౨౩౭
కృత్వా ఽతిపాతకం కర్మ యో దద్యాదన్నమర్థినే
బ్రాహ్మణాయ విశేషేణ న స పాపేన ముహ్యతే. ౨౩౮
బ్రాహ్మణేష్వక్షయం నామాన్యం శూద్రే మహత్ఫలమ్
అన్నదామపి శూద్రే చ బ్రాహ్మణస్య విశిష్యతే. ౨౩౯
న పృచ్ఛేద్గోత్రచరణం స్వాధ్యాయం దేశమేవ చ
భిక్షితో బ్రాహ్మణేనేహ దద్యాదన్నం ప్రయాచితః. ౨౪౦
అన్నదస్యాన్నవృక్షాశ్చ సర్వకామఫలప్రదాః
భవన్తి చేహ నాముత్రనృపతేర్నాత్రసంశయః. ౨౪౧
ఆశంసతే హి పితరస్సువృష్టిమివ కర్షకాః
అస్మాకమపి పుత్రో వా పౌత్రో వాఽన్నం ప్రదాస్యతి. ౨౪౨
బ్రాహ్మణో హి మహద్భూతం స్వయం దేహీతి యాచతే
అకామో వా సకామో వా దత్వా పుణ్యమవాప్నుయాత్. ౨౪౩
బ్రాహ్మణస్సర్వభూతానామతిథిః ప్రసృతాగ్రభుక్
విప్రా యమధిగచ్ఛన్తి భిక్షమాణా గృహం సదా. ౨౪౪
సత్కృతాచ్చ నివర్తన్తే తదతీవ ప్రవర్ధతే

మహాభోగే కులే ప్రేత్య జన్మ చాప్నోతి నిత్యశః ౨౮౫
దత్వా త్వన్నం నరో లోకే యథాస్థానమనుత్తమమ్
నిత్యం మృష్టాన్నదాయీ తు స్వర్గే వసతి సత్కృతః. ౨౮౬
అన్నం ప్రాణా నరాణాం హి సర్వమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్
అన్నదః పశుమాన్ పుత్రీ ధనవాన్ భోగవానపి. ౨౮౭
ప్రాణవాంశ్చాఽపి భవతి రూపవాంశ్చ తథా భవేత్
అన్నదః ప్రాణదో లోకే సర్వదః ప్రోచ్యతే తు సః ౨౮౮
అన్నం హి దత్వాఽతిథయే బ్రాహ్మణాయ యథావిధి
ప్రదాతా సుఖమాప్నోతి దైవతైశ్చాఽపి పూజ్యతే. ౨౮౯
బ్రాహ్మణో హి మహద్భూతం క్షేత్రభూతమిహోచ్యతే.
ఉప్యతే యత్ర తద్బీజం తద్ధి పుణ్యఫలం మహత్. ౨౯౦
ప్రత్యక్షప్రీతిజననం భోక్తుర్దాతుర్భవత్యుత
సర్వాణ్యన్యాని దానాని పరోక్షఫలవన్త్యుత. ౨౯౧
అన్నాద్ధి ప్రసవం యాన్తి రతిరన్నాద్ధి జాయతే
ధర్మార్థావన్నతో విద్యాత్ రోగనాశ స్తథాన్నతః. ౨౯౨
అన్నం హ్యద్భుతమిత్యాహ పురా కల్పే ప్రజాపతిః
అన్నం భువం దివం ఖం చ సర్వమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్. ౨౯౩
అన్నప్రణాశే భిద్యన్తే శరీరే పంచ ధాతవః
బలం బలవతోఽపీహ ప్రణశ్యత్యన్నహానితః. ౨౯౪
ఆవాహాశ్చ వివాహాశ్చ యజ్ఞాశ్చాఽన్నమృతే తథా
నివర్తన్తే విశేషేణ బ్రహ్మ చాఽత్ర ప్రదీయతే ౨౯౫
అన్నతస్సర్వమేతద్ధి యత్కించిత్ స్థాణు జంగమమ్

త్రిషు లోకేషు ధర్మార్థమన్నం దేయం తతో బుధైః. ౨౫౬
అన్నదస్య మనుష్యస్య బలమోజో యశాంసి చ
ఆయుశ్చ వర్ధతే తద్వత్తేషు లోకేషు నిశ్చితమ్. ౨౫౭
మేఘాదూర్ధ్వం సన్నిధత్తే ప్రాణానాం పవనః పతిః
యచ్చ మేఘగతం వారి శక్రో వర్షతి హర్షితః. ౨౫౮
ఆదత్తే చ రసాన్ భౌమాన్ ఆదిత్యస్స్వగభస్తిభిః
వాయురాదిత్యతప్తాంశ్చ రసాన్ దేవః ప్రవర్షతి. ౨౫౯
తద్యథా మేఘతో వారి పతితం భవతి క్షితౌ
తదా వసుమతీ దేవీ స్నిగ్ధా భవతి భావితా ౨౬౦
తతస్సస్యాని రోహన్తి యేన వర్తయతే జగత్.
మాంసమేదోఽస్థిశుక్రాణాం ప్రాదుర్భావస్తతః పునః ౨౬౧
సంభవన్తి తతశ్శుక్రాత్ప్రాణినః పృథివీతలే
అగ్నిష్టోమౌ హి తచ్ఛుక్రం సృజతః పుష్యతశ్చ హ. ౨౬౨
ఏవమన్నాద్ధి సూర్యశ్చ పవనశ్శుక్రమేవ చ
ఏక ఏవ స్మృతో రాశిస్తతో భూతాని జజ్ఞిరే. ౨౬౩
ప్రాణాన్ దదాతి భూతానాం తేజశ్చ సతతప్రభమ్
గృహమభ్యాగతాయాఽథ యో దద్యాదన్నమర్థినే. ౨౬౪
అన్నదానాద్ధి యే లోకాస్తాంశ్శృణుధ్వం సమాహితాః
భవనాని ప్రకాశన్తే దివి తేషాం మహాత్మనామ్. ౨౬౫
తారాసంస్థానరూపాణి నానాస్తంభాన్వితాని చ
చంద్రమండలశుభ్రాణి కింకిణీజాలవన్తి చ. ౨౬౬
తరుణాదిత్యవర్ణాని స్థావరాణి చరాణిచ

అనేకశతభౌమాని సాంతర్జలచరాణి చ ౨౬౭
వైడూర్యార్కప్రకాశాని రౌక్మరూప్యమయాని చ
సర్వకామఫలాశ్చాపి వృక్షా భవనసంస్థితాః. ౨౬౮
వాప్యో వీథ్య స్సభాః కూపా దీర్ఘికాశ్చైవ సర్వశః
ఘోషవ స్త్వథ యానాని ముక్తాన్యథ సహస్రశః. ౨౬౯
భక్ష్యభోజ్యమయాశ్శైలా వాసాంస్యాభరణాని చ
క్షీరం స్రవన్తి సరిత స్తథా చైవాన్నపర్వతాః. ౨౭౦
ప్రాసాదాః పాండురాభ్రాభాశ్శయ్యాశ్చ కనకోజ్జ్వలాః.
తాన్యన్నదాః ప్రపద్యన్తే తస్మాదన్నం దదేత్సదా. ౨౭౧
దద్యాదద్యాత్సదైవాఽన్నం విష్ణవే వినివేదితమ్

హవిఃపాత్రాది సౌవర్ణం రాజతం తామ్రమేవ వా. ౨౭౨
కాంస్యం వాఽప్యథ యో దద్యాదర్ఘ్య పాత్రాదికానపి
కలశాన్ కరకాన్ కుంభానన్యాంశ్చైవ పరిచ్ఛదాన్. ౨౭౩
శక్తిలోభమకృత్వైవ తస్య పుణ్యఫలం మహత్
సౌవర్ణాన్యేవ యో దద్యాత్సారూప్యం లభతే ఫలమ్. ౨౭౪
రాజతాన్యథ యోదద్యాత్సామీప్యం ఫలమాప్నుయాత్
దద్యాత్తామ్రాణి కాంస్యాని సాలోక్యం పదమేతి సః. ౨౭౫
ధ్వజాన్విచిత్రాన్ యో దద్యాన్నానావర్ణ సమాయుతాన్
సర్వేషాముత్తమో భూత్వా కులకేతుర్భవిష్యతి. ౨౭౬
శ్వేతం వితానం రక్తం వా కృష్ణం పీతం చ శ్యామలమ్
దుకూలేనాఽథ పట్టేన తంతునాఽన్యేన వా కృతమ్. ౨౭౭
యో దద్యాద్దేవదేవస్య స గచ్ఛేద్వైష్ణవం పదమ్

స్సోపధానాం సతల్పాం చ ఖట్వాం దద్యాచ్చ యో హరేః. ౨౭౮
కుబేరలోకమాసాద్య తత్ర సమ్మోదతే చిరమ్
ఆతపత్రం తథా హైమం ముక్తాదామవిభూషితమ్. ౨౭౯
హైమదండయుతం దద్యాదింద్రలోకం స గచ్ఛతి
రాజ్యకామీ తు రాజా స్యాత్సార్వభౌమోఽపి జాయతే. ౨౮౦
మయూరచ్ఛత్రదానాత్తు వారుణం లోకమాప్నుయాత్
చామరం హేమదండం చ వ్యజనం రత్నభూషితమ్. ౨౮౧
కేవలం హేమదండం వా భక్త్యా శక్త్యా చ సంయుతమ్
అర్పయేద్ధరయే యస్తు దేవలోకే మహీయతే. ౨౮౨
మయూరవ్యజనం తద్వద్రుక్మదండం చ శక్తితః
భక్త్యైవ యో హరేర్దద్యాద్వాయులోకే మహీయతే. ౨౮౩
విమానం హైమసంచ్ఛన్నం విష్ణోర్యః కారయేన్నరః
అశక్యం తత్ఫలం వక్తుం సర్వైరపి సురాఽసురైః. ౨౮౪
సౌవర్ణం విష్ణురూపన్తు యో భక్త్యైవ తు కారయేత్
తస్యాఽపి యత్ఫలం సర్వమనన్తమితి నశ్శ్రుతమ్. ౨౮౫
మంటపం వా ప్రపాం వాఽథ రత్నముక్తోపశోభితమ్
హేమలంబ? సమాయుక్తం హైమస్తంభపరిష్కృతమ్. ౨౮౬
కల్పయేద్విష్ణుసాలోక్యం ప్రాప్నోత్యమరదుర్లభమ్
హైమం సింహాసనం శ్రేష్ఠం యో భక్త్యాఽర్పయేద్ధరేః. ౨౮౭
సింహాసనం సమాస్థాయ మాహేన్ద్రీం సంపదం వ్రజేత్
హైమీర్వ్యాఘ్రీశిబికాశ్చైవ రంగాదీన్యశ్చ కారయేత్. ౨౮౮
హైమం యానం తథాఽరుహ్య విష్ణులోకం స గచ్ఛతి

అశక్తో దారవాన్ వాఽథ రంగాదీన్ శిబికాస్తథా. ౨౦

సింహాసనం వా యో దద్యాత్సోమలోకం స గచ్ఛతి
యశ్చ కాంస్యమయీం ఘణ్టాం హృద్యధ్వనియుతాం దదేత్.
హృద్యవాక్సుస్వరో హృద్యో వాగ్మీ స తు భవేన్నరః
శంఖభేర్యాదిదానేన శక్రలోకే స పూజ్యతే. ౨౧

నృత్తగేయాదిభిర్వాద్యైర్ఘోషణం కారయేత్తు యః
నర్తయేదప్సరోభిర్వా గాంధర్వం లోకమాప్నుయాత్. ౨౨

వీణావేణువినాదైశ్చ శక్త్యా యః పూజయేద్ధరిమ్
భుక్త్వాఽత్ర మహదైశ్వర్యం వైష్ణవం పదమాప్నుయాత్. ౨౩

యద్యద్ద్రవ్యం ముదా యుక్తో దద్యాత్తు హరయే నరః
తదగ్రే పూజకేభ్యశ్చ గురవే చ విశేషతః. ౨౪

తత్ప్రీత్యై చేతరేభ్యశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యో విధానతః
సమృద్ధిం తస్య తస్యైవ ద్రవ్యస్యాప్నోత్యసంశయమ్. ౨౫

యం కామయిత్వా దద్యాద్యత్తత్సర్వం స లభేన్నరః
యద్యత్కర్మ తదర్థం స్యాత్పరిచర్యా చ తస్య యా. ౨౬

తస్యోపచారం యత్కర్మ కరోతి శ్రద్ధయా తు యః
సర్వయజ్ఞఫలం ప్రాప్య సామీప్యం పదమాప్నుయాత్. ౨౭

తస్మాదత్ర ప్రతిష్ఠాప్య దేవదేవస్య మన్దిరమ్
శక్తిలోభమకృత్వైవ విభవానాంచభక్తితః. ౨౮
బహుధా బహులాం వృత్తిం కల్పయేచ్చేత్తదుత్తమమ్

అథాఽర్చనే ఫలం వక్ష్యే విశేషేణ మధుద్విషః. శ్రీః ౧

భక్త్యా ప్రదక్షిణం కుర్వన్నిత్యం విష్ణ్వాలయే నరః
సాయం ప్రాతశ్చ దేవేశం నమస్కృన్నథ చిన్తయన్. ౩౦౦
యః ప్రణామం ముహుః కుర్యాత్స తు యజ్ఞఫలం లభేత్
ఉపచారవిశేషాణామర్పణాద్వక్ష్యతే ఫలమ్. ౩౦౧
ధ్యానమావాహనం కృత్వా సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్
అష్టాంగయోగమార్గేణ మనసా భావయన్ హరిమ్. ౩౦౨
సంచిన్త్య మనసా పూర్వం పూతకాయో మహామనాః.
యః కుర్యాత్పూజనం విష్ణోస్తత్ర దేవో వసేద్ధ్రువమ్. ౩౦౩
అర్చకస్య తపోయోగాత్పూజాయాశ్చాఽతిశాయనాత్
ఆభిరూప్యాచ్చ బింబస్య సన్నిధిః ప్రోచ్యతే హరేః. ౩౦౪
ఆసనం హరయే దత్వా ప్రతిష్ఠాం లభతే చిరమ్
స్వాగతేనాఽనుమానేన యః పూజయతి మాధవమ్. ౩౦౫
సర్వైరనుమతో భూత్వా స్వాగతం సోఽభిపద్యతే
పాద్యమాచమనీయం చ సమర్ప్య హరయే నరః. ౩౦౬
బాహ్యమాభ్యన్తరం యత్తు పాపం తేన విముచ్యతే.
నిత్యం పుష్పాణి పుణ్యాని భక్త్యా యస్తు సమర్పయేత్. ౩౦౭
సూర్యకోటినిభం దివ్యం విమానమధిరుహ్య సః
విష్ణులోకం గతస్సత్వం విష్ణువన్మోదతే చిరమ్ ౩౦౮
దేవేశం పుష్పమాలాద్యైరలంకుర్యాచ్చ యో బుధః
తస్యాఽనన్తఫలం ప్రోక్త మనన్తో భగవాన్ హరిః ౩౦౯
చంపకాఽశోకపున్నాగ జాతీమలయుపంకజమ్
సమర్ప్య దేవదేవాయ శుభానామాశ్రయో భవేత్. ౩౧౦

దమనోశీరలామజ్జా కేతక్యుత్పలమర్పయేత్
మంగళం తస్య సిశ్ఛిద్రం భవేదేవ న సంశయః. ౩౧౧
తుళసీమర్పయేద్విద్వా౯ పాదయోర్భక్తితో హరేః
స చానన్తఫలం ప్రాప్య మోదతే విష్ణుసన్నిధౌ. ౩౧౨
సుగంధిపుష్పదానేన సుగంధిర్జాయతే నరః
బహుపుష్పప్రదానేన బహుధా తుష్యతే ? హరిః. ౩౧౩
బహుజాతిసుమానాం చ దానేన ప్రీయతే స వై
పాదయోరర్పణాద్విష్ణోః పుష్పాణాం సంచయం సకృత్. ౩౧౪
పదే పదే చాఽశ్వమేధఫలం ప్రాప్నోత్యసంశయమ్
తుళసీం మూర్ధ్ని దేవస్య సమర్ప్య మధువిద్విషః. ౩౧౫
నరః పాపాద్విముచ్యేత కర్మణా నోపలిప్యతే
సర్వాంగేష్వర్పయా౯ పుష్పం సర్వగస్య నరో హరేః. ౩౧౬
సర్వదా సర్వలోకేషు కామచారో భవిష్యతి
అలంకృత్య ఫలైర్దేవం పుష్పార్పణఫలం లభేత్. ౩౧౭
సుగంధచందనద్రవ్యం కర్పూరాదియుతం తథా
యథార్హమర్పయేదంగే శ్లక్ష్ణం సర్వాఙ్గసున్దరమ్. ౩౧౮
స నరో విష్ణుసాలోక్యం ప్రయాత్యమరదుర్లభమ్
స్వయమేవాహృతైః పుష్పైః పూజయేద్యస్తు మాధవమ్. ౩౧౯
స సర్వా౯ సమవాప్నోతి పుష్పార్పణఫలాదికా౯

సర్వేషామపి పుష్పాణాం తుళసీ ప్రీతిదా హరేః. ౩౨౦
తుళసీదలమాదాయ యత్ర గచ్ఛతి పూజకః
అనుగచ్ఛతి తం దేవో యథా గౌర్వత్సలా భృశమ్. ౩౨౧

ప్రత్యహం పూజయేద్యస్తు తుళస్యా గరుడధ్వజమ్
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిముక్తో ముక్తిమవాప్నుయాత్. ౩౨౨

మణికాంచనపుష్పాణి ముక్తావైదూర్యకాని చ
తులసీదలదానస్య కలాం నాఽర్హన్తి షోడశీమ్. ౩౨౩

సుమంజరీదళైర్యుక్తైః కోమలైస్తుళసీదళైః
యే కుర్వన్తి హరేః పూజాం తే కృతార్థాః కలౌ యుగే. ౩౨౪

శుష్కం పర్యుషితం వాఽర్ద్రం శ్యామం వా తులసీదలమ్
అర్చనే వాసుదేవస్య లక్షకోటిగుణం భవేత్. ౩౨౫

తుళసీగ్రహణం శస్తం విష్ణోరర్చనహేతవే
వర్జ్యం పర్యుషితం పుష్పం న వర్జ్యం తుళసీదలమ్. ౩౨౬

వర్జ్యం పర్యుషితం తోయం న వర్జ్యం జాహ్నవీజలమ్
అన్యత్పర్యుషితం వర్జ్యం న వర్జ్యం పద్మపుష్పకమ్. ౩౨౭

శుష్కైః పర్యుషితైర్వాఽపి శ్యామమ్లానమృదాదిభిః
అర్చనాద్వాసుదేవస్య ముక్తో భవతి పూరుషః. ౩౨౮

పుష్కరాద్యాని తీర్థాని గంగాద్యాస్సరితస్తథా
దేవా దివిస్థితా యే వై తిష్ఠన్తి తుళసీదళే. ౩౨౯

తావద్గర్జన్తి పుష్పాణి మాలత్యాదీని సర్వతః
యావన్న ప్రాప్యతే పుణ్యా తుళసీ విష్ణువల్లభా. ౩౩౦

సకృదభ్యర్చ్య గోవిన్దం తుళస్యా చైవ మానవః
ముక్తిభాగీ నిరాతంకం కృష్ణస్యాఽనుచరో భవేత్. ౩౩౧

నాఽక్షతైరర్చయేద్విష్ణుం న శంభుం శంఖవారిణా
నార్చయేద్దూర్వయా దుర్గాం న తుళస్యా సురాన్తరమ్. ౩౩౨

దలాఽలాభే తుళస్యాస్తు పత్రైరారాధయేద్ధరిమ్
పత్రాఽలాభే శిఫాభిర్వా శిఫాభావే శిఫాలవైః. 333

లవాలాభే మృదా తత్ర భక్తియూనర్చయేద్ధరిమ్
హరేరభ్యర్చనాయాం చ తుళసీ సాధనం పరమ్. 334

అలాభే తుళసీ   చ తన్నామగ్రహణం పరమ్
భగవానరవిందాక్షస్సన్తుష్యతి సహస్రధా. 335

న పద్మైర్నాఽపి కల్హారైర్న హేమకుసుమైరపి
శథా తుష్యతి గోవిందో యథైవ తుళసీదలైః 336

సంగృహ్య తుళసీం భక్త్యా సర్వాఽనిష్ట
తుళస్యైవ హరేః పూజాం యే కుర్వన్తి సదా భువి. 337

తస్మాత్తుళస్యా సదృశం న చ భూతం న భావి చ
తుళసీకాననాఽమోదవాసితా యత్ర మారుతాః. 338

న తత్ర ధరణీభాగే చరన్తి యమకింకరాః
"తుళసీ తుళసీ" త్యేవం నామాఽన్యావర్తయన్తి యే. 339

తే విష్ణులోకమాసాద్య పశ్యన్తి మధుసూదనమ్
దర్శనాచ్ఛ్రవణాత్స్పర్శాత్స్మరణాత్కీర్తనాదపి. 340

పునాతి తుళసీ పుణ్యా దశపూర్వాన్ దశాఽవరాన్
తుళసీకాననం యత్ర యత్ర వా హరికీర్తనమ్. 341

తత్రైవాఽస్తే హరిశ్శ్రీమాన్ శంఖచక్రగదాఽయుధః

యః పూజయేత్ఫలైర్విష్ణుం సుపక్వైరమృతోపమైః. 342

పుణ్యావృక్షసముద్భూతైస్తత్ఫలం కేన వర్ణ్యతే
చన్దనాఽగురుకర్పూరైర్ధూపమాఘ్రాపయేచ్చయః. 343

సూర్యలోకం స గత్వైవ యాతి విష్ణోః పరం పదమ్
ఘృతేన కాపిలేనైవ దృఢవర్తియుతం తు యః. ౩౮౪
దర్శయేద్దేవదేవస్య దీపం దృష్టిమనోహరమ్
సోఽన్ధం నైవ ప్రవిశతి నరకం నరపుంగవః. ౩౮౫
యస్తు తైలేన సందీప్తం దర్శయేద్దీపముజ్జ్వలమ్
విమానమతివిద్యోతి యాత్యారుహ్య తమఃపరమ్. ౩౮౬
కర్పూరదీపం యో భక్త్యా దర్శయేద్ధరయే నరః
తస్య పాపాని నశ్యన్తి నిర్లేపస్స భవిష్యతి. ౩౮౭
విధినాఽర్ఘ్యం హరేర్దద్యాదష్టాంగం భక్తితో నరః
చన్ద్రలోకం స గత్వైవ యాతి విష్ణోః పరం పదమ్. ౩౮౮
సుగంధి శుభముత్పూతం స్నానతోయం చ యో దదేత్
దేవేశస్య విశేషేణ స భవేద్వీతకల్మషః. ౩౮౯
తతశ్చ వారుణం లోకం ప్రాప్య తత్రైవ మోదతే
ధౌతవస్త్రోత్తరీయాణి విశుద్ధాని మృదూని చ. ౩౯౦
దేవదేవస్య దత్వా తు సౌమ్యం లోకమవాప్నుయాత్
కార్పాసమథ చ క్షౌమం కౌశేయం రాంకవం తథా. ౩౯౧
యథాశక్తి సమర్ప్యైవ ఫలం చానన్తమశ్నుతే
కార్పాసాద్రాంకవం తస్మాత్కౌశేయం క్షౌమమిత్యపి. ౩౯౨
ప్రశస్తం కథితం వస్త్రం యథా శక్త్యనురూపతః
సౌవర్ణాభరణాన్యత్ర ముక్తామణికృతాని వా. ౩౯౩
అర్పయేద్దేవదేవస్య భవేద్భూమిపతిస్స హి
జాంబూనదం శాతకుంభం హాటకం వైణవం తథా. ౩౯౪

శృంగీ చ శుక్తిజం చైవ జాతరూపమతః పరమ్
రసవిద్ధం తథా ప్రోక్తమాకరోద్గతమిత్యపి. ౩౫౫
ప్రోక్తం బహువిధం హేమ పూర్వాత్పూర్వాత్పరం వరమ్
ప్రత్యుప్తాని విశేషేణ రత్నైర్నానావిధైర్హరేః. ౩౫౬
భూషణాన్యర్పయేద్భక్త్యా మిత్రాణ్యస్య నవగ్రహాః
రాజశ్రియం చ భుక్త్వాఽన్తే విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. ౩౫౭
ఉపవీతం తు యో దద్యాత్సౌవర్ణైస్తంతుభిః కృతామ్
ద్విజోత్తమస్స్యాద్విజ్ఞానీ బ్రహ్మలోకమవాప్నుయాత్. ౩౫౮
సాలగ్రామైశ్చ బహుభిర్నిర్మితాం మాలికాం తు యః
అర్పయేద్దేవదేవస్య స విష్ణోర్యాతి సన్నిధిమ్. ౩౫౯
లక్ష్మీః ప్రియతమా విష్ణోస్సా హి నిత్యాఽనపాయినీ
స్వసంకల్పానువిద్ధా చ శక్తిస్సర్వాత్మికా పరా. ౩౬౦
ప్రకృతేర్మూలభూతా చ స్వామినీ జగతాం సతామ్
లక్ష్మీప్రతికృతిం కృత్వా మణిముక్తాదిభిర్నవా. ౩౬౧
ఆబధ్య మాలికాయాం యో దేవేశాయ సమర్పయేత్
తస్య ప్రసన్నౌ జాయేతే దంపతీ జగతః పతీ. ౩౬౨
మాత్రాం చ దేవదేవ్యై దత్వా హస్తే విశేషతః
సర్వాన్ కామానవాప్నోతి చరాంశ స్తృప్తో హరేః. ౩౬౩
మధుపర్కం హరేర్దద్యాద్భక్త్యా ప్రీతికరం హరేః
విరజాఽం బరసంవీతశ్శాంకధవలో ముదా. ౩౬౪
చన్ద్రలోకాధిపో భూత్వా యామాద్విష్ణుపదం మహత్
సావిఘ్నవేద్య దేవస్య ప్రతిష్ఠాఫలమశ్నుతే. ౩౬౫

ప్రభూతం వినివేద్యైవ జీర్ణోద్ధారఫలం తథా
పాయసం వినివేద్యైవ హరేర్భక్త్యా విశేషతః. ౩౬౬

పయోప్రహాదైశ్చ పితరస్తృప్తిమాయాన్తి తస్య తు
కృసరం వినివేద్యైవ దేవస్య ముదితో నరః. ౩౬౭

అక్షయం ప్రతిపద్యేత స్వగృహేఽన్నం చిరం చిరమ్
గౌల్యం నివేద్య దేవస్య ప్రాప్నోతి గుడపర్వతాన్. ౩౬౮

ముద్గాన్నస్య ప్రదానేన ముద్గరాశిం సమాప్నుయాత్
యవోదనస్య దానేన నీరోగో భవతి ధ్రువమ్. ౩౬౯

శుద్ధాన్నస్య ప్రదానేన త్రిశుద్ధా భవతి ప్రజా
అపూపాదిప్రదానేన మనస్వీ జాయతే నరః. ౩౭౦

ఉపదంశాదిదానేన నోపదంశో భవిష్యతి?
సుగంధి స్వాదు శుద్ధం చ పానీయం యో హరేర్దదేత్. ౩౭౧

హవిర్దానఫలస్యార్ధం ఫలం సమ్యక్ సమశ్నుతే
కదల్యా నారికేలస్య చూతస్య పనసస్య చ. ౩౭౨

ఫలాని చ సుపక్వాని భక్త్యా శుద్ధాని యో దదేత్
హవిర్దానాచ్చతుర్భాగం ఫలం సోఽపి సమాప్నుయాత్. ౩౭౩

కర్పూరైలాలవంగైశ్చ తథా జాతీఫలాదిభిః
మాతులుంగఫలైశ్శుద్ధైస్సుపక్వైశ్చ యుతం తథా. ౩౭౪

తాంబూలం క్రముకైర్యుక్తం ముఖవాసం చ యో దదేత్
సర్వైశ్వర్యమవాప్నోతి విష్ణులోకం చ గచ్ఛతి. ౩౭౫

విధినా బలిమారాధ్య కారయేద్యః ప్రదక్షిణమ్
బలం బలవతాం లబ్ధ్వా విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. ౩౭౬

బలిం సేవేత యో భక్త్యా సోఽపి యజ్ఞఫలం లభేత్

దేవస్య మండపం కుర్యాద్గంధపుష్పైః ప్రపాస్తు వా. ౩౪౭

సర్వైశ్వర్యమవాప్యైవ నిత్యపుష్పఫలం వ్రజేత్
విష్ణోః కథాస్తు సంకీర్త్య స్తోత్రైః స్తుత్వా చ వైష్ణవైః. ౩౪౮
శ్రుత్వా భక్త్యా హరిం ధ్యాయన్ విష్ణులోకే మహీయతే
సామ్యాన్ పుణ్యానిమాన్ విష్ణోశ్చతురోఽప్యర్చనావిధీన్. ౩౪౯
శ్రావయేద్యో బుధో భక్త్యా తథా యశ్శృణుయాదపి
సర్వపాపవినిర్ముక్తా వైష్ణవం పదమాప్నుయుః. ౩౫౦

అథోత్సవాదికరణే ఫలం వక్ష్యే మధుద్విషః
సకామానాం ఫలం కామ్యమకామానాం పరం పదమ్. ౩౫౧

ఉత్సవం తు ప్రవక్ష్యన్తి దేవదేవార్చనం సురాః
ఉత్సాహ ఉత్సవః ప్రోక్తో మనుష్యాణాం విశేషతః. ౩౫౨

ఉదిత్యుత్కృష్టశబ్దోఽయం సవో యజ్ఞ ఉదాహృతః
తస్మాదుత్తమయజ్ఞత్వాదుత్సవః పరిభాష్యతే. ౩౫౩

వాజిమేధాఽన్తయాగానాం తస్మాద్దేవోత్సవో వరః
ఉత్సవం దేవదేవస్య యః కుర్యాత్స్వకులం స్వకమ్. ౩౫౪

ఉత్తారయన్ స్వయం విష్ణోస్స యాతి పరమం పదమ్
సవాదుత్తారణం యస్మాదుత్సవః పరికీర్త్యతే. ౩౫౫
స యజ్ఞో వో నరాన్ యుష్మానుత్తారయతి నిశ్చయమ్
ఇతి వేదా వదన్తీతి స ఉత్సవ ఉదీర్యతే. ౩౫౬

వాజిమేధసహస్రేణ యజతో యత్ఫలం భవేత్
యశ్చోత్సవేన యజతే తయోస్తుల్యం ఫలం స్మృతమ్. ౩౫౭

యాగానామపి సర్వేషాం ఫలముత్సవకర్మణా
దేవస్యాశ్నువతే సర్వం యే యజన్తే న సంశయః. ౩౮౮
సర్వానుత్క్రమతే యస్మాత్తస్మాదుత్సవ ఉచ్యతే
ఉపకుర్వన్తి యే మర్త్యా దేవస్యోత్సవకర్మణి. ౩౮౯
కర్మణా మనసా వాచా తేఽపి యాన్తి ఫలం బహు
గ్రామే వా నగరే వాఽపి పత్తనే వా మహోత్సవః. ౩౯౦
యత్ర ప్రవర్తతే విష్ణోస్సంపదస్సన్తి తత్ర వై
యత్ర దేశే జనపదే రాష్ట్రే వా ప్యుత్సవో మహేః. ౩౯౧
నాఽపమృత్యుభయం తత్ర నైవాఽవగ్రహసంభవః
నైవ చోరాద్యుపహతిర్న తాపత్రయసంగతిః. ౩౯౨
ధర్మశ్చతుష్పాద్వర్తేత కలౌ తత్రాఽదిమో యుగః
ధార్మికశ్చ భవేద్రాజా ప్రజా ధర్మపరాయణాః. ౩౯౩
భవన్తి సుఖినస్సర్వే సర్వదుఃఖవివర్జితాః
మహోత్సవే వర్తమానే యదర్థిభ్యః ప్రదీయతే. ౩౯౪
పానీయమన్నం వస్త్రం వా తత్సహస్రగుణం భవేత్
పుష్పమూలఫలైరిజ్యా దేవస్యాఽభరణాదికైః. ౩౯౫
క్రియమాణా యథాశక్తి నిత్యాఽనన్తాయ కల్పతే
సేవన్తే తత్ర యే దేవమహర్నిశమతన్ద్రితాః. ౩౯౬
తేషాం పుణ్యఫలం వక్తుం నాలం దేవాస్సహాసురాః
ఆలేపనం మార్జనం చ రజః ప్రశమనం తథా. ౩౯౭
వారిభిర్దీపికారోపం క్ష్వేలనాస్ఫోటనాదికమ్
కుర్వన్తి యే బ్రాహ్మలోకం ప్రయాన్త్యమరదుర్లభమ్. ౩౯౮

యానం వహన్తి యే విప్రాస్తే యాన్తి బ్రహ్మణః పదమ్
రథం వహన్తి యే చాఽశ్వాస్తేఽపి యాన్తి సురాలయమ్. ౩౯౯

ఛత్రాదిధారిణశ్చాఽపి మోదన్తే దివి మానవాః
ఆచార్యాశ్చార్చకాశ్చైవ తత్రైవ పరిచారకాః. ౪౦౦

ఉత్సవేఽధికృతా విష్ణోః ప్రాప్నువన్తి యథేప్సితమ్
ఋచో యజూంషి సామాని యే తత్రాఽధీయతే జనాః. ౪౦౧

తే పరే వ్యోమ్ని దేవస్య పార్శ్వే వర్తన్తి నిస్స్పృహాః
సర్వాశాన్తికరం సర్వదుఃఖోత్సాదనముత్తమమ్. ౪౦౨

రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సుఖదమాయురారోగ్యవర్ధనమ్
ప్రజానాం వాసుదేవస్య కల్యాణారాధనం మహత్. ౪౦౩

ఇమం దేవాదయస్సర్వే విష్ణోరుత్సవముత్తమమ్
కృత్వా శాశ్వతికం స్థానం ప్రాప్నువన్త్యతిదుర్లభమ్. ౪౦౪

అథ వక్ష్యే విశేషేణ మహాస్నపనజం ఫలమ్
యేన ద్రవ్యేణ దేవేశం స్నాపయేద్యస్తు భక్తితః. ౪౦౫

తద్ద్రవ్యం వర్ధతే తస్య నశ్యన్త్యేవాఽశుభాని తు
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య తద్ద్రవ్యం సమృద్ధ్యైవ భవిష్యతి. ౪౦౬

అశుభాని వినశ్యన్తి శుభాని ప్రభవన్తి చ
నిర్మాతి యః ప్రపాం విష్ణోర్దేవస్య స్నపనాయ వై. ౪౦౭

తస్య నిర్మీయతే గేహస్స్వర్గే స్వర్గనివాసిభిః
మృద్భిస్సంస్నాపనాద్భూమిస్సర్వసస్యాఽన్వితా భవేత్. ౪౦౮

నగైః ప్రదక్షిణాదేవ గోత్రస్య స్థితిరాప్యతే
ధాన్యైస్సంస్నాపనాద్విష్ణోర్ధాన్యానాం వృద్ధిరాప్యతే. ౪౦౯

అంకురైరర్చనాద్విష్ణోః ప్రజావృద్ధిర్భవిష్యతి
మంగళైః పూజనాత్సర్వమంగలాని భవన్తి వై. ౪౧౦

స్నాపనాత్పంచభిర్గవ్యైః పాపం నశ్యతి సర్వథా
ఘృతేన స్నాపనాద్భూయాత్సామాధ్యయనజం ఫలమ్. ౪౧౧

క్షీరేణ స్నాపయేద్విష్ణుం గాశ్చ క్షీరవతీరియాత్
మధునా స్నాపయేద్విష్ణుం మధుస్యన్ది భవేద్వచః. ౪౧౨

దధ్నా సంస్నాపయేద్దేవమచ్ఛం తస్య భవేద్యశః
గన్ధోదస్నాపనాద్విష్ణోస్సర్వసంపద్వ్రశో భవేత్. ౪౧౩

స్నాపయేదక్షతోదైస్తు ప్రజా తస్యాఽక్షతా భవేత్
ఫలోదకస్నాపనేన శుభాసీయాత్ఫలాని తు. ౪౧౪

స్నాపనాత్తు కుశోదేన బ్రహ్మవర్చసమాప్నుయాత్
రత్నోదకస్నాపనేన మణిరత్నాది వర్ధయేత్. ౪౧౫

జప్యోదకస్య స్నానేన సర్వజాపఫలం లభేత్
భవన్త్యోషధయస్సర్వాస్సర్వోషధ్యుదకాప్లవాత్. ౪౧౬

పుణ్యపుష్పార్చనేనైవ పుణ్యవాన్ జాయతే నరః
చూర్ణైశ్శ్రీవేష్టకాదీనామర్పణాద్వృద్ధిరాయుషః. ౪౧౭

ఉద్వర్తనాత్కషాయేణ చూర్ణేనాఽవాప్యతే రుచిః
తీర్థోదస్నాపనేనైవ తీర్థయాత్రాఫలం భవేత్. ౪౧౮

వనౌషధీభిస్సంస్పర్శాద్భవేన్నిత్యమరోగతా
హారిద్రచూర్ణస్నానేన ప్రీతో భవతి చాఽచ్యుతః. ౪౧౯

మార్జనాత్సర్వగన్ధైశ్చ శ్రీర్భవత్యచలా చలా
మార్జనాన్మాలగన్ధైశ్చ కులమేధేత నిత్యశః. ౪౨౦

ధాతుభిశ్చాఽప్యలంకారాద్ధాతువృద్ధిర్భవిష్యతి
అన్యైరనుక్తైర్వా యస్తుద్రవ్యైస్స్నాపనకర్మణి. ౪౨౧
ఉపతిష్ఠేజ్జగద్యోనిం ఫలం ప్రాప్నోతి విస్తృతమ్
యస్తు కుర్యాజ్జలద్రోణీం స్నానపీఠం చ శార్ఙ్గిణః. ౪౨౨
స సర్వైః పూజ్యమానస్తు పీఠే చాత్యున్నతే వసేత్
ఏవం యస్స్నపనం విష్ణోః కారయేచ్ఛక్తితో నరః. ౪౨౩
యథోక్తానీహ లబ్ధ్వైవ ఫలాని సుచిరం భువి
అన్తే విమానమారుహ్య హైమం దేవైః పరీవృతః. ౪౨౪
కిన్నరైరప్సరోభిశ్చ నృత్తైర్గేయైశ్చ తర్పితః
యక్షైర్వృతోఽథ గన్ధర్వైస్స్తూయమానో ముదాఽన్వితః.
సర్వలోకాత్పరం పుణ్యం వైకుంఠం లోకమాప్నుయాత్
దేవదేవస్య విష్ణోస్తు స్నపనం భక్తిమాంస్తు యః. ౪౨౬
సేవేత సోఽపి పాప్మభ్యో ముచ్యతే నాఽత్ర సంశయః
స్నాపనాన్తే తు దేవేశస్యోత్సవం యశ్చ కారయేత్. ౪౨౭
ప్రజావృద్ధిం శ్రియం స్ఫారాం సమాప్నోతి విశేషతః
ఉత్సవం సేవతే యస్తు సోఽపి యజ్ఞఫలం లభేత్. ౪౨౮
షష్ణపంచదినే యస్తు దేవేశం స్నాపయేత్ప్రభుమ్
తస్య స్యాన్మహతీ సంపత్పశుపుత్రాది సమ్మితా. ౪౨౯
గ్రహణే విషువే తద్వత్సంక్రమాణిషు చైవ హి
అన్యేష్వపి చ పుణ్యేషు కార్యేషు జగతః ప్రభుమ్. ౪౩౦
స్నాపయేద్యశ్చ సేవేత ఫలమాప్నోతి సోఽపి సః

యః కుర్యాద్వైష్ణవం ధామ భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః. ౪౩౧

ఖండితే స్ఫుటితే ధామ్ని దూషితే చ సుధాదిభిః
సమాదధ్యాత్పునర్ధామ స లోకం యాతి వైష్ణవమ్. ౪౩౨
చోరైరపహృతే బింబే యః కుర్యాత్ప్రతిమాం పునః
స్థాపయేద్భక్తియుక్తశ్చ స యాతి పరమాం గతిమ్. ౪౩౩
ప్రమాదాత్పతితే బింబే స్ఫుటితే దూషితేఽథ వా
యస్సన్ధాయ పునః కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాం పూర్వవన్ముదా. ౪౩౪
తస్య తుష్యతి దేవేశో వరమిష్టం ప్రదాస్యతి
శీర్ణే జీర్ణే తథా భిన్నే భూషణాదావిశేషతః. ౪౩౫
నవీకృత్యాఽర్పయేద్యస్తు తస్య పాపం ప్రణశ్యతి
యానాని రథరంగాదీన్యాలోక్య శిథిలాని వై. ౪౩౬
సమీకృత్య తు యో దద్యాత్తాని భక్త్యా హరేర్నరః
తస్య కాయకృతం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి. ౪౩౭
యస్తు వీక్ష్య హరేరర్చాం పతమానామనాదరాత్
వర్ధయేద్ధనదానేన తస్య లోకా మధుద్విషః. ౪౩౮
సీదతాం వృత్తిహీనానాం దేవస్యాఽగ్రే పదార్థినామ్
యో దద్యాదుచితాం వృత్తిం స యమం నోపసర్పతి. ౪౩౯
యస్తు దేవోత్సవాదీని కారయేద్భక్తిసంయుతః
లుప్తప్రాయాణి తస్యాఽఽపి భవేత్ఫలమనన్తకమ్. ౪౪౦
యః కుర్యాద్దేవతాఽగారే లుప్తకార్యాణి సత్తమః
న తస్య కృతకృత్యత్వాదమాత్యా యమకింకరాః. ౪౪౧
దేవార్థే బ్రాహ్మణస్యాఽర్థే యస్త్యజేత్తనుముత్తమామ్
తస్య వాసో భవేత్స్వర్గే యావదింద్రాశ్చతుర్దశ. ౪౪౨

దేవార్థే బ్రాహ్మణస్యాఽర్థే సర్వస్వం స్వం త్యజేత్తు యః
తస్య తుష్యతి దేవేశస్స తు స్వారాజ్యమశ్నుతే. ౪౪౩

ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తాని సంభూతానితు ధామని
దృష్ట్వా చ శ్రద్ధయా యుక్తో యో దేవముపతిష్ఠతే. ౪౪౪
తస్య తుష్యతి దేవేశః ప్రహృష్టస్సంప్రసీదతి
ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి పాపౌఘధ్వంసనాయ వై. ౪౪౫
నిర్దిష్టాని పురాకల్పే బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా
లోకాఽనుగ్రహహేతోర్వై ప్రవృత్తో గురురవ్యయః. ౪౪౬
నరాణాం సీదతాం దృష్ట్వా చిత్తవృత్తీస్సుదుర్మలాః
ప్రాయశ్చిత్తవిధానం తు ప్రోవాచ జగతాం హితః. ౪౪౭
న కశ్చిన్నాచరేత్కర్మ శాస్త్రోక్తం సకలం క్రమాత్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్. ౪౪౮
ప్రాయశ్చిత్తం తు కృత్వైవ య ఉక్తామాచరేత్క్రియామ్
తస్య స్యాద్ద్విగుణం పుణ్యం మతస్స్యాదనుపాలనమ్. ౪౪౯
భక్తిశ్రద్ధాన్వితో యస్తు కుర్యాద్వా కారయేత్క్రమాత్
దేవేశస్య ప్రతిష్ఠాదిప్రాయశ్చిత్తాన్త సత్క్రియాః. ౪౫౦
తస్య పుణ్యఫలం వక్తుం న శక్యం త్రిదశైరపి
ఇహ లోకేఽఖిలాన్ కామాననుభూయ సుఖం చిరాత్. ౪౫౧
దేహాన్తే జాయతే సద్యశ్శంఖచక్రగదాధరః
శ్రీవత్సాంకశ్చతుర్బాహుశ్శ్యామళాంగస్సు సున్దరః. ౪౫౨
గగనే గరుడారూఢస్సర్వ దేవనమస్కృతః
ఆదిత్యమండలం భిత్త్వా గత్వా శుభ్రాఽంశుమండలమ్. ౪౫౩

తత్రోఽవతీర్య నిఖిలాన్ లోకానపి యథాక్రమమ్
సత్యస్థం సత్యలోకస్థం జగతః ప్రభవాఽప్యయమ్. ౪౫౪
తథాఽశేషవిశేషం చ నిత్యానన్దం నిరఞ్జనమ్
సుధారససమాస్వాదతులితం నిత్యతృప్తిదమ్. ౪౫౫
శాశ్వతం తత్పరంజ్యోతిః ప్రవిశేన్నాఽత్ర సంశయః

అథ వక్ష్యే విశేషేణ క్రియాలోపే చ యత్ఫలమ్ ౪౫౬
నిర్మాతుమాలయం యస్తు సంకల్ప్య మతిమాన్నరః
పరేణోద్బోధితో భూయస్తస్మాదర్థాన్నివర్తతే. ౪౫౭
తావుభౌ నరకం ప్రేత్య భవేతాం దుఃఖభాగినౌ
కర్తా కారయితా చైవ ప్రేరకశ్చాఽనుమోదకః. ౪౫౮
సుకృతే దుష్కృతే చైవ వదన్తి సమభాగినః
నిర్మాతుమిచ్ఛయా ధామ దేవస్య మధువిద్విషః. ౪౫౯
స్వయం నివర్తతే యస్తు తస్య స్యాన్మహతీ విపత్
సంకల్ప్య దేవతాగారం నిర్మాతుం యో విశేషతః. ౪౬౦
ఆచార్యం వృణుయాన్నో చేత్తస్య కార్యం ప్రణశ్యతి
ఆచార్యస్సతతం గోప్తా ఆచార్యస్తు పితా స్మృతః. ౪౬౧
ఆచార్యస్సర్వమేవేతి యో మన్యేత స మన్యతే
ఆరభ్య గేహనిర్మాణం దేవస్య జగతః పతేః. ౪౬౨
అసమాప్య తు యో మూఢో నివర్తే ప్రవిలోభతః
తస్య సంపద్వినాశస్స్యాత్ క్రుద్ధో భవతి చాఽవ్యయః. ౪౬౩
ప్రవృత్తాయాం ప్రతిష్ఠాయాం యేన కేనాఽపి హేతునా
యః కుర్యాదన్తరాయం తు తస్య పుణ్యం వినశ్యతి. ౪౬౪

యేన విఘ్నస్తదా భూయాత్తం హత్వాఽపి న దోషభాక్
యస్తు శాస్త్రోదితం కర్మ కుర్వన్తం చ పదార్థినమ్. ౪౬౫
శిల్పినం వివదేన్మూఢస్తస్య నాస్తి ఫలం క్వచిత్
వివదేత య ఉచ్చాఛ్ప్రమాచార్యేణ పదార్థినా. ౪౬౬
తస్యాఽశుభాని భూయాంసి భవేయుర్నాఽత్ర సంశయః
అధ్వరే వర్తమానే తు సంభారాన్ శాస్త్రచోదితాన్. ౪౬౭
యో న దద్యాత్స పాపీయాన్ నాప్నుయాత్ కర్మజం ఫలమ్
ప్రతిష్ఠాప్య హరేర్బింబం యో న సత్కురుతే గురుమ్. ౪౬౮
అన్యాన్పదార్థినశ్చాఽపి స కించిన్నాఽప్నుయాత్ఫలమ్
ప్రతిష్ఠాన్తే తథా నిత్యమవిచ్ఛిన్నం తు పూజితుమ్. ౪౬౯
అర్చకం వృణుయాన్నో చేద్యజమానో వినశ్యతి
అర్చకం చ తథాఽఽచార్యమన్యాంశ్చాఽపి పదార్థినః. ౪౭౦
కాలావధిం వినిశ్చిత్య యః కర్మసు నియోజయేత్
స భవేద్బ్రహ్మహా చైవ ధనం తస్య విలుప్యతి. ౪౭౧
దాయవృత్తిం కాయేద్వృత్తిమర్చకస్య న చేద్యది
యజమానో విపద్యేత దేవావాసో నశిష్యతి. ౪౭౨
ఆచార్యమర్చకం కుర్యాత్ స్వస్థానాద్యోఽవరోపితమ్
అన్యం వా యోజయేత్తత్ర తావుభౌ వినశిష్యతః. ౪౭౩
ఆపద్యపి చ కష్టాయాం న కదాఽప్యన్యమర్చకమ్
పూర్వావరోపణాదేవ నియుంజ్యాత్తు కథం చన. ౪౭౪
ఆద్యార్చకస్య వంశే తు జాయన్తే యే మహాశయాః
సర్వే చ క్రమశః పూజాం కర్తుమర్హన్తి తే యతః. ౪౭౫

పిత్ర్యం భవతి దేవస్య దాయాద్యం పూజనం స్వతః
తస్మాత్తద్వంశజాన్ హిత్వా యద్యన్యైః కారితాఽర్చనా. ౪౨౬
బ్రహ్మహత్యాభవేత్తస్య తత్పూజా నిష్ఫలా భవేత్

యస్తుదద్యాదర్చకాయ భృత్యర్థంకే వలం ధనమ్. ౪౨౭
అన్యద్వాప్యస్థిరం వస్తు న హరిస్తేన తుష్యతి
లోభాన్మోహాదథాజ్ఞానాద్య ఆదత్తేఽర్చకో ధనమ్. ౪౨౮
వేతనార్థం తథా దద్యాద్యజమానో విమూఢధీః
ఉభౌతౌనరకం యాతో యావచ్చన్ద్రదివాకరమ్. ౪౨౯
విత్తార్థం పూజయేద్యస్తు నియమ్యాఽప్యవధిం హరిమ్
సవై దేవలకో నామ సర్వకర్మ బహిష్కృతః. ౪౩౦
అదత్వా వసుధామగ్రే పూజనార్థ మథార్చకే
నిర్మాతి బ్రాహ్మణం భూయో యజమానస్తు దేవలమ్. ౪౩౧
నహ్యస్మాత్పాతకం కించి ద్బ్రిహ్మణాయా ఉపరాధ్యతి
అలబ్ధ్వా దేవతాఽగారనిర్మాణసదృశం ఫలమ్ ౪౩౨
బ్రహ్మఘ్నత్వమనుప్రాప్య వినశ్యతి న సంశయః
హర్తా హారయితా భూమేర్దత్తస్య దనుశాసినః. ౪౩౩
తత్కింకరాణామన్యేషాం యో మూఢస్స తమోవృతః
సంబద్ధో వారుణైః పాశైః కృష్యమాణస్సమన్తతః. ౪౩౪
దుఃఖితో నరకే భూయస్తిర్యగ్యోనిషు జాయతే
స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో హరేత వసున్ధరామ్. ౪౩౫
షష్టిర్వర్షసహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే కృమిః
స్వదత్తాద్ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తాను పాలనమ్. ౪౩౦

పరదత్తాపహారేణ స్వదత్తం నిష్ఫలం భవేత్
అన్యాయేన హృతా భూమిరన్యాయేనైవ హారితా. ౪౮౬
హరతో హారకస్యాఽపి దహత్యాఽసప్తమం కులమ్
పంచ కన్యాఽనృతే హన్తి దశ హన్తి గవాఽనృతే. ౪౮౭
శతమశ్వాఽనృతే హన్తి సహస్రం పురుషాఽనృతే
హన్తి జాతానజాతాంశ్చ హిరణ్యార్థేఽనృతం వదన్. ౪౮౮
సర్వం భూమ్యనృతే హన్తి నో బ్రూయాదనృతం క్వచిత్
వింధ్యాటవీష్వతోయాసు శుష్కకోటరవాసినః. ౪౮౯
కృష్ణసర్పాః ప్రజాయన్తే దేవబ్రహ్మస్వహారిణః
తటాకానాం సహస్రేణ హయమేధశతేన చ. ౪౯౦
గవాం కోటిప్రదానేన భూమిహర్తా న శుధ్యతి
బ్రహ్మస్వం బ్రహ్మహత్యా చ దరిద్రస్య చ యద్ధనమ్. ౪౯౧
గురుమిత్రధనం చైవ స్వర్గస్థమపి పాతయేత్
బ్రహ్మస్వే నో మతిం కుర్యాత్ప్రాణైః కంఠగతైరపి. ౪౯౨
అగ్నిదగ్ధాః ప్రరోహన్తి బ్రహ్మదగ్ధో న రోహతి
న విషం విషమిత్యాహుర్బ్రహ్మస్వం విషముచ్యతే. ౪౯౩
విషమేకాకినం హన్తి బ్రహ్మస్వం పుత్రపౌత్రకమ్
బ్రహ్మస్వం ప్రణయాద్భుక్తం దహత్యాసప్తమం కులమ్. ౪౯౪
విక్రమేణ తు భోక్తౄణాం దశపూర్వాన్ దశాఽవరాన్
లోహచూర్ణాంశ్చ చూర్ణాంశ్చ విషం వా జరయేత్పుమాన్. ౪౯౫
బ్రహ్మస్వం త్రిషు లోకేషు కః పుమాన్ జరయిష్యతి
దేవస్వం బ్రాహ్మణస్వం చ లోభేనోపహినస్తి యః. ౪౯౬

స పాపాత్తు పరే లోకే గృధ్రోచ్ఛిష్టేన జీవతి
దేవద్రవ్యవినాశేన బ్రహ్మస్వహరణేన చ. ౯౭
కులాన్యకులతాం యాన్తి బ్రాహ్మణాఽతిక్రమేణ చ
సహస్రసమ్మితా ధేనురనడ్వాన్ దశధేనవః. ౯౮
దశాఽనడ్వత్సమం యానం దశయానసమో హయః
దశవాజిసమా కన్యా భూమిదానేన సా సమా. ౯౯
షష్టిర్వర్ష సహస్రాణి స్వర్గే తిష్ఠతి భూమిదః
ఆచ్ఛేత్తా చాఽనుమన్తా చ తాన్యేవ నరకే వసేత్. ౧౦౦
పతన్త్యశ్రూణి రుదతాం దీనానామవసీదతామ్
బ్రాహ్మణానాం హృతే క్షేత్రే హన్యాదాసప్తమం కులమ్. ౧౦౧
సాధుభ్యో భూమిమాక్షిప్య న భూమిం విన్దతే క్వచిత్
దదద్ధి భూమిం సాధుభ్యో విన్దతే భూమిముత్తమామ్. ౧౦౨
అర్చకః ప్రణిధిర్యస్మాద్దేవేశస్య జగత్పతేః
స దేవో బ్రాహ్మణస్సాధుర్మహాద్భూతం ప్రచక్షతే. ౧౦౩
తస్మాత్తదర్పితాం వృత్తిం నైవ శంకేత బుద్ధిమాన్
తదర్చకాఽర్పితాం భూమిం యో హరేత యతేత వా. ౧౦౪
కిం పునస్తస్య వక్తవ్యం న భవేత్తస్య నిష్కృతిః
న వాచా శక్యతే వక్తుం గతిస్తస్య దురాత్మనః. ౧౦౫
మ్రియేత సద్య ఏవాఽసౌ జాయతేఽథ పునః పునః
న తస్య శరణం క్వాఽపి లభ్యతే పాపకర్మణః. ౧౦౬
దేవస్వేఽపి మతిం కుర్యాద్బ్రహ్మస్వం న హరేత్క్వచిత్

ప్రాసాదమంటపాదీనాం భోక్తారః కైటభద్విషః. ౧౦౭

తేమూఢమతయః ప్రేత్య నరకేషు నిరత్యయాః
వసన్తి భూయో జాయన్తే నీచయోనిషు చ ధ్రువమ్. ౫౦౮

భూషణచ్ఛత్రవస్త్రాదిహర్తా యో దుర్మతిర్నరః
గళే నిగళితం పాశైః కృష్యతే నిరయేషు సః ౫౦౯

వాహనాని చ యానాని వైష్ణవాని హరన్తి యే
మోహాద్వసన్తి తే దీర్ఘం ముద్గారనరకోదరే. ౫౧౦

ప్రేత్య భూయోఽపి జాయన్తే గర్దభోష్ట్రాదియోనిషు
చన్దనాదీని వస్త్రాని పుష్పాణి సురభీణ్యపి. ౫౧౧

వ్రజన్తి స్వాని విష్ణోస్తే వ్రజన్తే యామ్యయాతనామ్ ?
అనుభూయ పునర్భూయో జాయన్తే గన్ధమూషికాః. ౫౧౨

ఉపానత్పాదుకాపీఠవాహనాని హరన్తి యే
ఉషిత్వా నరకేష్వేతే జాయన్తే ఫణినాం కులే. ౫౧౩

గోభూహిరణ్యవస్త్రాది ధనం విష్ణోః పరిగ్రహమ్
ఆహృత్య యేఽనుభుఞ్జన్తే నరకేషు దురత్యయాః. ౫౧౪

ఉషిత్వా ప్రేత్య భూయోఽపి జాయన్తే శ్వాదియోనిషు
సర్వేషు నరకేష్వేవం దేవబ్రహ్మస్వహారిణః. ౫౧౫

వసన్తి మూఢమతయో యామ్యదుఃఖేషు యాతనాః
వాసుదేవప్రతికృతేర్భేదనచ్ఛేదనాదిషు. ౫౧౬

విక్రీడాదీని చాన్యేషు యతన్తే పాపచేతసః
ఏతే యాన్తి క్రమాత్సర్వాన్నరకాన్ భృశదారుణాన్. ౫౧౭

అన్యేష్వప్యపచారేషు స్థూలసూక్ష్మేషు మానవాః
కృతినః ప్రేత్య నరకే పచ్యన్తే దుఃఖభాగినః. ౫౧౮

అథ నిత్యార్చనాయాం వై దేవేశస్య విశేషతః
ఉపచారాదిహీనే తు పాపస్యేదం ఫలం భవేత్. ౧౦౯
ఆసనస్య విహీనే తు ధర్మనాశో భవిష్యతి
స్వాగతే బుద్ధినాశస్స్యాన్మూకత్వమనుమానకే. ౧౧౦
విహీనే పాదుకాయాస్తు పంగుత్వం సంభవత్యుత
పాద్యహీనే మహారోగః క్లేశశ్చాపి భవిష్యతి. ౧౧౧
దంతధావనహీనే చ దుష్టదన్తోఽభిజాయతే
తాంబూలహీనే విద్వేషం కుష్ఠం తైలవిహీనకే. ౧౧౨
కేశసంశోధనే హీనే గలరోగో భవిష్యతి
స్నానద్రవ్యవిహీనే చ స్నానహీనే తథైవ చ. ౧౧౩
రాజయక్ష్మా భవేద్రోగః పాపిష్ఠశ్చ సుదారుణః
ప్లోతహీనే వాతరోగో వస్త్రహీనే జలోదరః. ౧౧౪
సంవ్యానహీనే హృద్రోగో యజ్ఞసూత్రవిహీనకే
అగ్నిదాహభయం చైవ మన్దాగ్నిత్వం చ జాయతే. ౧౧౫
గన్ధహీనే చ కుష్ఠస్స్యాద్ధూపహీనే మహద్భయమ్
పుష్పహీనే త్వలాభస్స్యాత్తథా చ కఫసంభవః. ౧౧౬
(శూద్రాహృతైః క్రయక్రీతై రర్చనం నిష్ఫలం సుమైః
అరణ్యాద్వా గృహాద్వాఽపి విక్రీతాన్యాపణాన్తరాత్. ౧౧౭
అయాచితాని పుష్పాణి లబ్ధాన్యర్హాణి నాఽర్చనే
తథా పర్యుషితై ర్వాపి జంతుభిర్దూషితైరపి. ౧౧౮
మ్లానైరస్పృశ్యసంస్పృష్టైర్దుర్గంధైః పాదలంఘితైః
ప్రతిలోమాఽన్త్యజానీతైరర్చనం త్వఫలం భవేత్. ౧౧౯

ఉత్తమం స్వార్జితం పుష్పం మధ్యమం వన్యముచ్యతే
అధమం తు క్రయక్రీతం పారక్యమధమాఽధమమ్. ౫౩౦

హస్తానీతం పటానీతం స్వయం పతితమేవ వా
అన్యాఽఽరామోద్భవం పుష్పం నాఽర్పయేదితి కే చన. ౫౩౧

ఆరవారే చ శుక్రే చ మన్వాదిషు యుగాదిషు
నాహరేత్తులసీపత్రం మధ్యాహ్నాత్పరతస్తథా. ౫౩౨

సంక్రాన్త్యాం పక్షయోరన్తే ద్వాదశ్యోర్నిశి సంధ్యయోః
తులసీం యే విచిన్వన్తి తే కృన్తన్తి హరేశ్శిరః. ౫౩౩

భృగ్వర్కాఽంగారకే వారే ద్వాదశ్యాం పంచపర్వసు
నాఽహరేత్తులసీపత్రం నన్దాయాం శ్రవణేఽపి చ. ౫౩౪

కేశకీటాపవిద్ధాని శీర్ణపర్యుషితాని చ
భగ్నపత్రం న చ గ్రాహ్యం కృమిదుష్టం చ నాఽహరేత్. ౫౩౫

వర్జయేదూర్ణనాభేన వాసితం యది శోభనమ్
స్థలజం నోద్ధరేత్పుష్పం ఛేదయేజ్జలజం న తు. ౫౩౬

నిషిద్ధైర్దుఃఖదైర్దేవం నాఽర్చయేత కదా చన
న శుష్కైః పూజయేద్దేవం కుసుమైర్న మహీగతైః. ౫౩౭

న విశీర్ణదళైశ్శ్లిష్టైర్నాఽశుభైర్నాఽవికాసిభిః
పూతిగంధోగ్రగంధాని హ్యుగ్రగన్ధాని వర్జయేత్. ౫౩౮

స్నానం కృత్వా తు యే కే చిత్పుష్పం గృహ్ణన్తి వై ద్విజాః
దేవతాస్తన్న గృహ్ణన్తి తన్న గృహ్ణన్తి మానవాః. ౫౩౯

పితరస్తన్న గృహ్ణన్తి భస్మీభవతి కాష్ఠవత్
స్నానం కృత్వా తు మధ్యాహ్నే పుష్పాణి న సమాహరేత్ ౫౪౦

తేభ్యః క్రుద్ధోఽక్షయం దుఃఖం క్రోధాద్విష్ణుః ప్రయచ్ఛతి
అన్యదేవాఽర్థసన్దిష్టైః పూజయేద్యో హరిం ప్రభుమ్. ౯౪౧

స తు తేనైవ పాపేన మండూకో జాయతే నరః
తతస్స నరకం యాతి యావదాభూతసంప్లవమ్. ౯౪౨

కుసుమానాం నివేద్యానాం గంధమాఘ్రాతి యో నరః
స పూతి గంధసంయుక్తః కుష్ఠీ చైవ ప్రజాయతే. ౯౪౩

జన్మద్వయం తు వై మూఢశ్శూద్రతాం యాతి మానవః
అసూత్రగ్రథితం పుష్పమస్నేహాక్తం తథోదనమ్. ౯౪౪

అవాలుకాయుతం తోయం సర్వం పర్యుషితం భవేత్
ఏతైస్తు పూజనాత్సద్యో నిష్ఫలాస్సకలాః క్రియాః. ౯౪౫

ఆదర్శనవిహీనే తు కామిలా చ భవిష్యతి
బాధిర్యం ధూపహీనే చ దీపహీనేఽన్ధతామియాత్. ౯౪౬

అర్ఘ్యహీనే తు దేవస్య కులం భవతి సిస్దితమ్
మధుపర్కవిహీనే చ మధుమేహో భవిష్యతి. ౯౪౭

మాత్రాదానవిహీనే తు సర్వనాశో భవిష్యతి
తథా నీరాజనే హీనే రాక్షసైరావృతిర్భవేత్. ౯౪౮

వేదాధ్యయనహీనే తు కర్మలోపో భవేద్ధ్రువమ్
హావిర్నివేదనే హీనే దుర్భిక్షం భవతి ధ్రువమ్ ౯౪౯

ఉపదంశవిహీనే చ దారిద్ర్యం గ్రామవాసినామ్
నాళికేరఫలే హీనే హీనే క్షీరాదికే తథా. ౯౫౦

వినాశస్సర్వసస్యానాం దుర్భిక్షం చ భవేద్ధ్రువమ్
హీనే భక్ష్యాదికే చైవ వివిధే హావిషి ప్రభో. ౯౫౧

తద్గ్రామయజమానస్య విశేషేణాఽశుభం భవేత్
వినియోగక్రమస్యాఽత్రహీనే పూజైవ నశ్యతి. ౫౫౨
కాలే యవనికాహీనే కర్తా చైవ వినశ్యతి
ద్వారపూజావిహీనే తు తస్కరాదిప్రవేశనమ్. ౫౫౩
ద్వారపాలకపూజాయా హీనే చోరాద్యుపద్రవః
శాంతస్య పూజనే హీనే తథా చైవాఽనపాయినామ్. ౫౫౪
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సర్వస్య వినాశస్స్యాన్న సంశయః
యజమానస్య తత్రాఽపి పరరాజాద్యుపద్రవః. ౫౫౫
పాపరోగాదిపీడా చ భవిష్యతి తథా పునః,
సర్పవృశ్చికలూతాద్యైర్హానిశ్చైవ భవేద్బహు. ౫౫౬
పుష్పన్యాసేఽర్చనే హీనే న్యూనే వా మన్త్రవర్జితే,
తద్గ్రామవాసినాం చైవ రాజద్వేషో భవిష్యతి. ౫౫౭
భూతపీఠస్య పార్శ్వే వా దక్షిణే వా విశేషతః,
భూతాదినాగపర్యన్తం బల్యర్చనవిహీనకే. ౫౫౮
శాకిన్యాదిగ్రహాస్సర్వే ప్రవిశన్తి న సంశయః
శ్రీదేవ్యా అర్చనే హీనే సంపదాం తు భవేత్ క్షయః. ౫౫౯
హారిణ్యర్చనహీనే చ స్థాననాశో భవిష్యతి,
అగ్నిపూజావిహీనే తు న్యూనే వా మన్త్రవర్జితే. ౫౬౦
నివేదనాజ్యహీనే వా సంభవేద్వర్ణసంకరః,
వర్ణాశ్రమాదిహానిశ్చ బ్రాహ్మణానాం విపద్భవేత్. ౫౬౧
పానీయహీనే దేవస్య భవేత్తత్ర త్వవగ్రహః,
ముఖవాసవిహీనే తు జనవిద్వేషణం భవేత్. ౫౬౨

బలిద్రవ్యవిహీనే తు న్యూనే మన్త్రవివర్జితే.
బలక్షయో జనానాం స్యాత్పిత్రాణాం పతనం భవేత్. ౫౬౩
పుష్పాఽఞ్జలివిహీనే తు రాజకోపో భవిష్యతి,
ప్రణామస్తుతిహీనే తు సద్యో మృత్యుర్భవిష్యతి. ౫౬౪
ధ్యానహీనే కులం హన్తి న్యాసహీనే విపద్భవేత్
ప్రాణాయామవిహీనే తు పరచక్రభయం భవేత్. ౫౬౫
శౌచాచారవిహీనే తు పశుపుత్రాదినాశనమ్
బింబన్యాసవిహీనే తు కలత్రం తస్య నశ్యతి. ౫౬౬
ప్రదక్షిణవిహీనే తు పాతకీ జాయతే నరః
నిత్యమర్చాఽవసానే తు పూజకాచార్యయోర్ధ్రువమ్. ౫౬౭
దక్షిణాదానహీనే తు సా పూజా నిష్ఫలా భవేత్
రాష్ట్రస్య యజమానస్య రాజ్ఞశ్చాఽపి భవేద్భయమ్. ౫౬౮
హీనే తు పాచకాదీనాం దక్షిణాదానకర్మణి
పశువాహననాశశ్చ తద్గ్రామే సంభవేన్నృణామ్. ౫౬౯

ప్రాతః పూజావిహీనే తు తద్గ్రామేఽవగ్రహో భవేత్
బ్రాహ్మణానాం క్రియాహానిస్సర్వకర్మవినాశనమ్. ౫౭౦
మధ్యాహ్నపూజాహీనే తు రాష్ట్రక్షోభో భవిష్యతి
సాయంకాలాఽర్చనే హీనే తద్గ్రామయజమానయోః. ౫౭౧
అర్థహానిః ప్రజాహానిర్భవిష్యతి న సంశయః
ఉపసంధ్యార్చనే హీనే కర్మలోపో భవిష్యతి. ౫౭౨
విష్ణుపంచదినే చైవ హీనే స్నానేఽర్చనే తథా
ఉత్సవే చ విశేషేణ యజమానభయం భవేత్. ౫౭౩

ప్రకీర్ణాఽధికారః.

మాసపూజావిహీనే తు భ్రాతృద్వేషో భవిష్యతి
విషువే చాయనే చైవ హీనే తత్రోక్తకర్మణి. ౧౭౪
గ్రామస్య యజమానస్య యశోహానిర్భవిష్యతి
స్నపనోక్తే తథాఽన్యస్మిన్ దివసే స్నానవర్జితే. ౧౭౫
అకాలే చ కృతే వాఽపి భవేత్ క్షామభయం తథా
నిత్యోత్సవవిహీనే తు నిరానన్దో భవేజ్జనః ౧౭౬
అన్యస్మిన్నర్చనద్రవ్యే విహీనే దోష ఆపతేత్

నిమిత్తే యది సంప్రాప్తే స్నాపయేచ్చేన్న మాధవమ్. ౧౭౭
తస్య పాపఫలం వక్తుం న కేనాఽపి హి శక్యతే
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చ భవేత్సర్వత్రాఽత్యాహితం ధ్రువమ్. ౧౭౮
గృహనాశః ప్రపాహీనే హీనాయాం చాఽప్యలంకృతౌ
మృత్సు హీనాసు నాశస్స్యాత్సస్యానాం తు న సంశయః. ౧౭౯
పర్వతేషు విహీనేషు స్థైర్యం తస్య విలుప్యతే
ధాన్యేషు తు విహీనేషు ధాన్యనాశో భవేత్తథా. ౧౮౦
అంకురాణామభావే తు ప్రజాహానిశ్చ సంభవేత్
మంగలేష్వథ హీనేషు తస్య భూయాదమంగలమ్. ౧౮౧
పంచగవ్యవిహీనే తు గోహత్యా సమవాప్యతే
ఘృతహీనే బుద్ధినాశోఽనాయుష్యం క్షీరహీనకే. ౧౮౨
మధుహీనే మహాన్ వ్యాధిర్దధిహీనే తు సంజ్వరః
క్షీరహీనే భవేత్తస్య మలినా కీర్తిరేవ హి. ౧౮౩
గన్ధోదకవిహీనే తు దుర్గంధో జాయతే భృశమ్
అక్షతోదకహీనే తు క్షతిస్తస్య ప్రజాయతే ౧౮౪

ఫలోదకవిహీనే తు విఫలం తస్య జీవితమ్
కుశోదకవిహీనే చ నైధేత బ్రహ్మవర్చసమ్. ౫౮౫
రత్నోదకవిహీనే చ ధనధాన్యవినాశనమ్
అభావే చౌషధీనాన్తు వ్యాధిపీడా భవిష్యతి. ౫౮౬
ఉపస్నానవిహీనే తు మలినం జాయతే కులమ్
ఉష్ణాంభసామభావే తు భవేదుష్ణశరీరతా. ౫౮౭
పుణ్యపుష్పవిహీనే తు పాపీయాన్ జాయతే నరః
జాతీఫలాదిచూర్ణస్య చాభావే తు విపద్భవేత్. ౫౮౮
కషాయచూర్ణహీనే తు కాన్తిహీనో భవేన్నరః
వనౌషధీనాం చాలాభే రోగీ భవతి నిశ్చయః ౫౮౯
హరిద్రచూర్ణహీనే తు గతశ్రీర్జాయతే నరః
మూలగన్ధవిహీనే తు వార్ధక్యం భవణి ధ్రువమ్. ౫౯౦
ధాతూనామప్యభావే తు సర్ధాతుర్జాయతే నరః
ప్లోతవస్త్రోత్తరీయాణాం భూషణానాం విహీనకే ౫౯౧
కర్మనాశో భవేదేవ న తుష్యతి రమాపతిః
ఆచార్యస్యర్త్విజాం తద్వదన్యేషాం చ పదార్థినామ్. ౫౯౨
దక్షిణాదానహీనే చ సర్వనాశో భవిష్యతి
హీనే హవిషి దేవస్య నిష్ఫలం స్నపనం భవేత్. ౫౯౩
స్నపనాన్తోత్సవే హీనే న దేవః పరితుష్యతి

శిథిలం భగవద్గేహం దృష్ట్వా శ్రుత్వా చ యో నరః. ౫౯౪
తత్క్రియా లోపితా వాఽపి స భవేద్దేవహా ధ్రువమ్
తద్గ్రామవాసినస్సర్వే రాజా చాఽన్యో ధనీ పునః. ౫౯౫

శీఘ్రం సర్వం సమీక్ష్యైత్య పూర్వవత్పునరాచరేత్
అన్యథా యది కుర్యాచ్చేద్రాజరాష్ట్రం వినశ్యతి. ౫౯౬
ధర్మసేతుమిమం వింద్యాత్సర్వసాధారణం నరః
పాలనీయస్సదా సోఽయం జగతాం యత్ర సంస్థితిః. ౫౯౮

ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తే తు సంప్రాప్తే యస్తు మూఢధీః
అకృత్వా నిష్కృతిం కుర్యాత్కారయేత్కర్మ చోత్తరమ్. ౫౯౮
లోభాన్మోహాదథాఽజ్ఞానాదనాదృత్య చ శాసనమ్
భగవచ్ఛాసనద్రోహీ స భవేత్పాతకీ జనః. ౫౯౯
ప్రమాదినాం మనుష్యాణాం స్ఖలనం నియతం యతః
నిష్కృతిర్విహితా పూర్వైర్వర్ణతామతిచరేత్క్వచిత్. ౬౦౦
బ్రహ్మాద్యైరపి యద్దైవైరశక్యం పూజనం హరేః
తదుక్తా నిష్కృతిః పూర్వైర్వర్ణతామతిపతేత్క్వచిత్. ౬౦౧
నిమిత్తే యస్త్వకృత్వైవ ప్రాయశ్చిత్తం యథోచితమ్
న్నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం కుర్యాత్తదకృతం భవేత్. ౬౦౨
తస్మాన్నిమిత్తే సంప్రాప్తే నిష్కృతిం సద్య ఆచరేత్
ఇతి సంక్షేపతః ప్రోక్తం క్రియాయోగాశ్రితం ఫలమ్. ౬౦౩

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సంహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే పంచత్రింశోఽధ్యాయః.

అథ షట్త్రింశోఽధ్యాయః.

అపచారాః

అపచారాస్తథా విష్ణో ర్ద్వాత్రింశత్పరికీర్తితాః
యానైర్వా పాదుకైర్వాఽపి గమనం భగవద్గృహే. ౧
దేవోత్సవాద్యసేవా చాఽప్రణామం చ తదగ్రతః
ఏకహస్తప్రణామశ్చ తత్పురస్తాత్ప్రదక్షిణమ్. ౨
ఉచ్ఛిష్టే చైవ చాఽశౌచే భగవద్వన్దనాదికమ్
పాదప్రసారణం చాఽగ్రే తథా పర్యఙ్కబన్ధనమ్. ౩
శయనం భోజనం చైవ ముధాభాషణమేవ చ
ఉచ్చైర్భాషా వృథాజల్పో రోదనాద్యం చ విగ్రహః. ౪
నిగ్రహోఽనుగ్రహశ్చైవ స్త్రీషు సాకూతభాషణమ్
అశ్లీలకథనం చైవాఽప్యధోవాయువిమోక్షణమ్. ౫
కంబలాఽవరణం చైవ పరనిన్దా పరస్తుతిః
శక్తౌ గౌణోపచారశ్చాఽప్యనివేదితభక్షణమ్. ౬
తత్తత్కాలోద్భవానాం చ ఫలాదీనామనర్పణమ్
వినియుక్తాఽవశిష్టస్య ప్రదానం వ్యంజనాదిషు. ౭
పృష్ఠీకృత్యాసనం చైవ పరేషామభివన్దనమ్
గురౌమౌనం నిజస్తోత్రం దేవతానిన్దనం తథా. ౮
అపచారాంస్తు వివిధానీదృశాన్ పరివర్జయేత్.
అపచారేష్వనన్తేషు సత్స్వన్యేషు ప్రమాదతః ౯
"క్షమ" స్వేత్యర్థనైవైకా నిష్కృతిర్నిరుపద్రవా

అన్యథా యది కుర్వాణః ప్రమాదాత్ జ్ఞానతోఽథ వా. ౧౦
స యాతి నరకాన్ ఘోరాన్ సన్తతం భృశదారుణాన్
యే తు స్మరణమాత్రేణ భవన్తి హృదయచ్ఛిదః. ౧౧

ద్వాత్రింశన్నరకాః.

ద్వాత్రింశన్నరకాస్తే తు కీర్త్యన్తే బ్రహ్మవాదిభిః
రౌరవధ్వాన్తశీతోష్ణతాపాఽంబుజమహాఽంబుపాః. ౧౨
కాలసూత్రోఽష్టమో హ్యేతే నరకా ఇతి విశ్రుతాః
సూచ్యగ్రకాలఖడ్గాశ్చ క్షురధారాఽంబరీషకాః. ౧౩
తప్తాఽంగారమహాదాహా సంతాపశ్చేతి కే చన
భవంత్యష్టాసు భీభత్సా మహాశబ్దా భయానకాః. ౧౪
లాక్షాప్రలేపమాంసాదనిరుచ్ఛ్వసనసోచ్ఛ్వసాః
యుగ్మాఽద్రిశాల్మలీలోహప్రదీపక్షుత్పిపాసికాః. ౧౫
కృమీణాం నిచయశ్చైవ రాజానః పరికీర్తితాః
లోహస్తమ్భోఽథ విణ్మూత్రే తథా వైతరణీ నదీ. ౧౬
తామిస్రశ్చాఽన్ధతామిస్రః కుమ్భీపాకోఽథ రౌరవః
మహాపదాఽనుగామీ చ రాజరాజేశ్వరాహ్వయః. ౧౭
త్రయస్త్రింశత్సు తేష్వర్ధం పార్థివం చార్ధమాయసమ్
తన్మధ్యే నరకా ఘోరా బహుశస్తమసి స్థితాః. ౧౮
తేషాం నరకభేదానామష్టావింశతికోటయః
ఏతేషాం దారుణానాం తు నరకాణాం పతిస్స్థితః. ౧౯
కూశ్మాణ్డ ఇతి విఖ్యాతః ప్రలయాఽర్కాఽనలద్యుతిః
కరాలవదనః క్రుద్ధో వృత్తకోటరలోచనః. ౨౦

టంకపాణిస్తథాభూతైర్యామ్యైస్తైర్యామ్యాభిరావృతః
పాపాస్త్వేతేషు పచ్యన్తే నరాః కర్మాఽనురూపతః. ౨౧

యాతనాభిర్విచిత్రాభిరాపాపప్రక్షయాన్తకమ్
ప్రాయశ్చిత్తోజ్ఝితా దృష్టా నిజధర్మపరాఙ్ముఖాః. ౨౨

పరధర్మరతాశ్చోరాః పతన్తి నరకాగ్నిషు
మహాపాతకినః కల్పం తిష్ఠన్తి నరకాఽగ్నిషు. ౨౩

మన్వన్తరం పాతకినో దేవబ్రహ్మస్వహారిణః
ఉపపాతకినో మర్త్యా చేవదేవాఽగ్నియజ్వనామ్. ౨౪

ద్విజగోగురుధర్మాణాం నిన్దకా బ్రహ్మణో దినమ్
అన్యే చతుర్యుగం మర్త్యాస్తదర్ధం చ నరాధమాః. ౨౫

తిష్ఠన్తి నరకే ఘోరే నిజపాపాఽనురూప్యతః
ద్యూతస్త్రీవిషయాసక్తా యే ధర్మవికలాః ఖలాః. ౨౬

పతన్తి తేషు ఘోరేషు నరకేషు నరాధమాః
న శ్రుణ్వన్తి చ యే మూఢాస్సాధూక్తం ధర్మగౌరవమ్. ౨౭

"ప్రత్యక్షం కేన తద్దృష్టం ప్రత్యే"తేతి వదన్తి చ
కామలోభాఽభిభూతాశ్చ బిడాలవ్రతినస్తథా. ౨౮

పాపిష్ఠాః కర్మహీనాశ్చ జిహ్వోపస్థపరాయణాః
యతినిన్దాపరా యే చ క్షేత్రతీర్థాదిదూషకాః. ౨౯

పతన్తి తేషు తే మర్త్యా వివశాః పాపబన్ధనాః
ఇహాఽనుభూయ నిర్దిష్టమాయుర్మర్త్యాస్స్వయంభువా. ౩౦

నిమిత్తం కించిదాసాద్య విముచ్యన్తే కలేవరైః
లభన్తే తే పునర్దేహం యాతనీయం స్వకర్మజమ్. ౩౧

తన్మాత్రగుణసంపన్నం సుఖదుఃఖోపభోగదమ్
పాపాః పాపకృతో యావత్పచ్యన్తే నరకాగ్నిషు. ౩౨
ఆమలప్రక్షయాద్వహ్నౌ ధ్మాయన్తే ధాతవో యథా
యావన్తో జన్తవస్స్వర్గభూపాతాలేషు సర్వతః. ౩౩
తావన్త ఏవ ఘోరేషు సన్త్యధో నరకాగ్నిషు.

అష్టావింశతిరేవోక్తాః క్షితేర్నరకకోటయః. ౩౪
సప్తమస్య తలస్యాధో ఘోరే తమసి సంస్థితాః
ఘోరాఖ్యా ప్రథమా కోటిస్సుఘోరతలసంస్థితా. ౩౫
అతిఘోరా మహాఘోరా ఘోరఘోరా చ పంచమీ
షష్ఠీ తరలతారాఖ్యా సప్తమీ చ భయావహా. ౩౬
అష్టమీ కాలరాత్రీ చ నవమీ చ భయోత్కటా
దశమీ తదధశ్చణ్డా మహాచండా తతోఽప్యధః. ౩౭
చండకోలాహలా చాఽన్యా ప్రచండా నరకాఽధికా
పద్మా పద్మవతీ భీమా భీమభీషణనాయకా. ౩౮
కరాలా వికరాలా చ వజ్రా వింశతికా స్మృతా
త్రికోణా పంచకోణా చ సుదీర్ఘా పరివర్తులా. ౩౯
సప్తభౌమాఽష్టభౌమా చ దీప్తాయామేతి చాఽష్టమీ
ఇత్యేతా నామతః ప్రోక్తా ఘోరా నరకకోటయః. ౪౦
అష్టావింశతిరేవైతాః పాపానాం యాతనాత్మనామ్
తాసాం క్రమేణ విజ్ఞేయాః పంచ పంచైకనాయకాః. ౪౧
ప్రత్యేకం సర్వకోటీనాం నామతస్తాన్నిబోధత
రౌరవః ప్రథమస్తేషాం రుదన్తే యత్ర దేహినః. ౪౨

మహారౌరవకో యత్ర మహాన్తోఽపి రుదన్తి చ
తమశ్శీతం యథా చోష్ణం పంచాద్యా నాయకాస్స్మృతాః. ౪౩
సుఘోరస్సుతప్తస్తీక్ష్ణః పద్మస్సం జీవనశ్శతః
మహామాంసో విలోమశ్చ సుభీమశ్చ కటంకటః ౪౪
తీవ్రవేషీ కరాలశ్చ వికరాలః ప్రకమ్పనః
మహాపద్మస్సుపద్మశ్చ కాలవక్రశ్చ గర్జనః. ౪౫
సూచీముఖస్సునేమిశ్చ ఖాదకస్సుప్రపీడనః
కుంభీపాకస్సుపాకశ్చ చక్రకశ్చాఽతిదారుణః ౪౬
అంగారరాశిభవనమసృక్పూయహ్రదస్తథా
తీక్ష్ణాయస్తుండశకునిర్మహాసంవర్తకస్తథా. ౪౭
సుతప్తాబ్జస్సులోపశ్చ పూతిమాంసో ద్రవత్రపు
ఉచ్ఛ్వాసశ్చ నిరుచ్ఛ్వాసో సుదీర్ఘః కూటశాల్మలీ. ౪౮
దరీష్టస్సుమహానాదప్రభావస్సుప్రభావనః
ఋక్షమేషవృకాశ్శల్య సింహవ్యాఘ్రమృగజాననాః. ౪౯
శ్వసూకరాఽజమహిషఖరమేషహయాననాః
గ్రాహకుంభీరనక్రాఽఽస్యాః సర్పకూర్మాస్యవాయసాః. ౫౦
గృధ్రోలూకజలూకాశ్చ శార్దూలకపికర్కటాః
గన్ధకః పూతివక్రశ్చ రక్తాక్షః పూతిమృత్తికః. ౫౧
కణధూమస్తుపాఽగ్నిశ్చ కృమీణాం నిచయస్తథా
అమేధ్యశ్చాఽప్రతీకాశో రుధిరాన్నస్య భోజనమ్. ౫౨
లాలాభక్షమభక్షశ్చ సర్వభక్షశ్చ దారుణః
జంకటస్సువిలాసశ్చ వికటః కటపూతనః. ౫౩

అమ్బరీషః కటాహశ్చ కష్టా వైతరణీ నదీ
సుతప్తలోహశయనమేకపాదప్రపతత్తకమ్. ౫౪
అసితాలవనం ఘోరమస్థిభఙ్గప్రపీడనమ్.
తిలాతసీక్షుయన్త్రాణి కూటపాశప్రమర్దనమ్. ౫౫
మహాఛుల్లీ సుఛుల్లీ చ తప్తలోహమయీ శిలా
పర్వతక్షురధారాఖ్యం తథా చ మలపర్వతః. ౫౬
మూత్రవిష్ఠాఽన్ధకూపేషు క్షారకూపేషు పాతనమ్
ముసలోలూఖలం యన్త్రం శిలాశకలలాఙ్గలమ్. ౫౭
తాలపత్రాఽసిగహనం మహామశకమణ్డపమ్
సమ్మోహనోఽస్థిభఙ్గశ్చ తప్తశూలమయోగుడః. ౫౮
బహుదుఃఖం మహాదుఃఖం కశ్మలం శమలం మలమ్
హాలాహలో విరూపశ్చ సురూపశ్చ తమోఽనుగః. ౫౯
ఏకపాదస్త్రిపాదశ్చ తీవ్రవీచిశ్చ రన్తిమః
అష్టావింశతిరేవైతైః క్రమశః పంచకాః స్మృతాః. ౬౦
కోటీనామానుపూర్వ్యేణ పంచ పంచైవ నాయకాః
రౌరవాద్యం చ వీర్యం చ శతమేకన్తు సర్వతః. ౬౧
చత్వారింశత్సమధికం మహానరకమణ్డలమ్
తేషు పాపాః ప్రపచ్యన్తే నరాః కర్మాఽనురూపతః. ౬౨
యాతనాభిర్విచిత్రాభిరాకర్మప్రక్షయాద్భృశమ్
సుగాఢం హస్తయోర్బద్ధ్వా తప్తశృఙ్ఖలయా నరాః. ౬౩
మహావృక్షాఽగ్రశాఖాసు గమ్యన్తే యమకింకరైః
డోలితాశ్చాఽతివేగేన నిస్సంజ్ఞా యాన్తి యోజనమ్. ౬౪

అన్తరిక్షస్థితానాం చ లోహభారశతం తతః
పాదయోర్బధ్యతే తేషాం యమదూతైర్మహాబలైః. ౬౫
తేన భారేణ మహతా భృశమాతాడితా నరాః
ఆఖ్యాన్తస్స్వాని కర్మాణి తూష్ణీం తిష్ఠన్తి విహ్వలాః. ౬౬
తతస్తప్తైరగ్నివర్ణైర్లోహదండైస్సకంటకైః
హన్యన్తే కింకరైర్ఘోరైస్సమన్తాత్పాపకారిణః. ౬౭
తతః క్షారేణ దీప్తేన వహ్నేరపి విశేషతః
సమన్తతః ప్రలిప్యన్తే క్రమేణ చ పునః పునః. ౬౮
ద్రుతేనాఽత్యన్తలిప్తేన క్షతాంగా జర్జరీకృతాః
పునర్విధాయ చాంగాని శిరః ప్రభృతి చ క్రమాత్. ౬౯
వార్తాకవత్ప్రపచ్యన్తే తప్తతైలే కటాహకే
విష్ఠాపూర్ణే తథాకూపే కృమీణాం నిచయే పునః. ౭౦
మేదోఽసృక్పూయపూర్ణాయాం వాప్యాం క్షిప్యన్తి? తే పునః
భక్ష్యన్తే కృమిభిస్తీవ్రైర్లోహతుండైశ్చ వాయసైః. ౭౧
శ్వభిర్దంశైర్వృకైరుగ్రైర్వ్యాఘ్రైశ్చ వికృతైర్ఖరైః
పచ్యన్తే చరువద్వాఽపి ప్రదీప్తాంగారరాశిషు. ౭౨
ప్రోతాస్తీక్ష్ణేషు శూలేషు నరాః పాపేన కర్మణా
శైలపీఠైరథాక్రమ్య ఘోరైః కర్మభిరాత్మజైః. ౭౩
తిలవత్సంప్రపీడ్యన్తే చక్రాఖ్యే నరకే నరాః
పచ్యన్తే చాఽతితప్తేషు లోహభాండేష్వనేకధా. ౭౪
తైలపూర్ణకటాహేషు సుతప్తేషు పునః పునః
సర్వేంద్రియాణి సంబధ్య క్రమాత్పాపేన యాతనాః. ౭౫

భవన్తి ఘోరాః ప్రత్యేకం శరీరే తత్కృతేన చ

యే శృణ్వన్తి హరేర్నిన్దాం తేషాం కర్ణః ప్రపూర్యతే. ౭౬
అగ్నివర్ణైరయః కీలైస్తప్తైస్తామ్రాదికద్రుతైః
త్రపుసీసారకూరకూటాద్యైః క్షారేణ జతునా పునః. ౭౭
సుతప్తతీక్ష్ణతైలేన వజ్రలేపేన చాఽన్తతః
క్రమాదాపూర్యతే కర్ణో నరకేషు చ యాతనాః. ౭౮
అనుక్రమేణ సర్వేషు భ్రమన్త్యేతేషు యాతనాః
యే తు దేవగృహం గత్వా తత్ర సేవార్థమాగతాః. ౭౯
అథ వాఽన్యత్ర తద్రూపా మదమోహపరాజితాః
పరదారాంశ్చ గచ్ఛన్తి లుబ్ధాస్స్నిగ్ధేన చక్షుషా. ౮౦
గురోః కుర్వన్తి భ్రుకుటిం క్రూరనేత్రాశ్చ యే నరాః
సూచీభిరగ్నివర్ణాభిస్తేషాం చక్షుః ప్రవిధ్యతే. ౮౧
క్షారాద్యైశ్చ క్రమాత్సర్వైర్దేహే సర్వాశ్చ యాతనాః
స్పర్శలోభేన యే మూఢాస్సంస్పృశన్తి పరస్త్రియః. ౮౨
తేషాం తప్తాగ్నివర్ణాభిస్సూచీభిర్విధ్యతే కరః
తతః క్షారాదికైస్సర్వం శరీరమనులిప్యతే. ౮౩
యాతనాశ్చ మహాకష్టాస్సర్వేషు నరకేషు చ
పరివ్రజన్తి చాత్యుగ్రం ప్రదీప్తం లోహశాల్మలిమ్. ౮౪
హన్యన్తే పృష్ఠదేశేషు పునర్భీమైర్మహాబలైః
దన్తురేణాతికుంఠేన క్రకచేన బలీయసా. ౮౫
శిరఃప్రభృతి పాట్యన్తే ఘోరైః కర్మభిరాత్మజైః
తేన తేనైవ రూపేణ హన్యన్తే పారదారికాః. ౮౬

గాఢమాలింగ్య తే నారీ జ్వలన్తీ లోహనిర్మితా
పూర్వాకారం జ్వలన్తం తం పూరుషం లోహనిర్మితమ్.
దుశ్చారిణ్యాః స్త్రియో గాఢమాలింగన్తి వదన్తి చ
కిం ప్రధావసి వేగేన న తే మోహోఽస్తి సంప్రతి.
లంఘితస్తే యథా భర్తా పాపం భుంక్ష్వ తదాఽధునా
లోహకుంభే వినిక్షిప్తాః సాఽపిధానే శనైశ్శనైః.
మృద్వగ్నినా ప్రపచ్యన్తే స్వపాపైరివ మానవాః
ఉలూఖలాద్యైః క్షోద్యన్తే ప్రపీడ్యన్తే శిలాసు చ.
క్షిప్యన్తే చాఽన్ధకూపేషు దశ్యన్తే భ్రమరైర్భృశమ్
కృమిభిర్భిన్నసర్వాఽఙ్గాశ్శతశో జర్జరీకృతాః.
సుతీక్ష్ణక్షురకూపేషు క్షిప్యన్తే తదనన్తరమ్
మహాజ్వాలే చ నరకే పాపాః పచ్యన్తి సర్వతః.
ఇతస్తతశ్చ ధావన్తి దహ్యమానాస్తదర్చిషా
పృష్ఠేనానీయ జంఘే ద్వే విన్యస్తే స్కన్ధయోజితే.
తయోర్మధ్యేన చాకృష్య బాహూ పృష్ఠేన గాఢతః
బద్ధ్వా పరస్పరం సర్వాం సుదృఢం పాపరజ్జుభిః.
పిండబద్ధం దశన్త్యేనం భ్రమరాస్తీక్ష్ణలోహజాః
మానినాం క్రోధినాం చైవ తస్కరాణాం చ దారుణాః.
పిండబద్ధాన్స్త్రతా యామ్యమహాజ్వాలే చ యాతనాః
రజ్జుభిర్వేష్టితాఽంగాశ్చ ప్రలిప్తాః కర్దమేన చ.
కరీషవత్ప్రపచ్యన్తే మ్రియన్తే తేవ తే తథా
సుతీక్ష్ణధారలోహేన కర్కశాసు శిలాసు చ.

ఆపాపసంక్షయాత్పాపా ఘృష్యన్తే చన్దనం యథా
శరీరాభ్యన్తరగతైస్సన్తతం కృమిభిర్నరాః ౯౮
భక్ష్యన్తే తీవ్రవదనై రాదేహప్రక్షయాద్భృశమ్
కృమీణాం నిచయే క్షిప్తాః పూతిమాంసస్య రాశిషు. ౯౯
క్షిపన్త్యుద్విగ్నహృదయాః పర్వతాభ్యన్తరార్దితాః
సుతప్తవజ్రలేపేన శరీరముపలిప్యతే. ౧౦౦
అధోముఖోర్ధ్వపాదాశ్చ వృతాస్తప్యన్తి వహ్నినా
వదనాన్తః ప్రవిశ్యన్తం సుప్రతప్తమయోగుడమ్. ౧౦౧
తే ఖాదన్తి పరాధీనా హన్యమానాశ్చ ముద్గరైః
యే దేవారామపుష్పాణి లోభాత్సంగృహ్య పాణినా. ౧౦౨
జిఘ్రన్తి మూఢమనసో శిరసా ధారయన్తి చ
ఆరోప్యతే శిరస్తేషాం సుతప్తైర్లోహశంకుభిః. ౧౦౩
తతః క్షారేణ దీప్తేన తైలతామ్రాదిభిః క్రమాత్
శరీరే చ మహాఘోరాశ్చిత్రా నరకయాతనాః. ౧౦౪
బహుధోత్పాట్యతే జిహ్వా యేఽసత్యప్రియవాదినః
సందంశేన సుతప్తేన ప్రపీడ్యోరసి పాదతః. ౧౦౫
మిథ్యాగమప్రవక్తుశ్చ జిహ్వా చాఽన్యా వినిర్గతా
క్రోశార్ధజిహ్వావిస్తీర్ణారైస్తీక్ష్ణైః ప్రపాట్యతే. ౧౦౬
నిర్భర్త్సయన్తి యే క్రూరా మాతరం పితరం గురుమ్
తేషాం వజ్రజలూకాభిర్ముఖమాదశ్యతే యతః. ౧౦౭
తతః క్షారేణ తామ్రేణ త్రపుణా సిచ్యతే పునః
ప్రస్తైరాపూర్యతేఽత్యర్థం తప్తలోహైశ్చ తన్ముఖమ్. ౧౦౮

ఇతస్తతః పునర్ధావన్ బధ్యతే యమకింకరైః
యే నిన్దన్తి మహాత్మానమాచార్యం ధర్మదేశికమ్.
విష్ణుభక్తాంశ్చ సద్గ్రన్థాంస్తద్ధర్మం చైవ శాశ్వతమ్
తేషామురసి కణ్ఠే చ జిహ్వాయాం దన్తసన్ధిషు.
తాలున్యోష్ఠే చ నాసాయాం మూర్ధ్ని సర్వాఽఙ్గసన్ధిషు
అగ్నివర్ణాన్సుతప్తాంశ్చ త్రిశిఖా లోహశంకవః.
ఆరోప్యన్తే సుబహుశః స్థానేష్వేతేషు ముద్గరైః
తతః క్షారేణ తప్తేన తామ్రేణ త్రపుణా పునః.
తప్తలోహాదిభిస్సర్వైరాపూర్యన్తే సమన్తతః
యాతనాశ్చ మహాచిత్రాశ్శరీరస్యాఽపి సర్వతః.
నిశ్శేషనరకేష్వేవం భ్రమన్తి క్రమశః పునః
యే గృహ్ణన్తి పరద్రవ్యం పద్మాఖ్యం విప్రం స్పృశన్తి చ.
దేవోపకరణాఙ్గం చ జ్ఞానం చ లిఖితం క్వచిత్
తే స్తపాదాఘన్నైస్తేషామాపూర్యన్తే సమన్తతః.
క్షారతామ్రాదిభిర్దీప్తైర్దహ్యన్తే క్రమశః పునః
నరకేషు చ సర్వేషు విచిత్రా దేహయాతనాః.
భవన్తి బహుశః క్లిష్టాః పాణిపాదసముద్భవాః
ప్రదత్తాం దేవదేవస్య తన్నామ్నా పూజకస్య వా
పదార్థినామథాఽన్యేషాం హఠాద్వృత్తిం హరన్తి యే
తే వై నరకకూపేషు పచ్యమానాస్స్వకర్మభిః.
వ్రజన్తి యాతనా భూయో నాఽతియన్తి యమాఙ్గణమ్.
యే దేవాయతనారామవాపీకూపమఠాఙ్గణమ్.

ఉపద్రవన్తి పాపిష్ఠా నృపాస్తత్ర వసన్తి చ
వ్యాయామోద్వర్తనాభ్యంగస్నానపానాఽన్నభోజనమ్. ౧౨౦

క్రీడనం మైథునం ద్యూతమశౌచాద్యాచరన్తి చ
తే వధైర్వివిధైర్ఘోరైరిక్షు యన్త్రాదిపీడనైః. ౧౨౧

నిరయాగ్నిషు పచ్యన్తే యావదాచన్ద్రతారకమ్
దేవాయతనపర్యన్తే దేవారామే చ కుత్రచిత్. ౧౨౨

సముత్సృజన్తి యే మూఢాః పురీషం మూత్రమేవ వా
తేషాం శిశ్నం సవృషణం హన్యతే లోహముద్గరైః, ౧౨౩

సూచీభిర్నేత్రపర్యన్తా రగ్నివర్ణైస్సకంటకైః
ఆరోప్యన్తే గుదే తేషాం యావన్మూర్ధ్ని వినిర్గతైః. ౧౨౪

తతః క్షారేణ మహతా తామ్రేణ త్రపుణా పునః
ద్రుతేనాఽపూర్యతే గాఢం గుదం శిశ్నం చ దేహినామ్. ౧౨౫

మనస్సర్వేన్ద్రియాణాం చ యస్మాదుక్తం ప్రవర్తనమ్
తస్మాదింద్రియదుఃఖేన జాయతే తత్సుదుఃఖితమ్. ౧౨౬

అన్నపానమదత్తం యైర్మూఢైర్నాఽప్యనుమోదితమ్
ధనే సత్యపి యే దానం న చ యచ్ఛన్తి తృష్ణయా. ౧౨౭

అతిథిం చాఽవమన్యన్తే కాలప్రాప్తం గృహాశ్రమే
తేజోహీనా రణే బద్ధా హస్తపాదాఽవధారితాః. ౧౨౮

విస్తారితాఽంగాశ్శుష్యన్తి తిష్ఠన్త్యబ్దశతం నరాః
హస్తపాదలలాటేషు కీలితా లోహశంకుభిః. ౧౨౯

నిత్యం చ వికృతం వక్త్రం కీలకద్వయఘూటితమ్
కృమిభిః ప్రాణిభిశ్చాన్యైర్లోహతుండైశ్చ వాయసైః. ౧౩౦

ఉపద్రవైర్బహువిధైర్దుఃఖమన్తః ప్రపీడ్యతే
జిహ్వా తతః ప్రభిన్నా చ గాఢం శృంఖలయా పునః. ౧౩౧
తిష్ఠన్తి లంబమానాశ్చ లోహకారాస్సువర్తులాః
తతః స్వమాంసముత్కృత్య తిలమాత్రప్రమాణతః. ౧౩౨
ఖాదితుం దీయతే తేషాం సూచ్యగ్రేణ చ శోణితమ్
యథా నిర్మాంసతాం ప్రాప్తాః కాలేన బహుధా పునః. ౧౩౩
తతః క్షారేణ దీప్తేన తచ్ఛరీరం ప్రలిప్యతే
భిద్యంతే వర్ష ధారాభిశ్శుష్యంతే వాయునా పునః. ౧౩౪
పునస్తైలేన సిచ్యన్తే సుతప్తేన సమన్తతః
ఇతి చిత్రవిధైర్ఘోరైర్మథ్యమానాస్స్వకర్మజైః. ౧౩౫
మ్రియన్తే నైవ పాపిష్ఠా యావత్పాపస్య సంక్షయః
తస్మాత్పాపం న కుర్వీత చంచలే జీవితే సతి. ౧౩౬
ఏవం క్లిష్టా విశిష్టాశ్చ సావశేషేణ కర్మణా
తతః క్షితిం సమాసాద్య జాయన్తే దేహినః పునః. ౧౩౭
స్థావరా వివిధాః క్రూరా స్తృణ గుల్మాదిభేదతః
తత్రాఽనుభూయ దుఃఖాని జాయన్తే కీటయోనిషు, ౧౩౮
నిష్క్రాన్తాః కీటయోనిభ్యో జాయన్తే పక్షిణః క్రమాత్
సంక్లిష్టాః పక్షిభావేన భవన్తి మృగజాతిషు. ౧౩౯
మార్గం దుఃఖమతిక్రమ్య జాయన్తే పశుయోనిషు
క్రమాద్గోయోనిమాసాద్య జాయన్తే మానుషే పునః. ౧౪౦
వ్యుత్క్రమేణాఽపి మానుష్యం ప్రాప్యతే పుణ్యగౌరవాత్
తతో మనుష్యతాం ప్రాప్య తత్తత్పాపాఽనుసారతః. ౧౪౧

సంయుతాః పాపచిహ్నైశ్చ వర్తన్తే ప్రాణినస్తతః

దేవాఽభిగమనమ్.

స్నాతో ధృతోర్ధ్వపుండ్రశ్చ ప్రయతశ్శాన్తమానసః. ౧౪౨

అవ్యగ్రశ్చాఽన్యకార్యేషు గృహీత్వా శక్తితస్స్వయమ్
ఫలాదీన్యుపహారాణి గన్ధాన్ సుమనసస్తథా. ౧౪౩

హిరణ్యం హరిముద్దిశ్య యేన సర్వాః కృతా ఇమే
ఉపహారాదిభిస్సమ్యగభిగచ్ఛేజ్జగద్గురుమ్. ౧౪౪

పత్రైః పుష్పైః ఫలైర్వాఽపి యథాశక్తి సమర్పితైః
అయత్నసులభేనాఽపి తోయేనాఽపి స తుష్యతి. ౧౪౫

పాదచార్యేవ గచ్ఛేత్తు దేవాలయముతన్ద్రితః
అశక్తోఽప్యథ వా శక్త ఆఢ్యో వా దుర్విధోఽథ వా. ౧౪౬

ఆధిరాజ్యే జగద్ధాతురధికారీ సమస్స్మృతః
న హి సంహరతే జ్యోత్స్నాం చన్ద్రశ్చండాలవేశ్మని. ౧౪౭

న వా సౌధేషు సమ్రాజాం సుధాధారాః ప్రవర్షతి
భోగాయతనమేతేషామేకాకారం కలేవరమ్ ౧౪౮

అనుగృహ్ణాతి వై దాతా తస్య నోచ్చాఽనచో విధిః

విష్ణుపారమ్యమ్.

దేవతేహ పరంజ్యోతిరేక ఏవ పరః పుమాన్. ౧౪౯

స ఏవ బహుధా లోకే మాయయా భిద్యతే స్వయా
విష్ణ్వాఖ్యస్స స్వయాం మాయాం ప్రకృతిం వ్యజ్య స ద్విధా. ౧౫౦

స్థితస్త్రిధా చ సత్త్వాదిగుణభేదాత్ప్రతీయతే
విష్ణుబ్రహ్మశివాఽఖ్యోఽసౌ స్థిత్యుత్పత్త్యన్తకృత్స్మృతః. ౧౫౧

విష్ణ్వాద్యా మూర్తయ స్తస్య ధర్మజ్ఞానాదిభేదతః
చతుస్ర ఏవ విజ్ఞేయా వేదవర్ణయుగాఽశ్రయాః.
విష్ణుశ్చ పురుష స్సత్యో హ్యచ్యుతశ్చాఽనిరుద్ధకః
పంచధోపనిషద్భేదాన్మహాభూతత్వమాగతః.
మనశ్శ్రోత్రాదిభిష్షడ్భిరంగైశ్చ హృదయాదిభిః
షడక్షరాత్మకో నిత్యమృషిభిశ్చైవ భిద్యతే.
సప్తవ్యాహృతిభిర్లోకైశ్ఛన్దోభిః క్రతుభి స్తథా
సప్తధా భిద్యమానోఽసౌ విజ్ఞాతవ్యో విచక్షణైః.
అష్టప్రకృతిభిశ్చాఽసావష్టమూర్తిభిరేవ చ
అష్టాక్షరమయో నిత్యమష్టధా చైవ భిద్యతే.
నారాయణో నృసింహశ్చ వరాహో వామన స్తథా
రామబ్రహ్మేన్ద్రసూర్యాశ్చ చన్ద్రస్తైర్నవధా స్థితః.
ఇన్ద్రోఽగ్నిశ్చ యమశ్చైవ నిర్ఋతిర్వరుణ స్తథా.
వాయుస్సోమ స్తథేశానో బ్రహ్మాఽనన్తశ్చ తే దశ
ఏకాదశేన్ద్రియైర్భిన్న స్తథా ద్వాదశమాసకైః
స త్రయోదశధా చైవ విశ్వేదేవాదిభిః స్థితః.
స చతుర్దశధా భిన్నో మనుభిశ్చాక్షుషాదిభిః
తిథిభిః పంచదశధా భిన్నో జ్ఞేయస్స వై ప్రభుః.
స్వరైష్షోడశధా భిన్నో దిక్కోణాఽవాన్తరై స్తథా
మూర్త్యన్తరైశ్చ విజ్ఞేయో బహుధా తస్య విస్తరః,
ఏకద్విత్రిచతుఃపంచషడాద్యా విశ్వతో ముఖాః.
ముఖభేదాస్సమాఖ్యాతా స్తస్య విశ్వాత్మనో హరేః

ద్వ్యాదయో విశ్వతః పాణేర్భుజభే స్తథా స్మృతాః.
వివిధాభరణా దీప్తా వివిధాఽఽయుధధారిణః. ౧౬౩
మూర్ధానశ్చైవ తస్యోక్తా లసన్మకుటకుండలాః.
హైమోర్ధ్వపుండ్రలావణ్యప్రభవా వక్రకుంతలాః ౧౬౪
స్మేరారుణాధరాస్సౌమ్యాః ప్రసాదామృతవర్షిణః
సహస్రం పౌరుషే సూక్తే పాదాశ్చాక్షీణ్యనేకశః. ౧౬౫
హిరణ్యగర్భోఽనేకాత్మా విమలశ్యామ ఏవ చ
నీలః పీతస్తథా రక్తో నానావర్ణః ప్రకీర్తితః. ౧౬౬
చన్ద్రసూర్యౌ స్మృతౌ తస్య నయనే వామదక్షిణే
బ్రహ్మాణమాహుర్మూర్ధానం కేశాంశ్చాఽస్య వనస్పతీన్. ౧౬౭
ఆస్యం వేదాశ్చ యేఽనన్తా తోయం రుధిరమేవ చ
ఉపజిహ్వా తు తస్యోక్తముపశ్రుతిశతం తథా. ౧౬౮
భ్రువోర్మధ్యే తథా రుద్రం భృగుం మనసి సంస్థితమ్
రుద్రా ఏకాదశ జ్ఞేయాస్తస్య కంఠం సమాశ్రితాః. ౧౬౯
నక్షత్రగ్రహతారాశ్చ దన్తాస్స్యుర్మరుతోఽపి చ
ధర్మాఽధర్మౌ తథోర్ధ్వాధరోష్ఠౌ తు పరికీర్తితౌ. ౧౭౦
ఇన్ద్రాగ్నీ తాలుకే తస్య జిహ్వా చైవ సరస్వతీ.
దిశశ్చ విదిశశ్చైవ శ్రోత్రయోస్తస్య సంస్మృతాః. ౧౭౧
వాయుః ప్రాణేషు విజ్ఞేయస్సన్ధ్యాశ్చాఽఙ్గులయః స్మృతాః
ఋభవో రోమకూపేషు సాగరా వస్తిగోచరాః. ౧౭౨
నద్యశ్చ వసుధా చాఽస్య నాగాశ్చ నలకే స్థితాః
జానుస్థావశ్వినౌ దేవౌ పర్వతాశ్చోరుసంస్థితాః. ౧౭౩

గుహ్యోఽస్య గుహ్యకా జ్ఞేయా వసవశ్చోరసి స్థితాః
నఖాఽగ్రేషు చ విజ్ఞేయా దివ్యా ఓషధయస్తథా ౧౭౪

నాసికాయాః పుటౌ జ్ఞేయావయనే దక్షిణోత్తరే
ఋతవో బాహుమూలే తు మాసాః కరతలేషు చ. ౧౭౫

లలాటాగ్రే తథా సిద్ధా భ్రువోర్మేఘాస్సవిద్యుతః.
యక్షకిన్నరగన్ధర్వా దైతేయా దానవాస్తథా ౧౭౬

రాక్షసాశ్చారణాశ్చాఽస్య జఠరం సముపాశ్రితాః
పితరః ప్రేతకూశ్మాండ వేతాలప్రమథాస్తథా. ౧౭౭

పాతాలగోచరాశ్చాఽస్య పాదయుగ్మం సమాశ్రితాః
పార్శ్వయోస్తస్య విజ్ఞేయాః క్రియా వేదైరభిష్టుతాః. ౧౭౮

అగ్నిహోత్రాదికర్మాణి వర్ణాశ్రమహితాని చ
స్వాహాస్వధావషట్కారాస్సర్వేఽస్య హృదయే శ్రితాః. ౧౭౯

నామ్నాం శతం సహస్రం వా తథానన్తం పఠన్తి యత్
అనన్తాఽనన్తరూపస్య యథా యోగం సమన్వితమ్. ౧౮౦

మూర్తయశ్చాఽస్య సర్వాస్తాస్సంఖ్యాతీతాః ప్రకీర్తితాః
దేవాదీనాం చ సర్వేషాం మూర్తయస్తత్ర సంశ్రితాః. ౧౮౧

తస్మాదనన్తస్సంప్రోక్తః పుంసూక్తే తదుదీరితమ్
"సహస్రశీర్షా పురుషస్సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్". ౧౮౨

బ్రాహ్మణో ముఖతో యస్య క్షత్రియా యస్య బాహుతః
ఊరుతో యస్య వై జాతా వైశ్యాశ్చేతి నరా భువి. ౧౮౩

చంద్రమా మనసో జాతశ్చక్షుషోర్మిహిరస్తథా
ముఖాదింద్రస్తథాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత. ౧౮౪

నాభ్యా యస్యాన్తరిక్షం చ శిరసో ద్యౌరజాయత
పద్భ్యాం భూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాద్యస్య దేవస్య సంబభౌ. ౧౮౫
తమీదృశం మహావిష్ణుమప్రమేయమనామయమ్.
తత్ప్రసాదాదృతే జ్ఞాతుం వక్తుం వా నైవ శక్యతే. ౧౮౬
సర్వదేవమయో విష్ణుః సర్వే దేవాస్తదాత్మకాః.
అశేషం వాఙ్మయం చేదం లోకాలోకం చరాచరమ్ ౧౮౭
వైష్ణవ్యా వ్యాప్యతే శక్త్యా వాయునేవ దిశోఽన్తరమ్
సర్వే విష్ణుమయా దేవాస్సర్వశాస్త్రేషు కీర్తితాః. ౧౮౮
ఆధారాధేయభావేన ద్వేధా స వ్యాప్య తిష్ఠతి.
సర్వభూతహితాత్మైవ నిష్కలస్సకలః స్థితః. ౧౮౯
నిష్కలస్సకలశ్చైవం జ్ఞేయో విష్ణుస్సనాతనః.
సర్వతఃపాణిపాదం తత్సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్. ౧౯౦
సర్వతశ్శ్రుతిమల్లోకే సర్వమావృత్య తిష్ఠతి,
సర్వేన్ద్రియగుణాభాసం సర్వేన్ద్రియవివర్జితమ్. ౧౯౧
అసక్తం సర్వభృచ్చైవ నిర్గుణం గుణభోక్తృ చ
అవిభక్తం చ భూతేషు విభక్తమివ చ స్థితమ్ ౧౯౨
భూతభర్తృ చ తద్ జ్ఞేయం గ్రసిష్ణు ప్రభవిష్ణు చ
జ్యోతిషామపి తజ్జ్యోతిస్తమసః పరముచ్యతే. ౧౯౩
జ్ఞానం జ్ఞేయం జ్ఞానగమ్యం హృది సర్వస్య విష్ఠితమ్.
తచ్చాఽద్యో జగతామీశః పరేశః పరమేశ్వరః. ౧౯౪
పరాఽవరస్వరూపేణ విష్ణుస్సర్వహృది స్థితః.
స్థూలసూక్ష్మపరత్వేన త్రిధా చ భగవాన్ స్థితః. ౧౯౫

ప్రభవిష్ణుర్మహావిష్ణుస్సదావిష్ణుః స్మృతశ్చ సః
ఆత్మా స హ్యన్తరాత్మా చ పరమాత్మా చ సంస్మృతః. ౧౯౬
వైరాజం లైంగికం చైవ బహిరన్తశ్చ సర్వశః.
శబ్దాదిశ్చిన్మయం రూపం జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిగమ్. ౧౯౭
మన్త్రేఽనుస్వారనాదేషు త్రయమన్వేషయేద్బుధః
వేదే చ భగవచ్ఛాస్త్రే సాంఖ్యే యోగే తథైవ చ. ౧౯౮
ధర్మశాస్త్రే పురాణే చ మునిభిర్దేవమానుషైః
పఠ్యతే నిఖిలైర్నిత్యం విశ్వం విష్ణుమయం జగత్. ౧౯౯
యచ్చ భూతం భవిష్యచ్చ వర్తమానం తు కించన
ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థాశ్చ భూతాన్తః కరణాని చ. ౨౦౦
అవ్యక్తం త్రిగుణా మాయా విద్యా ధర్మాదయస్తథా.
నియతిశ్చ కలా కాలః సర్వమన్యచ్చ తన్మయమ్. ౨౦౧
విష్ణురేవ పరో దేవస్సర్వభూతేష్వవస్థితః
సర్వభూతాని చైవాఽసౌ న తదస్తీహ యన్న సః. ౨౦౨
దేవాఽసురాదయో మర్త్యాః పశవశ్చ సరీసృపాః
తరువల్లీతృణౌషధ్యో మహాఽభ్రాఽశనివిద్యుతః. ౨౦౩
శైలాఽబ్ధిసరిదారామనగరాణి సరాంసి చ
లోకాశ్చాఽనన్తకాలోఽగ్నిప్రేతాఽవాసోరగాలయాః ౨౦౪
సప్త భూరాదయో బ్రాహ్మశైవవైష్ణవసంజ్ఞితాః
సర్వే చ విష్ణునైకేన వ్యాప్తాస్సర్వాత్మనాఽఽత్మనా. ౨౦౫
వరాహో భార్గవస్సింహో రామశ్శ్రీధరవామనౌ
అశ్వికృష్ణౌ చ దిక్ష్వేషాం లోకైరణ్డం సహాఽఖిలమ్ ౨౦౬

యచ్చాఽనుక్తమశేషేణ విష్ణోరేతా విభూతయః.
విశ్వవ్యాపిత్వయైవైష విష్ణుర్వృద్ధైరుదీరితః. ౨౦౭

పురుసంజ్ఞే శరీరేఽస్మిన్ శయనాత్పురుషః స్మృతః.
సత్యశ్చాఽబాధితార్థత్వాన్నిత్యత్వాత్స ప్రకీర్తితః. ౨౦౮
అచ్యుతోఽచ్యవనాదేవ స హరిః సముదీరితః
అనిరుద్ధస్తథా ప్రోక్తస్సర్వస్మాదనిరోధనాత్. ౨౦౯
వసనాత్సర్వభూతేషు వాసుదేవత్వమీయివాన్
ఆదిమూర్తేస్సమాకృష్టః స్మృతస్సంకర్షణః ప్రభుః. ౨౧౦
ప్రద్యుమ్నో ద్యుమ్నపుష్టత్వాత్త్రిధామా ధామభిస్త్రిభిః
వైకుంఠామలవర్ణత్వాద్వైకుంఠశ్చాఽయముచ్యతే. ౨౧౧
లీయతే ప్రలయే త్వస్మిన్ కేశావిత్యేష కేశవః
నరనారీప్రకర్తృత్వాన్నరాణాం చాయనాదయమ్. ౨౧౨
నారాయణో నరోద్ధానామయనత్వాదపాం చ సః
మాధవో మధుషూత్పత్త్యా ధవత్వాద్వా శ్రియః స్మృతః. ౨౧౩
గాం విందతీతి గోవిందో గావో విందన్తి యం తథా
అసురం మధునామానం హన్తీతి మధుసూదనః. ౨౧౪
త్రిభిః స్వైర్విక్రమైర్వ్యాప్తో జగదేష త్రివిక్రమః
వామనో హ్రస్వతాయోగాచ్ఛ్రీధరో వహనాచ్ఛ్రియః. ౨౧౫
హృషీకస్యేన్ద్రియస్యేశో హృషీకేశ ఉదీరితః
పద్మం నాభేరభూద్యస్య పద్మనాభస్తతస్స్మృతః. ౨౧౬
ఉదరాలమ్బి దామాస్యేత్యుక్తో దామోదరో హరిః.
ఉత్తమః పురుషో యస్మాదుక్తస్స పురుషోత్తమః. ౨౧

విలోమేన్ద్రియగమ్యత్వాత్ప్రోచ్యతే స త్వధోక్షజః
అర్ధమర్ధం నరస్సింహో నరసింహ ఉదాహృతః. ౨౧౮

జనార్దనస్స పాపిష్ఠాన్ జనానర్దయతీతి సః
ఇన్ద్రస్యాఽవరజో భూత ఉపేన్ద్రః ప్రోచ్యతే హరిః. ౨౧౯

హరణాత్సర్వపాపానాం హరిర్నారాయణః స్మృతః
కర్షణాత్పాపరాశీనాం కృష్ణస్సర్వాత్మకో హరిః. ౨౨౦

రుద్రో రోదయతే తస్మాత్ బ్రహ్మ బృంహణకర్మణా
ఇన్ద్రశ్చ పరమైశ్వర్యాద్వహనాద్వహ్నిరుచ్యతే. ౨౨౧

యమస్సంయమనాత్పుంసాం వరణాద్వరుణస్తథా
వాయుర్వానాత్సవాత్సోమ ఈశశ్శేషే జనేషు యః. ౨౨౨

ఆదిత్యోఽదితిపుత్రత్వాచ్చంద్రశ్చందయతే యతః
ఇత్యేవం గుణవృత్త్యోహ్యైః శబ్దైరేకోఽప్యనేకథా. ౨౨౩

శ్రుతిభిః ప్రోచ్యతే బ్రహ్మ విష్ణ్వాఖ్యం జాతు నేతరత్
తస్యేశ్వరస్య చైశ్వర్యాత్సర్వమేతత్ప్రవర్తతే. ౨౨౪

సేశ్వరం హి జగత్సర్వం భవేన్నానీశ్వరం క్వచిత్
తన్మయత్వేన గోవిందే న్యస్తసర్వభరా నరాః. ౨౨౫

తద్యాజినో మహాభాగాస్తరన్తి భవవారిధిమ్
తం ప్రసాదయితుం యత్నః కార్యస్సరాత్మనా నరైః. ౨౨౬

భక్తినమ్రస్సదా గచ్ఛేత్సర్వోఽపి జగతః పతిమ్
తద్దేవస్య ప్రియం భూయాద్యతస్సమ్మాననం తు తత్. ౨౨౭

తస్య సన్నిహితో దేవో యస్య చిత్తే జనార్దనః.
దానేన తపసా నాన్యైస్తస్య తుష్టో భవేద్ధరిః. ౨౨౮

ఆరుహ్య శకటం గచ్ఛేద్యో విష్ణోర్మన్దిరం నరః.
నారీ వా బాలకో వాఽథ వృద్ధ ఆతుర ఏవ వా. ౨౨౯

తస్య పుణ్యఫలం నాస్తి ప్రేత్య యుగ్యశ్చ జాయతే
యే వాహయన్తి తాన్మర్త్యాన్నరా వా ప్రాణినశ్చ యే. ౨౩౦

తే యాస్యన్తి పదం విష్ణోర్యస్మాత్పాదచరాస్తు తే
యే వాహయన్తి జంతూంస్తాన్ స్తేఽపి మూఢాః పతన్తి వై. ౨౩౧

యస్తోదయతి తానేవ గమనే మూఢచేతనః
స యామీర్యాతనాః ప్రాప్య తోద్యతే యమకింకరైః. ౨౩౨

పునః పశుత్వమాపన్నస్తోద్యతే పశుభిర్నరైః
యో వా భృతకదానేన వాహనేన తు మానవః. ౨౩౩

వాహయత్యథ వోహేత సోఽపి యాస్యతి దుర్గతిమ్
అపారే దుర్గసంసారే కర్మబద్ధే విశేషతః. ౨౩౪

స్వీయం కర్మ సముత్సృజ్య పతన్తి నరకేఽశుచౌ
తతః పశుత్వమాపన్నాశ్చిరం తిష్ఠన్తి భూతలే. ౨౩౫

పాదుకామధిరుహ్యాఽపి యో దేవాలయమావ్రజేత్
స పశుర్జాయతే ప్రేత్య రోగీ చేహ ప్రజాయతే. ౨౩౬

పాదుకాం వాహనం చాఽపి యోఽధిష్ఠిత్య విమూఢధీః
ప్రణామం హరయే కుర్యాత్తస్య దూరతరో హరిః. ౨౩౭

దేవదర్శనముద్దిశ్య నైవేదంవిధ ఆవ్రజేత్
అయత్నాద్గమనే జాతేఽప్యవరుహ్య చ వాహనాత్. ౨౩౮

పాదుకాది విముచ్యైవ సముపస్పృశ్య వారిణా
ప్రవిశేత్ప్రయతో భూత్వా ప్రాకారం ప్రథమం పునః. ౨౩౯

న విశేద్ధామ దేవస్య యావతా వాహనాదిభిః
తాదృశం పురుషం దృష్ట్వా యథాశక్త్యవబోధయేత్. ౨౪౦

ఆద్యస్త్వేషోఽపచారస్స్యాద్యత్నహార్యో భవేత్తతః
శ్మశానమధ్యే గత్వాతు యో గచ్ఛేద్దేవతాగృహమ్. ౨౪౧

సప్తజన్మకృతాత్పుణ్యాత్తత్ క్షణాన్ముచ్యతే నరః
సార్గాలీం యోనిమాశ్రిత్య పసేజ్జన్మత్రయం తతః. ౨౪౨

దరిద్రాశ్చైవ మూర్ఖాశ్చ భవిష్యన్తి త్రిజన్మకమ్
అన్యదేవగృహం గత్వాహ్యస్నాత్వా యో వ్రజేద్గృహమ్. ౨౪౩

దేవదేవస్య మోహాత్తు తస్య పాపం మహద్భవేత్
గృహాద్గృహం తథా గత్వా భిక్షార్థీ క్షుధితస్స్వయమ్. ౨౪౪

భిక్షామలబ్ధ్వా కుత్రాఽపి దరిద్రో జాయతే నరః
చత్వారి చైవ జన్మాని తేషామన్తే చ యో బుధః? ౨౪౫

చండాలయోని మాప్నోతి జన్మాని దశ పంచ చ
అత్ర చోదాహరన్తీమం విశేషం కాశ్యపాదయః, ౨౪౬

సర్వదేవమయో విష్ణుస్సర్వవేదమయో హరిః
తస్యాఽతిరిక్తం నో కించిద్విశేష స్తత్ర వక్ష్యతే. ౨౪౫

సర్వేఽప్యధికృతా లోకే తత్తత్కర్మాఽనురూపతః
ఆబ్రహ్మస్తంబపర్యన్తం జగదన్తర్వ్యవస్థితాః. ౨౪౮

తస్మాదేవ జగత్సర్వం సర్గకాలే ప్రజాయతే
తస్మిన్నేవ పునస్తచ్చ ప్రలయే సంప్రలీయతే. ౨౪౯

యః పరః ప్రకృతేః ప్రోక్తః పురాణః పురుషోఽవ్యయః
స ఏవ సర్వభూతాత్మా నర ఇత్యభిధీయతే. ౨౫౦

నరాజ్జాతాని తత్త్వాని నారాణీతి ప్రచక్షతే
తాన్యేవ చాఽయనం యస్య స తు నారాయణః స్మృతః. ౨౫౧
నారాయణః పరం బ్రహ్మ తత్త్వం నారాయణః పరః
విష్ణ్వాదిభిస్తథా కేచిద్వాసుదేవాదిభిః పరే. ౨౫౨
సంజ్ఞాభేదైర్మహాత్మానస్సదైవారాధయన్తి తమ్
సర్వత్ర పరిపూర్ణస్య సర్వథా సర్వవస్తుషు. ౨౫౩
న జాతు లభ్యతే కించిద్యేనాఽవ్యాప్తం తు కించన
తస్మాత్తస్మిన్ సమారోప్య సర్వం దేవేశ్వరేశ్వరే. ౨౫౪
ఉపాసనం భవేద్యత్తు తద్భవేదుచితం బుధైః
అన్యత్ర తం సమారోప్య యది చోపాసనం భవేత్. ౨౫౫
తద్భవేదన్యదేవార్చా తస్మాత్పరిమితం ఫలమ్
యేఽప్యన్యదేవతాభక్తా యజన్తే శ్రద్ధయాఽన్వితాః. ౨౫౬
యజంతే తేఽపి దేవేశం తమేవాఽవిధిపూర్వకమ్
అన్యే తే బ్రహ్మరుద్రేంద్రాస్తదాద్యా దేవతాస్స్మృతాః. ౨౫౭
వైష్ణవా అవతారాశ్చ యే తు శాస్త్రోదితాః పురా
పరమార్థే న భిద్యన్తే నాఽన్యత్వం స్యాత్పరస్పరమ్. ౨౫౮
విష్ణ్వాలయాదథైకస్మాదన్యవిష్ణ్వాలయస్య తు
తత్స్థానాం దైవతానాం వా నాన్యత్వం జాతు సంభవేత్. ౨౫౯
అథ శాస్త్రవిధిర్భిన్నో యత్ర నాఽప్యుపలభ్యతే
తత్రాఽన్యత్వం విజానీయాన్న చేచ్ఛాస్త్రసంకరమ్. ౨౬౦
హరిం దేవం తు సంసేవ్య వాహానస్థం ద్విజోత్తమః
యదన్యం సేవతే వీథ్యాం తత్కాలే వాహానస్థితమ్. ౨౬౧

సోఽపి పాపమవాప్నోతి విష్ణుధ్యానేన శుద్ధ్యతి

దేవేశస్యోత్సవో యత్ర గ్రామే వా నగరేఽపి వా. ౨౬౨
పర్వతాఽగ్రే మహానద్యాస్తీరే దుర్గాఽటవీషు వా
తత్ర గచ్ఛేన్నరో భక్త్యా సేవేతోత్సవమాదరాత్. ౨౬౩
సహ పుత్త్రైస్సహాఽమాత్యైస్స్వైః పరిజనైర్వృతః
వైష్ణవం క్రతుదేశన్తు గత్వా సేవేత మానవః. ౨౬౪
యథాఽర్థముపయుంజీత స్వశక్తిం తత్క్రియాసు చ
శ్రుత్వా దేవోత్సవారంభం పంగూభావేన యో నరః. ౨౬౫
తిష్ఠేత్స జన్మసాహస్రం పంగురేవ భవిష్యతి
తద్భవేద్విఫలం జన్మ భూభారస్తస్య జీవితమ్. ౨౬౬
దేవేశస్యోత్సవే సమ్యగ్వర్తమానే మహాఫలే
యోఽన్యత్ర వ్యాపృతస్తత్ర న గచ్ఛేద్దుర్మనా నరః. ౨౬౭
న తస్య నిష్కృతిః ప్రోక్తా స పాపీ నరకం వ్రజేత్
అనాహూతోఽధ్వరం గచ్ఛేత్తథా గురుకులం వ్రజేత్. ౨౬౮
యోఽధ్వరం గన్తుకామోఽత్ర ప్రతీక్షేతార్హణాదికమ్
తస్య పూర్వార్జితం పుణ్యం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి. ౨౬౯
దేవోత్సవం తు యో మర్త్యో యతమానం తు సేవితుమ్
వారయేద్యేన కేనాఽపి హేతునా స తు దుర్మతిః. ౨౭౦
అఫలస్సఫలో వాఽపి పతత్యేవ న సంశయః
విష్ణుపంచదినే వాఽపి పుణ్యాహేష్వితరేష్వపి. ౨౭౧
ఉపోషితస్తు శ్రుత్వైవ దేవేశస్యోత్సవం హఠాత్
తత్క్షణాద్యో న గచ్ఛేత్తు తస్య పాపం మహద్భవేత్. ౨౭౨

ఖట్వామాస్థాయ యశ్చైతే వర్తమానే తదుత్సవే
ఆసీనస్తిష్ఠత ఏవాఽత్ర స యామీర్యాతనా వ్రజేత్. ౨౭౩
దేవేశాఽభిముఖం గత్వా న కుర్యాద్యో నమస్క్రియామ్
స పాపిష్ఠతరో లోకే నిష్కృతిర్నాస్య విద్యతే. ౨౭౪
ఉత్క్రమిష్యన్తి యత్ప్రాణాః ప్రాణదే సముపస్థితే
ప్రత్యుత్థానాభివాదాభ్యాం పునస్తాన్ ప్రతిపాదయేత్. ౨౭౫
సర్వేషాం ప్రాణభృతోఽసౌ భగవాన్ హరిరవ్యయః
ప్రాణినశ్చేతనాస్సర్వే ప్రాణ్యైకః ప్రాణదోఽపరః. ౨౭౬
అన్యథా చేన్మహాదోషః సంతుభ్యన్తే చ మానవాః

ఏకహస్తప్రణామేన యత్పాపం న తదన్యతః. ౨౭౭
హస్తౌ ద్వౌ నిర్మితౌ ధాత్రా కిం తేన సుకృతం భవేత్
ప్రాంజలీకృత్య హస్తౌ తు యాచేత మధుసూదనమ్. ౨౭౮
య ఏకేనైవ హస్తేన ప్రణమేన్మద్ధిహారిమ్
తస్య హస్తౌ భవేచ్ఛేదః పశ్చాజ్జన్మశతైరపి. ౨౭౯
ఇహ వై జాయతే పంగూ రోగీ చైవ న సంశయః
కిమిదం బహుభిశ్చిత్రైః కరశాట్యేఽహకల్పనమ్. ౨౮౦
యద్యేకైకం న చేత్తస్య కైంకర్యాయోపయుజ్యతే
కిం స్వాధీనేన హస్తేన స్వాధీనం కర్మ సేవితుమ్. ౨౮౧
అశక్నువానాస్స్వాతంత్ర్యహతాః పాపహతా హతాః
ఏకహస్తప్రణామస్తు పరిహార్యో విశేషతః. ౨౮౨
ప్రణతం చైకహస్తేన యస్తు ప్రత్యభివాదయేత్
తావుభౌ నరకం యాతస్తయోర్యస్మాత్సమాగమః. ౨౮౩

దేవతాస్తాదృశం మూఢం శపన్తి చ విశంకితాః

పురస్తాద్యస్తు దేవస్య కుర్యాదాత్మప్రదక్షిణమ్. ౨౮౪
ఆత్మనా స భవేత్పాపస్స ద్రుహ్యేదాత్మనే బుధః
పురస్తాద్దేవబింబే తు దివ్యమంగలవిగ్రహే. ౨౮౫
వర్తమానే త్వనాదృత్య న హ్యన్యస్య ప్రదక్షిణమ్
యత్ర మానసికార్చా స్యాత్తచ్చ మానసికం భవేత్. ౨౮౬
అన్తర్యామీ య ఏవాఽన్తే హృదయే నిష్కలో హరిః
స ఏవ సకలో భూత్వా బింబే యత్సన్నిధాపితః. ౨౮౭
తస్మాత్సకలపూజాయాం నైవ కుర్యాద్వ్యతిక్రమమ్

న కదాపి భవేత్ప్రాజ్ఞ ఉచ్ఛిష్టస్స్వేషు కర్మసు. ౨౮౮
విణ్మూత్రం పథి కృత్వా తు శౌచం యావన్న చాచరేత్
ఉచ్ఛిష్టస్తావదేవ స్యాదనర్హస్సర్వకర్మసు. ౨౮౯
నఖరోమాణి యశ్చైవ కేశాఽస్థీని తథైవ చ
క్షిపేత్తు దేవతాగారే స భవేద్బ్రహ్మహా నరః. ౨౯౦
మాక్షికీం యోనిమాశ్రిత్య జాయతే మ్రియతే పునః
సప్త జన్మాని తత్రైవ వ్రజేన్నరకమన్తతః. ౨౯౧
తాంబూలం చర్వితం యస్తు ప్రక్షిపేద్దేవమన్దిరే
స యాతి నరకం ఘోరం యావదాభూతసంప్లవమ్. ౨౯౨
తతో ముక్తో మహాపాపీ శునకోఽపరజన్మని
సంస్థితస్త్రీణి జన్మాని వసత్యేవ న సంశయః. ౨౯౩
నిష్ఠీవనకరో యస్తు మన్దిరే మధువిద్విషః

కృమిభక్ష్యే పతేద్ఘోరే నరకే పాపకృన్నరః. ౨౯౪
శ్లేష్మాతకతరుర్భూత్వా జాయతే జన్మపంచకమ్
మూత్రయేన్మందిరే యస్తు కేశవస్య విమూఢధీః. ౨౯౫
స మూత్రగర్తనరకే పతత్యేవ హ్యవాక్ఛిరాః
తస్మాన్ముక్తస్తు రక్తాదినింబకద్రుమమాస్థితః. ౪౯౬
జనిష్యతి న సన్దేహస్సప్తజన్మసు సౌకరీమ్
పురీషం వాఽత్ర కుర్వీత యో నరో భగవద్గృహే. ౨౯౭
స యాతి నరకాన్ ఘోరాన్ పర్యాయేణైకవింశతిమ్
తతో ముక్తస్తు పాపాత్మా విష్ఠాయాం జాయతే కృమిః. ౨౯౮
సమీపే మన్దిరస్యాఽపి సకృన్మూత్రం కరోతి యః
స తిష్ఠేద్రౌరవే ఘోరే వర్షాణామయుతం శతమ్. 3౯౯
తతోఽపి మనుజో ముక్తో గ్రామసూకరజాతితామ్
గ్రామే జన్మశతం ప్రాప్య విష్ఠాభూసూకరస్తథా. 300
యస్తు రేతోవిసర్గం చ కృత్వా కామాదకామతః
అస్నాతో దేవతాగారమియాత్సద్యస్స నశ్యతి. 30౧
యో యత్ర దేవతాగేహే దన్తధావనమాచరేత్
తథా నిర్లేఖయేజ్జిహ్వాం స పాపీ నశ్యతి ధ్రువమ్. 30౨
తైలేనాఽభ్యక్తసర్వాంగః కషాయోద్వర్తితస్తథా
యో నరః ప్రవిశేద్గేహం దేవస్య పరమాత్మనః. 303
స యాతి గృహగోధాత్వం నవజన్మాని పంచ చ
అనుగమ్య యథా ప్రేతం యాతి దేవాలయం తు యః. 30౪
ఆరాధితుమథేచ్ఛేద్వా స గచ్ఛేన్నరకాయుతమ్

బలిభుగ్యోనితాం యాతి జన్మాని సుబహూని వై. ౩౦౫
భరణం తు తథా కృత్వా మృతకస్య విశేషతః
మందిరం న ప్రవేష్టవ్యం ప్రవిష్టస్తు ప్రణశ్యతి. ౩౦౬
చాండాలీం యోనిమాశ్రిత్య జన్మకృన్నవ పంచ చ
భవిష్యతి తథా భూయః పృథక్ క్రూరోఽథ నిష్ఠురః. ౩౦౭
భుక్త్వా శ్రాద్ధం పరగృహే యాయాద్విష్ణుగృహాన్తు యః
అర్చయేద్వా విశేషేణ చటకో జాయతే ఖలః. ౩౦౮
తత్ర జన్మశతం ప్రాప్య తతో గోధావపుర్గతః
ఛాయామాక్రమ్య యో మోహాద్యాతి విష్ణోస్తు మందిరమ్. ౩౦౯
ప్రదక్షిణమకుర్వన్వా యస్తిష్ఠేన్మతిపూర్వకమ్
సోఽప్యుచ్ఛిష్టో భవేన్మూఢస్తస్య పాపఫలం త్విదమ్. ౩౧౦
తిష్ఠేత్స కాననే శూన్యే కంటకైర్బహుభిర్వృతః
ఫలపుష్పాదిహీనశ్చ శ్మశానే ? శూన్యవృక్షతామ్. ౩౧౧
యజ్ఞసూత్రమధఃకృత్య కణ్ఠే కృత్వా విశేషతః
అపసవ్యం చ ధృత్వైవ ధృత్వా చైవ నివీతవత్. ౩౧౨
న గచ్ఛేద్దేవతాగారం న వా ముక్తశిఖో నరః
అకచ్ఛః పుచ్ఛకచ్ఛశ్చ నగ్నః కౌపీనమాత్రధృక్. ౩౧౩
రిక్తహస్తశ్శూన్యఫాలస్త్యక్తసంవ్యాన ఏవ చ
ఖాదన్నపి చ తాంబూలముపహారాది భక్షయన్. ౩౧౪
దేవాలయం విశేన్నైవ తస్య పాపం మహద్భవేత్
దురాచారో హి పురుషో నేహాయుర్విన్దతే మహత్. ౩౧౫
త్రస్యన్తి చాఽస్య భూతాని తథా పరిభవన్తి చ

తస్మాదాచారవానేవ కుర్యాద్వై వైదికీః క్రియాః. ౩౧౬
అపి పాపశరీరస్య ఆచారో హన్త్యలక్షణమ్
ఆచారలక్షణో ధర్మః సన్తశ్చారిత్రలక్షణాః. ౩౧౭
సాధూనాం చ యథావృత్తమేతదాచారలక్షణమ్
అప్యదృష్టం శ్రవాదేవ పురుషం ధర్మచారిణమ్. ౩౧౮
స్వాని కర్మాణి కుర్వాణం తం జనాః కుర్వతే ప్రియమ్
యే నాస్తికా నిష్క్రియాశ్చ గురుశాస్త్రాతిలంఘినః. ౩౧౯
అధర్మజ్ఞా దురాచారాస్తే భవన్తి గతాయుషః
విశీలా ధర్మమర్యాదా నిత్యం సంకీర్ణమైథునాః. ౩౨౦
అల్పాయుషో భవన్తీహ నరా నిరయగామినః
లోష్టమర్దీ తృణచ్ఛేదీ నఖఖాదీ చ యో నరః. ౩౨౧
నిత్యోచ్ఛిష్టస్సంకుసుకో నేహాయుర్విన్దతే క్వచిత్
విష్ణుస్థానసమీపస్థాన్ విష్ణుసేవార్థమాగతాన్. ౩౨౨
శ్వపచాన్ పతితాన్వాఽపి స్పృష్ట్వా న స్నానమాచరేత్
ఉత్సవే వాసుదేవస్య యః స్నాతి స్పర్శశంకయా. ౩౨౩
స్వర్గస్థాః పితరస్తస్య పతన్తి నరకేఽశుచౌ
పిబేత్పాదోదకం విష్ణోర్గురూణాం వా విశేషతః. ౩౨౪
తత్ర నాఽచమనం కుర్యాత్తద్వత్సోమే ద్విజోత్తమః
అన్యదేవార్థసన్దిష్టైః పూజయేయుశ్చ యే హరిమ్. ౩౨౫
సప్త జన్మాని పంచాఽపి మండూకత్వం వ్రజన్తి తే
జన్మద్వయన్తు వై మూషాశ్శూద్రతాం యాన్తి తే నరాః. ౩౨౬
కుసుమానాం నివేద్యానాం గన్ధమాఘ్రాతి యో నరః

స పూతిగన్ధసంయుక్తః కుష్ఠీ చైవ భవేద్ధ్రువమ్. ౩౨౭
తదన్తే త్రీణి జన్మాని తాదృశాని భవన్త్యత

జాతకం మృతకం వాపి యస్యాఽశౌచం విధీయతే. ౩౨౮
అనర్హస్సర్వకర్మభ్యో న నేయాద్దేవతా గృహమ్
పుంప్రసూతౌ స్మృతం పూర్వైస్సాపిండ్యం సప్తపూరుషమ్. ౩౨౯
కన్యకాజననే తద్వత్సాపిండ్యన్తు త్రిపూరుషమ్
వ్రతినాం సత్రిణాం తద్వద్యతీనాం బ్రహ్మచారిణామ్. ౩౩౦
నాఽశౌచః కథ్యతే ప్రాజ్ఞైర్యథా శాతాతపోఽబ్రవీత్
వ్రతసంకల్పమాత్రేణ వ్రతిత్వం వ్రతినో భవేత్. ౩౩౧
వృతమాత్రస్తథర్త్విక్చ సత్రే సత్రీ ప్రకీర్తితః
కాషాయదండమాత్రేణ యతిత్వంచ యతేర్మతమ్. ౩౩౨
ఉపనీతో వసేన్మా వా తథా గురుకులే క్రమాత్
బ్రహ్మాధ్యేతి న చాఽధ్యేతి బ్రహ్మచారీ కుమారకః. ౩౩౩
రాజాజ్ఞాకారిణాం తద్వద్రాజ్ఞాం చ స్నాతకస్య చ
ఈదృశానామథాఽన్యేషామత్రాఽన్తర్భావ ఈరితః. ౩౩౪
న కుర్యాచ్చ నమస్కారం నైవ ప్రత్యభివాదయేత్
నాఽర్పయేదుపహారాంశ్చ తీర్థాదీన్నాఽపి సేవతే. ౩౩౫
ఆశౌచీ బ్రాహ్మణో యస్తు మోహాద్దేవం ప్రపూజయేత్
సప్తజన్మసు దారిద్ర్యమత్యన్తం సమవాప్నుయాత్. ౩౩౬
శ్వానయోనిశతం ప్రాప్య తతశ్చండాలతామియాత్
మోహా భుక్త్వా దేవతాగారే నిక్షిప్యోచ్ఛిష్టమత్ర తు. ౩౩౭

గచ్ఛేదన్యత్ర వా ప్రాఽస్యాత్సోఽపి మూఢో విపద్యతే

యస్తు దేవగృహద్వారే ప్రసార్య చరణౌ క్వచిత్. ౩౩౮
శేతే నిద్రాతి సమ్మోహాత్స యాతి నరకాయుతమ్
పునశ్చ జన్మ సంప్రాప్య నీచయోనిష్వనేకశః. ౩౩౯
యాతనాశ్చాఽనుభూయైవ దార్బ్రాహ్మణ్యం వ్రజేత్తు సః
యస్తు దేవగృహే మూఢశ్శయీత మదమోహితః. ౩౪౦
తత్రోచ్ఛిష్టనిధానేన భృశం నిశ్శ్వాసమారుతైః
దుర్గన్ధి జాయతే మర్త్యో జాయతే జన్మపంచకమ్. ౩౪౧
తతస్సూకరతాం ప్రాప్య జన్మాని నవ పంచ చ
క్లిశ్యతే బహుభిః కష్టైర్న శయీత హరేర్గృహే. ౩౪౨
ఉపధానాదిసహితం యస్తల్పమధితిష్ఠతి
దేవాలయే విశేషేణ ప్రాకారే వాఽపి మూఢధీః. ౩౪౩
స భవేద్దుర్భగశ్చైవ సర్పయోనిషు జాయతే
సప్త పంచ చ జన్మాని తతో మానుషతాం వ్రజేత్. ౩౪౪
శయీత దేవతాగేహే వ్యాధితో యస్తు దుర్మతిః
స భవేద్దుర్మనా దీనో ప్రేత్య చేహ చ జన్మని. ౩౪౫
యః స్త్రియా సహితో మూఢశ్శయీత భగవద్గృహే
స భవేద్దురితష్షండస్సప్తజన్మాని పంచ చ. ౩౪౬

యోగిభిర్యోగసిద్ధ్యర్థమభ్యస్యన్తే విశేషతః
ఆసనాని త్వసంఖ్యాని దేవాగారే న చాచరేత్. ౩౪౭
మన్త్రయోగపరైస్తద్వల్లయయోగపరాయణైః

హఠయోగిభిరేతాని క్రియన్తే రాజయోగిభిః. ౩౮౮

స్వస్తికం సర్వతోభద్రం సిద్ధం సింహాసనం తథా
సవ్యం శూలం సుఖం చైవ గోముఖం గరుడం తథా. ౩౮౯

మయూరం మత్స్యమత్స్యేన్ద్రం మండూకం ముద్గరం మృగమ్
కుంజరం కుక్కుటం నాగం కాష్ఠం క్రౌంచం చ కూర్మకమ్. ౩౯౦

ఖడ్గం చ కామదహనం వైయాఘ్రం వేణుకాసనమ్
యోన్యాసనం వాసకం చ ధీరం పద్మాసనం తథా. ౩౯౧

వారాహం చైవ పర్యఙ్కం పతగాసనమేవ చ
త్రిపదం హస్తికర్ణం చ హేమమూర్ధాసనం తథా. ౩౯౨

ఇత్యాదీనా మాసనా నామశీతిశ్చతురుత్తరా
అన్యాని శాస్త్రసిద్ధాని యాని సన్తి విశేషతః. ౩౯౩

తాన్యాస్థాయ తు దేవాఽగ్రే నోపతిష్ఠేత బుద్ధిమాన్

భుంజీయాద్దేవతాగారే యః పాపస్స తు దుర్మనాః. ౩౯౪

కుక్షిరోగార్దితో భూత్వా జన్మాని దశ పంచ చ
తతస్సృగాలతాం ప్రాప్య పతేద్ధి నరకేఽశుచౌ. ౩౯౫

యో వా మూఢమతిర్మోహాత్కారయేద్ద్విజభోజనమ్
దేవాగారే విశేషేణ స భవేన్నిన్దితో జనః. ౩౯౬

గర్భాగారే చాఽన్తరాలే తథా చైవార్ధమండపే
మహామండపమధ్యే చ నాఽన్నమద్యాద్విశేషతః. ౩౯౭

అన్నం పాత్రే వినిక్షిప్య పుటపత్రాదినిర్మితే
ఆపోశనం తు కృత్వైవ యదద్యాద్భోజనం తు తత్. ౩౯౮

న దేవతాప్రసాదస్య గృహీతస్యాంజలౌ తథా

న చైవాపోశనం కుర్యాత్కుర్యాచ్చేత్తదసమ్మతమ్. ౩౫౯
యస్తు పానీయపాత్రాణి పీతాన్యత్ర తు విన్యసేత్
స గచ్ఛేన్నరకాన్ క్రూరాన్ యావన్త ఉదబిన్దవః. ౩౬౦
పాత్రే తిష్ఠన్తి శరదస్తావతీర్నాత్ర సంశయః
నివేదితం తు దేవస్య దేవస్యాఽగ్రే విశేషతః. ౩౬౧
ప్రదద్యాత్తు క్రమేణైవ వర్ణాశ్రమవిధానతః
అశ్నన్తి భక్తాన్నన్యేఽపి గృహీత్వైవాఽఞ్జలౌ పునః. ౩౬౨
బ్రహ్మణ్యదేవముద్దిశ్య పురుషం బ్రాహ్మణప్రియమ్
నారాయణమనాద్యన్తం విష్ణుం సర్వేశ్వరేశ్వరమ్. ౩౬౩
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్యస్తు కర్మసాద్గుణ్యసిద్ధయే
తథా నిష్కృతినిష్పత్త్యై శాస్త్రోక్తేన విధానతః. ౩౬౪
కారయేన్నోక్తదేశేషు కదాఽపి ద్విజభోజనమ్
యస్త్వన్నం దాపయేద్విప్రో ద్విజేభ్యో భక్తిసంయుతః. ౩౬౫
నివేదితం తు దేవస్య సంతుష్ట్యై స్వస్య తస్య చ
తస్య తుష్యతి దేవేశ ఆదాతా తు విపద్యతే. ౩౬౬
దాతుస్తు సకలం పాపం మనోవాక్కాయకర్మభిః
బహుశస్సంచితం పూర్వమాదాతా సమవాప్నుయాత్. ౩౬౭
ప్రసాదోఽపి హి దేవస్య పరపాకరుచిం నరమ్
న జాతు పావయేన్నైవ పావయేత్పావయేన్న తు. ౩౬౮
యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టం యథా భక్తపరం తథా
మహిమానం ప్రసాదస్య యోఽవజానాతి మూఢధీః. ౩౬౯
తేన భుక్తం భవేత్పాపం దాతురేవ న సంశయః

అయుతం బ్రాహ్మణానాన్తు తర్పయిత్వా తు యత్ఫలమ్. ౩౭౦

తత్ఫలం నశ్యతి క్షిప్రముచ్ఛిష్టస్య కణేన తు
అథాఽన్నవిక్రయేదోషః కథ్యతే విధివిత్తమైః. ౩౭౧

అన్నవిక్రయిణః పాపా వ్రజన్తి యమయాతనాః
ప్రేత్య సృగాలతాం యాన్తి నవ జన్మాని పంచ చ. ౩౭౨

యస్త్వన్నం భగవద్గేహే విక్రీణాతి విశేషతః
చండాలో జాయతే ప్రేత్య క్షుధితశ్చ చరేన్మహుః. ౩౭౩

విక్రీణతే తు యే విప్రా వాణిజ్యే దత్తచక్షుషః
యేఽప్యన్నముపహారాది చేతరద్దేవమన్దిరే. ౩౭౪

తేఽపి యాన్తి మహాఘోరం నరకం భృశదారుణమ్
యత్ర నైవ భవిష్యన్తి పానీయామోదబిన్దవః. ౩౭౫

కణమన్నస్య వా న స్యాత్తప్యన్తే తత్ర తే జనాః
యే గృహీత్వా తదన్నాది భుంజతే క్షుధితా జనాః. ౩౭౬

ఉపకుర్వన్తి యే వా తానుచ్యన్తేఽభక్ష్యభోజనాః
అన్నం ప్రాణా మనుష్యాణాం సర్వమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్. ౩౭౭

అన్నం బ్రహ్మాఽత్మకం విన్ద్యాద్విన్ద్యాదన్నమయీం తనుమ్
అన్నం విక్రీణతే యే తు ప్రాణవిక్రయిణః స్మృతాః. ౩౭౮

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన త్యజేత్తత్క్రయ విక్రయా
న కుర్యాద్దేవతాగేహేఽభ్యుదయం శ్రాద్ధభోజనమ్. ౩౭౯

కుర్యాన్న చాపి శ్రాద్ధాదీన్విహాయాఽపి ద్విజాశనమ్
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన నాఽశ్నీయాద్ధరిమన్దిరే. ౩౮౦

ముధా సంభాషతే యస్తు ప్రవిశ్య హరిమందిరమ్

స నిధిం పురతస్సిద్ధం త్యక్త్వా భిక్షతి కాకిణీమ్. ౩౮౧
యస్తు సంభాషతే వ్యర్థం దేవాలయముపాశ్రితః
సిద్ధమన్నం పరిత్యజ్య భిక్షామటతి దుర్జనః, ౩౮౨
యన్ముహూర్తం క్షణం వాఽపి పరమాత్మా న చిన్త్యతే
సా హానిస్తన్మహచ్ఛిద్రం సా భ్రాన్తిస్సా తు విక్రియా. ౩౮౩
దస్యుభిర్ముషితేనేవ దగ్ధేనేవ దవాఽగ్నినా
వ్యాధిభిః పీడితేనేవ చాకృష్టేనేవ మృత్యునా. ౩౮౪
భీతేనేవోత్తమర్ణేన ధర్షితేనేవ రాజభిః
మగ్నేనేవ మహాసింధౌ హతేనేవ చ వాత్యయా. ౩౮౫
సంపిష్టేనేవ పాపాత్మైరాక్రన్దేద్యస్స ముచ్యతే
సన్త్యనేకే ప్రదేశాశ్చ సమయాశ్చ విశేషతః. ౩౮౬
లోకయాత్రావినిర్ముక్త్యై దేహయాత్రోపయోగినః
తస్మాద్దేవగృహం గత్వా నరో నాఽన్యపరో భవేత్. ౩౮౭
యత్ప్రసంగే హరేర్నామ తన్మహత్త్వం చ నాఽప్యతే
స సర్వోఽపి ముధా ప్రోక్తో మిథ్యేత్యేకే వదన్తి తమ్. ౩౮౮
న హి దేవస్య పురతః క్వచిదప్యనృతం వదేత్
సత్యస్వరూపీ భగవాన్ సత్యం తస్మై న గూహయేత్. ౩౮౯
సత్యమేవ పరం బ్రహ్మ సత్యమేవ పరం తపః
సత్యమేవ పరో యజ్ఞస్సత్యమేవ పరం శ్రుతమ్. ౩౯౦
సత్యం దేవేషు జాగర్తి సత్యం ధర్మతరోః ఫలమ్
తపో యజ్ఞశ్చ పుణ్యం చ దేవర్షిపితృపూజనమ్. ౩౯౧
ఆద్యో విధిశ్చ విద్యా చ సర్వం సత్యే ప్రతిష్ఠితమ్

సత్యం యజ్ఞస్తథా వేదాస్సత్యా దేవీ సరస్వతీ. ౩౯౨
వ్రతచర్యా తథా సత్యమోంకారస్సత్యమేవ చ
సత్యేన వాయురావాతి సత్యేనాఽర్కః ప్రకాశతే. ౩౯౩
దహత్యగ్నిశ్చ సత్యేన యాయాంత్సత్యేన సద్గతిమ్
పర్జన్యో ధరణీభాగే సత్యేనాఽపః ప్రవర్షతి. ౩౯౪
స్వాధ్యాయస్సర్వవేదానాం సర్వతీర్థావగాహనమ్
సత్యం తు వదతో లోకే తులితం స్యాన్న సంశయః. ౩౯౫
అశ్వమేధసహస్రం చ సత్యం చ తులయా కృతమ్
అశ్వమేధసహస్రాత్తు భారస్సత్యే విశిష్యతే. ౩౯౬
సత్యేన దేవాః ప్రీణన్తి పితరో బ్రాహ్మణాస్తథా
సత్యమాహుః పరం ధర్మం సత్యమాహుః పరం పదమ్. ౩౯౭
సత్యమాహుః పరం బ్రహ్మ తస్మాత్సత్యం న లోభయేత్
యే సత్యనిరతాస్సత్యశపథాస్సత్యవిక్రమాః. ౩౯౮
మహాత్మానో మునిశ్రేష్ఠాస్తే పరాం సిద్ధిమాప్నువన్
దైవతైస్సహ మోదన్తే స్వర్గే సత్యపరాయణాః. ౩౯౯
అప్సరోగణసంకీర్ణైర్విమానైస్సంచరన్తి చ
వక్తవ్యం చ సదా సత్యం న సత్యాద్విద్యతే పరమ్. ౪౦౦
అగాధే విమలే శుద్ధే సత్యతీర్థే శుచిహ్రదే
స్నాతవ్యం మనసా యుక్తైస్తత్స్నానం పరమం స్మృతమ్. ౪౦౧
దేవార్థే వా పరార్థే వా పుత్రార్థే వాఽఽత్మనే తథా
యేఽనృతం నాభిభాషన్తే తే స్వర్గం యాన్తి మానవాః. ౪౦౨
యస్సత్యవాదీ పురుషో నాఽనృతం పరిభాషతే

ప్రకీర్ణాఽధికారః.

సంప్రాప్య విరజాన్ లోకానుషిత్వా శాశ్వతీస్సమాః.
భగవద్భక్తియుక్తానాం జాయతే శ్రీమతాం కులే
సాక్షిణస్సన్తి సర్వే తే దేవతా భాస్కరాదయః.
పరీక్షన్తే చ సర్వాసు దశాసు పురుషం సదా
న వాచ్యమనృతం తస్మాత్ప్రాణైః కంఠగతైరపి.
యేఽనృతం బ్రువతే మూఢాశ్శపథాని చ కుర్వతే
దేవాఽగారే విశేషేణ తే ప్రణశ్యన్తి సాఽన్వయమ్.
పునర్జన్మశతం యాన్తి కీటయోనిష్వనేకశః
గీతవాదిత్రనృత్తాదీన్ పుణ్యాఖ్యానకథాశ్చ యే.
లోపయన్త్యథ పాషణ్డైర్మన్దిరే మధువిద్విషః
తే యాన్తి నరకం పాపా జాయన్తే నీచయోనిషు.
తథా తేఽపి దురాత్మానో గార్దభీం యోనిమాప్నుయుః
తథాన్తే క్రూరా నవ జన్మాని పంచ చ.
అనిబద్ధప్రలాపాన్ యే కుర్వతే దేవమన్దిరే
తేఽపి తిత్తిరితాం భూత్వా జాయన్తే జన్మపంచకమ్.
దేవభాషాం పరిత్యజ్య దేశభాషాసు యో నరః
స్తువీత దేవతాగేహే దేవస్యాఽగ్రే విశేషతః.
తస్య దోషో మహానాసు నైవ పూజాఫలం భవేత్
అసారాణి తు శాస్త్రాణి భూయాంసి పృథివీతలే.
యత్ర దేవస్య మాహాత్మ్యకథనం న ప్రపంచ్యతే
తేషు శాస్త్రేషు యే జాతాశ్శాస్త్రార్థాశ్చ విశేషతః.
వాదాశ్చ ప్రతివాదాశ్చ సంస్కారాస్సర్వ ఏవ హి

చిత్రశిల్పా న సందేహో నర స్తేన న ముచ్యతే. ౪౧౪
సా విద్యా యా హరిం స్తౌతి సా క్రియా య త్తదర్చనమ్
యా న్యా యదన్యదఖిలం దుష్టోదర్కా హి జీవికా. ౪౧౫
న హి దేవగృహం గత్వా శాస్త్రైర్నీరసైర్నరః
ముహూర్తం క్షపయేత్కాలం తద్దేవస్య విమాననా. ౪౧౬
విశాలం వాఙ్మయం సర్వం సృష్ట్వా స్రష్టా హరిః ప్రభుః
తద న్తస్సంప్రవిశ్యైవ వాచ్యవాచకభేదతః. ౪౧౭
విజ్ఞానాయ మనుష్యాణాం విజ్ఞానఘనవిగ్రహః
సదోపకురుతే యస్మాత్సర్వే భక్తవశాః సదా. ౪౧౮
సర్వా వాచో విముచ్యాన్యాశ్చిన్తయానాశ్చ సాదరమ్
తన్మహాత్మ్యకథాగన్ధదరిద్రం వాచనం తథా. ౪౧౯
పఠనం లేఖనాద్యం చ నైవ కుర్యాద్గృహే హరేః
స భవేదక్షరద్రోహీ యస్తు కుర్యాద్వ్యతిక్రమమ్. ౪౨౦
ద్రుహ్యేత్స వాఙ్మయాయాఽపి తస్మాద్వ్యక్తతరో భవేత్
యస్తు దేవగృహం గత్వా రోదితి ప్రణయాద్వృథా. ౪౨౧
దుఃఖితః స్తౌతి వా దేవం తత్స్యాన్మానసికం మలమ్
నిర్వాణపరమం స్థానం మ్లానేన మనసా తు యః. ౪౨౨
సేవతే స న జానాతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్
నారీ వా పురుషో వాఽపి గత్వా దేవగృహం క్వచిత్. ౪౨౩
న రోదేత్పాతయేన్నాఽశ్రు నైవాఽన్యం రోదయేదపి
యావన్త్యశ్రూణి రుదతాం పతేయుర్దేవమన్దిరే. ౪౨౪
తావన్త్యబ్దసహస్రాణి తే వసన్తి యమాలయే

అనుభూయ పునస్తత్ర యాతనాస్తీవ్రచోదనాః. ౪౨౫
ప్రాప్య తిత్తిరితాం కాలం వసిష్యన్తి చిరం భువి
నైవాఽత్ర హింసాం కుర్వీత ప్రాణినాం దుఃఖదాం క్వచిత్.
అహింసా వైదికం కర్మ ధ్యానమిన్ద్రియనిగ్రహః
తపోఽథ గురుశుశ్రూషా ధర్మద్వారాష్టడీరితాః. ౪౨౭
అహింసాపాశ్రయం ధర్మం దాంతో విద్వాన్ సమాచరేత్
త్రిదండం సర్వభూతేషు నిధాయ పురుషర్షభః. ౪౨౮
కామక్రోధౌ చ సంయమ్య తతః సిద్ధిమవాఽప్నుతే
అహింసకాని భూతాని దండేన వినిహన్తి యః. ౪౨౯
ఆత్మనస్సుఖమన్విచ్ఛన్ స ప్రేత్య న సుఖీ భవేత్
ఆత్మోపమస్తు భూతేషు యో వై భవతి పూరుషః. ౪౩౦
త్యక్తదండో జితక్రోధస్స ప్రేత్య సుఖమేధతే
సర్వభూతాత్మభూతస్య సర్వభూతాని పశ్యతః. ౪౩౧
ముహ్యన్తి మార్గే దేవాశ్చ హ్యపదస్య పదైషిణః
న తత్పరస్య సందధ్యాత్ప్రతికూలం యదాత్మనః. ౪౩౨
ఏష సాంగ్రాహికో ధర్మః కామాదన్యః ప్రవర్తతే
ప్రఖ్యాపనే చ దానే చ సుఖదుఃఖే ప్రియాఽప్రియే. ౪౩౩
ఆత్మౌపమ్యేన పురుషః ప్రమాణమధిగచ్ఛతి
ఋషయో బ్రాహ్మణా దేవాః ప్రశంసన్తి విశేషతః. ౪౩౪
అహింసాలక్షణం ధర్మం వేదప్రామాణ్యదర్శనాత్
కర్మణా న నరః కుర్వన్ హింసాం జాతు విచక్షణః, ౪౩౫
వాచా చ మనసా చైవ తతో దుఃఖాత్ప్రముచ్యతే

చతుర్విధేయం నిర్దిష్టా హ్యహింసా బ్రహ్మవాదిభిః. ౪౩౬
ఏకైకతోఽపి విభ్రష్టా న భవేన్నాఽత్ర సంశయః
యథా సర్వశ్చతుష్పాద్వై త్రిభిః పాదైర్న తిష్ఠతి. ౪౩౭
తథైవేయం విశేషేణ కారణైః ప్రోచ్యతే త్రిభిః
యథా నాగపదేఽన్యాని పదాని పదగామినామ్. ౪౩౮
సర్వాణ్యేవాఽపిధీయన్తే పదజాతాని కౌంజరే
ఏవం లోకేష్వహింసా తు నిర్దిష్టా ధర్మతః పురా. ౪౩౯
న హ్యతస్సదృశం కించిదిహాలోకే పరత్ర చ
యత్సర్వేష్విహ భూతేషు దయాఽహింసాత్మికా తు యా. ౪౪౦
న భయం విద్యతే జాతు నరస్యేహ దయావతః
దయావతామిమే లోకాః పరత్రాపి తపస్వినామ్. ౪౪౧
అభయం సర్వభూతేభ్యో యో దదాతి దయాపరః
అభయం సర్వభూతాని దదతీతి జగౌ శ్రుతిః. ౪౪౨
క్షతం చ పతితం చైవ స్ఖలితం క్లిన్నమాహతమ్
సర్వభూతాని రక్షన్తి సమేషు విషమేషు చ. ౪౪౩
నైనం వ్యాలమృగా ఘ్నన్తి న పిశాచా న రాక్షసాః
ముచ్యతే భయకాలేషు మోక్షయేద్యో భయే పరాన్. ౪౪౪
ప్రాణదానాత్పరం దానం న భూతం న భవిష్యతి
న హ్యాత్మనః ప్రియకరం కించిదస్తీహ నిశ్చితమ్. ౪౪౫
అనిష్టం సర్వభూతానాం మరణం నామ కథ్యతే
మృత్యుకాలే హి భూతానాం సద్యో జాయేత వేపథుః. ౪౪౬
వ్యాధిజన్మజరాదుఃఖైర్నిత్యం సంసారసాగరే

జన్తవః పరివర్తన్తే మరణాదుద్విజన్తి చ. ౪౪౭
గర్భవాసేషు పచ్యన్తే క్షారామ్లకటుకై రసైః
మూత్రస్వేదపురీషాణాం పరుషైర్భృశదారుణైః. ౪౪౮
జాతాశ్చాఽప్యవశాస్తత్ర ఛిద్యమానాః పునః పునః
హన్యమానాశ్చ దృశ్యన్తే వివశా ఘాతుకా నరాః. ౪౪౯
కుంభీపాకే చ పచ్యన్తే తాం తాం యోనిముపాగతాః
ఆక్రమ్య మార్యమాణాశ్చ త్రాస్యన్త్యన్యే పునః పునః. ౪౫౦
నాఽఽత్మనోఽస్తి ప్రియతమః పృథివీమనుసృత్య హ
తస్మాత్ప్రాణేషు సర్వేషు దయావానాత్మవాన్ భవేత్. ౪౫౧
యేన యేన శరీరేణ యద్యత్కర్మ కరోతి యః
తేన తేన శరీరేణ తత్తత్ఫలముపాశ్నుతే. ౪౫౨
అహింసా పరమో ధర్మస్తథాఽహింసా పరో దమః
అహింసా పరమం దానమహింసా పరమం తపః. ౪౫౩
అహింసా పరమో యజ్ఞస్తథాఽహింసా పరం ఫలమ్
అహింసా పరమం మిత్రమహింసా పరమం సుఖమ్. ౪౫౪
సర్వయజ్ఞేషు వా దానం సర్వతీర్థేషు వా ప్లుతమ్
సర్వదానఫలం వాపి నైతత్తుల్యమహింసయా. ౪౫౫
అహింస్రస్య తపోఽక్షయ్యమహింస్రో యజతే సదా
అహింస్రస్సర్వభూతానాం యథా మాతా యథా పితా. ౪౫౬
తస్మాదహింస్రస్సతతముపవాసవ్రతం చరేత్
ఫలమంగిరసాప్రోక్తముపవాసస్య విస్తరాత్. ౪౫౭
త్రిరాత్రం పంచరాత్రం వా సప్తరాత్రమథాఽపి వా

ధాన్యాన్యపి న హింసేత యస్స భూయాదహింసకః. ౪౫౮

నాఽశ్నాతి యావతో జీవస్తావత్ప్రాణ్యైన యుజ్యతే
ఆహారస్య వియోగేన శరీరం పరితప్యతే. ౪౫౯

తప్యమానే శరీరే తు శరీరే చేన్ద్రియాణి తు
తిష్ఠన్తి స్వవశే తస్య నృపాణామివ కింకరాః. ౪౬౦

నిరుణద్ధీన్ద్రియాణ్యేవ స సుఖీ స విచక్షణః
ఇన్ద్రియాణాం నిరోధేన దానేన చ దమేన చ. ౪౬౧

నరస్సర్వమవాప్నోతి మనసా యద్యదిచ్ఛతి
ఏవం మూలమహింసాయా ఉపవాసః ప్రకీర్తితః. ౪౬౨

కామాన్యాన్యాన్నరో భక్త్యా మనసేచ్ఛతి మాధవాత్
వ్రతోపవాసనాత్ప్రీతస్తాన్ ప్రయచ్ఛత్యసౌ హరిః. ౪౬౩

* * * *

మాసే మాసే తథైకస్మిన్నేకస్మిన్నియతం చరేత్. ౪౬౪

ఉపవాసవ్రతమిదం తస్యాఽనన్తం ఫలం భవేత్
ఏకాదశ్యాం నిరాహారస్సంపూజ్య హరిమవ్యయమ్. ౪౬౫

తత్పాదసలిలం తద్వత్తులసీం చ తదర్పితామ్
పీత్వా చ భక్షయిత్వా చ ఉపవాసవ్రతం చరేత్. ౪౬౬

ఉపవాసదినే యస్తు తీర్థం శ్రీతులసీయుతమ్
న ప్రాశ్నీయాద్విమూఢాత్మా రౌరవం నరకం వ్రజేత్. ౪౬౭

న హి దేవగృహం గత్వా వివదేత నరః క్వచిత్
న తత్ స్థానం వివాదస్య తస్మాత్తం దూరతస్త్యజేత్. ౪౬౮

మనోఽనవస్థితం యస్య స నాఽలం పూజితుం హరిమ్

యస్యైవ నిర్మలం చిత్తం సోఽర్హస్సర్వేషు కర్మసు. ౪౬౯
రాగాద్యపేతం హృదయం వాగదుష్టాఽనృతాదినా
హింసాదిరహితః కాయః కేశవారాధనే త్రయమ్. ౪౭౦
రాగాదిదూషితే చిత్తం నాఽస్పదం కురుతే హరిః
న బధ్నాతి పదం హంసః కదాచిత్కర్దమాఽమ్భసి. ౪౭౧
న యోగ్యా మాధవం స్తోతుం వాగ్దుష్టా చాఽనృతాదినా
తమసో నాశనాయాఽలం మేఘచ్ఛన్నో న చన్ద్రమాః. ౪౭౨
హింసాదిదూషితః కాయః ప్రభవేన్నార్చనే హరేః
జనచిత్తప్రసాదాయ యథాఽకాశస్తమోవృతః. ౪౭౩
మనోదోషవిహీనానాం న దోషస్స్యాత్కథం చ న
అన్యథాఽలింగ్యతే కాంతా స్నేహేన దుహితాఽన్యథా. ౪౭౪
యతేశ్చ కాముకానాం చ యోషిద్రూపేఽన్యథా మతిః
అశిక్షయైవ మనసః ప్రాయో లోకశ్చ వంచ్యతే. ౪౭౫
లాలేత్యుద్విజతే లోకో వక్త్రాసవ ఇతి స్పృహా
విశుద్ధైః కరణైస్తస్మాద్వ్రజేద్దేవగృహం నరః. ౪౭౬
వివాదః క్రోధజో యస్మాత్తస్మాత్తం పరివర్జయేత్
క్రుద్ధః పాపం న కుర్యాత్కః క్రుద్ధో హన్యాద్గురూనపి. ౪౭౭
క్రుద్ధః పరుషయా వాచా నరస్సాధూనధిక్షిపేత్
సాధుసజ్జనసన్తాపః సాధూనాం చ విమాననా. ౪౭౮
దహత్యాసప్తమం తస్య కులం నాఽత్ర విచారణా
వాచ్యావాచ్యం ప్రకుపితో న విజానాతి కర్హిచిత్. ౪౭
నాకార్యమస్తి క్రుద్ధస్య నాఽవాచ్యం విద్యతే క్వచిత్

యస్సముత్పతితం క్రోధం క్షమయా తు నిరస్యతి. ౪౮౦
యథోరగస్త్వచం జీర్ణాం స వై పురుష ఉచ్యతే
తే మాన్యాః పురుషశ్రేష్ఠాః క్షమయా క్రోధముద్ధితమ్. ౪౮౧
నిర్వాపయన్తి యే నిత్యం దీప్తమగ్నిమివాఽమ్భసా
పరాపవాదం న బ్రూయాన్నాఽప్రియం చ కదా చన. ౪౮౨
న మన్యుః కశ్చిదుత్పాద్యో మహతాం దేవసన్నిధౌ

స్వయం దత్తాఽవధానస్తు దేవకార్యే విశేషతః. ౪౮౩
మన్యేత భగవత్సర్గే స్వాత్మానం చాఽప్యకించనమ్
స ఏవ భగవాన్ దేవస్సర్వజ్ఞః సర్వశక్తియుక్. ౪౮౪
సర్వేశస్సర్వవిత్సర్వో నిగ్రహాఽనుగ్రహే రతః
తస్మాన్నాన్యస్య జాత్వస్తి శక్తిః క్రోధప్రసాదయోః. ౪౮౫
ఇతి సంచిన్త్య భూయోఽపి సర్వేష్వపి చ జన్తుషు
భగవత్సన్నిధౌ స్థిత్వా ఆనృశంస్యం ప్రయోజయేత్. ౪౮౬
యద్యద్భావి భవద్భూతం విన్ద్యాత్తత్తస్య చేష్టితమ్
యద్యహంకారమాశ్రిత్య స్వాతంత్ర్యమదమోహితః. ౪౮౭
నిగ్రహేఽనుగ్రహే వాపి శక్తిం స్వస్యాఽవబోధయేత్
స యాతి నరకం ఘోరం న దైవం తస్య మృష్యతి. ౪౮౮

తథా స్త్రీణాం విశేషేణ త్యాజ్యా స్యాదతిసంగతిః
దేవతామందిరం ప్రాప్య కాలేష్వన్యేషు వా తథా. ౪౮౯
ఆయుర్యశస్తపోహానిః పుంసాం స్త్రీష్వతిసంగినామ్
పురుషేష్వతిసక్తానాం తుల్యా సా యోషితామపి. ౪౯౦

కులీనా రూపవత్యశ్చ నాథవత్యశ్చ యోషితః
మర్యాదాసు న తిష్ఠన్తి స దోషః స్త్రీషు గర్హితః. ౯౯౧

న స్త్రీభ్యః పరమన్యద్వై పాపీయస్తరమస్తి వై
స్త్రియో హి మూలం దోషాణాం సర్వేషాం నాఽత్ర సంశయః.

సమాజ్ఞాతానృద్ధిమతః ప్రతిరూపాన్ వశే స్థితాన్
పతీనన్తరమాసాద్య నాఽలం నార్యః పరీక్షితుమ్. ౯౯౩

అసద్ధర్మస్త్వయం స్త్రీణాం ప్రాయేణ హి భవేద్భువి
పాపీయసో నరాన్ యద్వై త్యక్తలజ్జా భజన్తి తాః.

స్త్రియం హి యః ప్రార్థయతే సన్నికర్షం చ గచ్ఛతి
ఈషచ్చ కురుతే సేవాం తమేవేచ్ఛన్తి యోషితః. ౯౯౫

అనర్థిత్వాన్మనుష్యాణాం భయాత్పరిజనస్య చ
మర్యాదాయామమర్యాదాః స్త్రియస్తిష్ఠన్తి భర్తృషు. ౯౯౬

నాఽసాం కశ్చిదగమ్యోఽస్తి నాఽసాం వయసి సంస్థితిః
రూపవన్తం విరూపం వా పుమానిత్యేవ భుంజతే. ౯౯౭

న భయాన్నాఽప్యనుక్రోశాన్నాఽర్థహేతోః కథం చ న
న జ్ఞాతికులసంబన్ధాత్ స్త్రియస్తిష్ఠన్తి భర్తృషు. ౯౯౮

యౌవనే వర్తమానానాం మృష్టాఽభరణవాససామ్
నారీణాం స్వైరవృత్తీనాం స్పృహయన్తి కులస్త్రియః. ౯౯౯

యాశ్చ శశ్వద్బహుమతా రక్ష్యన్తే దయితాః స్త్రియః
అపి తాః సంప్రసజ్జన్తే కుబ్జాఽన్ధజడవామనైః. ౧౦౦౦

పంగుష్వన్యేషు కుత్సేషు యే చాఽన్యే కుత్సితా నరాః
స్త్రీణామగమ్యో లోకేఽస్మిన్నాఽస్తి కశ్చిదిహోద్యతే ౧౦౦౧

యది పుంసాం గతిస్తత్ర కథం చిన్నోపపద్యతే
అప్యన్యోన్యం ప్రవర్తన్తే న హి తిష్ఠన్తి భర్తృషు. ౫౦౨

దుష్టాచారాః పాపరతా అసత్యా మాయయా వృతాః
అదృష్టబుద్ధిబహులాః ప్రాయేణేత్యవధార్యతే. ౫౦౩

అలాభాత్పురుషాణాం హి భయాత్పరిజనస్య చ
వధబన్ధభయాచ్చాఽపి స్వయం గుప్తా భవన్తి తాః. ౫౦౪

చలస్వభావా దుస్సేవ్యా దుర్గ్రాహ్యా భావతస్తథా
ప్రాజ్ఞస్య పురుషస్యేవ యథా భావా స్తథా స్త్రియః. ౫౦౫

నాఽగ్నిస్తృప్యతి కాష్ఠానాం నాఽపగానాం మహోదధిః
నాఽన్తకస్సర్వభూతానాం న పుంసాం వామలోచనాః. ౫౦౬

రహస్యమిదమన్యచ్చ విజ్ఞేయం సర్వయోషితామ్
దృష్ట్వైవ పురుషం హ్యన్యం యోనిః ప్రక్లిద్యతే స్త్రియాః. ౫౦౭

కామానామపి దాతారం కర్తారం మానసాన్త్వయోః
రక్షితారం న మృష్యన్తి స్వభర్తారమసత్ స్త్రియః. ౫౦౮

న కామభోగాన్ విపులాన్ నాలంకారార్థ సంచయాన్
తథైవ బహుమన్యన్తే యథా రత్యామనుగ్రహామ్. ౫౦౯

అన్తకః శమనో మృత్యుః పాతాలం బడబాముఖమ్
క్షురధారా విష స్సర్పో వహ్నిరిత్యేకతః స్త్రియః. ౫౧౦

ఏతా హి స్త్రీయమాయాభిర్వంచయన్తీహ మానవాన్
న చాఽసాం ముచ్యతే కశ్చిత్పురుషో హస్తమాగతః. ౫౧౧

గావో నవతృణానీవ గృహ్ణన్త్యేతా నవం నవమ్
శంబరస్య చ యా మాయా యా మాయా నముచేరపి. ౫౧౨

బలేః కుంభీనసేశ్చైవ తాస్సర్వా యోషితో విదుః
హసన్తం ప్రహసన్త్యేతా రుదన్తం ప్రరుదన్తి చ. ౧౧౩
అప్రియం ప్రియవాక్యైశ్చ గృహ్ణతే కాలయోగతః
యది జిహ్వాసహస్రం స్యాజ్జీవేచ్చ శరదాం శతమ్. ౧౧౪
అనన్యకర్మా స్త్రీదోషానుక్త్వా నిధనం వ్రజేత్
ఉశనా వేద యచ్ఛాస్త్రం యచ్చ వేద బృహస్పతిః. ౧౧౫
స్త్రీబుద్ధ్యా న విశిష్యేత సురక్ష్యా న భవన్తి తాః
అనృతం సత్యమిత్యాహుస్సత్యం చాఽపి తథాఽనృతమ్. ౧౧౬
ఇతి యాస్తాః కథం రక్ష్యాః పురుషైర్దుర్భరాః స్త్రియః
సంపూజ్యమానాః పురుషైర్వికుర్వన్తి మనో నృషు. ౧౧౭
అపాస్తాశ్చ తథా సద్యో వికుర్వన్తి మనః స్త్రియః
న చ స్త్రీణాం క్రియాః కాశ్చిదితి ధర్మో వ్యవస్థితః. ౧౧౮
నిరిన్ద్రియా హ్యశాస్త్రాశ్చ స్త్రియోఽనృతమితి శ్రుతిః
శయ్యాసనమలంకారమన్నపానమనార్యతామ్. ౧౧౯
దుర్వాగ్భవం రతిం చైవ దదౌ స్త్రీభ్యః ప్రజాపతిః
న తాసాం రక్షణం శక్యం కర్తుం పుంసాం కథంచన. ౧౨౦
అపి విశ్వకృతా చైవ కుతస్తు పురుషైరిహ
వాచా చ వధబన్ధైర్వా క్లేశైర్వా వివిధైస్తథా. ౧౨౧
న శక్యా రక్షితుం నార్యస్తా హి నిత్యమసంయతాః
అవిద్వాంసమలం లోకే విద్వాంసమపి వా పునః. ౧౨౨
ప్రమదా హ్యుత్పథం నేతుం కామక్రోధవశాఽనుగమ్
నాతః పరం హి నారీణాం విద్యతే చ కదాచన. ౧౨౩

యథా పురుష సంసర్గః పరమేతత్ఫలం విదుః
ఆత్మచ్ఛన్దేన వర్తన్తే నార్యో మన్మథచోదితాః. ॥౨౪
న చ దహ్యన్తి గచ్ఛన్త్యః సుతప్తైరపి పాంసుభిః
నాఽనిలోఽగ్నిర్న వరుణో న చాఽన్యే త్రిదశా స్తథా. ॥౨౫
ప్రియాః స్త్రీణాం యథా కామో రతిశీలా హి యోషితః
సహస్రే కిల నారీణాం ప్రాప్యైతైకా కదా చన. ॥౨౬
తథా శతసహస్రేషు యది, కాచిత్పతివ్రతా
నైతా జానన్తి పితరం న కులం న చ మాతరమ్. ॥౨౭
న భ్రాత్న్న చ భర్తారం న చ పుత్రాన్ న దేవరాన్
లీలాయన్త్యః కులం ఘ్నన్తి కూలానీవ సరిద్వరాః. ॥౨౮

*   *   *   *

స్త్రీష్వాయాసనమేతస్య యే పుంసశ్శుక్రబిన్దవః
న తే సుఖాయ మన్తవ్యాః స్వేదజా ఇవ బిన్దవః. ॥౨౯
కృమిభిస్తుద్యమానస్య కుష్ఠినః పామనస్య వా
కండూయనాఽగ్నితాపాభ్యాం యత్సుఖం స్త్రీషు తద్విదుః. ॥3౦
యాదృశం విద్యతే సౌఖ్యం కండూపూయవినిర్గమే
తాదృశం స్త్రీషు విజ్ఞేయం నాఽధికం తాసు విద్యతే. ॥3౧
గ్రన్థేస్తు వేదనా యద్వత్ స్ఫుటితస్య నివర్తనే
తద్వత్ స్త్రీష్వపి విజ్ఞేయం న సౌఖ్యం పరమార్థతః. ॥3౨
వర్చోమూత్రవిసర్గాత్తు సుఖం భవతి యాదృశమ్
తాదృశం స్త్రీషు విజ్ఞేయం నాఽధికం తాసు విద్యతే. ॥33
న చాఽణుమాత్రమప్యేవం సుఖమస్తి విచారతః

తథా దేవోత్సవాదీనాం సేవా తాసాం నిషిధ్యతే. ౧౩౪

న హి స్వతన్త్రతో యోషిజ్జాతు గచ్ఛేత్ స్థలాన్తరమ్
న హి నిర్మిమతే వృద్ధా లీలయా దేవమందిరాన్. ౧౩౫

కాముకానాం విలాసార్థం తస్మాద్యుక్తతరో భవేత్
అనుగచ్ఛేత్పితా భ్రాతా భర్తా పుత్రోఽథ వా యది. ౧౩౬

తదా దేవగృహం యాయాన్నాన్యథా జాతు కామినీ
ధ్యాయతో విషయాన్ పుంసస్సంగస్తేషూపజాయతే

సంగాత్సంజాయతే కామః కామాత్క్రోధోఽభిజాయతే
క్రోధాద్భవతి సమ్మోహస్సమ్మోహాత్స్మృతివిభ్రమః. ౧౩౭

స్మృతిభ్రంశాద్బుద్ధినాశో బుద్ధినాశాత్ప్రణశ్యతి
బలవానింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి. ౧౩౮

తస్మాత్ స్త్రియా భవేద్విద్వాన్నాతిసక్తః కథం చన.
తస్మాత్ స్త్రీషు న కర్తవ్యః ప్రసంగో దేవతాగృహే. ౧౪౦

తథైవ పరదారేభ్యో మనః ప్రహిణుయాన్న చ
పరదారా న గన్తవ్యా నరైర్బుద్ధిమభీప్సుభిః. ౧౪౧

న హీదృశమనాయుష్యం లోకే కించన విద్యతే
యాదృశం పురుషస్యేహ పరదారనిషేవనమ్. ౧౪౨

తాదృశం విద్యతే కించిదనాయుష్యం నృణామిహ
యావన్తో రోమకూపాః స్యుః స్త్రీణాం గాత్రేషు నిర్మితాః. ౧౪౩

తావద్వర్షసహస్రాణి నరకం పర్యుపాసతే
అతిసంగం త్యజేత్తస్మాద్యోషితాం దేవమన్దిరే. ౧౪౪

షైరసభ్యైః పద్యైరర్థః పదేనైకేన వా తథా

గమ్యతే కథనం తాదృగశ్లీలం పరివర్జయేత్. ౧౮౫
అశ్లీలకథనాచ్చైవ భవేదుద్వేజనం నృణామ్
భక్తానాం భగవద్గేహే భవేచ్చిత్తమథావిలమ్. ౧౮౬
నివర్తేత మనస్తత్ర నివిష్టం పరమాత్మని
తస్మాదశ్లీలమాభాష్య నరః పాపపరో భవేత్. ౧౮౭
స తు చండాలతాం ప్రాప్య జాయతే జన్మనాం శతమ్

ఆర్తో న ప్రవిశేద్గేహం దేవస్య పరమాత్మనః. ౧౮౮
వాయుభూతే శరీరేఽస్మిన్ వాయుసంచారకర్మణి
మలవాయువిసర్గస్తు దేవగేహే విశేషతః. ౧౮౯
పాతయేత్పురుషం సత్యమపి వేదాన్తపారగమ్
తస్మాదపానగన్ధస్య విసర్గం నైవ చాచరేత్. ౧౯౦
అథ వాయునిరోధే తు వ్యాధికోపో భవిష్యతి
తస్మాద్వాయువిసర్గం తు కుర్యా దేవాఽవిచారయన్. ౧౯౧
ఇతి దేవగృహం గన్తుం వ్యాధితో నైవ చార్హతి
తథా కుష్ఠీ విశేషేణ పాపరోగార్ద్దితాస్సమే. ౧౯౨
ఉద్వీక్షితుం చ దేవేశం మన్దిరే మధుసూదనమ్
అర్చితుం సేవితుం చాపి దాతుం ద్రవ్యచయం తథా. ౧౯౩
నార్హన్తి యస్మాత్తత్సక్తం పాపం సాంక్రామికం భవేత్
యద్యన్యథా భవేత్సద్యస్స పాపీ సంప్రజాయతే. ౧౯౪
జన్మాని నవ పంచాఽపి జాయతే మలభుక్ కృమిః

యదా విశేద్గృహం విష్ణోస్సేవార్థం మధువిద్విషః. ౧౯౫

కృష్ణోపవీతవత్సమ్యగుత్తరీయం మనోహరమ్
సేవేత దేవదేవశముపవీతః సదా శుచిః. ౫౫౬

కంచుకేనాఽవృతాంగస్తు న గచ్ఛేద్ధరిమందిరమ్
నైవాఽభివాదనం కుర్యాన్నాభివాద్యస్స ఉచ్యతే. ౫౫౭

ఉష్ణీషీ న చ సేవేత నైవ పాణౌ ధృతాఽఽయుధః
వస్త్రేణాచ్ఛాద్య దేహాన్తు కమ్బులేనేతరేణ. వా ౫౫౮

యో గచ్ఛేద్వైష్ణవం ధామ యో వాఽపి ప్రణమేద్ధరిమ్
శ్విత్రీ సంజాయతే మూఢో నవజన్మాని పంచ చ. ౫౫౯

క్షౌమాదిభిర్వా సంవీతో యో నరః ప్రణమేద్ధరిమ్
చండాలయోనితాం యాతి నవ జన్మాని పంచ చ. ౫౬౦

న జాతు త్వమితి బ్రూయాదాపన్నోఽపి మహత్తరమ్
త్వంకారో వా వధో వేతి విద్వత్సు న విశిష్యతే. ౫౬౧

పరనిందా పరస్యైవ పుంసో నిందా భవిష్యతి
పరనిందా చ శాస్త్రస్య పరస్య తు వినిందనమ్. ౫౬౨

పరనిందా భవేత్రో- ధాత్రో- ధాత్సద్యో వినశ్యతి
నిందయా వై పరేషాం తు నిన్దితాస్తే పునస్స్మృతాః. ౫౬౩

తస్మాన్నిందాం పరేషాం తు దేవాఽగ్రే పరివర్జయేత్

తథా పరస్తుతిం చైవ విధినా సంత్యజేన్నరః. ౫౬౪

పరః పరాత్మా పురుషః పురాణః ప్రోచ్యతే తు యః
తదగ్రేఽన్యస్య దేవస్య న స్తుతిం స్తావయేన్నరః. ౫౬౫

యస్తు సర్వేశ్వరాదన్యమధికం తస్య చాఽగ్రతః

పూజయేద్యది మన్యేత పూజార్హం వా స నశ్యతి. ౧౬౬

సర్వం జగచ్చ తస్యైవ స్వరూపం పరమాత్మనః
తథాఽపి తత్తద్రూపేణ తారతమ్యజుషా పునః. ౧౬౭

పూజ్యతే భగవాన్ భక్తైస్తత్ర శాస్త్రోదితా గతిః
తస్మాద్దేవేశ్వరాదన్యద్యత్కించిత్స్థాణు జంగమమ్. ౧౬౮

పూజార్హం విద్యతే వస్తు తద్ధామని విశేషతః
తస్మాత్పూజాం స్తుతిం చాన్యామితరేషామసంశయమ్. ౧౬౯

త్యజేద్దేవగృహే యస్తు సుఖం మన్యేత జీవితుమ్

శక్త్యా సత్యాం విశేషేణ యస్తు లోభాదినా నరః. ౧౭౦

గాత్రైరర్చయతే విష్ణుముపచారైరుదీరితైః
న తస్య విద్యతే పుణ్యం స తూచ్ఛాస్త్రం ప్రవర్తతే. ౧౭౧

యావతా కీర్త్యతే శాస్త్రే ఫలమాఢ్యదరిద్రయోః
తత్తచ్ఛక్త్యర్పితైరేవ యథార్హం చ ధనాదికైః. ౧౭౨

యథా తుష్యతి దేవేశో ముక్తాహారేణ భూభుజామ్
తథైవ తులసీదామ్నా దుర్విధస్యాఽపి తుష్యతి. ౧౭౩

తస్మాత్కుర్వీత యత్నేన శక్తిలోభం న జాతు చిత్
అన్యథా యది కుర్వాణః ఫలం నైవ ప్రపద్యతే. ౧౭౪

ప్రేత్య మార్జారతాం ప్రాప్య జాయతే జన్మపంచకమ్
విషం ప్రాశ్నాతి సమ్మూఢో యస్స్వస్మై పచతే నరః. ౧౭౫

యోఽద్యాదన్నం కణం వాఽపి యద్విష్ణోరనివేదితమ్
స భవేద్బ్రహ్మహా భూయః స భుంక్తే పూయశోణితమ్. ౧౭౬

యత్పిబేచ్చ యదశ్నీయాత్ యచ్చ జిఘ్రేచ్చ ధారయేత్

అనులింపేచ్చ యత్తత్తన్నివేద్యాఽగ్రే మధుద్విషే. ౫౭౭
తన్నివేదితశేషం తు భుంజీయాద్వోపయోజయేత్
విష్ణోర్నివేదితం యస్తు న భుంక్తే మనుజాధమః. ౫౭౮
కల్పకోటిశతేనాఽపి నిష్కృతిర్నాస్య విద్యతే
నివేధితం తు యద్విష్ణోర్భక్తేభ్యస్తస్య దాపనాత్. ౫౭౯
ప్రీయతే భగవాన్ దేవస్తత్పరస్తు భవేన్నరః
నివేదితం యది బ్రూయాదుచ్ఛిష్టమితి మన్దధీః ౫౮౦
స తు దుర్గతిమాసాద్య విన్దతే యమయాతనాః

విభూతిం సముపాశ్రిత్య యస్యానన్తస్య శాశ్వతమ్. ౫౮౧
సమృద్ధా ధరణీ సేయం సశైలవనకాననా
యా చ భూయాంసి లోకేఽస్మిన్నుత్పాదయతి సన్తతమ్. ౫౮౨
ఓషధీర్నిఖిలాస్తద్వత్పుష్పాణి చ ఫలాని చ
తస్యాన్యాన్యస్య హేతోర్వై య తేత విధినా నరః. ౫౮౩
యస్తు నాఽర్పయతే విష్ణోస్తత్తత్కాలోద్భవాని తు
సస్యాని చౌషధీస్తద్వత్ఫలాని కుసుమాని చ. ౫౮౪
సంభృతాని యథాశక్తి స భవేద్బ్రహ్మహా నరః
నవాని కాలే జాతాని సస్యాదీని విశేషతః. ౫౮౫
ధ్యాయన్తి దేవదేవేశమభిగన్తుం యతన్తి చ
కదర్థయన్తో యే మూఢాస్తేషామభ్యర్థనం పరమ్. ౫౮౬
ఔదాసీన్యేన తిష్ఠన్తి స్వయం వాప్యుపయుంజతే
తే యాన్తి నరకాన్ ఘోరాన్ కృతఘ్నా యాన్తి యాన్ బహూన్.
శవస్త్వౌషధయస్సర్వాస్తస్మాద్భక్త్యా విశేషతః

నవం సస్యం ఫలం పుష్పం దధి క్షీరం ఘృతం మధు. ౫౮౮
యదర్హమర్పణే సర్వమగ్రే తస్మై సమర్పయేత్
లోభాన్మోహాదథాజ్ఞానాద్య ఉచ్ఛిష్టం నివేదయేత్. ౫౮౯
దేవేశాయ విశేషేణ స భవేత్పాతకీ నరః
ఉచ్ఛిష్టమన్యదేవస్య యో దేవాయ నివేదయేత్. ౫౯౦
సోఽపి చండాలతాం ప్రాప్య నశ్యేదేవ న సంశయః
నివేదితం తు దేవస్య య ఉచ్ఛిష్టేన యోజయేత్. ౫౯౧
దేవానామితరేషాం వా మనుష్యాణామథాపి వా
స పాపీ జన్మసాహస్రం శ్వానయోనిషు జాయతే. ౫౯౨

న హి దేవగృహం గత్వా పృష్ఠీ కృత్వాసనం చరేత్
దేవాభిముఖ ఏవ స్యాద్భక్తస్సర్వాత్మనా నరః. ౫౯౩
న పృష్ఠం దర్శయేజ్జాతు దేవాగ్రే హితచిన్తకః
పార్శ్వతస్తు చరన్నేవ నివర్తేతాఽలయం ప్రతి. ౫౯౪

నైవాఽన్యం ప్రణమేజ్జాతు ప్రవిశ్య హరిమన్దిరమ్
స హి సర్వేశ్వరశ్శేషీ యస్తత్రాఽస్తే రమాధవః ౫౯౫
పూజార్హాశ్చ ప్రణామార్హాః పూజార్హాస్తత్ర నేతరః
యస్తథా ప్రణమేన్మోహాత్స యాతి నరకాఽయుతమ్. ౯౫౬
చండాలయోనిమాసాద్య భజతే యాతనా ముహుః

యస్తు దేవగృహం ప్రాప్తాన్ వైష్ణవాన్ భగవత్ప్రియాన్. ౯౫౭
ఆచార్యమృత్విజశ్చాఽథ పూజకాన్ పరిచారకాన్
నాఽర్చయేన్మౌనమాస్థాయ స వినశ్యతి సాఽన్వయః. ౫౯౮

యదిష్టం యాజకేభ్యస్స్యాత్పూరణాయైవ తస్య తు
భక్తాః పరిచరేయుశ్చ విశేషాద్గ్రామవాసినః. ౫౯౯
అన్యథా చేన్మహాదోషస్సర్వేషాం చ విపద్భవేత్

ఆత్మానం యో విశేషేణ స్తౌత్యహంకారభావితః. ౬౦౦
అనాదృత్య గురూన్ దైవమనిబద్ధం చ సంవదేత్
అవలిప్తో న జానాతి దోషమాత్మని సంగతమ్. ౬౦౧
కులవిద్యాతపస్సమ్పత్ప్రముఖైర్గర్వితో నరః
న సుఖం న చ సౌభాగ్యం యేనాత్మా స్తూయతే స్వయమ్.
తస్మాదాత్మస్తుతిం కృత్వా నరః పతతి నిశ్చయమ్
తతో జన్మశతం ప్రాప్య మృగయోనౌ విశేషతః. ౬౦౩
జాయతే మ్రియతేఽభీక్ష్ణం తస్య పాపం మహద్భవేత్
యస్తు దేవగృహం గత్వా వాంఛత్యపచితిం జనః. ౬౦౪
స తు తిత్తిరితాం యాతి నవజన్మాని పంచ చ
దేవేశస్య తు సేవార్థం వర్ణానామానుపూర్వ్యశః. ౬౦౫
అధికారః సమాఖ్యాతస్తత్క్రమం న విమానయేత్
విశన్తి గర్భగేహే తు యే వైఖానససూత్రిణః. ౬౦౬
గర్భాగారే ప్రవేష్టవ్యో న హ్యవైఖానసః క్వచిత్
అన్తరాలే తథా యేషాం స్థానం తత్తు ప్రవక్ష్యతే. ౬౦౭
అన్యే ద్విజాశ్చ తిష్ఠన్తి యథా స్యాదాశ్రమక్రమః
తే ద్విజాస్తత్ స్త్రియశ్చాఽపి సేవన్తే తత్ర సంగతాః. ౬౦౮
క్షత్రజాతా। విశేషేణ స్థిత్వా చైవాఽర్ధమండపే
దేవేశమభిసేవన్తే తదీయా యాశ్చ యోషితః. ౬౦౯

సంగతాశ్శూద్రజాతాశ్చ ప్రతిలోమభవాశ్చ యే
మహామండపమాస్థాయ సేవన్తే పురుషోత్తమమ్. ౬౧౦

అనులోమభవాశ్చైవ యే చాఽన్యే మ్లేచ్ఛజాతయః
గోపురాద్బాహ్యతః స్థిత్వా సేవన్తే మన్దిరం హరేః. ౬౧౧

తారతమ్యమిదం జ్ఞాత్వా సేవేత సతతం హరిమ్

దేవతానిన్దనం కుర్యాద్యస్స పాపీ న ముచ్యతే. ౬౧౨

అన్యదేవసమం యస్తు మన్యతే పురుషోత్తమమ్
చండాలయోనితామేతి నవ జన్మాని పంచ చ. ౬౧౩

అపహృత్య పునర్దేవాం స్తద్ద్రవ్యాది హరేత్తు యః
స భవేద్దేవహా సత్యం జాయతే శ్వాదియోనిషు, ౬౧౪

తిరస్కృత్య తథా దేవాన్ భగవచ్ఛాస్త్రమేవ చ
కర్మాణి స్వేచ్ఛయా కుర్యాత్సోఽపి స్యాద్దేవహా నరః. ౬౧౫

కథాయాం కథ్యమానాయాం దేవస్య మధువిద్విషః
అనాదృత్య చ యే యాన్తి తే నరాః పాపకారిణః. ౬౧౬

తోయహీనేఽతిరౌద్రే చ వనే వై శూన్యవృక్షకామ్
జాయన్తే సప్త జన్మాని తతశ్చండాలతాం యయుః. ౬౧౭

దేవేషు గోషు విప్రేషు దేవాగారేషు చైవ హి
వహేన్నైవాఽధిపత్యం యస్మాన్నసావృద్ధిమవాప్నుయాత్. ౬౧౮

దోషాశ్చ బహులాస్తస్మిన్నాఽధిపత్యే స్మృతా బుధైః
కామతోఽకామతశ్చాపి సర్వం తస్య విచేష్టితమ్. ౬౧౯

పాపాయైవ భవేత్తస్మాద్ఖ్యాతికామస్తు తం త్యజేత్
సేవార్థినాం సకాశాత్తు బలాత్కారేణ యః ప్రభుః. ౬౨౦

గృహ్ణీయాత్తు కరం సద్యః పతేత్స సహ తేన చ
దేవస్య సన్నిధౌ భక్తైర్భక్త్యా యత్తు సమర్ప్యతే. ౬౨౧

పత్రం ఫలం వా మూలం వా స్వర్ణం వాసాంసి చేతరత్
దాయాద్యమర్చకానాం తు యో మోహాదపనిహ్నుతే. ౬౨౨

స్వయం వాఽప్యుపయుంజీత స పాపీ నరకం వ్రజేత్
విశ్రాణయన్తి హరయే యద్భక్తా భక్తిభావితాః. ౬౨౩

తన్నామ్నా పూజకానేవ జానన్తి ఫలభాగినః
స్థిరజంగమయోః పూజా యతస్సమ్పాదితా భవేత్. ౬౨౪

తస్మాద్భగవతో నామ్నా దత్తం యద్దేవమన్దిరే
విహాయాభరణాదీని వాసాంస్యన్యత్పరిచ్ఛదమ్. ౬౨౫

దేవాఽలంకారయోగ్యాని మూల్యవన్తి విశేషతః
అర్చకా ఏవ గృహ్ణీయుః ప్రతిబధ్నీత నేతరః. ౬౨౬

యస్త్వధికారగర్వేణ దేవాగారముపాశ్రితః
అకాలే సేవితుం చేచ్ఛేత్సోఽపి యాస్యతి దుర్గతిమ్. ౬౨౭

అథ వా సేవితుం చేచ్ఛేత్కారణేనాఽపి కేన చిత్
ఉక్తేష్వేవ తు కాలేషు సేవేత మతిమాన్నరః. ౬౨౮

అన్త్యార్చనావసానే యత్ కవాటో బధ్యతే తతః
పునరుద్ఘాటనం యావత్ప్రత్యూషే చ భవిష్యతి. ౬౨౯

తావన్నైవ హరిం సేవేదకాలస్స విశేషతః
ప్రత్యూషాద్యన్త్యకాలాన్తపూజనేఽపి తు మన్త్రితః. ౬౩౦

తత్తత్కాలే కవాటస్య బన్ధనే విహితేఽపి చ
న తదా తావతీ హానిరవబద్ధేఽప్యమన్త్రికమ్. ౬౩౧

అథాఽర్చనాహాఽకాలేపి భక్తానాం సేవనాయ తు
అకాలం బహవః ప్రోక్తాస్తథా యవనికోదితా. ౬౩౨
తస్మాదకాలసేవాం తు విధినా పరివర్జయేత్
విషయాక్రాన్తచిత్తానాం విష్ణ్వర్చనమకుర్వతామ్. ౬౩౩
కర్మభూమౌ నృణాం జన్మ కర్మాఽపి విఫలం ధ్రువమ్
యో గురౌ మానుషం భావం శిలాభావం చ దైవతే, ౬౩౪
మన్త్రేషు జీవికాభావం హింసాభావం మఖేషు చ
పూజకేషు చ పూజాయాం నీరసం భావమేతి సః. ౬౩౫
సర్వథా నిన్దితవ్యో హి జీవితం తస్య నిష్ఫలమ్

క్షమామన్త్రః.

అథ వక్ష్యే విశేషేణ క్షమామన్త్రవిధిం పరమ్. ౬౩౬
అపచారేషు సర్వేషు యం జప్త్వా ముచ్యతే నరః
అపరాధః కృతో యేన జానతా స్వవశేన సః. ౬౩౭
క్షమామన్త్రసహస్రస్య జాపేనాఽపి న ముచ్యతే
క్షమామన్త్రస్త్వశేషాఘధ్వంసనక్షమ ఉచ్యతే. ౬౩౮
"నారాయణ నమస్తేఽస్తు నమో భక్తపరాయణ
నమో నమో నమస్తేఽస్తు నమస్తేఽస్తు నమో నమః. ౬౩౯
అజ్ఞానాదర్థలోభాద్వా రాగాద్ద్వేషాత్ప్రమాదతః
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౦
సంధ్యయోశ్చ దివా రాత్రౌ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౧
కాయేన మనసా వాచా సర్వైర్వాపి సముచ్ఛ్రితైః
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౨

తిష్ఠతా వ్రజతా చైవ శయ్యాసనగతేన చ
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ, ౬౪౩
స్నాస్యతా జపతా వాపి యజతా జుహ్వతా మయా
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౪
భుజతా ధ్యాయతా నూనం విషయానుపసేవతా
అపరాధాః కృతా యే తాన్ క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౫
మయా వా మజ్జనైర్వాపి మమ బన్ధుభిరేవ వా
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౬
రాజ్ఞా వా తదమాత్యైర్వా రాజభృత్యైరథాఽపి వా
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౭
ఆచార్యేణాఽర్చకేనాఽపి భక్తైర్వా పరిచారకైః
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౮
గాయకైర్నర్తకైర్వాఽథ వాదిత్రాణాం చ వాదకైః
అపరాధః కృతో యస్తం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౪౯
ప్రణవాదివిసర్గాన్తం క్రియాసు విధిపూర్వకమ్
అమన్త్రిమర్చనే దోషం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౫౦
ఉద్ధానాచ్ఛయనాన్తన్తు క్రియాసు వివిధాసు చ
శ్రద్ధాలోపకృతం దోషం క్షమస్వ పురుషోత్తమ. ౬౫౧
కశ్శక్నోత్యర్చితుం దేవం త్వామనాద్యన్తమవ్యయమ్
తస్మాదజ్ఞానచరితం క్షమస్వ పురుషోత్తమ ౬౫౨
ప్రార్థయే దేవదేవం త్వాం ప్రసీద భగవన్మయి
ప్రసీదతు రమా మహ్యం తవ వక్షఃస్థలాలయా. ౬౫౩

ఈశానా జగతో దేవీ మాతా నిత్యానపాయినీ
ప్రసీదన్తు సురాః సర్వే ప్రసాదాద్యువయోర్మయి ౬౫౬
స్వస్త్యస్తు కృపయాఽస్మాకం యువయోః సుప్రసన్నయోః
ఉపచారాపదేశేన కృతానహారహర్మయా. ౬౫౭

అపచారానిమాన్ త్సర్వాన్ క్షమస్వ పురుషోత్తమ
ఇతి విజ్ఞాపయేద్భూయో భక్తిసాధ్వసభావితః. ౬౫౮
తదర్థనాత్పరం ప్రీతః ప్రసీదతి ఖగధ్వజః
క్షమామంత్రమిమం దేయాన్న చాఽశుశ్రూషవే క్వచిత్. ౬౫౯
గుహ్యాద్గుహ్యతమో గోప్యస్సర్వదా గురుభిః సదా

ఇతి శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం సహితాయాం
ప్రకీర్ణాఽధికారే షట్త్రింశోఽధ్యాయః.

అథ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

త్రియుగధర్మప్రపంచః.

అథ వక్ష్యే లఘూక్తేన యుగధర్మాంస్తతః పరమ్
కృతం త్రేతా ద్వాపరశ్చ కలిశ్చేతి చతుర్యుగమ్. ౧
కృతమేవ చ కర్తవ్యం తస్మిన్ కాలే యదీప్సితమ్
న తత్ర ధర్మాః సీదన్తి న చ క్షీయన్తి వై ప్రజాః. ౨
తతః కృతయుగం ప్రోక్తమన్వర్థేన గుణేన వై
న తస్మిన్ యుగసంసర్గే వ్యాయామో నేన్ద్రియక్షయః. 3
నాఽసూయా నాఽపి రుదితం న దర్పో న చ పైశునమ్

న విగ్రహో న విద్వేషో న మిథ్యా నాఽపి వంచనమ్. ౪
న భయం న చ సన్తాపో న లోభో న చ మానితా
తదా జ్యోతిః పరం బ్రహ్మ వైఖానసమనామయమ్. ౫
యా గతి ర్యోగినామేకా హ్యపునర్భవకాంక్షిణామ్
విష్ణుస్సర్వాత్మకో దేవః శుక్లో నారాయణః స్మృతః. ౬
అన్తర్యామిణి తస్మింస్తు సర్వలోకమయే హరౌ
స్వయం శుక్లత్వమాపన్నే సర్వమచ్ఛం భవిష్యతి. ౭
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాశ్శూద్రాశ్చ భగవత్పరాః
స్వకర్మనిరతాస్సర్వే భవన్తి మనుజాః కృతే. ౮
సమాశ్రమం సమాచారం సత్యభూతం తపోరతమ్
విజ్ఞానభరితం సర్వం జగద్భవతి సన్తతమ్. ౯
ఏకవేదసమాయుక్తా ఏకధర్మవిధిక్రియాః
పృథగ్ధర్మాస్త్వేకవేదా ధర్మమేకమనువ్రతాః. ౧౦
చతురాశ్రమయుక్తేన కర్మణా కాలయోగినా
అకామఫలసంయోగాః ప్రాప్నువన్తి పరాం గతిమ్. ౧౧
కృతే యుగే చతుష్పాదశ్చాతుర్వర్ణ్యస్య శాశ్వతః
ఏతత్కృతయుగం నామ త్రైగుణ్యగుణవర్జితమ్. ౧౨
తత స్త్రేతాయుగం నామ యత్ర ధర్మస్త్రిపాద్భవేత్
రక్తతాం తు సమభ్యేతి హరిర్నారాయణః ప్రభుః. ౧౩
సత్యప్రవృత్తాశ్చ నరాః దానధర్మపరాయణాః
యజన్తే వివిధైర్యజ్ఞైర్నారాయణమనామయమ్. ౧౪

బ్రాహ్మణాద్యాస్స్వధర్మేషు ప్రవర్తన్తే నిరన్తరమ్

యతో ధర్మపదే వృద్ధా ద్వాపరం ప్రతిపేదరే. ౧౫
యుగం సంక్షీణధర్మత్వాద్ద్వాపరం పరిచక్షతే
విష్ణుః పీతత్వమభ్యేతి వేదశ్చాఽపి విభజ్యతే. ౧౬
ద్విపాద్భవతి వై ధర్మో ద్వాపరే సముపస్థితే
ద్వివేదాశ్చైకవేదాశ్చ నిర్వేదాశ్చ తథా పరే. ౧౭
విభిన్నశాస్త్రనిష్ఠాశ్చ భవన్తి వివిధక్రియాః
ప్రజా దానపరా భూత్వా దానం శంసన్తి సన్తతమ్. ౧౮
రాజసం భావమాశ్రిత్య రాజసీ భవతి ప్రజా
సత్త్వాత్ప్రచ్యవమానానాం వ్యాధయో భృశదారుణాః. ౧౯
అత్యాహితాని చాన్యాని భవిష్యన్త్యధరోత్తరమ్
కాలస్య హ్రాస్వతాయోగాచ్చతుర్థం స్యాద్యుగం కలిః. ౨౦
ప్రత్యక్షరూపధృగ్దేవో న కలౌ దృశ్యతే యతః
కృతాదిష్వివ తేనైవ త్రియుగః కలిరుచ్యతే. ౨౧
పదేనైకేన వై ధర్మః ప్రవర్తేత కలౌ యుగే
తస్మింస్తు సమనుప్రాప్తే న ధర్మస్సంప్రవర్తతే. ౨౨
తామసం యుగమాసాద్య హరిః కృష్ణత్వమేతి చ
యః కశ్చిదత్ర ధర్మాత్మా క్రియాయోగరతో భవేత్. ౨౩
నరం ధర్మపరం దృష్ట్వా సర్వేఽసూయాం ప్రకుర్వతే
వర్ణాశ్రమాశ్రితాచారాః ప్రణశ్యన్తి న సంశయః. ౨౪
వ్రతాచారాః ప్రణశ్యన్తి ధ్యానయజ్ఞాదయస్తథా
ఉపద్రవా జనిష్యన్తి హ్యధర్మస్య ప్రవర్తనాత్. ౨౫
అసూయానిరతాస్సర్వే దంభాచారపరాయణాః

ప్రజాశ్చాల్పాయుషస్సర్వే భవిష్యన్తి కలౌ యుగే. ౨౬
సర్వే ధర్మాః ప్రణశ్యన్తి కృష్ణే కృష్ణత్వమాగతే
యస్మాత్కలిర్మహాఘోరస్సర్వపాపస్య సాధకః. ౨౭
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాశ్శూద్రా ధర్మపరాఙ్ముఖాః
ఘోరే కలియుగే ప్రాప్తే ద్విజా వేదపరాఙ్ముఖాః. ౨౮
వ్యాజధర్మపరాస్సర్వే వృథాహంకారదూషితాః
సర్వమాక్షిప్యతే నిత్యం నరైః పండితమానిభిః. ౨౯
అహమేవాధిక ఇతి సర్వో వివదతే జనః
అధర్మలోలుపాస్సర్వే తథా చైవ ద్విజాతయః. ౩౦
అతస్త్వల్పాయుషస్సర్వే భవిష్యన్తి కలౌ యుగే
అల్పాయుష్ట్వాన్మనుష్యాణాం న విద్యాగ్రహణం భవేత్. ౩౧
విద్యాగ్రహణశూన్యత్వాదధర్మస్సంప్రవర్తతే
వ్యుత్క్రమేణ ప్రజాస్సర్వా మ్రియన్తే పాపతత్పరాః. ౩౨
బ్రాహ్మణాద్యాస్తథా వర్ణాస్సంకీర్యన్తే పరస్పరమ్
కామక్రోధపరా మూఢా వృథాహంకారపూరితాః. ౩౩
బద్ధవైరా భవిష్యన్తి పరస్పరవధేప్సవః
జనాస్సర్వే దయాహీనా దాక్షిణ్యపరివర్జితాః. ౩౪
శూద్రతుల్యా భవిష్యన్తి తపస్సత్యవివర్జితాః
ఉత్తమా నీచతాం యాన్తి నీచాశ్చోత్తమతాం తథా. ౩౫
రాజానో ద్రవ్యనిరతా లోభమోహపరాయణాః
ధర్మకంచుకసంవీతా ధర్మవిధ్వంసకారిణః ౩౬
యో యోఽశ్వరథనాగాఢ్యస్స స రాజా భవిష్యతి

కింకరాశ్చ భవిష్యన్తి శూద్రాణాం చ ద్విజాతయః. ౩౭
మ్లేచ్ఛాశ్చ యవనాద్యాశ్చ పాలయన్తి వసుంధరామ్.
అనావృష్టిభయాత్ప్రాయో గగనాదత్తచక్షుషః. ౩౮
భవిష్యన్తి నరాస్సర్వే సదా క్షుద్భయకాతరాః
కలౌ నరా భవిష్యన్తి స్వల్పభాగ్యా బహుప్రజాః. ౩౯
పతివాక్యమనాదృత్య సదాన్యగృహతత్పరాః
దుశ్శీలా మత్తశీలేషు కరిష్యన్తి స్వగృహం స్త్రియః. ౪౦
పరుషాఽనృతభాషిణ్యో దేహసంస్కారవర్జితాః
వాచాలాశ్చ భవిష్యన్తి కలౌ ప్రాప్తే సదా స్త్రియః. ౪౧
నగరేషు చ గ్రామేషు ప్రాకారాట్టాదికాన్ జనాః
చోరాదిభయభీతాశ్చ కాష్ఠయన్త్రాణి కుర్వతే. ౪౨
దుర్భిక్షకరపీడాభిరతీవోపద్రుతా జనాః
గోధూమాన్నయవాన్నాఢ్యాన్ దేశాన్ ప్రాప్స్యన్తి దుఃఖితాః.
స్వకార్యసిద్ధిపర్యన్తం స్నిహ్యన్త్యన్యేషు మానవాః
భిక్షవశ్చాఽపి మిత్రాదిస్నేహసంబంధయన్త్రితాః. ౪౪
అన్నోపాధినిమిత్తేన శిష్యాన్ గృహ్ణన్తి సర్వతః
ఉభాభ్యామపి హస్తాభ్యాం శిరఃకండూయనం స్త్రియః. ౪౫
కుర్వన్త్యో భర్తృముఖ్యానామాజ్ఞాం భేత్స్యన్త్యనాదృతాః
పాషండాలాపనిరతాః పాషండిజనసంగినః. ౪౬
భవిష్యన్తి యదా విప్రాస్తదా వృద్ధిమియాత్కలిః
అల్పోదకాస్తథా మేఘా అల్పసస్యా వసుంధరా. ౪౭
అల్పక్షీరాస్తథా గావః క్షీరాత్సర్పిర్న జాయతే.

ఏకవర్ణా భవిష్యన్తి వర్ణాశ్చత్వార ఏవ చ. ౪౮
నాఽస్తి వర్ణాన్తరం తత్ర లయం యాస్యన్తి మానవాః
సన్తస్సీదన్త్యసన్తశ్చ విలసన్తి సమన్తతః. ౪౯
మైత్రీ పరజనే భూయాంద్వైరం చ స్వజనే భవేత్
పుత్రాః పితృషు జీవత్సు మ్రియన్తే చ తదగ్రతః. ౫౦
కలౌ శాకిణికేఽప్యర్థే విగృహ్య త్యక్తసౌహృదాః
త్యక్ష్యన్తి హి ప్రియాన్ ప్రాణాన్ హనిష్యన్తి స్వబాంధవాన్.
పాషండప్రచురే ధర్మే దస్యుప్రాయేషు రాజసు
చౌర్యానృతవృథాహింసానానావృత్తిషు వై నృషు. ౫౨
శూద్రప్రాయేషు వర్ణేషు ఛాగప్రాయేషు గోషు చ
కరిష్యన్తి తథా శూద్రాః ప్రవ్రజ్యాలింగినోఽధమాః. ౫౩
కాషాయపరివీతాశ్చ జటిలా భస్మధూసరాః
అశౌచావక్రమతయః పరపాకాన్నజీవినః. ౫౪
దేవద్విజనివాసేషు పూజామిచ్ఛన్తి పాపినః
భవిష్యన్తి దురాత్మానః శూద్రాః ప్రవ్రజితాస్తథా. ౫౫
ఉత్కోచజీవినస్తత్ర మహాపాపరతాస్తథా
భవిష్యన్త్యథ పాషండాః కాపాలా భిక్షవోఽధమాః. ౫౬
ధర్మవిధ్వంసశీలానాం ద్విజానాం రాజవల్లభాః
శూద్రా ధర్మాన్ ప్రవక్ష్యన్తి ప్రవ్రజ్యాలింగినోఽధమాః. ౫౭
గీతవాద్యపరా విప్రా వేదవాదపరాఙ్ముఖాః
భవిష్యన్తి కలౌ ప్రాప్తే శూద్రమార్గప్రవర్తినః. ౫౮
హర్తారో న చ దాతారో భవిష్యన్తి కలౌ యుగే.

విశ్వాసహీనాః పిశునా వేదదేవద్విజాతిషు. ౫౯
అసంస్కృతోక్తివక్తారో రాగద్వేషపరా స్తథా
పరమాయుశ్చ తేషాం స్యా త్తదా వర్షాణి షోడశ ౬౦
పంచమే వాఽథవ ష్ఠే వా వర్షే కన్యా ప్రసూయతే
సప్తవర్షాష్టవర్షాశ్చ ప్రసూయ న్తే తథా నరాః. ౬౧
స్వకర్మత్యాగినస్సర్వే కృతఘ్నా భిన్నవృత్తయః
యాచకాః పిశునాశ్చైవ భవిష్య న్తి కలౌ యుగే. ౬౨
పరావమాననిరతా ఆత్మస్తుతిపరాయణాః
పరస్వహారణోపాయచి న్తకా స్సర్వదా నరాః. ౬౩
నిన్దాం కుర్వ న్తి సతతం పితృమాతృకులేషు తు
వద న్తి వాచా ధర్మాంశ్చ చేతసా పాపలోలుపాః. ౬౪
ఛాదయ న్తి ప్రయత్నేన స్వదోషం పాపకర్మజమ్
అపాపే దుష్కృతం సమ్యగ్వివృణ్వ న్తి నరాధమాః. ౬౫
ధర్మమార్గప్రవక్తారం తిరస్కుర్వ న్తి పాపినః
భవిష్య న్తి కలౌ ప్రా ప్తే రాజానో మ్లేచ్ఛజాతయః. ౬౬
ద్విజాశ్చ క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చాన్యాశ్చ జాతయః
అత్య న్తకామినస్సర్వే సంకీర్య న్తే పరస్పరమ్ ౬౭
న శిష్యో న గురుః కశ్చిన్న పుత్రో న తథా పితా
న భార్యా న పతి స్తత్ర భవితా సర్వసంకరః. ౬౮
కలౌ చ తే భవిష్య న్తి ధనాఢ్యా అపి యాచకాః
రసవిక్రయిణశ్చాఽపి భవిష్య న్తి కలౌ యుగే. ౬౯
ధర్మపత్నీషు యచ్ఛన్తి పతయో జారలక్షణమ్

ద్విష్యన్తి పితరం పుత్రా గురుం శిష్యా ద్విషన్తి చ. ౭౦
పతిం చ వనితా ద్వేష్టి కలౌ ప్రాప్తే న సంశయః
లోభాభిభూతమనసస్సర్వే దుష్కర్మశాలినః. ౭౧
పరాన్నలోలుపా నిత్యం భవిష్యన్తి ద్విజాతయః
పరస్త్రీనిరతాస్సర్వే పరద్రవ్యపరాయణాః. ౭౨
మత్స్యామిషేణ జీవన్తి దుహన్తశ్చాప్యజాఽవికాః
సరిత్తీరేషు కుద్దాలైరోపయిష్యన్తి చౌషధీః. ౭౩
అత్యల్పాని ఫలాన్యాసాం భవిష్యన్తి కలౌ యుగే
వేశ్యాలావణ్యశీలేషు స్పృహాం కుర్వన్తి యోషితః. ౭౪
ధర్మవిఘ్నా భవిష్యన్తి స్త్రియశ్చ పురుషేషు చ
న కన్యాం యాచతే కశ్చిన్న చ కన్యాప్రదో నరః. ౭౫
కన్యా వరాంశ్చ ఛందేన గ్రహీష్యన్తి పరస్పరమ్
ప్రాయశః కృపణానాం చ బన్ధూనాం చ తథా ద్విజాః. ౭౬
సాధూనాం వివిధానాం చ విత్తాన్యపహరన్తి చ
న యక్ష్యన్తి న హోష్యన్తి న తపస్యన్తి వై జనాః. ౭౭
నైవ దాస్యన్తి దానాది నాఽర్చయిష్యన్తి వా హరిమ్
న ధర్మే నివిశిష్యన్తి హేతువాదకథాశ్రయాః. ౭౮
అపాత్రేష్వేవ దానాని కుర్వన్తి చ తథా నరాః
క్షీరోపాధినిమిత్తేన గోషు ప్రీతిం ప్రకుర్వతే. ౭౯
న కుర్వన్తి తథా విప్రాః స్నానశౌచాదికాః క్రియాః
అకాలకర్మనిరతాః కూటయుక్తివిశారదాః. ౮౦
దేవనిన్దాపరాశ్చైవ విప్రనిన్దాపరాస్తథా

త్యక్తపుండ్రశిఖాసూత్రాశ్చరిష్యన్తి ద్విజాతయః. ౮౧
విష్ణుభక్తిపరం న స్యాన్మనః కస్యాఽపి జాతు చిత్
దేవపూజాపరం దృష్ట్వా సర్వే పరిహసన్తి చ. ౮౨
శాస్త్రోదితాశ్చ యే దేవాః పరివారా మధుద్విషః
తాన్ పరిత్యజ్య మోహేన నరాః కాలబలాత్కృతాః. ౮౩
హేతువాదపరాన్ దేవాన్ కరిష్యన్త్యపరాంస్తదా
నిర్బధ్నన్తి ద్విజానేవ కరార్థం రాజకింకరాః. ౮౪
నాద్రియన్తే ద్విజానన్యే కలౌ పాపసమాకులే
దానయజ్ఞజపాదీనాం విక్రీణన్తే ఫలం ద్విజాః. ౮౫
ప్రతిగ్రహం చ కుర్వన్తే చండాలాదేరపి ద్విజాః
శూద్రస్త్రీసంగనిరతా విధవాసంగలోలుపాః. ౮౬
రజస్వలానాం వోఢారో భవిష్యన్తి కలౌ యుగే
శూద్రాన్నపాననిరతాః శూద్రప్రాయా భవన్తి చ. ౮౭
అట్టశూలాజనపదాః శివశూలాశ్చతుష్పథాః
ప్రమదాః కేశశూలిన్యో భవిష్యన్తి కలౌ యుగే. ౮౮
కుహకాశ్చ జనాస్తత్ర హేతువాదవిశారదాః
పాషండినో భవిష్యన్తి తిష్ఠన్త్యాశ్రమనిన్దకాః. ౮౯
న చ ద్విజాతిశుశ్రూషాం సర్వధర్మనివర్తినీమ్

* * * *

గృహప్రాయేష్వాశ్రమేషు యోగిప్రాయేషు బంధుషు. ౯౦
తతశ్చాఽనుదినం ధర్మస్సత్యం శౌచం దయా క్షమా
కాలేన బలినా సర్వం నశ్యత్యాయుర్బలం స్మృతిః. ౯౧
విత్తమేవ కలౌ నౄణాం జన్మాచారగుణోదయమ్

దాంపత్యేఽభిరుచిర్హేతుర్మాయైవ వ్యవహారకే. ౯౨
ధర్మన్యాయవ్యవస్థానాం కారణం బలమేవ హి
స్త్రీత్వమేవోపభోగే స్యాద్విప్రత్వే సూత్రమేవ హి. ౯౩
లింగమేవాశ్రమఖ్యాతావన్యాయో వృత్తికారణమ్
అవృత్తౌ చాఽపి దౌర్బల్యం పాండిత్యే చాఽఫలం వచః. ౯౪
స్వీకార ఏవ చోద్వాహే స్నానమేవాఽశుచౌ స్మృతమ్
ఉదరంభరితా స్వార్థే సత్యత్వే ధార్ష్ట్యమేవ హి. ౯౫
దాక్ష్యే కుటుంబభరణం యశోఽర్థే ధర్మసేవనమ్
ఇత్థం కలియుగే ప్రాప్తే ధర్మస్సర్వోఽపి జీర్యతే. ౯౬
యదా మాయాఽనృతం తంద్రా నిద్రా హింసా విషాదనమ్
శోకో మోహో భయం దైన్యం స కలిస్తామసః స్మృతః. ౯౭
యదా యదా సతాం హానిర్వైదికానాం ద్విజన్మనామ్
తదా తదా కలిం ప్రాప్తమవబుధ్యేత పండితః. ౯౮
అహో దుఃఖమహో దుఃఖమహో దుఃఖమహో మహత్
స్వరూపమతిభీమస్య సంసారస్య సుదుర్భరమ్. ౯౯
విణ్మూత్రపూయకలితే గర్భవాసే నిపీడనాత్
అశుచావతిభీభత్సే దుఃఖమత్యన్తదుస్సహమ్. ౧౦౦
దుఃఖం చ జాయమానానాం గాత్రభంగాదిపీడనే
వాతేన ప్రేర్యమాణానాం మూర్ఛనాయాతిభీతిదమ్. ౧౦౧
బాలకే నిర్వివేకానాం భూతదైవాత్మసంభవమ్
యౌవనే వార్ధకే చైవ మరణే చాతిదారుణే. ౧౦౨
పశోత్తరం మృత్యుశతం దేహే జ్ఞేయం ప్రతిష్ఠితమ్

తత్రైకః కాలసంజ్ఞః స్యాచ్ఛేషాస్త్వాగన్తుకాః స్మృతాః. ౧౦౩
యే చాత్రాఽగన్తుకాః ప్రోక్తాస్తే తు శామ్యన్తి భేషజైః
జపహోమప్రదానైశ్చ కాలమృత్యుర్న శామ్యతి. ౧౦౪
వివిధా వ్యాధయశ్శస్త్రం సర్పాద్యాః ప్రాణినస్తథా
విషాణి చాఽభిచారాశ్చ మృత్యోర్ద్వారాణి దేహినామ్. ౧౦౫
నౌషధం న తపో దానం న మన్త్రా న చ బాన్ధవాః
శక్నువన్తి నరం త్రాతుం కాలమృత్యుప్రపీడితమ్. ౧౦౬
రసాయనతపోజప్యయోగసిద్ధైర్మహాత్మభిః
కాలమృత్యురపి ప్రాప్తో జీయతేఽనలసైర్నరైః. ౧౦౭
నాఽస్తి మృత్యుసమం దుఃఖం నాఽస్తి మృత్యుసమం భయమ్
సద్భార్యాం పుత్రమిత్రాణి రాజ్యైశ్వర్యసుఖాని చ. ౧౦౮
ఆబద్ధాని చ వైరాణి మృత్యుస్సర్వం వినాశయేత్
యద్దుఃఖం మరణే జన్తోర్న తస్యేహ సమం క్వచిత్. ౧౦౯
మండూక ఇవ సర్పేణ గ్రస్యతే మృత్యునా జగత్
బాన్ధవైశ్చ పరిత్యక్తః ప్రియైశ్చ పరివారితః. ౧౧౦
నిశ్శ్వసన్ దీర్ఘముష్ణం చ ముఖేన పరిశుష్యతా
చతుర్ష్వన్తేషు ఖట్వాయాః పరివృత్య ముహుర్ముహుః. ౧౧౧
సమ్మూఢః క్షిపతేఽత్యర్థం హస్తపాదమితస్తతః
ఖట్వాయా వాంఛతే భూమిం భూమేః ఖట్వాం తతో మహీమ్.
వివస్త్రస్త్యక్తలజ్జశ్చ మూత్రవిష్ఠాపరిప్లుతః
యాచమానశ్చ సలిలం శుష్కకంఠాఽస్యతాలుకః. ౧౦౩
చిన్తయానశ్చ విత్తాని కస్యైతాని మృతే మయి

నఖాఽగ్రైశ్చ స్పృశన్ భూమిం కాలపాశేన కర్షితః. ౧౧౪
మ్రియతే పశ్యతామేవ గలే ఘురఘురాయతే
జీవస్తృణజలూకావద్దేహాద్దేహం విశేదసౌ. ౧౧౫
సంప్రాప్యోత్తరవంశే చ తనుం త్యజతి పౌర్వికీమ్
దేహభేదేన యః పుంసాం వియోగః కర్మసంక్షయాత్. ౧౧౬
మరణం తద్వినిర్దిష్టం న నాశః పరమార్థతః
జాయతే మ్రియతే చైవం కర్మభిస్స్వయమార్జితైః. ౧౧౭
శీతోష్ణతృష్ణాక్షుద్రోగజ్వరాదిపరివారితః
సర్వదైవపుమానాస్తే యావజ్జన్మాన్తసంస్థితిః. ౧౧౮
దుఃఖాఽతిశయభూతం హి యదన్తే నాఽసుఖం నృణామ్
తస్యోపమానం నైవాఽస్తి కార్యైర్నైవాఽనుమీయతే. ౧౧౯
కృష్యమాణస్య పురుషైర్యద్యమస్యాతిదుస్సహమ్
దుఃఖం తత్సంస్మృతిం ప్రాప్తం కరోతి మమ వేపథుమ్. ౧౨౦
తతశ్చైవ పునస్తస్య యోనిసంక్రమణే చ యత్
గర్భస్థస్య చ యద్దుఃఖమతిదుస్సహముల్బణమ్. ౧౨౧
పునశ్చ జాయమానస్య బాల్యయౌవనజం చ యత్
దుఃఖాన్యేతాన్యనన్తాని సంసారాన్తరవర్తిభిః. ౧౨౨
పురుషైరనుభూయన్తే సుఖభ్రాన్తివిమోహితైః
న వై సుఖకలా కాచిదత్రాఽస్త్యత్యన్తదుఃఖదే. ౧౨౩
సంసారసంకటే సంగముపేతానాం కదాచన
విషయాసక్తమనసస్సతతం పామరా జనాః. ౧౨౪
న మతిం కుర్వతే విష్ణౌ సర్వలోకేశ్వరేశ్వరే

అథాఽపి నాఽత్ర బిభ్యన్తి వైష్ణవా భగవత్ప్రియాః. ౧౨౫
విష్ణుధ్యానపరాస్సన్తో విష్ణ్వర్చనపరాయణాః
తే విష్ణుసదృశా జ్ఞేయా న హి తాన్ బాధతే కలిః. ౧౨౬
మాయేయం వైష్ణవీ భూయః పాతయేత్ప్రాణినస్తదా
దుస్తరాఽపి భవేత్సాధ్యా ధ్యైయస్యాన్తం మాధవే మనః. ౧౨౭
అసంత్యజ్య చ గార్హస్థ్యమతప్త్వా చ తథా తపః
ఛినత్తి వైష్ణవీవం మాయాం కేశవారాధనే రతః. ౧౨౮
విషయానవిరోధేన సేవమానోఽపి మాధవమ్
అర్చయానస్తరస్త్యైనాం విష్ణుమాయాం దురత్యయామ్. ౧౨౯
యత ఏవమతో లబ్ధ్వా శరీరం కర్మసాధనమ్
శుభం కర్మైవ కర్తవ్యం తత్ప్రసాదాయ మానవైః, ౧౩౦
ప్రసాదితేఽస్మిన్ సర్వేషాం స్వవర్ణాశ్రమకర్మభిః
సర్వే హస్తగతాః కామా ముక్తిశ్చాఽన్తే కరస్థితా. ౧౩౧
కార్యార్థా మూర్తయస్తస్య లోకకల్యాణకారకాః
అతస్సాకారమేవేష్ట్వా భక్త్యైము సిద్ధిమాప్నుయాత్. ౧౩౨
ఇదం చ శాస్త్రమాలంబ్య పూజయేద్విష్ణుమవ్యయమ్
యద్ధ్యానం కేవలం ప్రోక్తం శాస్త్రే క్వచిదనాశ్రయమ్. ౧౩౩
న తత్రేన్ద్రియదౌర్బల్యాత్కర్మస్థస్యాధికారితా
యథా గిరితటాగ్రస్థవనస్పతిఫలేచ్ఛయా. ౧౩౪
ఉపాయే వర్తతేఽశాన్తస్తథాఽసౌ యత్నమాచరేత్
సర్వత్ర క్రమవాన్ యత్నః కార్యో నేచ్ఛైవ కేవలా. ౧౩౫
తత్కాయవాఙ్మనోయోగైః క్రమాదిచ్ఛేత్పరాం గతిమ్

నిరాకారే తు యా భక్త్యా పూజేష్టా ధ్యానమేవ వా. ౧౩౬

రమణీయమివాభాతి తదనర్థస్య కారణమ్
స్థూలభావప్రసంగీని జన్మనాఽస్యేన్ద్రియాణి తు. ౧౩౭

సూక్ష్మాచ్చ న ప్రపద్యన్తే చిరాచ్చ కిముతాఽచిరాత్
న చ రూపం వినా దేవో ధ్యాతుం కేనాఽపి శక్యతే. ౧౩౮

సర్వరూపనివృత్తా హి బుద్ధిః కుత్రాఽస్య తిష్ఠతి
నివృత్తా గ్లాయతే బుద్ధిర్నిద్రయా హి పరీయతే. ౧౩౯

తస్మాద్విద్వానుపాసీత బుద్ధ్యా సాకారమేవ తమ్
అస్తి తస్య పరోక్షం తదితి కించిదనుస్మరేత్. ౧౪౦

సర్వథాఽకారముద్దిష్టం న పరిత్యజ్య పండితః
పరం దేవముపాసీత ముక్తయే వా ఫలాయ వా. ౧౪౧

భక్త్యా కృతేనార్చనేన తుష్టో దేవః ప్రజాపతేః
పూజాద్యనుగ్రహాయాఽఽదావావిర్భూతశ్చతుర్భుజః. ౧౪౨

తస్మాత్తేనైవ రూపేణ హ్రియా లక్ష్మ్యా సమాయుతః
ధ్యేయస్సేవ్యోఽర్చనీయశ్చ సదా నారాయణో బుధైః. ౧౪౩

సాకారేఽస్మిన్ కృతా పూజా స్తుతిర్వా ధ్యానమేవ వా
విధినా శాస్త్రదృష్టేన తస్మిన్నేవ కృతా భవేత్. ౧౪౪

తదేవాఽఽరాధనం విష్ణోరవజ్ఞాతం విశేషతః
ఖ్యాపనార్థం కలౌ కశ్చిద్భవిష్యతి మహామతిః. ౧౪౫

ధర్మగ్లానిరధర్మస్య వృద్ధిర్యావద్భవిష్యతి
తావద్భర్తా మహావిష్ణుః సృజత్యాత్మానమాత్మనా. ౧౪౬

శ్రీనివాసేఽజనాఖ్యానే శ్రీనివాసః స్వయం హరిః

శ్రీనివాసస్సమాఖ్యాతో భూమావవతరిష్యతి. ౧౪౭

ఉత్పత్స్యమాన ఏవాఽసౌ భ్రాజమానస్స్వతేజసా

జగదావరణం క్రూరం తమః పుంజం హనిష్యతి. ౧౪౮

పంచహాయన ఏవాఽథ ప్రాప్తసర్వకలాకులః

సంస్కృతోఽఖిలసంస్కారై ర్బ్రహ్మవర్చససేవితః. ౧౪౯

సర్వలోకేశ్వరం దేవం శ్రీనివాసం శ్రియః పతిమ్

చతుర్భుజముదారాంగం దివ్యాభరణభూషితమ్. ౧౫౦

శ్రీవత్సాంకం మహాబాహుం శంఖచక్రగదాధరమ్

కిరీటముకుటోపేతం వరదాఽభయచిహ్నితమ్. ౧౫౧

హైమోర్ధ్వపుండ్రలావణ్యలసద్వదనపంకజమ్

వైఖానసైర్మహాభాగై రర్చ్యమానం నిరన్తరమ్. ౧౫౨

కృతాస్పదం కలియుగే తదీయం కులదైవతమ్

"అరాయి కాణ" ఇత్యాద్యైశ్శ్రుతివాక్యైరభిష్టుతమ్. ౧౩౫

"రయిః కకుద్మా"నిత్యాద్యై ర్మన్త్రైర్వైఖానసైః పరైః

ఇజ్యమానం విశేషేణ వివిధైః పారమాత్మికైః. ౧౫౪

కల్యాణగుణసంపూర్ణం దివ్యమఙ్గలవిగ్రహమ్

స్వయంవ్యక్తం పరంజ్యోతిః పరం బ్రహ్మ పరాత్పరమ్. ౧౫౫

విధినా శాస్త్రదృష్టేన దేవమారాధయిష్యతి

ప్రసాదసుముఖో దేవస్స్వాత్మభూతే శిశౌ స్వయమ్. ౧౫౬

అవనమ్య చ మూర్ధానం గృహీష్యతి గలే స్రజమ్

దివ్యైః ప్రసన్నైర్గ్రథితాం కుసుమైస్తులసీదలైః. ౧౫౭

స్వయం సార్ధం కుమారేణ హవింషి చ భుజిష్యతి

సంతుష్టేన కుమారేణ ప్రార్థితః కరుణానిధిః. ౧౫౮
వైఖానసైర్మహాభాగైరుపేతైః స్వమహామన్దిరే
హవీంష్యశిష్యత్యర్థ్యతుం కుమారం సాన్త్వయిష్యతి. ౧౫౯
అర్చావతారమాహాత్మ్యం లోకేభ్యః ఖ్యాపయిష్యతి
దేవోఽర్చకపరాధీనః సర్వం తేభ్యః కరిష్యతి. ౧౬౦
తథా సమ్మానితః ప్రేమ్ణా శ్రీనివాసేన సాదరమ్
యజ్ఞైర్బహువిధై రస్తైర్యజ్ఞేశం సంయజిష్యతి. ౧౬౧
విశాలే బహుసంస్కారసంకులే వసుధాతలే
స్థాపయిష్యతి విష్ణ్వర్చాం గ్రామే గ్రామే గృహే గృహే. ౧౬౨
పురాణి చ జనావాసా గృహాణి గృహిణాం తథా
మన్దిరైరిన్దిరేశస్య సున్దరైర్నతిబన్ధురైః. ౧౬౩
మండితాని భవిష్యన్తి జగత్తత్త్వం భజిష్యతి
ఇత ఆచార్య నిర్దేశ ఇతశ్శిష్యోపసర్పణమ్. ౧౬౪
ఇహైవ గృహిణాం భూయః ప్రసంగ ఇహ మన్త్రిణమ్
ఆచార్యవరణం చేహ శిల్పినామిహ మార్గణమ్. ౧౬౫
ఇహ ప్రస్తరసంగ్రాహ ఇహ దారుగ్రహస్తథా
ఇహ దిక్సాధనం చేహ వసుధాసంపరీక్షణమ్. ౧౬౬
ఇతో మఙ్గలఘోషశ్చ ఇతః పుణ్యాహవాచనమ్
ఇత ఆద్యేష్టకాన్యాస ఇతో మూర్ధేష్టకావిధిః. ౧౬౭
ఇతశ్శూలగ్రహశ్చైత ఇతో వై రజ్జుబన్ధనమ్
ఇతశ్చ మృత్స్నాసంస్కార ఇతో వర్ణవిలేఖనమ్. ౧౬౮
ఇతో మహాప్ఛిష్టవిధిరితోఽలంకారకల్పనమ్

ఇతో ధ్వజస్య నిర్మాణమితో భక్తసమాగమః. ౧౧౯
ఇతః ప్రతిష్ఠాసంకల్ప ఇతో నయనమోక్షణమ్
ఇతోఽధివాసనం చేతో ప్రభూతబలిదాపనమ్. ౧౨౦
ఇతోఽగ్నిమన్థనం చేతో హోమ ఆనన్దవర్ధనః
ఇహ గీతం నృత్తమిహ వాద్యం శ్రుతిమనోహరమ్. ౧౨౧
ఇహ ప్రతిష్ఠా దేవస్య ఇహ చ ద్విజభోజనమ్
ఇహ కాలోత్సవశ్చేహ ధనుషి ప్రాతరుత్సవః. ౧౨౨
ముద్గాన్నస్య గుడాన్నస్య ప్రసాదస్య నివేదనమ్
అద్యోత్తిష్ఠతి వైకుంఠః శయితః క్షీరసాగరే ?. ౧౨౩
అద్య వ్రతస్యాఽపవర్గో సంశితస్య భువో హరేః
అద్య వైవాహికం దేవ్యా వ్రతాన్తే లోకమఙ్గలమ్. ౧౨౪
అద్య పౌషీ పూర్ణిమాఽహో చాద్య చైకాదశీ శుభా
అద్య దేవస్య కుర్వన్తి స్నపనం కలశైశ్శతైః. ౧౨౫
అద్య దాశరథిర్జాతో ద్వాదశీ మాఘసంభవా
అద్య జాతా జగన్మాతా ఫాల్గునే రేవతీ తిథౌ. ౧౨౬
అద్య కుర్వన్తి దేవస్య దమనోత్సవమీశ్వరాః
చైత్రమాసస్తు దేవస్య మహాప్రీతికరః కిల. ౧౨౭
కుర్వన్తి మనుజాధీశా వసన్తే దివ్యముత్సవమ్
జలక్రీడోత్సవో హ్యద్య చైత్రయాత్రా హరేః క్వచిత్. ౧౨౮
కేతకీమాలతీజాతీమల్లికాదోలికోత్సవః
గన్ధోత్సవోఽద్య క్రియతే పౌర్ణమాసీ కదా దినమ్. ౧౨౯
కదా చైకాదశీ పుణ్యా కదా వా ద్వాదశీతిథిః

కదా నృసింహస్సంజాతః స్మృతమద్య త్రయోదశీ. ౧౮౦
వైశాఖే శుక్లపక్షే తు క్రియతే వార్షికోత్సవః
కదా భవేత్పౌర్ణమాసీ క్రియతే చంద్రికోత్సవః. ౧౮౧
కదా జ్యేష్ఠోత్సవో భూయాత్కదా వా పూర్ణిమా శుభా
ప్రపోత్సవః కదా భూయాదాషాఢీ చ భవిష్యతి. ౧౮౨
కదా చ శ్రవణం భూయాన్నక్షత్రం యత్ర మారుతిః
రామసేవాధురం ధృత్వా జాతస్సాక్షాన్మహామతిః. ౧౮౩
కదా చ శ్రావణీ భూయాద్యత్ర నారాయణో హరిః
స్వాత్మానం జనయామాస లోకకల్యాణహేతవే. ౧౮౪
వైఖానసం విఖసం విరించమితి యం విదుః
కదా భాద్రపదో మాసస్తత్ర చైకాదశీ భవేత్. ౧౮౫
కదా వా ద్వాదశీ భూయాత్సర్వపాపప్రణాశినీ
తిలధేనుం ప్రదాస్యన్తి యత్ర దేవస్య సన్నిధౌ ౧౮౬
కదాఽశ్వినో భవేన్మాసస్తత్రాఽపి దశమీ శుభా
అశ్వయాత్రా హరేర్భూయాదనుయాస్యామహే హరిమ్. ౧౮౭
కదా భవేదమావాస్యా యస్యాం స నరకో హతః
కదా వా కార్తికో మాసో భవిష్యతి హరిప్రియః. ౧౮౮
దీపారోపో భవేత్తత్ర కదా వా కార్తికీ శుభా
కదాయుగాదయస్తద్వత్పుణ్యకాలా విశేషతః. ౧౮౯
కదా భవిష్యతి హరే రథయాత్రా మహాత్మనః
కదా వా గజయాత్రా స్యాత్కదా పీఠాధిరోహణమ్. ౧౯౦
కదా భ్రమతి దేవేశో గ్రామవీథిషు సున్దరమ్

కదా లభిష్యతి హరేస్తీర్థం పరమపావనమ్. ౧౯౧

కదా ప్రసాదం దేవస్య కణస్యాఽపి లభిష్యతి
కదా శంఖరథాంగాదిదివ్యలాంఛనలాంఛితా. ౧౯౨

పాదుకా దేవదేవస్య సంస్కరిష్యతి మే శిరః
కదా వా తులసీం పుణ్యామర్పితాం తస్య పాదయోః. ౧౯౩

అశ్నామి శిరసా చైవ ధారయిష్యామి వైష్ణవీమ్
కదా వా పుణ్యపుష్పాణామేకం దేవసమర్పితమ్. ౧౯౪

శిరసా ధారయిష్యామి జిఘ్రామి బహుగన్ధవత్
దేవదేవస్య ద్రక్ష్యామి కదా సర్వాంగసుందరమ్. ౧౯౫

ఆపాదమౌళిపర్యన్తం లావణ్యామధురం వపుః
ఇత్యాదికాః కథాస్తత్ర భవిష్యన్తి ప్రజాసు చ. ౧౯౬

సర్వే ధర్మపరాస్సర్వే నారాయణపరాయణాః
అర్చనే వాసుదేవస్య భవిష్యన్తి రతా నరాః. ౧౯౭

ఇత్యేవ కాలం కాలేయం గురురుజ్జీవయిష్యతి
శ్రీనివాసం శ్రియోవాంసమర్చిష్యతి చిరం భువి. ౧౯౮

పాషండోపప్లుతం ధర్మముద్ధరిష్యతి వైష్ణవమ్
ఇదం చ భగవచ్ఛాస్త్రం చిరస్థాయి కరిష్యతి. ౧౯౯

సర్వతంత్రస్వతంత్రోఽసౌ బహూన్ గ్రన్థాన్ ప్రణేష్యతి
అసంఖ్యేభ్యశ్చ శిష్యేభ్యస్తత్త్వార్థముపదేక్ష్యతి. ౨౦౦

ధర్మవ్యవస్థాం కృత్వైవం కలావతిభయంకరే
సమేష్యతి పరం స్థానం తద్విష్ణోః పరమం పదమ్. ౨౦౧

యుగాన్తే చ పునర్నామహరేరైకో గృహీష్యతి

తదా హరిర్మహావీరః కల్కిర్నామ భవిష్యతి. ౨౦౨
అధర్మనిధనం కృత్వా ధర్మం సంస్థాపయిష్యతి
హరేర్దివ్యావతారాణామవతారకథామిమామ్. ౨౦౩
యః పఠేచ్ఛృణుయాద్వాపి సోఽపి యాస్యతి సద్గతిమ్
ధన్యాస్తే పురుషశ్రేష్ఠా దురస్తే భవసాగరే. ౨౦౪
యే నామాఽపి కలౌ విష్ణోస్స్మరిష్యన్త్యవ్యయాత్మనః
ధ్యాయన్ కృతయుగే విష్ణుం త్రేతాయాం ద్వాపరే యజన్.
యత్తత్ఫలమవాప్నోతి కలౌ స్మరణమాత్రతః
హరేర్హరతి పాపాని నామ సంకీర్తితం సకృత్. ౨౦౬
పాషండబహులే లోకే కలావతిభయంకరే
తన్నామకీర్తయేద్యస్తు తం విద్యాత్కృతినాం వరమ్. ౨౦౭
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన భక్త్యా పరమయా యుతః
సమూర్త్యారాధనం కుర్యాన్నాఽన్యథా ముక్తిమాప్నుయాత్.

ఇత్థమాద్యైస్తు నవభిరధ్యాయైరీర్యతే క్రమాత్
భూపరీక్షాదికర్మాణి విమానానాం చ కల్పనమ్. ౨౦౯
వివిధానాం చ బేరాణాం నిర్మాణవిధివిస్తరః
దశమే నాఽంకురారోపః పశ్చాద్ద్వాభ్యాముదీరితః. ౨౧౦
ప్రతిష్ఠావిధిరత్యన్త ఫలదో జగతః పతేః
పశ్చాద్దశావతారాణాం చతుర్భిః ప్రోచ్యతే విధిః. ౨౧౧
తథా సప్తదశే చోక్త ఆదిమూర్తి విధిస్తతః
అష్టాదశేఽర్చనం సాంగముక్తం మధువిదారిణః. ౨౧౨
ద్వాభ్యాముక్తస్తతో పూజాద్రవ్యసంగ్రహణక్రమః

ఏకవింశే విశేషార్చావిధిస్సమ్యగుదీరితః. ౨౧౩

ద్వావింశే స్నపనం చోక్తం త్రయోవింశే విశేషతః
విధిరుత్సవచక్రస్య ప్రోక్తో ద్వాభ్యామథోత్సవః. ౨౧౪

తతశ్చ షడ్భిరధ్యాయైః ప్రాయశ్చిత్తస్య విస్తరః
ప్రోక్తస్తతశ్చ ద్వాత్రింశే సంకీర్ణఽంశా ఉదీరితాః. ౨౧౫

అర్చావతారమహిమా త్రయస్త్రింశే ప్రకీర్తితః
స్వయంవ్యక్తాదిభేదశ్చ చతుస్త్రింశే ప్రకాశితః. ౨౧౬

పంచత్రింశే తు సంప్రోక్తం క్రియాయోగాశ్రితం ఫలమ్
షట్త్రింశే త్వపచారాశ్చ కథితా దేవకోపనాః. ౨౧౭

కలిధర్మాశ్చ సంప్రోక్తాస్సప్తత్రింశే విశేషతః
సప్తత్రింశద్భిరధ్యాయైరేవం గురుకృపాబలాత్. ౨౧౮

షడ్భిః సహస్రైః శ్లోకైస్తు క్రియాంగముపవర్ణితమ్.

ఇత్యార్షే శ్రీవైఖానసే భగవచ్ఛాస్త్రే భృగుప్రోక్తాయాం చతుర్వింశత్సహస్రికాయాం
సహితాయాం ప్రకీర్ణాఽధికారే సప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

ఇతి శ్రీమతి ప్రకీర్ణాఽధికారే క్రియాపాదః.

శ్రీ విఖనసమహాగురవే నమః

శ్రౌతస్మార్తాదికం కర్మ నిఖిలం యేన సూత్రితమ్
తస్మై సమస్తవేదార్థవిదే విఖనసే నమః.
జయత్యాత్మేశ్వరోస్మద్ధ్యాన సౌధప్రియాఽతిథిః
శ్రీ మత్పత్రపురీవాసః శ్రీరామస్సీతయా గృహీ.

శ్రీరామచన్ద్రాయ నమః.

గోపాలకృష్ణముద్రాయన్త్రే ముద్రితః. చాకలపేట, మద్రాసు.

ప్రకీర్ణాఽధికారపరిశిష్టమ్.

యావదుపలబ్ధి సమ్పాదితాస్థలితేషు సాధుపాఠసూచీ.

పుటే	పం	పాఠ్యమ్
1	2	ఆషాఢ
	17	[illegible]భే
	18	శ్రేష్ఠతమాః
	22	సూర్యాః
3	2	దుఃస్థితిమ్
	3	ఆరోగ్యకరాః
	16	స్థూణా, విష్టిః
	19	గ్రహాణే
4	3	రక్తా తు
	7	వల్మీకాఖ్యాం
	11	తత్ప్రభావతే
	12	బుద్బుదమ్
	13	,,
6	12	బహిః
	15	పాతయేత్
	16	అధికేరస్తు
7	8	గన్ధర్వాః
	11	కథితాః
	19	విదిత్వాష్టౌ
8	5	అపే
	6	కుక్షిః
	18	త్రిభిర్హస్తైః, శృంఖలా
	19	ఖట్వాపాదం
	20	బాహులసంస్పర్శనాత్
9	2	చతుర్హస్తే
	8	బ్రహ్మాదీనాం
	14	భ్రమత్యస్తే
	19	ప్రకీర్ణకమ్
10	3	బహిర్వీథీ

పుటే	పం	పాఠ్యమ్
10	5	వీథీక
11	5	స్యాచ్ఛేషాణాం
	12	కుర్యాచ్ఛరీరం
	19	శాస్త్రజ్ఞైః
	23	జనార్దనం
12	12	ఉత్సేధార్ధం
13	8	ప్రోక్తా
	10	విస్తారార్ధం
	13	ఉత్సేధం
	14	విధినాఽఘూరం
14	9	గర్భన్యాస
	18	తత్రైవహి
15	5	అధమం
16	8	సర్వ మాత్రాంగులం
	16	ధనుర్ముష్టి
	20	హస్తైస్తు
	22	హస్తైః
17	11	మధ్యే (24, 21)
	23	ప్రాసాదస్య
18	11	కాయమేవం
		కాయమథోచ్యతే
	21	ఏకాంశేనైవ
19	15	అధ్యర్ధం(20, 23 26,6–35,5
20	11	శిరకాండం
21	11	గర్భస్య
22	7	అధునా
	12	అథ వా
23	9	ఊర్ధ్వతః
24	3	పృష్ఠం

పుట	పం	పాఠ్యమ్
	13	సమం, యథా
25	10	వ్యాలోర్ధ్వకోణకం
	12	ప్రాకారం
26	23	ప్రథమ (27,4)
27	6	అర్ధమేవ
	10	హ్యుచ్ఛ్రియం
31	9	చన్దనం
32	3	నష్టాస్తు
34	10	'బింబోదయ' అర్థ స్యైకథా పాఠః
	19	ప్రోక్తం
	21	అన్యథా(177,11,12-202,5)
35	5	అథ
	12	అథ కారయేత్
	13	చతుర్థైకాంశకం
36	9	వాఽపితథా
	21	పూర్వే
37	4	ఆచ్ఛాద్య
	5	ప్రాక్ప్రరః
38	9	కల్పాస్థి
	14	పక్షిసమాకులం
39	6	భేద (39,15)
	20	వాలుకోపరి
40	3	మేధాద్రిదయశ్చ
	4	తస్యార్ధం
41	15	పాదభాగా
44	7	వక్రతనా
45	2	వేద్యాస్తు
	6	మానుషరోః
47	5	కపిత్థస్య
49	15	సప్తవింశతిభిః
50	17	ఉరగాః
52	16	తండుల
	18	ప్రాగగ్రం
	19	ప్రాపయిత్వా

పుట	పం	పాఠ్యమ్
53	7	యథాన్యాయ్యం
64	6	సమిధాదీన్
68	1	భగవచ్ఛాస్త్రే (88,1)
72	6	శంకరం
74	4	నవధా
75	7	గాయత్రియా
	20	ఊర్ధ్వాస్య
76	6	స్థాపకాదీనాం
	16	వాద్య
	18	ఆచార్యః
77	7	జప్త్వైవ
	22	పశ్చాద్గ్రంథ పాతాంకః
79	3	లిఖేద్విద్వాన్
81	6	నారసింహాకం
	13	కర్కి ఇమే
82	13	మథితే
85	20	కరుణానిధిః
87	2	తథా (31,2-221,12)
	6	సుదర్శన
	9	పురద్వంద్వం
	17	శంఖచక్రకే
89	11	శార్ఙ్గం
	14	బాహ్వోః
90	9	పీతవర్ణం
91	4	సమాసీనం
92	11	నముచిం
93	5	కవర్ణాది
94	4	హస్తాత్రశంసనం
	17	వీర్యార్థి
	18	అంగనాకారే
95	17	అర్ధాంశం
	18	ద్వారమానమిదం
96	19	ఏకం స్యాత్
97	15	శృంగార
99	13	వా బాధః

పుట	పం	పాఠ్యమ్
101	2	ఏవం
103	13	అర్ధాంగులం
109	21	అథ వా కౌతుకం బింబం చతుర్భుజసమన్వితం
110	6	అధిప' మిత్యపి
115	5	శంఖచక్ర
120	6	ద్విమూర్తి, తద్వత్త్రిమూర్తి
122	7	దేవసాన్నిధ్యకారకః
	21	శౌచాచార
123	12	పూజకే
128	7	విన్యస్యేత్
	10	ఆపక్షహాః"
129	9	అథర్వాణం
130	4	శాస్త్రోక్త
	10	ఉద్వర్తయామీతి స్పృశేచ్చైవ
	15	చంద్రోసీత్యుక్త్వా
	22	విష్ణుస్త్వవత' ఇతి
131	8	ఆదర్శం
	11	ఔదుంబరం
132	18	ప్లోతవాససా
	19	విసృజ్యైవ
133	12	నారాయణం
134	13	తథైవ (231,10)
	15	సంకల్ప్య
	19	మంత్రేణ, త్వామాది
138	2	వివిధైః
	20	నానావిధైః
139	21	వ్యూహః
141	4	కుడ్యస్థం
	9	యుక్తం
142	13	శార్ఙ్గకం
146	19	మూర్తిమంత్రైః
148	1	భగవచ్ఛాస్త్రే
154	10	వ్యాహృతీశోద్భవ

పుట	పం	పాఠ్యమ్
154	12	శార్వాసజం, భేదాంగ
	15	అర్ధమానేన
155	23	స్మృతం
157	15	తదూర్ధ్వే
158	7	పృథక్ప్రోక్తే
	12	దేవాలయం
159	9	శాన్తికరం చాపి
	12	తదర్ధవిస్తారం
	18	చతుర్భాగం
160	22	ఔపాసనాగ్నికుండం
166	3	తతస్తస్యాముపోష్య
	10	ఉద్ధాప్య [230,20)
171	21	శార్ఙ్గిణః (175,4,217,16,
178	7	చర్యార్థం
180	5	శృంగే
	8	పూరయిత్వా
	17	శతశృంగాశ్చ
183	6	పంచాంగులం
	11	ఇంద్రేశానాన్తరే
	15	ఇత్యుక్త్వా
1o7	14	హింగులికం
188	16	దేవస్యాద్యత్
	23	తదనన్తరే
190	2	తద్ద్రవ్యేణ
191	5	శృంగేత్యుచ్చార్య
192	11	పూర్వవత్
195	9	తన్మధ్యే
196	8	పరమేష్ఠినా
198	8	స్థాపనం
199	16	సంసాధయేత్
200	2	సమలంకృత్య
205	19	అధమాన్తం
	22	నవార్ధ
206	12	శంఖంచ
	15	చామరద్వయ

పుట	పం	పాఠ్యమ్
207	7	చరేత్
	11	తంతునా పరివేష్ట్యైవ
208	10	ధర్మాత్మా, స్నాత్వా
	17	అలంకృత్య
211	21	యోగేఽస్మిన్
212	[illegible]	స్వాధ్యాయ
213	19	తాపస్మార్త్రాత్రి
	23	జయం
225	5	చతుశ్శృంగః
230	4	ప్రథవాది
231	2	వీళస్కన్ధే
	6	ముఖవాసకం
2[illegible]2	5	శాస్త్రోక్తమార్గేణ
	11	పూర్వే
	12	యంత్రైః
235	16	సప్తర్షివత్
2[illegible]7	5	ప్రతద్విష్ణుః
	6	ఇంద్రాదీంశ్చ
240	15	వస్త్రాదీన్
	16	స్నానకుంభాగ్రాన్
241	16	ధ్వజమంత్రం
244	11	పుష్పయాగోక్త
	16	యథావిధి (254,3)
248		యామ్యత్వం
	15	తాన్నివేద్య
256		విధిపూర్వం
	14	[illegible]
2[illegible]	13	[illegible]
263	13	మంత్రాంశ్చ
267	5	సాధితే
263	19	రౌద్రం
269	5	శ్లోకాన్తేవిషయ
		సమాప్తిసూచికా రేఖా
270	13	తద్వృత్తిం
273	[illegible]	స్వయా
274	6	వ[illegible]ద్రానం
275	3	వత్సరాన్తం
2[illegible]6	17	సుసంప్రార్థ్య
2[illegible]7	3	అథహీనేషు
2[illegible]2	5	వైష్ణవం
[illegible]3	5	ఆప్లుతే
[illegible]	14	విశ్వామిత్రాదీనాం
[illegible]	2	తచ్ఛక్తిం
	16	విద్యుత్
	18	విష్ణుసూక్తం
[illegible]	12	సంప్రోక్ష్య
[illegible]	13	స్పృష్టేషు
	21	చండాలైః
3[illegible]5	21	[illegible]
3[illegible]	21	అస్పృశ్యస్పర్శనే
3[illegible]	2	మండపే
3[illegible]7	14	పాదహీనానాం
3[illegible]3	6	సంగతాం
[illegible]	5	రమేత
[illegible]1	1	ఇంద్రధనుః
[illegible]	7	విమానే
	21	విపద్ధేతుః
[illegible]	13	గృహాన్తరే
[illegible]	4	పతనే
3[illegible]	12	పరివేష్ట్యైవ
	2	పిధానేన
[illegible]	11	[illegible]
	7	[illegible]
[illegible]	11	[illegible] ([illegible],6)
	12	[illegible]విదితం
3[illegible]	15	[illegible]
3[illegible]	12	విష్ణు
357	17	మహాప్రోక్షేషు (361,17)
35[illegible]	1	[illegible]
36[illegible]	20	[illegible]నే

పుటే	పం	పాఠ్యమ్
360	21	వనీకృతే
361	4	దర్శనే
366	16	ఇంద్రాదీన్
367	16	పంచసూక్తం
372	16	శిల్పినైవ
375	7	బ్రువన్
376	19	తత్తద్దైవత్యం
	20	పశ్చాదగ్నిం
377	17	లిఖ్య
379	4	మృత్యుమృత్యుం
381	14	దేవం
382	13	సూక్తముచ్యతే
	18	మంత్రా
383	2	సూక్తం
	23	ధ్రువసూక్తం
383	9	హృదయాంబుజ
390	2	అభ్యాసోద్ధేన
392	13	వాంఛితం
	17	పుష్టిదః, శాన్తికరః
	13	దిక్స్థలాని భూభాగే కలా తు విరలాని వై
393	9	సంచిత్య
396	13	అర్చ్యతే
401	2	తత్కర్తా
402	11	పుంసాం శతం
404	3	సాధ్వశః
	19	సనకేతాని
[illegible]	2	గాహాన్స్థిత
	6	మానవః
	14	పైత్య
407	19	ప్రియవృతి
	21	అనేకధా (462,21. 476,[illegible])
[illegible]	2	అహోరాత్రం
	22	అత్రైవ

పుటే	పం	పాఠ్యమ్
[illegible]	10	తదా
[illegible]	9	సాయంప్రాతః
413	4	పితౄన్
	16	బ్రహ్మలోకే
417	9	పులస్త్య
	21	శృంగిం
418	13	యస్తనుం
	15	ఉపభుక్తాం
	20	భూరిశృంగం
419	8	మహాస్థానే
420	4	దేవతాస్త్రాః
421	21	క్రాన్తం
[illegible]	21	అతిథిః
421	10	తులసీం
423	2	శృంగి
	8	కృతమ్
430	6	పూజ్యమానస్తు
	9	విమానం
	11	స్తూయమానః
	21	కాలేషు
410	6	స్ఫుటితే
	12	హారేర్నరః
	19	తస్యాపి
	[illegible]	దేవార్థే
441	5	శ్రద్ధయా
	15	యతస్సాన్నిత్
	[illegible]	దేహాన్తే
[illegible]2	[illegible]	నివర్తేత్ప్రలోభిత
[illegible]3	16	వాయ్వాద్యాంకారణేష్వప్తిం
4[illegible]6	8	భూమిదః
4[illegible]	10	కేశసంశోధనే
[illegible]	19	పూతిగంధాన్యగన్ధాని
45[illegible]	8	శౌచాచారవిహీనే
45[illegible]	[illegible]	పుత్రవిహీనే
45[illegible]	[illegible]	అనలప్ర్యాతిః

పుట	పం	పాఠ్యమ్
458	10	ద్విజగోగురు
471	19	శ్రోత్రయోరః
473	5	శక్యతే
475	16	గాం విన్దతీతి
480	6	సహపుత్రైః
	17	తస్య
487	17	దీనః
492	15	మహాత్మనః
494	15	ప్రకరణాన్తసూచకచిహ్నం
508	3	న తిష్ఠన్తి
504	5	త్రిదశాస్తథా
508	6	దేవేశ్వరానాన్యత్
	11	విఘ్నం
	12	ప్రవర్తతే
509	10	శాశ్వతీం
516	6	పురుషోత్తమః
553	[illegible]	వీథీషు

సంఖ్యావినిమయః.

పుట	శ్లోకే
11	౨౪
87	౬౪
185	౮౭
318	౧౬౪
320	౧౮౪–౧౫౮
335	౧౩౯–౧౪౩
346	౪౨
354	౧౨౬
377	౮౧౪ స్థలాన్తరే
399	౧౦౩
403	౩౬
	౩౭
418	౧౯౮
444	౪౮౨
	౪౮౦ అస్థానే
446	౪౯౭, ౪౯౮, ౪౯౯
455	౫౯౭

గ్రన్థసంఖ్యావిచారః.

పూర్వమాహాత్మ్యే శ్లోకాః. ౫౬౨౫౪ త్రైక్ష్య.

పత్రే	గ్రన్థపరిమితిః	అధికః పాఠః	లుప్తగృహీతః.
34	౪	*	
150	౪		*
264	౧౪	*	
348	౪	*	
368	౪		*
371	౪		*
373	౪		*
374	౪		*
375	౪		*
377	౧		*
377	౫౪ ౧౨ (౫౦,౫	*	
381	౪		*
383	౪		*
387	౪		*
444	౧	*	
504	౪		*

పదాన్తానుస్వారాదిమ్వసౌకర్యేణా ఽన్యత్ర మానుషికనాఽన్తరీయకానవధానేన చ జనితా దోషాః సహృదయైః క్షన్తవ్యా ఇత్యభ్యర్థనమ్.

ఉపస్కర్తా.